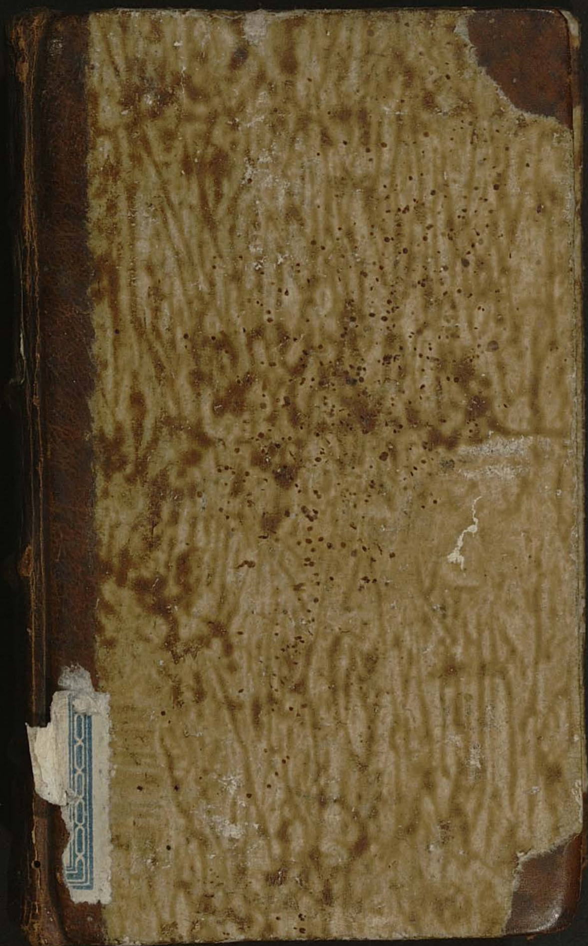
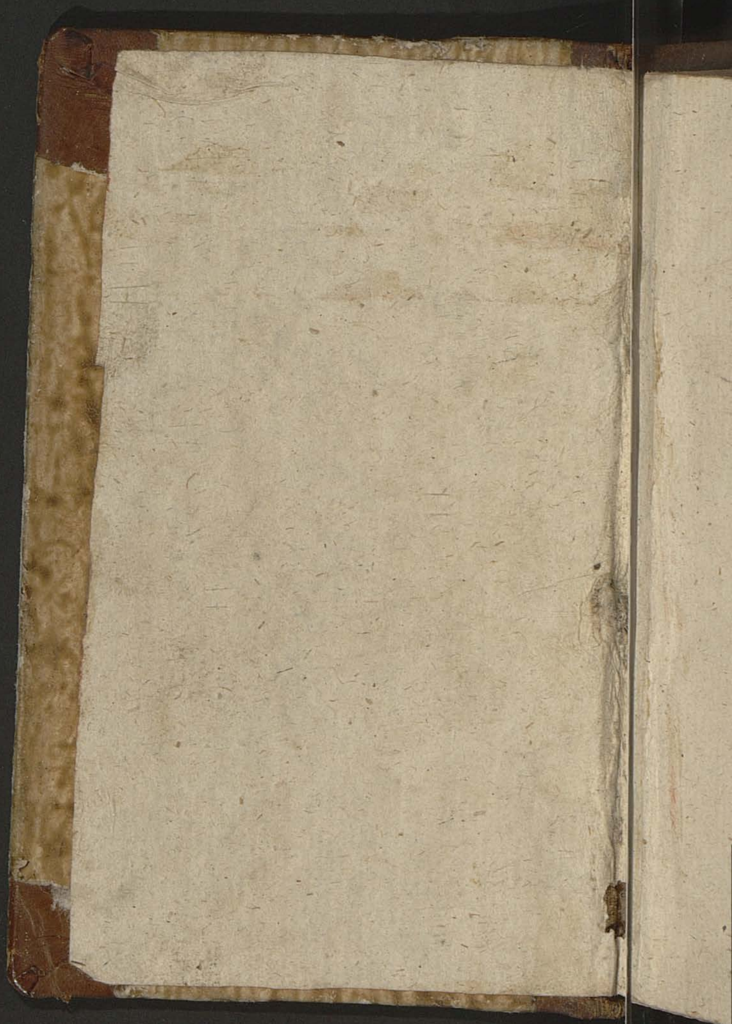

SV
ASCET
TH
Admente
Seraphici
maiori gl
MARIA
CON
authore P. F
ROSIEL
formatorum
lorum
Cum licent
C
Apud LVCA

SVMMARIVM
ASCETICÆ & MYSTICÆ THEOLOGIÆ.

Ad mentem D. BONAVENTVRÆ, Seraphici ac Ecstatici Doctoris, pro maiori gloria DEI, & B^mæ Virginis MARIÆ, ac omnium Sanctorum honore,

CONCINNATVM.

Authore P. Fr. CHRYSOSTOMO DOBROSIELSCIO, *Polono, Ord: Min: Reformatorum, in Prouincia S. Mariæ Angelorum Instructore Nouitiorum.*

[illegible] Camald in Insula Vigrens

Cum licentia Superiorum, & Approbatione Theologorum.

CRACOVIÆ,
Apud LVCAM KVPISZ, S.R.M. Typog.
[illegible]

IN STEMMA
Inclytæ domûs
DOBROSIELSCIORVM.

Vexillum templi RADWAN dum torquet in hostem,
Exutus Castris turpiter hostis abit;
Fortè illi Angelicæ tunc ſubuenêre cohortes?
[illegible] quando trophæa crucis.

Generoso ac Magnifico Domino,

D. STANISLAO FRANCISCO DOBROSIELSKI

IN GORZYCE.

Dño & Patrono fauentissimo

S. & P.

Obilissimum mysticæ sapientiæ, diuiniq; amoris compendium, incredibili omnium veræ pietatis amantium commodo, doctissimè iuxta ac deuotissimè elaboratum, sub Illustri Nomine Tuo luci publicæ consecratur, Generose ac Magnifice Domine. *Nec verò temerè id à me, aut sine singulari & ad libellam maturi iudicij optimè expenso factum est consilio. Nam cogitanti mihi sanctissimum istud veræ, perfectæq; sanctitatis delicium, in cuiusnam potissimùm ornatissimo deponerem sinu; primus Tu omnium* Generose ac Magnifice Domine, *oculis mentis meæ occurristi, cui primo & po-*

tissimo iure, pijssimum istud solidæ pietatis sacrarium magnâ cum animi mei propensione dedicarem. Et feci id quidem tantò libentiùs, quantò pluribus rationum momentis propositum meum videbam confirmari. Vbi enim dulciùs atque securius deuotissimus iste Religiosissimi æquè ac Doctissimi fratris Tui conquiesceret partus, quàm in amantissimo Germani sui gremio, quàm in eo pectore, in quo pridem iam per sanguinis & dulcissimæ charitatis vinculum cor eius suauissimè conquieuit. Seraphica amoris diuini disciplina nonne amori fraterno, nonne intimæ dilectioni debebatur? Quicquid hîc scribitur, quicquid præcipitur, amor est, cuius tu pulcherrimum hactenus, cùm erga dulcissimum Germanum Tuum, tum erga Seraphicum Fratrum Minorum strictioris Obseruantiæ Ordinem, exhibuisti documentum. Et hæc quidem incredibilis Tua erga Sacrum hunc Ordinem pietas ingens mihi incitamentum addidit, vt Opus istud in Seraphico diuinæ contemplationis Asceterio elaboratum, Tibi Religionis Seraphicæ amantissimo nuncuparem. Ecquis enim est quantumuis oris disertissimi orator, qui id aut

pro

pro dignitate eloqui, aut cultiſſimo ſcribendi genere conſequi poſſit? quanto Tu cùm omnes alias Religiones tùm præcipuè Fratres Minores Strictioris Obſeruantiæ proſequaris amore? quantâ cùm dexteritate grauiora eorum negotia vbiq; promoueas, quantâ denique & quàm eximia neceſſitatibus eorum ſuccurras liberalitate. Verè non Patronus tantùm, ſed Parens eorum optimo iure nuncupari potes, qui ita eos intimè paternis viſceribus complecteris, vt quaſi dulciſſimum illis Tuo in gremio dormientibus ſomnum, Tu perpetuis excubijs ad id vnicè inuigiles, ne ſanctas eorum cæloq; proximas mentes, aliquâ rerum ſæcularium tempeſtas euigilare faciat, & interturbet. Quinimo & munificam dexteram Tuam tantæ iam vigilantiæ effeciſti; vt non neceſſitatem tantùm, ſed ipſam etiam neceſſitatis ſuſpicionem præueniat, & liberaliſſimè conſoletur. Nimirum è gentilitio Stemmate Tuo didiciſti, victricem Vexilli Tui vmbram, ex Eccleſia in hoſtes raptam iterum Eccleſiæ, & Religioni prætexere, & quod totum Te DEO, totum pietati conſecraueris, ipſo etiam Religioſo Vexilli Eccleſiaſtici teſtimonio

*** deſi-

designare. Profectò non sine singulari diuinæ benignitatis ordinatione, eâ stirpe, eoq; sanguine progenitus es, cuius hæreditarium est, in mediâ quoque hostium acie pietatis insignia præferre; & in quo semel olim Magnus Maxentium Constantinus, in hoc signo tot iam sæculis infestos Ecclesiæ Maxentios vincere semper & triumphare. Maiorum enim Tuorum insistens vestigijs, eò ardentiùs ad officia pietatis incitaris, quò plures sub Vexillo Tuo tantæ Virtutis Antesignanos recognoscis. Sub hoc quippe triumphali Vexillo, cùm multæ aliæ Sago Togâq; Illustres, in Polonia nostrâ Prosapiæ, tum Inclyta quoque DOBROSIELSCIORVM domus, (cui in Płocensi Palatinatu ad Oppidum DROBNIN in Dobrośielice, antiquissima sedes est) eâ semper vbiq; laude floruit, vt & Regibus Sarmatiæ fidelissima, Ciuibus & vicinis gratissima, & ob Heroicam quandã animi magnanimitatem liberalitatis amantissima haberetur. Agnouit hoc superiùs sæculum in LAVRENTIO DOBROSIELSKI, Auo Tuo, æternâ memoriâ Dignissimo, & ANNA WIECHECKA, Auiâ Tuâ, morum & vitæ

vitæ integritate pijssimâ Matronâ. Ætas quoque propior in MARTINO DOBROSIELSKI charissimo Parente Tuo, idem concordi calculo approbauit; qui cùm maximam florentissimæ ætatis partem in bellis Liuonicis sub Clarissimis Imperatoribus ingenti bellicæ fortitudinis gloriâ exegisset, cumq; ob insignem virtutum & meritorum præstantiam à Nobilissimis quibusq; viris expeteretur ELIZABETHAM LVBIATOWSKA VICTORINI LVBIATOWSKI Viri fortissimi, qui regnante Sigismundo Augusto Legionum Ductor in Moschouiam fuerat, & ANNÆ TRZECIAKOWNA Præfecti Dinemburgensis filiæ sobolem charissimam in consortem accepit, sedibusq; paternis relictis, felici omine nouum antiquæ virtuti, Maiori in Polonia fixit domicilium. Huius Tu præclara imitatus exempla cùm in generali contra Osmannum totius Regni, tum in recentissima Berestecensi expeditione, verum Te & genuinum gentilitij Tui Vexilli hæredem & bellatorem approbâsti, quando alijs longe iunioribus ob corruptissimam sæculi nostri mollitiem curribus aut

carpentis muliebriter incedentibus, Tu ætate ac ciuilibus confectus laboribus, viridi tamen & viuaci senecta, equo generosissimè inuectus splendido Tuorũ comitatu, Antiquæ nobis & verè Sarmaticæ Virtutis & militiæ pulcherrimũ renouâsti spectaculum. Hauserat ex Te bellatorem hunc spiritum VALENTINVS quoque Filius Tuus, ad omnem Togatæ, Sagatæq; prudentiæ gloriam natus, & inter præcipua inclytæ domûs Tuæ decora, nisi DEO aliter visum fuisset, numerandus. Nam post egregie humanioribus literis nauatam operam, cùm in Generalibus Regni Comitijs, Tribunalitijsq; iudicijs, non exiguam Iuris Patrij cognitionem, præclarasq; Ciuilis prudentiæ dotes assiduâ exercitatione comparâsset, Marti deinde litare cupiens in gloriosissima illa Zbarazensi obsidione, fortitudinis bellicæ tyrocinio auspicatus, præclara inuicti animi paternæq; Virtutis documenta ostendit, quando in excursione militari, posteaquam cum cæteris Viris fortissimis, diu immanem Scytharum, Cosacorumq; potentiam fatigâsset, globo tandem & hastâ traiectus, primitias heroici sanguinis libenti animo patriæ impendit; vitam etiam
ipsam

ipsam breui in eiusdem obsequio relicturus. Vix etenim solutâ obsidione paternæ domûs limina attigit, mox contractâ ex arctissimæ illius obsidionis incommodis valetudine, in ipso florentissimæ ætatis & gloriæ ingressu, ad immortalem vitam ingenti omnium mœrore euolauit. Quid dicam de CASIMIRO *Nepote Tuo* Generosi ac Magnifici Domini PETRI DOBROSIELSKI *Filio, qui nuper ad Zuantium cùm ad explorandum hostem, pro innato militaris gloriæ desiderio, cum alijs commilitonibus excurrisset, ingruente numerosissimâ Scytharum procellâ posteaquam diu fortissimè restitisset, captus tandem, & in Tauricam abductus est. Quem tamen breui exinde rediturum ingens quædam animi mei fiducia mihi prædicit, & tacito quodam interiùs gaudio me recreat, ac consolatur. Et hoc est quidem gentilitij Tui Vexilli singulare decus, quod nemo fermè illius insignia præferat, qui heroico Martialis spiritûs feruore ad immortalem gloriam per ipsius etiam vitæ pericula non contendat; quando & Religiosissimus Germanus Tuus, Religiosissimi huius Operis Auctor, olim cùm necdum sæculo*

renun-

renunciâsset STEPHANI, nunc CHRYSOSTOMI nomine appellatus, primitias ætatis suæ eodem gloriæ cursu transegit, & ad Martiales laureas per egregia militaris disciplinæ ornamenta aspirauit. Nam cùm adhuc sub Vexillo profanæ gloriæ militaret in exercitu primum FERDINANDI II. aduersùs Bethlehem Gabor inter ipsius Generalis exercituum Ducis Ordines, mox cùm Fortissimo Duce STANISLAO KONIECPOLSKI aduersùs Rebelles Cosacos ad Cubilia Vrsina, tandem in bellis Pruthenicis virtutis bellicæ pulcherrima dedit, accepitq; testimonia; donec cælitùs ad Sacrosanctum Religionis Seraphicæ Vexillum auocatus, alteri, sed longè feliciori nomen dedit militiæ, strepitusq; Castrenses, Sanctissimo Asceticæ vitæ silentio permutauit. Huius itaque Religiosissimi nunc inter Seraphicos militantis Ecclesiæ Proceres Bellatoris, breue & dilucidum MYSTICÆ THEOLOGIÆ SVMMARIVM, quod ille tot annis tantoq; labore in Seraphico vitæ contemplatiuæ Asceterio ad æternam Omnipotentis Dei gloriam, & ad communem cùm Religionis propriæ, tum omnium deuotarũ men-

tium vtilitatem candido elucubrauit affectu, Tibi Generose ac Magnifice Domine iterum iterumq́ offero. Nec verò, licet Altissima hæc diuinæ contemplationis sapientia, ab instituto quoque Tuo est aliena; quippe Tibi cùm erga cæteras præstantissimas virtutes, tum præcipuè erga pietatis cultûsq́ Diuini Sacrosancta officia, ardens semper fuit desiderium: quod etiam vel ipsa liberalissima in omnes familias Religiosas dextera profitetur. Ex hac præcellenti virtute promanauit benignitas in pauperes, Candoris amor, & iustitiæ, pacis & concordiæ perpetua obseruatio, ac tandem illa in muneribus Publicis obeundis integerrima dexteritas, quam toto hoc quinquennio in exigendis Tributis Regni, satis luculenter Toti Reipublicæ approbâsti, & nisi amore tranquillioris vitæ, onus istud humeris Tuis excussisses, in hunc vsq́ diem approbares. Sed ne longiùs vltra modestiæ meæ fines progredi videar, locupletissimum hoc cælestium gratiarum gazophylacium, in amænissimo humanitatis Tuæ sinu depono, spem optimam concipiens, Te inter primas pietatis Tuæ, & amoris Fraterni delicias, Sacrum hoc vniuersæ

per-

perfectionis delicium, habiturum. In hanc ſpem me erigit aurea illa, & profuſiſſima in omne genus hominum humanitas Tua, quâ Tibi mirificè animos omnium conciliaſti, & quaſi aureis quibuſdam catenulis deuinxiſti; cui & ego cùm aureum iſtud diuinæ ſapientiæ ſanctuarium, tum officioſiſſimam quoq; animi mei propenſionem ſecurus ac optimæ ſpei plenus committo; DEO interim Optimo, Maximo, cuius ſanctiſſimo Nomini Opus hoc ſacratum eſt humillimè ſupplicans, vt Te cum Chariſſima conſorte Tua & cum Nobiliſſimæ Indolis Sobole Tua, Eccleſiæ, Patriæ, Religioni Seraphicæ, Nobiſq; omnibus felicem ac fortunatum quam diutiſſimè conſeruet. Datum Crac: Die 22. Menſis Octobris. Anno Domini. 1654.

Generoſæ ac Magnificæ Dominationis Tuæ

Seruus obſequentiſſimus

LVCAS KVPISZ

Typogr. S. R. M.

APPROBATIONES RELIGIONIS.

FRater SEBASTIANVS à Caieta Ordinis Minorum Regularis Obseruantiæ, in Cismontana familia Obseruantium & Reformatorum Commissarius Generalis & seruus. Dilecto nobis in Christo Patri, Fri. Chrysostomo DOBROSIELSCIO, Prouinciæ nostræ Reformatæ Minoris Poloniæ Patri, Theologo, & Magistro Nouitiorum, Salutem in Domino.

CVm iuxta Apostolicas & Ordinis nostri Constitutiones reuisum & approbatum fuerit à Theologis nostræ Religionis Opus à te compositum, cui titulus est SVMMARIVM ASCETICæ & MYSTICæ THEOLOGIæ, Tenore præsentium, cùm salutaris obedientiæ merito, facultatem tibi facimus, quatenus seruatis seruandis illud Typis mandare possis. Datum Romæ, die 29. Septemb. Anno Domini 1653.

Fr. Sebastianus à Caieta Commissarius Generalis m. p.

Ego

EGo Frater STEPHANVS Vrbanides, Ord: Minorum Reformatorum, in Minori Polonia Minister Prouincialis, De mandato Reuerendissimi Patris Fratris SEBASTIANI à Caieta Commissarij Generalis, dedi examinandum Opus intitulatum SVMMARIVM ASCETICÆ & MYSTICÆ THEOLOGIÆ, à Reuerendo Patre Chrysostomo DOBROSIELSCIO, nostræ Prouinciæ Patre, studiosè elaboratum; & tum ex nostræ Prouinciæ Theologorum, tum ex aliarum Religionum virorum doctissimorum concordi iudicio cognoui dignum esse, quod prælo subijciatur. Accessit præterea multorum piorum virorum, tam ex Sæcularibus quàm ex Regularibus singulare desiderium: qui post prægustatam primis (vt aiunt) labris, huius libelli suauitatem, incitare non cessârunt, vt libellus communem aspiceret lucem. Igitur seruatis seruandis, facultatem imprimendi concedo; eòque libentius, quò magis omnibus in vita spirituali proficere cupientibus, spero fore proficuum. In quorum fidem, literas manu meâ subscriptas, & Officij Sigillo munitas dedi, Cracouiæ in Conuentu nostro ad S. Casimirum, die 3. Ianuarij, 1654.

Idem qui supra
m. p.

CEN.

CENSVRA

Admodum Reuerendi Domini, Sacræ Theologicæ facultatis in Vniuersitate Cracouiensi DECANI.

AVctoritate ac Mandato Magnifici Domini, Vniuersitatis studij Cracouiensis Generalis RECTORIS, Clarissimi Domini GABRIELIS OCHOCKI, Philosophiæ ac Medicinæ DOCTORIS & Professoris,&c. Ego infra scriptus, SVMMARIVM ASCETICÆ & MYSTICÆ THEOLOGIÆ, ab Adm. Reu. Patre Fratre Chrysostomo DOBROSIELSCIO, Ordin: Minorum Reformatorum, iuxta mentem Diui BONAVENTVRÆ, Seraphici ac Ecstatici DOCTORIS

con-

concinnatum, mira cum ſuauitat
legi; nihilq́; in eo Orthodoxæ fide
& Eccleſiæ Catholicæ, aut probi
moribus repugnans, deprehendi
quinimò viris Religioſis id Opu
apprimè vtile eſſe arbitror; atque
vt lucem publicam aſpiciat, cupio.
Datum Crac: in reſidentia mea
Die 15. Iunij. Anno D. 1654.

M. Matthæus Kráśnicki S. Th. D. ad æden D. Nicolai Præpoſitus, Sacræ facultati Theologicæ Decanus, manu mea.

Impri-

Imprimatur.

M. GABRIEL OCHOCKI, Academiæ Crac: RECTOR. m. p.

PIO LECTORI.

MYstica diuini Theologia germen amor
Vsibus offertur Lectori Amice Tvi
Fontibus æthereis Antonivs hauſerat ill
Gloria Seraphicæ qui pietatis erat.
Franciscvsq́; ſuos voluit ſeruare Minore
Hanc Bonauenturæ mellea ſcripta docer
Hæc humiles ſublimis amat ſapientia mente
Mundities illam cordis amorq́; fouet.
Fac Tibi ſint niuei puriſſima Lilia cordis
Hæc Tibi plus ſapient, quo magè pur
eris.

PRO-

PROLOGIVM.

quo declaratur, quanam ratione Theologia Ascetica & Mystica, tam à quibusuis alijs Theologicis institutis, quàm inuicem à seipsis distinguantur.

DIsciplina Asceticæ & Mysticæ Theologiæ, cuius studium præcipuè est ipsorum igiosorum, distinguitur ab alijs eologicis institutis, ipsâ potissim occultâ & arcanâ Dei diuinonque cognitione; & ipso instrunto scholasticè eruditis inusitaquo nimirum præsentes disciplicomparantur: vel alias, ipso menonnisi paucissimis cognito, per od venitur ad experientiam han disciplinarum.

Quo ad primum dicendum est, od etiam quæuis alia Theologia gissima quadam acceptione, dici est Ascetica & Mystica: *Tum* a, vt plurimum, in asceterijs (*id* in claustris religiosorum: *Asce-*

terium enim ex Græco idem ſigni cat quod clauſtrum : vnde & *Aſce* nihil aliud eſt, quàm vir religioſu à mundo videlicet ad exercendu ſe in contemplatione diuinorum relegatus, ſeclusus, ac ſeparatus) mnes Theologicæ diſciplinæ ſum moperè coluntur ac promouentu & inprimis *Scholaſtica Theologia*, ex e vel maximè, quod facta ſit ſanct Eccleſiæ Catholicæ, ac fidei Orth doxæ propugnaculum. *Moralis* iten quia dirigendis fidelium conſcien tijs deſeruit. *Scripturalis* tandem, ſenſus ſacræ Scripturæ veteris ac n ui teſtamenti in concionibus cath licè ad intelligendum fidelibus tr datur. *Tum* quia huiuſmodi Theol giæ habent etiam cognitionem De ac diuinorum occultam, & ſacr tam : nam ſuas concluſiones ſeu ſc entias euidenti conſequentia ded cunt ex principijs fidei à Deo ſ pernaturaliter reuelatis. *Tum* qu Theologia ſcripturalis, præ cæte

Theo-

heologijs communiter dici ſolet
lyſtica, & hoc ob ſenſum myſticū,
u ſpiritualem, ſub cortice literæ
bſconditum. Myſticum enim ſicut
: myſterium, ex Græco idem eſt,
uod ſecretum, abſconditum, oc-
ultum, ſacratum, arcanum, diui-
um & ſpirituale. Vnde patet du-
licem eſſe ſenſum ſacræ Scripturæ,
teralem ſcilicet, & myſticum. *Li-*
ralis ſenſus, alius eſt proprius, alius
nproprius. *Proprius* nihil aliud eſt,
uàm per voces ipſius ſacræ Scri-
turæ, propria ſeu hiſtorica rerum
gnificatio. *Improprius* verò idem eſt,
uod per eaſdem voces, earundem
erum translatiua ſignificatio. vt eſt
aligare oculis, pro cæcutire. *Myſti-*
us ſenſus (qui idem eſt, quod per res,
erum aliarum rerum ſpiritualis ſi-
nificatio.) alius etiam eſt allegori-
us, alius tropologicus, & alius ana-
ogicus: *Allegorico* ſenſu geſta in ve-
eri teſtamento, ſignificant ea, quæ
n nouo gerenda erant. *Tropologico* ſeu

morali ſenſu, geſta noui & veteris teſtamenti, indicant ea, quæ nos facere oportet. *Anagogico* ſenſu, hæc, quæ accidunt in Eccleſia militante, ſignificant illa, quæ ſunt futura in triumphante.

Verum accepta præcisè ac propriè ſpiritualis ſeu *Aſcetica & myſtica Theologia*, hoc ipſo nimirum differt à Scholaſtica, Morali, & Scripturali: quia cuiuſuis iſtarum Theologicarum diſciplinarum, huiuſmodi occulta, arcana, & ſacrata cognitio Dei ac Diuinorum, eſt ratiocinatiua ac intellectiua: Aſceticæ verò & myſticæ, vel alias, ſpiritualis Theologiæ, eſt affectiua & experimentatiua.

Diſtinguuntur quoque ac differunt inuicem à ſeipſis *Aſcetica & Myſtica Theologia*; quamuis alias perſæpè confundantur, ac pro eodem habeantur, ob hanc nimirum Dei diuinorumq; notitiam affectiuam. *Primò*, quia *Aſcetica* habet cognitionem diuino-

uinorum affectiuam, ordinario modo acquisitam, media nimirum cognitione discursiua ac intellectiua : imo etiam habet, extraordinariè menti humanæ venientem ; qualem puta esse, non solùm secundùm quid verum etiam absolutè seu simpliciter infusam, sed nonnisi per accidens, quæ scilicet in modo operandi, non excedit ordinariam : & huiusmodi cognitio affectiua, alias vocari solet sobriè experimentatiua seu experimentalis. *Mystica* verò habet notitiam affectiuam extraordinariam, vt potè per se simpliciter infusam, quam alias vocant ecstaticè experimentalem, nullius puta oratione seu sermone explicabilem.

Secundò differunt inter se, quia Asceticæ Theologiæ, natura est contemplari diuina ordinariè tantùm, & actiuè seu operatiuè se habere in Deum, dum inter illum & animam rationalem, sobriam vult efficere vnionem : Mystica verò extraordi-

nariè Deum contemplatur; nec non, paſsiuè & cooperatiuè ſolùm, habet ſe in Deum, dum inter illum & humanum ſpiritum ecſtaticam vnionem celebrare intendit.

Tertiò, quia per Aſceticam Theologiam, (quæ eſt propria ac ſpecialis diſciplina cuiuſcunque inſtituti religioſorum : nam tractat de omnibus ijs, quæ peculiariter ſunt tam de neceſſitate, quàm de perfectione illorum ſtatus & vocationis) rectè itur ad Myſticam vnde *Aſcetica Theologia*, largè nimirum ſumpta nihil aliud eſt, quàm clauſtralis diſciplina, regularis obſeruantia, ſtudium virtutum, notitia mortificationis internæ, & vſus bonarum operationum, Deique ac diuinorum ſobriè ſapida ſcientia: *Strictè* verò accepta, ſolam ſignificat ſobriam ſapientiam, ſeu ſobriè ſapidam diuinorum ſcientiã, ſecundum quam deſinit in Myſticam Theologiam, vt potè largè ſumptam, ita vt etiam primus gradus

eius

eius esse dicatur. *Mystica autem Theologia*, vel alias arcana Theosophia strictè nimirum ac propriè sumpta, idē est quod secretissima & sacratissima (iuxta nominis sui significationem) Dei sapientia, seu sapida & ecstatica diuinorū notitia, Scholasticis, Scripturalibus, & Asceticis Theologis minimè perspecta: ipsis paucissimis duntaxat, solisque selectissimis spiritualibus viris diuinitus reuelata, cæteris quamuis studium perfectionis diligentibus, ab eius participatione exclusis.

Quo ad secundum dicendum est, quod instrumentum, quo Theologia Scholastica, moralis, & scripturalis comparari solet: seu medium, per quod occulta & arcana Dei ac diuinorum cognitio intellectualis acquiritur, non aliud est, quàm labor ingenij, & continua exercitatio intellectus ac memoriæ in librorum lectione, nec non frequens ac diligens ratiocinatio, ar-

gumentatio & disputatio Scholastica. Instrumentum verò ac medium ad obtinendam Asceticæ & Mysticæ Theologiæ perfectionem, seu ad comparandam occultam, & arcanam Dei ac diuinorum cognitionē affectualem, spiritui humano deseruiens, triplex habetur; vt potè *generale, speciale, & specialißimum.*

Generale multiplex deinde assignatur. *Primum* est quotidiana diligens conscientiæ examinatio, eiusdemque sincera Magistro spirituali manifestatio. *Secundum*, deuota & frequens Sacramentalis confessio. *Tertium*, creber ac frequens Eucharistiæ vsus & cultus. *Quartum*, assiduum præsentiæ Dei exercitium. *Quintum*, studiosa legis diuinæ, constitutionū sui ordinis, ac propriæ regulæ obseruantia. *Sextum*, perpetua renouatio votorum, vocationis propriæ, propositorum æternorum non peccandi, & in via spirituali iugiter proficiendi. *Septimum*, lectio spiritualis conti-

continua, & assidua meditatio scripturarum. *Octauum*, studium vocalis orationis, ac deuota recitatio diuini officij. *Nonum*, modus rectè obeundi actiones quorumuis officiorũ ad se pertinentium. *Decimum*, correptio, exhortatio, admonitio, & directio Magistri spiritualis, aut ipsius superioris.

Speciale instrumentum ac medium duplex habetur, vt potè assiduum internæ mortificationis exercitium, & indefessum virtutum asceticarum studium. Specialissimum tandem nonnisi vnicum est, ipsa videlicet oratio mentalis, fidei mysteriorum praxim meditandi complectens, in qua præcipuè fides, spes, charitas, & confidentia ad Deum exercentur, quibus maximè coniungimur Deo, & participes illius perfectionis efficimur.

Quamuis autem hæc omnia media, ita suo mutuo indigeant obsequio, vt ea misceri ac velut in vnum

copulari necesse sit, in omnium videlicet actionum praxi, per quam ipsa præsens *Theosophica* perfectio, seu experimentatiua ac sapida diuinorum notitia possidetur; tamen oratio mentalis, iuxta experientiam & doctrinam omnium spiritualium, primum inter illa obtinet locum, & ideò præ omnibus illis præstantissimum & efficacissimum est instrumentum, ac medium huius disciplinæ cælestis. Vnde *Lezana* ait. Acquirendæ perfectionis præcipuum instrumentū est oratio mentalis, quæ est moraliter loquendo simpliciter necessaria, ad consequendum finem intentum per studium religiosum. Et *Suares*. Licet enim perfectio principaliter in charitate consistat, quæ est perfectionis vinculum, quæque nos summè Deo vnit: ad obtinendam tamen, conseruandam & augendam hanc charitatem, absolutè necessaria est oratio mentalis, quæ est vnica causa instrumentalis taliū

effectuum. Et *Caietanus*. Non posse vocari religiosum, qui saltim semel in die, ad orationis mentalis exercitium sese non transfert. Et *D. Bonauentura de sex alis Seraphim cap. 3.* Arida est omnis Religio, quæ oleo internæ deuotionis (*orationem mentalem intelligit*) non saginatur: instabilis est bonorum operum structura, quæ deuotæ orationis frequentia non compaginatur, sicut paries lapidum sine cæmento. In omni Religione, vbi deuotionis feruor tepuit, etiam virtutum machina incipit deficere & propinquare ruinæ. *Item. In Medit. vitæ Christi cap. 36. sic ait.* Est quippè virtus orationis inæstimabilis & efficax ad omnia proficua impetranda, & nociua remouenda. Si vis enim patienter tolerare aduersa, sis homo orationis. Si vis tentationes & tribulationes superare, sis homo orationis. Si vis prauas affectiones conculcare, sis homo orationis. Si vis astutias Sathanæ cognoscere, & eius

fallacias vitare, ſis homo orationis. Si vis lætanter viuere in opere Dei, & laboris & afflictionis viam incedere, ſis homo orationis. Si vis cor tuum virili ſpiritu & conſtanti propoſito in Dei beneplacito ſtabilire, ſis homo orationis. Si vis animam tuam ſanctis & bonis cogitationibus, deſiderijs, feruoribus, & deuotionibus impinguare, ſis homo orationis. Denique, ſi vis vitia extirpare, & virtutibus indui, ſis homo orationis: in ea enim recipitur Spiritus ſancti vnctio, quæ de omnibus mentem docet. Item, ſi vis ad contemplationem aſcendere & frui amplexibus ſponſi, ſis homo orationis: ad contemplationem enim & cæleſtiũ deguſtationem, non niſi per orationis exercitium deuenitur. *Rurſus, idem Seraphicus Doctor ſcribit in legenda S. Franciſci cap. 10.* hæc dixiſſe de mentali oratione eundem ſanctum Patrẽ noſtrum. Cenſeo (*inquit*) orationis gratiam viro religioſo ſupra omnia deſide-

ſiderandam eſſe: nullumque credo ſine ipſa in Dei proſperari ſeruitio. Ac ideo omnes nos fratres ſuos modis quibus potuit ad eius ſtudium prouocabat, dicens in Regula *cap. 10.* Attendant fratres, quod ſuper omnia deſiderare debent, habere ſpiritum Domini, & ſanctam eius operationem, orare ſemper ad Deum puro corde, *id eſt*, pura mente, abſque nimirum ſtrepitu verborum.

Ob cuius rei gratiam, in hac prima parte præſentis *Summarij Theoſophici* præſcribendus eſt nobis ordo, norma, regula, praxis, ac modus orationem mentalem faciendi, ac myſteria fidei aſceticè meditandi. In ſecunda verò parte, ipſius ſpiritualis Theologiæ rudimenta ac præcepta tradentur & declarabuntur.

IN mandatis tuis exercebor: & considerabo vias tuas.

In iustificationibus tuis meditabor: non obliuiscar sermones tuos. *Psal. 118.*

PARS PRIMA
SVMMARII
ASCETICÆ ET MYSTICÆ THEOLOGIÆ.

Quatuordecim exercitia ſpiritualia continens: quorum ſeries talis eſt.

1. PRAXIS *ac modus orationem mentalem aſceticè inſtituendi.*
2. PRAXIS *myſteria paſsionis Dominicæ aſceticè meditandi.*
3. PRAXIS *myſterium Eucharisticum aſceticè meditandi.*
4. PRAXIS *myſterium beneficiorum Dei aſceticè meditandi.*
5. PRAXIS *myſterium peccatorum aſceticè meditandi.*
6. PRAXIS *myſterium huius vitæ miſeriarum aſceticè meditandi.*
7. PRAXIS *myſterium humanæ mortis aſceticè meditandi.*
8. PRAXIS *myſterium iudicij Diuini aſceticè meditandi.*

9. PRA-

INTRODVCTIO.

CVm iam perspectum habeatur, quod mentalis oratio, fidei mysteriorum praxim asceticè meditandi complectens, præstantissimum, specialissimum, & efficacissimum sit medium ac instrumentum acquirendæ perfectionis Christianæ, ipsiusq́ue Dei ac diuinorum experimentatiuæ notitiæ, in qua consistit ratio *Ascetica & Mystica Theosophiæ*: idcirco antequam ipsa praxis ac modus mentaliter Deum orandi & mysteria fidei asceticè meditandi præscribatur.

PRIMO dicere necesse est, duplicem esse materiam eiusdem asceticæ meditationis, *aliam communem, aliam specialem.*

Communis & remota materia, eſt tota ſacra Scriptura veteris ac noui teſtamenti, imo cælum & terra ac omnia, quæ in eis ſunt. Dicitur autem communis, quia ſcilicet propriè ad ſcholaſticam & ſcripturalem meditationem ſpectat, quàm nihilominus aſcetæ communem habere volunt cum ſcholaſticis & ſcripturalibus, ſed extra ipſum actuale mentalis orationis ſtudium. Dicitur quoque remota eadem communis materia, quia licet proximè de Deo loquatur & inſtruat, remotè tamen noſtram voluntatem ad timorem Dei, ac imitationem, & amorem diſponit.

Proximam verò ac ſpecialem aſceticæ meditationis puta eſſe materiam, ipsâ videlicet myſteria paſſionis Chriſti, quatuor nouiſſimorum, & his ſimilia; quæ non ſolùm intellectum erudiunt (*vt docet D. Bonau. in præfatione ad Primum faſciculariũ meditationum*) verum etiam è propinquo ac ſpecialiter ipſam voluntatem plus quam cætera ad experientiam timoris, imitationis & amoris Dei excitant: quia quoque plus & propinquius, quam cætera illam tangunt & concernunt.

SECVNDO dicere neceſſe eſt, duplicem eſſe vſum in palæſtra aſcetarum huius proximæ ac ſpecialis materiæ. *Primus* eſt, quando præſens materia cuiuſuis myſterij, non niſi membratim ac punctatim diuiſa, ad meditandum aſſumitur: ita vt meditatio vnius myſterij

sterij per spatium plurium dierum protrah tur, & veritatis illius cognitio seu intellecti in ipso corpore orationis per partes mod primum conquiratur; quæ alibi conquirenda esset, hic verò ipso actu aspicienda: cùn alias meditationis orationem ingredienti proprium sit inquirere, non tam cognition Dei ac Diuinarum veritatum intellectua lem, quàm affectualem, seu practicam, ama tiuam, & experimentatiuam, in qua propri consistit ratio illuminationis asceticæ ac spiritualis. *Secundus* vsus præsentis materiæ est dum tota simul cuiusuis mysterij series pro qualibet vice ad meditandum sumitur, vt etiam tota simul veritatis eius cognitio intellectiua (extra ipsam videlicet orationem, per exercitia intellectualium meditationum, ac spiritualium lectionum acquisita) studiosè recolatur & affectuosè excipiatur. Et talis meditatio est de corpore mentalis orationis: quia per illam plus voluntas quàm intellectus exercetur: meditatio enim quæ ingreditur orationem, est meditatio cordis, *id est*, affectionis, iuxta illud *Psal.* 18. Meditatio cordis mei, in conspectu tuo semper.

TERTIO dicere necesse est, quod ordo materiæ specialis talis esse potest.

Die Dominico mane, assumatur ad meditandum mysterium Christi passionum & actionum in horto. *Vesperi* verò, mysterium beneficiorum Dei.

Feria secunda mane, mysterium proditionis & comprehensionis Christi, ac passionum eius in domo Annæ & Caiphæ vsq; ad lucem. *Vesperi*, mysterium peccatorum.

Feria tertia mane, mysterium calumniosæ accusationis Christi coram Pilato, & irrisionis eius ab Herode. *Vesperi*, mysterium miseriarum humanarum.

Feria quarta mane, mysterium flagellationis Christi. *Vesperi*, mysterium mortis humanæ.

Feria quinta mane, mysterium coronationis Christi spinea corona. *Vesperi*, mysterium iudicij Diuini.

Feria sexta mane, mysterium crucis baiulationis. *Vesperi*, mysterium pœnarum infernalium.

Sabbato mane, mysterium crucifixionis Christi inter duos latrones. *Vesperi*, mysterium gloriæ cælestis.

Quolibet die communionis, mysterium sacrosanctæ Eucharistiæ.

PRAXIS I.

Orationem mentalem asceticè instituendi.

ORATIO MENTALIS, tribus constat partibus, *initio puta, medio, & fine.* vel alias, *præparatione, meditatione, & conclusione.* PRÆPARATIO, alia est *remota*, alia *proxima.* Remota tria requirit: quorum *primum* est ar-

est ardens desiderium proficiendi in vita spi-
rituali, & perfectè Deo placendi: ac feruens
& efficax propositum vitam puriorem ac per-
fectiorem sectandi. *Secundum requisitum*, est at-
tentio continua præsentiæ Diuinæ, seu pro-
positio perpetua ante oculos spirituales ip-
sius Dei vbique existentis ac vias nostras in-
spicientis: nec non, in ipsum Deum tanquam
in finem vltimum destinatio ac directio om-
nium nostrarum cogitationum, verborum &
operationum. *Tertium*, est lectio librorum
spiritualium, conferentiæ spirituales, & me-
ditatio scripturarum intellectualis. Dicitur
autem *remota præsens præparatio*: quia non
est de corpore ipsius orationis, sicut *proxima*;
sine illa tamen, oratio mentalis, nullatenus
haberi seu acquiri potest.

Præparatio proxima, tres habet particulas.
Prima, est actualis renouatio apprehensionis
præsentiæ incomprehensibilis Diuinæ maie-
statis, ac eius adoratio actu humilitatis: qualis
est ille *Psal.* 50. Cor contritum & humilia-
tum Deus non despicias. Actus istius talis est
sensus. Domine Deus, cum profunda mei
submissione, recognosco te esse Deum ac Do-
minum meum: & doleo pro peccatis, tam
præsentis, quàm præteritæ conscientiæ meæ,
quibus tuam offendi maiestatem: ac deinceps
efficaciter propono tuam facere & pati vo-
luntatem benedictam. *Amen.* Deinde eius-
dem actus ista est ratio prima *Eccl.* 35. Oratio
humi-

miliantis ſe,nubes penetrabit. Et *Iudith.* 9.
umilium & manſuetorum ſemper tibi pla-
it deprecatio. Altera eſt *Pſal.* 65. Iniqui-
tem ſi aſpexi in corde meo, non exaudiet
eus. Et *Ioan.* 9. Scimus quia peccatores De-
non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & vo-
ntatem eius facit, hunc exaudit.

Secunda particula, eſt inuocatio auxilij cæ-
ſtis contra tentationes ac mentis diſtractio-
s, hocce orationis exercitium impedientes:
poſtulatio gratiæ Diuinæ, intellectum il-
minantis, & affectum permouentis, ad ſtu-
osè Deum orandum. Cuius rei talis eſt pri-
us actus *Pſal.* 118. Adiuua me,& ſaluus ero:
meditabor in iuſtificationibus tuis ſem-
er. Et alter. Faciem tuam illumina ſuper
ruum tuum,& doce me iuſtificationes tuas.

ertia, eſt applicatio mentis ad myſterium fi-
ei, ea die ad meditandum occurrentis: quo
d totam eius hiſtoriam, ac ipſius hiſtoriæ in-
erpretationem & definitionem. De hac pro-
ima præparatione facienda, ſic admonemur
er Spiritum ſanctum *Eccl.* 18. Ante oratio-
em præpara animam tuam, & noli eſſe,quaſi
omo qui tentat Deum.

MEDITATIO etiam, in tres diuiditur par-
iculas, *Vtpotè in conſiderationes, affectus &
actus*. Conſiderationes primam particulam a-
ceticæ meditationis conſtituentes, in quas &
per quas, quodlibet myſterium fidei ad me-
ditandum aſſumptum reſolui ac diuidi ſolet,
ſex

ſex eſſe puta : quæ illis voculis exprimuntur. *Quis. Quæ. A quo. Pro quo. Quomodo Quam ob cauſam.* Affectus verò & Actus, ſecundam & tertiam particulam conſtituentes, varij ac multiplices haberi ſolent, pro varietate ac diuerſitate myſteriorum & conſiderationum.

Verum ad maiorem præſentis meditationis ac particularum eius elucidationem, notandum eſt primò. Quod mens diuinorum addicta meditationi, ita ſe quodammodo habet ſuis conſiderationibus cum myſterio fidei, ſicut ſe aliquis habere ſolet ferro ad ſilicem : vbi ſicut ex horum colliſione ſcintillæ ignis exſiliunt, & in flammam erumpunt ; ita ex conſiderationibus myſteriorum fidei, affectus adinſtar ſcintillarum naſcuntur, qui facile in flammam Diuini amoris, laudis, oblationis, & gratiarum actionis excreſcunt, iuxta illud *Pſal.* 38. Incaluit cor meum intra me : & in meditatione mea exardeſcet ignis. Nihil enim ſunt aliud huius loci *affectus*, quam feruentes permotiones voluntatis ad aliquid eligendum & amandum, vel fugiendum & deteſtandum: *Actus* verò, quam ipſæmet efficaces ac incenſæ electiones, amationes, deteſtationes, laudationes, gratiarum actiones, &c.

Notandum ſecundò, Quod in meditatione (*Vt ait D. Bonauentura in Incendio Amoris, ad finem capitis primi,*) tota anima noſtra debet eſſe intenta ſecundùm vires ſuas, vtpotè,

ſecun-

undùm *rationem* & *synteresim*, *conscientiã*
Voluntatem. Nam in huiusmodi meditatio-
, *Ratio* percunctando affert propositio-
em, *Synteresis* sententiando profert diffini-
onem, *Conscientia* testificando infert con-
usionem, *Voluntas* præeligendo defert solu-
onem. Verbi gratia. Si quis velit meditari
rca viam purgatiuam, debet *ratio* quærere,
uid debeat fieri de homine, qui templum
ei violauit. *Synteresis* respondet: quod aut
bet disperdi, aut lamentis pœnitentiæ pur-
ri. *Conscientia* assumit: Tu es ille. Ergo,
l oportet te damnari: vel stimulis pœniten-
æ affligi. Deinde *Voluntas* præeligit, scilicet
uod recusat ad damnationem æternam, & as-
mit voluntariè pœnitentiæ lamenta. Iuxta
unc modum in vijs alijs (*Vtpote, in Via illu-*
inatiua & Vnitiua, quodcunque fidei myste-
ium asceticè meditantibus) incedendum est.
æc D. Bonau. Vnde est, quod *Ratio* rem pro-
onendo, & *Synteresis* ad eam decisiuè re-
pondendo, asceticam constituunt considera-
ionem. *Conscientia* verò, vbi ex vna parte
uiusmodi assentitur responsioni, mox ex al-
era parte stimulat voluntatem, vel pro re, vel
ontra rem: quo ipso illam excitat, ac in eam
liquem ingenerat affectum. *Voluntas* deniq;
ic permota & concitata, illicò ipsum iam e-
icit constituitque actum, per quem alias ter-
minatur ac integratur ascetica meditatio.

Notandum tertiò, quod præsentis medi-
tatio-

tationis quadruplex habetur officium. *Primum* est, inuestigandi scilicet, conquirendi & colligendi, tum ex notis fidei veritatibus, tum ex intellectis sacræ Scripturæ propositionibus, occultam ac ignotam diuinorum cognitionem intellectualem; per discursum puta siue proprium, qui habetur cum speculatione; siue alienum, qui habetur cum lectione & auditione. Verum huiusmodi officium, non nisi ad remotam spectat orationis mentalis præparationem, ipsam autem non ingreditur orationem. *Secundum* officium asceticæ meditationis, ad rationem orationis pertinens, est acquisitam seu inuentam scientiæ veritatem, actualiter aspiciendi ac recogitandi, diligentiùs reuoluendi, accuratiùs examinandi, elapsam illicò in memoriam reuocandi, de vna in alteram transeundi.

Tertium est, cognitionem seu scientiam mysterij ad cor ipsum reflectendi, ac illud commouendi, ad actusque timoris vel amoris Dei producendos instigandi. *Item*, mala sub specie boni ac melioris latitantia præcauendi, bona quamuis ardua ac difficilia eligendi & prosequendi, tentationibus futuris prudenter obuiandi, & præsentibus fortiter resistendi; contra quæuis aduersa optimis propositis, resolutionibus & resignationibus mentem roborandi, ac in prosperis eam humiliandi: peccata non solùm præterita, sed etiam possibilia detestandi, vitia mortificandi & superan-

di:

virtutibus inſiſtendi; conſcientiam exa-
iandi, ſcopandi ſeu purgandi & corrigen-
ac ipſum denique ſpiritum in diuinorum
nitione & amatione magis ac magis pro-
uendi & exercendi, iuxta illud *Pſal.* 76.
ditatus ſum nocte cum corde meo, & e-
citabar, & ſcopebam ſpiritum meum.
Quartum officium aſceticæ meditationis
ipſum videlicet os mentis aperiendi, per
enſionem in Deum conceptuum & affe-
um, ad recipiendas nimirum Spiritus ſan-
nouas influentias, impreſſiones, & gratias,
ta illud *Pſal.* 118. Os meum aperui, &
raxi ſpiritum: quia mandata tua deſidera-
m. Eſt autem triplex ſpiritus ſupernarum
iuſmodi gratiarum ac influentiarum, cæli-
s veniens diuina meditantibus. *Primus* di-
tur Excitans: quia inſtigat, excitat, & pro-
ocat mentem ad meditandum fidei myſteria,
ad cuſtodiendum quæ ſunt legis Diuinæ.
unc inuocabat ſpiritum Dauid, cùm dice-
t *Pſal.* 50. Cor mundum crea in me Deus:
ſpiritũ rectum innoua in viſceribus meis.
t *Pſal.* 118. Da mihi intellectum & ſcruta-
or legem tuam: & cuſtodiam illam in toto
orde meo. *Secundus* dicitur Adiuuans: quia
romouet & adiuuat mentem Diuinis medi-
ationibus & obſeruantijs inſiſtentem. Hunc
tiam inuocabat Dauid, cùm diceret *Pſal.* 118.
Adiuua me & ſaluus ero: & meditabor in iu-
tificationibus tuis ſemper. Et *Pſal.* 50. Spi-

ritum sanctum tuum ne auferas à me. *Tertiò* dicitur Reficiens: quia mentem diuinis intentam, reficit cælesti illustratione ac suauitate, iuxta illud 1. *Ioan.* 2. Vos vnctionem habetis à Sancto, & nôstis omnia. Et *Psal.* 44 Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis. Et *Psal.* 50. Redde mihi lætitiam salutaris tui: & spiritu principali confirma me. Hunc igitur mens attrahit spiritum confirmantem se ac reficientem, quando tam intellectualis quàm affectualis eius actio sursum erecta in Deum, cælesti vnctione ac infusione, magis ac magis clarificatur & illustratur, inflammatur & iucundatur: *Vel item*, quando illi noua cognitio & affectio, clarior iam & iucundior elicitâ, subito instillatur. Absque huiusmodi affluentia cælesti, ac refectione spirituali, est quidem oratio & meditatio bona, sancta, & efficax, sed arida, obscura, & insipida.

Notandum quartò, quod sicut meditatio diuinorum, tam videlicet scholastica, quàm scripturalis, huic nostræ meditationi asceticæ famulatur suis inquisitionibus intellectiuis, ac in eam terminari solet: ita etiam præsens ascetica meditatio deseruit contemplationi, suis inquisitionibus affectiuis, in quam tandem & desinit: ac idcircò, mentalis oratio vt est in acquirendo, dicitur habere meditationem; vt verò est in esse acquisito, dicitur habere contemplationem. Con-

CONCLVSIO orationis tres itidem habet
ırticulas. *Prima* continet septẽ communes
generales petitiones, mente producendas,
ıas instituit noster cælestis magister, Chri-
ıs Dominus *Matth. 6.* dicens Sic enim vos
abitis. Pater noster qui es in cælis. San-
ificetur nomen tuum, &c. quarum quidem
titionum, excepto præludio, possumus in-
ertere ac permutare dispositionem, incipi-
ıdo scilicet ab infima petitione & proce-
endo gradatim vsq; ad supremam: quia teste
. Bonauentura *lib. 2. de prof. Relig. cap. 61.*
hristus Dominus non ordini earum, sed di-
nitati attendebat. Est autem præludium hu-
ısmodi. Pater noster, qui es in cælis. *Pater,*
uius filij sumus, non per naturalem genera-
ionem, sed per spiritualem regenerationem,
c per supernaturalem gratiam & adoptio-
ıem. *Noster,* qui sumus vnius voluntatis ac
nius moris in domo Ecclesiæ tuæ. *Qui es in*
ælis, per gloriam: in inferno, per iustitiam:
biq; locorum, per potentiam, præsentiam,
& essentiam: in animabus iustis, per gratiam,
ıuæ scilicet secundùm suas conscientias adin-
tar corporum cælestium, sunt mundæ, claræ,
& perspicibiles; secundùm voluntatem, firmæ
ıc stabiles in optimis propositis; secundùm
ıabitus, ornatæ stellis virtutum; secundùm
haritatem, semper feruidæ ac mobiles.

Petitio prima. Libera nos à malo. *Nos* vi-
lelicet, qui sumus in hoc Conuentu, in tota

Prouincia, in toto ordine, cum benefactori bus, amicis, & inimicis noſtris, & cum omni bus alijs cuiuſcunq; ſtatus & conditionis ho minibus, pro quibus tu vis Pater, vt oremu te. *Libera* à malo (duplici videlicet) culp mortalis, ac venialis: & pœnæ æternæ, a temporalis.

Petitio 2. Et ne nos inducas in tentatio-nem, *id eſt*. Oramus te Pater, non vt omnin non tentemur, ſed vt non permittas nos in-duci ac intrare in conſenſum ad tentationem, tam ſcilicet in vita quam in morte. Nam quemadmodum, cùm accedimus ad fornacem igne ſuccenſam, incaleſcimus; in quam alias ſi immitteremur aut intraremus, omnino combureremur: ita dum tentamur, & ten-tationi reſiſtimus, charitate tuâ incaleſcimus; ſi autem ex tua permiſſione Diuina, vtpotè deſtituti auxilio tuo efficaci, intraremus pe noſtrum conſenſum in tentationem, iam eo ipſo infeliciſſimi conflagraremus.

Petitio 3. Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, *id eſt*. Dimitte nobis peccata noſtra, quibus maieſtatem tuam grauiter offendimus: ſicut & nos propter tui præceptionem, quibuſ-cunque proximis noſtris dimittimus peccata eorum, quibus ab eis offendimur. Imo Pate pijſſimè, fac nos ſic dimittere proximis no-ſtris peccata, quibus in nos peccant; ſicut tu dimittis noſtra, quibus in te peccamus, dum te rogamus.

Peti-

Petitio 4. Panem noſtrum quotidianum nobis hodie. *id eſt*. Rogamus te Pater pijſ-ne,vt nobis triplicem panem dare digneris: leſtem ſcilicet, ſpiritualem, & terreſtrem. eleſtis, eſt corpus Chriſti,iuxta illud *Ioan.*5. ter meus dat vobis panem de cælo verum. iritualis, eſt verbum Dei, & gratia diuina, entem ab interiori inedia, virtutum ac do-rum alimento reficiens, iuxta illud *Pſal.* 3. Panis, cor hominis confirmat. Terre-is, eſt victus & alimentum, quo corpus ſu-ntari indiget. Hunc triplicem panem quo-ie dari nobis poſcimus, ſine quo nullo die bſiſtere valemus. Vnde eſt illud *Matth.* 4. on in ſolo pane (terreſtri ſcilicet ac corpo-li) homo viuit.

Petitio 5. Fiat voluntas tua, ſicut in cælo in terra. *id eſt*. Rogamus te Pater clemen-ſſime, vt ſicut Sancti tui tecum in cælo re-nantes, voluntati tuæ ſanctæ omnino ſunt ſeparabiliter vniti: ita & nos in exilio huius rræ manentes, eidem tuæ voluntati facias lenè conformes.

Petitio 6. Adueniat regnum tuum. *id eſt*. ogamus te Pater benigniſſime, vt non re-net in nobis mundus, caro, & Diabolus ; ſed ı ipſe regnes, veniens ad nos & manſionem bi cum Filio tuo & Spiritu ſancto in nobis ciens : & conſequenter, poſt terminũ huius iſerrimæ vitæ, nos tecum iu æternum feli-ter regnare facias.

Petitio 7. Sanctificetur nomen tuum. *id est.* Rogamus te Pater sanctissimè, vt Nomen sanctum tuæ Diuinitatis, quod tibi est vnum cum Filio tuo & Spiritu sancto, magis ac magis per tuam illuminationem nobis innotescat; ac vbique terrarum à fidelibus tuis iugiter & perpetuo adoretur, laudetur, glorificetur, & superexaltetur. Amen. *id est.* Ita veraciter fiat.

Secunda particula continet obsecrationem Dei humillimam & affectuosissimam, pro obtinenda efficaci confirmatione voluntatis nostræ per gratiam eius subsequentem in omnibus actibus in præsenti oratione elicitis. Nam sicut testamentum seu actus extremæ voluntatis alicuius hominis morientis, ante approbationem & confirmationem Diœcesani Episcopi communiter sui valorem non habet: ita testamentum præsentium actuum & propositorum in hac oratione ex nostra voluntate elicitorum, nullatenus potest esse stabile, efficax, & perseuerans vsque in finem, antequam ab altissimo Pontifice Christo Domino approbetur & confirmetur, quod patet ex Sanctis eius verbis *Ioan.* 15. Sine me nihil potestis facere. Huius rei experientiam habuit sanctus Petrus, cùm fractus timore humano Christum turpissimè negâsset; eo quod propositi sui, quod habebat moriendi cum illo, ex aliqua præsumptione animi, ac nimia in suis viribus confidentia, huiusmodi confirmationem non postulâsset.

Actus huius obsecrationis talis esse potest
x *Psal.* 57. Confirma hoc Deus, quod opera-
us es in nobis. *id est.* Obsecro Domine Deus
c summe Pontifex Christe IESV, vt confir-
nare digneris per tuam subsequentem gra-
iam, quæ inuoluit donum finalis perseue-
antiæ, hoc testamentum actuum ac propo-
itorum meorum, quod modo per tuam præ-
enientem & concomitantem, vel alias ex-
itantem & adiuuantem gratiam, in me, per
ne, ac mecum, seu, in nobis, per nos, ac no-
biscum operatus es: vt videlicet sit firmum,
stabile, efficax, ac æternum. Confirma obse-
cro, sicut confirmâsti sanctam tuam Eccle-
siam Catholicam, ita vt portæ inferi contra
illam non præualeant: sicut confirmare soles
tibi verè deuotos, ita vt in tentationibus car-
nis, mundi & Diaboli non deficiant, sed pro-
ficiant: & sicut confirmâsti misericordiam
tuam super timentes ac sperantes in te, ita vt
in æternum non confundantur. Confirma
obsecro per hos dolores tuos, quos volunta-
riè ac liberè pati pro me, ac pro omnibus no-
bis dignatus es: per dolores sanctissimæ Ma-
tris tuæ, quos passa est tempore huius tuæ
passionis: per dolores Martyrum tuorum,
quos passi sunt pro amore tui: per patien-
tiam tuorum Confessorum, quam exercue-
runt, quasuis huius mundi aduersitates æquo
animo tolerando ad tui imitationem. Ac tan-
dem per merita omnium electorum tuorum,

tam videlicet militantis, quàm triumphan[tis] Ecclesiæ, id ipsum mihi ac omnibus nob[is] fieri cernuus iterum atque iterum obsecr[o,] obsecro, obsecro, Amen, Amen, Amen, Fia[t,] fiat, fiat.

Tertia particula continet ipsam executio[-]nem ac impletionem efficacem omnium pr[o-]positorum in corpore orationis elicitorum, ac præsertim tempore cuiusuis tentationis & probationis. In duplici autem sunt differen[-]tia proposita ascetarum. *Prima* dicuntur es[-]sentialia seu necessitatis, sine quorum scilicet impletione, vitâ spirituali non viuimus, seu in gratia Deî non perseueramus. Vt puta esse. Peccata mortalia, æternâ voluntate fugiendi. Præcepta legis æternæ in perpetuum custo[-]diendi. Aduersa huius mundi, semper æquo animo tolerandi. In prosperis debitam humi[-]litatem seruandi. Mortificationi internæ iu[-]giter vacandi. Virtutibus internis perpetuo insistendi, quæcunque contra ingruat tenta[-]tio. *Secunda* dicuntur vtilitatis, sine quorum impletione, tum quasi nihil aut satis tardè in via spirituali proficimus, tum non raro proh dolor miserrimè deficimus. Vt puta esse. In humilitate externa se exercendi. Mortifica[-]tioni externæ vacandi. Cellam frequentandi, seu solitudinem amandi. Silentium externum custodiendi. Familiaritates hominum fugien[-]di. Omnes obseruantias suæ Religionis ex[-]trinsecas ad amussim exequendi.

Nota

Nota primò, quod alij pro conclusione o-
:ionis mentalis, communiter ponunt, *gra-
arum actionem, oblationem, & petitionem:*
d saluo meliori iudicio, his aptior videtur
se locus in corpore ipsius meditationis,cum
js actibus,(quos nonnulli colloquia animæ
m Deo vocare solent) ex singulis videlicet
nsiderationibus congruenter prosilien-
bus.

Nota secundò, quod huiusmodi conclusio
u finis orationis, magis Deo placet, quam
us initium & medium, iuxta illud *Eccl.* 7.
Ielior est finis orationis, quàm initium. Ra-
o est, quia in fine præsentis orationis, non
lùm pro se ipso oratur, sed etiam & pro a-
js: atque non tam in suis viribus, quàm in
irtute auxilij Diuini, executio actuum ac
ropositorum suorum constituitur: & quod
ımmum est, non modo folia & flores affe-
uum & actuum internorum Deo sacrifican-
r, verùm & ipsi fructus bonorum operum
rde pleno dedicantur.

Nota tertiò, quod asceta incipiens, dum
ientali insistit orationi, & varijs vexatur
ntamentis, ac pluribus distrahitur irruen-
bus phantasmatibus, non debet inde tur-
ari, nec huiusmodi studium deserere: quia
deliter laboranti,& orare perseueranter co-
anti, dabitur tandem cælitus victoria pla-
to tempore cum habitu orationis, ob me-
tum dignæ præparationis & stabilis exerci-

tationis, iuxta illud *Psal.* 9. Desiderium pauperum exaudiuit Dominus: præparationem cordis eorum audiuit auris tua.

PRAXIS II.

Mysteria paßionis Dominicæ ascetice meditandi.

In prima consideratione.

RATIO procedendo quærit. Quis est secundùm dignitatem, qui patitur? SYNTERESIS soluendo respondet ac ait. Est Christus, filius Dei viui vnigenitus, in lege Moysaica multipliciter à Deo promissus, ac præsertim *Deut.* 18. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui: & ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi: qui autem verba eius quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego vltor existam. De cuius etiam aduentu, moribus, officijs, natura, passione ac morte, Prophetæ per Spiritum sanctum edocti, à longè prædixerunt. Vt est *Gen.* 49. Non auferetur sceptrum de Iuda, & Dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium. Et *Zachar.* 9. Ecce Rex tuus veniet tibi iustus & Saluator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinæ. Et *Isa.* 9. Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum

nerum eius, & vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. Item *cap.* 53. Vidimus eum & non erat aspectus, & desiderauimus eum. Despectum & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, & quasi absconditus vultus eius, vnde nec reputauimus eum. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: & nos putauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo & humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Et *Dan.* 9. Post hebdomadas (annorum videlicet, non dierum) sexaginta duas, occidetur Christus (*id est. Vnctus in Prophetam, Sacerdotem, ac Regem,*) & non erit populus eius, qui eum negaturus est. Et ciuitatem & sanctuarium dissipabit populus cum Duce venturo: & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio.

Conscientia his auditis, ex vna parte miratur summopere cæcitatẽ & malitiam filiorum Israel, quod Messiam suum, *id est*, Christum, sic euidenter in scriptura demonstratum, recusauerint & agnoscere noluerint, iuxta illud, quod illis exprobratur *Deut.* 32. Hæccine reddis popule stulte & insipiens? Numquid non ipse est Pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creauit, &c. Ex altera, monet voluntatem, vt ipsum confiteatur, ac in

suum recipiat Deum ac Dominum Saluatorem: quia vt in eius persona inquit *Isaias* 65 Quæsiêrunt me qui ante non interrogabant inuenerunt qui non quæsiêrunt me. Dixi ecce ego, ecce ego, ad gentem quæ nesciebat me, & quæ non inuocabat nomen meum.

VOLVNTAS concitata stimulis conscientiæ, in primis adorat Christum, præueniens eum humili oratiuncula, quæ est *Isaia* 33. Domine miserere nostri: te enim expectauimus esto brachium nostrum in manè, & salus nostra in tempore tribulationis. *Deinde*, confitetur eum, esse verum filium Dei vnigenitum, dicens cum S. Petro. *Matth.* 6. Tu es Christus filius Dei viui. *Item* cum S. Thoma. *Ioan.* 20. Dominus meus, & Deus meus. *Item* cum omnibus fidelibus. *Credo* te esse Deum meum verum, Creatorem, Saluatorem, Iudicem, ac remuneratorem fidelissimum & æquissimum: qui redditurus es mihi in die nouissimo iuxta opera mea. *Credo* tibi Deo meo, in omnibus quæ docuisti, instituisti, præcepisti, consuluisti; & sanctæ tuæ Ecclesiæ ad credendum, tam scilicet, per Prophetas, Apostolos, & Doctores tradidisti, quàm per Spiritum sanctum reuelâsti, & vsque in finem mundi reuelare non cessas. *Credo* in te Deum meum. *id est*. Inhæreo tibi fide meâ, tanquam principio supernaturali & fini vltimo, in æternum. *Tandem* adhæret illi perpetuâ imitatione, dicens illud *Psal.* 142. Notam fac mihi viam in qua

a ambulem, quia ad te leuaui animam meã. ipe me de inimicis meis Domine, ad te nfugi: doce me facere voluntatem tuam, ia Deus meus es tu. *Item*, illud *Matth.* 8. igister, sequar te quocunque ieris. *id est.* ciam quodcunque iusseris. modo me gratiâ xilij tui semper præuenias & subsequaris; in finem coram Patre tuo benedicto confi- i non dedigneris, iuxta quod promisisti, ens, *Matt.* 10. Qui confitebitur me coram minibus, confitebor & ego eum coram Pa- meo, qui in cælis est. *Insuper*, eadem vo- ntas conuersa ad Beatissimam Virginem, atrem Domini sui, ac eam humillimè salu- as, deuotèque & humiliter orans, ait. Ob- cro Domina mea clementissima, per hanc erbissimam Christi filij tui passionem, vt r te ac tuam commendationem Dominus eus & Deus meus, me in suum recipiat, qui r te datus est nobis. Quam iterum com- endationem, pro sui à Christo receptione rpetua, ab omnibus sanctis humiliter petit: ibus etiam affectuosissimè acclamat. *Viuat* x noster IESVS. *Viuat. Viuat*,

Notandum autem est primò, quod non est cesse, huic meditationi actu insistentibus, ultum se applicare ad attendendum opera- onibus suarum virium, quæ scilicet in præ- nti meditatione ascetica exercentur: quia ipso magis tepescerent in feruore deuo- onis, quàm incalescerent: sed sufficit eis

 scire,

ſcire, quod omnes eorum vires, huic exer
tio actualiter applicatæ, modo ac ordine
præſenti tradito inuicem ſibi cooperantur.

Notandum ſecundò, quod triplex habet
ſtatus aſceticè meditantium paſſionem D
minicam. *Alij* enim eorum ſunt quaſi ſer
ac pœnitentes, Chriſtum, vt Dominum, iu
cem, ac vindicem ſuorum criminum, ſibi
conciliantes: & huiuſmodi dicuntur oſcul
pedes Chriſti, ad quos prouoluti deflent
peccata. *Alij* verò ſunt quaſi famuli, diſcipu
ac fideles ſubditi, Chriſtum, vt Doctore
Magiſtrum, Regem ac Ducem ſuum imita
tes: & huiuſmodi ad oſculum manuum Chr
ſti dicuntur admitti. *Alij* denique ſunt qua
amici, fratres, ſponſæ ac filij, Chriſtum, vt
micum, fratrem, ſponſum ac Patrem ſuu
intimè diligentes: & huiuſmodi ad oſculu
oris Chriſti mutuum admitti perhibentu
(iuxta illud *Cant.* 6. Ego dilecto meo, & di
lectus meus mihi. Item *Cant.* 8. Quis mi
det te fratrem meum, ſugentem vbera matri
meæ, vt inueniam te foris, & deoſculer te,
iam me nemo deſpiciat. Item *Cant.* 1. Oſcu
letur me oſculo oris ſui.) dum ſcilicet ſpe
ciali aliqua illius vnione perfruuntur.

In ſecunda conſideratione.

RATIO proponit. Quæ indigna Chriſtu
patitur: SYNTERESIS diffiniendo reſpō
det. Patitur tam in toto corpore, aut in ali

qua

eius parte nimium dolorem , quam in a-
na summum mœrorem, prout historia oc-
rentis mysterij declarat ac manifestat Con-
ientia Christo deuota, stimulat internè
luntatem ad compassionem eliciendam &
ferendam.

Volvntas autem permota, summopere
natur Saluatori suo compati, *affectu* nimirũ
ffectu compassione. *Affectu* quidem, dum
prouocat huiusmodi actibus. Quis mihi
buat, vt verè tibi compatiar Domino, Ma-
stro ac benefactori meo, tum affectu sancti
annis, qui tempore passionis tuæ, præsens
bi aderat, & summopere condolebat: tum
fectu sanctarum Mulierum cruci astantium:
m ipsius Matris tuæ sacratissimæ, ac de tua
ssione mœstissimæ. Quis mihi tribuat fon-
m lachrymarum, ad sanctam passionem tuâ
eplorandam. Quis auferat cordis mei duri-
em, vt totus compunctus in lachrymas re-
luar præ tui condolentia. *Effectu* quoque
ompassione voluntas Christo compati vult,
um in vnione illius passionum ac dolorum,
esignat se ad quascunque huiùs mundi ad-
ersitates & iniurias æquo animo sufferen-
as: imo etiam dum omnes asceticas mortifi-
ationes, tam videlicet internas quàm exter-
as; nec non cunctas correptiones religiosas,
ncommoditatesque ac labores claustrales, ob
andem rationem libenter sustinere propo-
it, pacta illa eliciens. *Omnia volo, nihil volo,*

in toto

in toto corde meo in æternum. Paratum c
meum Deus, paratum cor meum. Quantu
autem vtilitatis adferat nobis noſtra huiu
modi compaſſio, declarat S. Paulus 1. *Tim.*
Si compatimur, & conregnabimus. Item
Corinth. 5. Si fuerimus ſocij paſſionum, er
mus & conſolationum.

In tertia conſideratione.

RATIO propoſitionem adfert. A quo Chri
ſtus patitur, vel, à quibus? SYNTERESI
profert diffinitionem, dicens.

Primò, patitur à Deo, à Satana, & à pec
catoribus: à Deo quidem ex charitate, à Sa-
tana ex odio, à peccatoribus ex contemptu
imputatiuo ſaltim, ſi non formali. *A Deo Pa-
tre*, dicitur pati, vt habetur *Rom.* 8. Si Deus
pro nobis, quis contra nos? qui etiam pro-
prio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis o-
mnibus tradidit illum, quomodo non etiam
cum illo omnia nobis donauit? Et *Apoc.* 13.
Agnus, qui occiſus eſt ab origine mundi. non
realiter puta occiſus, ſed intentionaliter: ſe-
cundùm quod id ipſum Pater æternus in
mente ſua deſtinauit, & humano generi pro-
miſit. *A Satana* patitur Chriſtus: quoniam
is eſt, qui hoſtili odio inſequitur ſemen mu-
lieris. Inſtrumenta autem Satanæ, quibus
hoc opus paſſionis Chriſti perficitur, puta
eſſe Iudam, Sacerdotes, Annam, Caipham,
Pilatum, & promiſcuam plebem tolli eum cu-
pientem.

entem. Vnde est illud *Hebr. 2.* In eo enim, quo passus est ipse & tentatus (*à Satana membris eius*) potens est eis qui tentantur xiliari. *Patitur tandem à peccatoribus*, qui quando fuerunt, sunt, & erunt, iuxta illud *Bonau.* Vulnera Christi quotidie innouan-,cum peccati mortalis vulnere sauciantur. *S. Bernardo* in persona Christi aientis. nnè satis propter te vulneratus sum? non-satis pro iniquitate tua afflictus sum? cur lis afflictionem afflicto? Magis aggrauant vulnera peccati tui, quàm vulnera corpo- mei.

CONSCIENTIA his auditis, vtpotè conscia i peccatorũ, quibus vulnera Christi mul-ies innouauit, nimis intra se confunditur: od dum peccare vellet ob ipsum naturalem norem ac pudorem, quærebat loca secreta ı abscondita, ne peccans cerneretur ab ho-inibus; alias custodem Angelum ac ipsum eum inspectorem & vltorem suæ iniquita- minimè timens ac erubescens: quo ipso mulat voluntatem ac in odium contra pec-tum eam concitat.

VOLVNTAS concepto affectu odij contra ccata, in varios prorumpit actus: quibus aledicit peccatis, Christum deprecatur, pec-ata detestatur, abominatur, & fugit; ac legi ternæ pleno corde adhæret. *Primò* igitur aledicit peccatis, dicens in intimo sui. Ma-edicta peccata mea, quibus Domine IESV

vulne-

vulnera tua sæpiſſimè infeliciſſimus homi cio innouaui. Maledicta mea ſuperbia, p pter quam tot paſſus es ignominias. Male cta mea auaritia, propter quam omni dec ſpoliatus es. Maledicta mea luxuria, prop quam tot acerbis & crudelibus ſupplicijs doloribus affectus es. Maledicta mea ira, p pter quam inenarrabiles ſuſtinuiſti iniuri Maledicta mea gula, propter quam felle & ceto potatus es. Maledicta mea inuidia, p pter quam nimis triſtari, ac totum ſanguin tuum effundere voluiſti. Maledicta mea ac dia, propter quam ad tantas pœnas feſtin dignatus es. ℞. Maledicta, Maledicta.

Secundò, Chriſtum deprecatur dicens ill *Pſal.* 24. Delicta iuuentutis meæ, & ign rantias meas, ne memineris Domine. Et ill *Pſal.* 50. Miſerere mei Deus, ſecundùm m gnam miſericordiam tuam, &c. Quoniam in quitatem meam ego cognoſco, & peccatu meum contra me eſt ſemper. Et illud *Pſ.* 14 Non intres in iudicium cum ſeruo tuo: qu non iuſtificabitur in conſpectu tuo omn viuens.

Tertiò, peccata deteſtatur, abominatur, fugit, hoc modo. Domine Deus ac Saluat mi amantiſſime, deteſtor peccata mea, quib multoties ſacroſancta vulnera tua innoua ſunt; propter te & ſupra omnia deteſtabili Domine Deus ac Saluator mi amantiſſime diſplicent mihi peccata mea propter te & ſu

omnia abominabilia. Domine Deus ac
uator mi amantissime, fugio peccata mea,
ibus miserculus multipliciter offendi ma-
atem tuam; propter te & supra omnia fu-
ilia. Est autem horum actuum talis expli-
o. *Propter te. id est*, non propter timo-
i poenarum æternæ damnationis, quas
merui hisce peccatis meis; nec propter
uationem gloriæ cælestis, quâ priuatione
enio me dignum: sed purè propter te ac
offensam, qui es summo amore & honore
endus. *Detestor, abominor, & fugio peccata*
a. tam scilicet in præterito a me perpe-
ta, quàm possibilia in futuro. *Supra omnia*
estabilia. Vt sunt damna seu priuationes
norum temporalium, infamiæ, infirmita-
corporales, obsessiones dœmoniacæ, mor-
ignominiosæ varia genera, & pœnæ infer-
les. *Supra omnia abominabilia.* Vt sunt,
nsibus exterioribus ingrata: horribilium
ilicet visiones; verborum improperij, con-
tij, & contumeliæ auditiones; cibi ac po-
is venenati & amari gustationes; fætorum
dorationes; flagellationum, adustionum, &
uorumcunque tormentorum perpessiones.
upra omnia fugibilia. Vt sunt, pestis, fames,
ellum, incendium, diluuium, & quæuis
nala bestia.

Quartò, legi æternæ adhæret in æternum,
deò vt potius vellet mortem subire quamuis
rudelissimam, & omnia æternæ damnationis
suppli-

supplicia pati, quam in aliquo eam offende
Vnde clamat in intimo sui, dicens cum Da
illud *Psal.* 118. Custodiam legem tuam se
per, in sæculum & in sæculum sæculi. Et cu
S. Casimiro. Malo mori quàm fœdari. Et cu
S. Ludouico Rege Galliæ. Meliùs est mo
quàm peccare. Et cum *S. Anselmo.* Si hi
peccati pudorem, & illinc cernerem infer
horrorem, & necessario vni eorum habere
immergi: priùs me in infernum immerg
rem, quàm peccatum in me committeren
mallem enim purus à peccato, & innoce
gehennam intrare, quàm sorde pollutus, c
lorum regna tenere.

Respondet SYNTERESIS secundò inquié
Patitur Christus à suis discipulis, qui nimi
rum post veram supererogationis conuersio
nem, ob neglectum mentalis orationis exer
citium, tepescunt in deuotione & compun
ctione sui spiritus: & consequenter minim
proficiunt in vitiorum suorum mortificatio
ne ac studio virtutum. Vnde mox de illis ve
rificari oportet illud *D. Bernardi* effatum
Video (*inquit*) quod magis doleo, post spre
tam sæculi pompam, nonnullos in schola hu
militatis, superbiam magis addiscere, ac sub
alis mitis humilisque magistri, grauius inso
lescere, & impatientes fieri in claustro am
pliùs, quàm fuissent in sæculo: quodq; ma
gis peruersũ est, pleriq; in domo Dei non pa
tiuntur se haberi comtemptui, qui in sua do

mo non

non nisi comtemptibiles esse potuerunt.
ideo conqueritur Christus *Zacharia* 13.
ondens. Quid sunt plagæ istæ in medio
uum tuarum? His plagatus sum in domo
um (*Abraham scilicet, Isaac, & Iacob*) qui
gebant me. Sed secundùm sensum mysti-
. His plagatus sum in domo spiritualiũ,
rum scilicet discipulorum, qui neglectis
ijs asceticis, iam non meam doctrinam ac
tutionem sectantur, sed carnis ac mundi
deria: quorum patres alias diligebant me
iciter, & in simplicitate cordis sincerè
tabantur.

CONSCIENTIA his auditis, assumit im-
peria, quibus pungat suam animã; ac vo-
tatem eius ad veram vitiorum mortifica-
nem, ad perfectum virtutum studium, & ad
ceram Christi imitationem permoueat, di-
s. Profectò tu anima mea ex illorum col-
io es, quibus à Christo dicitur propter
um negligentiam in studio mentalis ora-
nis ac profectu spiritualium exercitiorũ,
oc. 3. Quia tepidus es, nec frigidus, nec
idus: incipiam te euomere de ore meo.
m. Verè tu es anima mea sepulchrum illud
albatum, de quo *Matth.* 23. habetur. Nam
teriùs habitu religioso nites, interiùs au-
m vermibus peccatorum scates: & fætorem
mortificationis tuarum passionum exha-
ndo, fideles ad nauseandum seu fastidien-
m spiritualia ac diuina prouocas. *Item.*

Verè tu anima mea ſub ouina pelle occul
inſignia lupi: nam exteriùs, religiosâ co
poſitione, virtuoſam te eſſe fingens; interi
cum lupinis dentibus, auribus, vnguibus, v
ſceribus, & cauda, vtpote detractionu
murmurationum, ambitionum, odiorum, i
uidiarum, guloſitatum, & peruerſarum i
tentionum, perpetuo deambulas. *Item.* Pr
fectò anima mea tu es illa Syncletica (Syncl
tus enim quidam, dum factus eſſet monachu
& famulo certaque ſuppellectili pro ſui v
retur commoditate à *D. Ambroſio* ſic corr
ptus eſt. *Syncleti, Senatorem perdidiſti, (*
Monachum non feciſti.) quæ mundo abrenu
ciâſti per ingreſſum religionis & ſacram D
factam profeſſionem; tua verò, ac teipſam m
nimè abnegâſti, quod ipſum ſolum, homine
reddit ſpiritualem ac religioſum.

VOLVNTAS huiuſmodi permota ſtimuli
firmum iam concipit propoſitũ, proficien
nimirum iugiter ac diligenter in via ſpiritu
ali; inſiſtendi perpetuo vitiorum ac paſſio
num mortificationi; in cella ſacræ lection
meditationi & orationi continuo vacandi
quaſuis vanas deambulationes, familiaritate
confabulationes & multiloquutiones cauen
di; Ac inde in varios prorumpit *actus*, di
cens. Viam iniquitatis amoue à me: & d
lege tua miſerere mei. Viam veritatis elegi
iudicia tua non ſum oblitus. Adhæſi teſtimo
nijs tuis Domine: noli me confundere. Via

demonstra mihi Domine: & semitas edoce me. Viuat disciplina regularis. ...t ascetica mortificatio. Viuat studium ...tum. Viuat imitatio Christi. Viuat ab...tio religiosa. Viuat. Viuat. Pereat cupi... mundanorum. Pereat spes vanorum. ...at amor sui. Pereat propria voluntas. Pe... proprium iudicium. Pereat fucata, ac ...ratica virtus. Pereat. Pereat.

...espondet tertiò SYNTERESIS. Patitur ...stus à suis fratribus ac amicis, dum ab eis ...uersitate deseritur. Sunt autem amici ac ...es Christi duplices (de quibus *Ioan.* 15. ... non dicam vos seruos: quia seruus ne... quid faciat dominus eius; vos autem di... amicos: quia omnia quæcunque à Patre ... audiui, nota feci vobis. Et *Marc.* 3. ... fecerit voluntatem Dei: hic frater meus, ...ror mea & mater est.) alij scilicet, à qui... Christus affligitur; alij, à quibus conso...r. Amici à quibus Christus Dominus pa...r afflictionem sunt in triplici differentia. ...rimos esse puta, qui quidem internæ ...tificationi ac studio virtutum insistunt, ...sè obseruantiam regularem defendunt, & ...um honoris gloriæque Dei fideliter pro...ent; sed tantum quousque ab hominibus ...lantur, promouentur & honorantur: ... pro veritate ac iustitia, non habent pa...m ac resignatum animum, quæuis aduer...c mala persecutionum & iniuriarum e-

xemplo

xemplo Christi: æquanimiter sufferendi; si illud nescirent, quod prædictum est à *Paulo* 1. *Tim.* 3. Omnes qui piè viuere volunt in Christo IESV, persecutionem patientur. Huiusmodi autem fratres ac amici Christi, similes sunt Nicodemo, qui ad Iesum non est ausus venire, nisi nocte: & illis omnibus qui de Iesu non audebant loqui palam, propter metum Iudæorum. Vnde Christus de ipsis dolens conqueritur, dum ait ad Patrem suum *Psal.* 87. Super me confirmatus est furor tuus, & omnes fluctus tuos induxisti super me: longè fecisti notos meos à me, posuerunt me abominationem sibi. *id est*, noti & amici mei, ex tua permissione, abominantur & fugiunt meam crucem quarumuis persecutionum & aduersitatum, quo ipso mihi afflicto addunt afflictionem. Hoc autem considerans *D. Bern.* Sic ait. Mira res, nihil formidolosius homini quam crucē pati: sed quare timent homines crucem? quia latrones sunt; si latrones non essent, crucem non timerent.

Alteri sunt fratres ac amici Christi, qui quidem pro veritate ac iustitia exponunt aduersitatibus huius mundi, ac omnia prob æquanimiter propter Christi imitationem sustinere parati sunt: sed his venientibus, quidam timore humano ac mundano male humiliati, in suo zelo tepescunt & in proposito deficiunt, Christum aduersa patientem, cu

eius

Apoſtolis adhuc imperfectis deſerentes,
uibus ille conqueritur dicens *Pſal.* 30.
er omnes inimicos meos, factus ſum op-
brium vicinis meis valde, & timor notis
s. Qui videbant me foras fugerunt à me:
iuioni datus ſum, tanquam mortuus à
de. Vnde *S. Bern.* Neminem audiamus
res, non carnem & ſanguinem, non ſpiri-
quemlibet, deſcenſum à cruce ſuaden-
; perſiſtamus in cruce, moriamur in cru-
deponamur aliorum manibus, non noſtra
itate.

Tertij ſunt, qui aduerſa æquanimiter fe-
t propter Chriſti imitationem & amici-
n: ſed quia, tum iniurias ſibi illatas nimis
ıſiderant, ac inde ſibiipſis blandè, ne di-
n iniquè, compatiuntur; tum aduerſario-
n ſuorum defectus ſcrutantur, eorumque
entiones ſiniſtrè interpretantur, ac inde
ilè illos deſpiciunt, & libenter de illis mur-
rant: ideò in charitate inimicorum ſuo-
n ſatis tepeſcunt, quo ipſo Chriſtum Do-
num nimis affligunt, qui inimicos diligere
cepit, & pro ipſis orare iuſſit, quod etiam
m exemplo ſuo perfecit ac demonſtrauit.
de de huiuſmodi amicis conqueritur di-
s *Pſal.* 141. Conſiderabam ad dexteram,
videbam, & non erat qui cognoſceret me.
aſi velit dicere: dum paterer, videbam à
iſtris meis multos ſtare inimicos, me in tor-
ntis irridentes, ac multipliciter vexantes:

à dextris verò neminem videbam de meis
micis, qui me consolaretur, mecum videli
aduersa & persecutiones pro veritate ac iu
tia æquanimiter sufferendo, & pro suis ini
cis orando, ac illos excusando.

Amici, à quibus Christus consolatur
suis afflictionibus, ij sunt, qui dum promp
ac resoluto animo aduersa patiuntur prop
Christi imitationem, vel ipsa suamet consid
rant peccata, quibus non tam leuis ac c
transiens pœna aduersitatis debebatur,
ipsum æternæ damnationis supplicium: n
teste *D. Gregorio.* Tunc illata conuitia be
toleramus, cùm in secreto mentis ad m
perpetrata recurrimus: leue quippe vide
tur, quod aliena iniuria percutimur, dum
actione conspicimus, quia peius est supp
cium quod meremur. *Vel* ipsam Dei volu
tatem respiciunt: sicut etiam Dauid non
Semei maledicentem sibi, sed ad voluntat
Dei hæc in se permittentem respiciebat,
est 2. *Reg.* 16. Dimitte eum vt maledicat: D
minus enim præcepit ei, vt malediceret I
uid. Similiter & ipse Christus fecit, cùm
ceret Pilato *Ioan.* 29. Non haberes potes
tem aduersum me vllam, nisi tibi datum e
desuper. *Vel* respiciunt in remuneration
æternam, quæ promittitur æquo animo in
rias ferentibus: sic fecit Moyses, vti de i
legitur *Hebr.* 11. Fide Moyses grandis fact
negauit se esse filium Pharaonis, magis elig

ligi cum populo Dei, quàm temporalis ccati habere iucunditatem: maiores diui- s æstimans thesauro Ægyptiorum, impro- rium Christi: aspiciebat enim in remune- ionem. *Vel tandem*, ipsa Christi vulnera tuentur: nam secundùm *D. Bern.* Inde to- rantia Martyri prouenit, quod in Christi lneribus totâ deuotione versetur, & iugi editatione commoretur: in illis stat Martyr pudians & triumphans, toto licet lacerato rpore, & rimante latera ferro: vbi ergo nc anima Martyris? nempe in vulneribus s v, & vulneribus nimirum patentibus ad tuendum: Si in suis esset vulneribus, scru- ns ea, ferrum profectò sentiret, dolorem on ferret, succumberet, & negaret.

CONSCIENTIA his edocta, secretò monet oluntatem, vt ob Christi amicitiam conser- andam, omnes aduersitates, modo scilicet ræscripto, pro eius veritate ac iustitia con- nter sustineat.

VOLVNTAS idipsum seriò proponit, ac in- in actus pactorum resoluitur, dicens. Amo am iustitiam. Amo tuam potentiam. Amo am sapientiam. Amo tuam bonitatem. mo tuam misericordiam.

In quarta consideratione.

RATIO quærit. Pro quo vel propter quid Christus patitur? SYNTERESIS (quā pu- esse, habitū in practico intellectu cogniti-

onis ſpiritualiũ veritatũ, per ſacras lectione ac intellectuales meditationes, acquiſitũ) r ſpondet inquiens. Patitur pro peccatoribi vel propter peccatores, iuxta illud *Rom.* Commendat autem charitatem ſuam Deus i nobis, quoniã cùm adhuc peccatores eſſemu ſecundùm tempus Chriſtus pro nobis mo tuus eſt. *Tum* videlicet, vt illis, verè pœni tentibus, veniam, gratiam, & gloriam, apu Patrem ſuum æternum promereretur. *Ve niam* quidem, pro illorum peccatis ſatisfa ciendo ſeu potius ſatispatiendo, iuxta illu *Gen.* 6. Pœnitet me feciſſe hominem in terr quæ verba *D. Bern.* ſic intelligit ac legit, di cens in perſona Chriſti, Pœnitentiam me a gere oportet pro homine, quem creaui. E *Iſa.* 53. Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. *Et inferiùs* Vulneratus eſt propter iniquitates noſtras & attritus eſt propter ſcelera noſtra: diſci plina pacis noſtræ ſuper eum, & liuore eiu ſanati ſumus. *Gratiam* verò promeruit illis reconciliando illos Patri ſuo æterno, iuxt illud *Rom.* 5. Cùm inimici eſſemus, recon ciliati ſumus Deo, per mortem filij eius. E *Rom.* 7. Gratia Dei, per Ieſum Chriſtum Do minum noſtrum. *Gloriam* tandem, recipien do illos in ſuos fratres, & cohæredes regn cæleſtis: & conſequenter filios Patris ſui eo faciendo, iuxta illud *Ioan.* 10. Ego veni v vitam habeant, & abundantiùs habeant. E

Hebr.

ebr. 2. Videmus Ieſum propter paſſionem
ortis, gloriâ & honore coronatum, vt gra-
â Dei, pro omnibus guſtaret mortem. De-
bat enim eum, propter quem omnia, & per
em omnia, qui multos filios in gloriam ad-
xerat, authorem ſalutis eorum, per paſſio-
m conſummari. Qui enim ſanctificat, &
i ſanctificatur, ex vno omnes. Propter
am cauſam non confunditur fratres eos
care.

Tum vt palam fieret, in quanto apud Deum
beatur peccatum odio: ſiquidem nulla alia
tione placari ac propitius eſſe voluerit, niſi
tercedente tantâ paſſione ac morte filij ſui
igeniti. Et conſequenter, in quanta apud
s peccatum haberi debeatur abominatio-
e: ſiquidem ad ſui ſanationem indigeret
m magno pretio, tam grandi piaculo, tam
fficili medicamento.

Tum, vt omnibus facilè inde eſſet conijce-
mortalibus, quantos videlicet cruciatus
ccatores in inferno pati oportuerat: ſiqui-
m ipſe filius Dei tantos dolores pro illis
luendo, experiri debuerat. Et conſequen-
r, quanta reprobandi ob ſua crimina ſuſti-
bunt tormenta: cùm dicat ipſe Dei ele-
us ac intimus tanta patiens probra *Luc.* 23.
liæ Ieruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſu-
r vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros. *Et*
fra. Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt
ido quid fiet?

Tum vt per hoc ipsum manifestaretu
Quod sicut Christus non vicit diabolum v
uersaliter, nec spolia eius rapuit, nisi per h
militatem crucis ac passionis, secundùm qu
ait *Ioan.* 12. Nunc iudicium est mundi, (*id e*
nunc quando mundus iudicat me per diab
lum concitatus, morte turpissimâ dignum
nunc princeps huius mundi eijcietur for
(*id est*, diabolus, qui sibi principatum super
ac tyrannicè vsurpat, meâ humilitate debel
bitur.) Et ego si exaltatus fuero à terra, o
nia (diaboli videlicet spolia, vt sunt anim
electorum ab eo possessæ) traham ad m
ipsum. Ita nullus Christi sectator, eunde
diabolum poterit superare particulariter
nisi per imitationem Christi humilitatis.

Tum vt declararetur, quod sicut Christ
in hunc mundum veniens, non elegit per s
sapientiam, nisi contemptum sui, paupert
tem voluntariam, & quæuis aduersa summa
que afflictiones, tanquam proximas occasio
nes bonorum spiritualium: non spreuit au
tem ac reprobauit, nisi gloriam huius mun
tanquam spiritualibus bonis inimicam, iux
illud, quod de ipso dicitur *Isa.* 7. Butyrum
mel comedet, vt sciat reprobare malum, & e
ligere bonum. Ita omnes Christi sectatore
quousque in hoc mundo versanrur, exempl
sui Domini ac Magistri cælestis, quæuis ad
uersa semper eligere debent, tanquam instr
menta virtutum ac æternæ prosperitatis ra
tiones:

ones: prospera verò huius mundi, semper gere ac reprobare tenentur, tanquam cau- vitiorum & occasiones æternæ aduersita- ac damnationis.

Tum denique, vt appareret, quod sicut o- rtuit Christum tot ac tanta opprobria pati, ita intrare in gloriam suam. Ita etiam se- atores ac amicos eius, per multas aduersi- es necesse est venire ad gloriam sui Domi- , iuxta illud *Actor*. 4. Per multas tribula- ones oportet nos intrare in regnum Dei. 1. *Petr*. 2. In hoc enim vocati estis: quia Christus passus est pro vobis, vobis relin- ens exemplum, vt sequamini vestigia eius.

Tum insuper patitur Christus, vt nimirum à infirmitate, firmos faceret suos amicos sufferendis aduersitatibus, odijs, & perse- tionibus, quas prædixit eis, dicens *Matth*. .Si patremfamilias Beelsebub vocauerunt, antò magis domesticos eius. Item *Luc*. 21. rademini autem à parentibus, & fratribus, cognatis, & amicis: & morte afficient ex bis. Et eritis odio omnibus hominibus opter nomen meum. Item *Ioan*. 16. Si undus vos odit, scitote, quia me priorem bis odio habuit: si de mundo fuissetis, undus quod suum erat diligeret: quia verò mundo non estis, sed ego elegi vos de mun- , propterea odit vos mundus. Vnde *S. Pau-* eos commonere voluit, dicens *Hebr*. 12. ecogitate eum, qui talem aduersum sem

 ipsum

ipsum à peccatoribus sustinuit contradicti nem : vt non fatigemini animis vestris de cientes.

CONSCIENTIA omnibus his recognitis; vna parte satis admiratur Dei sui clementia & misericordiam, quod pro peccatoribus su adhuc inimicis, filium suum vnigenitum tr dere voluerit, ac tam indigna pati decreueri dicens illud *Iob. 7.* Quid est homo, quia m gnificas eum, aut quid apponis erga eum c (*id est, Filium*) tuum. Ex altera parte, inte no pulsu stimulat voluntatem, vt hinc in act gratiarum actionis, petitionis, protestatio nis, spei, & similes alios resoluatur.

VOLVNTAS prouocata ac inflammata, tu grates Deo ac Saluatori suo refert, dicens il lud in sui intimo *Apoc. 5.* Dignus est Agnu qui occisus est, accipere virtutem, & diuini tatem, & sapientiam, & fortitudinem, & ho norem, & gloriam, & benedictionem. *Iterum cap. 7.* Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitud Deo nostro in sæcula sæculorum, *Amen.* Quia nimirum, descendit de cælis in terras vt homo ascenderet de terris ad cælos : factu est filius hominis, vt homo fieret filius Dei immortalis factus est mortalis, vt mortale fierent immortales : diues innocens factus es pauper, vt pauperes fierent diuites : accepi nostrum malum pœnæ, vt nobis daret suum bonum gratiæ : accepit nostram miseriam

vt no-

nobis daret ſuam gloriam: obſcurari vo-
it Sol iuſtitiæ, vt nos illuminaremur: Do-
inus occiditur, vt ſeruus ingratus ſanguine
us viuificetur.

Tum orat Chriſtum humillimè ac obnixè,
cens. Rogo Domine Saluator mi amantiſ-
ne, vt ſacratiſſima paſſio tua fiat mihi ad ſa-
tem non ſolùm ſufficiens, vti facta eſt om-
bus hominibus, iuſtis nimirum & impijs;
rum etiam efficax, ad culpam omnem de-
ndam, ad pœnam dimittendam, ad gratiam
tinendam, & ad gloriam conſequendam,
i facta eſt ſolis tuis fidelibus, iuſtis ac ele-
s, *Amen.*

Tum coram Chriſto Deo ſuo proteſtatur
cens *Pſal.* 16. Propter verba labiorum tuo-
m (*& exempla paßionis tuæ*) ego cuſtodiam
as duras. *Habac.* 3. Ingrediatur putredo in
ſibus meis, & ſubter me ſcateat, vt requie-
m in die tribulationis, & aſcendam ad po-
lum accinctum noſtrum.

Tum in actus ſpei prorumpit, aiens. Do-
ne Deus, ſpero in te, expectans à te ve-
m. Domine Deus, ſpero in te, expectans
e gratiam. Domine Deus, ſpero in te, ex-
ctans à te gloriam. *Nota*, quod efficaciter
n poſſumus veniam ſperare, niſi alias pro-
er miſericordiam Dei, ac Chriſti Domini
isfactionem infinitam; & propter plenam
ſtrorum peccatorum deteſtationem, ne
tiam, niſi propter meritorum Chriſti pl

nitudinem; & propter noſtræ voluntatis p
petuam legi diuinæ adhæſionem : neque g
riam, niſi propter infallibilem diuinam p
miſſionem; & propter voluntariam ad i
tationem Chriſti aduerſitatum tolerantia
Tum denique ad pacta recurrit, inquie
Domine Deus, tibi gratias ago. Domi
Deus te laudo. Domine Deus tibi offe
Domine Deus à te peto. Domine Deus, pr
pter te, & ſupra omnia.

In quinta conſideratione.

RATIO quærit. Quomodo Chriſtus p
titur? SYNTERESIS reſpondet, inqu
ens. Patitur charitatiuè, obedienter, patien
ter, & humiliter. Non enim inter ſpinas, i
flores, quam inter dolores Chriſti eluce
virtutes. *Ac in primis* ſtupenda charitas
quia quicquid Domino illuſionis & cont
meliæ, quicquid vexationis & pœnæ intul
furor impiorum, non ex neceſſitate coactio
nis ab eo toleratum eſt, ſed ex voluntate pr
noſtra ſalute ſuſceptum. Vnde ipſe ait *Ioan*
10. Ego ſum Paſtor bonus, & cognoſco ou
meas, & cognoſcunt me meæ: ſicut nouit m
Pater, & ego agnoſco Patrem: & animam
meam pono pro ouibus meis. *Et inferius*
Nemo tollit animam meam à me, ſed ego po
no eam à meipſo. *Item cap.* 15. Hoc eſt præ
ceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut di
lexi vos. Maiorem hac dilectionem nem

habet,

bet, quam vt animam ſuam ponat quis pro
icis ſuis.

Poſtea, perfecta obedientia: ex qua non
um operatus eſt, quicquid operatus eſt;
etiam paſſus eſt, quicquid paſſus eſt: paſ-
autem eſt iuſtus, iniuſtas pœnas, ex iniu-
cauſis, ſub iniuſtis iudicibus, ab iniuſtis,
um iniuſtis hominibus, ſecundum iuſtam
untatem Patris. Vnde eſt illud in perſona
riſti *Pſal.* 39. Holocauſtum & pro peccato
n poſtulâſti: tunc dixi. Ecce venio. In ca-
e libri ſcriptum eſt de me, vt facerem vo-
tatem tuam, Deus meus voluit. Item *Phi-*
2. Humiliauit ſemetipſum, factus obedi-
vſque ad mortem, mortem autem crucis.
Deinde elucet admirabilis patientia: quia
riſtus in omnibus preſſuris ſuis, nec os
m ſemel aperuit, vt aut querelæ, aut excu-
onis, aut comminationis, aut maledictio-
verbum, aduerſus maledictos illos canes
ferret: niſi vt verbum benedictionis, qua-
on eſt auditum à ſæculo, ſupra inimicos
effunderet, iuxta illud *Iſa.* 53. Sicut ouis
ccißionem ducetur: & quaſi agnus coram
lente ſe obmuteſcet, & non aperiet os
n. Et 1. *Petr.* 2. Chriſtus paſſus eſt pro
s, vobis relinquens exemplum, vt ſequa
i veſtigia eius: qui cùm malediceretur
maledicebat: cùm pateretur, non com
batur; tradebat autem iudicanti ſe in
.

Tandem elucet profundissima humilitas Christi passione: quia tanquam vilis ac p cator abiectus, tam indigna pati voluit, c alias esset excelsus, iustus, & gloriosus. D autem fundamenta huius humilitatis in Ch sto fuere. *Alterum* fuit cognitio sui: cogn uit enim Christus, quâ homo, possibile fuisse multa actualia peccata perpetrare; nimirum in peccato originali, sicut cæteri h mines conceptus ac natus fuisset: quo su posito reputauit se, vt vilem, miserum, inu lem, stultum, ac peccatorem: & conseque ter, omnium hominum contemptu & oppr brio dignum. Vnde in eius persona dicit *Psal.* 21. Ego sum vermis & non homo, o probrium hominum & abiectio plebis. *Alt rum* fuit cognitio beneficiorum Dei sibi co latorum: nam sicut arbor nobilis, multis r pleta fructibus, versus terram nimis inclin tur: ita Christus plenitudinem omnium gr tiarum cælestium absque vllis antecedent bus suis meritis accipiens, solo se æquat, i dignum se reputans tantis charismatibus, totum quod est & habet, in Deum suum, h rum datorem, in eiusque gloriam referens.

Hinc iam patet Christum pati charitatiu obedienter, patienter & humiliter. Vnd *S. Bern. serm.* 1. *de Pascha.* Christus in pa sione patientiam exhibet, humilitatem co mendat, obedientiam implet, charitate perficit. His virtutum gemmis quatuor co

ia crucis ornantur : & eſt ſupereminentior
aritas, à dextris obedientia, à ſiniſtris pa-
entia, in profundo radix virtutum humili-
s. Item *D. Bonau. lib. 4. c. 16. Comp. Theol.*
rit. Quatuor brachia crucis ſignificant
atuor virtutes, quibus extendi debet homo
ſter interior : ſignat enim pars ſuperior
aritatem : inferior humilitatem : à dextris
edientiam : à ſiniſtris patientiam.

CONSCIENTIA recognoſcens Chriſti vir-
tes, ex vna parte, non poteſt ſatis admirari
rum nobilitatem : cùm ſint tam pretioſæ,
Chriſtus maluerit vitam potius perdere
orporalem, quam exercitium deſerere illa-
um : cùm ſint tam ſpecioſæ, vt quo magis in
hriſto opprimerentur aduerſis, eo magis
erficerentur ac probatæ elucerent : cùm
nt tam fructuoſæ, vt quolibet actu earum,
nfernus ſpoliaretur, cælum aperiretur, &
uinæ eius reſtaurarentur.

Ex altera parte, arguit animam ſuam ob
efectum ac neglectionem ſtudij virtutum:
ùm alias paſſus eſt pro nobis Chriſtus, nobis
elinquens exemplum, vt ſequamur veſtigia
ius : & diſcamus ab eo, quia mitis eſt & h
nilis corde, & conſequenter, charitatiuus
bediens.

Ac inprimis. O anima mea, video qu
lum huic ſæculo nequam ſeruires, ſuauè
euè tibi videbatur, portare iugum amar
& graue mundanæ obedientiæ & patienti

cupiditatis & ſubiectionis. Hic autem cu
Deo ſeruire cæpiſti, nimis tibi aggrauas &
ſtidis Chriſti obedientiæ & patientiæ, cha
tatis & humilitatis iugum; quod alias eſt du
ce, propter vitæ æternæ promiſſionem;
leue, propter efficax auxilium Chriſti, iux
illud eius oraculum *Matth.* 11. Tollite iugu
meum ſuper vos: iugum enim meum ſua
eſt, & onus meum leue.

Item. Quid eſt ô anima, quod magis ti
diſpliceant fratrum tuorum defectus, qua
tui proprij: cùm alias non alieni, ſed tui tib
noceant; nec de alienis, ſed de tuis ratio tib
coram Deo reddenda ſit? Et quid eſt, quo
omnes fratres tuos velis habere virtuoſos,
id eſt, charitatiuos, obedientes, patientes, &
humiles: tu vero ipſa in tuis defectibus tibi
complaces, & te defendis, minime curans
profectum in virtutibus Chriſti? Vel enim
has virtutes habere bonum eſt, vel malum?
Si malum, cur vis eas proximis tuis, ac eas in
alijs probas, & laudas? Si bonum, cur non
prius vis tibi illas, quam alijs; cùm ordinata
charitas à ſeipſo procedat?

Item. Animaduerto ô anima mea, quod
tu ſolis nonniſi neceſſitatis virtutibus contenta
eſſe velis in tuo aſceterio, putans ſatis
eſſe tibi fugere peccata mortalia, præcepta
Dei ſeruare, & ipſa regulæ tuæ eſſentialia cuſtodire;
ſuperfluum verò exiſtimans, curare
profectum in virtutibus ſupererogationis.

Sed

l multum falleris : nam vt dicit *S. Leo.* Qui
n proficit, deficit : & qui non acquirit, non
il perdit. Et *S. Bern.* Minime pro certo
bonus, qui melior esse non vult : & vbi in-
is nolle fieri melior, ibi desinis esse bonus.
m. Aut ascendas necesse est, aut descen-
: si attentas stare, tuas necesse est. *hæc ille.*
unt autem religiosi eo ipso in peccatum,
od in vita spirituali proficere non curant :
nimirum, quia charitatem non habere
uincuntur, nam teste *D. Gregorio.* Nun-
am est amor Dei otiosus : operatur enim
gna si est ; si verò renuit, amor non est. *Vel*
ia vocationi ac professioni suæ non satisfa-
int, secundum quam tendere tenentur per
ortificationem vitiorum & studium virtu-
m, ad perfectionem supererogationis. *Vel*
ia ob defectum internæ mortificationis, fa-
i negotio hinc inde passionibus agitantur
domitis ; ita vt conturbati non raro proxi-
im lædant, & Deum offendant : sicq; sæpè
peccata mortalia prolabendo, sensim in
ssimos homines euadunt, iuxta illud quod
D. Aug. Ex quo Deo seruire cœpi, quo-
odo difficile sum expertus meliores, quam
i in monasterijs profecerunt : ita non si
pertus peiores, quam qui in monaster
fecerunt. *hæc ille.* Ratio huius rei talis e
test : quia nimirum, sicut in corporalibu
rruptio optimi (*Vt ait Philosophus.*) pes
n est : ita in spiritualibus, corruptio seu d
prava-

prauatio optimi vocatione, non potest nisi grauissima. *Tum* quia, vbi alij frat qui continuè in via spirituali proficere dent, occasionem accipiunt ad suarum m tificationem passionum, & ad implendam bedientiam, patientiam, humilitatem, & i micorum dilectionem: ibi negligentes dium vitæ spiritualis, aliam inueniunt oc sionem ad vitia in se promouenda, & actus lorum exercendos. Nam illi quidem, c excitantur ad exercendam obedientiam, p tientiam, humilitatem, ac inimicorum dil ctionem, multis videlicet superiorum insp ratis præceptionibus, humiliationibus & co reptionibus, aliorumque vexationibus: tunc iudicant ac dicunt se istis ad inobedien tiam, impatientiam, turbationem & odiu prouocari.

VOLVNTAS his concitata stimulis, ac t mens ne peior fiat in religione quam esset i sæculo, feruidum concipit desiderium imita tionis Christi, per plenam mortificatione passionum, & sincerum exercitium virtutum ac præsertim obedientiæ, patientiæ, humili tatis, & inimicorum dilectionis. Vnde affe ctuosissimè clamat post Christum illis verbi *Cant.* 1. Trahe me post te, curremus in odo rem vnguentorum tuorum. O IESV vni m tecum inseparabiliter. O IESV transforma me totum in te. Quis mihi tribuat, vt dili- gam te amore incomparabili, incontamina- bili,

, infatigabili, inseparabili, insuperabili, tiabili.

In sexta consideratione.

Atio inquirit. Quam ob causam ipse Christus filius Dei tam indigna pro no- patitur; cum alias modo faciliori alio po- set nos reparare? Synteresis respon- dicens. Verum quidem est, quod nos Deus uo faciliori modo saluare potuisset, sed ei placuit modus, vt scilicet reparatio no- ordinatè fieret. *Tum*, saluâ Deo satisfa- ne debitâ. Reparari enim homo con- è non poterat, nisi per satisfactorem suffi- ntissimum, qui videlicet esset, & homo & ualis Deo: alias, si non esset homo de ge- e Adæ, & non esset æqualis Deo, satisfa- e pro homine non posset. Ille namq; con- è satisfacit, qui debet & potest: sed non bet nisi homo, & non potest nisi æqualis o. Vnde tanta debuit esse humilitas & o- lientia in reparatore, quanta fuit superbia nobedientia in præuaricatore: quia tanta t superbia, vt homo vellet esse vt Deus: ac o humilitas tanta debuit esse, vt Deus homo: & quia tanta fuit inobedientia mo vellet esse suæ voluntatis: ideo eti edientia tanta debuit esse, vt Chris ortem subiens iuxta voluntatem Patris, o fieret non homo.

Tum, saluo honore Dei. Recreari enim

nus hu

nus humanum congruè non poterat, ni
suum Creatorem : quia si per aliquam
ram creaturam recreatum esset, tunc h
Deo Creatori debitus subtraheretur. I
sicut maius est beneficium recreationis, q
creationis : ita etiam maior gratitudo &
nor deberetur creaturæ, seu Creato rep
tori, quàm Deo Creatori ac conditori.

Tum, saluâ viâ ordinariâ. Voluit enim
Saluator noster modo ordinario repar
per misericordiam scilicet suæ diuinitati
per humilitatem suæ humanitatis, non v
per potentiam suæ maiestatis : conueni
enim est, vt contraria contrarijs curen
Quia ergo homo volens esse sapiens vt De
erectus est in superbiam; & volens in fru
ligni vetiti delectari, inclinatus est ad libi
nem: ac per hoc totum genus humanum in
ctum est, & perdidit immortalitatem, inc
ritque debitam mortem. Idcirco, vt ho
repararetur viâ ordinariâ, & conuenienti
medio, Deus factus homo, voluit humili
& in ligno pati, passione nimirum ignomin
sissimâ contra præsumptionem, passione ac
bissimâ contra libidinem, passione general
simâ (vtpote secundum omnia membra c
poris principalia, & secundum omnem a
mæ potentiam, quamuis non secundum n
turam diuinam) contra infectionem vniue
lem : contra mortem debitam & inuita
ati voluit mortem indebitam, sed volunt
riam.

um, saluo iure nostri liberi arbitrij. Cùm
m reparatio nostri ordinata & congrua,
ino requirat reparabilis libertatem arbi-
idcirco conueniens est, vt Reparator re-
ndo nos, non nisi proponat ante oculos
tis nostræ exemplum efficacissimum vir-
m suarum, ac signum sui erga nos amoris,
ipso inuitet nos & informet ad imitatio-
sui ac reamationem. Nihil enim magis
rmat hominem ad virtutem sectandam,
n exemplum Christi tolerandi mortem,
ter iustitiam & obedientiam diuinam,
tem inquam, non quamcunque, sed pœ-
ssimam. Nihil etiam magis incitat homi-
n ad amorem Dei, quam tanta charitas &
ignitas, quâ pro nobis altissimus Dei filius
q; nostris meritis, imo cum multis nostris
eritis, posuit animam suam: quæ quidem
ritas & benignitas tanto maior ostendi-
, quanto pro nobis grauiora & abiectiora
i voluit Deus. Vnde est illud *Rom.* 8. Qui
m proprio filio suo non pepercit, sed pro
is omnibus tradidit illum, quomodo non
am cum illo omnia nobis donauit? *Item*
Ioan. 4. In hoc apparuit charitas Dei in
bis, quoniam filium suum vnigenitum misi
eus in mundum, vt viuamus per eum. *I*
4. Nos ergo diligamus Deum: quoniam
eus prior dilexit nos. Hinc etiam *S. Au-*
axime propterea Christus aduenit, vt co
oscat homo, quantum Deus diligat eum

& ideo

& ideo cognosceret, vt eius dilectione, à
prior dilectus est, inardesceret. *Idem*. Si
re pigebat, saltim redamare non pigeat:
enim est maior ad amorem inuitatio, q
præuenire amando.

CONSCIENTIA his formata ac illum
ta, vna ex parte arguit animam suam, c
hucusque in dilectione ac imitatione Dei
paratoris & Saluatoris sui minimè prof
rit. Ex altera verò, excitat eam interno p
ad ipsum Reparatorem affectuosissimè
mandum & efficacissimè imitandum. Sci
quoniam sufficientia reparationis nost
non est, nisi ex ipso Reparatore Deo: sed e
cacia, non est, nisi ex nobis cum Dei auxil
quia reparati sumus, saluo iure nostri lib
arbitrij.

VOLVNTAS concitata, serio proponit,
giter in dilectione & imitatione Dei Salua
ris sui permanere. Ac inde in actus pactor
prorumpit, dicens in sui intimo. Quan
amore amoris tui vulnerabor, ligabor, inf
mabor, & moriar, &c. &c.

PRAXIS III.

Mysterium Eucharisticum asceticè meditan

In prima consideratione.

RATIO procedens inquirit. Quis tu
Domine sub speciebus panis & vini;
quis ego sum, qui ad te accedere volo & d
beo?

Respondet primò SYNTERESIS. Tu limis secundum naturam diuinam. *id* Omnipotens, immensus, infinitus, in-rehensibilis, &c.

NSCIENTIA infert. Ego verò miser, stultus, inutilis, & grauissimus peccator. *undò* SYNTERESIS. Tu es profundus dum naturam humanã. *id est.* profundè is, patiens, mansuetus, obediens, &c. CIENTIA infert. Ego verò elatus, præ-uosus, impatiens, inobediens, &c. *rtiò* SYNTERESIS. Tu es latissimus, è secundum charitatem, quam dilatâsti, endisti vsque ad inimicos tuos, animam pro eis ponendo, & Patrem æternum iciter exorando. CONSCIENTIA infert. verò strictissimus per proprium amorem s, qui non sinit me iuxta tuam volunta-proximos meos perfectè diligere. *Quartò* TERESIS. Tu es longissimus secundum i tui proposita, *id est.* longanimis, con-& perseuerans in sufferendis pro nostra e aduersitatibus. CONSCIENTIA infert. verò secundum eadem proposita breuis-s & inconstantissimus, in tolerandis præ-m propter peccata mea & tui imitatio-huius vitæ miserijs ac pœnalitatibus.

tarum Christi Domini quatuor qualita-S. Paulus cupiebat nos habere practicam tiam, cùm diceret *Ephes.* 3. Huius rei gra-flecto genua mea ad Patrem, vt possitis

compre-

comprehendere cum omnibus Sanctis, sit latitudo & longitudo, & sublimitas & fundum.

VOLVNTAS his concitata, quatuor a pactorum hoc modo profert. O Deus m amo tuam sublimitatem. *id est*, volo tibi perfectiones Diuinas, quas habes per ess tiam: & meipsum propter meas imperfec nes coram te despicio & contemno. O D meus, amo tuam profunditatem, *id est*, v efficaciter te imitari in tuis virtutibus; & p pono efficaciter mortificationi vitiorum orum diligenter insistere. O Deus meus, a tuam latitudinem. *id est*. volo efficacite imitationem tui magis ac magis proficere dilectione inimicorum meorum. O D meus, amo tuam longitudinem. *id est*. v efficaci, constanti, resoluta & perseuera voluntate ob tui amorem quæuis aduersa ius mundi tolerare.

In secunda consideratione.

RATIO propositionem affert. Quæ ac pimus ac sumimus in hoc Sacramen Eucharistiæ? Respondet SYNTERESIS. I quæ accipimus sunt quatuor, vt potè Corp IESV Christi Domini nostri verum. Sangu pretiosissimus. Anima sanctissima. Et ip Verbi æterni diuinitas, idq; sub vna quacun specie. Ratio est: quia, quod Christus resu gens ex mortuis semel assumpsit, iam nu

n dimisit. Vnde sequitur totum esse Chri-
, tam sub speciebus panis, quàm sub spe-
is seu accidentibus vini, quamuis non eo-
ordine; nam, ex vi consecrationis, sub
entibus panis, est ipsum non nisi Corpus
sti, cætera sunt per concomitantiam; &
ccidentibus vini, ex virtute verborum
crationis, est tantum ipse sanguis, cæte-
ro quæ ad integritatem Christi spectant,
ratione concomitantiæ, atque adeò to-
hristus est sub vtrisque speciebus: & tan-
em accipit, qui in altera tantum specie
municat, quàm qui in vtraque. Deinde
m esse Christum in toto Sacramento, &
m in quantumcunque paruula particula,
ante quàm post diuisionem specierum:
o istius est, quia Christus Dominus sub
ulis speciebus, non quantitatiuo modo
tinetur, sed secundum modum substantiæ.
le *Ecclesia.* Sub diuersis speciebus, signis
um, & non rebus, latent res eximiæ. Caro
s, sanguis potus: manet tamen Christus
s sub vtraque specie. A sumente non
cisus, non confractus, non diuisus, inte-
accipitur. Fracto demum Sacramento
acilles, sed memento, tantum esse sub fra
ento, quantum toto tegitur. Nulla rei fi
sura, signi tantum fit fractura, quâ nec sta
nec statura, signati minuitur.

CONSCIENTIA his assentiens, volunta-
n excitat ad adorandum Christum in vene-
rabili

rabili Sacramento. VOLVNTAS permota actus fidei, spei, & charitatis prorumpit, cens illud *Isa.* 45. Verè tu es Deus abscon tus (*vt pote sub speciebus panis & vini.*) D Israël, Saluator. Et *S. Thomæ*. Adoro te de tè latens Deitas, quæ sub his figuris verè l tas. *Et infra.* Credo quidquid dixit De lius. Nil hoc verbo veritatis verius. In cr latebat sola Deitas. At hic latet simul & h manitas. *Et infra.* Plagas sicut Thomas n intueor, Deum tamen meum te confiteor. F me tibi semper magis credere; In te spem h bere, te diligere. *Vel deinde.* Credo te Deu Creatorem, Saluatorem, & remuneratore meum, hic esse sub speciebus panis & vi Credo tibi Deo meo. Credo in te Deu meum. Spero in te, expectans à te venia Spero in te, expectans à te gratiam. Spero te, expectans à te gloriam. Quis mihi tribu vt diligam te propter te, in te, & secundum & hoc stabiliter, prudenter, dulciter, fortite & excedenter.

In tertia consideratione.

RATIO procedens quærit. Pro quo seipsu Christus tradidit nobis in hoc Sacramen to? Respondet SYNTERESIS. Pro multi plici nostra vtilitate. *Prima* est, ipsa videli cet purificatio seu purgatio animæ nostræ quotiescunque enim dignè accipimus hoc Sa cramentum, toties ab omni inquinamento

videlicet actorum, quàm contractorum
atorum magis ac magis mundamur iuxta
l *Apoc.* 7. Hi, qui amicti sunt stolis albis,
Hi sunt qui venerunt de tribulatione ma-
& lauerunt stolas suas, & dealbauerunt
(*per frequentem & sanctum Eucharistia*
) in sanguine Agni. *Secunda* vtilitas est
ninatio mentis nostræ: nam quò sæpius
oc Sacramentum dignè accedimus, eò
us internè illuminamur, iuxta illud *Psal.*
Accedite ad eum, & illuminamini. Et
. 24. Et factum est dum recumberet cum
accepit panem ac fregit,& porrigebat il-
& aperti sunt oculi eorum. *Tertia* vtili-
est vnio nostra, tam videlicet cum mysti-
Christi membris, quàm cum ipso Christo:
enim dignius ad hoc Sacramentum præ-
ati accedimus, eò strictius & indissolubi-
Christo ac in eo proximis nostris per cha-
tem coniungimur, iuxta illud *Ioan.* 6. Qui
ducat meam carnem, & bibit meum san-
nem, in me manet & ego in eo. *Quarta*, est
ra consolatio in varijs tribulationibus:
enim dignè manducare hoc Sacramentū
sueuerunt, hi non solùm, non turbantur
duersis, verum etiam hilarescunt, iuxta
d *Psal.* 22. Parâsti in conspectu meo men-
, aduersus eos, qui tribulant me. *Quinta*
itas est nostra corroboratio & confirma-
sicut enim corpus materiali cibo robora-
ita anima fidelis, hoc cibo cælesti dignè

D sumpto,

ſumpto, ſemper magis ac magis contra te
tiones carnis, mundi, & diaboli fortifica
ſemperq; magis ac magis in obſeruantia m
datorum Dei, in profectu viæ ſpiritualis,
bonis deſiderijs, ac ſanctis propoſitis co
matur & promouetur, iuxta illud *Pſal.* 1
Vt exhilaret faciem in oleo, & panis cor
minis confirmet. *Sexta* vtilitas, eſt cuiu
animæ fidelis peregrinantis viaticum: An
enim pro viatico in mortis articulo dignè
cipiens hunc cibum cæleſtem; & deſiderio
tæ æternæ ſuccenditur, & multum confo
tur, vt ad montem Dei Oreb cæleſtis pa
facilè peruenire valeat. Vnde *Eccleſia.* E
panis Angelorum, factus cibus viatorum.
ptima vtilitas eſt, quod dignè hunc pa
manducando, accipimus ſignum amoris C
ſti Dei noſtri, & pignus gloriæ futuræ. V
Ioan. 6. Qui manducat hunc panem, viue
æternum. Et *Eccleſia.* O ſacrum conuiui
in quo Chriſtus ſumitur, recolitur memo
paſſionis eius, mens impletur gratia, & fut
gloriæ nobis pignus datur.

CONSCIENTIA hinc gaudium conci
VOLVNTAS, actus ſuos ad Chriſtum ſur
ducendo exclamat. *Pſal.* 50. Amplius l
me ab iniquitate mea, & à peccato meo m
da me. *D. Thom.* Pie pellicane IESV Do
ne, me immundum munda tuo ſangui
Pſal. 118. Reuela oculos meos, & conſide
bo mirabilia de lege tua. *Ibidem.* Da mihi
tellectum

ectum & scrutabor legem tuam, & custo-
n illam in toto corde meo. O IESV vni
tecum inseparabiliter. O IESV transfor-
me totum in te. Paratū cor meum Deus,
tum cor meum. Omnia volo, nihil volo,
oto corde meo in æternum. Domine
s tibi gratias ago. Domine Deus te lau-
Domine meus tibi offero. Domine Deus
peto. Viuat Rex noster IESVS, viuat,
t. Laudetur sanctissimum Sacramentum,
etur, laudetur.

In quarta consideratione.

ATIO procedens affert propositionem.
A quo sumi debet hoc Sacramentum?
pondens soluit SYNTERERIS. A filio,
à cane, non à porco, iuxta illud *Ecclesia.*
è panis filiorum, non mittendus canibus.
Marc. 7. Non est bonum sumere panem
rum, & mittere canibus. Et *Matth. 7.*
ite dare sanctum canibus, neque mittatis
garitas vestras ante porcos. *Nota,* quod
filios intelliguntur illi, qui æterno affectu
ata detestantur, & æternam voluntatem
ent in lege Patris æterni. Per canes au-
intelliguntur recidiuantes in peccatum
uod graue, post veram conuersionem. Per
os tandem intelliguntur consuetudina-
n peccatis, de quibus illud est 2. *Petr. 2.*
tigit enim eis illud veri prouerbij. Canis
ersus ad suum vomitum: & sus lota in
abro luti.

CONSCIENTIA hinc sese examinans :
arguit sua mala opera, vel de signis amic
Dei in se repertis lætatur. VOLVNTAS re
uat coram Deo suam detestationem, abo
nationem, ac fugam omnium peccatorun
propositum æternum legi eius diuinæ ex
mente, ex tota fortitudine, & ex tota an
iugiter adhærendi. Renouat etiam iuran
tum suum, quo abiurauit diabolum ac
imitationem, & quo se Deo ac eius Eccl
sanctæ addixit in sacro baptismate per si
compatrem. Renouat quoque vota sua
professionem suam, viuendi nimirum in o
dientia, sine proprio & in castitate, & ho
præsenti instituto reformato, quamuis in
multa se aduersa sufferre oporteat. Reno
deinde intentionem & proposita sua: om
bus videlicet suis operibus, solius Dei gl
quærendi; & ad imitationem Christi in
spirituali continuo proficiendi. Renouat
dem pacta æterni sui testamenti. Insuper
cit pactum. Domine Deus, propter te, &
pra omnia.

In quinta consideratione.

RATIO proponit. Quomodo dignè su
tur Eucharistiæ Sacramentum? Resp
det SYNTERESIS. Cùm sumitur sacram
taliter & spiritualiter. Vnde sciendum
quod hoc Sacramentum quadrupliciter su
potest. *Primò* materialiter, seu corporal

um recipitur ab infidelibus Hæreticis: quamuis aliquando ſumant verum Euriſtiæ Sacramentum, ſed quia non diiudiſeu non diſcernunt fide cibum cæleſtem corporis Domini ab alijs cibis, ideò Euiſtiam nec ſacramentaliter, nec ſpiritua accipiunt. Illa enim verba Chriſti Doi. Hoc eſt corpus meum. Et. Hic eſt ſanmeus. Hæretici figuratiuè dicta eſſe cre, ſicut & illa *Ioan.* 15. Ego ſum vitis vera. l eſt omnino contra intentionem Salua, quia vt ait *S. Auguſt.* quod circumſtancripturarum ſolet illuminare ſcripturam, ex præcedentibus vel ſequentibus poteſt igi an loquatur figuratiuè. Sed cùm dicit . 22. Hoc eſt corpus meum. *Statim ſubcit*, quod pro vobis tradetur. Iſta autem litio non erat figuratiua, ſed realis & vera. o veraciter dictum eſt. Hoc eſt corpus um.

ecundò hoc Sacramentum aliqui accipi corporaliter & ſacramentaliter tantum, : faciunt mali Catholici, qui aliquando unt Euchariſtiam, credentes quidem in ea tineri verum, & viuum, & Deificatum cor Chriſti, ſed quia non habent conſcientiã atam ſeu examinatam, & à peccatò morpurgatam, ideò non accipiunt eam ſpiriiter, niſi ſacramentaliter, quod ipſum, eſt m ſicut & prius indignè manducare. Prienim indignè manducant propter defe-

ctum fidei, posteriores autem propter d
ctum iustitiæ, ad quos illud est 1. *Corinth*
Itaque quicunq; manducauerit panem hi
& biberit calicem indignè, reus erit corp
& sanguinis Domini. Probet autem seip
homo, & sic de pane illo edat, & de calice
bat; qui enim manducat & bibit indignè,
dicium sibi manducat & bibit, non diiudic
corpus Domini. Et *Ecclesia.* Sumunt bo
sumunt mali: sorte tamen inæquali, vitæ
interitus. Mors est malis, &c. Vnde pa
quod indignè sumentes, duo mala expecta
iudicium videlicet & mors. Iudicium quid
simile illorum, qui ipsum occiderunt, n
dicitur. Reus erit corporis & sanguinis D
mini. *id est.* reus erit in iudicio Dei, Chri
cidij. Mors quoque expectat eos spiritual
vtpote prima & secunda, quæ est odium D
& æterna damnatio.

Tertio, hoc Sacramentum aliqui accipiu
spiritualiter tantum, & non sacramentalit
sicut sæpè faciunt deuoti Catholici, alias co
scientia sani; qui dum eis facultas deest h
Sacramentum corporaliter sumendi, fide
suam, quâ credunt Christum contineri in
lo, & desiderium quo cupiunt Christo vniri
sumptione Eucharistiæ, sursum ducendo, co
sequuntur rem ac effectum Sacramenti. *id e*
recipiunt gratiam, quod est communicare sp
ritualiter. Vnde *S. Aug.* vt quid paras ven
trem vel dentem: Crede, & manducâsti. Q
enim credit in eum, manducat eum.

Quartò, aliqui Sacramentũ Euchariſtiæ ac-
unt ſacramentaliter & ſpiritualiter: ſicut
unt deuoti Catholici, qui ſtatutis diebus,
ſcientia purgati & fide erecti, deſiderioq;
ritatis eleuati, dignè de altari Dei Chri-
n recipiunt. Vnde *S. Auguſt.* in perſona
iſti. Crede, & manducâſti: & non me
uertes in te, ſed tu conuerteris in me. *id*
non quidem in meum eſſe eſſentiale con-
teris, ſed in meum eſſe effectuale, quod
ſſe habitualis gratiæ: & conſequenter in
um eſſe actuale, quod eſt eſſe ipſius imita-
nis meæ. Verum ſicut illi qui indignè acci-
nt hoc Sacramentum duo mala expectant,
otè ſeuerum Dei iudicium, & mortem æ-
næ damnationis: ita & illi qui dignè ſu-
nt (præſenti videlicet dignitate morali,
n autem naturali, quam nullus Sanctorum
bet) vitam & abundantiorem vitam expe-
nt, quæ eſt in præſenti gratia Dei, & eius
rementum; & in futuro, gloria, vtpotè
na & ſecunda. Hinc *Eccleſia.* Mors eſt
lis, vita bonis: vide paris ſumptionis, quàm
diſpar exitus.

CONSCIENTIA inde ex vna parte perter-
, & ex altera exhilarata, ſtimulat volunta-
n ad dignam ſumptionem huius Sacramen-
VOLVNTAS concitata & huius Sacramen-
eſiderio ſuccenſa, clamat ad Chriſtum in
o regnantem actibus inflammatis. Quis
ni tribuat, vt ſuſcipiam te loto capite. Quis

mihi tribuat, vt ſuſcipiam te lotis manib Quis mihi tribuat, vt ſuſcipiam te lotis pe bus. O Deus meus, & omnia.

Hinc nota, quod præſentem dignam p paratione ac ſumptionem, tria illa con tuunt, quorum figura habetur in illis ver D. Petri ad Chriſtum prolatis in lotione p dum, ante inſtitutionem huius ſacratiſſi Sacramenti. *Ioan.* 13. Domine non tant pedes meos, ſed & manus, & caput. Vbi, p caput, intelligitur fides & conſcientia; p manus bona opera; & per pedes, affectus t moris & amoris Dei. *Vnde cùm volunt ac dic.* Quis mihi tribuat, vt ſuſcipiam te loto cap te, cupit ſuſcipere Chriſtum pro qualibet vi communionis, inſtructa maiori fide ac dep ratiori ab omni ſcilicet hæſitatione ac tem ritate; depuratiori conſcientia, tum ab om defectu relaxationis, & exceſſu ſcrupuloſit tis, tum ab omni macula non ſolum culp mortalis, ſed & venialis. *Et cùm dicit.* Qu mihi tribuat, vt ſuſcipiam te lotis manibu cupit ſuſcipere Chriſtum repleta tum nob lioribus meritorijs operibus, tum depuratio ribus, ab omni ſcilicet diſtractione & obliqui tate intentionis. *Et cùm dicit.* Quis mih tribuat, vt ſuſcipiam te lotis pedibus. cup ſuſcipere Chriſtum, transfixa ac inflammat perfectiori affectu timoris filialis, & amori amicitiæ; ac depuratiori ab omni ſcilicet ſer uili timore & amore concupiſcentiæ. *Et cùm*

dicit.

it. O Deus meus & omnia. Cupit ſuſcipere
hriſtum ſuccensâ deuotione omnium San-
rum, tam videlicet Eccleſiæ militantis,
àm triumphantis.

In ſexta conſideratione.

Atio affert propoſitionem. Quam ob
causam Euchariſtia ex inſtitutione Chri-
in Eccleſia Dei habetur vſque ad mundi
nſummationem? Reſpondens Syntere-
s profert ſolutionem. Vt nobis eſſet per-
uum Sacramentum, & ſacrificium, & me-
riale mortis ac paſſionis Domini. *Primò*
idem vt nobis eſſet Sacramentum, cætera
nirum Sacramenta excellentiâ ſuâ ſupe-
ns: nam alia Sacramenta non niſi ſignant
tiam; hoc autem, & ipſam gratiam ſignifi-
:, & realiter continet ipſum auctorem &
latorem huiuſmodi gratiæ. *Deinde* alia
cramenta conſiſtunt in vſu & in fieri, ita
od idem eſt ibi Sacramentum, & perceptio
cramenti, nec permanet aliquid, tam ante
m poſt huiuſmodi perceptionem, quod ſit
cramentum; hoc autem Sacramentum eſt
manens poſt conſecrationem adhuc ante
m, imo & poſt vſum, donec ſpecies cor-
npantur. *Porrò*, in conficiendis alijs Sa-
mentis, nulla fit materiæ illorum, in aliam
uram mutatio; in hoc verò Euchariſtiæ
ramento, quod panis & vinum ante con-
ationem erat; confectâ conſecratione,

verè eſt corporis & ſanguinis Domini ſubſtantia, ſolis duntaxat ſpeciebus, ſeu accidentibus panis & vini ſine ſubiecto in ſuo eſſe remanentibus. *Inſuper*, alia Sacramenta ſemel accepta, vel iam nunquam iterantur ob characterem, quem imprimunt animæ. vt eſt baptiſmus, confirmatio, & ordo ſacer: vel rarò vt eſt extrema vnctio, & matrimonium: vel ſaltim rarius, ipsâ Euchariſtiâ. vt eſt Sacramentum pœnitentiæ, quod ipſum patet in Sacerdotibus, qui quotidie celebrant, & non quotidie ſacramentaliter confitentur: vnde conſequenter alia Sacramenta vel ſemel tantum conferunt gratiam, vel ſaltim Sacramento Euchariſtiæ rarius, quod alias quotidianum eſt, quotidie ſcilicet conferens gratiam quâ anima alitur, nutritur, roboratur, conſeruatur, & perficitur in vita ſpirituali.

Secundò, vt nobis eſſet ſacrificium nouæ legis, quo peccata noſtra expiarentur: & cæleſtis Pater ſceleribus noſtris ſæpè grauiter offenſus, à vindicta ad clementiam, & à iuſtæ animaduerſionis ſeueritate, ad miſericordiã moueretur. De hoc ſacrificio habetur *Malach.* 1. Ab ortu ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Et *Pſal.* 109. Tu es Sacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech. Vnde ipſe Chriſtus, Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ſeſe in æternum

conſti-

ſtitutum declarans, corpus & ſanguinem
m in vltima Cæna, ſub ſpeciebus panis &
i, Deo Patri obtulit, & hucuſque quotidie
ert per ſuos ſubſtitutos Sacerdotes; qui
n huiuſmodi ſacrificium faciunt, non ſuā,
illius perſonam ſuſcipiunt, quod ipſum ex
bis conſecrationis oſtenditur, nam non in
ſona ſua dicunt illa verba. Hoc eſt corpus
um. ſed in perſona Chriſti.

Fatemur autem hoc ſacrificium, quod in
ſſa peragitur, vnum ac idem eſſe, quod &
ruce oblatum fuit: quia & Chriſtus Do-
ius vnus & idem eſt, tam videlicet in ara
cis immolatus, quam in pane & vino obla-
: neque enim cruenta & incruenta hoſtia,
ſunt hoſtiæ, ſed vna tantum, cuius ſacri-
um quotidie in Euchariſtia inſtauratur, ex
ita Chriſtus præcepit dicens. Hoc facite
neam commemorationem. *Fatemur* de-
præſens ſacrificium eſſe, tum ſacrificium
lis, & gratiarum actionis, tum commemo-
onem ſacrificij quod in cruce factum eſt,
etiam verum ſacrificium propitiatorium,
Deus nobis placatus, & propitius reddi-
Quare ſi iuſtè à Deo puniti ac derelicti
uando, pura conſcientia, fide accenſa, &
le contrito ac humiliato, hanc ſanctiſſi-
n hoſtiam immolemus, dubitandum non
quin miſericordiam, gratiam, & auxilium
ortunum à Deo conſequuturi ſimus. *Fa-
ur* tandem hanc hoſtiam Euchariſticam,

vt est sacrificium, & vt est Sacramentum h
ratione differre: quia, vt est Sacramentu
consecratione perficitur; & vt est sacrificiu
oblatione. *Deinde*, vt Sacramentum est,
dignè sumatur, meriti causam adfert; vt a
tem sacrificium est, si dignè offeratur, satisf
ciendi efficaciam continet: nam sicut Chr
stus in passione sua pro nobis satisfecit & m
ruit: ita, qui hanc hostiam dignè offerunt
accipiunt, Dominicæ passionis meritum & s
tisfactionem pro suis peccatis lucrantur.

Tertiò, vt nobis esset memoriale mortis a
passionis Domini, iuxta quod ipse Domin
ait *Luc.* 22. Hoc est corpus meum, quod pr
vobis tradetur: hoc facite in meam comme
morationem. Et 1. *Corinth.* 11. Quotiescu
que manducabitis panem hunc, & calicem b
betis, mortem Domini (*ac passionem eius p*
affectu recogitantes) annunciabitis, donec ve
niat. Quatuor autem nobis recogitanda ve
niunt in morte ac passione Dominica iuxt
D. Thomam. *Primum* est. Amor, quo Chri
stus dilexit nos (qui talis ac tantus fuit, vt eu
fecerit non solum dare ac promittere nobi
sua bona, sed etiam accipere nostra mala) a
reamandum, *Secundum* est. Dolor, vtpot
animæ & corporis, ad compati
tium, Fortitudo, quam exerci[illegible] [illegible]ueria cum
ipsa morte sustinendo, ad imitandum. *Quar-*
tum, vtilitas nostra, ad gratias ei agendum.

Conscientia hinc illuminatione acce-

pta,

, ſtimulat voluntatem, ad reamandum, npatiendum, imitandum, & gratias agen- m Chriſto. VOLVNTAS pio affectu permo- rga Chriſtum, in actus reſoluitur; dicens ui intimo. O Deus meus, quis mihi tri- t, vt reamem te ex tota anima mea, ob a- rem nimirum tui omnia mea mala & ad- ſa, cum gaudio ſuſtinendo. O Deus meus, s mihi tribuat, vt verè tibi compatiar, tum elicet affectu, tum effectu. O Deus meus, s mihi tribuat, vt veraciter & fortiter te uar, vtpotè, in obedientia, patientia, hu- itate, caſtitate, &c. O Deus meus, quis i tribuat, vt tibi cum omnibus Sanctis tuis nas gratiarum actiones referam in æternũ.

RAXIS, in ipſo ad Euchariſtiam acceſſu, & receſſu, ſeruanda.

Rimò, in introitu ad altare Dei, in mani- bus, quas in oratione aliquando iungimus, quando extendimus, duo pacta conſtituan- ; vnum videlicet laudis & gratiarum actio- : alterum oblationis & adorationis: quod , quando nimirum in minimo digito dex- æ manus, omnium fidelium, ac iuſtorum cleſiæ militantis, laudes & gratiarum acti- es quas ... SS. Trinitati referunt in æter- n, reponentur, & vna eidem cum illis red- tur: & in ſequenti digito, omnium electo- n Eccleſiæ triumphantis: & in tertio, om- m cæleſtium ſpirituum: & in quarto, ip-

ſius B. V. Mariæ : & in quinto, Chriſti Don
ni, vt hominis. *Deinde*, quando in auricul
digito ſiniſtræ manus, omnia merita iuſtor
huius Eccleſiæ, repræſentata SS. Trinitati
æternum offerentur : & in auriculari, omn
Sanctorum in cælo triumphantium: & in m
dio, Sanctorum Angelorum : & in indice, S
cratiſſimæ Reginæ cælorum : & in police, i
ſius Domini Saluatoris noſtri. Circa ipſa
autem ſumptionem Euchariſtiæ, eliciant
pacta amoris Diuini, vtpotè : Amo tuam i
ſtitiam. Amo tuam potentiam. Amo tua
ſapientiam. Amo tuam bonitatem. Am
tuam miſericordiam. O IESV, vni me tecu
inſeparabiliter. O IESV, transforma me to
tum in te. Paratum cor meum Deus, paratu
cor meum. Omnia volo, nihil volo, in tot
corde meo in æternum. O Deus meus, & o
mnia.

Secundò, in receſſu ab altari, ſecedens aſce
ta in aliquem locum ſcorſiuum, genua flectat
& manibus in formam crucis in pectore com-
poſitis, ſtrictè Chriſtum quem in ſuis viſceri-
bus reconditum habet, amplectatur, ac eum
actibus fidei, ſpei, & charitatis adoratum, hu-
millimè oret, cum *D. Thoma* dicens O me-
moriale mortis Domini? Panis viuus, vitam
præſtans homini. Præſta meæ menti de te vi-
uere, & te illi ſemper dulce ſapere. Pie pelli-
cane IESV Domine. Me immundum, munda
tuo ſanguine : Cuius vna ſtilla ſaluum facere,

:um mundum quit ab omni ſcelere. IESV
m velatum nunc aſpicio, oro fiat illud,
d tam ſitio, vt te reuelata cernens facie.
ſim beatus tuæ gloriæ. Amen.

Deinde orationem Dominicam. (*iuxta
um à D. Bon. part. 3. ſtim. cap. 18. tradi-
*) contempletur ſic. *Pater noſter, qui es in*
. Ad te confidenter meam mentem eri-
ſola cæleſtia à te impetrare cupiens. *San-
cetur nomen tuum*, id eſt. Nomen ſanctum
initatis tuæ, quod modò per fidem aſpici-
, per apertam & claram viſionem citò no-
nnoteſcere facias. *Adueniat regnum tuũ.*
ſt. Gloriam regni tui quam modo ſpera-
, per tuam gratiam citò feliciter obtinea-
, & ſecurè poſſideamus. *Fiat voluntas tua
in cælo, & in terra.* id eſt, ſicut ex con-
mata charitate voluntatem tuam faciunt
eſtes incolæ; ita & nos terreni ad eandem
ritatem citò transferamur. *Panem noſtrũ
idianum da nobis hodie.* id eſt. Præſta, vt
iſtum Dominum noſtrum, quem ſcilicet
tum panem cæleſtẽ quotidie accipimus,
m citiſſimè in gloria reuelatum ſumma-
. *Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut &
dimittimus debitoribus noſtris.* id eſt. Fac
in gloria cæleſti experiri, quod nobis di-
ris delicta noſtra, ſicut & noſtri inimici
riuntur, quod illis dimiſerimus eorum
ata, quibus in nos peccant; cùm illis be-
cimus, aut cùm pro illis oramus. *Et ne*

nos

nos inducas in tentationem. Sed potius d[...] nos in requiem illam æternam; vbi no[...] Sathan amplius tentans, nec occursus ma[...] sed pulchritudo pacis. *Sed libera nos à m[...]* deducens nos ad illum statum, qui est om[...] bonorum aggregatione perfectus, & in pri[...]tione omnium malorum iucundus. *Am[...]*

Deinde pacta eliciat. O Deus meus, à te pe[...] O Deus meus, te laudo. O Deus meus, t[...] effero. O Deus meus, tibi gratias ago. Vi[...] Rex noster IESVS. viuat, viuat. Laudetur [...]ctissimum Sacramentum. laudetur, laudet[...]

Tertiò, asceta ibidem palmis manuum [...]iunctis, ac deinde in pectore contra se posi[...] ad demonstrandum videlicet ibi Christum quiescentem, facie ac mente versus cælum recta, obsecret humillimè singulas SS. Tri[...]tatis personas hoc modo.

Abba Pater, per huius in quo tibi be[...] complacuit obedientiam, paupertatem, [...]stitatem, & amorem, obsecro te vilissimus h[...]muncio, vt mihi tribuas indulgentiam om[...]nium peccatorum meorum: vt me per tua[...] gratiam voluntati tuæ obedire in æternu[...] facias: vt iusta voluntatis meæ desideria a[...] impleas: & vt in finem vitam æternam, qua[...] fiducialiter expecto, mihi largiaris.

O Fili Patris æterni vnigenite, per hoc E[...]charisticum mysterium amoris tui, obsecro ego canis mortuus, quem sic respexisti, vt fr[...]ctus ac effectus huius tanti Sacramenti tu[...]

cum

m omnibus tuis electis consequi prome-
ır.

O Spiritus sancte Deus, per huius humili-
em, patientiam, sobrietatem, & mentis
nquillitatem, obsecro miserrimus pecca-
, vt infundere digneris animæ meæ virtu-
ad rectè in mea vocatione ambulandum,
ationabiliter & honestè viuendum: dona
, ad fideliter laborandum, iugiter profici-
um, & faciliter aduersa sustinendum: be-
ictiones, ad firmiter standum, ac stabiliter
seuerandũ: fructus, ad perfectè gaudendũ.
) SS. Trinitas vnus Deus, per huius Vitæ
rtem, passionem, resurrectionem, ascen-
nem, & ad iudicium descensionem, obse-
, qui sum puluis, affectu videlicet omnium
rum Sanctorum tam militantis, quàm tri-
iphantis Ecclesiæ, vt hæc omnia postulata
a, non solum mihi ipsi, sed etiam omnibus
s fratribus meis huius conuentus; nec non
ius Prouinciæ, & totius ordinis, imo etiã
omnibus amicis ac inimicis nostris largus
iferas. *Insuper* obsecro, vt Ecclesiam san-
m tuam Catholicam protegere, defendere,
uuare ac promouere digneris: principi-
s quoque Christianis concordiam, & omni
pulo fideli pacem largiaris: ac tandem
ccatores, hæreticos, schismaticos, & quos-
alios infideles ad te conuertas: omnibusq;
elibus defunctis, requiem æternam donare
is. Viuat sanctissima Trinitas. viuat, viuat.

PRAXIS

PRAXIS IV.

Mysterium beneficiorum Dei asceticè me-tandi.

In prima consideratione.

RATIO inquirit. Quis est, qui benefi- dat ? & quis est, qui ea accipit ? Ad p- mum respondet SYNTERESIS. *Primò*, - dat beneficia, secundum naturam est Deus dando sic appellatus ; ipsius enim solius pr- prium est dare ; quia omnia habet, & nihil in vniuerso quod suum non sit, & quod n- ipse creauerit: & quia est summum bonu- quod est sui diffusiuum. Vnde Dauid *Ps.* - Domini est terra, & plenitudo eius, orbis te- rarum & vniuersi qui habitant in eo. Et *Ps* 88. Tui sunt cæli, & tua est terra, orbem te- ræ & plenitudinem eius tu fundâsti, aquil- nem & mare tu creâsti. *Secundò*, secundu- suæ maiestatis statum est fæliciſſimus, om- potens, immensus, infinitus, &c. Vnde *Ps* 114. Magnus Dominus & laudabilis nimis, magnitudinis eius non est finis. *Tertiò*, secu- dum affectum est pijſſimus. Vnde *S. Bona lib. 2. de prof. relig. cap.* 63. Quanta piet- Dei ? homini tanto affectu & studio sic ben- facere, qui beneficia eius nec agnoscere, n- conseruare, nec regratiando dignè recipe- studet. Benefacere merenti, iustum est ; b- nefacere non merenti, sed tamen humiliti- petenti,

tenti, pium eſt; benefacere nec prome-
nti, nec deſideranti, magis eſt pium; pijſſi-
um autem, & non niſi diuini cordis, bene-
:ere contemnenti & aduerſanti, & hoc vili
ſeruo proprio & figmento ſuo. *hac ille.*
Ad ſecundum reſpondet SYNTERESIS.
mò, qui accipit beneficia ſecundum natu-
n eſt homo, ab humo ſic dictus, quia de hu-
ſeu de terra factus eſt: & quia ſicut hu-
s, humorem aquæ de nubibus cæli deſide-
; ita homo à ſolo Deo à quo dependet, be-
icia expectat, iuxta illud *Pſal.* 112. Ex-
ıdi manus meas ad te, anima mea ſicut ter-
ſine aqua tibi. Et *Iacob.* 1. Omne datum o-
mum, & omne donum perfectum, eſt de-
:ſum, deſcendens à Patre luminū. *Secundò*,
undum conditionem vitiatæ naturæ origi-
ıi peccato, eſt infelix, eò quod ſenſus & co-
atio cordis illius. (*ſicut Geneſ.* 8. *dicitur*)
malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua. *Ter-*
, ſecundum affectum eſt ingratiſſimus;
od ex amoris illius effectu conſtat, quo ni-
rum beneficia Dei amat, ſed ipſum benefa-
ɔrem minimè: nam ſi amâſſet Deum bene-
torem ſuum, præcepta illius perpetuò ſer-
ſſet, iuxta illud *Ioan.* 14. Si diligitis me,
ındata mea ſeruate. *Et infra.* Qui habet
ındata mea & ſeruat ea, ille eſt, qui diligit
:. Hinc *Hugo.* Non ergo munera dantis,
ıſquam amantis affectum diligas, maiorem
aritati eius iniuriam facis, ſi dona illius ac-
cipis,

cipis, & tamen vicissitudinem dilectionis n
rependis; aut dona illius si potes respue;
si dona respuere non potes, vicissitudinem
moris repende.

CONSCIENTIA hinc clarificata, incusa
nimæ suæ ingratitudinem. VOLVNTAS ac
bus officiosi ac efficientis amoris, benefac
rem suum humillimè adorat.

In secunda consideratione.

RATIO quærit. Quæ & quot sunt bene
cia Dei, quibus homo in hac vita præu
nitur? Respondet SYNTERESIS. Innum
rabilia esse; quorum tamen digniora & noti
ra videntur posse reduci ad duo genera, vt a
sint innocentiæ, alia beneuolentiæ. *Bene
cium* innocentiæ est triplex. *Primum* dicit
impunitionis: quod tunc accipimus, quan
propter pœnitentiam dissimulat Deus pecc
ta nostra: vtpotè, peccantes nos, statim
promeremur non puniendo, non occidend
& non condemnando in æternum, sicuti fe
Lucifero & Angelis eius, quos de cælo eiec
& primis parentibus nostris, quos de paradi
expulit: & Sodomæ ac Gomorrhæ, quas ig
sulphureo exussit: & multis aliis hominibu
quos sine dilatione pro diuersis peccatis, d
uersimodè castigauit, ac ipsis etiam cruciat
bus æternis adiudicauit, vt Dathan, & Abiro
&c. *Secundum* dicitur indesertionis: qu
beneficiū tunc accipimus, quando nos Dei

in pec-

peccatis delitescentes non deserit, nec nosuum efficax auxilium ad resurgendum negat, sicuti fecit multis alijs, vt patet *Psal.* Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis. *Tertium* beneficium innocentiæ, dicitur impermissio-: quod tunc accipimus, quandocunq; non permittit nos Deus tentari supra vires nostras; inter tot & tanta pericula non permittit nos perire tam secundum corpus, quàm secundum animam, vt meritò dicere possimus cum *Psalmista.* Nisi quia Dominus adiuuit me, paulominus habitásset in inferno anima mea.

Beneficium quoq; beneuolentiæ est etiam triplex. *Primum* dicitur naturæ seu naturale: quod tunc accepimus, quando nos Deus iuxta suum æternum propositum, tempore destinato ex nihilo creauit, imagine ac similitudine sui insignitos; & propter nos cælum ac terram produxit, & omnia quæ ambitu eorũ continentur, ad nostram vtilitatem & conseruationem condidit. Huius etiam beneficij est, quod Deus teste *D. Bonau.* ita actualissimè de vno quoque nostrum cogitet, sicut de integro orbe, & ita solicitus sit, ac si careret alijs creaturis. Vnde S. Dauid in admirationem raptus, exclamat dicens *Psal.* 8. Quid est homo quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum, &c. Deinde huiusmodi beneficia naturæ, seu dona naturalia, alia dicun-

dicuntur innata, alia acquisita, alia fortun
quorum singula à solo Deo veniunt. *Inn*
sunt vtpotè corpori, pulchritudo, fortitu
agilitas, &c. Animæ verò, subtilitas seu ac
men ingenij, rectitudo iudicij, felicitas m
moriæ, &c. Acquisita sunt, opes, scienti
bona fama, &c. Fortunæ sunt, gratia, ami
tia, ac fauor hominum, & reliqua, quæ in
sequuntur. *Secundum* beneficium beneu
lentiæ, dicitur supernaturale. vt est reder
ptio nostra, per ipsum filium Dei; & vt su
Sacramenta ad nostram sanctificationem
ipso Saluatore nostro instituta; & vt est miss
Spiritus sancti, qui medijs suis donis habi
in nobis. Huius etiam beneficij est, deputat
Angeli custodis cuilibet nostrûm. *Terti*
dicitur gratiæ, seu gratuitum. quod est æter
nostri prædestinatio ad vitam æternam;
inde vocatio Dei efficax, tum ad fidem Cath
licam, tum ad religionem reformatam Frat
Minorum; nec non iustificatio nostri, vtpo
prima & secunda. De huiusmodi triplici b
neficio Dei gratuito, habetur illud *Rom.*
Scimus quoniam diligentibus Deum, omn
cooperantur in bonum, ijs qui secundu
propositum vocati sunt sancti. Nam qu
præsciuit, & prædestinauit conformes fie
imaginis filij sui: vt sit ipse primogenitus i
multis fratribus. Quos autem prædestinau
hos & vocauit; & quos vocauit, hos & iustifi
cauit. Hinc nota primò, quod hæc tam mul

bene-

eficia vnicuique noſtrûm à Deo collata,
ublica & notoria ſunt, vt ab omnibus vi-
ntur ac prorſus palpentur; quibus tamen
a alia ſingillatim in occulto accipimus,
nemo nouit, niſi qui accipit, & adhuc alia
to plura, quæ ſolus ipſe nouit, qui ea no-
ribuit.

ota ſecundò, quomodo huiuſmodi bene-
, præſertim verò ſpiritualia ſint nobis ne-
ria, vtilia & pretioſa: conijcere poſſumus
culo corporali, & ex alijs membris, quo-
neceſſitas & vtilitas manifeſta eſt, & pre-
n inæſtimabile ſcitur.

ota tertiò, quomodo eadem beneficia
nobis continua: continuè enim ea Deus
is confert: nam quoties abutimur donis
ſiue nimirum ſpiritualibus ac cæleſti-
, ſiue corporalibus ac temporalibus, to-
illis priuari meremur; & quoties illa no-
Deus non aufert, toties dat.

ONSCIENTIA teſtimonium reddit, ani-
n ſuam huiuſmodi beneficia accepiſſe à
. VOLVNTAS pro tantis beneficijs gratias
agit, offerenda ei offert, laudando eum
at, ac tandem orat eandem miſericordiam
ſuper ſe finaliter confirmari. Vnde in a-
pactorum prorumpit. Domine Deus
gratias ago. Domine Deus tibi offero.
nine Deus te laudo. Domine Deus à
eto.

In tertia consideratione.

RATIO quærit. Pro quo vel pro qui
meritis, confert Deus homini sua ben
cia? Respondet SYNTERESIS, Pro nullis
ritis tam antecedentibus, quàm subseque
bus. Domini quidem temporales bona
ditorum suorum requirunt, & eorum i
gent obsequijs. Sed Deus ac Dominus
ster, neque nobis, neque nostris bonis
meritis, neque nostro obsequio indiget,
ipse sibi perfectissimè sufficit. Vnde *Ps.*
Deus meus es tu, quoniam bonorũ meor
non eges. Ad hoc tantum indiget nobis,
habeat quibus pro sua liberalitate ac mu
centia gratis benefaciat. Indiget prætere
liquibus nostris obsequijs, vt inde accipiat
casionẽ adhuc plura & maiora, ac ipsa et
æterna sua dona nobis conferendi: per q
gloria nominis sui magis ac magis ad extr
notesceret. Quod autem indigeat nostris o
quijs, vt potè obseruantiâ mandatorum
rum & consiliorum Christi sui patet *Ps.*
Redemptionem misit populo suo, mand
in æternum testamentum suum. Et *Deut.*
Et nunc Israël, quid Dominus Deus t
petit à te, nisi vt timeas Dominum De
tuum, & ambules in vijs eius, & diligas e
& seruias Domino Deo tuo in toto corde
& in tota anima, custodiasq; mandata Dom
Et *Prou.* 23. Præbe fili mi, cor tuum mihi
oculi mei vias tuas custodiant CON

ONSCIENTIA Synteresi annuit, & vo-
item excitat ad stabilem obseruantiam
latorum Dei & consiliorum Christi, in
butionem Deo pro tantis eius beneficijs.
NTAS proposita sua renouat dicens il-
Psal. 118. Iuraui & statui custodire iudi-
stitiæ tuæ. *Item.* Inclinaui cor meum
iendas iustificationes tuas in æternum,
er retributionem. *id est*, vt hoc ipso, be-
a tua mihi præstita, tibi rependam. *Item.*
diam legem tuam semper, in sæculum,
æculum sæculi. Et *Psal.* 115. Quid re-
am Domino, pro omnibus quæ retri-
mihi ? Calicem salutaris accipiam (*id est*,
ice passionis Dominicæ gustabo, per piã
meditationem & imitationem) & no-
Domini inuocabo. Vota mea Domino
m (*id est*, implebo) coram omni po-
eius.

In quarta consideratione.

TIO quærit. A quo beneficia Dei tol-
intur. Respondet SYNTERESIS. Ab
ie ingrato & superbo, seruoq; infideli.
us homo ille est, qui nimirum non con-
t, nec magnificat beneficia à Deo sibi
, nec gratias pro ipsis debitas reddit.
bus verò ille est, qui Deum benefacto-
ium contemnit, præceptorum eius im-
r existens: quique tanta bona proprio
atus amore, existimat vel à seipso sibi

 venisse.

venisse, vel pro suis meritis se illa accepi
vel certè qui ex tot bonorum affluentia o
sionem accipit alios despiciendi. Huic S.I
lus ait 1. *Cor.* 4. Quid habes quod non a
pisti? si autem accepisti, quid gloriaris, q
non acceperis. *Seruus autem infidelis* ill
qui scilicet bonis Domini Dei sui abuti
vel nimirum ea inaniter dissipando, &
peccatoribus consumendo. *Vel* per negot
onem spiritualem nihil penitus boni ei
crando, eò quod illâ in terra acediæ & n
gentiæ suæ foderit. *Vel* denique, non Do
Dei sui maiorem gloriam illis quærendo,
sibiipsi propriam inanem existimationé c
parando, donec audiat illud *Matth.* 25.
lite ab eo talentum, & date ei qui decen
lenta habet: & inutilem seruum eijcite i
nebras exteriores, illic erit fletus & str
dentium.

CONSCIENTIA infert arguendo anim
Talis tu es anima mea, scilicet ingrata, su
ba, & infidelis Domino Deo tuo, à quo
retributionis expectatura sis pro tam
crandis vitijs, ipsa poteris ex te conijc
considerans quid nimirum faceres cum
seruo multis beneficijs à te ditato, qui
haberet erga te, sicut tu te habes erga De
tuum. VOLVNTAS detestatur vitia hu
modi; & è contra gratitudinem, hum
tatem, & fidelitatem suam Deo profitetu

In quinta consideratione.

TIO quærit. Quomodo nos præparare
ebemus ad maiora beneficia Dei accipi-
Respondet SYNTERESIS. *Primò*, per
dinem animi nostri, quæ nimirum
it in affectuosa gratiarum actione, non
pro beneficijs ex diuino amore inno-
& beneuolentiæ cælitus nobis venien-
verum etiam ex amore seueritatis, vt
uinæ castigationes tam externæ, quàm
e, quas Deus pollicetur suis dicens
. Ego quos amo, arguo & castigo. Ex-
quidem castigo per aduersitates huius
; interius verò per tentationes, per
los, per ariditates seu desolationes spi-
s, &c. Sic Tobias castigatus, gratias
ddit, inquiens *cap.* 11. Gratias tibi ago
e, quia castigâsti me, & sanâsti me. Et
in persona iustorum, pro huiusmodi
ionibus iubilando laudat & glorificat
per totum *Ps.* 65. vbi dicit. Quoniam
i nos Deus, igne nos examinâsti, sicut
atur argentum. Induxisti nos in la-
, posuisti tribulationes in dorso no-
nposuisti homines super capita nostra.
imus per ignem & aquam, & eduxisti
efrigerium.

dò, disponimus ac præparamus nos
accipienda maiora Dei beneficia, per
tem cordis nostri; nam dictum est.

1. *Petr.* 5. Deus superbis resistit, humi dat gratiam. Quæ quidem humilitas exer da nobis est, non solum respectu Dei & r ctu nostri, verum etiam respectu pro iuxta illud *Eccl.* 3. Quantò magnus es, h lia te in omnibus, & coram Deo inuenie tiam. *Ibid. cap.* 32. Rectorem te posue noli extolli, esto in illis, quasi vnus ex Et *Matth.* 23. Qui maior est vestrûm, eri nister vester, qui autem se exaltauerit, h liabitur; & qui se humiliauerit, exalta

Tertiò, præparamus nos benè per ze tum actiuum tum passiuum, ad maiora à Deo accipienda. De zelo actiuo ill *Psal.* 68. Zelus domus tuæ comedit me, locum sic exponit *D. Aug. in Ioan.* scri Quis comeditur zelo domus? Qui c quæ ibi videt peruersa, satagit emendar pit corrigere: si emendare non potest, to gemit, &c. De eodem zelo *S. Ambr. in* 118. Zelum Dei qui habent, omnes sib micos putant, qui sunt hostes Dei, qu patrem, fratrem, sorores. Est igitur D lus actiuus, idem quod feruor animi (*Hugonem*) ad compassionem naturæ, & onem culpæ.

Passiuus Zelus alius est amoris, aliu Zelum passiuum amoris, sustinent bon diti, dum à suis corripiuntur ac prob superioribus. Zelum verò odij, sustin mnes Christi discipuli, dum ab impijs

cu

..nem patiuntur, eò quod piè velint vi-
Huius vtriuſque zeli experientiam pro-
ır ſe Dauid habuiſſe, dicens *Pſal.* 138.
ᴄto odio oderam illos, & inimici facti
nihi, *quaſi velit dicere:* Dum inimicos
Domine Deus odiſſem perfecto ſeu ſan-
t potè ex zelo amoris tui proficiſcente)
ita facti ſunt mihi inimici, vt vice verſa
m zelum odij ſufferre deberem. Perfe-
ıutem odium (*iuxta Caſſiodorum*) eſt,
ıes diligere, & eorum vitia ſemper hor-
nam in illa parte quâ creatura Dei ſunt,
os eſſe non dubium eſt; in illa verò,
: iniquitate poluerunt, horrendi ſunt.
Aug. Hoc eſt perfecto odio odiſſe, vt vi-
n homines oderis, nec vitia propter ho-
diligas. Quod autem nos benè diſpo-
ſ ad maiora à Deo beneficia accipienda,
lum actiuum & paſſiuum, patet ex *San-*
ıbroſio de zelo actiuo ſic dicentem: Pſal.
Zelus Dei gratia eſt, qui exquirit, qui
ıenit, qui ſe iuſto infundit pectori; Ze-
i vita eſt. Et ex *S. Greg. in Ezech. hom.*
llum omnipotenti Deo tale eſt ſacrifi-
quale eſt zelus animarum. *Deinde* pa-
zelo paſſiuo ex verbis Chriſti *Matt.* 5.
ıui perſecutionem patiuntur propter
m; quoniam ipſorum eſt regnum cæ-
&c. *Tandem de vtroque Matt.* 10. Qui
bitur me coram hominibus (*per ze-*
leſicet actiuum & paſsiuum, confitebor

& ego eum coram Patre meo qui in cæli
qui autem negauerit me coram homin
negabo & ego eum coram Patre meo
cælis est. Nolite arbitrari quia pacem
rim mittere in terram; non veni mitte
cem sed gladium.

Quartò, benè nos disponimus ad m
beneficia Dei accipienda, quandò prud
ac voluntariè propter imitationem C
minora abnegamus. Vnde *Matth.* 19.
dico vobis, quod vos qui secuti estis me,
generatione cùm sederit filius hominis
de maiestatis suæ, sedebitis & vos super
duodecim, iudicantes duodecim tribus I
Et omnis qui reliquerit domum, vel fr
aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut
rem, aut filios, aut agros propter nome
um, centuplum accipiet, & vitam æte
possidebit.

Quinto, benè nos præparamus ad ma
Deo accipienda, quando etiam nos ipsi
ficia nostra, propter Deum, proximis
exhibemus, tàm videlicet innocentiæ
beneuolentiæ, iuxta illud *Luc.* 6. Dimit
dimittemini. Date, & dabitur vobis. Hæ
tem beneficia præstare nos oportet, ipsi
inimicis nostris, iuxta illud *Matth.* 5. Di
inimicos vestros, benefacite his qui od
vos, & orate pro persequentibus & calu
antibus vos, vt sitis filij Patris vestri qui i
lis est, qui facit solem suum oriri super b
& malos. &c.

extò, benè nos adhuc præparamus per ti-
rem Dei filialem, iuxta illud *Tob.* 4. Pau-
em quidem vitam gerimus, sed multa bo-
abebimus, si timuerimns Deum, & reces-
mus ab omni peccato, & fecerimus benè.
Eccl. 2. Qui timetis Dominum, credite illi:
on euacuabitur merces vestra. *Item cap.* 1.
enti Dominum benè erit in extremis, &
e obitus sui benedicetur.

CONSCIENTIA arguit animam de sui præ-
tione negligenti ad maiora Dei beneficia
pienda. VOLVNTAS proposita à synteresi
umenta, præ omnibus eligit, & ad praxim
& efficaciter deducere vult.

In sexta consideratione.

ATIO quærit. Quam ob causam Deus bo-
na naturalia, nonnunquam æquè bonis
alis conferre soleat: communiter verò
ius malis quàm bonis ea largiatur? Re-
ndet SYNTERESIS *ad primum punctum,*
D. Bernardo. Ne putentur mala, dantur &
is: ne putentur magna & summa bona,
ur & malis. *Item,* auferuntur ista & bo-
vt probentur; & malis, vt crucientur.
ndè ex D. Bonauentura. Temporalia tàm
is, quàm malis concedi debuerunt: quia
r boni potiora sibi seruari non crederent,
ista tàm bonis quàm malis communia esse
erent.

Ad secundum. Iustis ac bonis non confe-

rendo Deus aliqua bona naturalia ac transi ria, ita sicuti conferre solet iniustis, non f iniuriam, sed præstat potius beneficium: q iustos in ea sorte bonorum temporalium, vitæ eorũ corporali & spirituali deseruiu participare vult cum iniustis: in ea verò q sunt occasionaliter multorum malorum c satiua, & studij vitæ spiritualis impeditiua ipsius spiritus & corporis afflictiua, iustos I us cum iniustis communicare vetat. Nam ait *S. Aug.* Vincula bonorum huius mun habent asperitatem veram, iucunditatem f sam, certum dolorem, incertam voluptate durum laborem, timidam quietem, plen miseriam, nullam beatitudinem, & inan spem. *Deindè*, quia, sicut non est dignita regiæ, amico suo magnum fimi donare cum lum; licet fimus non careat suâ vtilitate: etiam, non est dignitatis diuinæ, iustis ami suis conferre bona huius temporis, quæ al Christus reprobauit & Sancti exemplo illi vt stercora arbitrati sunt.

Conscientia his conuicta, stimu voluntatem ad contemptum bonorum pr sentium. Volvntas propter Christi imi tionem detestatur amorem huius mundi, bonorum eius; solùm non nisi eorum si plicem necessitatis vsum sibi relinquer *Hinc pactum.* Omnia volo, nihil volo, in to corde meo in æternum.

PRAXIS V.

ysterium peccatorum asceticè meditandi.

In prima consideratione.

Atio proponit. Quis est qui peccat? & .quis est in quem peccans peccat? Synte-is *solutionem adfert, ad primam partem ositionis respondens.* In quem peccans pec-est Deus; qui sicut per suam bonitatem nibus nobis benefacit, tanquam clemen-mus ac pijssimus; ita per suam sapientiam, nes nostras operationes & intentiones in-:ur, cognoscit & intelligit; & per po-iam vbique nos comprehendere valet. a illud *Psal.* 138. Mirabilis facta est scien-ua ex me: confortata est, & non potero am. Quo ibo à spiritu tuo, & quò à facie fugiam, &c.

Deinde ad alteram partem. Qui peccat, est io, qui sicut per malitiam suam ingratissi-est beneficiorum Dei, varijs sese inqui-peccatis in conspectu illius; ita per stul-m, vt securius peccet, conniuet sibi pec-i, dicens illud *Psal.* 93. Non videbit Do-us nec intelliget Deus Iacob. Et *Eccl.* 23. me videt? tenebræ circumdant me, & o circumspicit me, quem vereor?

onscientia infert, homini peccanti nproperans. Talis tu es stultus, ac pro-ua malitia excæcatus, qui dum pecca-

 res,

res, vel nimirum cum illo insipiente dicel tibi in corde tuo, non esse Deum. Vel cu alijs impijs, putabas eum peccata tua non i telligere neque cognoscere. Et nescis iniq quoniam omnia vident oculi eius, qui mu plus lucidiores sunt super solem (*Vt dicit* *Eccl.* 23.) Circumspicientes omnes vias h minum, & profundũ abyssi, & hominum c da intuentes in absconditas partes. VOLV TAS vitam suam præteritam detestatur, c mans ad Deum. Delicta iuuentutis meæ, ignorantias meas ne memineris Domine. occultis meis munda me Domine, & ab a enis parce seruo tuo. Quoniam iniquitat meam ego cognosco, & peccatum meum c tra me est semper. &c.

In secunda consideratione.

RATIO quærit. Quæ & quot mala hom adfert peccatum mortale in præsenti ta? Respondet SYNTERESIS. Multa ma sed alia in ipso peccato existenti, alia ex i resurgenti, & alia in illud recidenti.

Primò, multa mala incurrit homo in p cato existens: quia secundum omnes vires nimæ suæ vulneribus sauciatur. *Intellect* enim hominis sic obtenebratur peccato mo tali, vt in ordine ad supernaturalia non p sit sufficienter discernere inter verum & fa sum, bonum & malum, rectum & curuu vtile & damnosum, securum & periculosu

licitum

itum & illicitum, expediens & inexpedi-
s, facile & difficile. vnde venit illi, quod se-
rus viuat in suis peccatis, pœnitentiam il-
um vsq; ad morté differendo, cùm *S. Aug.*
at. Stultum est in tali statu viuere, in quo
is non audet mori. Et aliquando, quod
quam phreneticus gaudeat in suo interitu,
xta illud *Iob.* 21. Tenent tympanum & ci-
ram, & gaudent ad sonitum organi, ducunt
bonis dies suos, & in puncto ad inferna de-
ndunt. *Memoria* quoque hominis sic vitia-
peccato, vt amplius non recondat apud
eterna ac spiritualia, & quæ sunt Dei sui;
solum carnalia ac mundana, & quæ sunt
boli. Voluntas denique hominis per
ccatum sic deprauatur, vt nequeat eligere
icaciter quod sibi æternaliter prodest, nec
are quod sibi æternaliter nocet; & in affe-
ı tristetur de bonis, & lætetur de malis,
xta illud *Prou.* 2. Lætantur cùm malefece-
it, & exultant in rebus pessimis. *Tandem,*
erum arbitrium hominis in tantum ligatur
ccato (iuxta illud *Psal.* 110. Funes pecca-
um circumplexi sunt me) vt amplius pro-
a virtute non possit ad pœnitentiam resur-
re, nec valeat bono insistere sicut sufficit,
declinare à malo vt oportet.

Secundò, homini, per gratiam Dei, & per
opriam pœnitentiam resurgenti, adhuc
lta mala peccatum adfert, seu relinquit.
mum est, priuatio gaudij spiritualis de in-

nocentia: nam ſicut qui virginitatem amiſit non amplius de ea gaudere poteſt; ita qui aliquando peccauit, nunquam ſe non peccâſſe gaudebit. *Secundum*, obſcuratio intellectus: Vnde eſt, quod homo poſt ſui ſanationem per pœnitentiam, tardè, & cum difficultate percipit ea, quæ ſunt ſpiritus, & falſum ac malum ſub ſpecie boni ſibi repræſentatum, facilè iudicat eſſe verum ac bonum. *Tertium* eſt, inſtabilitas memoriæ; nam non poteſt ſtabiliter ſpiritualibus, ac diuinis cogitationibus inſiſtere, nec ſemper valet ab inutilibus ac vanis apprehenſionibus ſe auocare. *Quartum*, eſt remiſſio, & claudicatio voluntatis: nam peccatum in voluntate relinquit affectum tepidum reſpectu diuinorum: & ſicut vulneratus in pede, etiam ſanatus claudicat; ita voluntas vulnerata peccato, etiam ſanata per pœnitentiam, non raro claudicat, reſpectu ſcilicet ordinis & modi; quia nec ſemper ordinatè tendit, nec ſemper moderatè. *Quintum*, quod ſicut vulnerato in facie, poſt curationem vulneris adhuc cicatrix manet: ita vulnerato ſpiritu in libero arbitrio, poſt ſanationem vulneris per pœnitentiam, adhuc manet cicatrix debilitatis, fragilitatis, impotentiæ, ac infirmitatis ad reſiſtendum videlicet tentationibus, ad inſiſtendum operibus virtuoſis, & ad domandum motus ſenſualitatis. Vnde *S. Auguſt.* Plus valet malum inolitum, quàm bonum inſolitum.

Tertiò,

ertiò, multa mala peccatum homini ad-
, iterum post veram conuersionem in il-
recidenti: quæ quidem mala colligi pos-
ex testimonijs sacræ Scripturæ & San-
um Patrum de recidiuis, vti est *Eccl.* 5.
propitiato peccato, noli esse sine metu,
e adijcias peccatum super peccatum, &c.
21. Fili peccâsti, ne adijcias iterum, sed
ristinis deprecare vt dimittantur tibi;
uam à conspectu serpentis fuge (*recidi-
onis*) peccatum; nam si accesseris, mor-
t te. *Et infra.* Plagæ illius non est sani-
Et *Ezech.* 33. Iustitia iusti non liberabit
, in quacunque die peccauerit. *Et infra.*
msi dixero iusto, quod vita viuat, & con-
in iustitia sua fecerit iniquitatem; omnes
tiæ eius obliuioni tradentur: & in iniqui-
sua quam operatus est, in ipsa morietur.
rem. 2. O quàm vilis facta es nimis (*ani-
hominis recidiui*) iterans vias tuas. Et
5. Ecce sanus factus es, iam noli (*peccato
liuationis*) peccare; ne deterius tibi ali-
contingat. Et *Luc.* 11. Tunc vadit &
nit septem alios spiritus nequiores se, &
essi (*in animam recidiui*) habitant ibi, &
novissima hominis illius peiora priori-
Et 1. *Ioan.* 3. Qui facit peccatum, ex
olo est, quoniam ab initio diabolus pec-
n hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat o-
diaboli. Omnis qui natus est (*per rege-
rationem baptismi aut pœnitentiæ*) ex Deo,

peccatum (*recidiuationis*) non facit; quoni
semen ipsius in eo manet, & non potest
care, quoniam ex Deo natus est. In hoc
nifesti sunt filij Dei, & filij Diaboli. E
Petr. 2. Melius erat illis non cognoscere v
iustitiæ, quàm post cognitionem retror
conuerti, ab eo quod illis traditum est sa
mandato. Et *Hebr.* 6. Impossibile est eos
semel sunt illuminati, gustauerunt etiam
num cæleste, & participes facti sunt Spiri
sancti, gustauerunt nihilominus bonum
verbum, virtutesque sæculi venturi, & p
lapsi, rursus renouari ad pœnitentiam.
Luc. 9. Nemo mittens manum ad aratru
& aspiciens retro, aptus est regno Dei. Q
dicat Christus: Sicut ille qui mittit ma
suas ad aratrum, & retrò aspicit, non est ap
ad benè arandum; ita qui manum dedit
religioni ad me imitandum, & retrò aspici
pristinas concupiscentias, præteritaque p
cata, non est aptus ad regnum Dei possid
dum. Et *S. Chrys. hom. de lapsu primi homi*
Noli *inquit*, peccare post veniam, noli vul
rari post curam, noli sordidari post gratia
cogita ô homo grauiorem esse culpam post
niam, renouatum vulnus peius dolore p
curam, molestius hominem sordidari post g
tiam. Quare indulgentiæ ingratus est,
post veniam peccat; sanitate indignus est,
semetipsum postquam curatus est vulner
nec mundari meretur, qui semetipsum p
gratiam

iciam sordidat. Et *S. Greg.* Minoris exces-
s est, veritatem non cognoscere, quàm in ea
gnita non manere.

Hinc nota primò, quod sicut recidiuorum
possibilis est correctio ac reparatio, ita etiã
possibilis est saluatio: *tum* quia grauior est
lpa eorum posterior, vt supra apparuit:
m quia magis & profundius se vitijs pristi-
immergunt, habitumq́; peccandi validio-
n induunt: *tum* quia plus & fortius tentan-
, dum renouari volunt per pœnitentiam:
m quia ingrati gratiæ Dei, iustè à Deo dese-
itur. Verum præsens impossibilitas, iuxta
erpretes sacræ scripturæ, moraliter & non
ysicè accipienda est, idque significat, quod
mmuniter & ordinariè non fit, nisi raro,
ficulter, ac extraordinariè.

Nota secundò, quod peccatum post veram
nuersionem perpetratum, aliud est lapsus,
ud recidiuationis. *Lapsus* deinde alius est
nialis, alius mortalis. *De lapsu* veniali illud
Eccl. 7. Non est homo iustus in terra, qui
iat bonum & non peccet, Et 1. *Ioan.* 1. Si
erimus, quoniam peccatum non habemus,
i nos seducimus, & veritas in nobis non
Et *Prou.* 24. Septies in die cadit iustus,
resurgit. Et *S. Aug.* Nullus sanctus & iu-
s caret peccato, nec tamen ex hoc desinit
e iustus vel sanctus, cum affectu teneat san-
tatem. *De lapsu* mortali illud est *Psal.* 36.
im ceciderit (*id est*, cùm peccauerit ca-
sualiter

ſualiter ac ex improuiſo & infirmitate) collidetur (*id eſt*, non ruet in profun peccatorum) quia Dominus ſupponit num ſuam. Vnde peccatum lapſus venit mini, vel ex aliqua improuidentia; ve ignorantia excuſabili à tanto, quamuis n toto; vel ex fragilitate, quam cauſat vehem aliqua tentatio, aut quædam violenta ac ſperabilis prouocatio & inductio: de qu iuſtus, tum coram Deo, tum coram hom bus, ad quos manifeſtatio ſuæ conſcien ſpectat, multum accuſat & humiliat (verò ex amore proprio illud occultat, aut propalatum excuſat, aut de ſui correpti turbatur, ſicut recidiuus alias facere ſol & hoc exemplo S. Dauid, qui ſic orat De *Pſal.* 114. Non declines cor meum in ve malitiæ, ad excuſandas excuſationes in p catis. Et *Pſal.* 24. Propter nomen tuum p pitiaberis peccato meo, multum eſt eni Peccatum verò *recidiuationis* venit hom ex ipſa malitia. *id eſt*, ex certa ſcientia, & plena voluntate, & ex plena libertate.

Nota tertiò, quod recidiuatio in aliqu peccatum mortale, triplicis eſt ſtatus, ſeu ſ ciei & gradus: *prima* dicitur oblatæ occaſ nis, *ſecunda* quæſitæ occaſionis, *tertia* con nuæ occaſionis. Dicitur autem recidiuat habere ſuos ſtatus, ſpecies, & gradus: *t* quia altera ab altera ſpecie diſtincta eſt: *t* quia altera gradatim in alteram deſinit ac te minatur.

natur. Quod quidem recidiuatio ſpecie ferat à recidiuatione, patet, quia tres ſunt :us hominum, tam videlicet ante, quàm ſt veram conuerſionem ex malitia peccan- m, iuxta illud *Pſal.* 1. Beatus vir, qui non jt in conſilio impiorum (*id eſt*, qui non eſt utus peccandi oblatam occaſionem) & in peccatorum non ſtetit. (*id eſt*, qui in pec- s ſuis non perſeuerauit: ſeu, qui peccandi aſionem non quæſiuit, ac in occaſione in- ta delectabiliter non permanſit) & in ca- lra peſtilentiæ non ſedit. *id eſt*, qui peſti- iâ peruerſæ doctrinæ alios non infecit: malo ſuo exemplo non ſcandalizauit: aut idâ perſuaſione, improbis munuſculis, ac ilibus, ad peccandum non induxit.

Vnde primi ſtatus recidiuatio illorum eſt, inter bonos manentes & occaſionem mali 1 habentes, abſtinent à peccatis; ſed ca- liter oblatâ ac datâ ſibi occaſione ad malũ, ono animo ruunt in peccatum: & ſic occa- facit illos improbos: quamuis alias occaſio 1 improbet (iuxta *Thomam à Kempis*,) ſed lis eſt quiſque probet ac examinet.

Secundi ſtatus recidiuatio illorum eſt, qui er bonos manentes & nullam occaſionem i habentes, eam tamen quærunt vel venire cupiunt, vt nonnunquam ſuis motibus probis ſatisfaciant.

Tertij ſtatus recidiuatio illorum eſt, qui 1 ſibi fecerunt continuam ac perpetuam peccan-

peccandi occasionem. Vt sunt molles, nefando procuratæ pollutionis crimine quinantur. De hoc peccato horrenda leg est apud Cornelium à lapide *in cap.* 38. *Ge Vers.* 9. Item vt sunt, qui consuetudinem iuscunque peccati contraxerunt, quæ c muniter per totam vitam durat vsq; ad ip mortem: *Tum* quia consuetudo est altera tura. Vnde qualis homo viuit, talis & m tur. Et hoc est, quod ait *Ierem* 13. Si pc Æthiops mutare pellē suam, & pardus va tates suas; ita & vos poteritis benefacere, c didiceritis malum. *Tum* quia consuetudo sim induit dedolentiam, ita, vt peccator dem nullum peccati habeat sensum, null scrupulum; ac insuper non timeat iudici Dei, & ipsas infernales pœnas, iuxta illud 5. Percussisti eos, & non doluerunt; attr sti eos, & respuerunt accipere disciplin indurauerunt facies suas supra petram, & luerunt reuerti. *Item* vt sunt, qui ex peru sitate animi sui, dicunt malum bonum (V *Isa.* 5.) & bonum malum, ponentes tene lucem, & lucem tenebras: ponentes ama in dulce, & dulce in amarum.

Quod verò peccatum vnius recidiuatio in peccatum alterius gradatim desinat, p bari & conijci potest ex illis verbis *Ioa* Qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum. *q dicatur*, qui peccato vnius recidiuati peccauerit, peccabit & alterius, iuxta il

Ecc

ccl. 3. Vir peccator, adijciet ad peccandum.
t *Apoc.* 22. Qui nocet (*alios calumniando,*
pprimendo, &c.) noceat adhuc: & qui in sor-
ibus est (*gulæ scilicet ac Veneris*) sordescat
dhuc. *id est*, permittitur & nocenti vt iterum
oceat, & sordido vt sordescat. *Quadam litera*
ibet: Nocebit adhuc, & sordescet adhuc. *id*
?, de peccato in peccatum trahetur, de reci-
uatione in recidiuationem descendet. Tanto
item homini peccatum recidiuationis peri-
ilosius ac pernitiosius est, quanto eius ad
eum conuersio practica, fuit securior, salu-
tior, & sublimior: vnde si conuersio eius
it supererogationis, qualis est religiosorum;
rauior etiam eius casus ac præcipitatio est,
anquam de altiori gradu, quàm sæcularis ho-
ninis, cuius conuersio fuit necessitatis: quod
psum comprobat S. Chrysost. super Matth.
nquiens. Laici (*vtpote, status sæcularis*) de-
inquentes, facile emendantur: clerici autem
nemendabiles sunt.

CONSCIENTIA his assentiens, serio monet
nimam suam, vt in æternum fugiat peccatũ
ecidiuationis. VOLVNTAS, tota efficacia sui
ffectus, illud detestatur.

In tertia consideratione.

RATIO quærit. A quo venit homini pec-
catum; ac præsertim religioso peccatum
recidiuationis? Respondet SYNTERESIS.
Primò, à tentatione diaboli: vnicum enim
studium

ſtudium illius eſt, tentare ac ſeducere hon-
nes, vt patet ex ipſius verbis apud *S. Iob. c.*
prolatis. Circuiui terram, & perambula-
eam. *id eſt,* omnes homines terrena concup-
ſcentes ſic decepi & comprehendi, ligatoſq;
peccatorum conſuetudine, pedibus poteſta-
meæ ſubieci ac ſubdidi, vt non poſſint face-
bonum niſi malum. Et vt patet 4. *cap.* A-
ſorbebit fluuium (*id eſt,* impios, qui ſe aqu-
concupiſcentiarum huius mundi tradente-
in os diabolicum æternæ damnationis deo-
ſum fluunt) & non mirabitur: & habet fidu-
ciam, quod influat Iordanis (*id eſt,* electi, r-
ligioſi ac ſpirituales, qui retrorſum cum Io-
dane conuerſi ſunt, iuxta *Pſ.* 113. ac ſurſu-
fluunt iuxta *Iſa. cap.* 2.) in os eius. Et vt pa-
tet ex verbis S. Petri 1. *Epiſt.* 5. vbi dicitu-
Sobrij eſtote & vigilate, quia aduerſarius ve-
ſter diabolus, tanquam leo rugiens circu-
quærens quem deuoret, cui reſiſtite fortes i-
fide. Et ex vitis Patrum *lib.* 7. *cap.* 25. Vb-
frater quidam Abbatem Soſoium requiſiu-
dicens. Putas Abba, ſic modo perſequitu-
nos diabolus, ſicut antiquos? Reſpondit
magis modo homines noſtræ ætatis perſequi-
tur: quia appropinquant genera pœnarum
vbi ille cum legionibus ſuis anguſtiabitur
dum ſcit ſtagnum, vbi in igne ac ſulphure ar-
ſurus erit, ideò hominibus inſidiatur. Ne-
infirmos quoſque dignatur appetere, quos vb-
voluerit, citò ſubuertit: ſed fortes magis ac
magnos

gnos ſupplantare per diuerſa præcipitia greditur.

Secundò, peccatum venit cuilibet homini iginaliter quidem à libero arbitrio,ſeu à li- ra voluntate, tanquam à cauſa non quidem iciente, ſed deficiente : formaliter verò,ex entia debitæ eius bonitatis, vtpotè ſpeciei, di & ordinis : tandem materialiter, ex ni- o; voluntas enim ſecundum quod habet pectum ad ſuum principium à quo eſt, ſci- et ad Deum, non eſt nata elicere ex ſe, niſi num : ſed ſecundum quod habet reſpectũ principium ex quo eſt, quod eſt nihil,cùm a voluntas ſit ex nihilo,tendit ad defectum. de *Abbas Abraham ait*. Dæmones nobiſ- m non pugnant, quia voluntates eorum imus : ſed noſtræ nobis voluntates dæmo- s facti ſunt,& tribulant nos. Et *Abbas Achil-* rogatus, quomodo aduerſum nos poſſint emones? reſpondit : Per voluntates noſtras. adiecit dicens. Ligna Libani dixerunt : iàm grandia ſumus & alta, & paruiſſimo ramento incidimur : Nihil ergo ei demus nobis, & nos non poterit incidere. Vene- nt ergo homines, & fecerunt in ſecuri ma- brium ex ipſis lignis, & ita inciderunt. Li- a ergo ſunt animæ : Securis, diabolus : ma- brium, voluntas noſtra eſt. Per malas ergo luntates noſtras incidimur.

Tertiò, venit religioſo peccatum recidiua- onis, *tum* ab incuria paruorum defectuum,

qui aſcetica mortificatione non mortific
ſenſim in magnos excreſcunt, iuxta ill
Eccl. 9. Qui ſpernit modica, paulatim de
dit. Et *S. Greg. in Moral. lib.* 10. *cap.* 9.
curare parua negligimus, inſenſibiliter ſed
cti, ſtatim audenter etiam maiora perpet
mus. *Idem lib.* 21. *cap.* 9. In vnoquoque
pſu, à minimis ſemper incipitur, & ſucc
ſcentibus, ad grauiora peruenitur. Et *Iſid.*
ſummo bono lib. 2. *cap.* 36. *ſent.* 2. Quema
modum ad virtutem tendentes, culmen n
à ſummis inchoant, ſed à modicis, vt ſic ſe
ſim ad altiora pertingant: ita & qui dilabu
tur ad vitia, non ſtatim à magnis criminib
incipiunt, ſed à modicis aſſueſcunt, & ſic
maxima proruunt.

Tum à neglectu ſpiritualium ſtudiorun
qui alias charitatem ſenſim tepeſcere faci
donec totaliter deficiat. Huius negligent
ſubiectis, illud deſeruit *Apoc.* 3. Quia tepid
es, nec frigidus, nec calidus, incipiam te euc
mere ex ore meo. *Vbi per frigidum,* intelligi
tur homo peccator, nondum conuerſus a
Deum, cuius melior eſt conditio, quàm con
uerſi tepidi: nam iuxta *S. Greg.* Qui adhu
in peccatis eſt, conuerſionis fiduciam non a
miſit; qui verò poſt conuerſionem tepuit
etiam ſpem de ſua conuerſione perdidit. *Pe
calidum,* intelligitur vir ſpiritualis, qui lætu
pœnitentiam agit, qui charitate feruet ad bo
na opera, qui cum gaudio Chriſtum imitatur

Per

tepidum, intelligitur religiosus, qui spi-
alium portat habitum, sed animum ac
es habet sæcularium. Vel qui inter vir-
s & vitia fluctuat; quique ex virtute qui-
viuere, & peccata vitare vellet, sed cer-
n cum vitijs, & laborem virtutis refugit.
c Deus execratur, sicut nos execramur
uod os euomit. *Vnde*, per diuinam tepi-
omitionem, intelligitur desertio, dereli-
& proiectio negligentis religiosi extra
m diuinæ prouidentiæ; nec non subtra-
iuxilij efficacis, & permissio in perpetua
abendi grauia peccata.

um à securitate incircumspecta. Vnde
reg. lib. 1. *Moral. cap.* 17. Nonnunquam
bonis quæ agimus, ad deterius propin-
mus: quia dum lætitiam menti pariunt,
ndam etiam securitatem gignunt; dumq;
is secura redditur, in torpore laxatur.
lib. 9. *cap.* 7. Sæpè mens dum de virtu-
iæ securitate resoluitur, insidiante aduer-
inopinatè culpæ telo perforatur.

um à radiculis peccatorum vitæ præte-
quæ post veram conuersionem in sen-
tate manent mortificandæ. vt sunt habi-
raui, seu vitia acquisita. Nec non, à prin-
s politicis, seu à principijs sapientiæ ter-
, animalis ac diabolicæ, quæ locum ha-
in intellectu, seu iudicio proprio, vel a-
in ratione inferiori. Ille autem religiosus
è superatur à suis vitijs, & principijs po-
liticis,

liticis, qui illa superare à principio suæ
uersionis non studuit: & qui se ignorans
cet ac præfidit sibi, putans se esse iustum,
scilicet peccata grauiora vitat, in quæ h
nes mundani & scelerati communiter ru
licet vlterius proficere non curet: & qu
uis possit aliquando esse in statu gratiæ,
delicet ei grauis tentatio non occurrat,
tamen ea occurrente prolabitur in pecca
mortale. Vnde *D. Aug.* Semper tibi di
ceat, quod es, si vis peruenire ad id, q
nondum es: nam vbi tibi placuisti, ibi ren
sisti. Si autem dixisti, sufficit, perijsti.

Tum à peccato lapsus, quod scilicet
citò per pœnitentiam non diluitur (*V*
S. Greg.) mox suo pondere ad aliud tr
Cuius rei exemplum habemus in Dauid,
post adulterium, mox commisit homicidi
& in Iuda, qui post furtum tradidit Christ
& post Christi traditionem, procurauit
suspensionem.

CONSCIENTIA his conuicta, arguit
mam: quod dum bona cupit, à malis effi
ter non recedit. VOLVNTAS proposita
serio confirmat, &c.

In quarta consideratione.

RATIO quærit. Pro quolibet mortali p
cato, & maximè pro peccato recidiua
nis, quotupliciter homo in præsenti vita
nitur? Respondet SYNTERESIS. Triplici

pœna

videlicet priuationis, pœnâ afflictionis, nâ obstinationis. *Pœnâ priuationis* re-is punitur, dum omnia dona gratuita omnibus suis meritis perdit, iuxta illud 9. Qui in vno peccauerit, multa bona t. Et *Ezech.* 18. Si auerterit se iustus à a sua & fecerit iniquitatem: omnes iu-eius quas fecerat, non recordabuntur. *quoque* omnia bona opera eius, quæ in to facit, non acceptat Deus ad meritum æternæ, iuxta illud 1. *Cor.* 13. Si distri- in cibos pauperum omnes facultates , & si tradidero corpus meum ita vt ar-, charitatem autem non habuero, nihil prodest. *Dum etiam* anima recidiui, ima-ac similitudine Dei insignita, iam trans-atur in imaginem ac similitudinem dia- & ex amica ac filia Dei, efficitur amica a diaboli, per illius imitationem. iuxta *Ioan.* 8. Vos ex patre diabolo estis, & de-a patris vestri vultis facere. *Dum deniq;* iuans deletur de libro electorum Dei, & pro eo eligitur ac inscribitur; vt coro-eius, gratiæ nimirum Dei, ac aliorum rum spiritualium in præsenti, & gloriæ turo accipiat, iuxta illud quod dicitur 3. Tene quod habes, vt nemo accipiat nam tuam. *Ita enim* è quadraginta Mar-us, in stagnum gelidum ob Christi fidem ectis, cùm vnus vim frigoris non ferens eret, & ex stagno exiliret, mox Deus in

locum illius custodem Martyrum surrogat
vt apostatæ coronam acciperet, quod ip
Martyres obsecrauerant. *Ita etiam* defici
Sapritio, Nicephorus gratiâ Dei excit
martyrio se obtulit, ac sui aduersarij coro
obtinuit. *Ita quoque* S. P. Francisco pron
Christus, dum eum orantem cerneret n
tristari, eò quod aliqui sui fratres defice
ac recidiui fierent. Quid turbaris Franci
aut quid angeris, cùm tuorum fratrum q
piam, vel ordinem deserit, vel in ordine s
dalum concitat? An fortè existimas ita te
ctorem huius gregis constitutum, vt non
intelligas superiorem eius esse rectorem?
eum plantauit, nisi ego? aut quis præte
homines ad pœnitentiam vocat, vel vo
perseuerandi vires suppeditat? Ego eos
duxi, ego eos retinebo & seruabo: ego
cadentibus alios erigam atq; substituam
si vnus ad vomitum redeat, ego in eius lo
alterum excitabo, qui illius coronam ac
at; isque si nondum natus fuerit, efficia
nascatur: quod si tres tantum in ea pern
serint, eos ipsos nunquam deseram, sed
hæc semper familia mea. *hac D. Bonauent*

Pœnâ afflictionis recidiuus punitur,
suis proprijs passionibus indomitis, & n
conscientiæ morsibus, iusto Dei decreto
cruciandus traditur: quem cruciatum ex
tus est Cain, cùm diceret *Gen.* 4. Ecce e
me hodie à facie terræ, & à facie tua absc
da

id est, omnem peccanti mihi adimis con-
onem, humanam videlicet ac diuinam)
vagus & profugus in terra. *quasi sub*
u cura, potestate, ac protectione. Vel vt
legunt. Et ero gemens & tremens. ge-
videlicet ex apprehensione pœnæ in
nti mihi inflictæ, ac in futuro infligen-
& tremens, tum animo, tum corpore,
ala & desperata conscientia. Et hoc est,
dicitur *Prou* 28. Fugit impius nemine
quente, iustus autem quasi leo confidens
ne terrore erit. Et *Sap.* 17. Frequenter
præoccupant pessima, redarguente con-
tia. Cùm enim sit timida nequitia, dat
monium condemnationis condemnata:
ier enim præsumit sæuâ, perturbata con-
tia. Et ab *Ansel.* Conscientia impiorum
na pœna est: piorum verò magnum gau-
. Et ab *Isid. lib.* 3. *de summo bono.* Nulla
a grauior, pœnâ conscientiæ: vis autem
quam esse tristis? bene viue. Secura
s tristitiam leuiter sustinet. Bona vita,
ium semper habet. Conscientia autem
semper in pœna est: nunquam securus
eus animus; conscientiæ proprijs agita-
timulis.

œnâ obstinationis ac obcæcationis recidi-
punitur, dum iustè à Deo sic deseritur, vt
lius ab illo efficaci auxilio ad resurgen-
non præueniatur, & consequenter in alia
ata magis ac magis labi permittatur,

iuxta illud *Psal.* 8. Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinuentio bus suis. Et *S. Greg. lib.* 24. *in Moral.* Pec tum quod ex peccato oritur, non iam pec tum tantummodo, sed & peccatum est, & p na peccati: quia iusto iudicio omnipot Deus cor peccantis obnubilat, vt præced tis peccati merito, etiam in alia cadat; vt malum sciens perpetrat, deinceps iustè i lia etiam nolens cadat. Et *Isid. de summo b* Quatuor modis (*id est*, quatuor gradib peccatum perpetratur in corde; quat consummatur in opere. In corde nam suggestione, delectatione, consensu, & de sionis audacia perpetratur. Fit enim sug stio per diabolum, delectatio per carn consensus per spiritum, defensionis aud per elationem. Quatuor modis pecca consummatur in opere. Prius namque la culpa agitur: postmodum etiam ante oc hominum sine confusione reatus aperit deinde in consuetudinem ducitur: adex mum quoque, vel falsæ spei seductionibus obstinatione miseræ desperationis enutri

Nota autem, obstinatum idem esse, q tenacem mali propositi, ac obfirmatum malo concepto. *Nota* deinde tres esse spe obstinatorum. *Prima* eorum est, qui co moniti, promittunt emendationem, sed faciunt. nam vt ait *S. Greg. lib.* 24. *Moral.* tata culpa obligat mentem, vt nequaqu surger

ere poßit ad rectitudinem; conatur & la-
r: quia vbi sponte diu persistit, ibi & cùm
erit, cadit. *Idem lib. 7. Moral. cap. 12.*
robi recta quidem deliberando appetunt,
id consueta semper mala recurrunt. *Et*
i. Bona quidem cupiunt, sed à malis nun-
n recedunt. Esse quidem humiles, sed
despectu: esse contenti proprijs, sed sine
ssitate: pauperes esse volunt, sed sine de-
: esse casti, sed sine maceratione corpo-
esse patientes, sed sine contumelijs vo-
: cùmque adipisci quærunt virtutes, sed
res virtutum fugiunt; quid aliud, quam
elli certamina in campo nesciunt, & tri-
phare in vrbibus de bello concupiscunt.
ecunda species eorum est, qui commoniti
tari exhortatione, aut paternâ correptio-
minimè permouentur ad sui emendatio-
n. Vnde *S. Aug. de agone Christi tom. 3.*
31. Nolentes se si peccauerint corrigi,
il aliud elegerunt, nisi cum hoc mundo
nnari. *Idem de fide ad Petrum.* Obduratè
t, siue qui non conuertitur, desperans de
ulgentia peccatorum suorum; siue qui sic
misericordia Dei sperat, vt vsque in finem
e suæ in suorum criminum peruersitate
maneat. *Tertia* est eorum, qui correpti
eriores fiunt. Vnde *S. Greg. lib. 10. Mor.*
. 3. Praui audire bona patienter neque-
t: & cùm vitæ emendationem negligunt,
verba se obstinatæ responsionis accingunt.

Et *D.Bern. de conſ. lib.* 1. Quid eſt cor du
ipſum eſt, quod nec compunctione ſcindi
nec pietate mollitur, nec mouetur precit
minis non cedit, flagellis duratur: ingra
ad beneficia, ad conſilia infidum, ad iuc
ſæuum, inuerecundum ad turpia, impaui
ad pericula.

CONSCIENTIA his perterrita, volun
feriò monet, vt cautè in via ſpirituali ince
& cum timore ac tremore ſalutem ſuam c
retur. VOLVNTAS de ſuis deſperans viri
ac nimis coram Deo ſeſe humilians, affect
ſiſſimè & confidentiſſimè poſtulat ab eo c
ſte auxilium contra omne huiuſmodi pecc

In quinta conſideratione.

RATIO quærit. Quomodo vulnera
cati mortalis ſanantur? Reſpondet S
TERESIS. Duo ſunt in peccato, culpa v
licet & pœna, quod vtrumque curatur per
ptiſmum: ſed in regeneratis, peccatum q
tum ad culpam curatur per pœnitentia
iuxta illud *D. Aug. de pœnit.* Pœnitentia l
guores ſanat, leproſos curat, & mortuos
ſcitat; ſanitatem auget, gratiam confer
&c. Vnde *Ezech.* 18. Si impius egerit po
tentiam, ab omnibus peccatis ſuis quæ ope
tus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea
fecerit iudicium & iuſtitiam, vitâ viuet.
cap. 33. Viuo ego dicit Dominus Deus: N
mortem impij, ſed vt conuertatur impiu

ia, & viuat. Conuertimini, conuertimini
s vestris pessimis; & quare moriemini?
uc. 5. Non veni vocare iustos, sed pec-
res ad pœnitentiam. Et *Act.* 3. Pœni-
ini igitur & conuertimini, vt deleantur
ata vestra. Et 1. *Ioan.* 2. Filioli mei, hæc
o vobis, vt non peccetis (*primò quidem*,
atis venialibus; quæ licet omnia colle-
vitare sit impossibile, singula tamen di-
utiuè vitare possibile est; præsertim ea,
non ex subreptione, sed præuia animad-
ione, ideòque deliberate committuntur:
ndò, vt non peccetis, peccato scilicet la-
i mortalis: *tertiò*, quouis nimirum pec-
o recidiuationis) sed & si quis peccauerit,
ocatum habemus apud Patrem, IESVM
ristum iustum, & ipse est propitiatio pro
catis nostris.

Pœnitentia, quâ peccata curantur duplex
interior nimirum & exterior: *Pœnitentia
erior* illa est, in qua Sacramenti ratio con-
t; & habet externas quasdam res sensibus
iectas, quibus declarantur ea, quæ interius
nima fiunt; diciturque pœnitentia Sacra-
ntalis, seu pœnitentia vt Sacramentum.
nitentia interior, alias pœnitentia Virtutis,
pœnitentia vt virtus, illa est, cùm ad Deú
s ex animo conuertimus, & commissa à no-
scelera detestamur, & odio habemus: ma-
nque vitæ consuetudinem, corruptosque
ores emendare seriò statuimus, cùm spe

veniæ à Dei misericordia consequendæ. pœnitentia interior seu virtutis nihil a est, quàm habitualis & actualis detestatio catorum solius Dei causâ, quam sequitur lor sensualitatis, tristitia Spiritus, pudo erubescentia in vultu, mortificatio in co re, & sufferentia humilis ac patiens adu tatum seu quarumuis pœnalitatum in vi ctam culpæ commissæ. Est autem detest peccatorum, idem quod volitio, quâ volu efficaciter vult in se punire peccatum: & n tio, quâ voluntas non vult peccatum com sisse ac committere in æternum.

Pœnitentia igitur præsens interior, virtutis, tres requirit conditiones: *primò* sit tempestiua sine dilatione: *secundò*, v continua sine interruptione: *tertio*, v perpetua sine cessatione.

Quod autem pœnitentia virtutis deb esse tempestiua sine dilatione, patet *Ecc* Non tardes conuerti ad Dominum, & ne feras de die in diem: subitò enim veniet illius, & in tempore vindictæ disperdet te. apud *D. Aug. serm.* 36. Age pœnitenti dum sanus es, si sic agis dico tibi quod secu es, quia pœnitentiam egisti eo tempore, q peccare potuisti. Si vis agere pœnitenti quando iam peccare non potes, peccata te miserunt non tu illa. Quod etiam debeat e continua sine interruptione, hoc patet *Ioan* Vade, & amplius noli peccare. Vnde *S. Gr*

Pœni-

itentiam agere est, & perpetrata mala gere, & plangenda non perpetrare: nam ic alia deplorat, vt tamen alia commit- pœnitentiam agere aut ignorat, aut dis- lat. Et *S. Hier.* Resurrectio spiritualis, est pœnitentia, debet esse cum Christo per victuro, non cum Lazaro iterum mo- o. Et *S. Isid.* Irrisor est non pœnitens, adhuc agit, quod pœniteat.

Quod denique debeat esse perpetua sine atione, patet apud *S. Bonau. in Confess-* 4. *part.* 3. *Vbi dicitur.* Pœnitens toto vi- uæ tempore de peccatis pœniteat præte- s, & propositum habeat in futuris semper inendi: vnde pœnitere est pœnam tene- vt semper puniat in se vlciscendo, quod nmisit peccando: ille pœnam tenet qui per vindicat, quod se commisisse dolet, dolor finitur, deficit & pœnitenria. Et *go.* Pœnitentia appellata est quasi punien- , eo quod homo in se pœnitendo punit, od malè admisit. Et *S. August.* Pœnitens per doleat, & de dolore gaudeat; & non per se doluisse doleat.

Porro pœnitentia virtutis duplex est, *ordi- ia* & *extraordinaria.* Pœnitentia ordina- , alia est *necessitatis*, quæ detestatur, abo- natur, & fugit omnia & singula peccata rtalia, supra omnia huius mundi detesta- ia, abominabilia & fugibilia, confusè scili- apprehensa; ac omnem deserit proximã

peccandi occasionem : & talis pœnit
communis est omnium fidelium iusto
Alia est *supererogationis* , quæ detestatu
bominatur, & fugit eadem peccata supra
nia huius mundi detestabilia , abominab
& fugibilia , distinctè scilicet apprehens
deserit quamuis remotam peccandi occ
nem : & hæc pœnitentia, specialis est ac
pria bonorum religiosorum.

Pœnitentia extraordinaria illa est,qua
testatur, abominatur , & fugit peccata s
omnia futuri sæculi detestabilia , abomin
lia,& fugibilia,fide scilicet credita. Vnde
est differentia inter *ordinariam* & *extrao*
nariam pœnitentiam,quia illa detestatur
cata supra omnia mala naturalia ; hæc
supra supernaturalia, vt sunt pœnæ infe
les : quæ quidem detestatio, alias mystica
solutio ac resignatio appellatur. Ad ean
quoque extraordinariam pœnitentiam
ctat, manifestatio superiori suo propriæ c
scientiæ,ea scilicet ratione,vt secundum il
ipse manifestans exterius gubernetur ;
non, cuiusuis publicæ solemnisuè punitio
ac alias raræ confusionis , grata acceptat
iuxta illud *S. Amb.* Qui pœnitentiam ag
paratus debet esse ad opprobria perferend
iniuriasque subeundas ; nec commoueri,
quis ei peccati sui crimen obijciat.

Hinc est, quod peccata simplicia (quib
puta, quocunque modo peccatur ante vera
supere-

ererogationis conuersionem) asceticè cu-
tur, pœnitentiâ ordinariâ, ac maximè spe-
i. Peccata verò recidiuationis (quibus
t veram supererogationis conuersionem
catur, ex certa nimirum scientia, plena
untate, ac plena libertate) non nisi per
nitentiam extraordinariam asceticè curari
sunt. Tunc autem asceticè peccata curan-
, quando non solum gratia Dei recupera-
, verum etiam quando in æternum re ipsa
nino deseruntur, & effectus illorum (vt
t principia politica , & habitus praui) ac
æ radices (vt sunt vitia innata, propria vo-
tas, proprium iudicium, & proprius amor)
is bellè purgantur.

Quantum verò ad pœnam, peccatum cu-
ur quinque modis in regeneratis, vt docet
Bonau. cent. part. 1. *sect.* 6. *Primò*, per
rtyrium, si quis illud propter fidem, vel
seruantiam mandatorum Dei, vel cultum
cuius virtutis, ab aduersarijs sustinuerit.
undò, per eleemosynam. Vnde *Daniel.* 4.
ccata tua eleemosynis redime. Et *Tob.* 4.
eemosyna ab omni peccato & à morte libe-
t. Et *Eccl.* 3. Ignem ardentem extinguit
ua, & eleemosyna resistit peccatis. *Tertiò*,
r dimissionem iniuriæ sibi à proximo factæ.
nde *Luc.* 6. Dimittite , & dimittemini.
uartò, per conuersionem proximorum ad
enitentiam. *Quintò*, per dignam Euchari-
æ sumptionem.

CONSCIENTIA his auditis, vel hilar de suæ voluntatis pœnitentia, si eam esse ceram experitur; vel voluntatem corrip pungit, si in quo deficere illam aduertit. LVNTAS compuncta, imitatur *tum* Regis E chiæ pœnitentiam, in intimo sui cum ill cendo. Recogitabo tibi omnes annos me in amaritudine animæ meæ. *Tum* filij pro dicentis. Pater peccaui in cælum & coram & iam non sum dignus vocari filius t *Tum* publicani agentis. Deus, propitius mihi peccatori. *Tum* S. Petri foras egr à tumultu videlicet mundanorum, ac in se uersi, & peccatum suum deflentis. *Tum* Magdalenæ, pedes Domini deosculantis, & chrymis rigantis, & capillis tergentis. T latronis à dextris Christi pendentis, & Do num obsecrantis. Memento mei Domine regno tuo.

In sexta consideratione.

RATIO quærit. Quam ob causam D creauit hominem peccabilem; cùm al summo odio habeat peccatum? Respon primò SYNTERESIS. rationibus octo D. B nauenturæ, quæ habentur *lib.* 2. *Theol. Ver cap.* 65. *Prima* est ratio, vt nimirum oste datur Dei potentia, qui solus inuertibilis e omnis autem creatura vertibilis. *Secun* vt declaretur Dei sapientia, quæ de malo s elicere bonum: quod non potuisset fieri, n

Deus

us fecisset creaturam vertibilem in malũ. *rtia*, vt manifestetur Dei clementia, quâ riftus per mortem suam, hominem perdi-
 liberauit. *Quarta*, vt ostendatur Dei iu-
a, quâ non solum reddit bonis præmia, etiam malis supplicia. *Quinta*, vt homo sit peioris conditionis, quàm aliæ crea-
æ, quas Deus omnes sic administrat, vt eas prijs motibus agere sinat: vnde & homi-
 in proprio arbitrio relinquere debuit. *ta*, vt homo habeat laudem: laus enim est iusti, qui potuit transgredi & non est nsgressus. *Septima*, vt decor virtutis appa-
t ex vitij turpitudine: quia opposita iuxta osita, magis elucescunt: vnde & mali bo-
 commendant ad inuicem comparati. *aua* ratio est, vt boni exerciteutur, & pro-
atur per malos.

Respondet secundò. Quamuis Deus homi-
n creauerit peccabilem, tamen hoc ipso n necessitat eum ad peccandum, nec eum care vult, nec est eius peccati causa: *quod batur primò*: quia Deus alias non odisset catum, quod quidem odit, & consequen-
 ipsum etiam peccatorem detestatur, iuxta d *Sap.* 14. Odio sunt Deo & impius, & im-
tas eius. *Secundò*, quia præcipit homini n peccare: vt patet *Eccl.* 15. Nemini man-
uit Deus impiè agere. *Tertiò*, quia peccanti nas promittit. Vt est *Eccl.* 12. Impijs & ccatoribus reddet vindictam. Et *Psal.* 10.

Pluet super peccatores laqueos. Qu
quia ei qui fugit peccatum præmia po
tur. *Sap.* 5. Iusti autem in perpetuum vi
& apud Dominum est merces eorum. Qu
quia dedit ei liberum arbitrium, seu lib
voluntatem, vt possit nolle peccare.
S. Bern. de lib. arbitr. Posse peccare, d
est primo homini, non vt proinde pecc
sed vt gloriosior appereret, si non pecc
quum peccare posset. *Idem.* Quare pec
quia nescis quid facias? absit: quia cog
vt facias? absit: sed quia placet, vt sic fa
Et *S. Aug. lib. 2. de ciuit. Dei.* Nemo qu
efficientem causam voluntatis malæ: no
efficiens, sed deficiens: quia malum no
fectio, sed defectio est.

Sextò, quia Deus quamuis concurrat a
mnem actum humanum; nam absque
concursu nihil vnquam in vniuerso fieri
test: non concurrit tamen ad formale ni
materiale actus peccaminosi; quia forn
peccati non est quid positiuum, sed est d
ctus in anima rationali debitæ rectitudi
seu priuatio speciei, modi & ordinis. *Sept*
probatur, quia Deus quamuis nolit esse
minem naturaliter impeccabilem, vult ta
eum esse impeccabilem moraliter: quod f
potest, si etiam homo id ipsum voluerit
seipsum aliquomodo ad gratiam huiusm
accipiendam suo studio disposuerit, datæ
sibi gratiæ fideliter ac stabiliter coopera
fuerit

rit. Vnde 1. *Ioan.* 3. Omnis qui natus est Deo (*per gratiam iustificantem*) peccatum n facit: quoniam semen ipsius in eo manet, non potest peccare. *Semen Dei* puta esse tiam efficacem, ex qua quasi ex semine lulant virtutes, ac bona opera & merita. n, *semen Dei*, puta esse inspirationes diui-, quas Deus mediante gratia sua per fidem alia dona Spiritus sancti inspirat menti, bus dum intendit homo, excludit omne ien diaboli, *id est*, omnes diabolicas sugge-nes ac obiectorum appetibilium repræsen-ones, & sic non potest peccare, quamdiu elicet diuinarum inspirationum sequitur tum, & gratiæ Dei fideliter cooperatur. CONSCIENTIA his assentiens conquie-. VOLVNTAS iudicia Dei admiratur, lau-, ac superexaltat; & efficaciter seu seriò, intensè vult cum auxilio Dei fieri impec-bilis.

PRAXIS VI.

Iysterium huius vitæ miseriarum asceticè meditandi.

In prima consideratione.

ATIO quærit. Quis est in hoc mundo omnium viuentium miserrimus? Re-ondet SYNTERESIS dicens primò. Omniũ ientium miserrimus est homo, puta in na-itate, in vita, & in morte: *In natiuitate quidem,*

quidem; quia omnia animalia commu
vestita pelle, lanâ, squammis & his simi
nascuntur, statimq́; vt plurimum natare,
bulare, & necessaria vitæ suæ quærere sci
homo verò nudus de vtero matris suæ eg
tur, & nihil aliud scit nisi flere ac mise
suam deplorare, iuxta illud *Iob*. 1. Nud
gressus sum de vtero matris meæ. Et *Sa*
Primam vocem similem omnibus emisi
rans. *In vita etiam miserrimus est*, quia
ta animalia hominem adultum superant
titudine corporali, agilitate, sagacitate,
calliditate ac similibus, vt leo, vrsus, vul
&c. Nec non perspicacius illo vident, vt
aquila: melius audiunt, vt lepus: acutiu
dorantur, vt canis: maiorem delectatio
gustu percipiunt, vt lupus: maioremq́; v
ptatem in sensu tactus experiuntur, q
homo; quia carent synteresis ac conscie
remorsu: & vice versa, in eodem sensu ta
minorem dolorem patiuntur; quia non
flectunt se sic supra suas præsentes miser
nec futuras apprehendunt veluti homo.
morte tandem miserrimus est homo omni
animalium, dum videlicet in peccato mo
hinc migrat: quia illorum miseria si est
qua, morte terminatur; hominis verò i
ternum non finienda, de nouo inchoat
quâ quidem suâ miseriâ æternâ superat mi
rimus homo, ipsam etiam miseriam diab
quia diabolus hominem à se seductum, &
cum

condemnatum, adhuc torquebit, ac inſu-
in ſummis afflictionibus poſitũ irridebit.
ℓeſpondet ſecundò. Omnium hominum
:rrimus eſt ille homo, qui excæcatus ſui
ıre non agnoſcit ſe eſſe miſerum, ſed vice
à per arrogantiam putat ſe eſſe felicem,
ım, eruditum, magnum, &c. Cui illud di-
r *Apoc.* 3. Dicis, quod diues ſum, & locu-
atus & nullius egeo: & neſcis, quia tu es
:r, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, &
us. Et *Galat.* 6. Si quis exiſtimat ſe ali-
l eſſe, cùm nihil ſit; ipſe ſe ſeducit. Et 1.
8. Si quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid,
dum cognouit, quemadmodum oporteat
ı ſcire.

:ONSCIENTIA infert, veteri ſuo homini
:ns. Tu es talis, &c. VOLVNTAS pro-
dè ſe humiliat, &c.

In ſecunda conſideratione.

ATIO quærit. Quæ & quot ſunt miſeriæ
. hominis in hoc ſæculo? Reſpondet SYN-
RESIS multas eſſe, iuxta illud quod ait
ob. cap. 24. Homo natus de muliere, breui
ens tempore, repletur multis miſerijs.
otè animæ & corporis. *S. Bonau.* quatuor
ıera miſeriarum animæ, & corporis octo
gnat. Miſeriæ corporis ſunt, eſuries & ſitis,
gus & calor, labor & dolor, mors & inci-
ratio.

Miſeriæ animæ ſunt, fragilitas & ignoran-

tia, concupiſcentia & malitia. *Frag*
communiter idem eſt quod infirmitas &
potentia animi aut liberi arbitrij: eſt a
liberum arbitrium idem realiter quod
luntas, ſecundum quod in ea eſt virtus i
lectus: vel idem eſt ac facultas voluntat
rationis. Sed ſpecialiter *fragilitas* illu
ſecundum quam procliues ac propenſi ſu
ad peccandum: impotentia illud eſt, pro
quam non ſumus ſufficientes ad reſurgen
ex peccato: infirmitas illud eſt, ob quan
ſtabiles ſumus in bono. Eſt igitur *infirm*
idem quod inclinatio voluntatis, profecti
à timore immoderato alicuius rei damn
vel ab amore inordinato alicuius rei vi
contra rectum & honeſtum. *Ignorantia*, i
eſt oculo mentis, quod ſunt tenebræ &
lux (vtpotè, ligni putridi, &c.) oculo ſe
Et inde eſt quod homo qui ſibiipſi compl
in tenebris ignorantiæ ambulans, falſu
malum facilè æſtimat eſſe verum & bon
ac vice verſa, verum & bonum, iudicat
falſum & malum: & ſic in ſuo ſenſu ac a
trio miſer comprehenditur, iuxta illud *Ec*
Neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut piſces
piuntur hamo, & aues laqueo, ſic capiu
homines in tempore malo. *Concupiſcen*
eſt pronitas carnis ſeu ſenſualitatis, ſoll
tans voluntatem in delectabile contra ho
ſtum. Vnde *Iac*. 5. Vnuſquiſque tentat
concupiſcentia ſua. Et *Rom*. 7. Video al
legem

n in membris meis, repugnantem legi
is meæ. Hæc concupiscentia significat
ando habitum prauum, aliquando po-
iam animæ, aliquando eiusdem potentiæ
n. *Malitia*, vt prauus quidam habitus
tus, est pronitas liberi arbitrij in malum.
Gen. 8. Sensus & cogitatio humani cor-
n malum prona sunt ab adolescentia sua.
utem est habitus prauus acquisitus, sic
itur à *D. Amb.* Malitia est mentis atq;
ni deprauatio, à tramite veritatis deuia.
tia verò in actu, est sapor mali. iuxta *D.*
n. vel iuxta *Rich.* *Malitia actualis* est ex
posito & deliberatione, malo cognito,
no animo consentire. His miserijs reple-
e esse agnoscentes sancti Dei, nimis inge-
ebant. vt est *Psal.* 114. Heu mihi, quia
olatus meus prolongatus est. Et *Rom.* 7.
elix ego homo, quis me liberabit de cor-
e mortis huius.

CONSCIENTIA harum miseriarum expe-
ntiam habens, responsionem supra dictam
robat. VOLVNTAS nimis oppressa tantis
is, ingemiscit coram Deo, perseueranter
iens, ac patienter expectans eius libera-
nem & consolationem.

In tertia consideratione.

ATIO quærit. Pro quo huiusmodi mise-
rijs in hac vita replemur ac punimur?
spondet SYNTERESIS. Pro peccato ori-
ginali,

ginali, quod omnes ex Adamo vitiata o
nostra contrahimus, iuxta pactum à De
illo factum. Vnde est illud *Rom* 5. Per
hominem peccatum in hunc mundum i
uit, & per peccatum mors, & ita in omne
mines mors (*cum suis praambulis, mult.*
miseriarum) pertransijt, in quo (*id e,*
isto vno homine) omnes peccauerunt.
(vt ait *D. Aug.*) omnes homines fuerun
vnus homo, scilicet Adam. Quod inte
non formaliter, sed originaliter, radical
seminaliter, & repræsentatiuè: quia on
homines, in primo illo homine, quasi ra
parente ac principio suo, contenti ac com
hensi fuerunt; quodque Adam fecit, on
eius posteri fecisse censentur. Adam eni
pater & princeps, omnes suos postero
præsentabat, sicut rex repræsentat regn
& magistratus repræsentat ciuitatem.

Iam igitur est, quod nos omnes filij A
infecti peccato originali, & consequenter
uati rectitudine originalis iustitiæ, merit
fligimur præsentis vitæ miserijs. *Pro auer*
ne enim primi parentis nostri à Deo (
transgressionem præcepti eius diuini) vt s
ma felicitate & vita immortali, quamuis
currimus miseriam corporalem cum
morte. *Pro auersione* verò à Deo, vt sum
virtute ac potentia; & pro conuersione
creaturam ex nihilo factam, ac per se subsi
re impotentem, incurrimus fragilitatem, i
poten-

ntiam, & infirmitatem liberi arbitrij. uersione *quoque* à Deo, vt summa veri- ac sapientia; & pro assensu persuasioni blicæ, incurrimus bonorum spiritualiũ lestium ignorantiam. Pro auersione *de-* e à Deo, vt summa bonitate; & pro con- one ad bonum commutabile per indebi- amorem, incurrimus malitiam. Pro a- one *tandem* à Deo, vt summo delectabili; o conuersione ad sensualem vetitam vo- atem, incurrimus concupiscentiam, ac re- onem sensualitatis aduersus spiritum. ONSCIENTIA infert. Si tot ac tantas mi- s, per tot millia annorum omnes homi- iusto Dei iudicio oporteat pati pro vni- Adæ peccato; quid tibi anima mea pati- um erit in futuro sæculo, pro tuo pro- actuali ac voluntario? VOLVNTAS re- it peccati voluptatem, dicens in sui inti- Non emo tantillam delectationem, æter- pœnitere, &c.

In quarta consideratione.

ATIO quærit A quo miseriæ homini ve- niunt, magisq́; ac magis multiplicantur? spondet SYNTERESIS. Veniunt à Deo, roprijs concupiscentijs, & à peruersa vo- tate.. *A Deo* quidem miseriæ veniunt ho- nibus ob rationes septem, quæ habentur d *D. Bonau. lib. 1. Theol. Verit. cap. 33.* *mò*, punitur & affligitur aliquis homo in

præsenti

præſenti vita varijs miſerijs propter ſeip vt ſcilicet peccatum præteritum in eo getur. Vnde *Ioan.* 5. Ecce ſanus factu vade & amplius noli peccare. *Secund.* propter peccatum perpetuò crucietur, in præſenti quàm in futuro. Exemplu bes, de Antiocho & Herode. *Tertiò*, vt pam declinet. Vnde *S. Paulus* 2. *Cor.* 1 magnitudo reuelationum extollat me, eſt mihi ſtimulis carnis meæ, Angelus S næ, qui me colaphizet. *Quartò*, vt gloria futuro accipiat. Vnde *Act.* 14. Per m tribulationes oportet nos intrare in reg cælorum. In primis duabus cauſis exe Deus iuſtitiam; in duabus ſequentibus m ricordiam. *Quintò*, affligitur quis præſe bus miſerijs propter Deum, vt ſcilicet I glorificetur. Vnde *Ioan.* 9. Neque hic cauit neque parentes eius, ſed vt manifeſ tur opera Dei in illo. *Sextò*, punitur propter proximum, vt ſcilicet ædifice Sic fuit punitus Tobias & Iob, vt alijs d tur exemplum patientiæ. *Septimò*, iuſto judicio puniuntur, qui vel conceſſis abut tur vt Adam: vel non conceſſa rapere con tur, vt Lucipɐr.

Deinde multiplicantur miſeriæ ac veni homini, à proprijs eius indomitis concu ſcentijs. Appetere enim bona ſæculi hui & aſſequi non poſſe, magna eſt miſeria: maior, appetere & aſſequi: maxima aut

coactè

poſſeſsa perdere. Vnde *Eccl.* 10. Poſt
piſcentias tuas non eas, & à voluntate
iertere: Si præſtes animæ tuæ concu-
itias eius, faciet te in gaudium inimicis
Et *S. Bern.* Si ſapis, ſi habes cor, ſi te-
umen eſt oculorum tuorum, deſine iam
equi, quæ & conſequi miſerum eſt: be-
ui poſt ea non abijt, quæ poſſeſſa one-
imata inquinant, amiſſa cruciant. *Idem.*
huius mundi amatores nundinas huius
perambulant, alij diuitias, alij honores,
loriam quærentes. Sed quid de diuitijs
? quæ cum labore acquiruntur, cum
e poſſidentur, cum dolore amittuntur.
de honore referam? in loco ſublimi po-
es, nunquid non eris iudicandus ab om-
, lacerandus ab omnibus: nunquid in
re ſine dolore, in prælatione ſine tribu-
ie, in ſublimitate ſine vanitate eſſe quis
it. Quid de gloria dicam? nihil aliud
ſi vana quædam animi inflatio: nunquid
eſt ſine iudicio: reſpice quos antecedis,
gita quia in omnibus inuidiæ ſemina
es. Toties angelo apoſtatæ ſimilis eſſe
quoties præeſſe deſidero. *Idem de ſapi-*
mundanorum. Heu quot & quantos
li maledicta ſapientia ſupplantauit, &
eptum in eis diuinum extinxit ſpiritũ,
n vehementius accendi Deus voluit. Et
g. Qui creſcit in ſapientia, & non in bo-
te, elongatur à Deo, tu ergo ſi ſapiens

eſſe

esse desideras, discas in terris, quorum
tia perseueret in cælis. *Idem.* Infelix
qui scit omnia alia, te autem Domine
nescit: Beatus autem qui scit, etiamsi ali
sciat: Si autem te & alia nouit; non pr
illa beatior, sed propter te solum beat

Tandem multiplicantur ac veniunt h
ni præsentes miseriæ à propria eius v
tate. Vnde *S. Aug. lib. de Virg.* Qui neq
vult viuere, non ne tantò miserior esse
uincitur, quantò facilius mala eius vol
impletur. *Idem lib. 13. de Trinit.* Mal
luntate non solum quisque miser efficit
miserior potestate, quâ desiderium mal
luntatis impletur. Et *S. Hier. in Epist.*
Christianos non qui patitur, sed qui fac
iuriam miser est.

Conscientia his conuincitur. Vo
tas laudat & superexaltat iudicia Dei,
titus suos mortificare seriò proponit, &
psam abnegare vult efficaciter.

In quinta consideratione.

Ratio quærit. Quomodo miserias h
vitæ vult nos Deus sufferre? Respo
Synteresis dicens: gratanter, læta
humiliter, patienter, fortiter, & condole
Primò quidem præsentes miserias vul
Deus sufferre gratanter; quia Deus opt
ac infinitè sapiens & misericors, melius n
esse iudicauit, si permitteret nos cade
orig

nale peccatum, & conſequenter in præ-
s miſerias, per primos parentes; quàm
rmitteret, nos per noſtram voluntatem
e in peccatum actuale, quod neceſſariò
erentur æternæ damnationis miſeriæ.
ı ſi omnes nos homines ſimul creati fuiſ-
s à principio mundi, ſicut creati ſunt An-
præuidit Deus ab æterno, ſtante nimi-
ibertate voluntatis noſtræ, quod etiam
:s ſimul cum Adamo principe noſtro,
ore tentationis ac probationis, in actu-
eccatum corruiſſemus, & conſequenter
Dei iudicio vna cum Lucifero ac angelis
apoſtatis ad æterna ſupplicia, abſq; vlla
eniæ condemnari nos neceſſe fuiſſet. *Et*
ſi in Adamo non peccâſſemus, filius Dei
ɔ ac frater noſter non fuiſſet factus,
ıuis hoc negent nonnulli Scholaſtici Do-
s; ſed ſacra Scriptura & SS. Patres nul-
aliam filij Dei incarnationis cauſam aſſi-
t, quàm noſtram à peccato expiationem
lemptionem. Audi *Symbolum Nicanum.*
propter nos homines, & propter noſtrã
:m deſcendit de cælis. Hinc ex *S. Greg.*
Eccleſia in benedictione cerei Paſchalis.
rè neceſſarium Adæ peccatum, quod
ſti morte deletum eſt! O felix culpa, quæ
ı & tantum meruit habere redemptorẽ.
g. ſerm. 9. de Verbis Apoſt. Nulla (ait)
fuit veniendi Chriſto Domino, niſi pec-
es ſaluos facere. Tolle morbos, tolle

vulnera, & nulla erit causa medicinæ. *S.*
serm. 3. *de Pent.* Si homo (*inquit*) nor
uiâsset, Creator creatura nonfieret; ne
aut sempiternus temporalitatem subiret
æqualis Deo Patri filius, formam serui,
militudinem carnis peccati assumeret.

Secundò, miserias huius vitæ vult nos
ferre lætanter; quia licet secundum c
ac sensualitatem ex passione miseriaru
aduersitatum cruciemur; sed secundun
ritum ex apprehensione meriti ac præm
bemus vnde consolemur. Hinc est qu
Eleazarus. 2. *Mach.* 6. Duros corporis
neo dolores: secundum animam verò,
pter timorem tuum libenter hæc patior
militer & alij sancti, dum paterentur a
propter Christi fidem, amorem, ac imi
nem, carne quidem ingemiscebant, s
ritu lætabantur, iuxta illud *Isa.* 24.
muerunt omnes, qui lætabantur corde.
rum quia non rarò pluribus contingit,
tantum sentiant corporis dolorem, vt o
eorum superet apprehensionem futur
ac extinguat mentalem virtutis delecta
& ideò infundit illis Deus tantam se
deuotionis gratiã, per quam in passion
seriarum ac tribulationũ præsentium f
ad diuina eleuentur & magis in Domin
solentur, quàm à corporalibus pœnis
antur ac deprimantur: & tunc anima
pro nihilo quasi habens corporis cruc
ac

mnes huius vitæ miſerias, in magna exul-
ætitia, illud inquiens *Pſal. 93.* Secundum
itudinem dolorum meorum in corde
, conſolationes tuæ lætificauerunt ani-
meam.
ertiò, miſerias præſentes, vult nos Deus
humiliter, quia illæ nobis ab ipſo tan-
medicinæ ad ſanationem ſpiritualem
antur & applicantur: quos enim Deus
neficio ſuæ gratiæ humiliat, illos exaltat,
illud *Eccl. 7.* Humiliat & exaltat cir-
pector Deus. Et *Prou. 18.* Antequam
eratur, exaltatur cor hominis: & ante-
glorificetur, humiliatur. Et 1. *Petr. 5.*
iliamini ſub potenti manu Dei, vt vos
et in tempore viſitationis. Humiliter au-
miſerias noſtras ſuſtinemus, ſi nimirum
lictione noſtra ad Deum per confeſſionē
orum malorū conuertimur. Vnde *Leu.*
ffligentur, donec confiteantur iniquita-
as, & malorum ſuorum recordentur,
s præuaricati ſunt in me. *Verum talis*
tatio ſi eſt violenta & ficta, non valet ad
, qualis fuit Antiochi 2. *Mac. 9.* Qui hu-
us ad terram, in geſtatorio portabatur,
eſtam Dei virtutem in ſemetipſo conte-
Et infra. Orabat autem ſceleſtus Do-
n, à quo non eſſet miſericordiam con-
urus. *Si etiam eſt voluntaria*, ſed imper-
ſeu non vt oportet, valet quidem ad ſa-
temporalem, ſed non ad ſpiritualem ac

æternam, ſicut patet. 3. *Reg.* 21. Nonn
diſti Achab humiliatum coram me: Quia
tur humiliatus eſt mei cauſa, non indu
malum in diebus eius. Et 2. *Paralip.* 12. (
humiliati ſunt, non diſperdam eos. *Veru*
eſt ſincera & perfecta humiliatio, vtpotè
ritati coniuncta: liberat hominem à r
temporalibus & ſpiritualibus, iuxta illu
114. Humiliatus ſum & liberauit me. E
22. Qui humiliatus fuerit, erit in glor

Quartò, vult nos Deus ſufferre miſeri
tribulationes huius vitæ patienter, tan
nobis vtiliſſimas: *tum* quia tolerantia
patientiam operatur (vt dicitur *Rom.* 5
tientia autem probationem, probatic
ſpem, ſpes autem non confundit. Vnde
In humilitate tua patientiam habe, quo
igne probatur aurum & argentum, ho
verè receptibiles, in camino humiliat
Tum quia per illarum tolerantiam ſurſ
leuamur in Deum. Vnde *S. Greg.* Mal
nos hic premunt, ad Deum ire compe
Et *S. Chryſoſt.* Sicut pluuia in terram d
dens eleuat ſemina; ſic & tribulatio an
intrans, erigit deſiderium. *Tum* quia,
S. Greg. Flagella bonorum, aut vitia p
trata purgant, aut quæ poterant perp
deuitant. *Tum* quia, vt *Rom.* 8. dicitur
ſunt condignæ paſſiones huius tempo
futuram gloriam, quæ reuelabitur in
Et 2. *Cor.* 4. Id quod in præſenti eſt m
tane

...eum & leue tribulationis nostræ, supra ...dum in sublimitate, æternum gloriæ pon- ...operatur in nobis.

Quintò, vult nos Deus tolerare miserias & ...ersitates nostras fortiter, perseueranter, ...onfidenter, quia per ipsius misericordiam ...is cita nobis liberatio promittitur, iuxta ... *Eccl.* 2. Qui timetis Dominum, sperate ...um, & in oblectationem veniet vobis mi- ...ordia. Vnde Dauid *Psal.* 24. Ad te Do- ...leuaui animam meam : Deus meus in te ...do non erubescam : neque irrideant me ...ici mei, etenim vniuersi qui sustinent te, ...confundentur. Et *Psal.* 26. Expecta Do- ...m viriliter age, & confortetur cor tuum, ...tine Dominum. Et *Isa.* 30. In silentio ...spe, erit fortitudo vestra. Et *S. Greg. su.* ...zech. Ille nouit in exterioribus miserijs ...tere, qui scit de spe interna, semper ...re.

...tò, vult Deus vt miserias nostras fera- ...ondolenter, compatiendo nimirum alijs ...em aut similibus miserijs & afflictioni- ...nstitutis, iuxta illud *Matth.* 7. Omnia ...nque vultis bona, vt faciant vobis ho- ..., ita & vos facite illis. *Rom.* 17. Gau- ...um gaudentibus, flete cum flentibus. ...*S. Greg.* Compassio est, cùm malum in- ...pro proximo non metuimus, vt eum à ...e liberemus. *Idem.* Cùm alienæ infir- ...compatimur, valentius à nostra robo-

ramur; vt amore futurorum, mens ad sentia aduersa se præparet, & cruciatus poris, quos timebat, expectet.

CONSCIENTIA his conuicta, stimula luntatem ad horum executionem. VOL TAS omnes miserias, afflictiones & adu tates huius conditionis, proponit ferre tanter, lætanter, humiliter, patienter, p ueranter, & condolenter.

In sexta consideratione.

RATIO quærit. Quam ob causam Saluator mundi, redimendo ac rep do genus humanum, miserias & afflicti quibus electi eius in hac vita repleti pre tur, non sustulit? quin imo, sæpè adhu uiores, vult eos ferre ac pati, (& hoc, sis etiam suis inimicis iniuriosè illatas) impios? Respondet SYNTERESIS ad propositionis partem. *Primò*, non s Saluator mundi nostras temporales mi nisi æternas: quia sic nobiscum suam propoſuit misericordiam, vt nihilomin cretum ac statutum iustitiæ suæ diuin ninò permaneret inuiolatum, de quo Statutum est hominibus semel mori. consequentiam, statutum etiam est ho bus pati miserias, quæ sunt præambula tis. Vnde *Iob.* 5. Homo nascitur ad lab &c. *Secundò*, quia sic Christus satisface luit pro peccatis nostris, quantum ad c

& p

pœnam æternam, vt nihilominus mediante
stra in eum fide, istarum tolerantiâ tem-
ralium miseriarum, nos etiam pro illis
antum ex nobis est satisfaceremus; ac hu-
modi nostrâ satisfactione, satisfactioni eius
perare mur, iuxta illud Apostoli ad *Colos.* 1.
impleo ea, quæ desunt passionum Christi.
sunt autem passionum Christi, nostræ sci-
t passiones, quibus per communicationem
participationem passionis ac meritorum
risti, pro nostris præuaricationibus satis-
ere debemus. *Tertiò,* quia pater cælestis
rno statuit decreto, vt omnis quicunque
t similis esse filio eius in futura gloria,
xta quod dicitur 1. *Ioan.* 3. Scimus quo-
n cùm apparuerit, similes ei erimus; quo-
n videbimus eum sicuti est) prius in præ-
i vita necessariò conformis ei efficiatur in
erentia pœnalitatum, miseriarum, & ad-
sitatum, sicuti est *Rom.* 8. Quos præsciuit
rædestinauit (*ad gloriam futuram, illos
it, in præsenti vita*) conformes fieri ima-
s filij sui. *Quartò,* reliquit nobis tempo-
s miserias Saluator noster postquam re-
it nos, in signum suæ abominationis sem-
rnæ ac sui odij æterni, quod habet contra
atum, quod est causa omnis nostræ mise-
vt & nos ob eius amicitiam & imitatio-
, simili odio illud habere in perpetuum
rdaremur, iuxta illud *Psal.* 96. Qui dili-
Dominum, odite malum.

Respondet SYNTERESIS. ad secundã partem assumptæ propositionis. *Primò*, vult Deus non rarò grauiores miserias & afflictiones pati suos electos quàm impios, & hoc etiam ab ipsis impijs illatas: ita vt quodammodo videatur vias impiorum prosperare, & suorum electorum infortunare: quia donauit Pater æternus electis, non solum vt crederent in Christum filium suum, verum etiam vt paterentur pro illo. Vnde *Philip.* 1. In nullo terreamini ab aduersarijs, quæ illis est causa perditionis, vobis autem salutis, & hoc à Deo: quia vobis donatum est pro Christo, non solum vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini; idem certamen habentes, quale & vidistis in me, & nunc audistis de me.

Secundò, quia vt ait *S. Greg. in Moral.* Omnipotens electorum suorum aduersarios temporaliter permittit excrescere, vt per malorũ sæuitiam, purgetur vita bonorum. Nunquam quippè Dominus malos aduersari bonis permittet, nisi in quantum prodesse viderit: nam dum iniusti sæuiunt, iusti purgantur; & vtilitati innocentium, militat vita prauorũ; dum hanc & premendo humiliat, & humiliando semper ad melius format: quia mala reproborum, bonos dum cruciant, purgant; vtilitati iustorum, militat etiam potestas prauorum. Vnde *S. Aug. in Psal.* 84. Ne putetis gratis esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. Omnis malus aut ideò

viuit

viuit vt corrigatur; aut ideò, vt per eum iustus exerceatur. Et *David Psal.* 124. Non relinquet Dominus virgam peccatorum, super sortem iustorum (*non Vigilare*) vt non extendant iusti, ad iniquitates manus suas,

Tertiò, quia sicut inter iustos nullus est, qui omni careat culpa (iuxta illud 1. *Ioan.* 1. Si dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est) pro qua non sit puniendus. Ita inter impios multi sunt, qui habent aliqua bona opera, pro quibus in præsenti vita, debetur illis remuneratio.

Quartò, *D. August.* Noli admirari frater, si postquam Christianus effectus es, mille te ndique tribulationes vexant. Quoniã Christus nostræ religionis caput est, nosque eius nembra sumus; debemus ergo non solum um, sed etiam eius vitam cumulatissimè sequi: vita enim Christi resperſa fuit angustijs lurimis: summâ paupertate circumdatus, Scribis & Pharisæis derisus, tandem propter ios peccatores morti turpissimæ traditus est. nde coniectura est, cùm te Deus immensis ersecutionibus corripit, te in electorum suoum numero deputâsse: omnes enim qui ad aradisum redire desiderant, oportet transire er ignem & aquam, siue fuerit Petrus Apoolus, cui traditæ sunt claues regni cælorum, ue Paulus vas electionis, siue Ioannes, cui euelata sunt secreta cælestia, necesse est, vt

omnes dicant. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ Dei. *Idem.* Transeunt in præsenti tribulationes & prospera cum tempore, sed cancellatis manibus more Iacob eadem redeunt sine fine mansura: vt hic tribulati & afflicti, sine fine gaudeant; iucundati verò & ditati, pœnas æternas sustineant. Et *Vener. Beda.* Ne indignemini fratres, si mali in hoc mundo floreant, & vos patimini: quia non est Christianæ religionis in hoc mundo exaltari, sed deprimi: mali nihil habent in cælo, vos in mundo; sed spe illius boni ad quod tenditis, quidquid in via contigerit, gaudere debetis.

Quintò, quia electi, sublatis hisce miserijs, & non existentibus impijs ac persecutoribus, non possent erga Deũ tantum declarare suum amorem, quantum in præsenti declarant; siue nimirum cum propter eum suos diligunt aduersarios ac inimicos: iuxta illud *Matth.* 5. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, &c. Siue cùm varijs vexati aduersitatibus, in sua erga Deum fidelitate stabiliter persistunt: non enim gloriosum est iustis, si Deo seruiant solum in prosperis, quod etiam ipse diabolus de sancto Iob iudicauit; ac idipsum patet *Psal.* 48. Quia anima eius in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei. Vnde *S. Greg.* Pœna interrogat, si quietus quis veraciter amat. *Idem.* Sicut aromata fragrantiam suam, non nisi cùm

incen-

incenduntur expandunt; ita ſancti viri, omne quod virtutibus redolet, in tribulatione innoteſcit. Et *S. Iſid.* Viri ſancti plus formidant proſpera quàm aduerſa: quia ſeruos Dei proſpera deiciunt, aduerſa verò erudiunt.

Sextò, vt inde conijciamus quantum impij in futuro ſæculo punientur, ſiquidem iuſti tantum in præſenti affliguntur. Vnde eſt illud 1. *Petr.* 2. Tempus eſt vt incipiat iudiciũ à domo Dei: Si autem primum à nobis, quis finis eorum qui non credunt Euangelio Dei? Et *S. Greg.* Cùm recognoſco Iob in ſterquilinio, Ioannem eſurientem in eremo, Petrum extenſum in patibulo, Iacobum decolatum ab Herodis gladio; cogito qualiter Deus in futuro cruciabit quos reprobat, qui ita durè affligit quos amat.

CONSCIENTIA approbat iudicia Dei æterna. VOLVNTAS ſubdens ſe humiliter diuinæ ordinationi, in actus pactorum reſoluitur, dicens. Amo tuam iuſtitiam. Amo tuam potentiam. Amo tuam ſapientiam. Amo tuã bonitatem. Amo tuam miſericordiam. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Omnia volo, nihil volo, in toto corde meo in æternum.

PRAXIS VII.

Myſterium humanæ mortis aſceticè meditandi.

In prima consideratione.

RATIO proponit. Quis morietur, vbi, quando, & quomodo? Respondet SYNTERESIS ad primum punctum dicens. Morietur omnis homo, iuxta illud *Psal.* 80. Quis est homo qui viuet, & non videbit mortem? Et 2. *Reg.* 14. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur. Et *Sap.* 7. Vnus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. *Ad secundum*, respondet incertum esse, quo in loco vnusquisque nostrûm moriturus sit. Vnde *Seneca*. Insidiatur tibi mors in omni loco: nescis enim quo loco mors te expectat; tu quoque si sapiens fueris, vbique eam expectabis. *Ad tertium ex D. August.* Nescis quâ horâ veniet: semper vigila, vt quod nescis quando veniet, paratum te inueniat, cùm venerit: & ad hoc fortè nescis quando veniet, vt semper paratus sis. Et ex *D. Bern.* Quid in rebus humanis certius est morte, quid incertius hora mortis inuenitur? Non miseretur inopiæ, non reueretur diuitias, non sapientiæ, non moribus non ætati denique parcit, nisi quod senibus mors est in ianuis, iuuenibus verò in insidijs. *Ad quartum* respondet, quod eo modo quisque morietur, quomodo & viuit. Vnde *S. Aug. de doctrina Christiana.* Non potest malè mori, qui benè vixerit: & vix benè moritur, qui malè vixit. Quod etiam probatur verbis A-

poſtoli *Rom.* 8. Fratres debitores ſumus non carni, vt ſecundum carnem viuamus. Si enim ſecundum carnem vixeritis (*malâ morte*) moriemini: Si autem Spiritu facta carnis mortificaueritis (*morte bonâ morientes*) viuetis.

CONSCIENTIA infert dicens. Tu es homo, qui tanquam ſtultus ac inſipiens periturus, minimè cogitas te moriturum, qui longam tibi promittis vitam, qui carnis non animæ tuæ curam agis, qui potius leges mundi quàm Dei præcepta ſectaris, qui pœnitentiã & emendationem tui procraſtinas, donec illud tecum impleatur quod ait *Pſalmiſta*. Simul inſipiens & ſtultus peribunt. Inſipiens enim es, dum carni ac ſenſualitati tuæ tanquam animal irrationale morem geris. Stultus verò, dum in hoc ſtatu viuis, in quo non audes mori. Igitur niſi ſenſum tuum ac ſtudium mutaueris in melius, morte improuisâ ac peſſimâ morieris, iuxta illud 1. *Theſſ.* 5. Dies Domini ſicut fur in nocte, ita & veniet; cùm enim dixerint pax & ſecuritas, tunc eis repentinus ſuperueniet interitus. VOLVNTAS ſuæ mentis inſipientiã & ſtultitiam deteſtatur.

In ſecunda conſideratione.

RATIO proponit. Quæ mala morienti impio homini, & quæ bona iuſto, mors adferre ſolet? Reſpondet SYNTERESIS ad primam propoſitionis partem dicens. Multa

mala mors adfert homini impio, sicut in eiu persona dicitur. *Ps.* 39. Circumdederunt m mala quorum non est numerus. Ista autẽ mal impij, alia sunt quæ mortem præcedunt alia quæ concomitantur, & alia quæ subse quuntur.

Mala mortem impij præcedentia, puta esse infirmitatem corporalem, homini in delicij enutrito ac prauis suis affectionibus sempe indulgenti, molestissimam: *nec non* timoren mortis vehementem; dolorem quoque ac tri stitiam de amissione bonorum temporalium animam nimis conturbantem; *ac tandem* amaram apprehensionem æternæ damnationis. Vnde est illud *Eccl.* 41. O mors quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantijs suis. Et *Psal.* 54. Cor meũ conturbatum est intra me, & formido mortis cecidit super me. Et *Psal.* 17. Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me: dolores inferni circumdederunt me, præoccupauerunt me laquei mortis.

Mala mortem impij hominis concomitantia, puta esse obliuionem sui, seu, salutis æternæ; quæ quidem obliuio causat vel præsumptionem de misericordia Dei, vel desperationem, & consequenter impœnitentiam finalem. Vnde in impij persona dicitur *Psal.* 30. Obliuioni datus sum, tanquam mortuus à corde, *id est*, Per meas iniquitates, factus sum

obliui-

obliuiſcens mei, tanquam alienatus à mente. Hinc *S. Anſel.* Percutitur hâc animaduerſione peccator, vt moriendo obliuiſcatur ſui, qui viuus oblitus eſt Dei. *Deinde* occurſum terribilem dæmonum; qui ſub forma turpiſſima & horribiliſſima impio nonnunquam apparere ſolent, parati ad animam eius rapiendam. Vnde *S. Greg. in Moral.* Antiquus hoſtis ad rapiendas peccatorum animas tempore mortis crudeli effrenatur violentia; vt quos viuentes blanditijs deceperit, morientes ſeuerius rapiat. *hæc ille.* O quàm horrendè tunc turbatur, ac amare intra ſeipſum gemit impius, videns quod propter momentaneam voluptatem, & æterna gaudia perdiderit, & pœnas infinibiles ſibi comparauerit! *Tandem* defectum omnium corporis ſenſuum, ac ipſam amaram à corpore ſeparationem, quam guſtans Agag Rex Amalech dixit 1. *Reg.* 15. Siccinè ſeparat amara mors.

Mala mortem impij ſubſequentia, puta eſſe, à ſpiritibus immundis infeliciſſimæ animæ comprehenſionem, & coram iudice Chriſto accuſationem, iuxta illud *Tren.* 1. Omnes inimici eius apprehenderunt eam inter anguſtias. *Deinde* eiuſdem animæ auditioné Chriſti verborum exprobratiuorum; & ſententiæ condemnatiuæ per tortores infernales executionem, iuxta illud *Matth.* 22. Ligatis manibus & pedibus mittite eum, &c. *Tandem*, corporis corruptionem & incinerationem,

iuxta illud *Gen.* 3. Puluis es & in puluerem reuerteris. Et *Eccl.* 10. Cùm morietur homo hæreditabit serpentes, & bestias, & vermes. Vnde *S. Bern. in illud Psal.* Mors peccatorum pessima. Mala siquidem est (*ait*) in mundi amissione; peior, in carnis separatione; pessima, in vermis ignisque duplici contritione. *Idem.* Mors peccatorum pessima, quorum (*inquit*) & natiuitas mala (*ratione videlicet occasionum*) & vita peior. Respondet SYNTERESIS ad secundam propositionis partem, dicens: Mors iusto homini multa bona adfert, vt meritò illud dicere possit. *Sap.* 7. Venerunt mihi omnia bona, pariter cum illa. *Primum* autem bonum est, quod iustus in sua morte non turbatur propter infirmitatem corporalem in quam cecidit, sed potius ob amorem ac imitationem Christi, æquo illam tolerat animo. *Secundum* est, quod non tam dolet de amissione mundi, aut bonorum eius, quæ arbitratus est vt stercora; quàm gaudet de Christo, quem huiusmodi abnegatione lucratus est. *Tertium* est, quod iustus quamuis aliquando timeat mortem timore naturali, non timet tamen timore rationali: quia securus est de sua salute, ob perfectam spem veniæ, gratiæ & gloriæ, iuxta illud *Prou.* 14. Sperat autem iustus in morte sua. Vnde *Cassiod.* Quis mortem temporalem metuat, cui vita æterna promittitur? quis labores corporis timeat, cum se in perpetua quiete nouerit

collocandum? Et *S. Ambr.* Non timeo mori, quia bonum Dominũ habemus. Et *S. Hilar.* moriens ait. Egredere anima mea, quid times, septuaginta annis seruiuisti Deo, & mori times? *Quartum* est, quod iusto non nocet ad desperationem ac deceptionem apparitio & tentatio dæmoniorum, sed prodest ad probationem & purgationem: quia nimirum, qui in vita sua semper fuit illorũ victor, in morte necesse est, vt sit de ipsis triumphator; præsertim verò cùm etiam contra illorum insidias optimè se instruxerit Sacramentis, & inuocatione sanctorum Angelorum, Beatissimæ Virginis & ipsius Domini Saluatoris sui: vnde tanto suffultus auxilio, confidenter illud dicere potest *S. Martini.* Quid hic adstas cruenta bestia, nihil in me funeste reperies, sinus Abrahæ me recipiet. *Quintum* bonum est, quod iustus in morte non distrahitur aliqua cura seu solicitudine corporis sui, sciens omninò custodire Dominum omnia ossa ac ipsos capillos iustorum, & seruare in diem resurrectionis. Reliqua huiusmodi bona *S. Bernard.* summatim his tangit verbis. Bona mors iusti propter requiem, melior propter nouitatem, optima propter securitatem. Deinde in illa verba *Ps.* 115. Pretiosa in conspectu Domini, mors sanctorum eius. Pretiosa planè (*inquit*) tanquam finis laborum, tanquam victoriæ consummatio, tanquam vitæ ianua, & perfectæ securitatis ingressus. Hoc quoque ipsum

patet

patet *Sap.* 3. vbi dicitur. Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis, visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace.

CONSCIENTIA talem animæ suæ pollicetur mortem, qualem videt illam ducere vitã. VOLVNTAS clamat in cælum. Viuat anima mea vitâ iustorum, & fiant nouissima mea similia eorum.

In tertia consideratione.

RATIO proponit. A quo mors homini venit? Respondet SYNTERESIS dupliciter. *Primò*, mors in quantum habet rationem mali, seu secundum quod est quidam defectus naturæ, venit nobis à diabolo, & à culpa nostrorum primorũ parentũ. Vnde *Sap.* 1. Deus mortem non fecit nec lætatur in perditione viuorum. Et *Sap.* 2. Deus creauit hominem inexterminabilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum; inuidiâ autem diaboli, mors intrauit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. Et *Eccl.* 25. A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur. Et *Rom.* 5. Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors; & ita in omnes homines pertransijt, in quo omnes peccauerunt.

Secundo, mors quatenus habet rationem boni, venit nobis à Deo, iuxta illud *Iob.* 30.

Scio

Scio quia morti trades me, vbi constituta est domus omni viuenti. Et *Hebr.* 9. Statutum est hominibus semel mori. Habet autem mors aliquam rationem boni: *Vel prout* est iusta quædam temporalis pœna, communi lege omnibus hominibus pro peccato originali imposita: & sic à Deo venit cuilibet hominum, naturaliter quidem post septuaginta annos; casualiter verò ac violenter post aliquot à natiuitate horas, dies, menses, &c. Vnde est *Ps.* 38. Ecce mensurabiles posuisti dies meos, & substantia mea tanquam nihilum ante te. Et *Iob.* 14. Breues dies hominis sunt, numerus mensium eius apud te est; constituisti terminos eius qui præteriri non poterunt. *Item Ps.* 89. Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni, si autem in potentatibus octoginta anni; & amplius eorum labor & dolor. *Vel prout* est iusta quædam temporalis pœna specialiter aliquos peccatores tangens: & sic etiam mors venit à Deo, post certum aliquem ac præfixum numerum eorum peccatorum actualium. Vndè est illud *Eccl.* 7. Ne impiè agas multum, & noli esse stultus; ne moriaris in tempore non tuo. Et *Psal.* 84. Viri sanguinum & dolosi, non dimidiabunt dies suos. *id est.* Viri, tàm nimirum sanguinem humanum effundentes, quàm suo sanguini indulgentes, seu propriæ sensualitati obedientes; ad dimidium dierum suorum non peruenient. *Vel prout* est iusta quædam temporalis pœna, æternæ

ternæ pœnæ coniuncta, specialiter aliquos oppressores hominum ac persecutores iustorum concernens; & sic mors venit etiam à Deo. Vnde est *Sap.* 5. Iniustitia, mortis est acquisitio. *Item cap.* 15. Malorum amatores, digni sunt morte. Et *S. Chrys.* Vocantur ante tempus boni, ne diutius vexentur à noxijs: mali verò & impij tolluntur, ne diutius bonos persequantur. *Vel prout* mors est terminus miseriarum huius vitæ, & periculorum in peccata ruendi sublatio: & sic venit à Deo. Vnde est *Eccl.* 30. Melior est mors quàm vita amara, & requies æterna, quàm languor perseuerans. Et *Sap.* 4. Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animam illius. *Vel prout* mors benefica est, in hoc, quod pios copulat æternis bonis, post certum videlicet ac à Deo præfixum numerum bonorum operum: & sic etiam venit à Deo. Vnde est *Sap.* 4. Consummatus in breui expleuit tempora multa, placita enim erat Deo anima illius. *Ibidem.* Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. *Apoc.* 14. Beati mortui qui in Domino moriuntur. *S. Anselm.* Non nocet bonis, si occidantur, vel subitâ morte rapiantur: non enim subitò moriuntur, qui semper se cogitauerunt morituros. Siue ergo ferro immolentur, siue à bestijs lacerentur, aut flammis vel vndis immergantur, aut suspendantur, vel crura frangantur, vel quolibet alio infortunio moriantur,

ur,ſemper eſt pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Quacunque hora iuſtus moriatur, iuſtitia eius non auferetur ab eo: & ita mors non obeſt, imò multum prodeſt eis: quia ſi quid peccati contraxerunt per humanam fragilitatem, relaxatur per mortis acerbitatem. *hæc ille*.

CONSCIENTIA ſatis inſtructa præſentibus documentis, conquieſcit. VOLVNTAS nullam deinceps temporalem timere vult mortem, propter ſpem vitæ æternæ, quæ ſibi cælitus promittitur.

In quarta conſideratione.

RATIO proponit. Pro quo mortis incertitudo, quo ad ſtatum, modum, locum, ac tempus nobis neceſſaria eſt? Reſpondet SYNTERESIS. *Primò, ex D. Bernardo dicente.* Certum eſt quod morieris, & incertum eſt quando, aut quomodo, aut vbi: quoniam vbique te mors expectat, tu quoque ſi ſapiens fueris, vbique eam expectabis. *Item ex D. Greg.* Horam vltimã Dominus noſter idcircò voluit nobis eſſe incognitam, vt ſemper poſſit eſſe ſuſpecta, vt dum illam præuidere non poſſumus, ad illam ſine intermiſſione præparemur. Vndè & ipſe Dominus ait *Luc.* 13. Beati ſunt ſerui illi, quos cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes. *Et infra.* Et vos eſtote parati: quia quâ hora non putatis, filius hominis (*ad educendum vos de hac vita*) veniet.

Secundò,

Secundò, quod peccator si sciret longè mortem suam abesse, suis securè indulgere velle concupiscentijs, & pœnitentiam vsque ad mortem differret: & sic vix aliquis inueniretur, qui veram, voluntariam ac tempestiuam ageret pœnitentiam. Iustus etiam si sciret se diu victurum, negligeret profectum ac disciplinam spiritualem, & sic facilè tepesceret in charitate Dei & proximi. Vel quoque si sciret propè esse mortem suam, multa bona opera, bono communi deseruientia omitteret, vt liberius recollectioni suæ vacare posset.

CONSCIENTIA, æterna iudicia Dei approbat. VOLVNTAS eadem laudat, superexaltat, &c.

In quinta consideratione.

RATIO quærit. Quomodo se homo ad mortem benè præparare debet? Respondet SYNTERESIS dicens. Per *remotam* videlicet ac *proximam præparationem*. Remota præparatio tria postulat. *Primò*, memoriam ipsius mortis perpetuã, ex qua sequitur dolor pœnitentiæ de peccatis præteritis, & timor Dei, mentem ab omni peccato retrahens. Vnde est *Eccl.* 14. Memor esto, quoniam mors non tardat. *Et cap.* 7. In omnibus operibus tuis memorare nouissima, & in æternum non peccabis. *Et S. Hier.* Nihil æquè tibi proficiet ad temperantiam omnium rerum, quàm frequens cogitatio breuis æui, & huius incerti: quid-

idquid facies respice mortem. Et *S. Cypr.* :mento mortis tuæ & non peccabis: qui se otidie recordatur esse morituru, contenit præsentia, & ad futura festinat. *Secundò*, mota præparatio ad mortem, requirit vitam nam. Vnde est illud quod dicitur. Viuite nè, ne malè moriamini. Viuit autem quis nè, si viuit sobriè erga seipsum, iustè erga oximum, & piè erga Deum, iuxta illud 1. *mot.* 2. Sobriè, & iustè, & piè viuamus in oc sæculo, expectantes beatam spem, & adntum gloriæ magni Dei. *Et Luc.* 1. In santate & iustitia coram ipso omnibus diebus ostris. *Tertiò*, requirit semper paratum ac signatum habere moriendi animum, iuxta omini Dei beneplacitum. Vnde *S. Clima-us.* Probatus ille est, qui mortem singulis ebus expectat: sed ille Sanctus, qui eam sinulis horis desiderat.

Proxima quoque ad mortem præparatio, ia itidem requirit. *Primum* requisitum est, : homo quamprimum incurrerit aliquam orporalem infirmitatem, statim persuadeat bi illam esse quendam nuncium ac præcurorem mortis, signumque voluntatis diuinæ e sua ex hoc mundo transmigratione; vbi nanifestata sua ægritudine illis quibus ex ofcio seu ex charitate incumbit sui curam geere; totum sui corporis negotium committat dispositioni eorum, vt sic ipse liberius vaare possit diuinis ac spiritualibus: quod si

aliquan-

aliquando viderit eos negligenter sibi seru re, patientiam omninò habeat; ac propt Christi imitationem æquo, mansueto, & g to animo sufferat eorum incuriam: ac pro nus cogitationem & affectionem suam ab mnibus transitorijs auertere studeat, sursu que in Deum erigere conetur, exemplo sa cti Martini, qui oculis ac manibus in c lum semper intentus, inuictum ab oratio Spiritum non relaxabat. *Secundum*, vt infi mus, diligenter suâ examinatâ conscienti humillimè Sacramentum pœnitentiæ, & crosanctæ Eucharistiæ affectuosissimè, ac ta dem infirmitate ingrauescente, etiam vnct onis extremæ deuotissimè suscipiat.

Tertium requisitum proximæ præparat onis ad mortem, est, vt infirmus in vnio nuditatis, passionis ac mortis Christi Domi in cruce pendentis, animam suam ab om cogitatione & affectione transitoriorum d nudatam, & corpus multis languoribus affl ctum humillimè offerat, ac eo ipso, pro su peccatis satisfacere cupiat. Deinde eunde Christum Dominum, tanquam verum Deun Creatorem, Saluatorem, Iudicem, ac remu neratorem suum actibus fidei, spei, & char tatis adoret. Detestationem quoque, displ centiam ac fugam peccatorum suorum cora illo renouet, & iuramentum, vota, professi onem, intentionem, proposita, & pacta sui æ terni testamenti confirmet. Ac tandem Do

minica

ica illa ſeptẽ verba in cruce prolata, tum
ſum Chriſtum, cùm ad ipſius Patrem æ-
um, deuotiſſimè & confidentiſſimè ex
no ſui cordis proferat. *Primum* verbum
uc. 23. Pater, dimitte illis, non enim ſci-
quid faciunt. *Vbi infirmus dicat.* Pater mi
aluator benigniſſimè, per illum affectum
m ardentiſſimum, quo hanc orationem
tuis fudiſti inimicis, obſecro te, vt delicta
entutis meæ & ignorantias meas coram
Patre æterno excuſare digneris; qua rati-
e ego quoque in vnione huius modi affe-
s tui, dimitto aduerſarijs meis omnes in-
ias ac offenſas, quibus me aliquando affe-
unt aut afficere voluerunt: & quos etiam
aliquando offendi, ſiue aliquo modo ſcan-
lizaui, nunc coram te humiliter deprecor,
propter amorem ac imitationem tui, idi-
im mihi dimittant.

Secundum eſt Luc. 23. Dicebat latro ad IE-
VM. Domine, memento mei, cùm veneris in
gnum tuum. Et dixit illi IESVS: Amen di-
tibi, hodie mecum eris in paradiſo. *Vbi in-
mus.* Sonet quæſo Domine in auribus ani-
æ meæ, huiuſmodi vox tua dulcis, quando
lutus ab his vinculis mortalitatis coram te
iſerrimus comparebo, Amen.

Tertium eſt Ioan. 19. Cùm vidiſſet IESVS
atrem, & diſcipulum ſtantem quem dilige-
at, dicit matri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus:
Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua. Et

ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſuan *Hæc verba Christi infirmus mente reuoluens,* ſi ad ſe directè modo primi[illegible] prolata eſſe Beatiſſimam Virginem Ma[illegible]a affectu deu tiſſimo in matrem ſuam r[illegible]t, & erga illa filialem in ſe amorem excitare curet: ea demique ſuppliciter oret, vt vice verſa mate num affectum in hac vltima hora erga ſe m nifeſtare dignetur, dicens illud ad eam. *Mon ſtra te eſſe matrem.* Et illud, *Maria mater gr tiæ, dulcis parens clementiæ. Tu nos ab hoſ protege, & mortis hora ſuſcipe.* Similiter etia aliorum Sanctorum auxilium ac patrociniu inuocare poteſt.

Quartum eſt Matth. 27. Deus meus, De meus, vt quid dereliquiſti me. *Vbi infirmu* Domine, ideò derelinqueris à Patre tuo in æ ternum benedicto, per ſubtractionem videli cet ſenſibilis internæ conſolationis; vt mih eo ipſo homini miſerrimo multis anguſtijs infirmitatibus ac tentationibus circumdato promerearis cæleſtem conſolationem, bene dictionem & protectionem.

Quintum eſt Ioan. 19. Poſtea ſciens IESVS quia omnia conſummata ſunt, vt conſumma retur ſcriptura, dicit: Sitio. *Vbi* in vnionem ac memoriã ſitis Domini in cruce pendentis, ſitiat quoque infirmus inprimis, omnem Dei implere iuſtitiam & voluntatem: *deinde*, ſitiat & cupiat diſſolui, & eſſe cum Chriſto; *ac tandem*, ſitiat, vt ipſe Saluator animæ ſuæ ſalutem ſitire dignetur.

Sextum

Sextum est Ioan. 19. Cùm ergo accepisset
ſvs acetum, dixit: Consummatum est. *Vbi*
ſiderans infir... dies suos esse consumma-
, & agnoscen... non consummâsse aut non
pleuisse sicut ... erat præcepta Dei, &
priæ suæ vocationis obligationes; corde
ntritus confidentiaque plenus: recurrat ad
um Mediatorem, orans eum humillimè
venia omnium suarum defectionum, vt
sericordia Dei protectus, in regione viuo-
m gratias ei agendo dicere possit. *Consum-*
tum est. id est, impletum est mihi omne
um promissum. Ecce quod credidi, iam vi-
o; quod speraui iam teneo; quod concu-
ui ac dilexi, iã tota deuotione complector,
in complexu illius iam plenè gaudeo.
Septimum est Luc. 23. Et clamans voce ma-
â IESVS, ait: Pater, in manus tuas com-
endo spiritum meum. Et hæc dicens, ex-
rauit. *Vbi infirmus.* Pater mi benignissime,
manus tuas commendo spiritum meum,
ibus me ad imaginem & similitudinem tuã
eâsti, & in æternum conseruare decreuisti:
manus tuas, quibus me per gratiam tuam
demisti, quasque pro salute mea perforari
luisti: in manus tuas, quibus me hucusque
o peccatis meis paternè ac benignè castigâ-
: in manus tuas, quibus mihi ad te claman-
, semper contra tentationes mundi, carnis,
diaboli auxilium præstitisti: in manus tuas,
uibus me semper per vias rectas iustificatio-

num tuarum ducere dignatus es: denique in manus tuas commendo ſpiritum meum, in quibus iuſtorum animæ repoſitæ ſunt, & à tormento ac ictu mortis æternæ cuſtodiuntur, vt in æternū gaudio cæleſti perfruantur ineffabili. Iesvs, Iesvs, eſto mihi Iesvs.

Conscientia vtramque approbat præparationem. Volvntas dum tempus habet, ante ipſum ſcilicet mortis nuncium, ſæpè in eadem præparatione ſeſe exercere vult.

In ſexta conſideratione.

Ratio quærit. Quam ob cauſam, ſicut iuſtis ita & iniuſtis, potius citam mortem quàm longam vitam cupere melius eſt? Reſpondet Synteresis ad primum dicens: Iuſtis melius eſt citam mortem cupere, quàm longam vitam, ob triplicem rationem: *quarum prima* habetur, quia vita illorum præſens multis miſerijs repleta eſt, à quibus non poſſunt niſi per mortē liberari. Vnde *S. Aug. de Verbis Dom. ſerm.* 17. Quid eſt diu viuere, niſi diu torqueri? Et *S. Ambr. ſer. de Quadr.* Tantis malis hæc vita repleta eſt, vt comparatione eorum, mors remedium illius putetur eſſe, non pœna: ideoque breuem vitam Deus facit, vt hæ moleſtiæ, quæ proſperitate eius vinci vel tolli non poterant, temporis exiguitate finirentur. Et *S. Greg. hom.* 37. Temporalis vita æternæ vitæ comparata, mors eſt potius dicenda quàm vita: ipſe enim quotidianus

anus defectus corruptionis, quid eſt aliud
ìàm quædam prolixitas mortis. Idcircò
Iob vita ſua odioſa erat non amabilis,vt pa-
t ex *cap.* 10. verborum eius vbi dicit: Tæ-
:t animam meam vitæ meæ. *Secunda* ratio
t, ob quam iuſti citam mortem magis quàm
ngam vitam cupere ſibi melius exiſtimant;
ıia quamuis vita illorum ſit eis bona pro-
:er meritum,tamen mors melior, per quam
fugiunt quæuis pericula peccandi mortali-
r,& neceſſitatem peccandi venialiter: nul-
m enim malum pœnæ, ſic eſt graue,ineligi-
le, ac omninò fugiendum homini, vti ma-
ım cuiuſcunque culpæ. Vnde *quidam ait*,
ræſtat millies mori, quàm Deum vel leuiſſi-
è offendere. Idcircò *S. Caſimirus*, maluit
ıori,quàm peccati culpâ fœdari. Et *S. Paul.*
ı ipſa propenſione ad peccandum, per mor-
:m liberari cupiuit, vt patet ex eius verbis
om. 7. vbi dicit. Infelix ego homo, quis me
berabit de corpore mortis huius? *id eſt*, de
orpore, corruptioni, concupiſcentijs, affe-
:ibus peccandi, vitijs, & morti obnoxio.
ertia eſt,vt præmium æternæ vitæ aſſequan-
ır, quod aſſequi non poſſunt, niſi morian-
ır. Sicut enim operarij appetunt finem diei,
t mercedem ſui laboris accipiant; ita Sancti
iri mortē cupiunt, quæ eſt terminus ac finis
itæ eorum, vt quantocius mercedem operũ
uorũ feliciter obtineant,iuxta illud *Apoc.* 14.
ſeati mortui, qui in Domino moriuntur, o-

pera enim illorũ, sequuntur illos. Et *Rom.* Gloria & honor, & pax omni operanti boni. Ad hanc mercedem æterni gaudij anhelab S. Paulus, cùm diceret *Philip.* 1. Cupio di solui, & esse cum Christo. Et *S. David Ps.* 4 Quando veniam & apparebo ante faciem De

Respondet ad secundum sic: Iniquis impijs peccatoribus, melius etiam est citat mortem, quàm longam vitam cupere: qu quò hîc diutius viuunt, eò magis peccata mu tiplicant, quibus Deum offendunt, proxim scandalizant, & continuò maiorē suæ damn tionis gehennam ædificant: quâ de causa *Ecc cap.* 4. Laudauit magis mortuos, quàm viuen tes. Et *S. David* partim compassione motu partim zelo succensus, citã mortem & citat condemnationem impijs precatus est, dicens *Ps.* 54. Veniat mors super illos, & descendan in infernum (*carni scilicet, mundo ac diabolo* viuentes. ne videlicet plus Deum offendant proximis noceant, & sibiipsis pœnas æterna mortis adaugeant.

Conscientia huiusmodi rationibu conuincitur. Volvntas, præsentem vitam habere vult in patientia, & mortē in desiderio

PRAXIS VIII.

Mysterium iudicij Dei ascetice meditandi.

In prima consideratione.

Ratio affert propositionem. Quis est iudex futuri sæculi, & quem ille iudicabit,

t vbi, & quando, & quomodo? Respondet
YNTERESIS ad primum punctum deferens
olutionem. Iudex futuri sæculi ordinarius,
st ipse Deus vnus & trinus, vt patet *Ezech.* 18.
dcircò vnumquemque iuxta vias suas iudi-
abo domus Israël, ait Dominus Deus. Et
erem. 29. Ego sum iudex & testis. Iudex
erò delegatus, est Christus Dominus vt ho-
no, quod patet *Ioan.* 5. Neque enim pater iu-
licat quemquam, sed omne iudicium dedit
ilio, vt omnes honorificent filium, sicut ho-
norificant patrem; & potestatem dedit ei iu-
dicium facere, quia filius hominis est. Et *Matt.*
26. Data est mihi omnis potestas in cælo & in
terra. Et *Act.* 10. Et præcepit nobis prædi-
care populo & testificari, quia ipse est consti-
tutus à Deo iudex viuorum & mortuorum.

Ad secundum punctum. Iudicabit omnem hominem, iuxta illud *Rom.* 14. Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Itaque vnusquisq; nostrûm pro se rationem reddet Deo. Et 2. *Cor.* 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum, siue malum. Sciendum autem est, quod quatuor erunt differentiæ seu ordines hominum in iudicio Dei. *Primus* ordo erit illorum, qui non iudicabuntur & saluabuntur. Vt sunt omnes viri Apostolici, ac perfecti, qui erunt coiudices, seu iudicis Christi assessores, sicut illis promissum est *Matth.* 19. Amen dico vo-

 bis,

bis, quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cùm ſederit filius hominis, in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraë. *Secundus* ordo illorum eſt, qui iudicabuntur & ſaluabuntur. Vt ſunt omnes iuſti, quorum merita bona permixta ſunt aliquibus malis vtpotè ex euentu venialibus. *Tertius* eorum qui iudicabuntur & condemnabuntur, vt ſunt fideles, quorum damnabilia merita, permixta ſunt aliquibus bonis operibus. *Quartus* eorum, qui non iudicabuntur & condemnabuntur. Vt ſunt infideles, quod probatur *Ioan.* 3. Qui non credit, iam iudicatus eſt.

Ad tertium. Iudicio particulari non aſſignatur aliquis locus determinatus; quia communiter, vbi quis moritur, ibi etiam iudicatur, vel nimirum paulò ante, vel mox poſt ipſam animæ à corpore ſeparationem. Sed iudicium vniuerſale celebrabitur in valle Iozaphat, iuxta illud *Iohelis* 3. Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallé Iozaphat: quia ibi ſedebo, vt iudicem omnes gentes in circuitu. Vnde *S. Thomas.* Iudicium generale fiet circa montem Oliueti, vbi eſt vallis Iozaphat; & circa locum illum Chriſtus deſcendet, ſicut inde aſcendit; vt idem eſſe oſtendatur, qui deſcendit, & qui aſcendit.

Ad quartum. Tempus extremi iudicij, ſoli Deo cognitum eſt, iuxta illud *Zach.* 14. Et erit dies vna, quæ nota eſt Domino. Vnde inqui-

renti-

:ntibus diſcipulis de tempore illo, reſpondit
ominus, *Act.* 1. Non eſt veſtrûm nôſſe tem-
ora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua
oteſtate. *Idem prædixit Marc.* 13. De die
utem illo, vel hora nemo ſcit, neque Angeli
ı cælo, neque Filius, niſi Pater. *id eſt*. Neſcit
ilius, vt filius hominis; ſed ſcit vt filius Dei.
el, neſcit filius, vt eſt Saluator ac Mediator
ominum; ſed ſcit, vt eſt iudex. *Vel* neſcit filius
t nobis reuelet; ſed propter ſeipſum ſcit.
dem docuit Apoſtolus 1. *Theſſ.* 5. dicens:
De temporibus autem & momentis, fratres,
ıon indigetis vt ſcribamus vobis. Ipſi enim
diligenter ſcitis, quia dies Domini ſicut fur in
ıocte ita veniet. Cùm enim dixerint pax &
ecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet
nteritus.

Ad quartum punctum reſponſio habetur
Pſ. 5. Iudicabit orbem terræ in æquitate, &
populos in veritate ſua. Vnde *S. Greg. ſuper Matth.* In illa diſtrictione vltimæ increpatio-
nis, omne argumentum ceſſat excuſationis:
quippè, quia ille fortis increpat, qui teſtis
conſcientiæ, intus animam accuſat. Et *S. Ber. ſuper Cant.* Veniet dies illa in qua plus vale-
bunt pura corda, quàm aſtuta verba; conſci-
entia bona, quàm marſupia plena; quoniam
quidem iudex ille non falletur verbis, nec
flectetur donis.

CONSCIENTIA infert. Tu es reus, die tibi
ignota iuſtè à Deo iudicandus. Igitur iuxta

illud *Eccl.* 18. Ante iudicium interroga te ipsum, ac para iustitiam tibi, & in conspect Dei inuenies propitiationem. VOLVNTAS consilio suæ conscientiæ obtemperat.

In secunda consideratione.

RATIO quærit. Quæ proximè præceden vniuersale iudicium? Respondet SYNTERESIS. *Primò*, Iudicium vniuersale, præcedet iudicium particulare: quilibet enim homo in sua morte, stabit singillatim ante tribunal Christi Domini, vbi accipiet sententi de omnibus bonis & malis quæ gessit: sed non omnia bona vel mala statim recipiet; quia in hoc particulari iudicio, non nisi secundum animam vel damnabitur vel saluabitur: in generali verò, etiam secundum ipsum corpus eandē consequetur mercedem. Vnde *S. Aug.* Qualem te inueniet Deus in tuo nouissimo die, talem te iudicaturus est in mundi nouissimo die. *Secundò*, præcedent multa mala, quibus peccatores flagellabuntur ac punientur; & multæ iustorum persecutiones, quibus purgabuntur: ac tandem ipse Antichristus veniet, qui superatis regibus terræ, conabitur omnes homines, etiam ipsos electos à cultu veri Dei auertere, & ad sui trahere venerationem & adorationem, *tum videlicet* per apparentem sanctitatem, *tum* per simulatam humanitatem ac benignitatem, *tum* per astutiam argumentorum ex doctrina diaboli sibi venien-

enientium, *tum* per falsa miracula, quæ arte agicâ operabitur, *tum* per munera & largi-onem bonorũ temporaliũ, *tum denique* per aria tormenta, ac omne genus tyrannidis.

Tertiò præcedet iudicium generale, appa-itio Enoch &Eliæ, qui immediatè ante ipsum Antichristi imperium Iudæos in Christum redere facient, iuxta illud *Malach.* 4. Ecce go mittam vobis Eliam Prophetam, antequã eniat dies Domini magnus & horribilis, & conuertet cor patrum ad filios, & cor filio-um ad patres eorum. Et *Matth.* 17. Elias qui-dem venturus est, & restituet omnia. Et *Apoc.* 11. Dabo duobus testibus meis (*Enoch scilicet ac Eliæ*) & prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis. Hos Sanctos patres occidet Antichristus in Ierusalem; post quindecim autem dies, & ipse impius occide-tur à Sancto Michaële Archangelo, in monte Oliueti, in loco circa quem Dominus noster ascendit in cælum: occidetur autem, vt ali-qui putant, vltimo die bacchanaliorum.

Quartò, præcedent signa in sole, & luna, & stellis, iuxta illud *Matth.* 24. & *Luc.* 21. Sta-tim autem post tribulationem dierum illo-rum sol obscurabitur, & luna non dabit lu-men suum, & stellæ cadent de cælo, & virtu-tes cælorum commouebuntur. Et *Ioël.* 2. Sol & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt lumen suum. *Quintò*, præcedet maximus ignis, qui faciem huius mundi expurgabit ac

renouabit, iuxta illud *Psal.* 96. Ignis an ipsum præcedet, & inflammabit in circuit inimicos eius. Et *Ioël.* Ante faciem eius ign vorans, & post eum exurens flamma.

Sextò, his omnibus succedet resurrecti generalis, tàm iustorum quàm impiorum, ips die, vt aliqui sanctorum existimant, resurre ctionis Dominicæ. Vnde est *Matt.* 24. Mitte Angelos suos cum tuba & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis à summis cælorum vsque ad terminos eorum Illud verò quod dicitur. *Psal.* 1. Non resurgent impij in iudicio, *sic intelligendum est* Non resurgent ad gloriam, sed resurgent ad pœnam & confusionem æternam, iuxta illud 1. *Cor.* 15. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. Hinc *S. Bon. lib.* 7. *Theol. Verit. cap.* 16. Resurgent igitur omnes nulla in eis existente differentia, quantum ad ordinem temporis; sed magna, quantum ad ordinem dignitatis: nam mali resurgent deformes & passibiles; in bonis autem natura seruabitur & vitia detrahentur: omnes verò tàm boni quàm mali resurgent integri corpore, debita statura, secundum ætatem plenitudinis Christi. *Item.* Resurrectio igitur tria corriget in natura. Scilicet defectum, sicut in pueris & mutilatis, seu in diminuta natura membrorum. Superfluum, scilicet vnguium, crinum, & huiusmodi. Errorem, sicut in monstruositate membrorum, *hæc ille.*

Diuer-

Diuersitas quoque inter ipsos iustos magna erit: nam sicut alia est claritas solis (*Vt ait S. Paulus* 1. *Cor.* 15.) alia claritas lunæ, & alia claritas stellarum: stella enim à stella differt in claritate; sic & resurrectio mortuorum. *Tunc* in illa resurrectione multi ex primis, erunt nouissimi; & ex nouissimis, primi. *Tunc* stabunt iusti in magna constantia, aduersus eos qui se angustiauerunt. *Tunc* dicent iusti de vnoquoque reprobo. Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum; nec non, in multitudine potentiæ, nobilitatis, sapientiæ & astutiæ suæ. *Tunc* dicent iusti inuicem ad seipsos. Bonum est confidere in Domino, quàm confidere in homine. Bonum est sperare in Domino, quàm sperare in principibus. Confiteamur igitur Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius. *Tunc* & impij iustos aspicientes dicent, Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est.

Septimò. Et ecce præuio signo triumphali crucis, aduentus iudicis Christi Domini, in maiestate magna, iuxta illud *Matth.* 26. A modò videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus

cæli. Et *cap.* 25. Cùm venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli cum eo tunc sedebit super sedem maiestatis suæ, & congregabuntur ante eũ omnes gentes, & separabit eos abinuicem, sicut pastor segregat oues ab hædis, & statuet oues quidem à dextris suis, hædos autem à sinistris. Hic autem aduentus Christi, iustis quidem erit desiderabilis & amabilis, iuxta illud *Apoc.* 22. Veni Domine IESV. Sed impijs erit formidabilis ac terribilis, iuxta illud *Malach.* 3. Ecce veniet, & quis stabit ad videndum eum? & quis (*impiorum scilicet*) poterit cogitare diem aduentus eius? si enim populus Israëliticus nimis contremuit ad præsentiam Dei se in monte Sinai manifestantis, cùm ab eo legem acciperet, sicuti est *Exod.* 18. & *Deut.* 4. Quomodo non contremiscet impius peccator in aduentu iusti iudicis, cuius legem non obseruauit. Si etiam S. Ioannes & Daniel Propheta, vt est *Apoc.* 1. & *Daniel.* 10. ad aspectum vnius Angeli, tanquam mortui in terram corruerint: Et si Sacerdotes, seueritate vultus Christi adhuc morituri (vt est *Matth.* 21.) de templo eiecti, ita metu perculsi obstupuerunt, vt hiscere ac mutire non auderent: & si ad vnicam vocem illam Christi, *Ioan.* 18. Ego sum: cohors militum retrò in terram ceciderit: quomodo miserrimi homunculi plurimis onusti peccatis, Dominum Deum testem conscientiæ suæ, ac iudicem operum suorum,

imis furentem ac minitantem ſuſtinebunt? ieu dicturi (*Luc.* 23. & *Apoc.* 6.) montibus t petris: Cadite ſuper nos, & abſcondite nos facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira Agni: uoniam venit dies magnus ipſorum, & quis oterit ſtare. Vnde *S. Hieronymus ſuper Matt.* *ut.* Siue comedam, ſiue bibam, ſiue aliquid liud faciam, ſemper vox illa videtur ſonare n auribus meis: Surgite mortui & venite ad udicium. Quoties diem iudicij cogito, to-us corde & corpore contremiſco. Si qua ræſentis vitæ eſt lætitia, ita agenda eſt, vt nunquam amaritudo futuri iudicij recedat à memoria. Non eſt noſtrûm nôſſe tempora, id eſt, non expedit nobis diem iudicij nôſſe, ſed ſemper incerti de aduentu iudicis, ſic quo-tidiè viuamus, quaſi die altera iudicandi ſi-mus, *hæc ille.*

CONSCIENTIA his aſſentitur. VOLVN-TAS iudicem adorat deprecaturque dicens. Iudex crederis eſſe venturus. Te ergo quæ-ſumus &c. Et ab hædis me ſequeſtra, ſtatuens in parte dextra.

In tertia conſideratione.

RATIO quærit. A quo coram æquiſſimo iudice accuſabitur homo? Reſpondet SYNTERESIS. *Primò* accuſabitur homo à di-abolo qui *Apoc.* 12. dicitur accuſator fratrum, ante conſpectum Dei noſtri, die ac nocte. Hic enim nequiſſimus & callidiſſimus hoſtis nunc

indu-

inducens aliquem ad peccandum, doloſâ ſu perſuaſione extenûat peccati culpam; infirmitatem ac fragilitatem corporis eius exaggerat; miſericordiam Dei amplificat, & facilem ei pollicetur de peccato reſurrectionem: tunc verò omnia inuerſo modo faciet; ac ipſius iudicis iuſtitiam, ſecundum vltimũ ſuum poſſe, ad vltionem iniquitatis acuere ac prouocare conabitur. *Secundò*. Ab Angelo cuſtode: Iuſtum enim eſt, vt homo qui noluit in hac vita ſanctum ſuum Angelum habere inſtructorem; habeat in futura, eundem ſuarum iniquitatũ denunciatorem, teſtem, & accuſatorem. *Tertiò*. Accuſabitur homo à complicibus ſuæ iniquitatis, & ab alijs puſillis, quos aliquando vel malis ſuis exemplis ſcandalizauit, vel aliquo modo eis iniurius fuit: imo quoque accuſabitur ab omni creatura, quâ fuit aliquando abuſus. Vnde *Iob*. 2. Reuelabunt cæli iniquitatem eius, & terra conſurget aduerſus eum. Et *Sap*. 5. Armabit creaturam ad vltionem inimicorum. *Quartò*. A propria conſcientia accuſabitur homo. Vnde eſt *Dan*. 7. Iudicium ſedit & libri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ: & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris, ſecundum opera ipſorum. Per libros iſtos intellige ſingulorum hominum conſcientias, in quibus quaſi in libris deſcripta & recondita ſeruantur illorum mala & bona, in iudicio Dei aperienda & manifeſtanda, iuxta illud

Eccl. 11.

cl. 11. In fine hominis denudatio operum
us. Et *Luc.* 12. Nihil enim opertum eſt,
od non reueletur ; neque abſconditum,
od non ſciatur. Et 1. *Cor.* 4. Nolite ante
mpus iudicare, quoaduſque veniat Domi-
us, qui illuminabit abſcondita tenebrarum,
manifeſtabit conſilia cordium. Per librum
tæ, intellige librum præceptorum Dei; aut
oque librum Chriſti conſcientiæ : cum
o quidem libro, in illa die libri conſcienti-
um omnium hominum conferentur, ad vi-
endum ac diſcernendum, vtrum conformia
t difformia ſibi in illis contineantur.

CONSCIENTIA his illuminata, diligenter
recolligit ac examinat. VOLVNTAS, mala
a deteſtatur, & bonis actibus efficaciter in-
ſtere vult.

In quarta conſideratione.

RATIO quærit. Pro quo homo in iudicio Dei accuſabitur, iudicabitur & ſententia-
itur? Reſpondet SYNTERESIS. *Primò*, ac-
uſabitur & ſententiabitur homo pro omni
uo cogitatu inordinato, iuxta illud *Sap.* 1.
n cogitationibus enim impij interrogatio e-
it. Et *cap.* 3. Impij ſecundum quæ cogitaue-
runt, correptionem habebunt Et *Prou.* 15.
Abominationes Domini, cogitationes malæ.
Secundò, accuſabitur & ſententiabitur homo
pro verbis otioſis, vt patet *Matth.* 12. Dico
autem vobis, quoniam omne verbum otio-
ſum,

ſum, quod locuti fuerint homines, redd
rationem de eo in die iudicij : ex verbis en
tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis cond
mnaberis. Hinc eſt, quod ſi illic de verbis
nis ac otioſis quilibet homo rationem red
turus ſit, multò magis de verbis malis, fal
obſcænis, ſcurrilibus, iniurioſis, detractori
& ſimilibus examinabitur. Vnde *Eccl.* 2
Suſurro & bilinguis maledictus, multos en
turbauit pacem habentes. Et *Sap.* 1. Cuſt
dite ergo vos à murmuratione, quæ nihil pr
deſt, & à detractione parcite linguæ; quonia
ſermo obſcurus in vacuum non ibit : os au
tem quod mentitur, occidit animam. *Terti*
pro malis operibus. Vnde *Eccl.* 11. Omne o
pus corruptibile in fine deficiet, & qui illu
operatur ibit cum illo. Et *Pſ.* 33. Vultus au
tem Domini ſuper facientes mala: vt perd
de terra memoriam eorum. Et *Prou.* 11. S
iuſtus in terra (*mala*) recipit: quantò mag
(*illa in futuro ſæculo recipiet*) impius
peccator. *Quartò*, pro peccatis ignotis & a
lienis, à quibus Dauid mundari & abſolui cu
piuit, dum ſic Deum oraret *Pſal.* 18. Ab oc
cultis meis munda me, & ab alienis (*quorum
fui aliqua cauſa*) parce ſeruo tuo. Ad eaden
peccata reſpectum habuit S. Paulus, cùm di
ceret 1. *Cor.* 4. Nihil mihi conſcius ſum, ſe
non in hoc iuſtificatus ſum : qui autem iudi
cat me, Dominus eſt. *Quintò*, ſententiabitu
homo pro operibus iuſtis ac bonis, nonnulli
videlicet

delicet imperfectionibus permixtis. iuxta
ud *Ps.* 74. Cùm accepero tempus, ego iu-
tias iudicabo. Vnde est, quod iusti semper
ntemnant suas iustitias, dicentes intra se il-
d *Isa.* 64. Quasi pannus menstruatæ, iusti-
æ nostræ. Hinc *S. Isid. de summo bono.* Sæpè
uæ apud hominum iudicium bona patent;
pud examen diligentissimi & acutissimi iudi-
s reproba deteguntur: ideòque omnis san-
us veretur, ne fortè bonum quod agit, pro
liqua animi intentione, in oculis Dei repro-
um sit. *Sextò.* Accusabitur, iudicabitur, &
ententiabitur impius homo pro abusione
onorum ac talentorum Dei, & pro omissione
onorum operum, iuxta illud *Luc.* 12. Omni
utem cui multum datum est, multum quæ-
etur ab eo: & cui commendauerunt mul-
um, plus petent ab eo. Et *Matth.* 25. Disce-
dite à me maledicti in ignem æternum, qui
paratus est diabolo & angelis eius: esuriui e-
nim & non dedistis mihi manducare, &c. Sic
autem seuero vultu & implacabili animo æ-
quissimus iudex contra impios hanc proferet
sententiam, vt *S. Bonau. inquiens dicat.* Quod
si B. V. Maria & omnes Angeli, & Sancti, ac
Sanctæ genua flecterent, & cum lachrymis o-
rarent pro aliquo, qui esset in mortali pec-
cato, Iudex non exaudiret eos, quia dicitur
Prou. 6. Zelus & furor viri, non parcet in die
iudicij, nec acquiescet cuiuscunque precibus,
nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

Septi-

Septimò. Sententiabitur & vocabitur, omn iustus, pro bonis operibus in gratia Dei, propter Deum patratis, ad vitam æternam, est ibidem *Matth.* 25. Venite benedicti patr mei, possidete paratum vobis regnum à cor stitutione mundi. Esuriui enim & dedistis m hi manducare, &c.

CONSCIENTIA recognoscit suas culpa: VOLVNTAS dignos fructus pœnitentiæ seri agere vult.

In quinta consideratione.

RATIO quærit. Quomodo se homo, ad iudicium Dei, tam particulare quàm generale, præparare debet? Respondet SYNTERESIS. *Primò*, Homo qui vult effugere seueritatem futuri iudicij, conscientiā suam sæpè examinet ac scrutetur, & cùm opus fuerit statim eam ab omni peccato emundare conetur per veram scilicet contritionem & sententiam Vicarij sæculorum Iudicis absolutoriam, quia dictum est *Matth.* 18. Quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo; & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo. *Secundò*, Curet placare faciem iudicis, muneribus piorum operum, tam corporalium quàm spiritualium, & hoc tempestiuè, antequam nimirum dies eius veniat: quia huiusmodi deditis pietati dicturus est iudex *Matth* 25. Quod vni ex his fratribus meis minimis fecistis, mihi fecistis. *Tertiò*, Curet

et ſemper in ipſius Iudicis Chriſti,amore,
tiâ, charitate, amicitiâ & perfectione om-
ò proficere, per ſtudium videlicet aſceti-
um meditationum, orationis mentalis, &
s imitationis: nam viri perfecti non iudi-
untur; ſed ipſi alios iudicabunt, ſicut di-
m eſt eis *Matth.* 19. Vos qui ſecuti eſtis
,in regeneratione cùm ſederit filius homi-
in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſu-
r ſedes duodecim,iudicantes duodecim tri-
s Iſraël. *Quartò,* Aliorum iudicia falſa,in-
ſta, ac temeraria, æquo animo ferat: &
m nemine lites moueat,ſeu contentioſa iu-
ia exerceat, nec de vilis iniurijs ſibi factis
quando conqueratur: ſed in omni aduerſi-
te & oppreſſione ſua exemplo Chriſti Do-
ini patientiam habeat, iuxta illud *Iacob.* 5.
tientes eſtote & confirmate corda veſtra,
ioniam aduentus Domini appropinquabit:
lite ingemiſcere in alterutrum,vt non iudi-
mini; ecce iudex ante ianuam aſſiſtit. Et
Cor. 5. Iam quidem omninò delictum eſt
vobis,quod iudicia habetis inter vos: qua-
non magis iniuriam accipitis? quare non
agis fraudem patimini? Et *S. Hieron.* Li-
ens nunc tormenta patiar, vt tunc futura
ihi gloria ſeruetur: non enim iudicabit Do-
inus bis in idipſum. *Quintò.* Neminem te-
erè audeat iudicare, ac deſpicere, niſi ſei-
ſum iudicet & deſpiciat, iuxta illud 1. *Cor.*
1. Quod ſi noſmetipſos diiudicaremus, non

vtique

vtiq; iudicaremur. Et *S. P. Fran. in Reg. c*
Sed magis vnusquisque iudicet & despiciat
metipsum. Et *S. Bern.* Caue alienæ vitæ c
curiosus explorator, aut temerarius iudex
tiamsi perpetrat opus quod reprehend
proximum tuum non iudices, magis aut
excusa; excusa intentionem, si opus excus
non potest, puta ignorantiam, puta casu
puta surreptionem: quod si rei certitudo n
lam omninò excusationem recipit, suade n
hilominus tibi, & dic apud temetipsum, ô v
hemens certè fuit ista tentatio, & quid m
cum fecisset, si accepisset in me similem pot
statem! Et *S. Aug.* Ea facta, quæ dubium e
quo animo fiant; in meliorem partem inte
pretemur. *Idem.* Cauere debemus à iudici
cùm incertum est, quo animo quid factum si
vel cùm incertum est, qualis futurus sit, q
nunc vel bonus vel malus apparet. *Idem.* T
merarijs iudicijs plena sunt omnia. De qu
desperamus, subitò conuertimur, & fit opt
mus. De quo multum præsumpseramus, d
ficit, & fit pessimus: nec timor noster cert
est, nec amor. *hæc ille.*

CONSCIENTIA doctrinam acceptat. VO
LVNTAS eo modo inueniens se esse paratã a
iudicium Dei, de donis cælestibus sibi colla
tis humiliter gaudet: sed tristatur, si se im
paratam esse conspicit.

In sexta consideratione.

Atio quærit. Quam ob causam iudiciũ Dei futurum, omninò necessarium est? ɔondet Synteresis. *Primò*, quia iudi- huius sæculi à Deo constituti, vix ali- ɪdo rectè ac iustè causas hominum decer- t ac sententiant: nam non nisi exteriora ɔerta iudicant, & hoc secundum allegata rum testimonia, quæ sæpissimè falsa sunt: rna verò & occulta soli Deo iudicanda re- uuntur, qui solus nouit abscondita cor- n. *Vel* quia iudices huius sæculi, scire sui ɪeris principia, diligenter non quærunt, ta illud *Ps.* 2. Erudimini qui iudicatis ter- ı. Vnde *S. Aug. lib.* 16. *de ciu. Dei.* Igno- tia iudicis, plerumque est calamitas inno- tis. *Vel* quia potentiores pertimescunt, tra illud *Eccl.* 7. Noli quærere fieri iudex, valeas virtute irrumpere iniquitates; ne ɛ̀ extimescas faciem potentis. *Vel* quia nera diligunt, quibus dicitur *Isa.* 5. Væ qui ificatis impium pro muneribus, & iustitiã i aufertis ab eo. *Vel* quia amore in consan- neos suosque familiares, ac amicos ferun- ; & vice versa contra suos aut suorum ad- sarios prauo laborant affectu. Vnde *Phi- phus lib.* 1. *Rhet.* Amor, & odium, & pro- um commodum, sæpè faciunt iudicem non noscere verum. Et *S. Greg. in Mor.* Iudi- e dignè de subditis nequeunt; qui in sub-

ditorum causis, vel odium vel gratiã sequu
tur. Et *Prou.* 17. Qui iustificat impium,
qui condemnat iustum, abominabilis est vtr
que apud Deum.

Secundò, quia pauci sunt, qui coram Vic
rijs Dei, causas peccatorum suorum dep
nant, ac fideliter occulta sua confiteantur,
illorum accipiant absolutionem : aut c
dum confitentur, habeant efficax & resolu
propositum tam singula quàm omnia pecca
mortalia cauendi in posterum : aut qui p
acceptam absolutionem in proposito suo st
biles inueniantur.

Tertiò. Necessarium est generale futuru
Dei iudicium, vt ibi omnis homo accipiat se
tentiam ac mercedem iuxta opera sua, tam
anima, quàm in corpore : quia in particul
iudicio non fit decretum de corpore, nisi
anima. Vnde sicut tunc iusti tam secundu
animam quàm secundum corpus, pro ma
quæ in hac vita passi sunt, & pro bonis quæ
gerunt, & pro humilitate quâ se humiliau
runt, gloria & honore publicè coronabu
tur, & iuxta modum ac perfectionem suæ vi
tutis exaltabuntur : ita impij tam etiã secu
dum animam, quàm secundum corpus, p
suis iniquitatibus & superbijs iustè damn
buntur & condignè humiliabuntur. Et sic
tunc iustorum tristitia vertetur in gaudiun
quemadmodum illis promissum est *Ioan.* 1
Amen dico vobis, quia plorabitis & flebit

mundus autem gaudebit : vos autem
tristabimini,sed tristitia vestra vertetur in
dium. Ita etiam gaudium impiorum ver-
r in tristitiam sempiternam, iuxta illud
v. 14. Extrema gaudij occupat luctus. Et
21. Tenent tympanum & cytharam, &
dent ad sonitum organi, ducunt in bonis
suos, & in puncto ad inferna descendunt.
icut tunc nullum decus boni operis, absq;
ia honoris & præmij remanebit: ita &
um dedecus culpæ,absque decore iustitiæ
enietur,iuxta illud *in Symbolo Athan.* Qui
a egerunt, ibunt in vitam æternam: qui
ò mala in ignem æternum.
Quartò, Vt Christus Dominus sicut publi-
ab impijs dum hic viueret fuit despectus,
niliatus,& ad mortem turpissimam conde-
atus; & modò dum iam regnat in gloria
ris sui, vsque ad finem mundi blasphema-
& contemnitur: ita etiam publicè coram
nibus hominibus & Angelis gloriosus ap-
eat, iuxta quod prædixit ipse, cùm staret
am principibus Sacerdotum, *Matth. 26.*
umtamen dico vobis, amodò videbitis fi-
n hominis,sedentem à dextris virtutis Dei,
enientem in nubibus cæli. Et *Zach. 12.* A-
cient ad me, quem confixerunt. Et *S. Ioan.*
oc. 1. Ecce venit cum nubibus, & videbit
n omnis oculus, & qui eum pupugerunt, &
ngent super eum omnes tribus terræ. Et
Aug. de Ciuit. Dei. Tunc manifestus ve-

niet inter iustos, iudicaturus iustè; qui oc-cultè venerat ab iniustis iudicandus iniustè.

Conscientia rationes allegatas com-probat. Volvntas, in laudes Dei ac iud-ciorum eius resoluitur.

PRAXIS IX.

Mysterium pœnarum infernalium asceticè meditandi.

In prima consideratione.

RATIO quærit. Quis condemnabitur a pœnas inferni perpetuas? Respond SYNTERESIS. Condemnabitur omnis à De reprobatus, propter præuisum finale pecca-tum, iuxta illud *Apoc.* 20. Qui non inuentu est in libro vitæ scriptus, missus est in stagnu ignis. Licet autem non sit nobis certitudina-liter ac infallibiliter scire possibile, quis vid licet hominum singillatim ab æterno vel pra destinatus vel reprobatus fuerit, cùm etia de nullius hominis vel iustitia vel peccato f nali certò nobis constet, eò quod sæpius acc dat, vt cùm de vnius correctione desperamu subitò conuertatur, & fiat optimus; & cùi de alterius vitæ probitate multum præsum mus, breui deficiat & fiat pessimus: & hir omninò incertum est, qualis futurus sit, qu nunc vel bonus vel malus apparet. Tamen i quandam huius rei coniecturalem ac proba bilem possumus deuenire cognitionem, e

nonnul-

nullis videlicet testimonijs ac signis, tum
acra Scriptura, tùm inter placita Sancto-
Patrum expressis & consignatis: quorũ
dem signorum reprobationis, aliqua in
dium ad nostri cautellam proferre liceat.
Primum signum finalis peccati & conse-
enter ipsius reprobationis est infidelitas:
alia absoluta habetur: qualis est Iudæo-
n, Turcarum, & similium; alia secundum
d: qualis est hæreticorum. Vnde *Ioan.* 3.
i autem non credit, (*siue in toto, siue in
te,*) iam iudicatus est. Et *Rom.* 2. Quicun-
e enim sine lege peccauerunt, sine lege pe-
unt. Et *Tim.* 3. Hæreticum hominem post
am & secundam correptionem deuita, sci-
s quod subuersus est, qui eiusmodi est, &
inquit, cùm sit proprio iudicio condemna-
. Et *Heb.* 11. Sine fide, impossibile est pla-
re Deo.
Secundum signum finalis peccati ac ipsius
probationis est iniustitia, quæ iustitiæ ge-
rali opponitur. Vnde sicut iustitia genera-
secundum *D. Bonauent.* est virtus, quâ sibi,
eo, & proximo, quod suum est tribuitur.
l est virtus, quæ comprehendit totius ani-
æ rectitudinem, ac omnes virtutes ordi-
ntes ad proximum, sicut est æquitas, libera-
as: & ad seipsum, sicut est innocentia, pœ-
tentia: & ad Deum, sicut est latria, obedi-
tia. Ita iniustitia præsens, nihil aliud est,
iàm vitium, quo sibi, Deo, & proximo, quod

suum est subtrahitur. *Vel* nihil aliud est, quàm omne quod fit contra iuris æterni regulas i causa Dei, sui, & proximi. De hac iniustiti illud est *Deut.* 25. Dominus auersatur omn iniustitiam. Et *Psal.* 5. Non permanebunt in iusti ante oculos tuos. Et 1. *Petr.* 4. Si iustu vix saluabitur (*lectio græca habet*, saluatur impius & peccator (*qui nimirum habentes f dem & agnoscentes veritatem Dei, operibu impijs, & quibusuis peccatis dediti sunt*) vb parebunt? Et *Rom.* 2. Non enim auditore legis iusti sunt apud Deum, sed factores legi iustificabuntur. Et *Iacob.* 1. Estote autem fa ctores legis & non auditores tantum, fallen tes vosmetipsos. Et *cap.* 2. Fides, si non ha beat opera, mortua est in semetipsa. *Et infr* Fides sine operibus (*iustitia*) otiosa est.

Tertium est consuetudo praua aliquod pec catum perpetrandi, iuxta illud *Iacob.* 2. Qui cunque autem totam legem seruauerit, of fendat autem in vno, factus est omnium reus *id est*, quantum ad auersionem à summo bo no, & quantum ad durationem punitionis quia sic se homo per vnum peccatum auerti à Deo, sicut per plura; & sic etiam punietu pro vno peccato quantum ad durationem, si cut pro pluribus. Quod autem consuetud alicuius peccati signum sit reprobationis, da rationem *S. Greg. mor. lib.* 15. Tenent enim prauæ consuetudines quem semel ceperunt, atque quotidie duriorem efficiunt: & non

nisi

i cum peccatoris vita finiuntur. *Idem*. Vſi-a culpa obligat mentem, vt nequaquam ·gere poſſit ad rectitudinem, conatur enim abitur: quia vbi diu ſpontè perſiſtit, ibi am cùm noluerit coactè cadit. *Idem*. Si iuæ rei aditus, antequam diu pateſcat non uditur, vſu fit latior, & erit conſuetudine tum, quod ratione & lege conſtat eſſe pro-itum. *Item Iſid. lib.* 1. *Soliloq.* Difficile eſt ccati conſuetudinem vincere, prauus vſus aboletur; aſſidua conſuetudo, vitium in turam conuertit. Animus ſceleribus aſtri-is, vix ab eis diuelli poteſt. *Idem de ſummo no.* Cogitatio praua delectationem parit, lectatio conſenſionem, conſenſio actionē, io conſuetudinem, conſuetudo neceſſita-n. *Idem*. Dùm facta quædam non grauia li-re & ſine metu committimus, ad peiora lera, & horrendam peccati conſuetudinem imur. Vnde *Pr.* 22. Prouerbium eſt, Ado-cens iuxta viam ſuam etiam cùm ſenuerit, n recedet ab ea. *Item Ierem.* 13. Si mutare teſt Æthiops pellē ſuam, aut pardus vari-ates ſuas: & vos poteritis benefacere, cùm diceritis malum.

Quartum ſignum reprobationis eſt recidi-tio animæ in priſtinam peccati ægritudi-m. Illud autem peccatum recidiuationis citur, quod videlicet poſt veram ac plenam Deum conuerſionem practicam, ex certa ientia & libera voluntate iterum perpetra-

tur. Vnde *Ezech.* 18. Si auerterit ſe iuſtu
iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, ſecundu
omnes abominationes quas operari ſolet i
pius, nunquid viuet? omnes iuſtitiæ ei
quas fecerat, non recordabuntur: in præu
ricatione quâ præuaricatus eſt, & in pecca
ſuo quod peccauit, in ipſis morietur. Et
Greg. in Ezech. Sicut qui à fide recedit ap
ſtata eſt, ita qui ad peruerſum opus quod d
ſeruit reddit, ab omnipotenti Deo abſq
vlla dubietate apoſtata deputabitur, etian
fidem tenere videatur.

Nota autem quod huiuſmodi peccatum r
cidiuationis peius, grauius & periculoſius e
peccato ſimplicis conſuetudinis, vt pat
Ioan. 5. Ecce ſanus factus es, iam noli pe
care, ne deterius tibi aliquid contingat. *Tu*
ſcilicet, quia difficilioris eſt curationis: pe
catum enim ſimplicis conſuetudinis, cura
ſolet funditus pœnitentiâ ordinariâ; pecc
tum autem recidiuationis præſertim in co
uerſis ſupererogatiuè, communiter ſic no
curatur, niſi pœnitentiâ extraordinariâ ſ
lenni, ac publicâ. *Tum* quia peccata per pœ
nitentiam dimiſſa, redeunt deindè recidiua
ti, non quidem ſecundum ipſam deordinati
nem, ſed ſecundum reatum, *id eſt*, obliga
tionem ad pœnam: *ſeu*, non quo ad actum
ſed tanquam circumſtantia, peccatum præ
ſens multum aggrauans.

Quintum ſignum reprobationis puta eſſ
princi-

rincipia politica, & habitus prauos: quia
ut concubina de domo non expulſa, ſolet
ſe pœnitenti laqueus & cauſa recidiuatio-
s, tanquam proxima peccati occaſio exter-
; ita etiam principia politica per ſtudium
editationis non ſuperata, & habitus praui
r aſceticam diſciplinam non mortificati,
nt cauſa recidiuationis viam ſpiritualem
cipienti, tanquam proxima occaſio interna
uerſorum peccatorum: *Et* quia ſicut ventus
gnem, ſic principia politica & habitus praui
oncupiſcentiam ac deſiderium peccandi ac-
endunt, quemadmodum quotidiana docet
xperientia.

Principia politica, vel alias Regulæ ſapi-
ntiæ mundanæ, ſunt in triplici differentia.
rima differentiæ principia prauæ politicæ,
uta eſſe omnia dogmata hæreticorum, per
uæ nimirum, & ipſa doctrina veræ fidei Ca-
holicæ deprauatur,& ipſius carnis ac ſenſua-
itatis habenæ laxantur. *Secunda* differentiæ
rincipia prauæ politicæ, per quæ ſimplicitas
c ſinceritas Chriſtiana expreſsè ſubuertitur,
& boni mores apertè funditus corrumpun-
ur, ſic deſcribit *S. Greg. Moral. lib.* 10. *cap.* 16.
dicens. Huius mundi ſapientia eſt, cor machi-
nationibus tegere,ſenſum verbis velare: quæ
falſa ſunt, vera oſtendere, quæ vera ſunt,
falſa demonſtrare. Hæc nimirum prudentia
vſu à iuuenibus ſcitur, hæc à pueris pretio
diſcitur: hanc qui ſciunt, cæteros deſpiciendo

superbiunt: hanc qui nesciunt, subiecti & ti-midi in alijs mirantur: quia ab eis hæc ea-dē duplicitatis iniquitas nomine palliata di-ligitur, dum mentis peruersitas, vrbanita-vocatur. Hæc sibi obsequentibus præcipi-honorum culmina quærere, adepta tempo-ralis gloriæ vanitate gaudere, irrogata ab a-lijs mala multipliciter reddere; cùm vire-suppetunt, nullis resistentibus cedere; cùm virtutis possibilitas deest, quidquid expleri per malitiam non valent, hoc in pacifica bo-nitate simulare. *Tertia* differentiæ principia politica huius loci propria, quæ nimirum principijs Christianæ politicæ tum occultè tum apertè aduersantur, ac vitæ spirituali dis-sentiunt, ista esse puta. Vitam scilicet, posses-siones, propriam excellentiam, corporis commoditates, & his similia tueri cum di-spendio legis diuinæ, si aliter fieri non potest. Ante omnia curam habere proprij status, prolis, familiæ, ac eniti vt bona acquisita re-tineantur, aut quoque augeantur, etiamsi le-ges Ecclesiasticæ aut diuinæ obsistant. Liben-ter diuina ignorare, vt in peccatis excusatio habeatur. Non reputare pro peccato volun-tariam transgressionem legis æternæ, vbi conscientia non vult Deum offendere. Omni-bus bonum pro bono, & malum pro malo vel-le ac rependere. Nemini nocere innocenti velle, nisi alias ipsi nocenti. Pacificè se habere cum pacificis, & turbulenter cum tur-bulentis.

lentis. Benedicere benedicentibus, & ma-
dicere maledicentibus &c. Vnde *S. Ber.* Eſt
mo pacatus; qui bona pro bonis reddens,
antum in ſe eſt nemini vult nocere. Eſt a-
s patiens, qui non reddens malũ pro malo,
iam potens eſt ſuſtinere nocentem. Eſt
oque pacificus, qui bona pro malis red-
ns, in promptu habet prodeſſe nocenti.
imus quidem paruulus eſt, & facilè ſcanda-
atur: nec facilè qui huiuſmodi eſt, in hoc
culo nequam, & pleno ſcandalis poterit
tinere ſalutem. Secundus, vt ſcriptum eſt
patientia ſua poſſidebit animã ſuam. Nam
rtius quidem, non modo ſuam poſſidet, ſed
multorum animas lucrifacit.

Habitus praui (*Vtpotè*, habitus acquiſitæ
perbiæ, auaritiæ, luxuriæ, inuidiæ, gulæ,
æ & acediæ,) ſicut ex actibus peccatorum
anima generantur; ita deinde, ſi illis tem-
eſtiuè, à principio nimirum conuerſionis,
udio aſceticæ diſciplinæ non obuiatur, ean-
em animam in alios actus peccatorum pel-
nt, & communiter non niſi ipſa morte ſu-
rantur. Vnde *S. Chryſoſt. in Matth. cap.* 32.
m. 3. Sicut ex parte Dei quamuis plures
t ſpiritus virtutum, tamen ſeptem dicun-
r: quia ex illis ſeptem, omnes ſpecies vir-
tum procedunt: quos ſpiritus, enumerat
aias & Salomon ſignat dicens. Sapientia
dificauit ſibi domum, & ſubdidit columnas
ptem: ſic ex parte diaboli quamuis multi

spiritus vitiorum sint, tamen septem dicu tur; quoniam ex illis principalibus vitijs, v tia vniuersa ac ipsa peccata nascuntur.

Origenes hom. 12. *in Num.* Sicut ex iustit generatur iustitia, & ex castitate castitas; quis enim primo tenuiter castus ac iustus e cæperit, accepto castitatis ac iustitiæ ferme to, quotidiè castior & iustior efficitur. Ita qui semel intra se, licet paruum posuerit fe mentum alicuius vitij ac peccati, quotidiè s metipso nequior ac deterior efficitur.

S. Greg. in Moral. Prima vitia, deceptæ me ti, quasi sub quadam ratione se ingerunt: se quæ sequuntur, dum mentem ad omnem i saniam protrahunt, quasi bestiali clamo mentem confundunt.

Nota autem quod nemo potest triumpha de victoria vitiorum, nisi prius principia po litica superauerit. Non aliter verò vitia ac quisita probantur esse deuicta, quàm per sta bilitatem propositi amplius Deum non offen dendi, pluribus nimirum ac diuersis vexati & probati tentationibus.

Nota deindè, quod habitus praui, à con suetudine peccandi, hoc ipso differunt: quia peccata ex praua consuetudine perpetrata, sunt actus voluntatis deprauatæ, & omninò in malum ante omnem tentationem resolutæ ac paratæ: peccata verò ex habitibus prauis nata, sunt actus voluntatis immortificatæ, ac tentationibus aut externis aut internis ali-

quate-

quatenus diuexatæ ac prouocatæ. Differunt etiam habitus praui, à principijs politicis, hoc modo: quia habitus praui, magis ad partem spectant animæ rationalis appetitiuam; principia verò politica, magis ad potentiam pertinent intellectualem.

Sextum signum reprobationis est, pœnitentia sera seu tarda, ac vsque ad mortem dilata: & ratio est, quia huiusmodi pœnitentia, communiter ac ordinariè, ex parte hominis, non solet esse vera; & ex parte Dei, non solet esse accepta. Ex parte quidem hominis pœnitentia sera, ordinariè non est vera, propter duas rationes. *Prima* est, quia talis pœnitentia, communiter non est voluntaria, & consequenter, non meritoria: nam nullum opus nostrum potest esse meritorium, quod non est voluntarium. Probatur autem pœnitentia in mortem dilata non esse voluntaria: quia si mors nunquam veniret, pœnitens huiusmodi nunquam pœniteret: & ita, cùm quis vellet mortem nunquam venire, nunquam etiã vellet verè pœnitere. Et inde patet, quod pœnitentia in morte communiter fiat ex necessitate non ex voluntate. Hinc *S. Aug. ser.* 16. Age pœnitentiam dum sanus es, si sic agis, dico tibi quod securus es: quia pœnitentiam egisti eo tempore, quo peccare potuisti. Si vis pœnitentiã agere quando iam peccare non potes; peccata te dimiserunt, non tu illa.

Secunda est ratio, quia pœnitentia in morte solet

te solet esse nimijs impedita doloribus. Videmus enim quod vna qualitas impedit, ne alia sentiatur, sicut patet in saporibus: cùm enim gustus est infectus aliquo sapore amaro, non discernit alios sapores; quia omnia quæ gustat, videntur sibi amara. Sed sicut vnus sapor impedit alium; ita vna delectatio impedit aliam, scilicet delectatio sensibilis intellectualem. Propter quod 1. *Corinth.* 2. *dicitur.* Animalis homo, non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Et similiter dolor sensibilis impedit intellectualem, ac tanto magis, quanto intensior est. Sed dolor sensibilis qui mortem inducit est maximus & intensissimus; ideò dolorem contritionis spiritualem (qui consistit in appretiatione rationis & detestatione voluntatis) sic impedit, vt illo homo affectus non valeat se supra suum inferiorem sensum abstrahere ac sursum in spiritum eleuare, internæque mentali actioni sicut oportet insistere.

Ex parte quoq; Dei pœnitentia sera, communiter ac ordinariè non est accepta, iuxta illud *Ps.* 58. Conuertentur ad vesperam, & famem patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem. Huius rei ratio datur in persona Dei. *Prou.* 1. Quia vocaui & renuistis, extendi manum meam, & non erat qui aspiceret; despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis: ego quoq; in interitu vestro ridebo, & subsannabo cùm vobis id

quod

quod timebatis aduenerit. Vnde *S. Aug. ser.* 6. Quia rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis vrgentis admonitio compellit; nec dignus est in morte accipere solatia, qui se non cogitauit moriturum. *Idem de doctr. Christiana.* Non potest malè mori qui benè vixerit; & vix benè moritur, qui malè vixit. *Idem.* Viuite benè, ne malè moriamini. *Idem.* Ad hoc prodest homini benè viuere, vt detur ei semper viuere. *hæc ille.* Verum, etiam maximo peccatori nunquam est desperandum, quamuis ordinariè sera pœnitentia (vt dictum est) non soleat esse vera, & apud Deum accepta; quia quod non fit ordinariè, nonnunquam fieri potest extraordinariè. Vnde *Ezech.* 33. Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua. Et *S. Aug. in Psal.* 6. Conuersio nostra, semper inueniet Deum paratum. *Idem de dogm.* Pœnitentiâ aboleri peccata indubitanter credimus, & in vltimo vitæ spiritu, si admissorum pœniteat. Et *S. Hier.* Nunquam est sera conuersio: Latro de cruce transit ad paradisum.

Septimum signum reprobationis est peccatum in Spiritum sanctum: quia irremissibile dicitur, iuxta illud *Matt.* 12. Qui dixerit contra Spiritum sanctum, non dimittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.

Nota primò, quod generaliter omne peccatum est contra Deum Trinum: appropriatè tamen dicitur aliud esse in Patrem, aliud in

Filium, aliud in Spiritum sanctum. In Pat enim, cui attribuitur potentia, peccatur ex i firmitate ac fragilitate: in Filium, cui attri buitur sapientia, peccatur ex ignorantia: Spiritum sanctum, cui attribuitur bonita peccatur ex malitia, *id est*, ex certa scienti & ex plena voluntate, & ex plena libertate quod fit, quando voluntas scit & potest resi stere peccato, modo velit, illud tamen liber ex sola sua vertibilitate eligit. Verum huius modi peccatum, adhuc non est huius loc proprium.

Nota secundò, quod aliquod peccatum, tri pliciter potest dici irremissibile. *Primò*, ne gatiuè: hoc modo irremissibile est peccatum reproborum ac damnatorum: quia nulla iam ratione remittitur. *Secundò*, priuatiuè: hoc modo irremissibile est quodlibet peccatum mortale: quia priuat hominem illo dono cæ-lesti, sine quo ex seipso non potest ad gratiam resurgere, nisi deinde cælitus efficaciter adiu-uetur. *Tertiò*, contrariè: hoc modo irremis-sibile est peccatum huius loci in Spiritum sanctum: quia habet in se contrariam dispo-sitionem ad remittendum, & repugnat gratiæ Spiritus sancti, seu gratiæ pœnitentiali, per quam fit remissio peccati à Deo, intra vnita-tem Ecclesiæ.

Nota tertiò, quod repugnantia gratiæ Spi-ritus sancti, alias dispositio contraria gratiæ pœnitentiali, triplex habetur: vel nimirum

in com-

in comparatione ad ipſam pœnitentiam, vel in comparatione ad Deum, vel in comparatione ad vnitatem Eccleſiæ. *Prima* repugnantia, duas peccati in Spiritum ſanctum ſpecies conſtituit, vt eſt, obſtinatio mentis, & finalis impœnitentia: pœnitentia enim facit animã reſilire à commiſſis, & præcauere à committendis: contra quod eſt mentis obſtinatio, & finalis impœnitentia ſeu propoſitum nunquam pœnitendi. *Secunda*, duas eiuſdem peccati ſpecies conſtituit, vtpotè deſperationem & præſumptionem: nam vniuerſæ viæ Domini, miſericordia & veritas, *id eſt*, iuſtitia. Non ſic enim Deus miſericors eſt, quod non ſit iam & iuſtus; & non ſic eſt iuſtus, quod non ſit etiam & miſericors. Vnde miſericordiam Dei impugnat deſperatio, & iuſtitiã præſumptio. *Tertia* tandem, duas ſpecies conſtituit, vt eſt impugnatio agnitæ veritatis, & fraternæ charitatis inuidentia. Nam vnitas Eccleſiæ, maximè in duobus conſiſtit, vtpotè, in veritate fidei, contra quam eſt impugnatio agnitæ veritatis; & in gratia Dei ſeu charitate, contra quam eſt fraternæ gratiæ inuidentia.

Nota quartò, quod ſicut principia politica & habitus praui deſinere ſolent in peccata recidiuationis: ita quoque peccata recidiuationis, vt plurimum deſinunt in peccata huius loci irremiſſibilia: quia frequenti ſuo vſu, vel etiam quandoque vnico actu ſuo intenſo, cauſant ac efficiunt in voluntate repugnanriam

compun-

compunctioni, ipsique pœnitentiali gratiæ contrariam dispositionem.

CONSCIENTIA hinc illuminata, examinat seipsam diligentissimè de his omnibus quæ dicta sunt. VOLVNTAS secundum lumen seu dictamen conscientiæ, in via iustitiæ, cautè proponit incedere.

In secunda consideratione.

RATIO quærit. Quæ & quotuplicia mala pœnarum, in inferno damnati patiuntur? Respondet SYNTERESIS. Triplicia mala, *vtpotè pœnam damni, pœnam sensus, & pœnam vermis seu remorsus conscientiæ.* *Malum* pœnæ damni, significat priuationem, & carentiam æternam gratiæ Dei, & gloriæ cælestis. Vnde est *Ps.* 58. Ibunt in progenies patrum suorum, & vsque in æternum non videbunt lumen. *vtpotè* gloriæ Dei. De huiusmodi malo pœnæ *D. Chrys. sic ait.* Excludi à bonis æternis, & alienum effici ab his quæ parata sunt Sanctis; tantum generat cruciatum, tantum dolorem, vt etsi nulla extrinsecus pœna torqueret, hæc sola sufficeret: vnde vulgò dicitur. Non cognoscuntur bona, nisi amissa. *Idem.* Plurimi solam pertimescunt gehennã: ego autem illius gloriæ amissionem multò amarius, quàm ipsius gehennæ dico esse supplicium horribile. Si mille gehennas mihi proponas, non tantum reputo, sicut ab illius gloriosæ societatis iucunditate expelli, & exosum fieri creatori.

Malum pœnæ ſenſus deſcribit *S. Greg. di-ens.* Sicut in domo Patris manſiones multæ ſunt, pro diuerſitate virtutis: ſic damnatos, diuerſo ſupplicio, gehennæ ignibus ſubijcit, diſparitas criminis. Quæ ſcilicet gehenna, quamuis vna ſit cunctis, non tamen cunctos vna eademque qualitate ſuccendit. Et *S. Aug.* Sicut nullum gaudium rerum temporalium ex aliqua parte ſimile poteſt inueniri gaudio vitæ æternæ, quam Sancti accepturi ſunt; ita nullus cruciatus pœnarum temporalium, poteſt ſempiternis iniquorũ cruciatibus comparari. *Malum* pœnæ vermis ſeu remorſus conſcientiæ, tangitur *Iſa. 66.* Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.

CONSCIENTIA huiuſmodi mala fortiter apprehendit. VOLVNTAS efficaciter effugere cupit.

In tertia conſideratione.

RATIO quærit. Pro quo tot ac tantis malis pœnarum, homo æternaliter punitur? Reſpondet SYNTERESIS. Triplici malo pœnæ punitur homo, pro triplici deordinatione, quàm ſcilicet aliquod mortale peccatum perpetrando incurrit. *Et primò,* Malo pœnæ damni punitur, pro deordinatione, quæ fit per auerſionem mentis à Deo ſummè bono: vbi homo magis vult eſſe ſui quàm illius iuris; & pluris ſuum facit ſenſum, quàm diuinum beneplacitum. Vnde, quia ſic Deum prior, à

facie animæ ſuæ eijcere audet; meritò eti
& ipſe à facie Dei in æternum debet eij
iuxta illud *Ier.* 17. Expectatio Iſraël Domi
omnes qui te derelinquunt, confundentu
recedentes à te, in terra deſcribentur: qu
niam dereliquerunt venam aquarum viue
tium Dominum. Et *Pſal.* 51. Dilexiſti ma
tiam ſuper benignitatem; iniquitatem mag
quàm loqui æquitatem. Dilexiſti omnia ve
ba præcipitationis, lingua doloſa. Propter
Deus deſtruet te in finem: euellet te & em
grabit te de tabernaculo tuo, & radicem tua
de terra viuentium. *Secundò*, malo pœn
ſenſus punitur homo, pro deordination
quàm incurrit per conuerſionem ſuæ ment
ad creaturam: quod facit dum in inferior
bus ſupra Deum delectatur. Vnde, quia ſi
homo, Deo deſerto ac ſpreto, omnibus ſui
viribus adhæret creaturæ; merito etiam pe
creaturam in ijſdem omnibus potentijs a
mẽbris ſuis torqueri debet, iuxta illud *Sap.* 11
Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur
Et *S. Bern.* Singulis exceſſibus, ſingulis &
membris, quæ arma fuerunt iniquitatis, ſu
debetur pœna, pro qualitate vel quantitat
commiſſi: in quo autem membro creato
amplius offenditur, peccator grauius tor-
quebitur.

Hinc eſt, quod malum pœnæ ſenſus, in
nouem tormentorum genera multiplicabi-
tur. *Primum* genus eſt ardor intolerabilis

ſempi-

mpiterni ignis, quo cruciabuntur omnes amnati pro suis voluptatibus, quibus in præsenti fruuntur non vtuntur. De hoc igne semper vrente Illud est *Isa.* 33. Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis. Et *Matth.* 25. Discedite à me maledicti in ignem æternum. Et *Apoc.* 18. Quantum glorificauit se, & in delicijs fuit; tantum date i tormentum & luctus. Et *S. Aug.* Necesse st, quod tantum vrat dolor, quantum hæserat amor. Hinc est, quod tanto quis magis orquetur, tàm in inferno quàm in purgatorio, quantò medullis eius intimius amor inhæserat mundanorum.

Secundum genus tormentorum est frigus ntensissimum, quod pro acedia seu pro neglectu diuinorum, ac incuria spiritualium damnatis infligitur. Vnde *Iob.* 24. Ad nimiũ calorem transiet ab aquis niuium. Et *S. Fulgentius.* Principaliora duo sunt tormenta in inferno: frigus intolerabile, & calor ignis inextinguibilis. Vnde in Euangelio legitur, Ibi erit fletus & stridor dentium, fletus namq; in liquefactione oculorum de calore nascitur; stridor verò dentium, de frigore oritur.

Tertiũ genus est fætor nimius ex sulphure procedens, quem damnati percipient pro odoratione immoderata. Vnde *Psal.* 10. Pluet super peccatores laqueos; ignis & sulphur & spiritus procellarum, pars calicis eorum.

Et

Et *Apoc*. 14. Cruciabuntur igne & ſulphu in conſpectu Angelorum Sanctorum.

Quartum eſt Fames inexplebilis, quâ im pij epulones cruciabuntur, pro ſuis comme ſationibus exceſſiuis ac luxurioſis,& inanib prodigalitatibus. Vnde *Luc*. 6. Væ vobis q ſaturati eſtis, quia eſurietis. Et *Pſal*. 58. Fa mem patientur vt canes.

Quintum, ſitis inſatiabilis, quâ ijdem epu lones cruciabuntur pro ebrietatibus. Vnd *Luc*. 16. Pater Abraham mitte Lazarum, v intingat extremum digiti ſui in aquam, vt re frigeret linguam meam, quia crucior in ha flamma. Et *Deut*. 32. Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile.

Sextum genus tormentorum infernalium eſt morſus beſtiarum crudelium, ſeu potius dæmonum, qui ſub formis ac figuris beſtia- rum, reprobos morſibus ſuis torquebunt, & hoc propter odia illorum, inuidias, rixas, detractiones, &c. Vnde *Deut*. 32. Conſu- mentur fame, & deuorabunt eos aues morſu amariſſimo: dentes beſtiarum immittam in eos. Et *Iob*. 20. Caput aſpidum ſuget; & oc- cidet eum lingua viperæ. Et *Iudith*. 16. Do- minus omnipotens, dabit vermes in carnes ipſorum.

Septimum, Intuitus dæmonum horribilium ac deformium, qui præſentiâ ſuâ perpetuâ, damnatos mirificè torquebunt, ac præterea in tantis miſerijs irridebunt, vexabunt, & va-

rijs

probris afficient, in pœnam eorum super-
, iactantiæ, ambitionis, hypocrisis, &c.
de *Prou.* 29. Superbum sequitur humili-
. *Item.* Impius cùm in profundum venerit
:catorum, contemnit; sed sequitur eum
ominia & opprobrium.
Octauum. Locus ipse inferni tenebrosus,
ofundus, subterraneus, inhumanus, & o-
ni horrore plenus. Vnde *Iob.* 10. Terra mi-
iæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, &
ilus ordo, sed sempiternus horror inhabi-
:. Et *S. Greg.* In inferno ignis non lucet ad
nsolationem, & tamen vt magis torqueat
aliquid lucet; nam sequaces suos secum in
rmento reprobi flamma illustrante visuri
nt, quorum amore deliquerunt, quatenus
ii eorum vitam carnaliter contra præcepta
nditoris amârunt, ipsorum quoque interi-
s, eos in augmentum suæ damnationis af-
gat.
Nonum. Carceris æterni acerbitas. Vnde
'atth. 24. Ligatis manibus ac pedibus proij-
te eum in tenebras exteriores. Et *Isai.* 24.
ongregabuntur congregatione vnius fascis,
claudentur in carcere. Et *Psal.* 28. Sicut o-
:s in inferno positi sunt, mors depascet eos.
Tertio, malo pœnæ vermis conscientiæ,
:u malo pœnæ remorsus synteresis homo
unitur, pungitur, & mordetur in inferno,
ro deordinatione, quæ fit per auersionem
ientis liberæ, à recto sui dictamine; & per
conuer-

conuersionem ad ea quæ sunt sensualitati seu cupiditatis: merito enim homo à propri synteresi & conscientia continuis imprope rijs & conuitijs in æternum mordebitur, ar guetur, & cruciabitur, quia dum tempus e esset bonum operandi & malum fugiendi, in stinctum & admonitionem eius audire nolu isset. Vnde *S. Aug. de fide ad Petrum.* In in ferno & si erit stimulus pœnitudinis, nulla ta men ibi erit correctio voluntatis: à quibu enim ibi culpabitur iniquitas, ab eis nullate nus poterit diligi vel desiderari iustitia.

CONSCIENTIA incusat huiusmodi deor-dinationes. VOLVNTAS perpetuo rectè s coram Deo habere cupit.

In quarta consideratione.

RATIO quærit. A quolibet damnatorum, qualiter cruciatus infernales tolerantur? Respondet SYNTERESIS. *Primò*, cum summa tristitia, & cum nimia turbatione. Vnde est *Psal.* 111. Peccator videbit & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet, desiderium peccatorum peribit. Et *Sap.* 5. Videntes turbabuntur timore horribili, &c. Et *Eccl.* 25. Summa plaga est mæror animi. *Secundò*, cùm ineffabili odio & inuidia: reprobi enim videntes Sanctos Dei, æterna gaudia possidere, & seipsos æterna supplicia pati, summũ indè contra Deum concipiunt odium, & Sanctis eius tantam felicitatem nimis inuident, iuxta illud

l *Psal.* 73. Superbia eorum (*quæ est prin-*
um peccati, ac omnium vitiorum radix &
it)qui te oderunt,ascendit semper. *Tertiò,*
multis maledictionibus & blasphemijs.
le est *Isai.* 8. Et maledicet Regi suo, &
o suo. Et *Apoc.* 16. Et æstuauerunt homi-
æstu magno, & blasphemauerunt nomen
i. *Quartò*,cum summa desperatione. Vnde
o lib. 4. de anima. Infernus, latus est sine
nsura, profundus sine fundo, plenus ar-
e incomparabili, plenus fætore intolera-
, plenus dolore innumerabili, ibi miseria,
tenebræ, ibi ordo nullus, ibi horror æter-
s, ibi nulla spes boni,nulla desperatio mali,
intò, cùm ineffabili desiderio mortis seu
nihilationis. Vnde *S. Aug.* Ibi mors opta-
, & nòn dabitur. Sic enim ignis ille con-
net, vt vitam tamen seruet: sic vetera tor-
nta damnati patientur, vt semper eis in-
uentur: sic sine spe veniæ ac misericordiæ
nper viuent, vt tamen moriantur; sic mo-
ntur, vt tamen nunquam consumentur.
em. Quare, *inquit* in inferno mors quæri-
r & non inuenitur? quia quibus in hoc sæ-
lo vita offertur, sed noluerunt accipere; in
ferno quærent mortem, & non poterunt
uenire. Et *S. Greg.* Fit miseris mors sine
orte, finis sine fine, defectus sine defectu;
ia & mors viuit, & finis semper incipit, &
ficere defectus nescit: mors perimit & non
tinguit; dolor cruciat, & nullatenus pauó-

rem

rem fugat. Et *S. Hier.* O mors quam dulc
esses, quibus tam amara fuisti; te solummo
desiderant, qui te tam vehementer odio h
bebant.

CONSCIENTIA his perterritur. VOLVN
TAS humillimè & affectuosissimè orat, dicen
Ne perdas cum impijs Deus animam meam
& cum viris sanguinum vitam meam.

In quinta consideratione.

RATIO quærit. Quomodo pœnæ infe
nales ab vnoquoque hominum fugiend
sint? Respondet SYNTERESIS. *Primò*, pe
dignos fructus pœnitentiæ. Vnde est *Luc.* 3
Quis ostendit vobis fugere à ventura ira? Fa
cite ergo fructus dignos pœnitentiæ. Sun
autem digni fructus pœnitentiæ, idem quo
post veram ad Deum conuersionem jugite
bonis operibus insistere, & ipsum ampliu
non peccare, iuxta illud *Ioan.* 8. Vade, & ian
amplius noli peccare. Et *Ezech.* 18. Si im
pius egerit pœnitentiam ab omnibus peccati
suis quæ operatus est, & custodierit omni
præcepta mea, & fecerit iudiciũ & iustitiam
vitâ viuet & non morietur.

Secundò, per descensum mentalem in infer-
num, *id est* per piam meditationem ac jugem
memoriam pœnarum infernalium, iuxta illud
Eccl. 7. In omnibus operibus tuis memorare
nouissima tua, & in æternum non peccabis,
& consequenter non damnaberis: quia pec-
catum

um est causa damnationis. Huiusmodi de- scensum Dauid peccatoribus suadet ac pre- ur dicens. *Psal.* 54. Et descendant in in- num viuentes. Vnde *S. Bonauent. ad verba Ezech. regis apud Isa. cap.*38. *prolata.* Ego i in dimidio dierum meorum vadam ad rtas inferi. *sic ait:* Optimè consuluit dimidio dierum suorum, quod vadat mo ad infernum in dimidio vitæ suæ, dum iuuenis & sanus, & hoc per diligentem nsiderationem, vt postea non descendat in e vitæ, per æternam damnationem.

Tertiò per punitionem suiipsius pro pec- is præteritis, qualis fuit punitio Regis Da- l dicentis. *Ps.* 118. Feci iudicium & iusti- m; non tradas me, calumniantibus me. Et alem nobis S. Paulus commendat inqui- s *Rom.* 8. Fratres debitores sumus, non rni, vt secundum carnem viuamus: Si enim undum carnem vixeritis, moriemini; si au- n spiritu facta carnis mortificaueritis, ıetis.

Quartò, per condonationem punitionis oximo iniuriam sibi facienti præstitam, iux- illud *Marc.* 11. Dimittite si quid habetis uersus aliquem, vt & Pater vester qui in lis est, dimittat vobis peccata vestra. Et *uc.* 6. Nolite iudicare, & non iudicabimini; lite condemnare, & non condemnabimini; mittite, & dimittemini. Et *Matt.* 18. Serue quam, omne debitum dimisi tibi, quoniam

rogâsti me, nonne ergo oportuit & te mi-
reri conserui tui, sicut ego tui misertus sum
Quintò, per electionem in præsenti v
huius mundi aduersitatum, & per conte-
ptum præsentis sæculi prosperitatum, pr-
pter Christi imitationem. Vnde *Luc.*
Fili recordare, quia accepisti bona in vita t
& Lazarus similiter mala; nunc autem l
consolatur, tu verò cruciaris. *Sextò*, per a
negationem propriæ voluntatis, quæ non g
riam Dei, nec communem fratrum vtilit
quærit, sed priuatum commodum ac prop
oblectamentum. Vnde *S. Bern.* Quid odit a
punit Deus præter voluntatem propriar
Cesset propria voluntas, & infernus non er

CONSCIENTIA doctrinã huiusmodi a
plectitur. VOLVNTAS eandem sequi pol
cetur.

In sexta consideratione.

RATIO quærit. Quam ob causam plur
homines æternaliter damnantur, quà
saluantur? & hoc non nisi pro modica & m
mentanea voluptate in actu peccaminos
Respondet SYNTERESIS ad primam parte
propositionis, tripliciter.

Primò quidem loquendo de hominibus i
communi, necesse est plures damnari quà
saluari ob duas rationes seu causas, quaru
altera est *vniuersalis*, & altera *particulari*
Causa vniuersalis triplex habetur. *Prima* e

quia

a ſicut multo plures ſunt in hoc mundo
deles homines, quàm fideles Catholici; ita
m plures debent damnari quàm ſaluari,
n ſine fide impoſſibile eſt Deo placere.
de eſt illud 4. *Eſdræ* 8. Hoc ſæculum fecit
us propter multos, futurum autem pro-
r paucos: ſicut terra dat multam materiã
qua fiunt fictilia, paucam verò ex qua fiat
um & argentum: Multi quidem creati
it, ſed pauci ſaluantur. *Secunda* cauſa, eſt
fectio vniuerſi: quia diſtincti gradus, fa-
nt ad maiorem perfectionem vniuerſi.
rtia eſt manifeſtatio miſericordiæ ac iuſti-
Dei: nam in his qui ſaluantur, apparet
ina miſericordia; in his verò qui damnan-
, apparet diuina iuſtitia Vnde *S. Aug. lib.* 2.
Ciuit Dei cap. 12. Si remanerent (*inquit*)
nes rei in pœnis iuſtæ damnationis, non
pareret miſericors gratia redimentis. Rur-
, ſi omnes transferrentur de tenebris adlu-
n, in nullo appareret ſeueritas vltionis; in
a propterea multo plures quàm in illa sũt,
ſic appareret quid omnibus debebatur.
Particularis cauſa ſoli Deo nota eſt, nobis
rò occulta, & omnino non inquirenda.
nde *S. Aug.* Eorum non miſeretur, quibus
atiam non eſſe præbendam, æquitate occul-
ſſima, & ab humanis ſenſibus remotiſſima
dicat. *Idem.* Quare hunc trahat, & iſtum
on; noli diiudicare, ſi non vis errare. Et
Magiſter ſent. In hoc melior eſt fidelis igno-
 rantia,

rantia, quàm temeraria ſcientia : nam Pr
pheta dicit *Pſ.* 35. Iudicia Dei abyſſus mul
Ideò timendum eſt, ne curioſè quærent
hanc abyſſum, demergantur in abyſſum.
S. Bonau. Quia non fuit nobis expediens
ſalutem iſta cognitio, ſed vtilior ignoran
propter humilitatem; ideò Deus noluit reu
lare, & Apoſtolus non fuit auſus inquirer
ſed oſtendit defectum noſtræ intelligenti
cùm exclamauit *Rom.* 11. O altitudo diuiti
rum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm inco
prehenſibilia ſunt iudicia eius,& inueſtigab
les viæ eius. *hæc ille.* Huius igitur cauſæ pa
ticularis omnino prohibetur curioſa inqui
tio non ſolum à Sanctis patribus, verum &
ſacra Scriptura, vt eſt *Prou.* 25. Sicut qui m
multum comedit, non eſt ei bonum : ſic q
ſcrutator eſt maieſtatis opprimetur à glor
Et *Eccl.* 3. Altiora te ne quæſieris, ac fortio
te ne ſcrutatus fueris; ſed quæ præcipit ti
Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus op
ribus eius ne fueris curioſus; multos eni
ſupplantauit ſuſpicio illorum, & in vanita
detinuit ſenſus illorum. Et *Sap.* 1. Senti
de Domino in bonitate,& in ſimplicitate co
dis quærite illum : quoniam inuenitur ab h
qui non tentant illum; apparet autem e
qui fidem habent in illum.

Secundò, loquendo de ſolis hominibus Ca
tholicis, adhuc plures ex eis damnari quàn
ſaluari neceſſe eſt, iuxta illud Chriſti oracu-
lum.

n. *Luc.* 13. Ait autem illi quidam: Domi-
si pauci sunt, qui saluantur? Ipse autem
t ad illos. Contendite intrare per angu-
n portam: quia multi, dico vobis, quærunt
are, & non poterunt. Et *Matth.* 7. Intrate
angustam portam: quia lata porta & spa-
ā via est, quæ ducit ad perditionem, &
lti sunt qui intrant per eam: quia angusta
ta & arcta via est, quæ ducit ad vitam, &
ci sunt, qui inueniunt eam. *Item cap.* 22.
lti enim sunt vocati, pauci verò electi.
de *S. Greg. hom.* 19. Ad fidem plures ve-
nt, sed ad cælestia regna pauci perducun-
Et *S. Chrys. hom.* 40. Quot putatis esse in
ciuitate nostra (*Antiochia*) qui salui fiant?
estum est quod dicturus sum, dicam tamen.
n possunt inueniri in tot millibus centum
saluentur, quin & de his dubito. Quanta
m est in iuuenibus malitia? quantus in se-
us torpor?
Huius itaque rei prima ratio est, quod ex
is fidelibus pauciores saluentur, & plures
nnentur; quia longè maior pars fidelium
uero enutritur, adolescit, viuit, & conse-
scit in statu mortalis peccati. Adeamus e-
n aulas, tribunalia, nundinas, officinas ar-
cum & mercatorum, ac similium, militiā,
ues, currus, domus, & quæuis contuber-
hominum, & vbique contemplemur pue-
rum, adolescentium, virorum, senumque
rruptissimos mores, periuria, conuitia,

contentiones, detractiones, maledictiones, odia, rixas, inuidias, ambitiones, fraudes, ob- ſcænitates, luxurias, ebrietates, & multa pra- deſideria, ac ita profectò his Sanctorum ſe- tentijs conſentiemus, quod verè pauci ſ qui ſalutis ſuæ curam gerant, & conſequen pauci ſaluentur, dicemuſque illud *Pſal.* Corrupti ſunt & abominabiles facti ſunt ſtudijs ſuis, non eſt qui faciat bonum. Et ill *Mich.* 7. Perijt Sanctus de terra, & rectus hominibus non eſt.

Secunda ratio eſt, quia multi fidelium ma- & indignè ſuſcipiunt ſalutifera pœnitent ac Euchariſtiæ Sacramenta, tam nimirum vita quàm in morte; & hoc propter defec iuſtæ præparationis ac diſpoſitionis, quæ co ſiſtit in deteſtatione ſupernaturali peccator & in propoſito ſtabili, firmo, ac ſerio ampli non peccandi. Hos enim actus ſani accede do ad huiuſmodi Sacramenta, eo quod affect ſuos in concupiſcentijs & cupiditatibus hu ius mundi prauis, profundè immerſos hab ant, aut omninò formare neſciunt, aut nequ unt, aut negligunt, aut non niſi ſuperficial ter formant ac eliciunt. Vnde tam ex habit tot annorum, quàm ex debilitate corporis animæ virium, tales etiam actus deteſtation & propoſiti in mortis articulo producunt quales dum ſani eſſent habere ſolebant, nem pè ſuperficiales, verbales, ineſſicaces, inſta biles, ac potius ex metu mortis, quàm ex li

ra voluntate ac ipsius Dei charitate proue-
entes : quod quidem inferre est ex multis ,
i dum ex letali morbo conualescunt, mox
quatenus reassumptis viribus ad vomitum
stinatarum iniquitatum reuertuntur. *Vel*
sito, quod horum aliqui in morte, sua per-
ctè detestentur peccata, & verum ac absolu-
m amplius non peccandi eliciant proposi-
m; tamen dum pluribus horis aut etiam di-
us post dispositionem conscientiæ suæ de-
mbunt, recurrit illis memoria præterita-
m cupiditatum,& consuetarum oblectatio-
um : in qua, tum scilicet ex mala consuetu-
ne contracta, tum ex tentatione diabolica,
m ex concepta spe sanitatis recuperandæ ,
m ex sui custodia negligente; tum ex diuina
sta permissione in pœnam scelerum præte-
torum sibi complacent. Vnde est quod qui-
m spiritualium ait. Peccata, quibus assue-
sti ; & vitia, quæ in vita mortificare negle-
sti ; & diabolus, quem dum sanus esses non
icisti : ingruente morte, acerrimè te oppu-
nabunt.

Tertiò, loquendo de solis iustis, ac verè &
lenè ab iniquitate , ad Deum tempestiuè
onuersis , adhuc ad minus media pars illorũ
idetur esse damnanda : quia non pauci ex il-
is, quam incipiunt iustitiam deserunt : per
oc scilicet , quod post suam conuersionem
ensim in deuotione ac studio virtutum tepe-
cant ; donec euomiti de ore Dei plenè refri-

ge[illegible]ant in charitate; & gratiam ſibi data quam ſtabiliter & fortiter tenere debeban per ſuam incuriam & negligentiam perdan & conſequenter in locum eorum ex diui vocatione alteri ſuccedant, qui coronam e paratam accipiant. Quod quidem figuratu habemus *Matth.* 25. in illis decem virginibu quarum quinque erant prudentes, quæ obu auerunt Sponſo cæleſti cum accenſis lampa dibus finalis perſeuerantiæ. & quinque fatua quibus oleum orationis ac ſtudii ſpiritual defecit, & lampades charitatis Dei ac proxi mi, extinctæ ſunt.

Interim nemo debet anxiari aut fluctuare quod videlicet neſciat de quo ſit numero, ſe inter manus Dei ſe toto corde & ſalutem ſu collocet dicens illud *Pſ.* 30. In manibus tui ſortes meæ Domine, & tempora mea. Vbi e tiam S. Paulus tuto collocabat animam ſuam ſalutem ſuam, omniumque meritorum ſuor preciosum theſaurum, dum diceret 2. *Tim.* 1 Scio cui credidi, & certus ſum, quia poten eſt depoſitum meum ſeruare in illum diem iuſtus iudex. Vnde teſte *Thoma à Kempi* cuidam religioſo hac de re ſollicito & mæro- re affecto, Deum ſic affectuoſiſſimè oranti. O ſi ſcirem Domine Deus quod de numero perſeuerantium eſſem, multò plus te dilige- rem, ac magis in vita ſpirituali proficere ſtu- derem. *Statim reſponſum eſt*, Quid facere vel- les, ſi id ſcires; fac nunc, & ſecurus eris.

Moxque

oxq; consolatus, diuinæ se tradidit volun-
i, & anxietas eius cessauit, noluitque am-
ius quæ sibi futura essent inuestigare.
Ad secundā partem propositionis respon-
t SYNTERESIS Sanctorum Patrum ratio-
bus. *Primò* ratione *S. Greg. dial. 4. cap. 44.*
iqui voluissent sine fine viuere, vt potuis-
nt sine fine in iniquitatibus permanere: ad
stricti ergo iudicis iustitiam pertinet, vt
unquam careant supplicio, quorum mens in
ac vita, nunquam carere voluit peccato. *Se-
cundò* ratione *D. Bern. Epist. 253.* Ob hoc
rocul dubio inflexibilis & obstinatæ mentis
unitur æternaliter malum, licet temporali-
er perpetratum: quia quod breue fuit tem-
ore, longum esse constat in pertinaci volun-
ate; ita, vt si nunquam moreretur, nunquam
elle peccare desineret; imò semper viuere
ellet, vt semper peccare posset. *Tertiò* ratio-
ibus *D Bonau. cent. part. 2. sect. 7.* Sicut
omo in suo perpetuo non apposuit finem
eccato: sic Deus in suo perpetuo non desi-
et à puniendo. *Item.* Sicut contra infinitum
eccauit, sic pœnam habeat infinitam: &
uia infinitam pœnam non potest habere in-
ensione, saltim infinitam habeat duratione.
tem. Sicut voluntas post mortem malo ad-
æret in perpetuum sine susceptione pœni-
entiæ; sic Deus affliget sine sententiæ muta-
ione. *Item lib. 1. Comp. Theol. Verit. cap. 33.*
Cùm homo peccat, errat in infinitum quo-

dammodo vis rationalis, irascibilis, & conc
piscibilis, quando finitum præponit infini
illa quidem iudicando, ista adhærendo, & v
tima appetendo: vnde congruè debet e
pœna infinita. *Item*. Sicut venditio mome
tanea, dat ius possidendi perpetuum. Et vu
neratio momentanea facit cicatricem perp
tuam. Et offensio oculorum temporalis, c
citatem operatur perpetuam. Et potio vene
momentanea, mortem operatur perpetua
Ita modicæ ac breuis voluptatis experient
inordinata, æternâ plectitur pœnâ.

CONSCIENTIA his auditis & approbati
voluntatem stimulat ad tradendum se stud
vitæ spiritualis, vt sic donum finalis perseu
rantiæ obtineat. VOLVNTAS, efficaciter id
psum eligit, & à Deo summis precibus e
flagitat.

PRAXIS X.

Mysterium gloriæ cœlestis asceticè meditandi.

In prima consideratione.

RATIO quærit. Quis hominum gloriam cœlestem assequetur? Respondet SYNTERESIS dicens. Omnis qui à Deo prædestinatus est, ac ab æterno scriptus in libro vitæ reperietur, iuxta illud *Dan.* 12. In tempore illo saluabitur populus tuus, omnis qui inuentus fuerit scriptus in libro. Huius libri mentionē fecit Moyses, cùm diceret *Exod.* 32.

Aut

ıt dimitte eis hanc noxam, aut si non facis,
le me de libro tuo. Vbi non cupiuit Moyses
rè deleri de libro vitæ, seu anathema ac re-
obatus fieri ; sed sic intelligere voluit.
uod sicut impossibile est apud te ô Deus
eus, me posse deleri de libro vitæ ; ita im-
ossibile est te nolle remittere illis hanc no-
am, intercedente hâc meâ licet indignâ ob-
cratione. Vnde etiam cùm D. Paulus dice-
t *Rom.* 9. Optabam ego ipse anathema esse
Christo pro fratribus meis. Non optabat
eri reprobus, aut de libro vitæ deleri ; sed
ptabat non esse Christianus, quando fuit
udæus à Christianis in lege diuersus, tunc
nim per errorem nolebat Christi esse ; &
ommunicare Christianis, & consequenter
olebat esse anathematizatus à Christo. Po-
st nihilominus aliquis prædestinatus deleri
è libro vitæ, vtpotè prædestinatus prædesti-
atione inchoatâ, non autem completâ ; ac
ipsa multi delentur quotidie, cùm iustitiam
ceptam deserunt. Vnde *D. Bon. lib.* 1. *com.*
heol. Verit. cap. 3. Duæ sunt paginæ libri vi-
e, vna est præsentis iustitiæ, à qua potest
uis deleri ; alia est dispositionis æternæ, de
ua nullus delebitur. Quamuis autem homo
ire non possit modo ordinario, se esse com-
letè prædestinatum, ac in altera pagina li-
ri vitæ finaliter inueniendum, habet tamen
hac vita aliqua æternæ prædestinationis ac
lectionis suæ probabilia signa, quæ interim

in hoc exilio verum ſolidumque menti ei gaudium adferre poſſunt, iuxta illud *Luc.* 1 Gaudete, quod nomina veſtra ſcripta ſunt cælo.

Primum ergo ſignum prædeſtinationis vocatio Dei, iuxta illud *Rom.* 8. Quos aute prædeſtinauit, hos & vocauit. Vocatio D nihil aliud eſt, quàm diuina inuitatio homin ad imitationem & cultum iuſtitiæ, quæ fide eſt, ſeu ad ſtudium Chriſtianæ perfectio nis, effecta videlicet per externam ſacri verl prædicationem, ac internam intellectus illu ſtrationem, & voluntatis permotionem. Hu iuſmodi autem vocatio Dei duplex eſt, alter *ſufficiens*, & altera *efficax*.

Vocatio Dei ſufficiens illa eſt, quæ care effectu conſenſionis ac obeditionis humar liberi arbitrij, de qua illud eſt *Prou.* 1. Qui vocaui, & renuiſtis; extendi manum mean &c. Et *Matth.* 22. Multi enim vocati, pauc verò electi ſunt. Vocatio efficax, illa eſt, qu habet effectum conſenſionis & obeditionis de qua *Iob.* 14. Vocabis me, & ego reſpon debo tibi, *Vtpote* conſenſione & obedition meâ. Hæc deinde vocatio efficax, alia eſ communis omnium iuſtorum, quæ eſt con grua & opportuna diuina inuitatio, ac ſua uis quædam Spiritus ſancti pertractio ad per fectionem neceſſitatis: alia ſpecialis, quæ eſt eadem diuina inuitatio ac pertractio quo- rundam iuſtorum, ad ſtatum ſpiritualem,

præſer-

ræsertim alicuius Religionis reformatæ, in ua viget studium perfectionis supereroga-uæ. Vtraque præsens vocatio est signum rædestinationis ad gloriam, sed secunda ad bundantiorem: nec requiritur quod talis ocatio sit extraordinaria, *id est*, miraculosa: ed sufficit, quod sit ordinaria, quæ fit per so-am inspirationem, illuminationem, ac mo-ionem internam. Vnde *Ioan.* 10. Oues meæ vocem meam audiunt. Et *cap.* 8. Amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. Et *Luc.* 11. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. *Et Laurentius Iustinianus de perf.* Se-curè speret post hanc peregrinationem ad supernam intrare Ierusalem, quicunque in iustorum congregationem fuerit vocatus. Magnum quippè electionis indicium est, hu-ius fraternitatis habere consortium; & fa-cile ab illa excluditur, qui ab hac fuerit segre-gatus. Et *S. Bern. serm. ad fratres de monte.* Bonum est nos hic esse, scilicet in Religione; quia hic homo viuit purius, cadit rarius, sur-git velocius, incedit cautius, quiescit securius, irroratur frequentius, purgatur citius, mori-tur confidentius, remuneratur copiosius.

Secundum signum ac indicium prædestina-tionis est iustificatio, iuxta illud *Rom.* 8. Quos autem prædestinauit, hos & vocauit; & quos vocauit, hos & iustificauit. Est autem iustifi-catio duplex, *prima scilicet & secunda.* Prima

iustificatione iustificatur aliquis, quando e diuina vocatione, vel fidem in Christum propitiatorem ac redemptorem, cum baptismo fidei scilicet Sacramento recipiens, ex infideli & impio, fidelis ac pius efficitur: vel eandem fidem renouans, ac eiusdem fidei Sacramentum pœnitentiæ suscipiens, ex peccatore ac inimico Dei, fit iustus & amicus. De hac iustificatione illud est *Rom.* 3. Arbitramur enim iustificari hominẽ per fidẽ (*quæ nimirum spem, charitatem, compunctionem, deuotionem, ac Sanctum Dei timorem producit & gignit*) sine operibus (*vtpotè, cæremonialibus, veteris*) legis. *Vel.* Sine operibus legis. *Scilicet*, in facto esse habitis: quia ad primam iustificationem obtinendam, sufficiunt opera nouæ legis in voto, tam videlicet explicito, quàm implicito. *Et illud Galat.* 2. Non iustificatur homo ex operibus legis (*solis nimirum natura viribus factis*) nisi per fidem (*vtpotè viuam*) IESV Christi.

Secunda iustificatione iustificatur aliquis, quando per actus eiusdem fidei, nec non spei, charitatis ac timoris Dei sæpè elicitos, & per frequentem vsum fidei Sacramentorum, & per exercitia bonorum operum nouæ legis, iugiter in amicitia Dei proficit, iuxta illud *Apoc.* 22. Qui iustus est (*primâ nimirum iustificatione*) iustificetur adhuc (*secundâ iustificatione*) & Sanctus, sanctificetur adhuc. Hanc autem iustificationem secundam, puta,

esse

ſe huius loci ſignum prædeſtinationis ad
oriam: quia prima iuſtificatio, eo quod
ondum in bonis operibus exercitata ſit, ad-
uc debilis eſt, ac ideò non rarò facilè deficit;
cunda verò, eo quod continuo profectu, &
igi bonâ operatione magis ac magis robore-
ur, ſtabilis eſſe ſolet. Et de hac iuſtificatione
lud eſt *Ezech.* 18. Si impius egerit pœni-
entiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ ope-
atus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea,
t fecerit iudicium & iuſtitiam, vitâ viuet, &
on morietur. Et *Pſal.* 106. Beati qui cuſto-
iunt iudicium (*recta conſcientia*) & faciunt
ſtitiam (*bonorum operum*) in omni tempo-
e. Et *Luc.* 15. Dico vobis, quod ita gaudiũ
rit in cælo ſuper vno peccatore pœnitentiã
(*vtpotè tempeſtiuam, continuam & perpe-
uam*) agente; quàm ſuper nonaginta no-
iem iuſtis, qui (*ex imprudentia, exiſtimantes
ſatis ſibi habere primam iuſtitiam ac pœniten-
iam; ſecundâ*) non indigent pœnitentiâ,
*ſeu contritione; qua nimirum ſecundam parit
uſtitiam, vel iuſtificationem.*

Eſt autem talis differentia inter iuſtifica-
tionem & vocationem diuinam: quia vocatio
retrahit à malo, & offert gratiam; iuſtifica-
tio verò prima, eandem gratiam, vtpotè gra-
tum facientẽ confert, & ſecunda augmentat.

Tertium ſignum ac teſtimonium prædeſti-
nationis, eſt ſtudioſa auerſio mentis à legè
iniquitatis, & eiuſdem perpetua conuerſio ad
obſer-

obseruantiam legis diuinæ: *Vel* est odiu peccati perpetuum, & voluntas æterna in lege Dei, iuxta illud *Psal.* 1. Beatus vir qui no abijt in consilio impiorum, (*id est, qui non e secutus consilium peccandi*) & in via peccatorum non stetit (*id est, in via iniquitatis si non complacuit, seu non perseuerauit*) & i cathedra pestilentiæ non sedit, *id est, ali peccare non docuit, seu ad peccandum non induxit*) sed in lege Domini voluntas eius; & i lege eius meditabitur die ac nocte. Et *Ps.* 118 Iniquitatem odio habui & abominatus sum legem autem tuam dilexi. Et 2. *Tim.* 2. Firm fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc. Cognouit Dominus qui sunt eius, & discedit ab iniquitate omnis qui inuocat nome Domini. Sicut enim arbor, quo se suorum propensione ramorum inclinat, siue nimirum ad aquilonem, siue ad meridiem, cùm succiditur, ibi prouoluta iacet: ita etiam men humana, si in partem legis mundanæ, carnalis, ac diabolicæ in præsenti vita inclinatur, cùm arbor corporis illius securi mortis succiditur, ad aquilonem æternæ damnationis cadit: si verò in partem obseruantiæ legis diuinæ sese extendit, in meridiem claritatis cælestis transportatur, quod ipsum S. Dauid expectans dicebat. *Psal.* 118. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem.

Quartum signum est victoria mundi & sui,

per

t imitationem Christi, iuxta illud 2. *Tim.* 2.
on coronabitur, nisi qui legitimè certaue-
, *id est*, vicerit. Et *Apoc.* 3. Qui vicerit,
bo ei sedere in throno meo. Ille autem
ncit mundum, qui semper illius prosperita-
; fugiendo reprobat, & aduersitates eligen-
 approbat, iuxta illud *Galat* 6. Mihi autem
 sit gloriari nisi in cruce Domini nostri IESV
hristi, per quem mihi mundus crucifixus est,
 ego mundo. Est autem alicui mundus cru-
cifixus, dum scilicet eius aduersa non metuit:
 mundo aliquis crucifigi dicitur, dum eius
 prospera contemnit. Vnde *S. Aug. tract. de
nt. mundi.* Si Christus pro te de cœlesti sede
scendit, tu propter ipsum fuge terrena. Si
ulcis est mundus, dulcior est Christus. Si a-
marus est mundus, omnia pro te sustinuit
Christus. Ille quoque vincit seipsum, qui sem-
per captiuat proprium iudicium, & ab-
negat propriam voluntatem, & mortificat
 sensualitatem, iuxta illud quod dicitur *Gal.* 5.
Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt
cum vitijs & concupiscentijs.

Quintum signum est Zelus Christi, seu ze-
lus animarum spiritualis, iuxta illud *Ier.* 15.
Si separaueris pretiosum à vili (*hoc est, si ab
errore infidelitatis, ad veritatem fidei; vel à
peccato, ad cultum virtutis proximum induxe-
ris*) quasi os meum eris. Vnde *S. Greg. lib.* 1.
hom. 12. *in Ezech.* Nullum omnipotenti Deo
tale est sacrificium, quale est zelus animarum.

Et *S. Dion. lib. de cælesti hierar. cap. 3.* O-
mnium diuinorum esse diuinissimum, De
cooperari in salute animarum. Et *S. Bed.*
Quæ gratia sublimior, & Deo gloriosior co
uersatio esse potest, quàm illius, qui quot
diano exercitio alios ad Auctoris sui gratia
studet conuertere; & crebra animarum ac
quisitione, gaudium Patris cælestis sempe
augere. Et *S. Chrys. in persona Dei.* Feci ego cæ
lum & terram, eadem facultate te dono, v
terram facias cælum. Accendi ego luminari
accende tu illis clariora; nam potes his, qu
in errore sunt, lumen veritatis accender
Hominem facere non vales, ac iustum gra
tumque Deo potes: vide quàm te diligam
qui maiora tibi faciendi tribuo potestatem

Est autem huiusmodi zelus, *utpote* cùm
vera fide & perfecta charitate coniunctus
non aliud quàm quæuis vehemens ac feruen
animi commotio, ob bonum malumuè proxi
mi spiritualem euentum, successum, profe
ctum, ac statum, Christi scilicet sanguine pre
tioso redempti. Hoc zelo ac Spiritu Chri-
sti aguntur, qui ita solliciti sunt de spiritual
salute & abundantiori salute proximorum, v
vel de illorum casibus seu defectibus tristen-
tur, doleant, & gemant, iuxta illud *Psal.* 118.
Vidi præuaricantes & tabescebam, quia elo-
quia tua non custodierunt. *Item.* Exitus aqua-
rum deduxerunt oculi mei, quia (*redempti
sanguine tuo*) non custodierunt legem tuam.

Vel

el de bonis operibus, ac virtutibus, læten-
r & gaudeant, iuxta illud 1. *Cor.* 13. Chari-
s non quærit quæ sua sunt, non irritatur,
n cogitat malum, non gaudet super iniqui-
te, congaudet autem veritati. Hoc zelo, vel
ias Spiritu Christi succensus fuit *D. Chrys.*
m hom. 1. *de Laza. de seipso diceret:* Ego a-
mo meo persuasi, quoad spirauero, hoc im-
ere ministerium, siue quis attendat, siue
n attendat. Aquarum venæ, etiam si nemo
eniat adaquatum, manant tamen: & fontes,
uamuis nemo hauriat, scatebras emittant.
oc spiritu zeli S. P. Franciscus perflabatur,
e quo *S. Bon. cap.* 8. *vitæ eius, sic ait.* Cùm
ranciscus animarum salutem viscerosâ pie-
te appeteret, & feruidâ æmulatione zelaret,
uauissimis dicebat se repleri odoribus, &
uasi vnguento pretioso liniri. Cùm Sancto-
um Fratrum per orbem distantium, odori-
erâ famâ multos audiret ad viam veritatis
nduci; ex talium auditu exultabat in spiritu,
enedictionibus omni acceptione dignissimis
ratres illos accumulans, qui verbo & opere
d Christi amorem inducerent peccatores.
Hunc spiritum zeli, in omnibus Christi mini-
tris accendi voluit *S. Greg. cùm sic diceret*
hom. 6. in Euang. In quantum vobis profecisse
pensatis, vobiscum alios trahite, in via Do-
mini socios habere desiderate. Si ad Deum
tenditis, curate ne soli veniatis. In Apocaly-
psi dicitur: Qui audit, dicat veni, vt qui iam

in cor-

in corde vocem ſuperni amoris acceperit, fo-
ris etiam proximis vocem exhortationis red-
dat. Et fortè panem vt indigenti porrigat
non habet; ſed magis eſt quod tribuere va-
leat, qui linguam habet. Plus eſt enim verbi
pabulo victuram in æternum animã reficere,
quàm ventrem morituræ carnis terreno pane
ſatiare.

Sextum ſignum eſt perſeuerantia finalis
iuxta illud *Matth.* 10. Qui autem perſeuera-
uerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Et *Apoc.* 2.
Eſto fidelis vſque ad mortem, & dabo tibi co-
ronam vitæ. Vnde *D. Bon. de perfectione vit.
ad ſorores ait.* Poſtquam omnium virtutum
adeptus eſt quis principium, nec tamen in
conſpectu Dei apparet glorioſus, niſi virtu-
tum conſummatrix adſit perſeuerantia: quia
nullus omninò mortalis quantumcunque
perfectus, eſt laudandus in vita, niſi prius hoc
totum quod inchoauit bono fine ac felici
perſeuerantiâ concludat. Et *S. Bern. epiſt.* 129.
Abſque perſeuerantia, nec qui pugnat victo-
riam, nec palmam victor conſequitur. Tolle
perſeuerantiam, nec obſequium mercedem
habet, nec beneficium gratiam, nec laudem
fortitudo; ſola eſt cui æternitas redditur, vel
potius quæ æternitati hominem reddit. *Idem.*
Perſeuerantia eſt vnica filia ſummi Regis, fi-
nis virtutum, earumque conſummatio, toti-
uſque boni repoſitorium & virtus, ſine qua
nemo videbit Deum.

Septimum prædestinationis signum est in-
rna deuotio, quæ significat promptitudi-
em voluntatis, seu ipsam voluntatem prom-
am ad faciendum ea, quæ pertinent ad diui-
um seruitium. Vel significat feruorem ani-
i ac pium suauemque & humilem affectio-
em, tum in oratione, tum in qualibet alia
ctione pro maiori gloria Dei suscepta, con-
eptam & sursum extensam. Huius autem
euotionis causa extrinseca est ipse Deus;
ntrinseca verò est mentis nostræ contempla-
io seu meditatio diuinorum, per quam dile-
tio Sancta in nobis excitatur, quæ nimirum
anc generat deuotionem: quâ deinde nu-
ritur dilectio (vt calor generat pinguedinē,
âque calor nutritur,) odium peccati acuitur,
mor legis diuinæ intenditur, virtus animi
ontra mundi ac sui amorem roboratur,
Christi zelus accenditur, & finalis perseue-
antia merito acquiritur.

Ipsa quoque deuotio ergaBeatissimā Virgi-
nem Mariam, est etiam probabile admodum
prædestinationis seu electionis signum ac in-
dicium iuxta consensum Sanctæ Matris Eccle-
siæ, in persona Deiparæ proferentis illud
Prou. 8. Beatus homo qui audit me, & qui
vigilat ad fores meas quotidiè & obseruat ad
postes ostij mei: Qui me inuenerit, inueniet
vitam, & hauriet salutem à Domino. Et illud
Eccl. 24. Qui creauit me, requieuit in taber-
naculo meo, & dixit mihi: In Iacob inhabi-

ta, & in Israël hæreditare, & in electis m
mitte radices. Hinc est quod *D. Aug. ser.
de Annunt. dicat ad Virginem gloriosam.* Q
tu es spes vnica peccatorum, per te speram
veniam delictorum, & in te beatissima n
strorum est expectatio præmiorum. Et *S. A
selmus de excell. Virg. cap.* 12. Velocior
nonnunquam salus inuocato nomine Mari
quàm inuocato nomine IESV: non quod il
potentior sit: nam per illum, ipsa potens e
sed quia matrem vult filius sic honorare:
quia filius eius, Dominus & iudex est, disce
nens merita singulorum: dum ergo ipse i
uocatus suo nomine, non exaudit, iustè faci
inuocatus autem nomine matris, & si meri
inuocantis non merentur, merita tamen m
tris intercedunt. *Idem.* Sicut omnis, ô Be
tissima, à te auersus, & à te despectus neces
est vt intereat; ita omnis ad te conuersus,
à te respectus, impossibile est vt pereat. I
D. Bon. in speculo Virg. Non solum in te pec
cant, ô Domina, qui tibi iniuriam irrogant
sed etiam qui te non rogant. *Et iterum.* Q
dignè coluerit illam, iustificabitur; & q
neglexerit illam, morietur in peccatis suis.

Sed nota in triplici differentia esse deuo
tos erga Deiparam. *Alios*, qui exiguum a
non satis gratum huic virgini præstant obse
quium, dum ei preces aliquas recitant, au
nonnulla ieiunia offerunt; & mores eius no
solum non imitantur, verum etiam multis i

pecca-

ccatorum fæcibus corde obdurato volu-
ıtur. Et hic est plurium error qui leuem
gini quotidianum aliquem pensum exhi-
ntes, statim se ab omni reprobationis pe-
:ulo, securos existimant, & imprudenter
iore illius salutem æternam omnimodè sibi
llicentur, nullam interim curam aut solli-
:udinem adhibentes, vitia nimirum hor-
ndæ iniquitatis, quæ virgini displicent ex-
rpandi, & virtutes solidas (necessitatis sal-
m) moresque illius imitandi. *Alios* deuo-
s esse puta erga Deiparam, qui cùm in pec-
to mortali agunt, tunc maximè ad Virgi-
em recurrunt, vt eruantur: & placet illi
orum talis deuotio, quia nimirum initiali
iidam conuersioni coniuncta est: quàmo-
'em etiam paratissima est ad perfectiorem
onuersionem eis auxilium impetrandum, &
œnitentiæ spatium obtinendum. *Alios* tan-
em puta esse deuotos, qui dum Virginem
'eiparam summoperè colunt ac amorem e-
ıs profitentur, omnimodè vias iniquitatum
istortas deserunt, ac obliqua vitiorum iti-
era derelinquunt, & per semitam nouæ con-
ersationis ad eam transeunt, vt eius fructi-
us, quos ipsa amatoribus suis ingenerare
upit, adimpleantur. Sunt autem huiusmodi
ructus non alij, quàm quæuis bona opera,
irtutes Sanctæ, & ipsa finalis perseuerantia.

CONSCIENTIA hinc illuminata, reddit a-
nimæ testimonium, habere eam in se,

vel non habere, huiusmodi prædestinatio
signa. VOLVNTAS verò, vel pro illis Deo l
militer gratias agit; vel ab eo, illa sibi d
obnixè precatur.

Nota quod potest aliquis in se vnum :
quod habere signum prædestinationis rem
tum, simul & alterum reprobationis pro
mum: vt dum facit opera misericordiæ ac p
tatis, peccata tamen mortalia non deserit.
è contra, potest quis vnum habere aliqu
signum prædestinationis proximum, simul
alterum reprobationis remotum. Vt, qui
in gratia Dei, carnem tamen suam cum vit
& concupiscentijs crucifigere non studet
cut debet, quod ipsum est causa intrinse
futuræ recidiuationis.

In secunda consideratione.

RATIO quærit. Quæ & quotuplicia do
seu præmia electo homini in gloria c
lesti dabuntur? SYNTERESIS responde
Duplicia, *vtpotè essentialia & accidentali*
Donum seu præmium essentiale duo consti
tuunt. *Primum* est, amotio mali, *id est*, m
seriarum huius sæculi: Vnde est quod dicit
Apoc. 21. Et absterget Deus omnem lachr
mam ab oculis eorum; & mors vltra non
rit, neque luctus, neque clamor, neque d
lor erit vltra, quia prima abierunt. *Secundu*
est, collatio boni, quod promissum est omn
bus electis in persona Moysis *Exod.* 33. Eg
osten-

ndam omne bonum tibi. De quo etiam
d est 1. *Cor.* 2. Oculus non vidit, nec auris
iuit, nec in cor hominis ascendit, quæ
parauit Deus, ijs qui diligunt illum. Est
em huiusmodi bonum seu præmium glo-
cælestis aliud, quo animæ rationalis in-
ectus, voluntas & memoria beatificantur;
liud, quo ipsum corpus.

Animæ præmium seu dos est triplex, *vtpotè*
ionis claræ, fruitionis iucundæ, tentionis
uræ. *Videbit* enim clarè beata anima per
nen gloriæ Deum vnum & Trinum, alias
isibilem, sapientiam eius incomprehensi-
em plenè percipiendo, & veritatem infal-
ilem perfectè concipiendo, iuxta illud 1.
. 13. Videmus nunc per speculum & in æ-
mate, tunc autem facie ad faciem. Et
Ioan. 3. Similes ei erimus, quoniam vide-
nus eum sicuti est. Et *S. Hugo.* Videbimus
maiestatis essentiam, & vnusquisque eo
spicacius, quo hic vixerit purius. *Fruetur*
oque anima beata, diuinâ bonitate, con-
mmatâ scilicet dilectione Deum amando
uiter, delectabiliter, & gaudenter. Vnde
Ansel. Beati diligent Deum plusquam sei-
os, & inuicem tanquam seipsos, & Deus il-
plusquam illi seipsos. *Tenebit* deniq; ani-
beata Deum, securissimè possidendo in-
abilem eius fælicitatem, & quietissimè
nprehendendo inaccessibilem eius maie-
tis seu omnipotentiæ gloriã. Vnde *S. Ans.*

Omnipotentes erunt ſuæ voluntatis, vt De ſuæ: nam ſicut poterit Deus quod volet p ſeipſum, ita poterunt illi per illum quod v lent. Hinc iam ſimul de tribus huiuſmo præmijs ac dotibus audiamus loquenté *D. Bon. in Solilog. cap.* 4. Quamuis reuera i æſtimabile ſit illud gaudium & ineffabile,æſ mo tamen quod de tribus proueniat, & tr plex gaudium illos beatos ſpiritus lætificat delectat. Gaudent enim delectabiliter in pe fecta & clariſſima diuinæ claritatis conten platione: gaudent dulciter in melliflua, ſuauiſſima diuinæ bonitatis deguſtation gaudent ſempiternaliter in tranquilla & curiſſima diuinæ maieſtatis intentione: ſ enim ô anima, quod tribus viribus natura bus præemines in tua ſubſtantia; habes en vim rationalem, quæ non perfectè illumin tur, niſi per ſummæ veritatis apertam cogi tionem; & vim concupiſcibilem, quæ non tiatur, niſi per ſummæ bonitatis perfectam lectionem; vim quoque iraſcibilem, quæ n quietatur, niſi per æternæ maieſtatis ſecura comprehenſionem. Et *D. Bern. ſuper Ca* Qui replet in bonis deſiderium tuum, i futurus eſt rationi plenitudo lucis, volunt multitudo pacis, memoriæ continuatio æte nitatis. Quare triſtis es anima mea, & qua conturbas me? Spera in Deo quoniam adh confitebor illi; cùm omnis error à ration omnis dolor à voluntate, & à memoria omn

timor

nor receſſerit, & illa ſucceſſerit, quam ſpe- mus mira ſerenitas, plena ſuauitas, & æter- ſecuritas.

Corporis præmium, ſeu ſtola, dos, donũ, ornamentum eſt quadruplex. *Primum* di- ur claritas: nam poſt reſurrectionem præ- ns corpus hominis iuſti, ex obſcuro ac tetro gloria cæleſti fiet lucidũ, iuxta illud *Matt.* . Tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno tris. Quod autem *S. Greg. lib. 8. Mor. c. 23.* ceat corpora glorioſa fore non ſolum luci- , verum etiam & peruia ſeu tranſparentia, c futurum eſſe non propter diaphaneita- m; ſed ſcilicet ex vna parte propter poro- atem beatorum corporum, ex altera pro- er limpiditatem oculorum: poterit enim oculus vnius beati videre per poros alte- ıs beati, ac ſi per corpus tranſparens ſeu aphanum.

Secundum præmium eſt Agilitas, de qua *Aug.* Protinus, inquit, vbi volet ſpiritus, i erit & corpus. Et *S. Anſel.* Velocitas nos nta concomitabitur, vt ipſis Angelis Dei, uè celeres ſimus, qui de cælo ad terras, & onuerſo, dicto citius dilabuntur. *Tertium* ſubtilitas, quæ proueniet humano corpori atificato, ex plena victoria formæ ſuper ateriam. Sed nota, quod corporis glorifi- ti non erit ſubtilitas ad ſimilitudinem ſub- itatis aquæ, aëris, & ignis, quæ ob ſuam ra- atem ac diuiſibilitatem ſubtilia ſunt: neq;

ad ſimilitudinem argenti, auri, & gemma quæ in comparatione ad terram, petram ferrum, ſubtilia dicuntur. Sed ſic erit ſubti corpus alicuius beati, quod omne aliud co pus præter glorificatum, ſine aliqua læſion aut diuiſione illius, penetrare poterit, & h ad imitationem Chriſti, qui poſt ſuam reſu rectionem venit clauſis ianuis ad ſuos diſc pulos. *Quartum* cæleſte donum, quo corpu glorificatum adornabitur eſt Impaſſibilita quæ non talis erit, qualem primi parentes ſtatu innocentiæ habuerunt, quibus datu erat poſſe non pati, & poſſe non mori; n qualem habebunt, ad ſolam ſcilicet dam pœnam pro originali peccato condemnat quibus ex ſolo munere diuinæ miſericord dabitur nihil pati: ſed talis erit Sanctoru impaſſibilitas, quod ex participatione diuir tatis, habebunt non poſſe pati. Huiuſmo autem dotes notantur illis verbis *Sap.* 3. Fu gebunt iuſti, & tanquam ſcintillæ in arun neto diſcurrent. In fulgore enim notat claritas: in iuſtitia verò, quæ eſt perpetua immortalis, notatur impaſſibilitas: per ſci tillas tandem ſignatur ſubtilitas: & per ſcurſum agilitas.

Donum ſeu præmium accidentale, quod ſpeciale quoddam mentis gaudium, ſupra ſentiale, ſingulari ac priuilegiato fulgore corpus beatum redundans, dicitur aureola fructus. *Aureola* eſt nomen diminutiuum aurea,

rea, quod vtrumque metaphoricè in præ-
nti ſumitur. Vnde ſicut aurea corona, quæ
ias præmium eſſentiale dicitur (ſeu dos,
æ eſt perpetuus ornatus animæ & corporis
æterna beatitudine iugiter perſeuerans,
ta videlicet à patre filiæ ſuæ deſponſatæ ad
ilitatem eius dotalem & ad honoré ſponſi:
t autem Pater ſponſæ, ipſe Deus Vnus ac
inus; ſponſa, eſt anima fidelis ac iuſta;
onſus verò cuiuslibet animæ ac to-
is Eccleſiæ, eſt Chriſtus Dominus) ſigni-
at commune quoddam mentis gaudium,
niens omnibus beatis ex communi partici-
tione diuinitatis regiæque dignitatis. Ita
reola ſeu aurea coronula ſignificat aliud
eciale mentis gaudium, veniens nonnullis
atis tum ex ſpeciali ac priuilegiata eiuſdem
uinitatis ac regiæ maieſtatis participatio-
, tum ex triumphatu acto de ſingulari &
cellenti victoria mundi, carnis, ac diaboli.
uctus etiam eſt quædam ſpecialis delectatio
ı gaudium, quod ſpecialiter illi debetur,
i abdicauit à ſe carnalem voluptatem per
ltum caſtimonialis continentiæ, quæ homi-
m à ſubiectione carnis liberat: trahitur hoc
verbis Chriſti *Matth.* 13. loquentis de ter-
bona, in qua ſemen verbi Dei iactum, aliud
fert fructum trigeſimum, aliud ſexageſimũ,
aliud centeſimum.

CONSCIENTIA, ſaltim aliqua horũ præ-
ia confidenter ſibi pollicetur. VOLVNTAS

 auidè

auidè cupiens ea possidere clamat in cælur Quando veniam & apparebo ante facię tuam?

In tertia consideratione.

RAtio quærit. Pro quo tanta præm homini in cælo dabuntur? SYNTERESI respondet aiens. *Prima* pars essentialis præ mij, quæ consistit in amotione mali, dabit omnibus beatis pro humili perpessione hui vitæ miseriarum ac pœnalitatum, iuxta illu *Luc.* 21. In patientia vestra possidebitis an mas vestras. Et *Iacob.* 5. Patientes igitur stote fratres vsq; ad aduentum Domini; ec agricola expectat pretiosum fructum terr. &c. *Secunda* pars quæ consistit in collatio omnis boni, dabitur cuilibet electo pro mer tis virtutum. Vt *clara visio*, dabitur pro fid quâ electus in præsenti credit, ac assentit Deo tanquam supremæ veritati, propter & supra omnia. *Tentio* Dei firma ac secur seu comprehensio ac possessio felicitatis æte næ, dabitur pro spe, quâ fidelis intendit De tanquam summæ largitati, propter se, & su pra omnia. *Fruitio*, quæ est mentis cum D perfecta, delectabilis, & satiabilis coniu ctio, dabitur pro charitate, quâ iustus in h vita stabiliter adhæret Deo, tanquam infini bonitati, propter se & supra omnia. *Clarit* ab anima beata ex dono Dei in corpus der uabitur, danda pro prudentia, quæ est rec

tio agibilium, faciens in præſenti mentem minis conſcientiamq; illius claram. *Agilitas*, dabitur pro temperantia, quæ facit hoinem facilem & promptum ad obedientiam gi æternæ, & ad bene recteque operandum. *btilitas*, pro iuſtitia, quâ iuſtus ſubtiliter aminat, quid cuique tribuendum. *Impaſsilitas*, pro fortitudine, per quam iuſtus in æſenti redditur quaſi impaſſibilis, & aduer- quodammodo non ſentiens. De huiuſmodi atuor dotibus beatificati corporis habe- r *Phil.* 3. Reformabit corpus humilitatis ſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. t 1. *Cor.* 15. Seminatur in corruptione (*id t*, corpus noſtrum paſſibile, tanquam gram frumenti cadens in terram mortificatur, fligitur, & caſtigatur, donec per abnegatioem ſui corruptum, ſpiritui ſubdatur) ſurget incorruptione (*id eſt*, in impaſſibilitate) ſeinatur in ignobilitate (*obſcuritatis*) ſurget gloria (*claritatis*) ſeminatur in infirmitate (*grauedinis*) ſurget in virtute (*agilitatis*) ſeinatur corpus animale (*ſecundum groſsitunem*) ſurget corpus ſpirituale. *ſecundum licet ſubtilitatem.*

Præmium verò accidentale dabitur nonullis electis pro excellenti victoria, quam abuerunt de carne, mundo, ac diabolo: vel uoque de paſſionibus innatis, illatis, & alieis. Et hoc per optimam propriæ ſenſualitas mortificationé, & diligentiſſimam tam in

corpore quam in mente virgineæ seu inco
ruptæ castitatis custodiam : nec non per fid
lissimam & resolutissimam sanctæ fidei co
fessionem, ac perpetuum iustitiæ Christian
cultum, & summam animi persecutionum a
ipsius mortis sufferentiam: tandem per salu
tarem verbi Dei prædicationem & charitati
uam aliorum correptionem. Verum aureol
virginitatis, non dabitur nisi his qui perseue
rant in virginitate vsq; ad mortem : & aureol
doctrinæ, non dabitur nisi his, qui actu alic
erudiunt ad iustitiam : & aureola martyri
non dabitur, nisi his qui occiduntur propte
Christum: & his quorum afflictiones perse
uerant & continuantur vsque ad morten
Fructus etiam, *vtpote*, tricesimus, dabitur ca
stitati matrimoniali, sexagesimus viduali, cen
tesimus ipsi castitati virginali vtriusq; sexu
Sed hic vltimus fructus, idem iam est quo
aureola virginitatis.

CONSCIENTIA his illuminata, stimula
voluntatem ad cultum omnium virtutum
propter Christi imitationem prosequendũ
VOLVNTAS verò permota, profectum earun
dem virtutum summopere desiderat.

In quarta consideratione.

RATIO quærit. A quo tanta bona homin
prouenjunt : SYNTERESIS respondet
A Christo Saluatore nostro eiusque meritis
qui cùm esset Deus de Deo, factus est homo;

vt nos

nos homines suæ diuinitatis participes efleret: factus est filius hominis; vt nos filij ei nominemur ac simus: factus est obediens que ad mortem; vt nos à iugo mortis æter: ac seruitute diaboli eriperet. Factus est o nobis (*vt est* 2. *Cor.* 5. *vers.* 21.) peccatū; nos efficeremur iustitia Dei in ipso. *id est*, ctus est quasi peccator peccatum habens, m cum sceleratis ad mortem condemnarer: seu factus est quasi peccator passibilis & ortalis; vt nos iustos, impeccabiles, impasiles, ac immortales redderet. *Vel* factus est ccatum, *id est*, hostia pro peccato nostri huani generis, iuxta illud *Ose.* 4. Peccata (*id*, hostias pro peccatis oblatas) populi mei *acerdotes*) comedent. vt nobis Patrē suum ernum placaret. Factus est pro nobis (*sicut betur Gal.* 3.) maledictū (*id est*, quasi malictus: quia scriptum est. Maledictus qui ndet in ligno) vt nos eius benedictionibus pleremur. Factus est contemptor omnis osperitatis, & sustinens omnem huius munaduersitatem; vt nos liberaret ab omni adrsitate pœnarum infernalium, & ditaret oni cælesti prosperitate. Factus est accipiens terris nostram miseriam; vt nobis daret in lis suam benedictionem & gloriam.

CONSCIENTIA magno inde gaudio retur. VOLVNTAS gratias agit, laudat, rat, &c.

In quinta consideratione.

RATIO quærit. Quomodo ad gloriam cæ- lestem perueniendum? Respondet SY- TERESIS, dicens. Per media electis à De- præparata ac prædestinata; quorum primu est *abstinere*, secundum *agere*, tertium *sust- nere*: quæ quidem media signantur illis Chri- sti Domini verbis *Matt.* 16. Si quis vult po- me venire (*scilicet ad gloriam cælestem*) abne- get semetipsum, & tollat crucem suam, & se- quatur me. In abnegare notatur abstinere vitijs & concupiscentijs: quia abnegare se- psum, idem est quod abstinere spiritum a his quorum anima appetentiam habet imm- deratam. In tollere crucem, notatur sustine- re quæuis aduersa huius temporis. In sequi- tur me, notatur agere Christi opera: ille e- nim Christum sequitur, qui eum in benefact- imitatur.

Primum itaque medium, per quod venitu ad gloriam cælestem, est abstinere perpetu (præsertim post veram ad Deum conuer- sionem) ab omni peccato mortali, pra- uisque desiderijs & concupiscentijs huiu mundi, quæ militant aduersus spiritum: quo quidem abstinere docuit filium suum Tobia sicut in libro eius *cap.* 1. hoc modo legitur Quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. Deinde *cap.* 4 Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam

gerimus,

rimus, sed multa bona habebimus, (*spiritualia ac æterna*) si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus be-. Idipsum S. Paulus & S. Petrus docere nos luerunt cùm dicerent 1. *Thes.* 5. Ab omni ecie mala abstinete vos. 1. *Petr.* 2. Charissi obsecro vos tanquam aduenas & peregris, abstinete vos à carnalibus desiderijs, æ militant aduersus animam.

Secundum medium ad obtinendam cæleste oriam, est agere bonum, iuxta illud *in Symbo S. Athanasij.* Qui bona egerunt, ibunt in am æternam: qui verò mala, in ignem ænum. Huiusmodi autem bonum est quaplex. *Primi* generis bonum, quod habet ritum vitæ æternæ, est ipsa obseruantia ndatorum Dei, iuxta illud *Matth.* 19. Si tem vis ingredi ad vitam, serua mandata. nc *nota primò*, quod non sufficit obseruare implere mandata Dei, quantum ad solam um substantiam; sicuti fit, quando præce- Dei implet aliquis extra gratiam seu charitem, *vtpote* in peccato mortali. Vel etiam, ndo implet illa in gratia seu in charitate, non ex motu charitatis: necesse enim est lere illa secundum intentionem præcipiis. *id est*, in charitate & ex charitate, quod firmatur per Apostolum dicentē 1. *Tim.* 1. is autem præcepti, est charitas de corde o, & conscientia bona, & fide non ficta. Et . 13. Qui diligit proximum, legem im-

pleuit, &c. *Nota secundò*, quod etiam non sufficit ad vitam æternam obtinendam, serua maiorem partem mandatorum Dei, sicut a qui putabant se esse iustos ac fore saluand quamuis in aliquo præcepto legem Dei c fenderent, si nimirum potiorem eius part obseruarent: nam respondet illis S. Iacob *cap.* 2, Quicunque autem totam legem ser uerit, offendat autem in vno, factus est o nium reus. *hoc est*, ita æternaliter pro tra gressione vnius præcepti diuini punietur damnabitur, sicut & pro præuaricatione t tius legis æternæ: quia peccans contra vn præceptum, facit contra charitatem, ex q tota lex pendet, & in qua tanquam in rad omnia præcepta vnum sunt ac viuunt. *Sec de* generis bonum, habens meritum glo cælestis, est omne pietatis opus. iuxta ill *Matt.* 25. Venite benedicti Patris mei, po dete paratum Vobis regnum à constitutio mundi: esuriui enim, &c. Sunt igitur op pietatis seu misericordiæ alia corporalia, a spiritualia. *Corporalia sunt septem.* Vtpo Esurientes pascere, potum dare sitientibus, perire nudos, captiuos redimere, ægrotos uisere, hospitio peregrinantes suscipere, mortuos sepelire. *Spiritualia etiam sunt ptem.* Vtpotè Peccantes corrigere, ignora tes docere, dubitantibus rectè consulere, p salute proximi Deum orare, consolari mæst ferre patienter iniurias, remittere offensa

Nota

Nota autem quod opera huiuſmodi poſſunt dici bona tripliciter. *Primò*, quatenus nimirum ex ſe ordinabilia ſeu referribilia ſunt in vltimum finem: quæ deinde, vel ſunt bona in genere, hoc eſt in obiecto ſeu in materia tantum: vt cum aliquis facit alicui benè, propter illius importunitatem. Vel ſunt bona ex circumſtantiarum forma, ſeu ex circumſtantijs: vt cum aliquis facit alicui benè, ex commiſeratione, debito modo, loco, tempore, &c. Verum iſta opera licet ſint moraliter bona, tamen non cenſentur eſſe meritoria; quia ſolis viribus naturæ fiunt. Vnde ſufficienter ac proximè non diſponunt nec præparant hominem ad gratiam gratum facientem à Deo recipiendam, niſi remotè, in quantum ſcilicet ordinabilia ſeu referibilia ſunt ex ſe in Deum. *Secundò*, opera præſentia dicuntur bona, quatenus videlicet ordinata ſunt in vltimum finem, ſeu, in quantum ipſo actu in Deum referuntur, ſed non vt oportet, ſeu, non ſicut ſufficit: quod fit, dum implentur propter Deum, ſed extra gratiam Dei, *id eſt*, in peccato mortali. Et iſta etiam opera non ſunt meritoria, neque adhuc proximè diſponunt ad gratiam: & ideò non plena dicuntur, vt eſt *Apoc.* 3. Non inuenio opera tua plena coram Deo meo. *Tertiò*, opera huiuſmodi dicuntur bona, quatenus nimirum ſiue actuali, ſiue virtuali intentione referuntur in Deum, & hoc vt oportet, ſeu, ſicut ſufficit: quod quidem

fit duobus modis. *Vno modo*, quando implentur propter Deum, cum prima contritione cordis, vtpotè antecedente infusionē gratiæ. Et huiusmodi opera, cum speciali nimirum auxilio Dei facta, iam proximè ac sufficienter disponunt & præparant hominem ad gratiam gratum facientem suscipiendam, fiuntq; meritoria ex congruo: quia ex quadam condecentia seu conuenientia, & diuinâ miseratione acceptantur à Deo ad præmium vitæ æternæ. *Altero modo*, quando implentur propter Deum in gratia ex charitate: & huiusmodi bona opera sunt meritoria ex condigno, quia ex condignitate seu iustitia, & ex Dei promissione debetur eis præmium gloriæ cælestis. Vnde *S. Aug. ser. 6. de Verbis Apost.* Debitor nobis factus est Deus, non aliquid accipiendo; sed quod ei placuit promittendo. Et *S. Bern. de grat. & lib. arb.* Promissum quidem ex misericordia, sed tamen ex iustitia persoluendum. Hoc præmium expectabat Apost. dicens. 2. *Tim.* 4 Reposita est mihi corona iustitiæ (*hoc est, quam iustè merui*) quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex: non solum autem mihi, sed & ijs, qui diligunt aduentum eius.

Hinc patet, multū errare illum hominem, bonis videlicet operibus vacuum, sic secum disputantem. Vel sum prædestinatus, vel non sum: si sum, certissimo saluabor. Si non sum, certissimo damnabor quicquid egero. Igitur

indul-

ndulgebo voluptatibus, quia eis postea frui on licebit. *Ad quod respondetur.* Si es præestinatus, benè tibi operandum est: nam ta quisque prædestinatus est ad regnum cæorum, vt tamen mediantibus bonis actibus, Dei præfinitio impleatur: quod si nolis instere bonis operibus, signum est te non esse rædestinatum; nam alias bona opera signum unt prædestinationis: quem enim Deus salandum præuidet, statim & modum quo salari debet eidem præparat, certaque media onorum operum ad obtinendam vitam æernam illum eligere vult, iuxta illud quod icitur 2. *Petr.* 1. Fratres, magis satagite, vt er bona opera certam vestram vocationem t electionem faciatis, hæc enim facientes, on peccabitis aliquando. Sic enim abundaner ministrabitur vobis introitus in æternum egnum.

Tertij generis bonum, habens in promissioe vitam æternam, est studium deuotæ oraionis, iuxta illud *Ioan.* 15. Si manseritis in ne, & verba mea in vobis manserint, quodunque volueritis petetis, & fiet vobis. Huusmodi studio intentus fuit Apost. cùm dicet 1. *Cor.* 14. Orabo spiritu (*oris videlicet*) rabo & mente. Vnde *S. Isid. lib.* 3. *de sum. on. cap.* 8. Qui vult cum Deo semper esse, requenter debet orare & legere: nam cùm ramus ipsi cum Deo loquimur; cùm verò egimus, Deus nobiscum loquitur: omnis

profe-

profectus ex lectione & meditatione proce-dit. Et *D. Bon. lib.* 1. *Theol. Verit. cap.* 30. Cùm dicitur à Sanctis, quod prædestinatio orationibus adiuuatur, non est sic intelligendum, quod temporale causet æternum: sed hoc, quantum ad effectum prædestinationis iuuat oratio, scilicet, quantum ad gratiam & gloriam; quia secundum illa benè cooperatur liberum arbitrium prædestinationi. Et *S. Greg. lib.* 1. *Dialog.* Notandum quod obtineri nequaquam possunt; quæ prædestinata non fuerunt: sed ea, quæ Sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, vt precibus obtineantur: nam ipsa quoque regni cælestis prædestinatio, ita est ab omnipotente disposita, vt ad hanc electi ex labore perueniant, quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus, ante sæcula dare disposuerat.

Quarti generis bonum, habens promissionem vitæ æternæ, consistit in debito ac frequenti vsu sacratissimæ Eucharistiæ. Vnde est *Ioan.* 6. Ego sum panis viuus qui de cælo descendi: si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.

Tertium medium ad obtinendam cælestem gloriam, est suffere, seu sustinere ac pati aduersa propter Christum ac eius imitationem, nam dicitur *Rom.* 8. Quos præsciuit & prædestinauit (*illos voluit in sufferendis aduersis*)

confor-

nformes fieri imaginis filij ſui. Et 1. *Petr.* 2.
uæ enim eſt gratia, ſi peccantes, & colaphi-
ti ſuffertis? Sed ſi benè facientes, patien-
ſuſtinetis: hæc eſt gratiâ (*id eſt, meritum*)
ud Deum. In hoc enim vocati eſtis: quia &
riſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relin-
ens exemplum vt ſequamini veſtigia eius,
i peccatum non fecit, &c. *Item cap.* 4.
mmunicantes Chriſti paſſionibus gaudete,
& in reuelatione gloriæ eius gaudeatis e-
ltantes. Si exprobramini in nomine Chri-
beati eritis: quoniam quod eſt honoris,
riæ, & virtutis Dei, & qui eſt eius ſpiritus;
er vos requieſcet. Nemo veſtrûm patiatur
homicida, aut fur, aut maledicus, aut alie-
rum appetitor. (*Vtpote, inuitus, ſeu pro*
alefactis) ſi autem vt Chriſtianus (*id eſt,*
autem patitur voluntariè, propter Chriſti
itationem, ſeu pro operibus Chriſtianum de-
ntibus) non erubeſcat; glorificet autem
eum in iſto nomine. Et *Matth.* 5. Beati qui
rſecutionem patiuntur propter iuſtitiam
(*d eſt, quia iuſtitiam colunt*) quoniam ipſo-
m eſt regnum cælorum. Beati eſtis cùm
aledixerint vobis homines, & perſecuti vos
erint, & dixerint omne malum aduerſum
s mentientes, propter me. Gaudete & e-
ltate, quoniam merces veſtra copioſa eſt
cælis.

CONSCIENTIA, ſecundum has veritates
examinat. VOLVNTAS, ſupra omnia abſti-

nere

nere à malis, agere bona, & pati aduersa propter Deum, omninò vult.

In sexta consideratione.

RATIO inquirit dicens. Quàm ob causam Deus tàm magna præmia homini conferre decreuerit, cùm minora pro ipso sufficerent? SYNTERESIS respondet. *Primò.* Quia sic ei pro meritis in charitate actis, ex amore quo diligit eum, ob maiorem gloriam nominis sui promiserit, vt est *Gen.* 15. Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. *Secundò*, quia decet diuinam maiestatem ac largitatem, homini tanta præmia dare, quamuis videatur humana conditio ad ea accipienda non sufficere. *Tertiò*, Quia sicut Deus est principium hominis per creationem & recreationem: ita expedit, vt idem sit, ipsius finis per glorificationem. *Quartò*, quia minus ac facilius est Deo, confere homini suam gloriam, quàm propter illum facere filium suum in hoc mundo suscepisse miseriam. *Quintò*, quia amor charitatis, quo homo diligit Deum supra omnia, non resarcitur condignè, nisi ipsius amati fruitione. *Sextò*, quia bona opera quæ facit homo, & mala seu aduersa quæ patitur propter Deum ex charitate, competenter non possunt remunerari nisi summi boni possessione. *Septimo*, quia sicut homo in præsenti, totum se consecrat in obsequium Deo; ita Deus, in futuro, totum

se ho-

homini tribuere decreuit pro stipendio. *ctauo*, quia integritas ac perfectio dignitatis honoris Christi requirit, vt omnia mem- a mystica, per fidem scilicet & charitatem, us effecta, simul cum capite suo saluentur glorificentur.

CONSCIENTIA hinc cælesti repletur con- atione. VOLVNTAS, ad profectũ in Chri- imitatione magis ac magis inflammatur.

PRAXIS XI.

collectionem mentis asceticam quolibet ma- ne ac vesperi, & ante quamlibet confessio- nem peccatorum sacramentalem instituendi.

RECOLLECTIO mentis ascetica, tribus partibus constat,, vtpotè, *præparatione, conciliatione, & conclusione.* PRÆPARATIO es item habet particulas, quarum *Prima* t adoratio SS. Trinitatis, Christi Domini, Venerabilissimi Sacramenti: quæ hoc mo- fieri potest. Viuat SS. Trinitas. Viuat, vi- at. Adoramus te Sanctissime Domine IESV hriste, hic, & ad omnes Ecclesias tuas, quæ int in toto mundo, & benedicimus tibi: uia per sanctam crucem tuam redemisti iundum. Laudetur Sanctissimum Sacramen- im. Laudetur, Laudetur. *Altera* particula ræparationis est gratiarum actio pro benefi- ijs, tàm communibus quàm specialibus à

Deo acceptis. Beneficia communia puta esse creationem, conseruationem, redemptionem & vocationem: specialia verò, puta esse inspirationes diuinas efficaces, auxilium efficax ad vincendas tentationes, spiritum deuotionis, odium peccati intensum, timorem Dei filialem, in prosperitate spiritum humilitatis in aduersitate spiritum patientiæ, in bonis actibus donum stabilitatis, &c.

Tertia particula est postulatio diuinæ illuminationis, ad cognoscendas nimirum propriæ conscientiæ maculas, quæ sumi potest e verbis *Psal.* 12. Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte: ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum.

RECONCILIATIO habet etiam tres particulas, quarum *prima* dicitur examen conscientiæ; *Secunda*, cordis contritio, seu dolor de peccatis: *Tertia*, propositum amplius non peccandi. *Examen* seu discussio conscientiæ debet esse diligens (quæ quidem diligentia sufficit moralis, qualem nimirum adhibent mercatores in suis computibus) & hoc, vel de necessitate, vel de vtilitate salutis. De necessitate quidem, si nimirum peccatis mortalibus obnoxia est ipsa conscientia, tumque maximè, dum istud examen in ordine ad faciendam confessionem Sacramentalem instituitur, vt talis confessio, mortalium scilicet peccatorum, omninò integra fiat non solum formaliter, verum etiam (quantum est possi-

ibile) & materialiter. De vtilitate verò
tis, (*id eſt*, propter profectum ſpiritua-
) ſemper debet eſſe diligens conſcientiæ
minatio, de ipſis etiam venialibus pecca-
c defectibus quotidianis: qui enim aſceta
uenter negligit examen & confeſſionem
ialium ſuarum defectionum, non ſolum
imè proficiet in vita ſpirituali, verum e-
n facile deficiet in peccata mortalia; quia
caciſſimum medicamentum deſerit o-
ium ſuarum imperfectionum, vitiorum ac
tationum. Hoc autem examen (*iuxta D.*
. in Incendio amoris cap. 1.) debet fieri de
ni *negligentia, concupiſcentia, & nequitia.*
De negligentia quidem aſcetæ exami-
nda eſt conſcientia, *Primò*, Si cor ſuum,
guam & ſenſus, non benè cuſtodiuit: Si
npus inutiliter conſumpſit. Si ſibi in o-
ibus operibus ſuis finem debitum non
efixit. *Secundo*, ſi negligens fuit in oratione
ntali & vocali: in lectione librorum ſpi-
ualium: & in executione bonorum propo-
orum. *Tertio*, ſi negligens fuit ad exercen-
m actus pœnitentiæ de peccatis commiſſis;
reſiſtendũ tentationibus à Deo permiſſis:
proficiendũ in bonis ſibi impenſis, *vtpotè*,
mortificatione vitiorũ & in ſtudio virtutũ.
De concupiſcentia quoque aſcetæ exami-
nda eſt conſcientia. *Primò* quidem, de mo-
ous concupiſcentiæ voluptatis. Si nimirum
petiuit cibaria ac poculenta ſaporoſa, deli-

cata,

cata, & exquiſita: indumenta mollia ac d
liciosa; oblectamenta carnalia ſeu luxuri
ſa, quæ alias in primo motu fugere debet. *S*
cundò, de motibus concupiſcentiæ curioſit
tis. Si immoderatè ſcire appetiuit occul
Dei & hominum: videre pulchra, habere r
ra, chara, pretioſa, & ſuperflua. *Tertiò*, d
motibus concupiſcentiæ vanitatis. Si imm
deratè appetiuit hominum fauorem & am
rem; honorationem & laudationem: m
gnificationem & ſupra alios exaltationem.

De nequitia tandem conſcientia examina
ri debet. *Primò*, de nequitia iracundiæ, ſi n
mirum aſceta in corde ſeu affectu, in verb
ſeu ſigno, in opere ſeu effectu iram aliqua
indignationemque contra ſuum proximu
habuit: vel quoque eundem ad impatientia
prouocauit. *Secundò*, de nequitia inuidiæ.
de proſperitate aliena triſtitiam ſenſit: ſi i
aduerſitate proximi aliquo modo ſibi com
placuit: Si proximo ſuâ operâ indigenti pr
deſſe noluit. *Tertiò*, de nequitia acediæ.
ſcilicet tædium ſeu torporem, ſomnolentia
ac aliquas diſtractiones ſaltem ſemiuolunta
riè in diuinis perſoluendis admiſit: motuſq
alicuius diffidentiæ de auxilio Dei conſurgen
tes, aut quoque aliquas cogitationes blaſphe
mas, infideles ac malignas aſcendentes, ve
nimirum contra Deum, vel contra Sanctos
vel contra Eccleſiam, vel contra Dei antiſti
tes, remiſsè compeſcuit. Si aduerſa, *vtpotè*

futura

ra possibilia, nimis timuit; aut præsentia
ulenter ac deiecto animo sustinuit; in
eationeque fratrum insolenter & minus
giosè se gessit; ac in colloquio dissolutè,
norosè, & cachinnosè se habuit; in cella
tædio se continuit, segnisque fuit ac tar-
ad obsequium charitatis alijs impenden-
, profusus verò ad otiandum, spatiandum
iutiliter deambulandum. Si denique alio-
defectus magis quàm suos proprios con-
rauit, aut præsumptuosè corripuit, iudi-
que temeraria de alijs apprehensa & con-
tas suspiciones malas à principio statim
abhorruit, ex quibus communiter mox
cuntur indignationes, murmurationes,
ractiones, & alia hujusmodi mala.

Contritio, quæ est secunda particula præ-
tis reconciliationis, non propriè sed me-
horicè accipitur, sicut & duritia cordis.
uemadmodum autem duritiam corporum
uitur triplex proprietas, quarum prima
inhabilitas ad suscipiendã impressionem:
unda est stabilitas ad sic permanendum in
tertia est fortitudo ad resistendum. Ita
am spiritualem cordis duritiam sequitur
plex similis qualitas. *Vna* est inhabilitas ad
cipiendam gratiam Dei: *altera* est adhæ-
firma peccato: *tertia* est ipsa nimirum
bellio mandatis ac inspirationibus diuinis.
de sicut cor dicitur durum, quod diuinæ
pirationi se tangenti non cedit, sed obuiat,

in affe-

in affectu peccati demorando: ita etiam d
citur contritum, quod Deo aspirante, dul
quadam amaritudine repletum, malè actæ v
tæ, odium concipit æternum, ob offens
diuinæ maiestatis. *Deinde* quemadmodum
contritionem seu comminutionem alicui
corporis duri & integri quinque gradibus v
nitur, quorum primus est, exterior accom
datio seu adaptatio ac præparatio rei mat
rialis: secundus est, scalpro seu malleo it
rata percussio: tertius fractio: quartus, a
tritio: quintus denique, est ipsa comminut
seu contritio. Ita etiam ijsdem gradibus
cordis contritionem venire est. *Primò* eni
cor præparatur ac disponitur, dum tangitu
vtpotè, tactu vocationis cælestis, seu inspir
tionis ac impulsus diuini, ad deserendam in
quitatem, & colendam iustitiam: *postea* pe
cutitur, malleo scilicet timoris iudicioru
Dei, ac pœnarum infernalium, ita vt à pr
posito peccandi, iam resipiscere incipiat: *de
inde* frangitur, quod fit, quando voluntas pe
care desinit, ac nouum vitæ institutum si
eligendum proponit, aut iam eligit: *demu*
atteritur, quando nimirum detestatur pecca
ta sua, supra omnia detestabilia, propter da
mnationis æternæ pœnam illis debitam: qu
quidem pœna est triplex, *vtpotè*, pœna damn
seu priuatio gloriæ cælestis, pœna sensus, &
pœna vermis conscientiæ. Verum talis dolo
seu detestatio peccatorum, non meretur ad

huc

gratiam remissionis peccatorum, quia
lamentum habet solum seruilem timo-
, qui est absque charitate: secus dicendũ
si accedat ei pœnitentiæ Sacramentum;
ob gratiam quæ ibi confertur, ex attri-
it iam contritum cor. *Tandem* comminui-
emollitur, compungitur & conteritur.
tur autem comminui & conteri cor,
ndo peccator detestatur peccata supra o-
a detestabilia, propter solam offensam
, summo semper amore & supremo hono-
digni. Talis autem dolor seu detestatio
etur iam peccatorum remissionem, ante
eptionem Sacramenti: quia fundamen-
habet timorem Dei filialem, qui sine
ritate esse non potest.

Nota autem aliam esse contritionem ve-
seu integram, aliam falsam seu defectuo-
. Contritio vera ac integra dupliciter
siderari solet, *vt virtus & vt pars Sacra-
nti*. Porro contritio vt virtus. Vel est ha-
ualis vel actualis, vel media. *Contritio ha-
tualis* seu in habitu illa est, quæ per actua-
frequenter iteratam, acquiritur. *Actua-*
seu in actu, tunc habetur, quando quis
spe diuinæ misericordiæ in animo dolet
peccato commisso, propter solius Dei of-
sam: seu, quando quis detestatur pecca-
supra omnia detestabilia, quatenus est
ensa diuinæ maiestatis. *Media*, seu medij
di contritio, idem est, quod virtualis, im-

plicita & interpretatiua: quàm quidem co
tritionem ille habere censetur, qui speci
auxilio Dei adiutus, ipso actu elicito charit
tis in Deum tendit, seu quod idem est, actu
liter Deum amat, non habens alias pecc
sui habitualis actualem memoriam, vel n
habens tempus eliciendi actum contritio
de peccato mortali: qui enim Deum explici
amat, eo ipso peccatum implicitè ac interp
tatiuè odit, quod Deo displicere scit. *Dei*
ille habere dicitur contritionem virtuale
implicitam & interpretatiuam, *vtpotè*, de c
teris peccatis, quorum non habet memoria
qui actu explicito detestatur peccata appr
hensa supra omnia detestabilia propter D
offensam.

Contritio, vt est pars Sacramenti pœnite
tiæ, nihil aliud est, quam dolor ex libero
sincero animi affectu procedens, de pecca
commisso propter Deum offensum summè
mabilem, cum spe veniæ & proposito con
tendi ac satisfaciendi tempore, & loco de
tis. *Hinc primò nota*, quod sicut in commissi
ne peccati est quædam delectatio inordina
sic per contrarium requiritur dolor in cont
tione de peccato commisso: quia contrar
contrarijs curantur. *Nota secundò*, quod d
lor in contritione duplex est. *Vnus* dicitur
nimi seu voluntatis, qui non est aliud, nisi pe
cati detestatio: & iste dolor est de necessita
& essentia contritionis. *Alius* est dolor se
sualita-

itatis seu sensitiuus ac sensibilis, qui appa-
xterius, *vtpotè* in signo, in lachrymis, in
irijs: & iste non est de necessitate & essen-
:ontritionis, sed solum de perfectione:
talis dolor non est in potestate nostri li-
arbitrij. *Nota tertiò*, quod dolor dete-
onis seu ipsa detestatio peccati; idem est
olle peccâsse, potiusq; velle subijsse quod-
que malum, quàm Deum supra omnia
odum offendisse. *Nota quartò*, quod do-
letestationis debet esse maximus (iuxta
l *Ioël*. 2. Conuertimini ad me, in toto
le vestro) non quidem intensiuè, *id est*,
no conatu & feruore elicitus; sed appre-
iuè, *hoc est*, debet quis magis detestari pec-
m quàm aliquod aliud malum, cùm pe-
m sit malorum omnium maximum: puta
en contritionem eo esse meliorem, quo
nagis intensa, feruida, & sensibilis.

Contritio defectuosa seu falsa octo modis
i potest. *Primo* modo; cùm quis detesta-
peccata supra omnia detestabilia propter
nsam Dei; sed non plenâ voluntate: quia
; non detestaretur ea, imòque in eis per-
ere vellet, si pœnæ infernales finem ali-
ndo haberent. *Secundo*. Cùm quis dete-
ır peccatum supra omnia detestabilia pro-
offensam Dei; sed sine efficaci ac serio
posito amplius non peccandi. *Tertio*. Cùm
; detestatur peccata eodem modo; sed aut
m integram, aut spem veniæ firmam non

 habet.

habet. *Quarto.* Cùm quis deteſtatur pecc
vti ſupra, cum propoſito amplius non p
candi; ſed proximam ſeu probabilem (quar
poteſt) non refugit peccati mortalis occa
nem. *Quinto.* Cùm quis deteſtatur peccat
ſicut ſuperius; ſed odium in corde ſuo c
tra proximum fouet. *Sexto.* Cùm quis de
ſtatur peccata ſecundum ſuperiorem mod
ſed bona alterius iniuſtè retinet, vel parti
ſæ non ſatisfacit, cùm poſſit. *Septimo.* C
quis grauiora tantum peccata deteſtatur
alijs autem mortalibus, quæ communi
ſunt, ac minora eſſe putantur, volunta
habet: vel cùm omnia mortalia fugit, pr
vnicum. *Octauo* modo. Cùm quis deteſta
peccata ſicuti prius; ſed arma, aut contra
dem, aut contra iuſtitiam ferre non deſi
vel quoque, ſiue fidem, ſiue iuſtitiam op
gnantibus, fauore, conſilio, adulatione
quocunque alio ſimili modo illicito, adm
culari non ceſſat.

Propoſitum, quod tertiam particulam
conciliationis conſtituit, *primò* debet ſem
formari ac renouari, tam ſingula quàm om
peccata mortalia, ſupra quæuis mala prop
ſolius Dei amorem fugiendi, & ipſas eor
proximas ſeu probabiles occaſiones cauen
hoc autem propoſitum debet eſſe firmum
forte, non infirmum ac debile; efficax ſeu
tenſum, non tepidum ſeu remiſſum, ſtal
& cordiale, non vertibile & verbale; abſo

tum

, non conditionatum; serium, non fictũ;
lutum, non timidum; ac tandem æternũ.
e illud est *Ps.* 118. Custodiam legem tuá
per (idem enim est propositum amplius
taliter non peccandi, quod & præcepta
s Diuinæ custodiendi: nam qui custodit
m Dei, hic iam non peccat) in sæculum, &
eculum sæculi. *Item.* In æternum non o-
iscar iustificationes tuas; quia in ipsis vi-
âsti me. *Item.* Iuraui & statui, custodire
cia iustitiæ tuæ.

ecundò, idem propositum debet semper
pari ac renouari, singula peccata venialia
endi, quamuis non omnia: quia alias præ-
ptuosum esset huiusmodi propositum:
enim pro hoc statu corruptæ naturæ po-
quis vitare omnia venialia: nam fugiendo
m, incidit sæpè in aliud, quod conside-
S. Ioannes sic ait *Epist.* 1. *cap.* 1. Si dixe-
us quoniam peccatum non habemus, ipsi
seducimus, & veritas in nobis non est. Et
aulus Rom. 7. Non quod volo bonum,
ago: sed quod odi malum, illud facio.
le *S. Bonau. Comp. Theol. Verit. lib.* 6. *c.* 34.
contritione de venialibus non exigitur
positum non peccandi venialiter, sicut in
tritione de mortalibus exigitur: sed suffi-
quod displiceat alicui peccatum præteri-
n, & infirmitas quâ ad peccatum veniale
linatur; quamuis ab eo omnino immunis
non possit: ita tamen quod voluntas non

maneat fixa in aliquo veniali; quia illud retentum, non dimitteretur in contritio generali, nec ſpeciali. Et hæc eſt ratio: q peccata mortalia ſunt in poteſtate noſtra, vitentur, non ſolum ſingula, ſed etiam omi venialia verò, etſi ſingula vitari poſſunt, n tamen omnia, quod ex infirmitate natu contingit. *hæc ille.*

Tertiò, idem propoſitum debet ſem formari ac renouari, propriam ſcilicet vol tatem, ſingulare iudicium, ac ſui amorem negandi, & in virtutibus proficiendi, per ferentiam aduerſitatum & fugam proſperi tum huius temporis; præſertim verò, c vno aliquo vitio maioris intenſionis ſtre pugnandi, actibus nimirum ei oppoſitæ tutis, ac externæ internæque mortificatio

CONCLVSIO recollectionis ſimiliter ha particulas tres. quarum *prima* eſt petitio qua debet aſceta Deum orare, *Primò*, vt ei ſuam pijſſimam clementiam peccata, omni ſcilicet negligentiarum, concupiſcentiaru & nequitiarum commiſſarum, tum præſe conſcientiæ modo examinatæ, tum præte tæ, tam videlicet mortalia quàm venialia, t cognita quàm incognita, tam propria qu aliena condonare dignetur; faciatq; illa eu magis ac magis deteſtari, ac odio habere in ternum. *Secundò*, vt donet ei gratiam effi cem ad vincendum omnes tentationes, & ercendum quaſuis propriarum paſſionum

ſolen-

ntias,compescendumq́; motus prauorum
tuum seu vitiorum spiritui rebelles. *Ter-*
vt tribuat ei continuum fidei,spei,& cha-
is augmentum. *Quartò*, vt det illi gratiã,
mnibus Christi virtutibus ac Sanctorum
iugiter proficiendi. *Vtpotè*, in obedien-
humilitate, patientia, castitate, Euangelica
pertate, &c. *Quintò*, vt conferat illi Spi-
m deuotionis ac feruoris, omnem nimi-
difficultatem laboris spiritualis,& tepidi-
m remissæ affectionis superantem. *Sextò*,
lonet ei gratiam affectionis charitatiuæ &
erentialis, quâ tam superiores suos, siue
icet mediatos siue immediatos, quàm om-
alios fratres siue sibi æquales (vtpotè,vo-
one) siue inferiores, intimè prosequatur.
timò, vt hæc omnia petita ac postulata,lar-
ur etiam omnibus alijs eius fratribus , &
efactoribus huius videlicet conuentus, &
ius Prouinciæ ac vniuersi ordinis : nec
n, vt omnes Christianos cum eorum præ-
itis, siue spiritualibus siue sæcularibus,
n destituat internis & externis auxilijs,eos-
dirigere in vitam dignetur æternam.

Secunda particula conclusionis est oblatio,
qua humillimo spiritu debet offerre asceta
o altissimo cuncta sua opera, in vnione vi-
icet Christi Domini meritorum, & Sacra-
imæ matris eius, ac omnium cælestiũ An-
orum & Sanctorum, vniuersæq́; militantis
clesiæ iustorum, vt nimirum ex Diuina il-

lius acceptatione, cedant ad maiorem nomi[n] sui gloriam, & ad offerentis maius meritu[m]. Horum autem operum quinque sunt gene[ra]: *Vtpotè*, Sacrificium missæ celebrandum [vel] audiendum, aut iam celebratum vel auditu[m]: *Orationes* tam vocales quàm mentales: *ele-mosynæ* tam corporales quàm spirituales: *[ie]iunia* tam sensuum quàm affectuū, quæ vid[e]licet constituunt externæ & internæ morti[fi]cationis exercitia, & virtutum studia: *tand[em]* actus ex se indifferentes. vt sunt comedere, b[i]bere, calefieri, honestè recreari, & his simil[ia].

Tertia particula est commendatio sui, in p[a]trocinium ac protectionem B. Virginis Mari[æ], Angeli custodis, Sanctorum patronorū, ac t[o]tius curiæ cælestis.

PRAXIS XII.

Præsentiam Diuinam semper conseruandi [&] renouandi.

QVemadmodum hominibus, omnium m[a]lorum spiritualium principalis est caus[a] ipsius Dei ignaua obliuio, iuxta illud *Psal.* Non est Deus in conspectu eius (*id est, qu[ia] non habet homo in mente sua iucundā Dei pr[æ]sentiam, ideò*) inquinatæ sunt viæ (*intenti[o]num ac operationum*) illius, in omni tempor[e]. Ita omnium bonorum origo est, præsenti[æ] diuinæ grata apprehensio, voluptariaq; iug[is] tentio. Vnde quilibet huic assistens discipli-

næ, di-

dicere poteſt illud, quod de ipſa ſapientia
um eſt, *Sap. 6.* Venerunt mihi omnia bo-
(*vtpotè, timoris, imitationis & dilectionis*
) pariter cum illa.
Hinc eſt, quod ſicut actu peccantes, quan-
poſſunt omnino à præſentia conſpectuq;
i ſeſe alienare contendunt; vt facilius pro-
js indulgere poſſint cupiditatibus, & libe-
s ac ſecurius ſuis inſiſtere queant delicijs,
: ſenſu remorſus propriæ conſcientiæ ani-
m cruciantis, ac ſine experientia impulſus
oris Dei voluptatem peccati remittentis:
i ratione *quidam* illorum, Deum non eſſe
i perſuadebat cùm ſcelus quoddam perpe-
re vellet, vt patet *Pſ.* 13. Dixit inſipiens in
de ſuo, non eſt Deus. *Alter* autem Deum
cata ſua non videre aut non intelligere ſi-
maginabatur, vt eſt *Pſal.* 98. Non videbit
ominus, nec intelliget Deus Iacob. *Tertius*
nique Deum eſſe obliuioſum falſo exiſtima-
, vt habetur *Eccl.* 23. Quis me videt? te-
oræ circumdant me, & nemo circumſpicit
, quem vereor? delictorum meorum non
morabitur altiſſimus. *Ita quoque* iuſti ho-
nes, vt ſtabiliter declinent mala, & in bonis
giter proficiant, huic diſciplinæ ſeu exerci-
tentionis diuinæ præſentiæ continuo aſſi-
nt. *Sic* fecit Suſanna, matrona illa honeſtiſ-
na, vt peccatum declinaret, cùm tentata ab
quis confugeret ad diuinam præſentiam ac
ceret, ſicuti habetur *Daniel.* 13. Anguſtiæ

sunt mihi vndique. Si enim hoc egero, m
mihi est; si autem non egero, non effugi
manus vestras. Sed melius est mihi absque
pere incidere in manus hominum, quam pe
care in conspectu Domini. *Sic* Dauid, cù
teneret iucundam Dei præsentiam, non fu
suis vitijs ac passionibus in malum commo
tus, omnesque fugit laqueos diaboli, vti ip
testatur dicens *Ps.* 15. Prouidebam Dominu
in conspectu meo semper, quoniam (*id e*
quam ob causam) à dextris est mihi ne com
mouear. Et *Ps.* 24. Oculi mei semper ad D
minum, quoniam ipse euellet de laqueo ped
meos. Sic facientes, facile in via imitation
Christi proficiunt, & ipsam spiritualis vi
perfectioné consequuntur, iuxta illud *Prou.*
In omnibus vijs tuis cogita Deum, & ipse d
riget gressus tuos. Et *Gen.* 17. Ambula co
me & esto perfectus. *id est*, præsentiam mea
tenendo, sensim facile peruenies ad perfecti
onem. His igitur de causis Propheta nos ad
monet, vt præsentiam Dei quæramus dicen
Ps. 104. Quærite Dominum & confirmamin
quærite faciem eius semper. Faciem auten
Domini quærere idem est, quod conari ac stu
dere iucundam Dei præsentiam in memoria
intellectu, & voluntate semper conseruare,
tenere, ac iugiter renouare.

Conservamvs autem in mente nostra
præsentiam diuinam, quando Deum, alias in
præsenti latentem, fide credimus ac intue-
mur

r vbique ſemper nobis adeſſe præſentiſſi-
m, per inſpectionem nimirum, potentiã
ſſentiam, iuxta illud *Act.* 17. Non longè
(Deus) ab vnoquoque noſtrûm: in ipſo
m (*quaſi quodammodo piſces in aqua natan-*
, *& aues in aëre volantes*) viuimus, mo-
nur & ſumus. Huiuſmodi erat fides illius
. dicebat *Pſ.* 138. Si aſcendero in cælum tu
c es: ſi deſcendero in infernum, ades: ſi
npſero pennas meas diluculo, & habitaue-
in extremis maris, etenim illuc manus tua
lûcet me, & tenebit me dextera tua.

RENOVAMVS verò in nobis præſentiam di-
nam, quando non ſolum actibus fidei, ſpei,
charitatis in Deum tendimus, verum etiam
ando cunctas noſtras actiones aſceticas in
m referimus, his nimirum ſeu ſimilibus
ræ Scripturæ verbis deuotè in eum dire-
s. *Vt* cum pro matutino mediâ nocte ex-
amur, protinus ſigno ſanctæ crucis muniti
imus ac deuotè ruminamus, verba illa
att. 25. Mediâ autem nocte clamor factus
. Ecce ſponſus venit exite obuiam ei, &
æ paratæ erant intrauerunt cum eo ad nu-
ias, & clauſa eſt ianua. Nouiſſimè verò ve-
unt & reliquæ virgines, dicentes. Domine,
omine aperi nobis. At ille reſpondens ait.
nen dico vobis, neſcio vos: vigilate itaque
ia neſcitis diem neque horam. Et *illud ad*
heſ. 9. Surge qui dormis & illuminabit te
hriſtus, qui nimirum promiſit coronam vi-
lantibus & orantibus.

In introitu chori. *Ps.* 5. Domine in mu
titudine misericordiæ tuæ, introibo in don
tuam, adorabo ad templum sanctum tuum
timore tuo.

Quando flexis genibus terram osculam
in choro. Adoramus te sanctissime Domi
IESV, hic, & ad omnes Ecclesias quæ sunt
toto mundo, & benedicimus tibi, quia p
sanctam crucem tuam redemisti mundum.

Quando datur signum ab hebdomadari
post factam præparationem pro inchoatior
diuini officij. *Ps.* 137. In conspectu Angel
rum psallam tibi, & confitebor nomini tu
Postea illud suspirium seu pactum. O Dei
meus te laudo.

Quando distrahimur sub tempus diuini o
ficij. *Ps.* 110. Psallã & intelligam. *Vel Ps.* 4
Psallite Deo nostro psallite, psallite sapiente
Vel 1. *Cor.* 14. Psallã spiritu, psallã & ment

Quando te præparas ad disciplinam faci
endam. *Ps.* 31. Multa flagella peccatoris, spe
rantem autem in Domino misericordia cir
cumdabit. Et *Ps.* 37. Quoniam ego in flagell
paratus sum, cum Christo IESV meo, & dolo
eius in conspectu meo semper est.

Post disciplinam *Tob.* 3. Ne reminiscaris
Domine delicta nostra, vel parentum nostro-
rum, neque vindictam sumas de peccatis no-
stris. Et *Psal.* 24. Vide humilitatem meam &
laborem meum, & dimitte vniuersa delicta
mea.

Quando

Quando te componis ad dormiendum, dic *ſal.* 4. In pace in idipſum, dormiam & re-
quieſcam. Et *Pſal.* 30. In manus tuas com-
endo ſpiritum meum, redemiſti me Domi-
Deus veritatis.

Dormiens, illuſus ac tentatus, moxque
pergefactus. *Pſal.* 118. Memor fui nocte
minis tui, & cuſtodiui legem tuam.

Mane ſurgens. *Coloſ.* 3. Si conſurrexiſtis
m Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, vbi
hriſtus eſt in dextera Dei ſedens; quæ ſur-
m ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. *Et ſu-
rium generale.* O Deus meus & omnia.

Cùm diſponis habitum circa te, vel induis
antellum, *dicito.* Exuat me Dominus vete-
m hominem cum actibus malis, & induat
e nouum hominem, qui ſecundum Deum
eatus eſt, in iuſtitia & ſanctitate veritatis.

Cùm lauas manus. *Pſal.* 50. Amplius laua
e Domine ab iniquitate mea, & à peccato
eo munda me.

Cùm verò faciem lauas. *Iſa.* 1. Lauamini &
undi eſtote, auferte malum cogitationum
ſtrarum ab oculis meis.

Cùm tandem pedes. *Ioan.* 13. Qui lotus eſt,
on indiget niſi vt pedes lauet. Si ergo ego
ui pedes veſtros Dominus & magiſter, vos
iam alter alterius lauare debetis pedes.

Quando intras Sacriſtiam præcipuè ad ſer-
iendum ſacro. *Gen.* 26. Verè locus iſte San-
tus eſt, in quo nimirum ſacerdos præparatur
d diuina celebranda.

Quando intras Ecclesiam. *Ibid.* Quàm te-ribilis est locus iste, non est hic aliud nisi do-mus Dei & porta cæli.

Quando vocaris ad seruiendum missæ vel ad Ecclesiam. *Psal.* 108. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domũ Domini ibimus.

Quando gradum dormitorij ascendis. *Ioan.* 20. Ascendo ad Patrem meum, & Deum meum.

Quando descendis. *Luc.* 19. Zachæe festi-nans descende, quia hodiè in domo tua opor-tet me manere.

Quando intras cellam. *Psal.* 117. Aperite mihi portas iustitiæ ingressus in eas confite-bor Domino. Et *Psal.* 131. Hæc requies mea in sæculum sæculi, hîc habitabo quoniam elegi eam.

Quando librum ad legendũ aperis. *Ps.* 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lu-men semitis meis. *Vel Psal.* 84. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. *Vel. Sap.* 9. Da mihi sedium tuarum assistricem sapientiã. *Vel Psal.* 118. Intellectum da mihi & viuam.

Finita lectione. *Psal.* 118. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. *Vel Ioan.* 13. Si hæc scitis, beati estis si fece-ritis ea.

Cùm vocaris è cella ad superiorem. *Act.* 9. Domine quid me vis facere?

Quando tibi opus aliquod spirituale assi-gnatur. *Gal.* 6. Dum tempus habemus ope-remur bonum.

Quando tibi aliquod manuale exercitium iungitur. *Psal.* 123. Adiutorium nostrum nomine Domini, qui fecit cælum & terrã. *Psal.* 62. In nomine tuo leuabo manus eas. *Vel* 1. *Reg.* 15. Melior est obedientia uàm victimæ. Et *Luc.* 2. Erat subditus illis.

Quando exis extra claustrum pro socio. *Matth.* 8. Domine sequar te quocunque ieris.

Quando verò cum socio. *Psal.* 24. Vias tuas Domine demonstra mihi & semitas tuas doce me. *Et* 118. Deduc me Domine in semitam mandatorum tuorum quia ipsam volui. *Vel* Dirige Domine Deus meus in conspectu tuo viam meam.

Cùm redis. *Ioan.* 6. Bonum est nos hîc esse, faciamus hîc tria tabernacula IESV vnum, Mariæ vnum, Curiæ cælesti vnum.

Quando vides pauperem vel miserum. *dic*, Deus, cur non ego? *Vel* 1. *Reg.* 2. Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & subleuat.

Quando eleemosynam quæris. *Matth.* 6. Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius & hæc omnia adijcientur vobis. *Et in Regula.* Et non debeant verecundari, quia Dominus pro nobis se fecit pauperem in hoc mundo.

Cùm pulsatur ad mensam. *Luc.* 14. Beatus qui manducabit pané in regno Dei. *Apoc.* 19. Beati qui ad nuptias Agni vocati sunt. Et 2. *Thes.* 3. Si quis non vult operari, non manducet.

Quando tibi porrigitur portio. *Ioan.* Meus cibus est vt faciam voluntatem Pat[ris] qui in cælis est. *Vel Psal.* 118. Portio m[ea] Domine, dixi custodire legem tuam.

Quando bibis. *Psal.* 36. Inebriabuntur [ab] vbertate domus tuæ, & torrente volupta[tis] tuæ potabis eos. *Vel Psal.* 16. Satiabor cù[m] apparuerit gloria tua.

Si esuris. *Matt.* 5. Beati qui esuriunt & [si]tiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabunt[ur].

Si sitis. *Ioan.* 7. Si quis sitit veniat ad me [&] bibat.

Si tentaris plus iusta necessitate comede[re] ac bibere, dic *Psal.* 77. Adhuc escæ era[nt] eorum in ore ipsorum, & ira Domini ascen[dit] super eos. *Vel Luc.* 6. Erat quidam diues q[ui] quotidie splendidè epulabatur, & cùm mo[r]tuus esset, sepultus est in inferno. Et *Luc.* 1[7]. Temporibus Noë edebant & bibebant, & v[e]nit diluuium & perdidit eos.

Si tibi non sapit cibus & potus. *Psal.* 6[8]. Dederunt in escam meam fel, & in siti m[ea] potauerunt me aceto.

Si videris alium auidè & non mortifica[tè] comedere. *Rom.* 14. Is qui manducat no[n] manducantem non spernat: & qui non man[]ducat, manducantem non iudicet, Deus e[]nim illum assumpsit.

Quando increparis merito ab aliqu[o]. *Psal.* 118. Iustus es Domine & rectum iudi[]cium tuum. *Vel.* Si non essem malefactor, hæ[c] mihi non dicerentur.

Quando verba iniurioſa accipis. *Iſ.* 50. Fa-
em meam non auerti ab increpantibus, &
nſpuentibus in me, Dominus auxiliator
eus, & ideò non ſum confuſus.

Quando te aliqui iniuſtè perſequuntur.
ic cum S. Stephano. Domine IESV ne ſtatuas
is hoc peccatum.

Quando pateris aliquid contrarij. *Luc.* 21.
patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.
el. Si oportuit Chriſtum pati & ita intrare in
oriam ſuam, quid me? *Acto.* 5. Ibant Apo-
oli gaudentes à conſpectu concilij, quoniam
gni habiti ſunt pro nomine IESV contu-
eliam pati.

Quando aliquo modo tentaris. *Iacob.* 1.
eatus vir qui ſuffert tentationem, quoniam
ùm probatus fuerit accipiet coronam vitæ.
el. Exurgat Deus, cadat armatus, & conte-
atur inimicus.

Dum vana gloria pulſaris. *Gal.* 6. Mihi
bſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri IESV
Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus
ſt, & ego mundo. Et *Pſal.* 44. Omnis gloria
iliæ Regis ab intus.

Cùm laudaris. Non nobis Domine non
nobis, ſed nomini tuo da gloriam. *Vel.* Mihi
confuſio & tibi Deo meo in æternum gloria.

Contra tentationem ſuperbiæ. *Luc.* 14.
Qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humi-
liat exaltabitur.

Contra affectum auaritiæ. *Act.* 20. Beatius
eſt dare magis, quàm accipere. Con-

Contra stimulum luxuriæ. Voluptas b uis pœna perpetua. *Vel.* Momentanei quod delectat, æternum quod cruciat. *I* Non possum esse continens, nisi tu De dederis.

Contra spiritum inuidiæ. 1. *Ioan.* 3. C non diligit proximum, manet in morte.

Contra motum iræ. *Matth.* 11. Discite me, quia mitis sum, & humilis corde.

Contra acediam, negligentiã ac pigritia *Prou.* 13. Vult & non vult piger: anima a tem operantium impinguatur. Et *Ierem.* 4 Maledictus qui opus Dei facit negligenter. *Matth.* 11. Regnum cælorum vim patitur violenti rapiunt illud. *Et* 7. Omnis arbor qu non facit fructum, excidetur, & in igne mittetur.

Contra spiritum murmurationis, detr ctionis & susurrationis. *Psal.* 120. Domi libera animam meam à labijs iniquis & à lin gua dolosa. *Eccl.* 28. Susurro & bilinguis ma ledictus, multos enim turbauit pacem habe tes. *Prou.* 13. Qui detrahit alicui ipse se in fu turum obligat.

Si tentaris de Deo aliqua diffidentia. *Ps.* 3 c In te Domine speraui non confundar in æte num. *Psal.* 22. Mihi autem adhærere De bonum est, ponere in Domino Deo spẽ meã

Si in conscientia turbaris ob aliquam obie ctionem diabolicam. *Psal.* 24. Oculi mei sem per ad Dominum, quoniam ipse euellet d laqueo pedes meos.

Si ten-

Si tentaris videre curiosa. *Psal.* 118. Auer-
oculos meos ne videant vanitatem. Et *Iob.*
pigi fædus cum oculis meis.
Si tentaris audire noua & curiosa. 2 *Tim.* 4.
veritate quidem auditum auertent, ad fa-
ılas autem conuertentur.
Si incidisti in aliquem defectum. *Psal.* 50.
ibi soli peccaui. *Vel.* Peccaui Domino.
Quando tẽtaris iudicio temerario. *Rom* 14.
u quis es, qui iudicas alienum seruum, Do-
ıino suo stat aut cadit: stabit autem, potens
t Deus statuere illum.
Ante orationem. *Ioan.* 16. Si quid petieritis
'atrem in nomine meo dabit vobis. Et *Mar.* 11.
Quæcunque orantes petitis, credite quia ac-
ipietis, & eueniet vobis.
Accedens ad confessarium. *Luc.* 3. Et ecce
nulier quæ erat in ciuitate peccatrix, vt co-
gnouit quod IESVS accubuit in domo Phari-
æi, attulit alabastrum vnguenti, & stans retrò
ecus pedes Domini lachrymis cæpit rigare
pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, &
osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.
Quando audis vel legis aliquem peccâsse.
dic. ô Domine, nisi tua gratia me adiuuares,
ego plura mala perpetrassem, sis benedictus
qui me adiuuas.
Quando audis aliquem benè fecisse, vel le-
gis aliqua opera heroica Sanctorum. *dic.* ô
Domine in his omnibus valde mihi compla-
ceo, & per gratiam tuam cupio illa experiri.

Si amore inclinaris in rem temporale *dic*. Domine Deus propter tui amorem h re priuari eligo.

Si odio habes alicuius defectus, *dic*. Ma odi ac detestor peccata mea coram te D meo, quæ mihi nocent; quàm aliena, q me non coinquinant.

Tempore recreationis, *dic illud Philip.* Gaudete in Domino semper, iterum di gaudete, modestia vestra nota sit hominibu

Si affectus desideriorum tuorum deorsu tendunt, *dic illud Psal.* 41. Quemadmodu desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desi derat anima mea ad te Deus.

In fine cuiuslibet boni operis, *dic illi Luc.* 17. Seruus sum inutilis. *Item.* Viuat Re noster IESVS. ℟. Viuat, Viuat.

PRAXIS XIII.

Studio virtutum asceticarum insistendi, ac virtute in virtutem transeundi: vel alias. a vno gradu in alterum, & de altero in tertium proficiendi.

INSTITVTIO I.

De virtute gratuita in genere.

DIcendum est primò, quod sicut Deus quà creator, in dando nobis vitam in esse naturæ, non tantum dat viuere, verum etiam

dat

& vitaliter operari. Ita necesse est, vt idem
us quà recreator ac reparator, in dando
itui nostro vitam in esse gratuito, det eam
uantum ad esse, & quantum ad operari, si-
i dat ipso facto: quantum quidem ad esse
tuitum, per gratiam viuificantem seu iu-
icantem, quæ alias gratia gratum faciens
itur; quantum verò ad operari, per ean-
m gratiam (*iuxta D. Bonauenturam Bre-
l. parte* 5. *cap.* 4.) vt septiformem, *id est*,
ptiformiter seu septempliciter distinctam,
septem scilicet habitus virtutum gratuita-
im. Nam sicut cuiuscunque secundum vi-
m primam viuentis, non nisi per diuersas
perationes vitales diuersorum eius mem-
orum, perfectio vitæ innotescit: ita etiam
iuslibet viuentis secundum vitam secun-
am, perfectio vitæ illius spiritualis manife-
atur, per solas videlicet diuersas operationes
irtuosas & gratuitas, quæ diuersificantur
ro diuersitate septiformis gratiæ, in diuer-
os nempe habitus distinctæ: cum actus ac
perationes diuersificentur per obiecta, &
iuersitas actuum requirat diuersitatem seu
listinctionem habituum. Sunt autem huius-
nodi habitus, tres videlicet virtutum Theo-
logicarum, & quatuor cardinalium: per The-
ologicas virtutes, rectificatur anima respectu
finis, & per cardinales respectu mediorum.

Rectificatur quidem per Theologicas, &
quantum ad triplex obiectum, quod est in

Diuinis

diuinis, & quantum ad triplex subiectu quod est in nobis. In diuinis est summa ve tas, in quàm nos dirigit fides in credend assentiendo: est summa maiestas seu poten & largitas, in quam nos erigit spes in laud do & expectando: & est summa bonitas, c qua vnit nos charitas in diligendo & comp ctendo. In nobis autem est potentia rational quæ rectificatur per fidem: est irascibil quæ dirigitur per spem: & est concupiscil lis, quæ ordinatur per charitatem.

Rectificatur verò anima, respectu eoru quæ sunt ad finem, per virtutes cardinale nam secundum potentiam rationalem recti catur per prudentiam: secundum irascit lem per fortitudinem: secundum concup scibilem per temperantiam: secundum pr terea omnes easdem potentias, in compar tione scilicet ad alterum, rectificatur per i stitiam: in comparatione quidem ad solu proximum, rectificatur inquam per iust tiam, vt est virtus cardinalis; in comparatio ne verò non solum ad proximum, verùm ad seipsum, & ad Deum, rectificatur per iu stitiam, vt est virtus generalis.

Dicendum secundò, quod septem don Spiritus sancti *Isa.* 11. recensita, octo beati tudines *Matth.* 5. enumeratæ, & duodecin fructus Spiritus sancti *ad Galat.* 5. assignati reuocantur secundum doctrinam Ioanni Scoti ad tres Theologicas virtutes, & ad qua tuor cardinales.

Quantum

Quantum quidem spectat ad dona. Inpri-
donum sapientiæ reuocatur ad habitum
ritatis, quo sapit habenti obiectum infini-
, nempe Deus. Donum intellectus & sci-
iæ reuocatur ad fidem: fides enim vt in-
at ad assensum primorum articulorum fi-
vocatur donum intellectus; vt vero ex-
dit se ad conclusiones deductas syllogisticè
prioribus articulis, vocatur donum scien-
. Donum consilij reuocatur ad pruden-
n, quæ est habitus consiliatiuus de cunctis
bilibus naturali lumine notis. Donum for-
udinis, ad fortitudinem in suo genere. Do-
m pietatis, ad iustitiam, cuius est species.
onum timoris, ad temperantiam, tanquam
suum genus.

Quantum verò ad beatitudines. Paupertas
ritus reuocatur ad temperantiam: quia per
uperes spiritu intelliguntur humiles, recti,
timentes Deum, vt ait *D. Augustinus*. Hu-
litas autem est species temperantiæ. Miti-
reuocatur ad amicitiam, quæ est species
stitiæ: nam vt ait *D. Aug.* Mites sunt non
fendentes, non resistentes in malo, sed po-
us seipsos proximo communicantes. Lu-
us reuocatur ad virtutem spei: nam luctus
t habituale desiderium veri boni, omnem
xplentis appetitum. Esuries ac sitis iustitiæ
euocatur ad charitatem, idem enim est esu-
re iustitiam, quod diligere Deum. Miseri-
ordia reuocatur ad beneficentiam quæ est
species

species iustitiæ, inclinans ad communica
bona alteri sine spe retributionis. Mun
cordis reuocatur ad temperantiam, qua
moderatrix voluptatum in communi.
reuocatur ad iustitiam cuius est species,
quàm iustè præsidet superior, & subd
promptè obedit, vnde oritur pax in omni
publica. Patientia reuocatur ad fortitudi
tanquam ad suum genus: patientia enim
clinat ad sustinendam potius offensam, qu
ad repellendam.

Quantum denique ad fructus Spiritus
cti. Charitas, fides, longanimitas, reuocan
ad virtutes Theologicas. Bonitas & mans
tudo, ad iustitiam cuius sunt species. Patie
ad fortitudinem. Modestia ad prudenti
quæ debitum modum tenet in agendis. C
tinentia & castitas ad temperantiam. Beni
tas quæ est quædam bona igneitas, reuoca
ad consummatam Dei & proximi charitat
Gaudium quoque ad charitatem, est en
effectus eius. Pax etiam ad charitatem, q
charitas dispositiuè concurrit ad causand
pacem.

Hinc est, quod virtutes, dona, benedict
nes, & fructus, mutuis non raro vocari sol
appellationibus: dicuntur enim omnia
aliquando virtutes, inquantum scilicet ad
pera inclinant studiosa: aliquando dona, i
quantum liberaliter à Deo infunduntur;
etiam inquantum in acquisitione ipsoru

;menti, libero arbitrio concurrit Deus vt
ſa principalis: aliquando beatitudines, in
nimirum ſeu in merito, inquantum in-
iant ad promerendam operibus perfectis
rnam beatitudinem: aliquando dicuntur
ctus, inquantum hominem in via iuſtitiæ
ficientem, iucundo ſpirituali reficiunt
nento.

Hinc deinde eſt, quod virtutes, dona, be-
lictiones, & fructus non differunt inter ſe,
i tanquam gradus altiores ab inferioribus,
nferiores ab altioribus; vel alias non dif-
unt inuicem à ſeipſis niſi quibuſdam offi-
; ſublimioribus & demiſſioribus: nam per
tutes homo rectus efficitur contra obli-
itates vitiorum; per dona expeditus red-
ur contra impedimenta torpedinum & a-
itatum internarum: vel alias, facilis & prō-
is in exequendis diuinis efficitur, contra
pedimenta tarditatum humanarum: per
atitudines perficitur, ſeu perfectè quieta-
r: ac tandem per fructus remuneratur, vel
as ſpirituali iucunditate afficitur. Vel de-
q; virtutes & dona ſic diſtinguuntur à beati-
dinibus, ſicut habitus ab actibus, qui ſunt
cundum exceſſum virtutis: & fructus ſic
ſtinguuntur à virtutibus, donis, & beatitu-
nibus, ſicut diſtinguuntur ab actibus virtu-
im, ipſæ ſpirituales iucunditates, actus vir-
ioſos conſequentes.

Dicendum tertiò, quod virtus, alia eſt *exte-*

rior, alia *interior*. Exterior seu externa v
tus illa est, quæ reformat, dirigit & ordina
ctiones & operationes potentiarum exteri
rum, seu membrorum corporalium: & op
nitur vitio, quod est in signo, verbo, & ope
& constituit finem suorum exercitiorum, h
nestatem extrinsecam. Huiusmodi autem
tus, est *& sæcularis & ascetica*. Sæcula
quidem, quæ homines sæculares reddit co
mendabiles, significat morum exterior
honestam compositionem, decoram gestu
grauitatem, & sensuum ac membrorum c
poris disciplinam, in loquendo nimirum, c
uersando, gradiendo, comedendo, biben
& similibus. Ascetica verò seu claustralis
gnificat præterea omnem exteriorem obs
uantiam, ac laudabilem extrinsecam relig
sorum disciplinam, ex institutione videli
Sanctorum patrum ordinatam ad ædificat
nem hominum; & ad profectum custodiar
ac ornamentum virtutis internæ.

Interior seu interna virtus illa est, quæ
format, dirigit, & ordinat actiones ac ope
tiones potentiarum internarum animæ ra
onalis: & opponitur vitio, quod est interi
nam sicut vitium nihil aliud est, quam ha
tus prauus, & motus inordinatus infirmi
corrupti affectus naturalis, ita eius contrar
vtpotè virtus interna, non aliud est, quà
bonus animi habitus, ac motus ordinatus
nati affectus naturalis: & constituit finem

ctionum

num suarum, tum honestatem intrinsecã, æternam beatitudinem, quæ alia est cre- quâ formaliter in patria beatificabimur, increata (ipse nimirum Deus) quæ nos ctiuè beatificabit. Vnde huiusmodi virtus ificat expulsionem vitij, ac tuitionem & amentum animæ: nam iuxta sui nominis mologiam, virtus, est quasi *Vis intus*, *Virum* *us*, *& Virens intus*. Vis (inquam) intus, a scilicet animæ rationali ad fugiendum a seu detestandum illicita, ad complecten- n bona, & aggrediendum ardua, nec non, olerandum ac sufferendum aduersa pro- r Christi imitationem, Virum tuens, & ens intus: quia virtutis est natura, virum ri & conseruare illæsum à vitijs suâ præ- tiâ, & ornare ac decorare, *id est*, illumi- e & perfectum reddere.

Hinc nota, quod sola virtus interna propriè enda est virtus, exterior autem non nisi tutis signum, quod si fuerit falsum, absque scilicet significato, facit religiosum fictum, secundum nonnisi ipsam apparentiam ac nominationem extrinsecam bonum. Vnde *Paulus* 1. *Tim.* 4. *att.* Exerce te ad pieta- n (*id est*, applica te ad studium pietatis, seu ernæ virtutis, quæ nascitur ex pietate) m corporalis exercitatio (*id est*, disciplina ternarum virtutum) ad modicum vtilis est: etas verò ad omnia vtilis est, promissionem bens vitæ. Et *S. Ambr.* Virtus colenda est,

non imago virtutis: & colenda eſt, non ſa
ficio aliquo, thure, aut precatione ſole
ſed voluntate ſolâ atque propoſito: nam
eſt aliud colere virtutem, niſi eam com
hendere animo aut tenere.

Dicendum quartò, quod virtus intern
gratuita, quæ nihil aliud eſt, quam bona
litas mentis à gratia Dei proueniens,
mala qualitas (*id eſt*, vitium) animæ rati
lis curatur ac ſuperatur: quâ rectè, benè
dinatè, ac piè viuitur: quâ meritum æt
beatitudinis comparatur, augetur, & m
plicatur, duplex eſt, *neceſſitatis* nimiru
ſupererogationis: vel alias ſufficientiæ &
perabundantiæ: quarum altera eſt de
præcepti, & altera de lege conſilij. Vnd
quod prima virtus, communis eſt om
ſaluandorum; ſecunda verò, ſpecialis e
propria religioſorum, & idcirco aſcetica
tur: illa actibus ſuis pugnat contra prin
iuris prauæ politicæ, & reſiſtit motibus a
ſitorum vitiorum; hæc inſuper ipſa ſui
abnegat principia, & impugnat vitia inn
vtraque nihilominus harum virtutum op
tur bona ſuæ legis propria cum difficult
dum adhuc incipiens eſt; ſed iam cum fa
tate, dum eſt proficiens; ac tandem cum
uitate, dum perfecta habetur.

Hinc nota hæc eſſe principia iuris pr
politicæ. Appetere ſcilicet licita (vt
præſentis ſæculi bona honorabilia, vtili

ctabilia) illicitè, vbi aliter non possent ri. Velle semet defendere à malis (vt opprobria, damna, & afflictiones huius poris) modo illicito, vbi alias deesset us licitus. Velle sua recuperare, & de iniu- priuatâ authoritate vindictam sumere, vbi irum authoritas publica deficeret.

rincipia verò seu regulas iuris sui puta huiusmodi. Appetere scilicet moderatè a præsentia, vtpotè suo statui proportio- , & suis meritis commensurata. Velle se- m defendere ordinatè à malis alicuius robrij, damni & afflictionis. Velle sua re- erare, & iustâ pœnâ iniuriam afficere, pu- â non nisi authoritate.

'itia quoque acquisita, & vitia innata (vti habitualis superbia, auaritia, luxuria, ira, , inuidia, & acedia) hoc ipso inter se dif- nt; quod hæc contrahuntur à primis pa- ibus cum peccato originali; illa verò a- æ veniunt à peccatis actualibus: & quod, motibus suis sequuntur lumen falsum icipiorum prauæ politicæ; hæc autem, en naturalis rationis ac principiorum iuris.

Hinc quoque nota, quod sicut, nisi quis prin- a seu regulas iuris prauæ politicæ vt o- tet abnegauerit, minimè motus vitiorum uisitorum superabit: & consequenter, ıimè viâ legis præcepti stabiliter ac fideli- incedet, & comprehendet ac tenebit vir-

tutem necessitatis, sine qua salutem æter
assequi nequibit. Ita, nisi quis principi
iuris transilierit, minimè vitia natiua con
scet: & consequenter, minimè viam l
consilij arripiet, ac virtuti supererogat
vacabit, sine cuius studio & cultu verus as
ac religiosus esse non poterit.

Hinc denique nota, quod ille qui cedi
renuntiat iuri suo propter cultum virtuti
studium imitationis Christi, bonum ope
debet, sine respectu alicuius remunerati
aut gratitudinis, iuxta illud *Luc.* 14. Qui
renuntiat omnibus quæ possidet (*siue ni
rum affectu, siue effectu*) non potest meus
discipulus. Et malum pati eum oportet
iuslibet aduersitatis, absque sui defensio
iuxta illud *Matth.* 5. Audistis quia dictun
antiquis: Oculum pro oculo, & dentem
dente. Ego autem dico vobis, non resis
malo: sed si quis te percusserit in dexte
maxillam tuam, præbe illi & alteram. *id*
sis paratus præbere illi æquanimiter & a
ram. Et *Rom.* 12. Non vosmetipsos def
dentes charissimi, sed date locum iræ. De
sua repetere non potest, iuxta illud *Matt*
Qui vult tecum iudicio contendere, & tu
cam tuam tollere, dimitte ei & pallium
quicunque te angariauerit mille passus, v
cum illo & alia duo. Qui petit à te, da ei
volenti mutuari à te, ne auertaris.

Dicendum quintò, quod sicut virtutes
cessita-

ritatis, vna cum gratia gratum faciente di-
itus infusæ, non acquiruntur secundum sui
ensionem & augmentum, nisi per sinceram
continuam mandatorum Dei obseruantiã:
virtutes supererogationis, nisi per iugem
diutinam consiliorum Christi custodiam.
sicut vnum Dei præceptum sine altero
uari non potest, ad meritum scilicet vitæ
ernæ, iuxta illud *Iacob.* 2. Quicunq; totam
gem seruauerit, offendat autem in vno, fa-
is est omnium reus. Ita vna virtus sine a-
(*iuxta D. Greg. Moral.* 21. *cap.* 3.) non est
tus. Vnde *D. Bonau. lib.* 4. *cap.* 8. *in Comp.*
eol. *Verit. ait.* Connexæ sunt sibi virtutes
coordinatæ, ita, vt qui vnam habet, habeat
nnes. *Et inferius.* Quæ de connexione vir-
tum dicta sunt, intelligi debent de virtuti-
is gratuitis, quæ omnes quo ad habitus sunt
nnexæ, sicut quo ad actus meritorios sunt
quales. *Item lib.* 2. *de prof. relig. cap.* 24.
icet multæ virtutes esse videantur, & inter
differentes; vt humilitas alia est quam ca-
itas, & patientia alia est quàm misericordia,
sic de alijs: tamen quadam consideratione
nnes vnum sunt (*vnum scilicet in radice gra-*
æ Dei ac charitatis, quæ est vinculum perfe-
ionis, connectens, formans, ac perficiens om-
es virtutes: vnum autem sunt causaliter &
irtualiter, non autem formaliter: nam chari-
as & quæuis alia virtus charitate formata,
on elicit actum alterius virtutis, nisi impe-
 rat)

rat) & ita quælibet non tantum cohæret, etiam inest alteri: vt qui vnam habeat, v omnes habere dicatur, in habitu, & si non actu. *hæc ille.* Id ipsum probatur cùm dicit 1. *Cor.* 13. Charitas patiens est, benigna non æmulatur, &c. *id est.* Charitati inest p tientia, benignitas, humilitas, &c. *Vel ite* Charitas amat & gignit patientiam, humi tatem, ac alias virtutes; & consequenter, o & fugit impatientiam, ambitionem, & omn vitia: quia virtus secundum *D. Aug.* est am ordinatus, quo scilicet illud solum amami quod debemus, & quomodo debemus: qua tum autem amamus aliquid, tantum odim & fugimus eius contrarium.

Dicendum sextò, quod omnes, qui pr pter Christi imitationem semitis virtutu incedere cupiunt, cauere debent extrema larum, iuxta illud *Deut.* 5. Non declinabi neque ad dexteram, neque ad sinistram. Cù virtus in medio duorum extremorum con stat, quorum alterum dicitur defectus, & a terum excessus. Vnde *Philos. lib.* 3. *Ethic.* a Virtus est mediocritas duorum vitiorum, a terius secundum defectum, alterius secundu excessum. *Item S. Basilius.* Virtus est quæda inter excessum & defectū mediocritas. *Ite S. Hier.* In virtutibus nec hyperbases sun nec eclipses: *id est,* nec plus, nec minus, se omnia temperata.

Hinc nota, non quemlibet defectum & ex

cessum

ſum eſſe malitiam ſeu vitium, ſed ſolum à
xtris & à ſiniſtris ipſius virtutis conſtitutũ :
m defectus, ſæpè pro ſola imperfectione
ipitur: & ſic inferior gradus virtutis, eſt
fectus ac imperfectio reſpectu ſuperioris:
ceſſus etiam virtutis, ſæpè pro apice ac
nmo illius gradu haberi ſolet, vbi mens
ceſſu ſui alienata ab omni interna proprie-
e, tepiditate, & obliquitate; ex recta, &
nplici, qualis fuit in primo & ſecundo gra-
, iam omnino Deiformis efficitur.

His de virtute gratuita in communi ſuppo-
s, diſtinctè iam ac ſingillatim in ſequenti-
s inſtitutionibus dicere venit de virtutibus,
æ per contrarium opponuntur vitijs capi-
ibus: vtpotè, de virtutibus fidei, ſpei, &
aritatis, quas puta eſſe contra acediam: de
aritate proximi, quæ eſt contra inuidiam:
humilitate ac obedientia, quæ ſunt contra
erbiam: de patientia, quæ eſt contra iram:
paupertate Euangelica, quæ eſt contra a-
itiam: de ſobrietate, quæ eſt contra gulã:
tandẽ de caſtitate, quæ eſt contra luxuriã.

INSTITVTIO II.

De virtute fidei.

DIcendum eſt primò, quod fides multipli-
citer accipitur. Aliquando pro fidelitate
ſponſione, vt eſt *Ierem.* 7. Perijt fides &
ctus de terra. Et 1. *Tim.* 5. Primam fidem
itam fecerunt. Aliquando pro conſcientia

probabili. vt est *Rom.* 14. Omne quod n
est ex fide, peccatū est. Aliquando pro fac
tate credendi, vt est *Mat.* 8. Non inueni ta
fidē in Israël. Aliquando pro deuotione fid
vt est *Matt.* 15. O mulier, magna est fides t
Aliquando pro fidei obiecto materiali. *id e*
pro articulo fidei. vt est in symbolo *Athan*
sij. Fides autem Catholica hæc est: vt vn
Deum in Trinitate, & Trinitatem in vnit
veneremur. Hinc nota, quod duplex habe
fidei obiectum, *formale & materiale*. Ob
ctum formale est auctoritas diuina, seu i
Deus quâ verax est, vera scilicet ac certa,
infallibilia Ecclesiæ ad credendū propone
Obiectum materiale, puta esse ea omnia, q
nobis ab Ecclesia Dei credenda proponu
tur, vt sunt articuli fidei, & ea quæ habent
per sacras scripturas, per Apostolicas tra
tiones, & per generalium conciliorum
summorum Pontificum determinationes.

Aliquando fides accipitur pro habitu fid
informis. vt est *Iacob.* 2. Fides sine operibu
mortua est. Aliquando pro habitu fidei fo
matæ, mentem illuminante, ad credendu
vt est *Act.* 15. Fide purificans corda eoru
Et *Rom.* 1. Iustus ex fide viuit. Hinc habitu
lis fides dicitur, quæ est virtus supernatural
inclinans intellectum ad credendum ea, qu
à Deo vniuersali Ecclesiæ reuelata sunt. Al
quando pro actu fidei. vt est *Luc.* 7. Fides tu
te saluam fecit. Et *D. Aug.* Fides, est creder

quod

uod non vides. Hinc fides actualis dicitur, uæ eſt firmus aſſenſus eorum, quæ per Deum niuerſali Eccleſiæ reuelata ſunt. Aliquando ccipitur, & pro habitu infuſo, & pro actu ipus elicito: & ſic eſt virtus Theologica à Deo nfuſa, per quam firmiter aſſentimur ob Dei uctoritatem ijs, quæ à Deo reuelata ſunt, & b Eccleſia propoſita, vt à nobis credantur.

Dicendum ſecundò, quod fides præſens, aa eſt *implicita*, & alia *explicita*. Fides implicita, non ſufficit ad ſalutem, quâ ſcilicet creuntur veritates fidei non in particulari ac in ipſis; ſed in vniuerſali, vel in communi aliuo principio. Vt, cùm quis credit omnia uæ continentur in ſymbolo Apoſtolorum: el, cùm quis credit quæcunque tenet vniuerſalis Eccleſia. Fides explicita illa eſt, quâ reduntur veritates fidei diſtinctè, *id eſt*, in articulari ac in ſeipſis.

Hinc nota, quod fidei explicitæ, tria ſunt oncipienda: *Vtpote*, ſuppoſitiones, propoſitiones, & conſequentia. Suppoſitiones fidei, uæ nimirum fidem antecedunt, puta eſſe rincipia honeſtatis, ſeu principia moralia. t. Malum eſt fugiendum. Bonum eſt comlectendum. *Item* principia iuris naturalis. t. Quod tibi non vis, alteri ne feceris. Quod bi ab alio fieri vis, hoc alteri facias. Nec on, vniuerſalia fidei, ipſos articulos antecdentia: quod ſcilicet ſcriptura ſacra ſit andita & expoſita inſpiratione diuinâ: &

quod vera ſint quæ loquitur Deus in ſcript
ris, & per Sanctos ſuos : & alia huiuſmodi.
Propoſitiones fidei, puta eſſe ipſos quat
ordecim articulos ſymboli Apoſtolorum, q
ſunt de Deo : vel ſecundum naturam in q
conſiſtit : vel ſecundum naturam quam aſſu
pſit : & ſic ſeptem ſunt articuli, qui pertine
ad diuinitatem ; & alij ſeptem, qui pertine
ad humanitatem.

Qui ad diuinitatem ſpectant. Aut reſpic
unt diuinam naturam in ſe : & ſic eſt prim
articulus de ſingularitate Dei, ſeu de vnita
diuinæ eſſentiæ, cùm dicitur. *Credo in Deu*
non autem in Deos : vbi nota, quod dij d
pliciter in ſcriptura accipiuntur. *Primò*, ad
ptiuè, iuxta illud. Ego dixi dij eſtis. qui nim
rum alijs præeſtis doctrinâ, virtutibus, pot
ſtate, &c. *Secundò*, nuncupatiuè. Vt ſu
idola, dæmonia, & quæcunque creaturæ, qu
bus aliquando reddebatur cultus diuinus
quæ vocantur dij, non re, ſed ſolo nomin
Deus autem noſter, eſt Deus veraciter, nat
raliter ac eſſentialiter.

Aut reſpiciunt diuinæ eſſentiæ tres perſo
nas : & ſic reſpectu primæ eſt articulus. *Cre*
in Deum Patrem omnipotentem. Reſpectu ſe
cundæ eſt. *Credo in Ieſum Chriſtum filium ei*
Vnicum Dominum noſtrum. vtpotè, conſub
ſtantialem Patri, ac ab æterno genitum. Re
ſpectu tertiæ eſt. *Credo in Spiritum ſanctum*
à Patre nimirum, & à filio procedentem.

Aut

Aut reſpiciunt Diuinas operationes: qua-
ım vna eſt in collatione naturæ: altera, in
ɔllatione gratiæ: tertia, in collatione glo-
æ. Prima habet ſuum articulum. *Credo in
reatorem cæli & terræ.* Secunda verò. *Credo
ınctam Eccleſiam, Sanctorum communionem,
emiſsionem peccatorum.* Huius articuli ſen-
ıs eſt primus. Credo ſanctam Eccleſiam Ca-
ɦolicam, quæ à Spiritu ſancto gubernatur,
ınctificatur, ac regitur, nunquam poſſe erra-
e in determinationibus rerum fidei: & cre-
o in ea fieri remiſſionem peccatorum, per
ommunionem ſeu communem vſum ſancto-
um Sacramentorum nos ſanctificantium.
Senſus ſecundus. Credo quod in ſola ſancta v-
ıiuerſali Eccleſia, contra quam potentia in-
ernalis præualere nequit, fiat remiſſio pec-
atorum, in qua eſt communio Sanctorum,
ɔer participationem mutuorum auxiliorum,
& omnium bonorum, quæ fiunt in Eccleſia
ıb vnoquoque membro Eccleſiæ. Tertia ha-
ɔet ſuum artificium. *Credo carnis reſurrectio-
nem, & vitam æternam. Amen.* Et ſenſus eſt.
Credo quod Deus reſuſcitabit nos omnes ho-
mines ſecundum carnem, ſecundum quam
morimur; non autem ſecundum animam,
quæ immortalis eſt: quorum alios ex nobis,
qui bona egerunt, ad vitam æternam vocabit;
& alios, qui malis operibus addicti fuerunt, ad
ignem æternum condemnabit. Articulus e-
nim hic de condemnatione malorum, virtua-

liter continetur in articulo de ſaluatione i-ſtorum. vt patet per argumentum ab oppo-tis. Et ſic ſeptem ſunt articuli reſpectu di-nitatis.

Item reſpectu humanitatis Chriſti, ſunt a ſeptem, iuxta ſeptem actus principales, qu ad noſtram reparationem Dominus Deus o-dinauit. Primus autem actus Chriſti, fuit in-carnari: qui habet ſuum articulum. *Qui con-ceptus eſt de Spiritu ſancto.* Secundus, fuit na-ſci: & habet ſuum articulum. *Natus ex Mari Virgine.* Tertius, fuit pro nobis pretium ſol-uere: cuius articulus eſt. *Paſſus ſub Pontio Pi-lato, crucifixus, mortuus, & ſepultus.* Quartus fuit infernos viſitare & ſpoliare: habens ſuum articulum. *Deſcendit ad inferos.* Quintus fuit à mortuis reſurgere: iuxta illum articu-lum. *Tertia die reſurrexit à mortuis.* Sextus fuit cæleſtia tranſcendere. vt patet in illo ar-ticulo. *Aſcendit ad cælos, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.* Septimus erit venire ad iudicium: ſecundum hunc articulum. *Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos.* Et ſic ex parte cauſæ materialis, vtpotè ipſorum articulorum, ſunt quatuordecim articuli fidei noſtræ Catholicæ: cùm alias ex parte cauſæ efficientis, ſcilicet Apoſtolorum, non niſi duo-decim habeantur.

Conſequentia fidei, puta eſſe ſeptem Sa-cramenta, quorũ ſubſtantiam tenemur nôſſe, maximè verò eorum, quæ recipimus: & de-

m Dei præcepta, quæ obseruare tenemur: ec non petitiones orationis Dominicæ, in uibus vniuersa continentur à Deo petenda.

Hinc deinde nota, quod fide explicitâ credi-ius absolutè, non solùm præsentes articulos dei, verum etiam & ipsas sanctæ Ecclesiæ eterminationes. *Vtpote*, Hic Papa N. est Vi-arius Christi, caput Ecclesiæ, & legitimus etri successor. Hic Sanctus N. legitimè ca-onizatus, est in vita æterna. Quamuis dicat . *Greg.* Quod multorum corpora Martyrum enerantur in terris, quorum animæ crucian-ur in inferno. Quia hoc dictum intelligitur le illis qui martyrium sustinuerunt absq; cha-itate, & priuatâ non verò publicâ veneratio-ie coluntur. Sed conditionatè credimus non-iullas particulares veritates, ex aliquibus ar-iculis fidei deductas. *Vtpote*, Hic puer bapti-zatus, ante annos discretionis mortuus, habet vitam æternam: si nimirum, omnino ritè ba-ptizatus fuit. Hic homo pœnitens accepit re-missionem peccatorum: si scilicet pœnitentia eius omnia requisita necessaria habuit. Hic iustus vitam æternam habebit: si omnino in sua iustitia in finem permanserit. Hæc hostia consecrata, verè continet Christum Dominũ: si alias eius consecratio debitè fuit peracta.

Dicendum tertiò, quod fides explicita, alia est *practica*, alia *anagogica*. Fides practica, op-ponitur fidei otiosæ, quæ bonis operibus ca-ret: nam hæc operatur bona per charitatem.

de qua

de qua illud est *Gal.* 5. In Christo IESV neq circumcisio aliquid valet, neque præputiun sed fides, quæ per charitatem operatur. *Iacob.* 1. Ostende mihi fidem tuam sine operibus: & ego ostendam tibi ex operibus fide meam. *Et infra.* Ex operibus fides consummata est. Anagogica fides, vel alias sursu ductiua, ac sursum actiua, illa est, de qu *Ioan.* 9. Credis in filium Dei? At ille ait: Credo Domine. Et procidens adorauit eum *Item c.* 14. Creditis in Deũ, & in me credite

Fides practica, alia est *necessitatis*, alia *supererogationis*. Fides necessitatis illa dicitur quæ cuilibet hominum necessaria est de legi præcepti, ad consequendum vltimum finem æternæ gloriæ: nam alias ad hunc finem nemo venire potest, nisi per fidem, quæ ostenditur ex operibus. Vnde est illud *Marc.* 16. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui non crediderit, condemnabitur. Et *Hebr.* 11. Sine fide, impossibile est placere Deo. Fides supererogationis est de lege consilij, habens meritum maioris gloriæ. Quemadmodũ enim fides necessitatis fugit malum, (*vtpotè* mortalis culpæ, ac eius occasionis proximæ) quia scit illud esse prohibitum: implet bonũ sufficientiæ, quod scit esse demandatum: & suffert aduersum, cui scilicet licitis medijs absque graui offensa Dei resistere nequit. Ita fides supererogationis fugit malum (*vtpotè*, occasionis remotæ) secundum Christi consi-

lium:

n: operatur bonum superabundantiæ, ad risti exemplum: & suffert aduersum pro- er Christi imitationem, quamuis alias me- s licitis illud effugere possit.

Fides anagogica, vel est *communis*, vel *spe- ilis*. Communis fides, quæ propria est om- um saluandorum, dum ipso actu credit Deũ, edit Deo, & credit in Deum, habet conce- um Dei ac diuinorum confusum, seu gene- lem, ac rudem; & intelligentiam credibi- im, secundum solam duntaxat substantiam rminorum, *id est*, secundum generalem, sim- icem, ac rudem vocum seu verborum signi- cationem, quæ continentur in eorum arti- ilis. Specialis fides, quæ propria est con- mplatiuorum, alia habetur *vestita*, alia *nu- *. Vestita fides illa est, quæ repræsentat Deũ odammodo vestitum, obscuratum, & pictu- tum coloribus, vmbris, speciebus, formis, similitudinibus creaturarum. Vnde talis des, non aliud est, quàm visio Dei ac diuino- im in speculo & ænigmate. Connaturalis e- im modus est menti humanæ, vt Deum, non isi per speculum creaturarum, & per æni- mata perfectionum mundanorum percipiat intueatur.

Nuda fides vel alias pura, illa est, quæ su- ra modum humanum, repræsentat nudam c puram Dei essentiam seu præsenriam: ac dem est, quod visio nudæ veritatis diuino- um, ac puræ Dei præsentiæ.

Hinc

Hinc eſt, quod fidei ſpecialis, *primum* g
dum aliquis habet, quando firmiter & af
ctuosè credit Deum, credit Deo, & credi
Deum (per aliud ſcilicet aſpiciendo eius
uina: *id eſt*, per alias veritates magis no
percipiendo fidei myſteria, ſicuti fieri ſolet
aſcetica meditatione) propter ſe (*id eſt*, pr
pter ſui auctoritatem) & ſupra omnia. *Vtpi*
credibilia & intelligibilia: quia fides certi
eſt omnibus credibilibus & cunctis virtutib
intellectualibus, ex parte nimirum cauſæ,
eſt, verbi Dei, quod certius eſt vniuerſis ve
tatibus; quamuis ex parte ſubiecti, *id eſt*, i
tellectus noſtri, non item, eo quod pleni
percipiat obiecta aliarum veritatum: & in
eſt, quod facile dubitat in fide & errat, niſi
lias plenè captiuetur in obſequium Dei, ſa
ctæque illius Eccleſiæ. *Secundum* gradum al
quis habet, quando credit Deum, credit De
& credit in Deum, propter ſe & ſupra omni
ſimpliciter iam credibilium myſteria percip
endo, ſicuti fieri ſolet in contemplatione or
dinaria. *Tertium* habet, quando credit Deum
credit Deo, & credit in Deum, propter ſe, &
ſupra omnia, nudam ac puram Dei præſenti
& credibilium apprehendendo: quod fit i
contemplatione extraordinaria. Vbi præſen
fides, iam ſuperatis omnibus humanis ratio
nibus, iam abnegatis omnibus experientij
gratiæ ſenſibilis, & iam reiectis vniuerſis diui
nis imaginibus internis humana actiuitate ef-

fectis,

ctis, ipsi Deo incomprehensibili, fonti ni-
irum ac exemplari suo, tanquam radius soli,
quo emanat, infigitur. De hac fide Ioannes
hauierus *Instit. cap.* 8. sic ait. Nuda puraq;
des huius est exilij: scire verò & intelligere,
ituro sæculo debentur. Verè præclara res
st fides nuda: nuda inquam, non quæ bonis
peribus destituta sit; sed quæ nihil scire, ni-
il sensibilis consolationis experiri appetat.
iaudere deberent Deo militantes, quod sal-
em nudam ac puram fidem absque omni co-
nitione habere possent: nam quo fides pu-
ior, simplicior, nudior est, eo vel centuplo
audabilior, nobilior, magisq; meritoria est.

Hinc deinde est, quod credere Deum ali-
quis dicitur, quando credit eum esse, vnum
cilicet in essentia, & Trinum in personis:
nec non Creatorem, Saluatorem, Remunera-
torem: itemque omnipotentem, summè sa-
pientem, & summè bonum: imò etiam, dum
credit eum esse vbique per potentiam, præ-
sentiam, & essentiam.

Credere quoq; Deo aliquis dicitur, quando
credit verbis eius, per Ecclesiam erroris in-
sciam nobis propositis & explicatis.

Credere tandem in Deum dicitur, secun-
dum D. Anselmum *in Epistolam ad Rom. c.* 4.
quando credendo amat eum, credendo it in
eum, credendo adhæret ei, & credendo mem-
bris eius incorporatur. Credendo quidem
aliquis amat Deum, & credendo it in Deum,
quando

quando fides eius adiunctam habet charit tem: nam fides sine charitate informis est mortua, quapropter non potest in Deum te dere non formata charitate. Vnde est, qu credere Deum, & credere Deo possunt es actus informis fidei, & formatæ; sed crede in Deum, ipsius non nisi formatæ est. Creder do autem adhæret Deo, quando nullo vnqu hæresis errore ab eo separatur; ac semper i eius gratia viuit, nunquam per aliquod pecca rum mortale ab eo recedens. Credendo de nique membris Dei mysticis incorporatur quando per charitatem dilectionis mutuæ Deo, tanquam capiti mysticorum membrori coniungitur.

Nota autem, quod credere Deum, credere Deo, & credere in Deum (*iuxta D. Thomam*, non sunt tres actus diuersi, sed vnus, habe tres relationes ad obiectum: vel vnus tripliciter distinctus, ob diuersum ordinem ad obiectum: quia intellectus noster fide formatus, tripliciter potest ferri in Deum: *primò*, cùm fertur in Deum, vt in obiectum materiale, & sic credit Deo: *secundò*, cùm fertur in Deum, vt in obiectum formale, & sic credit Deum: *tertiò*, cùm fertur in Deum, vt in vltimum finem, & sic credit in Deum.

Dicendum quartò, quod fides integra, media est inter *defectum* & *excessum*. Fides secundum defectum, dici solet modica, infirma, mortua, & fallibilis. Modica illa est, quæ in

periculo

riculo facile hæsitat atque dubitat, iuxta il-d *Matt.* 14. Modicæ fidei, quare dubitâsti. firma fides illa est, quæ tempore tentationis : probationis diffidit, contra illud quod di-tur *Rom.* 4. Et non infirmatus est fide. *Et in-rius.* In promissione Dei non hæsitauit dif-dentiâ. Mortua fides illa est, quæ non est for-nata ac viuificata charitate, & consequenter on operatur per charitatem; de qua illud st *Iacob.* 2. Fides si non habeat opera, mor-ua est in semetipsa. Fallibilis fides illa est, uæ humanæ rationi ac persuasioni innititur, on verò Ecclesiæ vniuersalis auctoritati, de ua illud est *Tim.* 3. Erunt homines, semper iscentes, & nunquam ad scientiam veritatis eruenientes, corrupti mente, reprobi circa idem, sed vltra non proficient.

Ad hoc enim vt quis credat articulos fidei nfallibiliter, debet habere fidei habitum à Deo infusum: quia sicut potest quis naturali-er motus Deum diligere supra omnia, sed non vt oportet, *id est*, non sic propriè, stabili-ter, ac feruenter, sicuti cum charitate infusa: ita etiam potest quis aliquibus credibilibus reuelatis seu articulis fidei assentiri supra omnia; sed non sicut sufficit, *id est*, non sic infallibiliter ac firmiter, sicuti cum fide infusa. Vnde est, quod habitus fidei, spei, & charitatis à Deo infunduntur propter duo, tum scilicet vt Deo firmius, stabilius, ac feruentius adhæreamus: tum, vt opera nostra sint Deo accepta, & consequenter nobis meritoria.

Fides secundum excessum est, quando merè, leuiter, præcipitanter, ac superstiti quiduis creditur: vel quando absolutè creduntur, quæ alias conditionatè creder sunt. Vt est credere peccatorum remissio & vitam æternam in particulari.

INSTITVTIO III.

De virtute spei.

DIcendum est primò, quod spes multifo miter accipitur. Aliquando pro affecti ne naturali: & sic accepta, est suspicio (*se cundum Philosophum*) futuri boni. Aliquan sumitur pro habitu infuso: & hæc spes hab tualis non habet ortum ex meritis, sed ex merita oriuntur. Aliquando pro actu elicit & hæc spes actualis oritur ex intuitu merit rum. Nemo enim rectè se sperat ad beatit dinem peruenturum, nisi qui Deo seruit vt portet, vel seruire efficaciter proponit. Al quando accipitur pro statu virtutis: & ha spes ortum habet ex tolerantia aduersitatun iuxta illud *Rom.* 5. Gloriamur in tribulatio nibus, scientes quod tribulatio patientiar operatur: patientia autem probationem probatio verò spem (*id est*, certitudinem, *se cundum Glossam*) spes autem non confundit Aliquando pro effectu, *id est*, pro confidentia iuxta illud *Ps.* 70. In te Domine speraui. Aliquando pro virtutis obiecto & re sperata iuxta illud *Psal.* 90. Quoniam tu es Domine

spes

mea. Et *Pſ.* 141. Clamaui ad te Domine,
: Tu es ſpes mea, portio mea in terra vi-
tium. Et *Tim.* 2. Sobriè, & iuſtè, & piè
mus in hoc ſæculo, expectantes beatam
n, *id eſt*, vitam æternam. Aliquando acci-
ir ſimul pro habitu infuſo, & pro actu ip-
elicito: & ſic ſpes eſt virtus Theologica
initus infuſa, per quam certo ac infallibili-
expectamus bona ſpiritualia & æterna,
pter noſtra merita, ex diuina gratia pro-
ientia.

Hinc nota, quod bona ſpiritualia & æterna,
alia ſunt, quam venia peccatorum, gratia
ritorum, & gloria præmiorum: vt dicatur
ædam ſpes veniæ, quædam gratiæ, & quæ-
n gloriæ. *Et* quod ſpes iuſtorum abſolutè
allibilis eſt, inquantum ſcilicet illius certi-
do, ipſi innititur fidei, ac diuinæ largitati:
l inquantum reſpicit noſtram cooperatio-
m & merita, ac diuinam promiſſionem, non
ſi moraliter & conditionaliter infallibilis
: quia noſtra merita non habent certitudi-
m niſi moralem ſeu probabilem: neſcit e-
m homo quamuis iuſtus, an opera ipſius
eo grata ſint, niſi probabiliter opinatur: &
ia promiſſio Dei non eſt facta nobis abſolu-
, ſed conditionatè, vt patet *Matt.* 19. Si vis
l vitam ingredi, ſerua mandata.

Dicendum ſecundò, quod ſpes iuſtorum, a-
a eſt *practica*, alia *anagogica*. Spes practica
la dicitur, quæ inſiſtit bonis operibus, de

qua

qua illud est *Tob.* 2. Vbi est spes tua, pr(
eleemosynas & sepulturas faciebas? Spes
gogica, vel alias sursum actiua, illa est,
actualiter sursum tendit in Deum, de
Psal. 7. Domine Deus meus in te speraui
uum me fac ex omnibus persequentibus
& libera me. Et *Psal.* 25. In Domino spe
non infirmabor.

Spes practica duplex est, *necessitatis* n
rum, & *supererogationis*. Spes necessitatis
dicitur, quæ omnibus saluandis necessari
de lege præcepti, iuxta illud *Ps.* 31. Spe
tes autem in Domino, misericordia circ
dabit. Et *Prou.* 28. Qui sperat in Deo, sa
bitur. Spes supererogationis est de lege (
silij, habens rationem maioris meriti, de
spe illud est *Psal.* 4. Quoniam tu Domine
gulariter in spe constituisti me. Quemadr
dum autem spes necessitatis fugit malum (
potè mortalis culpæ) propter pœnam æt
nam: operatur bonum sufficientiæ, prop
meritum: sustinet patienter aduersum, p
pter vitæ æternæ præmium. Ita spes supe
rogationis fugit malum culpæ venialis, p
pter pœnam purgatorij: operatur bonum
perabundantiæ, propter maius meritum:
sustinet cum gaudio aduersum, propter mai
præmium.

Spes anagogica, vel est *communis*, vel *sp*
cialis. Communis, propria est omnium sa
uandorum: quam habet aliquis, dum ip

a, mente in Deum eleuata, ſperat pecca-
um ſuorum primam veniam, propter Chri-
pro illis ſummam contritionem ac ſatisfa-
nem; & ob ſuam propriam illorum ple-
n deteſtationem: & primam gratiam (quæ
icet eſt principium merendi, ſeu cauſa me-
oriarum noſtrarum actionum) propter in-
ta Chriſti merita; & ob ſuam propriam in
eſſarijs eius imitationem: nec non, primã
riam, propter Chriſti aduerſitatum per-
ſionem; & ob ſuam illi aliquam compaſſi-
em.

Spes anagogica ſpecialis, propria eſt con-
nplatiuorum: quam habet aliquis, dum e-
tus in Deum, ipſo actu ſperat in illo, ex-
ctans ab eo ſecundam veniam, ſecundam
tiam, & ſecundam gloriam. *id eſt*, veniam
catorum venialium, aut etiam veniam cu-
cunque pœnæ: augmentum gratiæ: & ma-
em gloriam: & hoc propter fugam occa-
nis remotæ mortalium peccatorum, ac a-
minationem ſuæ propenſionis ad venialia:
opter adhæſionem operibus ſupererogati-
is: & propter magnarum aduerſitatum
rpeſſionem, ad imitationem Chriſti.

De ſpe veniæ primæ illud eſt *D. Aug.* Me-
o mihi ſpes valida in illo eſt, quod ſanabis
nes languores meos, per eum qui ſedet ad
xteram tuam, & interpellat pro nobis, alio-
in deſperarem: multi enim & magni ſunt
nguores mei, ſed maior eſt medicina mea.

Et *D. Bern.* Sunt qui ſperant in Domino, frustra: quia ſic de miſericordia Dei ſibi blandiuntur, vt à peccatis non emendent vana eſt omnino ſpes iſta, & hæc confunc eo quod charitas deſit. Vnde eſt *Prou.* Non habent futurorum ſpem (*vtpotè, ver. certam, ac infallibilem*) mali: lucerna imp rum extinguetur. De ſpe ſecundæ veniæ nuitur tacitè, cùm dicitur *Luc. 6.* Dimit (*offenſam ſcilicet proximo veſtro, ſeu culpa & pœnā ſimul pro offenſa*) & dimittemini. dem quippe menſura, quâ menſi fueritis, metietur vobis.

De ſpe, primæ & ſecundæ gratiæ innu *Ioan.* 15. Iam non dicam vos ſeruos (*id homines prima mea gratia*) quia ſeruus ne quid faciat Dominus eius. Vos autem dix micos (*id eſt, homines ſecunda ſeu maioris gratia*) quia omnia quæcunque audiui à tre meo, nota feci vobis.

De ſpe, primæ & ſecundæ (*id eſt, maio* gloriæ innuitur *Ioan.* 10. Ego veni vt vit habeant, & abundantius habeant. Vnde *Greg.* Tanto ſpes ſolidior in Deum ſurg quanto pro illo quiſque grauiora pertuler quia nequaquam retributionis gaudium de ternitate colligitur, quod non hic prius, tribulatione ſeminatur.

Hinc nota duplicem eſſe gratiam, quam loco ſperamus ac deſideramus, *habitual* nimirum, & *actualem*. Habitualis conſiſtit

eſſe

quieto, & permanenter inhæret animæ
: eſtque donum diuinitus datum ad me-
um, quod alias gratia gratum faciens, &
a iuſtificans ſeu ſanctificans appellatur.
e eſt, quod ſine iſto dono, nullus poteſt
eri de condigno, nec proficere ac perue-
ad gloriam: quod quidem donum duplex
uorum alterum dicitur *gratia prima*; &
um *gratia ſecunda*. Gratia prima habi-
s illa eſt, quâ ſcilicet anima peccatrix ve-
enitens ſanctificatur. Gratia ſecunda illa
quâ anima iuſta, in operibus iuſtitiæ pro-
ns, magis adhuc ſanctificatur ac perficitur.
ctualis gratia Dei, conſiſtit in fieri; & eſt
s tranſiens: alias dicitur auxilium actua-
t ſignificat concurſum diuinum; non illũ
ralem, qui eſt adiutorium diuinum omni
turæ gratis impenſum, indifferenter ſe
ens ad quemcunque actum, ſine quo nec
ſe durare nec quidquam facere poſſumus;
ſpecialem, qui nihil aliud eſt, quam actio
dam ſeu motio Dei ſupernaturalis, rece-
in libero arbitrio, quâ immediatè ab ipſo
interius admonemur, pulſamur, illumi-
ur, allicimur, mouemur, prouocamur, &
imur ad ſupernaturaliter agendum ac o-
ndum. Dicitur autem præſens gratia, ſpe-
is Dei concurſus, non ideò ſolum, quia
iali (*id eſt, intellectuali*,) datur creaturæ;
etiam, quia ad finem ſupernaturalem æ-
næ beatitudinis conſequendum cælitus or-
atur.

Porro, gratia Dei actualis, alia etiam tur *prima*, alia *secunda*. Prima diuidit *præuenientem & concomitantem*. Præuei tem gratiam hoc loco intelligimus non extrinsecam, quæ est verbum Dei prædi remotè animam ad consensum disponen intrinsecam, quæ est pulsus diuinus, insti animam ad deserendũ malum & amplec dum bonum: & vulgò dicitur inspiratic cogitationis & affectionis, quâ liberum trium à Deo præuenitur, & præparatu proximè disponitur ad perfectum conse liberè præstandum. Alias huiusmodi g vocari solet *operans & excitans:* quia pe operatur Deus in nobis supernaturaliter bonum, ac posse & velle operari merit & excitat nos ad agendum opus me rium. Concomitantem gratiam, non esse puta, quàm auxilium Dei, quod cu bero arbitrio simul currit per modum fo fluentis, causans cum eo plenum conse in bonum. Alias præsens gratia, dici *cooperans & adiuuans:* quia cooperatur ro arbitrio in electione boni, & adiuuat i non solum vt possit se in bonum extend sed etiam vt efficaciter extendat.

Rursus gratia præueniens, operans & e tans est duplex, *sufficiens* nimirum & *effi* Sufficiens illa dicitur, quæ est de se excit ua ad fugiendum malum culpæ, & agen meritoriè, si homo non desit. Et hanc g

tian

omnibus dat Deus: quia omnes vult
s fieri, modo non resistant eius inspirati-
Efficax eiusdem est qualitatis sicut &
:iens, sed per hoc differt, quia datur tali
pore, loco, & cæteris circumstantijs,
ndo ei pro certo cooperabitur homo. Et
non omnibus datur propter iustissimas
ones, soli Deo perfectè cognitas. Conco-
ns, cooperans, & adiuuans gratia, semper
fficax, cùm semper habeat effectum: non
n gratia ista concomitatur voluntatem,
ei cooperatur, nec eam adiuuat, nisi etiã
currat, operetur, & adiuuari indigeat.
ecunda gratia actualis, dicitur subsequens,
dem est quod donum perseuerantiæ, in-
uens donum Dei, quo Deus prædestinatũ
ialiter amat, protegit, custodit, & promo-
, in bono opere eum confirmando, ac sæpè
uendo, castigando, illuminando, inflam-
ndo, occasiones malorum euertendo, &
irtutibus proficiendi modum & opportu-
atem ei offerendo. Huiusmodi gratia di-
icta est à prima, non solum secundum di-
sas habitudines vel diuersa munia; sed e-
m in entitate, seu qualitate. Dicitur autem
unda, quia prærequirit primam, secundum
nia eius officia, quæ sunt præuenire, ope-
i, & excitare; concomitari, cooperari, &
iuuare. Vtramque hanc speramus gratiam,
m orantes cum Ecclesia dicimus. Tua nos
æsumus Domine gratia semper præueniat

& sequatur; ac bonis operibus præste
intentos. Per Christum Dominum nost
Amen. Et in hac sola spe huius vtriusque
tiæ Dei constituti, bona elicimus propos
quæuis vota nostra coram Deo emitti
Vnde est illud *D. Aug.* Non sitis pigri a
uendum, non enim viribus vestris impleb
si in vobis confiditis, deficietis; si aute
illo cui vouistis: vouete securi, reddetis.

Dicendum tertiò, quod præter spem *pr*
auctoritatis, de qua hucusque locuti su
est alia *spes suffragij*. Spes primæ auctori
duplex est, *absoluta* nimirum, & *respecti*
Absoluta illa est, quam simpliciter, imme
tè, ac vltimatè ponimus in solo Deo, tan
in prima causa mouente ad beatitudin
Respectiua illa dicitur, quam ponimus in
ce Christi (dicentes cum tota Ecclesia:
crux aue, spes vnica) non quidem termi
tiuè; sed relatiuè ad Christum filium Dei
genitum: seu, referibiliter in ipsum cru
xum, Dominum, Saluatorem nostrum.

Spes suffragij illa dicitur, quam ponim
principaliter in B. V. Maria, matre Dei, vt
agente primario instrumentali, cum dicim
Salue Regina, mater misericordiæ, vita d
cedo, & spes nostra salue. Postea in alijs Sa
ctis, qui apud Deum valent & nostri mem
res sunt, iuxta illud 2. *Petr.* 1. Dabo aut
operam & frequenter habere vos post obitu
meum, vt horum memoriam faciatis. Ac ta
dem,

n, in quibusuis iustis Ecclesiæ adhuc mili-
tis, quorum intercessiones, non sunt etiam
æ in conspectu Dei, iuxta illud *Iacob.* 5.
ltum valet deprecatio iusti assidua.

Dicendum quartò, quod tres habentur
dus spei specialis. *Primus* est, quando quis
erans in Deo, fiducialiter & cum gaudio ex-
ctat ab illo bona spiritualia & æterna. *Se-
ndus* est, quando eadem bona cum tædiosis
siderat expectationibus, totâ suâ affectione
cogitatione sursum tendens in Deum. Nam
ait *Richardus*, Amanti omnis mora nimis
nga videtur, expectatio onerosa, clamat
um *S. Iob*. Tædet animam meam vitæ meæ.
nde etiam est illud Dauidicũ *Ps.* 41. Quan-
o veniam & apparebo ante faciem tuam?
ertius gradus est, quando eadem bona spe-
at & expectat excedens mente in Deum.
mor enim (quo scilicet erigitur spes præ-
ens, vt ait *S. Dionysius*) in Deum tendens, est
aciens ecstasim spiritus: quia amor non per-
nittit amatores esse sui ipsorum, per mentis
obrietatem; sed eorum qui amantur, per
mentis excessum: sed illi qui aliorum sunt,
extra se sunt.

Dicendum quintò, quod spei opponuntur
duo vitia, vnum secundum defectum, & alte-
rum secundum excessum: vt est *desperatio &
præsumptio*. Desperatio est voluntas diffidens
de Dei adiutorio ad perficiendum bonum, de
remuneratione diuina, & remissione pecca-

torum, ex indiscreta apprehensione seuei tis iustitiæ diuinæ nata; omne officium di tens iustitiæ Christianæ.

Præsumptio, est confidentia inordin Deo innixa, expectans veniam peccator absque debita pœnitentia, & gloriam præ orum sine proprijs meritis ex gratia Dei p ficiscentibus; ob sola nimirum Christi me ta. *Item.* Est confidentia immoderata con quendi iustitiam & beatitudinem ætern viribus naturæ, cum id creaturæ excedat cultatem.

INSTITVTIO IV.

De virtute charitatis.

DIcendum est primò, quod charitas, qua doque dicit Deum, Vnum in essentia, T num in personis. Vt, 1. *Ioan.* 4. Deus charit est. Quandoque Spiritum sanctum, tertia personam SS. Trinitatis. *Vt*, Qui diceris Pa raclitus, Altissimi donum Dei, Fons viuu ignis, charitas. Quandoque dicit habitum Vt *Rom.* 5. Charitas Dei, diffusa est in cordi bus nostris, per Spiritum sanctum, qui datu est nobis. Quandoque dicit motum, *id est* affectum, & actum. Vt, *Cant.* 2. Ordinaui (*id est*, excitauit) in me charitatem. Quan doque feruorem. Vt, *Luc.* 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quandoque dicit signum. Vt, *Ioan.* 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis.

Dicendum secundò, quod inter virtutes
eologicas, quæ pro obiecto habent Deum,
principaliter innituntur, talis est diffe-
ntia. Fides inhæret obiecto, vt est princi-
am cognoscendi veritatem: spes, vt est
incipium perfectæ bonitatis in nobis: cha-
as, vt est principium vitæ & finis vltimus,
pulans amantem cum amato. Fides, est in
ellectu subiectiuè: spes, in voluntate, quâ
scibilis est, vel vt habet affectionem com-
odi: charitas, est etiam in voluntate, quâ
licet concupiscibilis est, vel vt habet affe-
onem iustitiæ.

Fidei actus, est credere: spei, est deſidera-
; & vterque prouenit ex amore concupi-
entiæ: charitatis actus, est diligere, ex amo-
amicitiæ procedens.

Fides est quædam certitudo infallibilis re-
m bonarum & malarum, collocata infra
rtitudinem visionis debilioris, quæ fuit in
Stephano, quando vidit cælos apertos: &
iæ fuit in S. Paulo, quando dixit 2. *Tim.* 1.
io cui credidi, & certus sum. *Et infra* cer-
tudinem scientiæ, quæ est in illis qui modo
nt in purgatorio. Sed supra certitudinem
pinionis, & scientiæ, quæ est demonstratio
u cognitio rerum apparentium & euiden-
um in seipsis: fides autem est demonstratio
cognitio non apparentium ac inuisibilium.
Inde *Heb.* 11. sic definitur. Est autem fides
perandarum substantia rerum (*id est*, fides est

exordium, basis, & fundamentum spei) ar-
mentum non apparentium. *id est*, demonst-
tio inuisibilium: quâ sic arguitur, conuin-
tur, & captiuatur intellectus in obsequi-
Dei, vt firmiter ac liberè assentiatur omni
per eum Ecclesiæ vniuersali reuelatis, qu-
non habet intelligentiam; certiorque fiat
ijs, quæ suo rationis lumine non comprehe-
dit, quam si ea, humanâ demonstratione p-
specta haberet: quia verbo Dei nihil veri-
ac certius esse potest, quod est causa fidei n-
stræ; ac inde est, quod fides præsens dicat-
lumen supernaturale, vel cognitio supernat-
ralis: quia transcendit ac superat suâ certit-
dine omnem cognitionem naturalem, & sup-
omnem humanam demonstrationem quiet-
intellectum. Spes verò, est certitudo infall-
bilis rerum non nisi bonarum.

Charitas autem, est certitudo infallibil-
amicitiæ Dei: quam quidem amicitiam qua-
tuor constituunt. *Primum* est, amor mutuus
nam sine reamatione amicitia consistere ne-
quit, cùm dicat aggregatum quid ex multis a-
moribus. *Secundum* est, boni mutua deside-
ratio, ipsius amici gratiâ. *Tertium* est, aliqu-
iucunda conuersatio, inter se mutuo amantes
vel mutua participatio bonorum, se mutuo a-
mantium. *Quartum* est, amoris mutui, inter
amantes se, mutua manifestatio. Ista quatuor
in charitate sunt: nam qui diligunt Deum, il-
los etiam diligit Deus, iuxta illud *Prou.* 8. Ego

dili-

igentes me diligo. Et qui volunt Deo bo-
m, siue quod habet per essentiam, siue quod
bet per accidens, siue quod non habet per
ımanam ingratitudinem; illis etiam vult
eus suum bonum per participationem, iuxta
lud *Rom.* 8. Qui proprio filio suo non peper-
t, sed pro nobis omnibus tradidit illum:
uomodo non etiam cum illo omnia nobis
onauit? Nec non, qui libenter conuersantur
um Deo, per studium piarum orationum &
perationum; cum illis etiam libenter Deus
onuersatur per internas visitationes & con-
lationes, iuxta illud *Prou.* 8. Deliciæ meæ,
sse cum filijs hominum. *Tandem*, qui sæpè
enouant erga Deum, suum conceptum amo-
em, tam internis quàm externis actibus; illis
tiam Deus, suam quam habet erga illos, ma-
ifestat dilectionem, ac maximè cùm eos ca-
tigat multipliciter, iuxta illud *Apoc.* 3. Ego
uos amo, arguo, & castigo.

Fides, est rerum præteritarum, præsentiũ,
& futurarum; nec non, rerum alienarum &
propriarum. Spes autem, non nisi futurarum,
& propriarum. Vnde est, quod propriè non
potest aliquis sperare alteri beatitudinem æ-
ternam, nisi sibiipsi: quia spes est motus, ac
tendentia in Deum, & est ad terminum pro-
portionatum mobili. Potest nihilominus
ac debet vnus alteri sperare gloriam, ex vnio-
ne charitatis: quia proximus est quasi vnus
per charitatem cum sperante. Charitas verò,

est respectu boni præsentis & absentis, pro
& alieni.

Fides, spes, sicut & aliæ virtutes mora
possunt esse absque gratia Dei, *id est*, inf
mes, mortuæ, ac otiosæ; charitas verò n
quam potest esse sine gratia: *tum* quia si
cælitus dantur, nec vnquam ab inuicem se
rantur, cùm sint à Spiritu sancto, & cum S
ritu sancto; vt altera gratum reddat homi
Deo, & altera vniat: *Vel* quoque, quia id
sunt formaliter; charitas enim & gratia (
multis placet) tantũ differunt per respectu
nam huiusmodi donum, quatenus respi
subiectum Deo gratum, aut quatenus respi
Deum vt diligentem, & ad beatitudinem o
dinantem, dicitur gratia; quatenus aute
respicit Deum vt diligibilem, aut actum dil
ctionis, dicitur charitas. *Tum* quia charit
est forma, *id est*, principium, anima, vita,
caput omnium virtutum: vt enim toti co
pori anima dat vitam, & caput influit sensu
& motum: sic charitas omnes viuificat virtu-
tes, & omnibus illis influit rationem merendi
& affectum mouendi ac agendi meritoriè, a-
ctus illarum ordinando ad vltimum finem.
Vnde est, quod nullus actus cuiuscunque vir-
tutis, potest esse ex condigno meritorius, nisi
fuerit in charitate, ex charitate, & secundum
charitatem elicitus, aut imperatus. Et hoc
est quod dicitur 1. *Cor.* 13. Maior autem ho-
rum est charitas. *Item Coloss.* 3. Super omnia

e, charitatem habete, quod est vinculum rfectionis.

Dicendum tertiò, quod charitas alia est actica, alia *anagogica*. Charitas practica illa citur, quæ (*secundum S. Gregorium*) operatur magna vbi est: si vero operari renuit, t non operatur, charitas non est. Charitas agogica, vel alias sursum actiua, illa dicitur, â actualiter homo amat Deum supra oma, sursum tendens in eum, tanquam in fiem vltimum.

Charitas practica duplex est, *necessitatis* imirum & *supererogationis*: altera omnibus luandis omnino de lege præcepti necessaia, altera ascetis de lege consilij perutilis: traque fugit malum, operatur bonum, & paitur aduersum, iuxta illud *Psal.* 96. Qui diliitis Dominum, odite malum, Et *Ioan.* 14. Si uis diligit me, sermonem meum seruabit. Et . *Cor.* 13. Charitas patiens est. *Ibidem*. Chaitas omnia suffert. Verum, charitas necessiatis fugit malum, culpæ scilicet mortalis, um proxima illius occasione, propter offensam amicitiæ Dei: operatur bonum, quod tenetur ex lege præcepti, propter conseruandam Dei amicitiam: patitur aduersum, propter vtrumque. Charitas supererogationis, fugit malum, culpæ venialis, & remotæ occasionis ad peccandum mortaliter, propter minimam læsionem seu perturbationem amicitiæ Dei: operatur bonum, quod est de lege

consilij, propter maiorem gratiam Dei sequendam: patitur aduersum cum gau propter plenam Christi imitationem.

Charitas etiam anagogica duplex est, munis nimirum & *specialis*. Communis, pria est omnium saluandorum: ac idem dicitur, quod dilectio Dei excludens effic ter & perseueranter omne illud, quod am exosum est, ac illius amicitiæ & proximo charitati contrarium. Specialis verò, p pria est spiritualium: ac idem esse perhibet quod dilectio Dei, excludens iuxta possibi tatem viatoris, omnem affectionum ac pass num cordis inordinationẽ seu perturbatio

Porro charitas specialis, alia est *ascetu* alia *mystica*: Ascetica illa dicitur, quæ p multa exercitia spiritualia, in sui sursum act one, virtutum asceticarum sapore condita se esse experitur. Mystica illa est, quæ cum ximia quadam excellentia sic transcurrit amorem, vt ab omnibus intermedijs denuda ta, seu ab omnibus alienis affectibus depura ta, nudè ac purè, per mentis excessum, trans ferat se in Deum. Vnde etiam dici solet, nuda & pura charitas.

Hinc est, quod secundum communem charitatem anagogicam diligit quis Deum; quando mente sursum eleuata, diligit eum propter se, in se, & secundum se, stabiliter. Secundum verò specialem charitatem, vtpotè, asceticam: quando diligit eum propter se, in se, &

& secundum se, non solum stabiliter; sed am prudenter, dulciter, & fortiter. Deniq; undum specialem charitatem, vtpotè my-cam, diligit quis Deum: quando diligit m propter se, in se, & secundum se; stabi-er nimirum, prudenter, dulciter, fortiter, excedenter. Et sic charitas ascetica, dum in acquirendo, propria est incipientium: m autem est in esse acquisito, propria est oficientium. Charitas verò mystica, pro-ia est perfectorum: quæ esset in aliquo *uxta Gersonem*) si faceret ipsum ex toto seu nnino contemnere mundum, & eius obliui-i, sicut mundanus amor facit contemnere obliuisci Deum: & si esset ita fortis & ar-ens, sicque radicata in corde eius, quod nec osset, nec sciret voluntariè, seu spontè ac berè alibi cogitare; nec timeret contem-tum, nec curaret vituperia, increpationes, c persecutiones; nec etiam ipsam mortem metueret propter iustitiam subire: & si omnia visa & audita huius mundi viderentur sibi anquam somnium & quædam fabula, ita vt lla pro nihilo reputaret respectu Dei & glo-riæ suæ: & si iudicio mundanorum haberetur vt stultus & ebrius, ideo quod tam modicum ea quæ huius mundi sunt curaret, & adhuc minus quam alij curant Deum ac eius para-disum, qui scilicet in amore mundi, sunt quo-dammodo absorpti. Tunc dico, quod ista esset perfecta charitas, ad quam tendere debet ali-

quis per viam contemplatiuam. Et in
talis charitatis, diceretur aliquis mortuu
crucifixus mundo, essetque huius sæculi v
tatibus dormiens, & æternis bonis inu
lans; haberetq; sensus omnes tanquam c
sos & obstructos, ad omne quod fit per ho
nes huius mundi, sed apertos gaudijs S
ctorum.

Dicendum quartò, quod tunc aliquis di
tur diligere Deum ex charitate, propter
quando diligit eum, *vel scilicet*, quia est su
mum bonum. Nam vt ait *S. Bern.* Causa
ligendi Deum, Deus est: modus, est sine m
do diligere. Omne enim quod bonum est, d
ligitur ab omnibus inquantum bonum: qu
modo ille qui summè bonus est, & infinitu
bonum est, etiam summè, & si possibile esse
infinitè, non est diligendus, iuxta dignitat
suæ meritum? *Vel* quia ipse prior dilexit nos
& plus diligit nos, quam ipsimet nos. Vnd
est illud 1. *Ioan.* 4. Nos ergo diligamus Deum,
quia Deus prior dilexit nos.

Tunc autem dicitur aliquis diligere Deum
ex charitate, in se: quando scilicet vult illi,
quod est, & quod habet per essentiam, vtpotè
æternam fælicitatem, omnipotentiam, & hu-
iusmodi.

Tunc denique dicitur aliquis diligere Deū
ex charitate, secundum se: quando diligit
eum secundum eius voluntatem, quæ est de-
clarata *Deut.* 6. Et *Marc.* 12. Diliges Domi-

num

n Deum tuum ex toto corde tuo,& ex tota ma tua, & ex tota mente tua, & ex tota tute tua. Hæc vocabula posita sunt ac ltiplicata, per quandam exaggerationem, idem significant, quamuis tamen bifariam elligi possunt. *Primò*, cùm dilectio chari- is,ex toto corde excludit omnem affectum traneum, iuxta possibilitatem viatoris: ita plenè ac perfectè dominetur cordi ac moti- s eius: quod nihilominus ex integro fieri n potest, nisi in patria; vbi omnes motus rdis, per continuum amorem referuntur in eum. *Secundò*, diligit quis Deum ex toto rde, ex tota anima, &c. cùm dilectio eius cludit omnem affectum charitati Dei con- arium: ita vt nihil diligat supra Deum, vel qualiter Deo. Atq; ita diligit Deum ex toto rde, ex tota mente, ex tota anima,& ex to- virtute ac fortitudine,qui diligit eum supra mnia: quod facere potest dupliciter, *appre- iatiuè* scilicet, ac *intensiuè*.

Diligitur autem Deus super omnia ap- retiatiuè, quando in amore amicitiæ magis stimatur, quàm æstimentur cætera diligibi- ia: seu, quando in honore ac dilectione, præ- ertur omnibus diligibilius, tanquam pretio- issimus, optimus, carissimus, & dignissimus. ntensiuè autem, quando actus amoris Dei, est intensior, vehementior, ac feruentior, o- mni alio amore, quo diliguntur cætera. Prior dilectio, est necessitatis: posterior autem, per- fectionis.

Dici-

Dicitur quoque Deum quis diligere stabiliter, propter se videlicet, in se, & secundu se: quando tempore tentationis ac probationis, non immutatur per sui malitiam ac vertibilitatem, ita vt persistat in amicitia De. Non idem autem est stabiliter, quod perseueranter: nam stabilitas dicit firmam tentationem inchoatæ charitatis; perseuerantia ver dicit profectionem illius, vsque ad finem præsentis vitæ.

Dicitur præterea aliquis diligere Deum prudenter: quando, non iam secundum prudentiam alienam, vtpotè Magistri sui spiritualis; sed secundum propriam, sic circumspectè in amore amicitiæ Dei proficit ac perseuerat, vt nullatenus quacunque fallaci tentatione deceptus, neque ad sinistram per aliquem defectum, neque ad dexteram per aliquem excessum, declinet à rectitudine virtutis: fidem Deo semper & vbique seruans, ac immobilis permanens, tam scilicet in aduersitate, quam in prosperitate, siue corporali, siue spirituali constitutus: nulliusque creaturæ ac suiipsius amorem, cum dilectione quàm Deo suo debet, in comparationem venire permittens: ac per studium piarum meditationum modos inquirens, quibus omnes vires animæ suæ semper in Deo collectas habeat, & amplius extrauagari non sinat, solum Deum rectâ intentione in omnibus sibi proponens ac respiciens.

Dicitur

Dicitur etiam aliquis diligere Deum dul-
iter: quando præ ſuauitate cæleſti, quam in
leuatione ſuorum affectuum percipit, ita a-
imo reſoluitur ac liqueſcit: vt in compara-
ione Dei ſui, quem ibi guſtat ac experitur eſ-
e dulciſſimum, omnia mundi delectabilia
ontemnat & faſtidiat; & quæuis aſpera, dura,
& amara, corpuſque affligentia eligat ac ex-
optet; cum ipſiſque hominibus extra Deum
conuerſari moleſtum eſſe arbitretur, quem
ſolum frequentiſſimis ac feruentiſſimis ſuſpi-
rijs & deſiderijs quærit; & cum quo iucundiſ-
ſimè ac libentiſſimè per crebro iaculatas in
eum orationes, longaque ſpatia meditatio-
num vel contemplationum, infatigabiliter
conuerſatur.

Dicitur deniq; aliquis diligere Deum for-
titer: *tum* quando ob illius maiorem gratiã
ac amicitiam, contra omnia vitia & paſſiones
viriliter pugnans, plenam de illis reportat vi-
ctoriam: *tum* quando omne opus, quod bo-
num ac Deo gratum eſt, ſibique conueniens,
quantumuis difficile & arduum, animo ge-
neroſo aggreditur, & ſtrenuè ac diligenter e-
xequitur: *tum* quando paratus eſt omnia
pati aduerſa propter Chriſti imitationem,
temporeq; cuiuſuis perſecutionis, à ſuis pro-
poſitis & conſuetis exercitijs non recedit,
mala pro bonis cum gratiarum actione ſuſci-
piens, & pro veritate contumeliam lucrum
reputans.

Quare

Quare autem diligendus sit Deus stabiliter, prudenter, dulciter, & fortiter, ratio est: *tum* quia immutabilis est, propter sui æternitatem; prudens, propter sui summam sapientiam; dulcis, propter sui summam bonitatem; & fortis, propter sui omnipotentiam. *Tum* quia illi quatuor habitus praui, quos habemus innatos, hac non nisi charitate superantur: *videlicet*, malitia voluntatis, per stabilitatem dilectionis; concupiscentia cordis, per experientiam spiritualis dulcedinis; ignorantia mentis, per prudentiam charitatis; fragilitas liberi arbitrij, per fortitudinem amoris.

Dicitur tandem aliquis diligere Deum excedenter, *id est*, cum aliquo excessu mentis: quando tanto affectu æstuat ad Deum, quod sine ipso quasi viuere non possit, coarctatus desiderio dissoluendi, & esse cum Christo, habens vitam in fastidio cum patientia, & mortem in desiderio, etiam per dira tormenta.

Dicendum quintò, quod etiam charitas Dei habet suum *defectum & excessum*. Vitiũ charitatis est secundum defectum, quando quis diligit Deum, supra omnia quidem, sed non sicut sufficit: vel nimirum ob defectum fidei, vel ob defectum iustitiæ, vel ob defectũ stabilitatis. Talis enim charitas seu dilectio, aut non nisi naturalis est, *videlicet*, solis viribus naturæ elicita; aut supernaturalis, sed non firma. Vitium charitatis secundum excessum,

non

on datur in ordine ad Deum: quia nunquam otest diligi Deus à creatura quantum debet: d in ordine ad nos dari potest. Vt, si quis velt infinitè Deum diligere, quo ad intensioem amoris, cum hoc excedat mensuram notræ conditionis.

INSTITVTIO V.

De charitate proximi.

DIcendum est primò, quod ex charitate quatuor nobis diligenda sunt. *Primum*, est supra nos, vt Deus. *Alterum*, quod est intra nos, vt sumus nosipsi secundum animam. *Tertium*, quod est iuxta nos, vt proximus secundum animam. *Quartum*, quod est infra nos, vt corpus proprium, & corpus proximi. Ratio huius dilectionis est: quia amicitia charitatis fundatur super communicatione beatitudinis: in qua beatitudine *vnum* consideratur vt eius principium; scilicet Deus: *secundum*, vt directè illam participans tanquam vnum nobiscum, & hoc est quilibet nostrum secundum animam: *tertium*, vt directè participans, tanquam nobis consociatum in beatitudine; & hoc est proximus: *quartum*, vt beatitudinem participans non directè, neq; per modum consociationis, sed per redundantiã; & hoc est corpus nostrum, & corpus proximi.

Ordo autem diligendi ex charitate ita obseruandus est, vt quisque *primò* omnium ac maximè diligat Deum, tanquam fundamentũ

& cau-

& causam omnis bonæ ac ordinatæ dilectionis. *Secundò*, seipsum secundum bona spiritualia. *Tertiò*, proximum secundum bona spiritualia. *Quartò*, seipsum secundum bona corporis. *Quinto*, proximum secundum bona corporis. *Sextò*, seipsum secundum externa bona. *Septimò*, proximum secundum externa bona.

Hinc nota duplicem esse charitatem, mediatam scilicet, ac immediatam. *Immediata charitas* est amor præcisè in ipsum Deum extensus, ac in ipso Deo terminatus, quo solus Deus in se, propter se, ac supra omnia diligitur; non autem in aliqua creatura. *Charitas mediata*, est amor, quo amatur Deus in proximo, seu mediante proximo. *Vel item*, est dilectio, quæ tendit ad proximum, non tamen ibi sistit; sed vltra refertur in Deum, vt in finem propter se summè amabilem. *Vel quoque*, est dilectio charitatiua, quâ immediatè quidem proximus diligitur, sed relatiuè seu respectiuè, non autem terminatiuè, *id est*, non propter se præcisè, sed propter Deum. Vnde 1. *Ioan.* 4. Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. *Item*. Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est: qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

Dicen-

Dicendum secundò, quod causa diligendi
ximum, est Deus: modus verò, est dile-
o nostri charitatiua: non enim diligit ali-
s proximum sicut sufficit, nisi diligat eum
pter Deum, & sicut semetipsum, iuxta il-
Deut. 5. & *Marc.* 12. Diliges proximum
um sicut te ipsum. Dictum est, dilectio no-
charitatiua: quia multiplex est dilectio
stri, quæ alias proprius amor dicitur.

Prima est naturalis, quâ seipsum quilibet
olutè diligit naturâ impellente: seu secun-
m quam vult sibi bonum in confuso, ante
um rationis. Hæc dilectio sui, aut amor
oprius, nec laudabilis, nec vituperabilis
: quia nec secundum rationem, nec contra
ionem elicitur.

Secunda dilectio sui dicitur vitiosa, secun-
m quam vult sibi aliquis bonum inordi-
tè, seu modo indebito, *vtpotè*, contra iudi-
um rectæ rationis ac præscriptum legis æ-
rnæ. Et hæc dilectio amoris proprij causat
nne peccatum, & inest omni peccato: quare
iritualiter dici solet odium sui, iuxta illud
. 10. Qui diligit iniquitatem, odit animam
am. Et *Ioan.* 12. Qui amat animam suam,
rdet eam: & qui odit animam suam in hoc
undo, in vitam æternam custodit eam. Vnde
cundum *D. Aug.* ita proficit in hoc amore
i omnis improbus, vsque ad contemptum
ei; sicut proficit quilibet iustus in amore
ei, vsq; ad contemptum sui. *Vel item*, amor

sui

sui inordinatus dicitur, secundum quem am aliquis bonum sibi conueniens propter se ipsum: vel alias, secundum quem in amo proprij boni finem sibi constituit. Hic am est origo & causa omnium vitiorum: cui minoratio, est charitatis profectus & incr mentum. Vnde *S. Aug.* Diminutio cupidit tis, est augmentum charitatis; perfectio ver nulla cupiditas.

Tertia dilectio sui, est amor rationalis, s cundum quem ordinatè vult aliquis bonu sibi conueniens, vel quo diligit seipsum, s cundum rationem boni proprij, merito sil congruentis; ita tamen, quod in hoc propri bono non constituat finem. Hic amor est ia ordinatus, rectus, & bonus moraliter: qu elicitur secundum rectam rationem, & ref ribilis est ad charitatem: nondum tamen e gratuitus ac meritorius; cum non proced ex gratia, seu ex impulsu charitatis, nec i ipsa referatur ad charitatem.

Quarta dilectio sui, est dilectio charitatiu seu amor gratuitus, secundum quem amat s aliquis charitate impellente, vt creaturar Dei, imagine scilicet eius ac similitudine in signitam, & ad æternam beatitudinem ordina tam; volens sibi bonum intrinsecum ac spiri tuale. vt est bonum honorabile, vtile & dele ctabile: nec non, gratia Dei in præsenti, & gloria in futuro. Hoc amore amat seipsum homo propter Deum, in Deo, & secundum Deum:

eum : ac ideo, non solum est bonus, rectus, bitus & ordinatus ; verum etiam sanctus, eritorius, gratiosus ac Deo placens, tanquã uinum eius amorem promouens & inflam- ans. Et hæc dilectio nostri charitatiua seu nor nostri gratuitus, est modus ac regula di- ctionis proximi, secundum legis diuinæ æceptum.

Hinc nota, duplex esse bonum homini con- niens, aliud extrinsecum, & aliud intrinse- m : vtrumque autem illorum dicitur bonũ norabile, vtile, & delectabile. Sed extrin- um bonum honorabile illud est, cui scili- t opponitur opprobrium : vtile verò, cui ponitur damnum in rebus : delectabile dem, cui opponitur afflictio, dolor tribu- io. Intrinsecum autem bonum honorabile, n ipsum honestum illud est, quod opponi- r malo culpæ, vel cuicunque inordinatio- : vtile intrinsecum illud est, quod opponi- r malo pœnæ damni, vt est priuatio iusti- ., corruptio rectitudinis, &c. delectabile rinsecum illud est, quod opponitur malo næ sensus interni ac spiritualis, vt est re- rsus conscientiæ.

Dicendum tertiò, quod proximus (*id est*, mo capax nobiscum beatitudinis æternæ) i diligendus est ex charitate, significat fide- n & infidelem, iustum & iniustum, amicum nimicum, De fideli quidem, iusto, & ami- illud est *Ioan.* 12. Mandatum nouum do

vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. De infideli, iniusto, & inimico, *Matt.* 5. Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos.

Diligimus autem amicos, iustos, ac fratres nostros, ita scilicet, sicut Christus dilexit nos *quando* exemplo eius, qui suis ministrauit discipulis, mutua nobis præstamus obsequia & *quando* alter alterius onera multiplicium defectuum, naturalium videlicet ac moraliũ corporalium ac spiritualium portamus; sicut & Christus quaslibet suorum discipulorum infirmitates tolerare dignatus est: *nec non quando* quæuis aduersa pro fratribus nostris aut patimur, aut pati parati sumus; sicut & Christus pro nobis passus est.

Diligere quoq; inimicos nostros debemus inquantum sunt homines, non in quantum peccatores: nam in inimicis nostris, aliud est natura, à Deo scilicet creata, & ad æternam beatitudinem ordinata; aliud culpa, æternæ damnationis obnoxia: vnde secundum naturam debemus eos diligere, secundum vero culpam debemus eos odisse: quia culpa secundum quam dicuntur peccatores, contrariatur Deo, & est impedimentum beatitudinis: & sic odisse peccatorem vt peccatorem est charitatis; nam ex amore proximi prouenit odium illius, quod ei malum est: ac idcirco odisse peccatorem vt peccatorem, est odisse peccatoris iniquitatem, iuxta illud *Psal.* 118.

Iniquos

Iniquos odio habui: & legem tuam dilexi. Quod ipſum explicatur, cum eodem Pſalmo dicitur. Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum: legem autem tuam dilexi.

Hinc nota duplicem eſſe inimicorum dilectionem, *affectus* nimirum & *effectus*: quarum vtraque, alia eſt *innocentiæ*, alia *beneficentiæ*. Affectu & effectu innocentiæ tenemur diligere inimicos: quia non debemus illis optare nec inferre malum vt malum, niſi aliquando vt bonum: *id eſt*, in quantum illud malum, aut ipſiſmet inimicis, aut communitati eſt bonum. Affectu & effectu beneficentiæ tenemur etiam diligere inimicos: quia debemus illis velle bona ſpiritualia, vt eſt gratia in præſenti & gloria in futuro: & impendere ad ſalutem neceſſaria, vt eſt orare pro illis, ſaltem in generali, ita ſcilicet, vt non excludamus eos ab orationibus communibus: nam orare pro inimicis in ſpeciali, eſt virtutis non ſufficientiæ, ſed ſupererogationis. Sed bona temporalia, non ſemper illis tenemur velle ac impendere: quia non ſemper expedit eis habere illa, maximè verò, quando vel ipſiſmet inimicis, vel communitati occaſionaliter nociua eſſent.

Vnde eſt, quod de lege præcepti tenemur inimicis remittere offenſam, maximè veniam petentibus. *Nota* tamen in hoc negotio tria poſſe conſiderari, vtpotè maleuolentiam, ſigna maleuolentiæ, & damnum aut iniuriam

illatam, *Primum* eſt neceſſario remittendum adhuc ante petitionem veniæ; *hoc eſt*, odium maleuolentiæ nunquam eſt admittendum in cor noſtrum, vel ſi ſubrepſerit aliquando, ſtatim eſt eijciendum, iuxta illud *Matth.* 6. Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra: ſi autem non dimiſeritis. &c. *Secundum*, tunc eſt neceſſarium, quando ex huiuſmodi omiſſione, facile colligeretur odium ac inimicitia. Vt ſi quis ex animo veniam petenti, nollet condonare, aut ſigna beneuolentiæ oſtendere, quod eſt contra illud *Luc.* 17. Si ſepties in die peccauerit in te, & ſepties in die conuerſus fuerit ad te, dicens, pœnitet me, dimitte ei. *Tertium* non eſt neceſſario remittendum: quia licet vnicuique ius ſuum legitimè perſequi, & petere ſatisfactionem, vel reſtitutionem, ſaluâ charitate neceſſitatis. Cùm tamen aliquis petenti, hoc tertium remittit, ac ſigna beneuolentiæ non ſolum communia, ſed etiã & ſpecialia oſtendit; facit ſecundum charitatem ſupererogationis: ac multo magis, ſi quærat reconciliationem, cui facta eſt iniuria, cùm opus ſit extraordinarium ac diuinum, iuxta illud 2. *Cor.* 5. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliauit ſibi per Chriſtum: & dedit nobis miniſterium reconciliationis: quoniam quidem Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi.

Dicendum quartò, quod charitatis proximi

tres ſunt gradus. *Primus* eſt, quando diligimus proximum propter Deum, in Deo & ſecundum Deum: & hoc ſine reſpectu proprij lucri, ac præſentis commodi. *Secundus*, quādo diligimus proximum propter Deum, in Deo, & ſecundum Deum, cum damno ſcilicet rerum noſtrarum. Vel quando ita proximi bona & mala ſentimus, ſicut noſtra: ac ita de bonis eius gaudemus, ſicut de noſtris, iuxta illud *Rom.* 12. Gaudete cum gaudentibus; flete cum flentibus, idipſum inuicem ſentientes. *Tertius* gradus eſt, quando proximum diligimus propter Deum, in Deo, & ſecundum Deum, cum periculo nimirum, aut detrimento vitæ noſtræ corporalis, iuxta illud *Ioan.* 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuam quis ponat pro amicis ſuis. Ac diligimus eum ſic, non tam propter ſpem futuri præmij, quàm propter affectum fraternæ ſalutis, ac propter ipſius Chriſti imitationem, qui non ſolum pro ſuis amicis pati voluit, ſed & pro ipſis inimicis & crucifixoribus paſſionem ac mortem ſuam, cum affectuoſiſſima oratione Patri æterno offerre dignatus eſt. Huiuſmodi dilectionem didicerunt à Chriſto Sancti, qui ſe morti pro fratribus exponebant, & pro inimicis ſuis deuotè orabant, ac ſuâ benignitate illorum ſæuitiam lenire, & malum in bono vincere ſtudebant, maiora bona à perſequentibus quàm à ſubuenientibus expectantes ſibi affutura.

Hinc nota, quod diligimus proximum propter Deum, quando benè afficimur erga illũ *tum* videlicet, quia mandauit Deus: *tum* quia ad imaginem & similitudinem Dei creatus est *tum* quia à Deo diligitur. Diligimus verò proximum in Deo, quando volumus illi summum bonum per participationem, vt est gloria in futuro, & gratia in præsenti: ac ex vnione charitatis idem cum illo sentimus in bono, & idem in malo. Diligimus tandem proximum secundum Deum, quando iuxta modum, regulam, ac præscriptum legis diuinæ, cum illo ambulamus, conuersamur, & communicamus.

Dicendum quintò, quod charitas seu dilectio proximi habet suum *defectũ* & *excessum*. Dilectio secundum defectum multiplex est: quarum *prima* dicitur naturalis: quæ largè accepta, significat quamlibet dilectionem viribus naturæ elicitam: strictè verò sumpta, illa est, quæ habetur inter consanguineos, vt sunt parentes, filij, fratres, sorores, &c. imo etiam quæ habetur inter homines quasi eiusdem complexionis & vnius moris, iuxta illud *Eccl.* 14. Omne animal diligit simile sibi, sic & omnis homo proximum sibi. *Secunda* dicitur mundana, quâ alter alterum diligit ad commoda carnis, ad prospera mundi, & consequenter ad vitia. *Tertia* dicitur officialis, quâ diligit aliquis benefactorem suum, à quo beneficia habet: & amicum, à quo etiam diligitur,

gitur, fouetur, & adiuuatur, quod & ethnici faciunt. *Quarta* dicitur socialis, quâ noti, familiares, contubernales, & conterranei diliguntur præ ignotis, extraneis, & alienis. *Quinta* dilectio dicitur cupiditatis seu concupiscentiæ, quâ diligit alter alterum, vel propter suum commodum ac propriam vtilitatem: vel propter delectationem sensualem, quomodo filia Pharaonis dilexit puerũ Moysen, ob eius venustatem: vel propter delectationem libidinosam ac veneream. *Sexta* dicitur amicitiæ, quâ diligimus proximum ob illius virtutes, absq; debito respectu ad Deũ.

Dilectio proximi secundùm excessum esset, si quis in gratiam proximi offenderet aliũ proximum, aut ipsum Deum: vel si quis Ecclesiæ, seu Reipublicæ, & communitati inimicis, bona vellet temporalia, extra spem illorum conuersionis.

INSTITVTIO VI.

De virtute Humilitatis.

DIcendum est primò, quod humilitas omnibus verè spiritualibus, primaria ac singularis est virtus. *Tum* quia filius Dei de cælo in terram descendens, illam principaliter ac specialiter verbo & exemplo docuit. Vnde *S. Aug. lib. de vera Relig. ait,* Tota vita Christi in terris per hominem quem assumpsit, disciplina morum fuit: sed præcipuè humilitatem suam proposuit dicens. Discite à me, quia

quia mitis sum & humilis corde. Et *S. Bern. serm. 1. de Natiu. Domini.* Exinaniuit semet ipsum, vt prius præstaret exemplo, quod erat docturus verbo: vt non apponat vltra magnificare se homo super terram.

Tum quia humilitas est fundamentum spiritualis ædificij, seu omnium virtutum ac ipsius sanctitatis; sed non eo modo quo fides: nam fides principale fundamentum est, tanquam origo ac initium sanctitatis: humilitas verò est fundamentum per modum remouentis & prohibentis; resistit enim superbiæ, quæ est initium omnis peccati, & caput seu radix quorumcunque vitiorum, quæ sunt impedimenta virtutum. Vnde *S. Aug.* Magnus esse vis? à minimo incipe: cogitas magnam fabricam construere celsitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis. Et *S. Bern.* Virtutũ stabile fundamentum est humilitas, quæ si omittitur, virtutum congregatio non nisi ruina est. Et *Hugo.* In spirituali ædificio, fundamenti locus, in humilitate quæritur: latitudo, in charitate disponitur: altitudo parietũ, bonis operibus erigitur: tectum protectionis diuinæ, desuper ponitur: longitudo autem, patientiâ perficitur.

Tum quia humilitas est *radix & mater* omnium virtutum. Radix quidem, quia sicut nobilis arbor nisi profundè ac latè fixerit & extenderit suas radices, non poterit crescere, durare, & multum fructum facere: sic & homo

no vitæ ſpirituali addictus, niſi altas in humi-
itate egerit radices, minimè in virtutibus
erficiet & perſeuerabit, aut aliquem in eis
ructum adferet: quo enim quis humilior, eo
plus in omni virtute, perfectione, ac ſanctitate
creſcit & firmatur, iuxta illud *ſancti cuiuſdam*
effatum. Vis eſſe Sanctus? ſis humilis. Vis
eſſe ſanctior? ſis humilior. Vis eſſe ſanctiſſi-
mus? ſis humillimus.

Mater quoque eſt humilitas omnium vir-
tutum. Vnde *D. Bonau. lib. 4. Theol. Verit.
cap. 8. ait.* Quatuor dicuntur eſſe matres vir-
tutum, ſcilicet, fides origine, quia ex motibus
fidei, ſurgunt motus aliarum virtutum: cha-
ritas educatione: prudentia regimine: humi-
litas conſeruatione. *hæc ille.* In tantum enim
decor virtutum conſeruatur, in quantum &
humilitas mater earum vireſcit, ſed marce-
ſcente humilitate, cæteræ deficiunt virtutes:
non enim decora eſt obedientia, paupertas,
caſtitas, patientia, & quæuis alia virtus ſine
humilitate, vt eſt *Eccl.* 25. Tres ſpecies odiuit
anima mea: pauperem ſuperbum, &c. Et vt
eſt apud *D. Bern.* Sine humilitate audeo dice-
re, quod nec virginitas Mariæ Deo placuiſſet.
Item. Humilitas meretur, vt homo virtutes
occupet: quia humilibus Deus dat gratiam;
ſeruat acceptas: quia non requieſcit ſpiritus,
niſi ſuper quietum & humilem; ſeruatas con-
ſummat: nam virtus in infirmitate (*hoc eſt,
in humilitate*) perficitur.

Tum quia humilitas est *magistra & custos* virtutum. Magistra quidem, quia ipsius proprium est habere cognitionem sui, ex qua facile venitur in intellectionem ac notitiam Dei & diuinorum: & quia sectatores virtutũ docet amare ipsam honestatem intrinsecam (iuxta illud *Ps.* 44. Omnis gloria eius, filiæ regis, ab intus) contra superbiam, quæ vitijs deditos, solam non nisi extrinsecam quærere suadet, iuxta illud *Matth.* 13. Omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus.

Custos autem est virtutum humilitas; quia nisi ab illa in principio, medio & fine fuerint custoditæ, mox à flante spiritu superbiæ in aerem disperguntur, & ab inani subrepente complacentia vanaq; insidiante gloria vitiantur, ac deprauantur: alia enim vitia (vtpotè ira, inuidia, luxuria, &c.) in malè factis sunt, & statim de nomine cognoscuntur, vt illa caueamus; superbia verò etiam in benè factis reperiri solet, vt ea destruat. Vnde *S. August. Epist.* 56. *ad Dioscor.* Nisi humilitas omnia, quæcunque facimus, & præcesserit, & comitetur, & sequuta fuerit, iam nobis de aliquo benèfacto gaudentibus, totum extorquet de manu superbia. *Idem.* Vitia quippe cætera in peccatis, superbia verò etiam in rectè factis timenda est; ne illa quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur. Et *S. Bern.* Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum puluerem portat.

Dicen-

Dicendum secundò, quod humilitas alia est *exterior*, alia *interior*. Humilitas exterior, est usitata religiosis humiliatio, in *verbis* scilicet, *signis* & *operibus* apparens, ordinata ad acquirendam & conseruandam interiorem humilitatem. Humiliatio in verbis est, quando iuxta religionis consuetudinem defectus nostros, siue priuatim, siue publicè accusamus & recognoscimus, vt iuxta condignum pro eis puniamur, confundamur, & vilipendamur. De hac humilitate illud est *Luc.* 17. Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: serui inutiles sumus. Et illud *Prou.* 18. Iustus prior est accusator sui. Humilitas seu humiliatio in signo est, quando quis demisso vultu incedit, libenter habitu vili ac repetiato vtitur, ac omnes suos mores sic componit, vt inde vilis habeatur. De hac humiliatione illud seruire potest 2. *Reg.* 6. Ludam & vilior fiam plusquam factus sum: & ero humilis in oculis meis. Humiliatio in operibus est, quando quis humi sedens comedit, scopis domum purgat, latrinas emundat, pedes fratrū lauat ac osculatur, & quodcunque officium vile libenter exercet, aut humile obsequium alijs præstat, ad Christi videlicet humilis imitationem. De huiusmodi humilitate illud est *Ioan.* 13. Si ergo ego laui pedes vestros Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius pedes lauare. Vnde *S. Aug.* Didicimus fratres humilitatem ab excelso, faciamus inui-

cem humiles, quod humiliter fecit excelsus? Cùm enim ad fratris pedes inclinatur corpus, tunc in corde ipso vel excitatur, vel si iam inerat, confirmatur ipsius humilitatis affectus. De qualibet istarum humiliatione sic *D. Ber. Epist.* 87. Humiliatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Si igitur virtutem humilitatis appetis, viam non refugias humiliationis: nam si non potes humiliari, non poteris ad humilitatem prouehi.

Humilitas interior accipitur dupliciter, *largè* nimirum & *strictè*. Largè sumpta, est virtus generalis, quæ mentem facit in vniuersali benè subiectam, quantum scilicet ad omnia ordinata ad finem vltimum obtinendum. Strictè sumpta, est virtus specialis, quâ reprimuntur motus spei in excelsa tendentes. Huiusmodi autem humilitas secundum *D. Bon.* Est voluntaria mentis inclinatio ac demissio, ex intuitu propriæ conditionis proueniens. Et secundum *D. Aug.* Est sensus propriæ paruitatis. Et secundum *D. Bern.* Est virtus, quâ homo ex vera sui cognitione, ipse sibi vilescit.

Hæc deinde humilitas specialis, alia est *necessitatis*, alia *supererogationis*. Necessitatis est, quâ debemus nos omnibus hominibus subijcere, quantum scilicet ad id, quod est Dei in eis: sed non requiritur, vt id quod est Dei in nobis, subijciamus alicui, quod apparet Dei esse in eo: sicut nec tenemur, vt id

quod

uod eſt noſtrum in nobis ſubijciamus alteri, uod eſt ipſius in ipſo: quia non oportet vt iquis exiſtimet ſe magis peccatorem quolibet alio, cùm ſufficiat æſtimare ſe eſſe ſimpliciter peccatorem, vilem, inutilem, miſerum, t inſipientem,ſeu plurima ſalutaria ignorantem. Huiuſmodi humilitas neceſſitatis dicitur,quia neceſſaria eſt ad ſalutē cuilibet homini de lege præcepti. Supererogationis humilitas quæ eſt de lege conſilij ac propria aſcetarum, ſuadet ſibi addicto vt reputet ſe eſſe ummum peccatorem, nec non hominem viliſſimum, inutiliſſimum, miſerrimum,& ſtultiſſimum. *Hinc nota*, quod humilitas inquantum inclinat ac demittit Deo mentem, dicitur humilitas reſpectu Dei ſeu ad Deum: in uantum verò inclinat ac demittit proximo, licitur humilitas reſpectu proximi, ſeu ad roximum: inquantum denique mentem inlinat ac demittit in ſeipſa, dicitur humilitas eſpectu noſtri.

Dicendum tertiò, quod humilitas reſpectu Dei vel ad Deum, tres habet gradus. *Primus* ſt,quando quis cum profunda ſui cordis ſubmiſſione, Deum recognoſcit ac recipit in ſuũ Deum ac Dominum, ſicut fecit S. Thomas ùm diceret *Ioan.*20. Dominus meus & Deus neus. Et pro eo, quod illum aliquando ſuis eccatis offenderit, verè conteritur, dicens llud *Pſ.* 50. Quoniam iniquitatem meam eo cognoſco, & peccatum meum contra me

est semper. Ac deinceps mandatis illius se plenè subijcit, optimis nimirum ac efficacibus propositis, dicens illud *Ps.* 118. Et custodiam legem tuam semper, in sæculum, & in sæculum sæculi.

Secundus gradus est, quando quis flagella Dei, quibus pro suis peccatis affligitur, sine aliqua remurmuratione submissa mente tolerat, dignum se tali diuinâ castigatione reputans, ac pro illa simul gratias agens, iuxta illud *Mich.* 7. Iram Domini portabo, quoniam ipsi peccaui. Et *Tob.* 11. Gratias tibi ago Domine, quia castigâsti me, & sanâsti me.

Tertius gradus est, quando quis cuncta bona sua, tam corporalia quàm spiritualia, plenè recognoscit se accepisse à Deo, ex sola illius bonitate absque suo merito; ac propterea in Deum à quo illa recepit totaliter refert, non suam inde sed ipsius suorum bonorum auctoris quærendo gloriam. Talis fuit humilitas S. Pauli dicentis 1. *Cor* 15. Gratia Dei sum, id quod sum. Et *S. Dauid Ps.* 113. Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriã.

Dicendum quartò, quod humilitas respectu proximi tres habet gradus. *Primus* est, quando quis subdit se maiori, & non præfert se æquali. Et hæc humilitas est necessaria ac debita. *Secundus* est, quando quis subdit se æquali, & non præfert se minori. Et hæc dicitur abundans. *Tertius* gradus est, quando quis subdit se minori & nemini se præferre vult.

ult. Hæc dicitur superabundans, de qua est illud *Eccl.* 32. Rectorem te posuerunt, esto inter illos, quasi vnus ex eis. Et *Luc.* 22. Ego autem in medio vestrûm sum, sicut qui ministrat. Et 1. *Thess.* 2. Facti sumus paruuli in medio vestrûm.

Nota quod præsentem humilitatem quadruplex reuerentia proximo exhibenda constituit, *cordis videlicet, signi, oris, & operis.* Honoramus autem proximos in corde, quando benè de illis sentimus, ac meliores & digniores ipsos nobis reputamus, iuxta illud *Phil.* 2. Humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes. Et *Rom.* 10. Honore inuicem præuenientes. *Item*, quando illos propter aliquos defectus minimè despicimus, quia Domino suo stant & cadunt qui fecit eos; sed magis persuademus nobis, aliqua bona in eis esse, quæ non sunt in nobis; & aliqua mala esse in nobis, quæ in eis non sunt. *Item*, quando mala quæ nobis inferunt, æquo animo toleramus, ac eorum miserijs tanquam nostris proprijs veraciter condolemus.

In signo etiam proximos nostros honoramus, quando nos illis inclinamus, primum locum eis præbemus, &c. In ore quoque, quando eorum benè facta coram alijs laudamus, commendamus & promouemus; malè facta verò palliamus, & quantum licet defendimus & excusamus; dubia quoque benè interpretamur, ac in meliorem partem trahimus.

mus. Honoramus tandem proximos ipso opere, quando eis obtemperamus, obsequia nostra impendimus, bona præstamus, &c.

Dicendum quartò, quod humilitas respectu nostri, tres habet gradus. *Primus* est, quando quis ex consideratione conditionis propriæ in sui deueniens cognitionem, seipsum interius vilipendit & contemnit, non solum tanquam peccatorem, miserum, vilem, inutilem & stultum, vti reuera est: verum etiam tanquam pessimum, miserrimum, vilissimum, inutilissimum & stultissimum hominem: cumque ab alijs sic etiam contemnitur, & vt contemptibilis tractatur, inde non dolet, sed hoc ipsum patienter sustinet. Et hoc est, quod dicitur *Luc.* 14. Recumbe in nouissimo loco. *id est*, reputa te esse infimum. Et *Matth.* 18 Nisi conuersi fueritis & efficiamini (*in sensu & æstimatione vestra*) sicut paruuli (*id est, sicut infimi*) non intrabitis in regnum cælorum. *Secundus* gradus est, cùm homo seipsum cognoscens, non solum se spernit vt maximum peccatorem, miserrimum, vilissimũ, inutilissimum & stultissimum, ac ab alijs sperni se, & vt contemptibilem tractari patitur: verum etiam hoc ipsum amat, desiderat, & cum gaudio suscipit, iuxta illud *D. Greg. l.* 1. *Dial. cap.* 5. Sicut superbi honoribus, ita plerumque humiles sui despectione gaudent: quia iudicium quod de se intus habent, ab alijs sentiunt approbari.

Tertius

Tertius gradus est, cùm homo, quo plus rnatur virtutibus,quo melius diuinis impinuatur donis gratuitis, & quo magis honoraır, laudatur, extollitur, & superexaltatur ɔ hominibus; eo amplius seipsum despicit c vilipendit, semper se humilians in sensu ıo,in affectu, in verbo,in signo,& in actione, ım coram Deo, quàm coram hominibus, ıxta illud *Ps.* 130. Domine, non est exaltaım cor meum, &c. Vnde *D. Bon. lib. 2. de rof. relig. cap.* 33. Si enim humiliatur & deɔicit se, qui non habet vnde glorietur, sed ıulta habet vnde confundatur: licet bona sit ta humilitas,tamen non miranda. Vt si filius ıstici non vult filius regis putari, laudanda t in illo simplex puritas, sed non prædicana nec ex hoc miranda humilitas. *Item*. Si auper se pauperem reputat, & ab alijs vult auper agnosci, veritati consentit in istis; sed on est admirationi talis humilitas. Si verò iues se pauperibus conformat, & altus nihil ıcum sapit, & gloriosus nihil de gloria sibi ıtribuit, sed totum refundit ei, à quo habet ıde gloriosus videtur; hic est humilis non ɔgente necessitate, sed veritatis charitate.

Dicendum sextò, quod facilè est cuilibet ɔmini cognoscere seipsum esse maximum eccatorem, *si nimirum* peccatorum suorum torum, secundum propriæ conscientiæ temonium, considerauerit multitudinem; rofectò enim inueniet plura eorum se alijs,

tum

tum publicè & scandalosè egisse; tum occul
sed Deo & sibiipsi apertè commisisse; tum
bimet ignotè & soli Deo cognitè perpetrâs
à quibus sibi aliquando timuit Regius Pr
pheta, cùm diceret *Ps.* 18. Delicta quis int
ligit, ab occultis meis munda me Domine,
ab alienis parce seruo tuo. *Si quoque* graui
tem suorum peccatorum inspexerit, & cu
aliorum peccatis ponderauerit & compa
uerit, certè plures illi occurrent rationes
peccata aggrauantes quàm minuentes; & a
orum excusantes quàm accusantes: sicut
nim qui graui laborat dentium aut oculoru
dolore, dicit omnium aliorum, suum esse d
lorem maximum; quia scilicet propriu
sentit per experientiam, aliorum verò dol
res tantum nouit per considerationem: pa
ratione, cuiusuis peccatum veraciter pœn
tentis, ipsi in suo sensu maximum etiam e
videtur ac reuera est. *Si denique* obseruau
rit sui cordis pronitates, propensiones, ac pr
cliuitates ad malum, sic etiam maximum
peccatorem quisque inueniet: quia, ext
gratiam Dei, videbit se faciliter posse omniu
hominum peccata, qui sunt ac aliquando fu
runt & erunt, & si non opere perpetrare, ce
tè tamen ipsâ voluntate approbare. Vnde D
Paulus 1 *Tim.* 1. dicit se esse peccatorem pr
mum, *id est*, summum, maximum, ac pessi
mum: quia persecutus est Ecclesiam Dei. Si
militer *S. P. N. Franciscus* dicere solebat

pecca-

eccatorem maximum & grauissimum esse: uia iudicabat se non sic cooperari gratiæ Dei icuti expedire sibi videbatur.

Vilissimum se quoque quisque conspiciet, i *primò* recogitauerit, quod post veram con- uersionem ad Deum, toties in aliqua peccata eciderit. Vnde est *Ier. 2.* Quam vilis facta es nimis (*ô anima*) iterans vias tuas. Si *secundò* proprios defectus tam naturales quàm mora- es ac spirituales inspexerit, profectò inueniet e vel ignobilem, vel pauperem, vel illitera- um, vel indeuotum ac tepidum, vel passio- natum ac immortificatum, vel fictum religio- um de virtutibus apparentibus vanè gloriam- em & humanas laudes appetentem, vel alios despicientem & temerè iudicantem, &c. ac nde vilem & in suo sensu vilissimum: nam dicit *S. Greg.* Tanto quis est vilior Deo, quan- to pretiosior sibi: tanto pretiosior Deo, quanto propter Deũ est vilior sibi. Et *S. Bern.* Appetere de humilitate laudem, humilitatis non est virtus, sed subuersio: verus humilis vult vilis reputari, non humilis prædicari: gaudet contemptu sui, hoc solo planè super- bus (*alias magnanimus*) quod laudes conte- mnat. Si tandem *tertiò* considerauerit alio- rum nobilitatem, scientiam, deuotionem, profectum in virtutibus continuum, & alia huiusmodi quibus se superant, facilè se alijs viliorem reperiet. Vnde *S. Anselm.* Alterius virtutem non vitium, suumque vitium non

virtu-

virtutem considerare debet, quisquis ad c men humilitatis attingere studet.

Inutilissimum se quoque esse quilibet c spiciet, si considerauerit illa verba veritatis ternæ ad Apostolos prolata *Luc.* 17. Cùm ceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dici Serui inutiles sumus. Nam si verè Apost sancti inutiles sunt, certè quiuis alius inut lissimus est. *Item Ioan.* 15. Ego sum vitis v palmites, qui manet in me & ego in eo, h fert fructum multum: quia sine me nihil p testis facere. Qui igitur ex se nihil potest f cere, profectò inutilis est, ac in suo sensu & a stimatione inutilissimus.

Miserrimum se denique quilibet facilè co gnoscet, ex eo videlicet quod nesciat vtrum nam sibi peccata præterita dimissa sint vel no sint, iuxta illud *Eccl.* 9. Nescit homo vtrun amore, an odio dignus sit; sed omnia in fu turo reseruantur incerta. Si enim non sun sibi dimissa, certè miserabilior est cane ac bu fone: quia in istis solùm est miseria tempora lis pœnæ; in peccatore verò, simul & culpæ & pœnæ æternæ. Si etiam moralem seu pro babilem habet certitudinem quod sit in gratia Dei, tamen adhuc miserrimus est: quia ex se impossibile sibi est, in eadem gratia stare ac perseuerare.

Stultissimum tandem se esse quisque facilè cognoscere potest, quamuis sit summus Theologus, ex ipsa consideratione suæ scientiæ; an

vide-

delicet eadem scientia prosit sibi, vel non osit ad salutem : quod si non prosit, iam est ıltissimus illis omn.bus, quibus sua scientia sapientia prodest : si verò prosit, adhuc ıantum est ex se, talis est: quia id quod à Deo bet, in Deum referendo sicuti debet, in ısu suo stultissimum illum remanere neces- est. Hoc pacto Salomon sapientissimus ıltissimum se esse confitetur dicens *Prou*.30. ultissimus virorum ego sum. *id est*, insipientissimus mihi esse videor, dum me ac mea quæ : me ipso habeo seclusa Dei illuminatione ecto ; dum propriam ignorantiam cum a- orum ignorantia, quam ita sicuti meam per- ectam non habeo, comparo. Vnde 1. *Cor*. 10. Iemo seipsum seducat, si quis videtur inter os sapiens esse in hoc sæculo (*id est*, si quis ult esse inter vos sapiens, maximè sapientiâ racticâ, quæ consistit in vera suiipsius ac suæ ıiseriæ & insipientiæ cognitione; atque in umili de seipso sensu ac æstimatione, cum otitia Dei ac diuinorum experimentali) ultus fiat (*Videlicet*, in proprio sensu) vt sit ıpiens.

Dicendum septimò, quod humilitas & ma- ;nanimitas non sunt opposita, quamuis in ontraria tendere videantur: quia secundum ectam rationem procedunt. Inuenitur enim n homine aliquis defectus, qui competit ei x infirmitate naturæ; & aliquid magnum, uod ex dono Dei possidet. Humilitas ergo

facit,

facit, quod homo seipsum paruipendat secundum considerationem proprij defectus. Magnanimitas autem facit, quod homo se magni dignificet honoribus, secundum considerationem donorum, quæ ex Deo possidet. *Item* humilitas alios honorat & superiores æstimat inquantum in eis aliquid de donis Dei inspicit. Magnanimitas verò contemnit alios, secundum quod deficiunt à donis Dei: non enim tantum appretiat alios, quod pro eis aliquid indecens faciat. Vnde de viro iusto dicitur *Psal.* 14. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus (quod pertinet ad contemptum magnanimi.) Timentes autem Dominum (quod pertinet ad honorationem humilis) glorificat.

Item, humilitas contemnit & fugit honorem, nihil faciens indignum honore, ac tenet se in infimis secundum suum modũ, propter maiorem securitatem. Magnanimitas tendit in excelsa secundum rectam rationem, propter maiorem honestatem ac decorem. *Item*, humilitas magnis honoribus non extollitur, sed illos in Deum à quo sibi veniunt, fidelissimè refert. Magnanimitas nullis dehonorationibus frangitur, sed eas contemnit, tanquã indignè sibi illatas. *Item*, humilitas refrenat animum, ne se immoderatè cum sui videlicet discrutiatu vilificet; & reprimit appetitum ne tendat in excelsa præter rectam rationem. Magnanimitas firmat animum contra despe-

ratio-

ſionem, & impellit ipſum ad proſecutionẽ gnorum,ſecundum rectæ rationis modum. *Item*,humilitas vt vilis videatur,vilibus in- tit operibus (vtpotè, lauat vtenſilia, pur- ſcopis domum,&c.)& hoc propter Chriſti itationem, & ſpiritualem ſuam vtilitatem. agnanimitas ſecundum ſui ſtatus decentiã, eratur glorioſa (*vtpotè*, ad heroica opera tutum ſeſe extendit,fidei veritatem defen- ac diſſeminat, &c.) ad ſolam ſcilicet Dei omouendam maiorem gloriam, & proxi- orum profectum multiplicandum reſpici- is. Vnde *S. Greg.* Nonnunquam etiam ſan- i viri de bona ſua opinione gaudent, ſed im per hanc ad meliora proficere audientes nſant; nec iam de opinione ſua, ſed de pro- morum gaudent vtilitate: quia aliud eſt fa- ores quærere, & aliud de profectibus exul- re. *Idem deinde*. Cùm audientium vtilitati on proficit, mentem noſtram fama laudabilis on eleuet, ſed fatiget.

Item, humilitas bona quæ agit, occultat; e illa ſuperbia ac vana gloria deprædetur: & roprios defectus propalat,vt propter ſui au- mentum & in gratia Chriſti profectum ſper- atur. Magnanimitas defectus occultat, ne ide alicui ſcandalum naſcatur; & magna ac xcelſa propalat, vt inde Deus glorificetur. *em*, humilitas bonum diligenter operatur, um timore ac diffidentia de viribus proprijs. Iagnanimitas arduum ac difficile libenter ag- gredi-

greditur, cum ſpe & confidentia in Dei aux
lio. Et ſic, qui non ex confidentia ſuarum v
rium, ſed auxilij diuini tendit ad ſublimi
non facit contra humilitatem: quia aliud e
leuare ſe ſecundum Deum, aliud ſecundu
ſeipſum. Iam igitur patet, quod humilitas
magnanimitas non ſunt oppoſita, ſed conn
xa, ac inuicem ſibi ſeruientia.

Verum non blandiantur ſibi aliquando in
cipientes de magnanimitate, prius enim a
maximè inſiſtere debent humilitati: *tum* qui
humilitas eſt virtutum radix, mater, funda
mentum & cuſtos, ſicut iam vidimus: *tun*
quia magnanimitas propriè ad ſolos viros ma
gnorum meritorum ac perfectarum virtutun
ſpectat, quibus magnus debetur honor, tan
quam veris patribus ſpiritualibus, quamui
alias ab eis non ſit expetendus, ait enim *D.*
Thomas. Qui capitur honoris deſiderio, qui
non vult paruipendi, & dolet ſe deſpici, quan-
quam mira faciat, tamen procul abeſt à perfe-
ctione: ineſt enim ei virtus ſine fundamento.
Et *D. Bon. lib. 2. de prof. relig. cap.* 33. Non
eſt mirum, ſi inopes ſumus virtutum, cùm
matrem & cuſtodem virtutum, ſcilicet humi-
litatem, tam alienam à nobis ſentiamus. Et *in-
ferius*. Altiora ædificia profundiori funda-
mento indigent, & arbor excelſa ſi radicata
non fuerit, facilius ventorum impulſu euer-
titur: qui ergo cito deſiderat virtutis culmen
attingere, ſtudeat ſe in humilitatis fundo ſoli-
dare;

ire: quia Deus superbis resistit, humilibus
item dat gratiam. Et *Aluarez de Paz.* Si
uid habueris cui laus & honor debeatur, il-
d si potueris prudenter abscondes. Pericu-
sum est talentum ad laborandum absconde-
& in sudario ligare: & valde tutum est cau-
s accipiendi honoris & laudis occultare, &
temque se ab occasionibus elationis subtra-
re. *Idem.* Occulta bona tua, ne ea fures
e fauores humani deprædentur: si Deo
acitum fuerit, ipse te manifestabit, ipse te è
ebris extrahet & super candelabrũ ponet:
utem ipse non dixerit ascende superius, ca-
ne ascendas, ne honores & laudationes in-
iras: quia eas fortasse diabolus tibi suppe-
abit, vt pereas.

Dicendum octauò, quod aliquando inue-
e est humilitatem vitiosam, tum scilicet se-
ndum *defectum,* tum secundum *excessum,*
nmopere Christi sectatoribus fugiendam:
prima illud est *Eccl.* 19. Est qui nequiter
miliat se, & interiora eius plena sunt dolo.
secunda verò illud est quod sequitur. Et
iustus, qui se nimium submittit à multa
militate. Humilitas secundum defectum
adruplex est. *Prima* dicitur violenta ac
enalis, quæ venit à solo principio extrin-
o. Vt cum quis ab alio deijcitur. De hac
militate illud est *Ps.* 104. Humiliauerunt
compedibus pedes eius. Et 2. *Machab.* 9.
umiliatus ad terram in gestatorio portaba-

tur, manifestam Dei virtutem in semetipsc contestans. Verum illa humilitas quæ est tum à principio extrinseco, tum à principio intrinseco, *id est*, tam ab aliena voluntate cogente, quàm à propria consentiente, iam est aliquid virtutis, & non solum pœna. Et talem puta esse humilitatem iuuenum religiosorum nouiter conuersorum, qui varijs mortificationibus & vilificationibus à suis magistris spiritualibus humiliati, discunt sibi ex necessitate virtutem facere. De hac humilitate illud est *Ps.* 118. Bonum mihi quia humiliâsti me, vt discam iustificationes tuas.

Secunda humilitas secundum defectum, dicitur ficta, quæ in aperto tenet se in infimis, sed in occulto tendit ad excellentiam vanæ gloriæ. Et huiusmodi simulata ac falsa & superba humilitas, vel quoq; humilis superbia, propria est hypocritarum. Vnde *S. Hier. ad Celan.* Humilitatem sequere, non quæ ostenditur aut simulatur gestu corporis, aut fractâ voce verborum; sed quæ puro cordis affectu exprimitur: aliud enim est virtutem habere, aliud virtutis similitudinem. *Idem ad Demetr.* Fictam humilitatem fugiens, illam sectare quam Christus docuit, in qua non sit superbia inclusa: multi enim huius virtutis vmbram, pauci veritatem sequuntur: perfacile est aliquem vestem habere contemptam, salutare submissius, manus & genua exosculari, inclinato in terram capite oculisq; in terram de-

 iectis,

ctis, humilitatem ac mansuetudinem polli-ceri; lentâ voce tenuique sermones infringe-re; suspirare crebrius, & ad omne verbum peccatorem & miserum se clamare: sed si vel qui sermone offensus fuerit, continuò vide-bis eum attollere supercilium, leuare ceruicem, & delicatum illum oris sonum, insano clamore repentè mutari.

Tertia humilitas defectuosa, dicitur bestialis: quæ est, cùm homo suum honorem ac dignitatem non intelligens, comparat se iumentis insipientibus suorum desideriorum moribus, & similis efficitur eis per imitationem.

Quarta humilitas defectuosa, dicitur incomposita & indiscreta: qualis est exterior, nullã habens cum interiore connexionem. Vel qualis est illa interior, quæ nascitur ex timore seruili, possidentem se liberans à pœna, sed nullum sibi adferens meritum. Vt fuit Regis Achab, de quo est 3. *Reg.* 21. Nonne vidisti Achab humiliatum coram me. Et illius principis supra quinquaginta milites, de quo est 4. *Reg.* 1. Qui cùm venisset, curuauit genua contra Heliam, & precatus est eum.

Humilitas vitiosa secundum excessum tunc est, quando propter humilitatem conseruandam, dissimulat aliquis alterius peccata, quæ ipsis facilè modo debito corrigere posset: quo modo & peccantem lucraretur, & alijs occasionem scandali amoueret. Vnde *S. Greg.* Admonendi sunt subditi ne plusquam expedit,

ſint ſubiecti: ne cùm ſtudent pluſquam neceſſe eſt hominibus ſubijci, compellantur vitia eorum venerari. *Vel deinde*, quando quis ex nimia humilitate, Domini ſui talentum (de quo eſt *Matth.* 25.) abſcondit in terra doctrinam ſcilicet veritatis ac iuſtitiæ cum detrimento ſimplicium occultando. Et hoc eſt quod dicitur *Eccl*, 13. Noli eſſe humilis in ſapientia tua. Vnde *S. Aug.* Qui ſe dicit ſcire quod neſcit, temerarius eſt: qui ſe negat ſcire quod ſcit, ingratus eſt.

INSTITVTIO VII.

De virtute Patientiæ.

DIcendum eſt primò, quod virtuti patientiæ inſiſtendum ac ſtudendum eſt propter multa. *Primò*, quia per patientiam tolerabiliora redduntur præſentis vitæ incommoda: nam aduerſitas, quando cum impatientia eſt & extrinſecus affligit hominem, & intrinſecus amarum facit, & ipſam eius conſcientiam vulnerat. *Secundò*, quia per patientiam homo ſecurus redditur de gratia Dei. Patientia enim, ſicut & humilitas germana ſua ſoror, ex charitate naſcitur, in quam & deſinit vt eam adornet, iuxta illud 1. *Corinth.* 13. Charitas patiens eſt: non eſt ambitioſa. *id eſt*, non eſt ſuperba ſed humilis. Igitur cum patientia cauſetur à charitate, non eſt ſine gratia. *Tertiò*, quia per patientiam ſapientia viri promouetur, probatur & innoteſcit. Sicut enim

humi-

humilitas eſt cauſa, origo & fundamentum veræ ſapientiæ, iuxta illud *Pſal.* 110. Initium ſapientiæ, timor Domini. Et ratio eſt, quia veram ſapientiam ipſa ſui ac diuinorum experimentalis notitia conſtituit. Ad cognitionem autem Dei ac diuinorum non venitur niſi ex cognitione ſui, quam habet humilitas, iuxta illud *D. Bern.* Gradus ad notitiam Dei, eſt cognitio ſui: & ex imagine quæ in te renouabitur, ipſe videbitur. Ita etiam patientia, euſdem ſapientiæ certiſſimum eſt indicium: nemo enim ſapiens eſt (vt vulgo dicitur) niſi patiens. Vnde *Prou.* 14. Qui patiens eſt, multa gubernatur ſapientia: qui autem impatiens eſt, exaltat ſtultitiam ſuam. *Item,* 19. Doctrina viri, per patientiam noſcitur.

Quartò, quia ſicut humilitas cooperante ſibi patientia ordinat nos ad cognoſcendam ſummam veritatem, *id eſt,* ſummam ſapientiam, tam ſcilicet in præſenti quàm in futuro: ita patientia cooperante ſibi humilitate, ordinat nos ad fruitionem ſummæ pacis: nihil enim pati moleſtiæ, eſt pacem ſeu requiem habere: quod fit duobus modis, aut ſcilicet nullam ſentiendo moleſtiam, vt erit in patria; aut moleſtias moleſtè non ferendo, quod eſt virtutis patientiæ in præſenti vita. Sic enim patientia & humilitas ſociæ & comites ſibi ſunt inſeparabiles, vt vbi vna illarum ſit, altera abeſſe non poſſit: & vbi vna operetur, altera minimè otietur: & vbi vna mentem ordinet

 ac di-

ac dirigat ad inquirendam summam sapientiam & summam pacem, altera cooperari non desistat. Vnde est, quod Christus Dominus has exercens ac docens virtutes, simul eas coniunxerit, vt patet *Matt.* 11. Discite à me quia mitis sum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris. Et hoc est quod sicut verus humilis cum superbo manet in pace; quia iuxta suum propositum habet cui se humiliet, & à quo contemnatur. Ita verus patiens seruat pacem cum iracundo, quia inuenit quem iuxta suam electionem sustineat, & à quo exerceatur.

Quintò, quia patientia hominis iusti, plus cæteris virtutibus proximos ædificat; nam rarior est alijs virtutibus. Plures enim sunt casti, abstinentes, paupertatem zelantes, semetipsos humiliantes, orationibus instantes, fide constantes, multa bona opera facientes; pauciores autem in contumelijs & despectionibus humiliter patientes. Passim nos defendimus & excusamus, ne fortè alij de nobis scandalizentur, putantes nos esse criminosos si taceamus: cùm magis ex hoc iudicemur, quod per impatientiam nos vindicamus, & mordentes nos remordemus. Vnde *S. Greg. hom.* 18. *in Euang.* Imitanti Deum gloriosiùs est iniuriam tacendo sustinere, quàm respondendo superare. Et *S. Bern.* Times ne credatur detractori de te, & inde alij scandalizentur: sustine & tace, patientia tua tollet suspi-

cionem

cionem vel mitigabit præsumptionem in cordibus aliorum: & sic patiaris sicut morsus pulicum.

Sextò, quia patientia magnam nobis meretur gloriam in cælo, iuxta illud *Luc. 6.* Beati eritis cùm vos oderint homines, & cum separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum tanquam malum, propter filium hominis: gaudete in illa die & exultate; ecce enim merces vestra multa est in cælo. Hinc *S. Greg.* Maioris est meriti aduersa patienter tolerare, quàm bonis ac pijs operibus insudare. Et *D. Bonau.* Maioris est meriti mala æquanimiter pati ab alio sibi illata, quàm à semetipso sibi inflicta. Vt sunt ieiunia, disciplinæ, cilicia, &c.

Septimò, quia per patientiam Christo veraciter compatimur, & hoc illi quod ipse pro nobis sustinuit rependimus, cùm scilicet inter nos eius diuidimus quas passus est iniurias: pro quo ipse etiam daturus est nobis suæ gloriæ cælestis æternas voluptates ac delicias. Si enim Christo in præsenti compatimur, certissime (teste Apostolo) in futuro illi conregnabimus. Et si nunc socij eius sumus in passionibus, profectò etiam erimus & in æternis consolationibus: & eo propius ibi Christo assistemus, quo hic maiora propter illum aduersa æquo animo toleramus.

Dicendum secundò, quod patientia sumitur dupliciter, *largè* nimirum & *strictè*. Pati-

entia largè sumpta, est virtus generalis qua superatur omne arduum ac difficile, & omnis tentatio suffertur. *Vel item* patientia largè sumpta significat omnem aliam virtutem, qua aliqua mala propter Deum tolerantur. Vt est fortitudo, constantia, magnanimitas, longanimitas, mititas, & mansuetudo. Patientia strictè sumpta, est virtus specialis, passiones extrinsecus illatas æquo animo ferens; ita, quod animus nec ex tristitia succumbat, nec ex perturbatione vindictam appetat. Hinc est, quod sicut patientia strictè ac propriè sumpta, est virtus tristitiæ moderatiua: vnde & patiens dicitur, qui de malis sibi illatis immoderatè non tristatur. *Ita* fortitudo est virtus timoris & audaciæ moderatiua: vnde & fortis dicitur, qui ardua ac difficilia aggreditur, & nulla aduersa formidat. *Et* constantia, est virtus trepidationem animi inter causas fluctuantes moderans & superans: vnde constans dicitur, quem labores, difficultates, & terrores non faciunt pusillanimem ac mutabilem. *Et* magnanimitas est virtus quæ nullis frangitur aduersis: vnde magnanimus dicitur, qui contemnit aduersa tanquam sibi indignè illata. *Et* longanimitas, est virtus spei cum longa expectatione bonorũ: vnde longanimis dicitur, quem longa expectatio à spe desiderij non frangit, & ad impatientiam non prouocat. *Et* mititas est virtus moderatiua iræ, in quauis tribulatione animum reddens tran-

quillum:

quillum: vnde mitis dicitur, qui nulla animi accensione turbatur, sed in tranquillitate animi & bonitate iugiter perseuerat. *Et* mansuetudo est virtus, cui facilè est quoduis sustinere aduersum, & non malum pro malo reddere: vnde mansuetus dicitur, qui nullam sentit cordis amaritudinem, & omnibus se exhibet tractabilem.

Dicendum tertiò, quod patientia, alia est *necessitatis*, alia *supererogationis*. Patientia necessitatis quæ est de lege præcepti (de qua illud habetur *Hebr.* 10. Patientia vobis necessaria est, vt voluntatem Dei facientes, reportetis repromissionem) tolerat quidem mala illata æquo animo propter Deum, sed ius defendendi & causam coram iudice deponendi sibi reseruat. Hac patientiâ patiens, sicut in primis motibus deponere tenetur vindictam inordinatam ex animo, adhuc non rogatus; ita deinde rogatus etiam iustam ac debitam deponere, vel saltim mitigare ac moderare debet: vidensque aduersarij sui veram submissionem, pœnitentiam & beneuolentiam, etiam tenetur eum in pristinam recipere amicitiam. Ille autem qui malum æquo animo tolerat pro peccatis iustè sibi inflictum, non patiens sed pœnitens dicendus est. Vnde 1. *Petr.* 2. Hæc est enim gratia (*id est, meritum patientiæ*) si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniustè. Quæ est enim gratia si peccantes & colaphi-

zati suffertis? sed si benefacientes patiente sustinetis, hæc est gratia apud Deum. Et *cap.* 3 Melius est enim vt benefacientes (si volunta Dei velit) patiamini, quam malefacientes. E *cap.* 4. Nemo vestrûm patiatur quasi homicida; aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem vt Christianus (*id est, innocenter, sicut & Christus innocenter passus est* non erubescat: glorificet autem Deum in ist nomine.

Patientia supererogationis, quæ est de lege consilij, tolerat malum illatum æquo animo propter Deum: & cedit iuri suo; scient quia seruum Dei (iuxta illud 2. *Tim.* 2.) non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. Vnde etiam est illud 1. *Cor.* 6. Iam omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos: quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? Et *Rom.* 12. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ. Scriptum est enim, Mihi vindictam, & ego retribuam: dicit Dominus. Huiusmodi erat patientia illorum, in quorum persona dicitur 1. *Cor.* 4. Maledicimur & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur & obsecramus.

Dicendum quartò, quod primus gradus supererogatiuæ ac asceticæ patientiæ est, quando quis vt offensam Dei fugiat, aduersa sibi

ab a-

ab alijs illata æquanimiter ſuſtinet; omnem ſcilicet doloris, iræ, ac impatientiæ motum ex ſenſualitate conſurgentem, & omnem rationis inferioris diſcurſum turbulentum, & omnem animi immoderatam triſtitiam per pugnam ſpiritualem cohibet ac reprimit. Patientia enim ſecundum *S. Greg.* eſt aliena mala æquanimiter perpeti: contra eum quoque qui mala irrogat, nullo dolore morderi. *Nota* autem, quod ſicut ignis quatuor modis extingui ſolet, puta, perfuſione, obſtructione, diſſipatione, & defectione materiæ. Ita ſimiliter feruor impatientiæ deferueſcere conſueuit ijs quatuor modis. *Primo*, perfuſione conſiliorum prudentium: vt maturè homo deliberet, quantum ei nocère poſſit impatientia, & quantum prodeſſe patientia. Vnde *Iacob.* 5. Patientes eſtote & vos, & confirmate corda veſtra, quoniam aduentus Domini appropinquabit; nolite ingemiſcere fratres in alterutrum, vt non iudicemini, ecce iudex ante ianuam aſſiſtit. *Secundo*, obſtructione oris, ne lingua proſiliat in verba aliqua turbulenta. Vnde Dauid *Pſ.* 38. Poſui ori meo cuſtodiam, cùm conſiſteret peccator aduerſum me, obmutui & humiliatus ſum. *Tertiò*, diſſipatione, vt ad alios actus homo ſe conuertat, quibus alienatus obliuiſcatur iniuriæ, quâ ſuccenditur ad impatientiam: ſicut cùm ligna diſſipantur à ſe inuicem, ignis diuiſus deficit. *Quarto* modo, defectione materiæ, vt homo

auertat se ab illis negotijs & cupiditatibu quæ solent ministrare occasiones impatien tiæ: & fugiat eiusmodi hominum colloqu & conuersiones, qui suâ commiseratione in quâ, aut maledictâ susurratione, magis ac ma gis impatientiæ illius accensum ignem feruer faciunt. Vnde est *Prou.* 26. Cùm defecerin ligna, extinguetur ignis; & susurrone subtra cto, iurgia conquiescunt.

Secundus gradus est, quando asceta ex lon go vsu aduersa propter Christi imitationem æquo animo tolerandi & impatientiam re frenandi, cùm iniuria afficitur, vix iam senti illos motus sensualitatis, aut audit remurmu rationes suæ inferioris rationis, aut aliquam in animo suo experitur tristitiæ amaritudi nem: iamque illa aduersitas quam sustinet non grauis sed leuis ei videtur. Vnde *D. Bon* ait. Vix aliquid in hac vita tam asperum est quod vsu & studio patientiæ non fiat leuiu ad portandum, iuxta illud: Quod malè fers, assuesce & feres.

Tertius gradus asceticæ patientiæ est, quando aliquis pati aduersa, cùm desunt (propter magis ac magis Christo conformari) desiderat: vel cùm adsunt, in ipsis gaudet & gloriatur, iuxta illud *Iob.* 6. Hæc mihi sit consolatio, vt affligens me non parcat. Et *Psal.* 68. Improperium expectauit (*id est*, desiderauit) anima mea. Et 1. *Cor.* 12. Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, & necessitati-

ſitatibus, in anguſtijs, in perſecutionibus pro Christo.

Dicendum quintò, quod patientia, eſt etiã aliquando *defectuoſa*, aliquando *exceſsiua*: vtraq; aſcetis ſummopere fugienda. Patientia defectuoſa, eſt quadruplex. *Prima* dicitur naturalis quæ tolerat mala, non vt oportet: quia non propter Deum, ſed propter ſanitatem corporis, ex amore naturali, quo quis amat carnem ſuam. *Secunda* dicitur mundana, quæ ſuſtinet multos labores, & tolerat multa aduerſa propter aliquam gloriam, commoditatem & vtilitatem mundanorum obtinendã. *Tertia* dicitur ſimulationis, quæ in aperto iniuriam æquanimiter ſufferre videtur, ſed intentione occultâ, in tempus aliud opportunum vltionem vindictæ differt. *Quarta* dicitur neceſſitatis. *Nota* autem quod patientia neceſſitatis, quæ eſt neceſſaria neceſſitate præcepti ac medij ad obtinendam vitam æternam, cui ſe homo per voluntariam reſignationem ſubijcit, virtuoſa eſt: ſed illa defectuoſa quæ eſt inuoluntaria, quâ homo ex neceſſitate violentiæ, inuitus patienter fert mala ſibi illata; quia alias iniuriam ſuam vindicare non poteſt.

Patientia exceſſiua duplex eſt. *Prima* eſt illa, quâ homo in iniurijs Dei patiens eſt: in iniurijs enim proprijs eſſe patientem, laudabile eſt; ſed in iniurijs Dei, eſt nimis impium. *Secunda* illa eſt, quâ quis in iniurijs proximi

patiens est, quem alias (si commodè potest) siue scilicet ex iustitia, siue ex charitate defendere tenetur. Vnde est *Prou. 26.* Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam (*in tua scilicet causa*) ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stultitiam suam (*in causa scilicet Dei & proximi*) ne sibi sapiens esse videatur.

INSTITVTIO VIII.

De virtute Obedientiæ.

DIcendum est primò, quod obedientia apud spirituales multas habet sui commendationes. *Prima* est, quia propter Deum deserit quod est maximum. Tria enim sunt genera bonorum humanorum, quorum infima sunt bona exteriora, quæ per voluntariã paupertatem deseruntur: media sunt bona corporis, quæ per castitatem religiosam abnegantur: suprema seu maxima sunt bona animæ, inter quæ præcipua est propria voluntas, inquantum scilicet per illam homo omnibus alijs bonis vtitur; & hæc per obedientiã asceticam omnino deseritur. Vnde *D. Greg.* Obedientia victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur.

Secunda commendatio obedientiæ hæc est, quod sine hac virtute bona opera, non sint bona ac meritoria. Vnde *S. Thom.* Quæcunque virtutum opera ex hoc meritoria sunt

apud

apud Deum, quod fiunt vt obediatur voluntati diuinæ: nam si quis etiam martyrium sustineret, vel omnia sua pauperibus erogaret, nisi hoc ordinaret ad impletionem diuinæ voluntatis, quod rectæ ad obedientiam pertinet, meritoria esse non possent: sicut, nec si fierent sine charitate, quæ sine obedientia esse non potest. Dicitur enim 1. *Ioan.* 2. quod qui dicit se nôsse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est. Qui autem seruat verba eius, verè in hoc charitas Dei perfecta est. Et hoc ideo est, quia amicitia facit idem velle & nolle. Et *D. Bern.* Grande malum propria voluntas, quâ fit, vt bona tua, bona non sint. Etenim si in die ieiunij mei, inueniatur voluntas mea, non tale ieiunium elegit Dominus: nec sapit illi ieiunium meum, quod non obedientiam, sed vitium voluntatis propriæ sapit. *Et subdit.* Ego autem non solum de ieiunio, sed de silentio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremo de omni obseruantia monachi, vbi inuenitur voluntas sua in eo, & non obedientia magistri sui, idipsum sentio: minimè prorsus obseruantias illas, & si bonas in se, inter virtutes censuerim deputandas.

Tertia est, quod ex obedientia bonum opus deseritur cum merito. Vnde *S. Greg.* Sciendum est, quod licet nunquam per obedientiam malum faciendum sit, tamen aliquando per obedientiam debet bonum quod agitur

inter-

intermitti. Neque enim in paradiso arbor mala extitit, ex qua Deus homini comedere interdixit: sed vt melius per obedientiæ meritum homo benè conditus cresceret, dignum fuerat, vt tunc etiam à bono prohiberetur: quatenus tanto verius hoc quod ageret virtus esset, quanto à bono cessans, authori suo se humilem & subditum exhiberet.

Quarta, quod obedientia est propria Christi virtus; quapropter suo exemplo docuit eam discipulos suos tripliciter, vt sicut inobedientia clauserit eis paradisum, ita obedientia aperiret. *Primo* quidem docuit ad mundum veniens, vt est *Ioan. 6.* Descendi de cælo, non vt facerem voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me, Patris. *Secundò*, manens in mundo, vt est *Philip. 2.* Factus obediens vsque ad mortem. *Tertiò*, transiens de mundo, vt est *Matt. 16.* Non sicut ego volo, sed sicut tu. Et inde est, quod obedientia est quasi clauis paradisi cælestis, in cuius figura Christus dedit Simoni, qui interpretatur obediens, claues regni cælestis. Et sicut Dominus maledixit primo homini inobedienti, dicens. Maledicta terra in opere tuo: sic benedixit obedienti Simoni, dicens. Beatus es Simon Bariona.

Quinta est, quod opera ex se indifferentia (vt est quies corporalis, refectio, &c.) ex obedientia facta fiunt meritoria. Vnde obedientia est quasi nauis cælestis: nam sicut qui in

aui eſt, ad portum deſignatum ſemper pro-
edit,& tamen ipſe quieſcit; ſic qui eſt in naui
bedientiæ ſemper proficit in virtute ac me-
ito coram Deo, & cælo appropinquat dor-
niendo, vigilando, comedendo, ambulando,
& quieſcendo: quia inſtar nauigantis non
nouetur motu proprio ſed alieno. De hac
naui eſt *Prou. Vlt.* Facta eſt quaſi nauis inſti-
oris. *id eſt*, mercatoris. Per eandem ratio-
iem obediens comparatur equitatui: nam
icut equitans quieſcendo procedit, quia non
nouetur motu proprio ſed equorum: ita bo-
ius obediens quando etiam pauſat ex obedi-
ntia, meretur: quia non innititur motui vo-
untatis ſuæ,ſed ſui ſuperioris. Vnde *Cant.* 1.
Equitatui meo aſſimilaui te amica mea.

Sexta commendatio virtutis obedientiæ
ſt, quod ſui ſectatores vincere facit ſpiri-
um proprium,ſpiritum carnis,ſpiritum mun-
i, & ſpiritum diaboli, iuxta illud *Prouerb.* 21.
Vir obediens loquetur victoriam, *hoc eſt*, non
olum ipſe triumphabit de victoria ſpirituali,
erum & alios docebit modum eoſdem ho-
tes vincendi. Imo quod plus eſt, ipſum etiam
Deum obediens vincere poteſt. Vnde *S. Greg.*
i obedientes fuerimus prælatis noſtris, Deus
bediet orationibus noſtris. Et *S. Aug.* Citius
xauditur vna oratio peccatoris obedientis,
uàm decem millia contemptoris. Et *D. Bon.*
deo Dominus præpoſuit Apoſtolis Simonem
bedientem, quia vult vt omnia obediant o-
bedi-

bedienti: nec mirum si vult quod obedien obediant cæteræ creaturæ; quia etiam ip Deus voluit obedienti obedire. Exemplu de Iosue, de quo dicitur: Non fuit ante postea tam longa dies, obediente Domin voci hominis.

Dicendum secundò, quod obedientia sumi tur dupliciter, *largè* nimirum & *strictè*. Obe dientia largè sumpta, vtpotè, pro execution & impletione cuiuscunq; quod sub præcept cadere potest, est virtus generalis. Strictè ve rò sumpta, quatenus nimirum habet special obiectum, quod est præceptum superioris ta citum vel expressum, est virtus specialis. Por ro obedientia specialis alia est *necessitatis*, a lia *supererogationis*. Necessitatis illa est, qua in ijs tantum obedit, ad quæ formali præce pto obligatur: alias dicitur obedientia suffi cientiæ: quia sicut ad salutem necessaria est, ita & sufficit: quæ non aliud est, quam habi tus parendi illorum præceptis atq; imperijs, quibus lege iureq; tenemur; ac vt pareamus, recta dictat ratio. Supererogationis illa est, quæ cedit iuri suæ voluntatis, ac obedit suo su periori propter Christi imitationem in om nibus licitis atque honestis quantumcunque difficilibus. Nihil autem aliud est huiusmodi obedientia, quam propriæ voluntatis subie ctio, arbitrio superioris ad omnia licita & ho nesta quantumlibet ardua ac difficilia. *Nota*, quod vtraque obedientia præsens, vel exequi

ūr ex quadam bona ac pia consuetudine a-
ctus quoslibet à superiore demandatos: vel
mplet iussa superioris ex formali proposito
ac intentione actuali, causâ imitationis Chri-
sti, mota ac excitata per charitatem: & hæc
propriè dicitur formalis, illa verò quasi ma-
terialis.

Demum obedientia formalis, alia est *sim-
plex*, alia *religiosa*. Simplex illa est, *tum* quâ
omnis creatura ratione vtens, tenetur obedi-
re Deo ex libertate sui arbitrij: vt Angelus
& homo. *Tum* quâ Christianus populus Re-
gibus & Magistratibus obedit, iuxta illud
Rom. 13. Omnis anima potestatibus sublimi-
oribus subdita sit: non est enim potestas nisi
à Deo. *Tum* quâ obediunt vxores suis maritis,
filij & filiæ suis parentibus, serui suis Domi-
nis. *Tum* quâ omnes fideles ab Ecclesia gene-
raliter obligati obediunt suis prælatis (Papæ
scilicet, Episcopis & Parochis) in his quæ ca-
nones & iura præcipiunt, pro omnibus pro-
mulgata. *Tum* quâ Clerici suis prælatis obe-
diunt in his, quæ ad eorum officium perti-
nent, & ad statum ac ordinem clericalem spe-
ctant: vt est continenter viuere, debitam ton-
suram deferre, & similia in sacris canonibus
pro eis contenta obseruare. *Tum* quâ aliquis
ad obseruantiam pro arbitrio suo limitatam
& determinatam, certæ alicui personæ spiri-
tuali, ex propria voluntate obedit.

Religiosa obedientia illa est, quâ ex vi voti
sui

sui solemniter emissi, personæ religiosæ su prælatis obediunt : & huius obedientiæ actu omnino superiores sunt in merito actibus o bedientiæ simplicis : quia religiosa obedientia, per solemne votum, dedicat Deo arbo rem voluntatis suæ, cum omnibus fructibu actuum eius ; simplex verò obedientia, solo non nisi fructus offert Deo ; & hoc, quand & quantum vult.

Denique obediendia religiosa seu ascetica, vtpotè voto solemni firmata, alia est *limitata*, alia *absoluta*. De obedientia limitata illud est *D. Bern.* Votum meum non augeat prælatus sine mea voluntate. De obedientia absoluta illud est *S. P. N. Francisci.* Firmiter præcipio fratribus, vt obediant suis Ministris in omnibus, quæ promiserunt Domino obseruare, & non sunt contraria animæ suæ, & Regulæ nostræ.

Dicendum tertiò, quod obedientiæ asceticæ tres sunt gradus. *Primus* est, quando quis religiosorum ex prima illa intentione ac voluntate quam habuit in ingressu religionis & voti emissione, ipsis nimirum operibus efficaciter, promptè ac diligenter foris obedit superiori suo vices Dei gerenti (iuxta illud *Heb.* 13. Obedite præpositis vestris, & subiacete eis, ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes) in omnibus scilicet quæ ducunt ad Deum ac præceptoriè

seu

u expreſsè mandantur: in alijs verò tardè, miſsè & negligenter ſe habet propter ſenalitatis repugnantiam, niſi alias eum aliter cere communis conſuetudo cogat, vel pudor ımanus impellat, vel timor temporalis caigationis neceſſitet.

Secundus eſt, cùm quis religioſorum non ntum operibus foris obedit, ſed etiam vontatem ſuam perfectè voluntati ſui ſuperiris actualiter conformat: quod fit, quando ım illo ſine ſenſualitatis repugnantia idem ult & idem non vult in omnibus licitis ac oneſtis, quæ ſcilicet in Deum referri poſınt, quamuis illa non præceptoriè ac exreſsè mandentur, ac inſuper difficilia & arua ſint.

Tertius gradus aſceticæ obedientiæ eſt, ùm quis non ſolum exterius obedit ex ſuo liıero arbitrio (*id eſt*, ſpontè) & non ſolum oluntatem ſuam plenè iam abnegatam, vountati ſui ſuperioris conformat; ſed etiam, quando & ipſum intellectum ſuum ac proorium iudicium in obſequium Chriſti iam omnino captiuatum, intellectui ac iudicio ſui ſuperioris accommodat: quod fit, quando um ſuo ſuperiore, non ſolum idem vult, & dem non vult in omnibus honeſtis; ſed etiam, quando idem cum eo ſentit, *id eſt*, idem affirmat, & idem negat, credens nimirum ac iudicans, id, quod ſuperior iubet vel prohibet, enè rectèq; iuberi vel prohiberi: & ſic ſuum

iudi-

iudicium iudicio sui superioris subijciens, ipsum superiorem vt proprij iudicij regulam ac normam, & Diuinæ voluntatis interpretem in perpetuum accipit.

Dicendum quartò, quod adhuc dantur alij gradus asceticæ obedientiæ. *Primus* est, obedire Deo in omnibus præceptis, prohibitionibus & consilijs propter se: quia nihil præcipit nisi bonum, & nihil prohibet nisi malum, & nihil consulit nisi magis bonum. *Secundus* est, obedire homini propter Deum, qui nimirum omnia cum discretione ac deliberatione imperat. *Tertius* est, obedire propter Deum homini indiscreto, & dyscolo, & despecto, qui multa imperat impetuosè ac sine discretione & deliberatione iuxta illud 1. *Petr.* 2. Serui obedite Dominis (*modo non in illicitis*) non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis (*id est, inhumanis & seueris*) hæc est enim gratia (*id est, magnum meritum*) apud Deum.

Item, *Primus* gradus obedientiæ est, obedire scilicet superiori in eo quod est leuè & facilè. *Secundus*, obedire in eo quod est arduum ac difficile ad breue tempus. *Tertius*, obedire in eo quod est arduum & difficile, & hoc ad longum tempus, ac vsque ad mortem, sicut & Christus Patri suo obediuit.

Item, *Primus* gradus est, dum quis obedit suo superiori reuerenter ex timore pœnæ & culpæ. *Secundus*, dum quis obedit libenter,

propter

ropter ſpem gratiæ in præſenti, & gloriæ in turo. *Tertius*, dum quis obedit gaudenter, arè propter Deum ex amore amicitiæ.

Item, *Primus* gradus eſt, implere præceptum ſuperioris propter Deum. *Secundus*, implere nutum. *Tertius*, implere voluntatem, tpotè tacitam ac interpretatiuam.

Dicendum quintò, duplicem eſſe obedientiam vitioſam aſcetis omnino fugiendam, uarum altera eſt ſecundum *defectum*, altera ecundum *exceſſum*. Obedientia defectuoſa u ſecundum defectum triplex eſt. *Prima* dicitur obedientia cupiditatis, quâ obedit aliuis ſuo ſuperiori libentiſſimè, in eo, quod bi præcipit iuxta ſuam appetentiam ac proriæ voluntatis electionem: vti & canis venaicus obedit venatori ſeſe incitanti ad inſeuendam feram; & accipiter ſigno admonius, ad capiendam perdicem. *Secunda* dicitur aundana, quâ obeditur vel propter mercecem, vel propter in vanum placere ſuperiori, el propter aliquam promotionem, &c. *Tertia* dicitur coactionis, quâ obedit aliquis initus, vel nimirum ne pœnã aliquam ſubeat, el ne bono aliquo priuetur.

Obedientia ſecundum exceſſum, alias exeſſiua illa eſt, quâ quis obedit ſuo ſuperiori n illicitis: contra nimirum propriam conſcientiam, contra regulam, contra voluntatem Dei: cùm alias magis Deo quàm hominibus bedire oporteat.

INSTI-

INSTITVTIO IX.

De virtute Paupertatis.

DIcendum eſt primò, quod paupertas alia eſt *neceſſitatis cogentis*, alia *voluntatis eligentis*. Paupertas neceſſitatis cogentis vel alias inuoluntaria, non aliud eſt, quàm indigentia rerum neceſſariarum ad ſui & ſuorum conſeruationem: qualem habent, quicunque ſiue ex familiæ penuria, ſiue caſu fortunæ omni poſſeſſione vel rerum iure carent; alias libenter eſſent diuites, ſi poſſent. De hac paupertate illud eſt *Eccl.* 27. Propter inopiam multi deliquerunt. Et *Prou.* 30. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi. *Et ſubdit.* Ne egeſtate compulſus furer, & periurem nomen Dei mei. Hanc tamen paupertatem facit meritoriam patientia Chriſti, ſi adeſt, quod patet *Luc.* 16. Factum eſt autem vt moreretur mendicus (*nomine Lazarus*) & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Paupertas voluntatis eligentis vel alias voluntaria, alia eſt *Philoſophica*, alia *Euangelica*. Philoſophica eſt, quæ ob honeſtum aliquem reſpectum, ſpontè abdicat bonorum temporalium poſſeſſionem. Vnde *S. Hier. lib.* 3. *in Matt. c.* 19. Hoc enim & Crates fecit Philoſophus, & alij multi diuitias contempſerunt.

Euangelica paupertas illa eſt, de qua habetur *Matt.* 5. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Quæ

uidem paupertas, alia est pauper *spiritu & on rebus*, alia *& spiritu & rebus*: vel a-as, paupertas præsens, alia est quæ dicitur *aupertas affectus*, alia quæ dicitur *paupertas ffectus*: quarum prior, est *virtus necessitatis*, d salutem videlicet necessaria, de qua est il-ad *Ps.* 62. Diuitiæ si affluant, nolite cor ap-onere. Et *Eccl.* 31. Beatus diues qui inuen-us est sine macula, & qui post aurum non a-ijt, nec sperauit in pecunia & thesauris. Hac paupertate spiritus seu affectus, illi sunt auperes, qui bona temporalia diuitiasque ossident, non amore illarum capti, sed ne-essitate ac infirmitate præsentis humanæ onditionis compulsi: de quibus etiam pau-erum & Ecclesiarum necessitatibus liberali-er subueniunt, iuxta illud *Luc.* 11. Quod su-erest, date eleemosynam. Posterior pauper-as, est *supererogationis virtus*, de qua illud est *Matt.* 19. Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habe-bis thesaurum in cælo: & veni, sequere me. Et *Luc.* 14. Qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Hac paupertate affectus & effectus pauperes sunt, qui nec habent possessiones, nec habere volunt, etsi commodè possent sine pecato. Hi tanto feliciores habentur, quanto magis à la-queo cupiditatis elongati sunt: quorum alij non habentes diuitias, fecerunt sibi de neces-sitate virtutem, nolendo eas habere etiamsi

habere possent: alij qui diuitias seu possessi ones vel habere potuerunt, vel re ipsa habue runt, & eas abiecerunt, & amplius propte imitationē Christi nunquam habere volunt

Huc etiam spectat paupertas illorum Ec clesiasticorum, qui ex vera obedientia Præla turam cum multis possessionibus suscipiun (alias in seipsis non abijcientes paupertat propositum) vt per eas cultum Dei amplif cent, & proximis subueniant: hi tanto sur laudabiliores paupertatis Christi sectatore quanto etiam in diuitijs ab eius amore no separantur. Talis fuit paupertas S. Bona uenturæ, S. Ludouici, &c. Demum, paupe tas affectus & effectus, vel alias paupertas su pererogationis, alia est *simplex*, alia *religios*. Simplex est, quæ voto solemni non robora tur, de qua illud est *Act.* 4. Multitudinis cre dentium erat cor vnum & anima vna, ne quisquam eorum quæ possidebat, aliqui suum dicebat; sed erant illis omnia commu nia: neque enim quisquam egens erat inte illos, &c. Ex quibus verbis collige, quod pau pertas Euangelica vt est virtus superoga tionis, dicit spontaneam possessionum huiu mundi abdicationem, pro amore Dei, studi virtutum, & Christi imitatione expeditiori propriè tamen non dicit rerum inopiam quia non pertinet ad rationem paupertat Euangelicæ indigentia; quamuis ex conse quenti paupertatis, pauperes Euangelici de

beans

beant esse parati ad inopiam, quæ sæpè vt effectus ex tali paupertate sequitur. Vnde verus pauper Euangelicus debet cum Apostolo scire, & satiari & esurire (vt habetur *Philip.* 4.) & abundare & penuriam pati.

Paupertas religiosa, alias ascetica, vtpotè, voto solemni firmata, duplex est: *Altera*, quæ per professionem, ita abdicat omne ius ciuile ab omnibus personis singularibus, vt tamen admittat dominia, possessiones & proprietatem bonorum temporalium in communi. *Altera* est, quæ ita abdicat omne ius ciuile ad bona temporalia possidenda, vt nec Conuentui in communi, nec particularibus personis, etiam ipsis superioribus competere possit: & hæc paupertas altissima est.

Dicendum secundò, quod altissimæ paupertatis sunt tres gradus. *Primus* gradus requirit quinque: quorum *primum* est erogatio propriorum bonorum pauperibus Christi, iuxta illud *in Regula Fratrum Minorum cap.* 2. Dicant eis verbum S. Euangelij, quod vadant, & vendant omnia sua, & ea studeant pauperibus erogare. *Secundum*, abdicatio perpetua omnis vsus seu actus iuris ciuilis, iuxta illud in eadem *Regula cap.* 6. Fratres nihil sibi approprient. *id est*, Nihil proprij habeant, tam scilicet in particulari, quàm in communi. *Tertium*, alienatio omnis curiositatis, pretiositatis & superfluitatis à simplici vsu rerum necessario; quæ tria pugnant con-

tra paupertatis exemplaritatem, vilitatem, &
modicitatem. *Quartum*, Firmum proposit
procedens ex charitate, sic semper pauperem
vitam gerendi (quia iuxta *D Bern.* Non pau
pertas virtus reputatur, sed paupertatis a
mor.) & hoc propter expeditiorem Chri
imitationem, propter mundi ac sui contem
ptum, propter exercitium virtutum, propte
S. Euangelij prædicationem, & proximoru
ædificationem. *Quintum* est, proiectio cur
ac solicitudinis nostræ in diuinam prouiden
tiam, non secluso honesto laboritio & mend
catione moderata, iuxta illud *Psal.* 54. Iac
super Dominum curam tuam, & ipse te enu
triet. Et *Matt.* 6. Primum quærite regnu
Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcie
tur vobis. Et *in Regula cap.* 6. Vadant pro
leemosyna confidenter: nec oportet eos ve
recundari, quia Dominus pro nobis se fec
pauperem in hoc mundo. Et *cap.* 5. De me
cede verò laboris, &c. *Secundus* gradus alti
simæ paupertatis est, quando quis in casu de
fectionis seu subtractionis rerum necessari
rum minimè turbatur, ob amorem pauperta
tis Christi, qui de seipso dicit *Luc.* 9. Vulpe
foueas habent, & volucres cæli nidos; filiu
autem hominis non habet, vbi reclinet capu
suum. *Tertius* est, quando quis in eodem cas
gaudet: & eo magis, quo perfectius credit
ac experitur, per suam paupertatem Christ
fieri conformem. Ad huius paupertatis stu

dium

dium inuitans nos *D. Bonau. in illud.* Primum quærite regnum Dei. *sic ait.* Qui ex gratia vult donare cælestia, cur etiam temporalia & parua ab eo non speremus? Aut ergo dabit nobis necessaria inquantum expedit nobis: aut vires corporis ad sustinendum penurias: aut spiritualem dulcedinem meliorem carnali, & insuper præmium cæleste.

Dicendum tertiò, duplicem esse vitiosam paupertatem, aliam scilicet secundum *defectum*, & aliam secundum *excessum*. Paupertas defectuosa duplex est. *Prima* dicitur ficta, quæ propria est illorum, qui pauperes seu mendici fiunt, vel pro otio fouendo, vel pro lucro cumulando. *Item*, qui res mundi modicas deserunt, vt hoc titulo magna bona Ecclesiastica acquirant & possideant, ac in illis luxurientur. *Item*, qui exterius quidem res mundi deseruerunt, sed interius erga easdem in sua Religione perditè afficiuntur. *Secunda* paupertas defectuosa, dicitur delicata & sollicita: quæ illorum est, qui omnia quæ mundi sunt, re & voluntate seu effectu & affectu dimiserunt; imo & omnem hic in Religione erga superflua affectum deposuerunt, sed erga necessaria mirè afficiuntur, seduloque curant, ne sibi quid desit eorum; atque in omnibus, in victu scilicet, vestitu, cella, & omni denique re alia, benè sibi commodèq; perspectum habere cupiunt: vnde si quid in ijs defuerit, dolent, turbantur, expostulant, & grauiter conque-

runtur. Paupertas excessiua esset in Fratr Minore, si renuntiare vellet non solum omn vsui politico seu ciuili, verum etiam & omn simplici vsui rerum, sine quo præsens vit conseruari nequit.

Dicendum quartò, quod præsens paupertas spiritus, multum est commendabilis, ol quinque rationes. *Prima* est, quia facit hominem fugere sui magnificationem per superbiam, quæ est initium, radix, & caput omniun vitiorum ac peccatorum. Duo enim paupertas spiritus dicit, tum videlicet abiectionen rerum temporalium, quæ fit spiritu seu liber voluntate ex instinctu Spiritus sancti: tum exinanitionem inflati & superbi spiritus, pe spiritum humilitatis. *Secunda* est, quod hominem toto corde seruire Deo facit: quia alias (iuxta illud *Matth. 6.*) Nemo potest Dec seruire & mammonæ. *id est*, diuitijs. quæ sicut de profundo terræ tolluntur, ita suo pondere ad infima terræ suos detrahunt amatores, *hoc est*, in profundum inferni. Vnde Apostolus 1. *Tim. 6.* Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditioné. *Tertia* ratio est, quia paupertas spiritus facit hominem expeditum ad sectandas virtutes: nam sicut exonerato, facilè est velociter currere: sic contemptori mundanorum, facilè est spiritu expeditè proficere. *Quarta*, quia magni

gni est meriti apud Deum: quanto enim minus de terrenis nobis indulgemus, tanto amplius recompensabitur nobis de cælestibus, iuxta illud *Matt.* 5. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorũ. *Quinta* ratio est, quia paupertas spiritus, de cælestibus vt de cælestibus sentit, & de terrenis vt de terrenis. Vnde est quod pauper spiritu nouit, nimis esse contemptibilem substantiam temporalium, *tum* ex sui natura: nam terra ex qua veniunt diuitiæ, ignobilius est elementum inter cætera elementa. *Tum*, quia non multum est necessaria: modicus enim victus & vestitus, & locus contectus, sufficit homini pro necessitate ad viuendum, quod autem superest, superfluum est. *Tum* quia multorum patet inuidiæ, qui libenter eam auferrent habenti, per multas artes. *Tum*, quia multo labore & solicitudine acquiritur & seruatur, etiam cum ipso vitæ periculo. *Tum*, quia non satiat appetitum habentis: sed quo plus de illa habetur, eo inquietius sititur. *Tum*, quia diu cum homine non perseuerat: nam si aliter ei non adimitur, mors illum separat ab ea; & nihil potest homo post mortem deferre ex ipsa, nisi quod meruit hic per ipsam. *Tum*, quia tam bonis quàm malis datur: & ideo non sunt feliciores qui ea abundant, imo frequenter infeliciores, quia eis est occasio multorum malorum. Verè igitur sapiens est pauper spiritu, qui paruipendit quod vile est, &

non multum laborat pro eo, quod parum vtile est, & fugit quod perniciosum est, & liberaliter spargit quod conseruatum perit, & distributum in pauperes fructificat.

Dicendũ est quintò, quod contra paupertatem Minoritanam multipliciter obijcitur. *Primò*, Christus habuit loculos. Igitur superflua est paupertas excludens loculos denariorum ac prouisionum. Respondetur ex *D. Bonauenturæ Apologia*. Christus qui factus est omnibus exemplar, vt Prælatus Ecclesiæ, habuit loculos pro necessitatibus sibi subditorum: & vt Magister, ad docendum suos faciendi eleemosynam. Habuit quoque per condescensionem, personam in se suscipiens infirmorum seu imperfectorum. Verum non habuit vt persona particularis & vt exemplar perfectionis, nisi tempore necessitatis extremæ, vt leges naturæ conseruaret; quare extra tempus huiusmodi, voluit suos non esse solicitos de rebus necessarijs ad vitam, sed vt primum regnum Dei & iustitiam eius quærerent. Vnde est *Mar. 6.* Præcepit eis, ne quid tollerent in via, non peram, neque in zona æs, sed calceatos sandalijs.

Secundò obijcitur, ex *Psal. 36.* Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem. Igitur qui mendicando quærit panem, non est iustus, nec semen eius. *Respondetur ex eodem sancto*, Hoc intelligendum esse de pane spirituali, qui est verbum Dei, con-

solatio cælestis, gratia Dei; non autem de pane corporali. *Vel* si duplicabitur, *derelictum*, tunc erit sensus. Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem corporalem derelictum.

Tertiò, ex *Ps.* 33. Timete Dominum omnes Sancti eius, quoniam non est inopia timentibus eum. Ergo non stat simul & inopia, & timere Deum. ℞. Hic etiam intelligenda est inopia spiritualis non corporalis. Vnde sequitur ibi. Diuites eguerunt & esurierunt; inquirentes autem Dominum, non minuentur omni bono. *Vel* intellige de inopia corporali inuoluntaria, quæ est afflictiua; non de voluntaria, quàm timentes Deum æquo ferunt animo, propter Christi imitationem.

Quartò, ex *Act.* 20. Beatius est magis dare, quàm (*eleemosynam*) accipere. Sed dare eleemosynam non facit perfectum. Ergo multo magis eam accipere. *Item* 1. *Thess.* 4. Nullius aliquid desideretis. *Vbi ait Glossa.* ne dum rogetis vel tollatis. Ergo paupertas voluntaria sine prouisione humana perpetua, non est laudanda: quia mendicando desiderat, rogat, & tollit alienum. *Respondetur ad primum.* Si beatius est magis dare eleemosynam, quàm accipere. Ergo beatiores sunt fratres, qui totum quod habebant dederunt, vel quod habere poterant reliquerunt alijs, & modica non ex necessitate naturæ (hoc enim melius ac beatius est dare, quàm accipere) sed ex su-

pererogatione iustitiæ recipiunt. Vnde S. Aug. Bonum est facultates cum dispensation pauperibus erogare: melius pro intention sequendi Dominum, insimul pauperibus donare, & absolutum ab omni solicitudine egere cum Christo. *Ad secundum.* Duplicite aliquis rogat: vel propter desiderium rei alienæ, vel propter desiderium salutis aliena. Vnde *S. Aug.* Datum quærit, qui delectatu præcipuè in re accepta: fructum quærit, qu delectatur in salute aliena.

Quintò obijcitur, ex *Luc.* 12. Vendite qu possidetis, & date eleemosynam. *Vbi Gloss. ai* Venditis omnibus possessis, & spretis, & erogatis pauperibus, operamini manibus vnd viuatis & eleemosynam tribuatis. Igitur pauperibus Euangelicis qui possunt manibus laborare, mendicatio non consonat. ℞. Consonat pauperibus Euangelicis moderata mendicatio ob imitationem Christi, dum ad exemplum eius insistunt orationibus, vigilijs tentationibus superandis, ac omni virtutun exercitio. Consonat & operatio manualis, (tamen non impediat maiora bona, vt sunt prædicatio verbi Dei, administratio Sacramentorum ac eiusmodi alia. Consonat & eleemosynæ largitio moderata, vbi commode fieri potest, iuxta illud *Luc.* 11. Quod superest (de mercede laboris, & ex quotidianis oblatis) date eleemosynam. Vide plura apud D. Bonauenturam.

INSTITVTIO X.

De virtute Sobrietatis.

DIcendum est primò, quod sobrietas dupliciter accipitur, *largè* nimirum & *strictè*. Strictè sumpta, est virtus quâ quis in potu inebriatiuo temperans est, & sic opponitur ebrietati. Largè verò sumpta, accipitur pro moderamine ab omni superfluitate & intemperantia mentis & corporis. Vnde dicitur sobria mens & sobrius sensus. Verum hoc loco sobrietas iuxta *D. Bonau. lib. 2. de prof. Relig. cap. 46.* medio modo accipitur. Et sic est virtus gulæ opposita, quâ scilicet corporis alimenta cum moderamine admittuntur, ac idem est quod parsimonia seu abstinentia, quæ in tribus consistit, *in qualitate, in quantitate, & in modo.* In qualitate quidem, vt non delicata & pretiosa cibi ac potus alimenta requirantur, sed simplicia, quibus nimirum sustentari natura valeat, & gula non irritari, & quæ de facili haberi possunt. In quantitate verò, vt non nimis ac sæpius quàm decet comedatur ac bibatur more brutorum; nec vt corpus oneretur, sed solum reficiatur. In modo tandem, vt ipsa necessaria corporis alimenta honestè & religiosè sumantur, non autem immoderatè ac indisciplinatè, & hoc propter Deum: nam sobrietas, sicut etiam quæuis alia virtus, tunc solum est apud Deum meritoria, cùm ipse Deus, est illius finis, causa &

forma. *hoc est*, si propter Deum principaliter fiat, si ex instinctu Dei, & secundum Deum.

Præsens sobrietas, est *virtus necessitatis & supererogationis*. Necessitatis tunc dicitur, quando fugit commessationes & compotationes immoderatas, ne Deus offendatur. Supererogationis autem, quando fugit in cibo & potu, imo & in somno, ipsam licitam satietatem, ob Christi imitationem.

Dicendum secundò, quod sobrietas ad multa valet. *Primò*, ad satisfactionem pro peccatis: vt sicut corporis voluptate peccamus, ita eius castigatione emendemur. *Secundò*, ad reprimenda vitia, ac præsertim carnis lasciuiam: vt quæ impinguata insolens & inobediens facta est; abstinentiâ macerata & castigata, in seruitutem spiritui redigatur. *Tertiò*, ad solicitudines mundanas abscindendas: quia qui modicis contentus est, modica prouidere curat. *Quartò*, ad facilem multarum virtutum acquisitionem: sobrius enim agilior est ad bonum, aptior ad seruandam castitatem, cautior in lingua, promptior ad deuotionem, purior in affectu ad acquirendam sapientiam, expeditior ad mentaliter orandum, subtilior & acutior mente ad contemplandum, memoriâ tenatior diuinorum. *Quintò*, sobrietas valet ad aliorum ædificationem: quia qui exteriora nostra ordinata vident; qualiter interiora æstiment quæ eos latent, conijciunt. *Sextò*, valet ad meritum

loriæ, tam pro ſeipſa, quàm pro virtutibus ibi connexis: quia quo magis hic nobis de voluptate ſubtrahimus, eo magis & hic ſpiritualibus, & illic cæleſtibus delicijs abundabimus.

Dicendum tertiò, quod ſobrietatis tres ſunt gradus. *Primus* eſt, quando in ſumptione corporalium alimentorum, non voluptas ſeu delectatio ſenſualis, ſed moderata & non niſi neceſſaria naturæ ſatisfactio ac refectio quæritur. *Secundus* eſt, quando defectus alicuius neceſſariorum alimentorum, ob amorē virtutis, & aliorum ædificationem, vel patienter toleratur, vel ſpontè quæritur. *Tertius* eſt, quando quis libenter vult eſſe contentus ſolis illis quæ extremæ ſufficiunt neceſſitati in qualitate & quantitate alimentorum, propter Chriſti imitationem, qui pro nobis egenus factus eſt, cùm eſſet diues. Talis fuit ſobrietas Apoſtolorũ Domini, de quibus *Luc. 6.* Vellebant diſcipuli eius ſpicas (*ob egeſtatem*) & manducabant confricantes manibus. Vnde S. Paulus ait 1. *Cor.* 4. Vſque in hanc horam & eſurimus & ſitimus, & nudi ſumus.

Dicendum quartò, quòd etiam quædam ſobrietas habeatur ſecundum *defectum*, & ſecundum *exceſſum*. Defectuoſa alia eſt medicinæ, alia auaritiæ, alia hypocriſis, alia paupertatis, alia delicata. *Medicinalis* ſobrietas fit propter ſanitatem corporis recuperandã: vel conſeruandam: quæ tamen, dum refertur

in Deum ex charitate, est meritoria. *Auaritia*, ad parcendum expensis. *Hypocrisis*, pro laude humana. *Paupertatis*, pro necessitate penuriæ. *Delicata* illa est, quæ cùm non habentur desiderata, tristatur, indignatur & murmurat. *Excessiua* sobrietas illa est, quæ carere vult necessario naturæ alimento, non absque graui sanitatis corporalis nocumento: cùm alias sic homo pro posse debet proprio corpori prouidere prudenter, vt nec ei de necessario cibo & potu, & somno aliquid desit, nec aliquid superflui adsit: ne videlicet, aut ex penuria ante tempus deficiat, aut ex abundantia lasciuiat.

INSTITVTIO XI.

De virtute Castitatis.

DIcendum est primò, quod virtus castitatis alia est de lege præcepti, alia de lege consilij. *Castitas necessitatis*, quæ est de præcepto; vel est extra, vel intra matrimonium. Illa quæ est extra matrimonium, excludit omnem veneream ac libidinosam delectationem, non solum in quouis actu externo, verum etiam in ipsa cogitatione, aspectione, verbo & tactu, iuxta illud *Matt.* 5. Audistis quia dictum est antiquis: Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum & proijce abs

te abs te: expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua, &c. Illa verò castitas quæ est intra matrimonium, alias coniugalis dicta, admittit quidem ordinatos actus libidinosos in vsu matrimonij ad procreationem prolis, & ad remedium concupiscentiæ ac illicitæ libidinis; sed perpetuo excludit quosuis inordinatos: quod ipsum aut serio proposito, aut efficaci promissione firmat coram Deo.

Castitas *supererogationis*, quæ est de consilio, alia est *virginalis*, alia *vidualis*. Virginalis est, quâ quis virginitatem perpetuam firmo proposito, aut etiam ipso voto Deo consecrat. De hac castitate illud est 1. *Cor.* 7. De virginibus præceptum Domini non habeo, consiliũ autem do, &c. Vidualis castitas illa est, quæ castimoniam omni tempore viduitatis suæ, continuo seruat ob Christi imitationem. De qua loco citato. Beatior erit, si sic permanserit secundum meum consilium. *Item*, vidualis castitas dicitur (quamuis minus propriè) quàm homines incontinentes cuiuscunq; sexus, post suam ad Deum conuersionem verã, perpetuo voto firmatam inuiolatè seruant, tum in pœnam suorum præteritorum peccatorum, tum ob Christi imitationem.

Porro castitas supererogationis, alia est *simplex*, alia *religiosa*. Simplex est, quæ, vel solo duntaxat simplici proposito, vel simplici

voto,

voto, Deo consecratur. Religiosa verò vel alias ascetica castitas, virginalem scilicet ac vidualem complectens, illa est, quæ in perpetuum ipso solemni voto in religione ac Ecclesia approbata firmatur, ac Deo dedicatur.

Dicendum secundò, quod sicut simplex castitas virginalis, excellentior est simplici castitate viduali; ac deinde eadem vidualis, matrimoniali seu coniugali: quia castitas virginalis & vidualis ordinata est ad bonum animi secundum vitam contemplatiuam; matrimonialis verò ad bonum corporis secundum vitã actiuam. Ita quoque castitas religiosa, omnem huiusmodi superat ac præcellit castitatẽ. *Primò* quidem ipsâ excellentiâ virtutis religionis: quia castitas matrimonialis, & si in aliquibus ordinibus militaribus sub votum cadat, & consequenter ad virtutem religionis pertineat, simpliciter tamen castitas dici nequit, nisi adiectum eius, quo matrimonialis dicta est: & sic superatur à castitate religiósa seu ascetica. Vidualis etiam castitas & virginalis, quamuis aliquando ad eandem spectent religionis virtutem ob simplex votum quo Deo consecrantur, tamen inferiores sunt castitate ascetica, quæ ipso iam solemni voto firmatur. *Secundò*, stabilitate ac immutabilitate: quia castitas vidualis & virginalis simplex, subiacet instabilitati ac mutabilitati: superueniente enim dispensatione aut (absq; dispensatione) ipso matrimonio, iam omnino

dissol-

dissoluitur. Castitas verò Religiosa seu ascé-
tica, non subiacet dispensationi, nec dissolui-
tur matrimonio. *Tertiò* castitas religiosa su-
perat omnem aliam castitatem puritate : ca-
stitas enim coniugalis ipso facto admittit de-
lectationes libidinosas licitas ac ordinatas ; &
castitas virginalis & vidualis simplex, potest
ad nuptias congruis medijs adspirare : castitas
verò ascetica quemcunque huiusmodi exclu-
dit næuum, & Angelicam ac perpetuam re-
quirit puritatem; nullam in cogitatione, ver-
bo & opere oblectationem veneream, sub
quouis licito titulo admittens. *Quartò*, su-
perat etiam disciplinâ : quia castitas, non so-
lum inde sic dicta est, quod concupiscentiam,
quæ ad modum pueri est frenanda, actibus ca-
stigat internis ; verum etiam quod castigat
eam & externis mortificationibus, abstinen-
tijs, ieiunijs, vigilijs, cilicijs, disciplinis, lecti
ac vestimentorum austeritatibus, separatio-
ne à mundanis hominibus & carni deditis,
clausuris asceteriorum & similibus: nam ca-
stitas absque huiusmodi castigationibus car-
nis, diu secura esse non potest, quibus alias
crescentibus crescit, & decrescentibus decre-
scit ac deficit. *Quinto*, superat discretione :
quia castitas religiosa antequam Deo conse-
cretur solemni voto, probatur communiter
ad minus per spatium vnius anni. Ratio est,
quia si nemo potest esse castus seu continens
(vt est apud Sapientem) nisi Deus illi dede-
rit ;

rit: ita etiam nemo potest discretè ac ratio nabiliter castitatem Deo vouere, nisi prius a ipso eam acceperit, ac se accepisse probaueri expertusque fuerit; secus agendo indiscret ac imprudenter faceret, & seipsum miserrim deciperet, cùm alias iuxta Apostolum meliu sit nubere, quam (voluntario igne concupiscentiæ) vri.

Dicendum tertiò, tres esse gradus asceticæ castitatis. *Primus* est, quando incipiens aliquis, ob amorem virtutis ac imitationem Christi, fugiens omnem quantum potest cum gratia Dei incontinentiæ occasionem, ac mundi prouocamenta ad libidinem; ab ipsis etiam imaginationibus irreuerentibus ac turpibus, & à cogitationibus immundis ac impuris, statim à principio sui intellectus animaduersionis, se auertit diligenter, mentem suam ad alia honesta & sancta studiosè applicando: statimque motibus in sensualitate libidinosis insurgentibus, & delectationibus, titillationibus, ac pruritibus venereis in carne sua nascentibus, resistit fideliter, diuinum contra eos confidenter & perseueranter inuocando auxilium: & carni suæ, si opus fuerit, aliquã applicando congruam mortificationem, & hoc magis intensam quàm prolixam. *Secundus* est, quando quis post multas victorias, congruis medijs de tentationibus carnalibus obtentas, minus iam, rarius, & remissius concupiscentiarum stimulis exagitatur: ac motus

sensua-

sensualitatis aliquando insurgentes, citius & facilius, solo quasi suæ voluntatis imperio sedat & compescit. *Tertius* est, quando quis ita per gratiam Dei, domitam habet carnis concupiscentiam, vt vix iam aliquos eius sentiat irreuerentes nonnunquam consurgere motus.

Dicendum est quarto, quod etiam aliquando habetur castitas quædam vitiosa, tam secundum *defectum*, quàm secundum *excessum*. Castitas defectionis, alia est indiscreta, alia scandalosa. *Indiscreta castitas* dicitur, tum illa materialis, quæ nullam cum formali habet connexionem: tum & illa formalis, quæ non fundatur in castitate spirituali.

Hinc nota primò, quod *castitas materialis* consistit in quodam priuatiuo, quod puta esse, ipsum non experiri quamcunque veneream voluptatem: huiusmodi autem castitas, non est virtus: quia non operatur secundum rationem, seu, non refertur ad debitum finem. *Formalis castitas* consistit in quodam positiuo, quod est firmum propositum nunquam huiusmodi veneream experiendi voluptatem, propter amorem virtutis ac Christi Domini imitationem. *Nota secundò*, quod castitas dupliciter accipitur, *propriè* nimirum & *metaphoricè*: propriè sumpta, est virtus specialis, contra luxuriam: metaphoricè verò accepta, est virtus generalis contra omnem inordinationem, quæ alias dici solet castitas spiritualis, seu castitas mentis aut cordis: vnde non

habe-

habetur, nisi cùm refugit mens, ne delectabiliter alijs coniugatur contra debitum diuin ordinis, & cùm delectatur coniungi Deo. D huiusmodi castitate illud est, quod dicitu *2. Cor.* 11. Despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo. *Item*, Castita indiscreta illa est, quæ occasiones sui casu non fugit vt oportet: nam alias *prudens ac discreta* fugit omnes huiusmodi occasione proximas, vt est castitas cælibatus: *prudentio* fugit & remotas, vt est castitas religiosorum *Item*, indiscreta castitas illa est, quæ delicatè viuit, omnem refugiens carnis mortificationem. Vnde 1. *Tim.* 5. Vidua quæ in delicijs est, viuens mortua est. *Castitas scandalosa*, vel alias lasciua (largè nimirum sumendo lasciuiam) illa est, quæ seruatur adhuc mente & corpore, sed nonnullis signis, verbis, blanditijs, leuitatibus, motibus & gestibus minus probatis, excitat in se ac in alijs libidinem, aut parit alicuius mali suspitionem,

Castitas secundum excessum diceretur, si quis à principio suæ conuersionis omninò vellet esse castus sine sensu, cùm alias asceticæ castitati non noceat sensus, nisi consensus: est enim castitas habitus voluntarius in anima, vt in subiecto, habens materiam in corpore, & nec per sensum, nec per violentiam aufertur. *Item*, si quis amore castitatis incensus membra sibi virilia amputare conaretur, quo ipso, volens tentationis ardorem temperare,

expo-

poneret se periculo mortis ac propriæ in-
rfectionis, daretque operam rei illicitæ:
m alias ad virtutem castitatis non veniatur,
isi per tempestiuam concupiscentiæ motibus
esistentiam, nisi per sensuum sensualitatisq;
nortificationem, nisi per fugam occasionum,
nisi per continuum orationis mentalis e-
ercitium.

PRAXIS XIV.

Testamentum animæ condendi, pactaq; illius æterna cum Deo inita, formandi ac producendi.

TEstamentum *vulgariter* sumptum, idem est quod instrumentum, extremæ alicuius voluntatis continens testimonium. Vel quoq; idem est, quod iusta sententia & testatio mentis, de eo, quod post mortem suam aliquis fieri vult. Sumptum verò *scripturaliter*, significat legem Dei nouam & veterem, datam hominibus in testimonium ac signum immutabilis æternæque voluntatis Diuinæ ad obseruandum, iuxta illud *Ps* 110. Redemptionem misit populo suo: mandauit in æternum testamentum suum. Verum quodam *secretiori modo*, testamentum animæ consideratum, vel alias asceticè ac mysticè sumptũ, notat mentis, cum Deo, specialissimum quemdam firmatum amoris amicitiæ contractum; ex septem videlicet scalis cælestibus, amoris Diuini graduum, vel alias pactorum, actuum anagogico-

gogicorum, actuum contemplationis, actionum vnitiuarum, adſpirationum, ſuſpiriorum, & orationum iaculatoriarum, coadunatum.

Notandum eſt primò, quod præſentis teſtamenti ſcalæ cæleſtes graduum Diuini amoris, inde ſic dicuntur: quia mens in ſui eleuatione, gradatim ſe habere ſolet actibus ſuis in Deum, ſcalis huiuſmodi (iuxta illud *Gen.* 28.) innixum, donec in ſummitate earum, ab ipſo excipiatur, ac in ipſum deficiat, ſecundum quod dicitur *Pſ.* 118. Defecit in ſalutare tuũ anima mea. Hoc modo defecerat in ſalutare Dei (*hoc eſt*, transformatus fuerat, in Saluatorem IESVM filium Dei) S. Paulus, cùm diceret, *Galat.* 2. Viuo autem, iam non ego: viuit verò in me Chriſtus.

Notandum ſecundò, quod pacta aſcetica, inde ſic dicta ſunt; quia ſicut pactum pro fœdere ſumptum, ſignificat inter duos vel plores pacis ciuilis initionem: ita pacta huius ſpiritualis teſtamenti ad veram ac myſticam animæ cum Deo pacem conſequendam ducunt. *Vel item*, quia ſicut pactum politicum, quatenus videlicet pro ſigno accipitur, res multiplices ſignificat iuxta duorum placitum, condictum, & conſenſum: ita pacta ſpiritualia, in ſigno breuis alicuius propoſitionis, mirifices conceptus Deũ amandi, laudandi, honorandi & orandi continent, iuxta adinuentionẽ animæ deuotæ & ipſius Dei placitum, qui etiam ſub ſigno paucorum verborũ ſacræ Scripturæ,

ſenſus

nsus multiplices includere voluit Huiusmo- pactorum vsum habuit *S. P. Franciscus*, vt t illud, Deus meus & omnia. Similiter etiam *Barthol. à Saluth.* vt patet in eius testamen- animæ, & in Inuentionibus Diuini amoris.

Notandum tertiò, quod actus anagogici, & ctus contemplationis, hinc dicuntur: quia entem sursum ducunt, ac supra omnem ra- onis discursum & voluntatis proprietatem, bliquitatem & tepiditatē eleuant, ad Deum idelicet simpliciter conspiciendum & perfe- tè amandum, laudandum, &c.

Notandum quartò, quod actiones vnitiuæ, ade sic dici solent; quia mens illis agitur & git ad vnionem Dei. *Puta autem*, aliud esse ctionem vnitiuam, & aliud ipsam vnionem. Actio enim vnitiua, notat vnionem in fieri, & roprie dicitur vnitio. Vnio verò, est termi- nus vnitionis, seu ipsum vinculum vniens, ac nio in facto esse. *Vel item*, vnitio, est illa a- ctio, quâ mens contemplantis Deo coniungi- tur. Vnio autem est ipse actus, per quē anima contemplatrix manet Deo cōiuncta ac vnita.

Notandum quintò, quod aspirationes seu suspiria inde vocantur, quia actiones illorum ex feruore spiritus sursum tendunt: adspira- tio enim, est quasi ad Deum spiratio, vel spi- ritus rationalis sursum anhelatio: & suspiriū, est quasi spiritus sursum itio.

Notandum sextò quod orationes iaculato- riæ hinc appellantur, quia sicut iaculatoris te-

lum

lum vel sagitta, cito volans ac velociter mediū transcendens, subito, aut aliquem vulnerat aut scopo infigitur: ita orationes huiusmodi, quæ sunt oris spiritus affectuosi ac feruidi actiones, in momento nubes ac cælos penetrant, & suo acuto (vt est *Cant.* 4.) sponsum æternum vulnerant (*id est*, commouent) ac cordi eius infixæ manent. De istis oratiunculis *S. Aug. ad Probam sic habet.* Dicuntur fratres in Ægypto crebras quidem orationes habere, sed eas breuissimas, tum & raptim quodammodo iaculatas: ne illa vigilanter erecta, quæ oranti plurimum necessaria est, per productiores moras euanescat, atque hebetetur intentio. *hæc ille.* Ad hoc autē huiusmodi oratiunculæ instituuntur, vt nimirum animæ deuotæ cum sponso suo cælesti, continuè, humillimè ac intimè conuersanti, ad iugiter in silentio & spiritu colloquendum deseruiant.

Notandum septimò, quod ad huius testamenti ascetici, pacta spiritualia formanda ac producenda, quatuor concurrere debent. *Primum* est, Enunciatio quædam, seu propositio certæ alicuius orationis, paucis nimirum verbis res multiplices, vel alias conceptus varios amoris diuini profundorum ac stupendorum mysteriorum, comprehendentis. *Secundum*, Eleuatio mentis ac ipsius constitutio in fide, spe & charitate, siue formali ac explicita, siue virtuali ac implicita. Tunc autem constituitur mens in fide formali ac explicita, quando

ipso

ſo actu elicito credit: in virtuali verò ac
iplicita, quando actualiter ſperat vel amat.
: è contrario, tunc mens conſtituitur in ſpe
l charitate formali ac explicita, quando
ſo actu elicito ſperat vel amat: in virtuali
rò ac implicita, quando ipſo actu elicito
edit: ratio huius eſt, *tum* quia fides, ſpes,
aritas mutuâ ſe iuuant operatione: *tum*
ia mens ex ſui debilitate, actualiter pluri-
is expreſsè nequit intendere. Verum vt
ens perfectè eleuata eſſe cenſeatur, tres de-
t ſuperare aſcenſus: quorum *primus* eſt,
ando ab iſtis exterioribus ad interiora ſui
endit; quod fit conſideratione mundi &
ntemptu. Amor enim rerum terrenarum
(*t ait S. Iſid.*) viſcus eſt pennarum ſpiritua-
um. *Secundus*, quando aſcendit ab interio-
bus ſui, ſupra ſeipſam; quod fit cognitione
contemptu ſuimet: vbi enim homo ſua &
ipſum deſerit, ibi Deum ſupra ſe inuenit.
rtius, quando in Deum quem iam inuenit,
cendit; quod fit contuitione & amatione
ſius Dei.

Hinc eſt, quod mens in perfecta ſui eleua-
one, tribus indiget iuuari ſurſum actiuis vir-
tibus, quas puta eſſe *humilitatem, purita-*
m, & confidentiam: per humilitatem enim,
ens deſerit ſeipſam & omnia ſua; per puri-
atem verò, tanquam ab omnibus expedita,
rſum tendit; per confidentiam tandem ad
Deum peruenit & in Deo quieſcit, tanquam

in termino ac vltimo fine. Iuuabitur quoque mens erectione versus cælum suæ corporalis faciei, ac sursum eius oculorũ intentione; nec non, pectoris vna manu tactione, aut etiã ambabus in crucis formã positis, constrictione.

Tertium, Apprehensio simplex, breuisq; recogitatio conceptuum ac mysteriorum, in illis paucis verbis inclusorum. *Quartum* est, Ipsorum scilicet mysteriorum, voluntatis affectu, grata ac feruida exceptio & amplexio. His iam præmissis, ad scalas ipsorum spiritualium pactorum, seu actuum contemplationi ac inuentionum Diuini amoris veniendũ est.

SCALA I.

Pactorum amoris gratuiti seu gratiosi.

PACTVM I.

Amoris incomparabilis.

Quis mihi tribuat, vt diligam te amore incomparabili.

HÆc verba, quotiescunque ô IESV mi suspirando corde ac ore dixero, moxq; substitero, toties intendo & affectuosissimè cupio te diligere supra omnia: imo quoq; hoc ipso reuera magis te diligo quo ad comparationem & appretiationem, quam meipsum ac omnem creaturam, quocunque modo ad me spectantem ac pertinentem, *Amen.*

Notandum est, quod præsens amor Dei, e

amor necessitatis, seu, de necessitate salutis: vnde quoque infimus est, tanquam communis omnibus electis: natura autem istius amoris est, tum omne peccatum mortale ab anima expellere; tum voluntatem in obseruantia legis præcepti stabilire ac firmare; tum amorem bonorum temporalium moderari, ac practicâ diuinorum æstimatione superare.

PACTVM II.

Amoris incontaminabilis.

Quis mihi tribuat, vt diligam te amore incontaminabili.

HÆc verba, quotiescunque dixero, toties ô IESV mi, cum tota efficacia cordis mei diligere te cupio ac intendo amore incontaminato ac incoinquinato dilectione mundanorum; semperque tecum expedito, immaculato, & puro corde, iugiter conuersari ac permanere desidero, *Amen.*

Notandum est, quod præsens amor Dei, est amor supererogationis ac proprius incipientium vitam spiritualem, cuius sunt tria officia: quorum *primum* est, contemnere nimirum & abnegare mundum seu eius honores, possessiones & voluptates (per studium & cultum religiosæ obedientiæ, paupertatis & castitatis) quæ alias in priori gradu infra Deum non illicitè diligebantur. Minus enim Deum amat (*iuxta D. Aug.*) qui cum Deo aliquid amat,

quod propter Deum non amat. Et ſecundum *S. Greg.* Tanto quis ab amore Dei diſiungitur, quanto inferius delectatur: & citius ad Deum (*conuerſione practica & anagogica*) conuertitur, qui non habet in hoc ſæculo, vnde delectetur. Et ſecundum *D. Anſelm.* Creatura rationalis nihil debet diligere, niſi Deũ, aut propter ſolum Deum. *Alterum* officium eſt, cuſtodire ac defendere amantem à quouis veniali peccato, ex deliberatione videlicet ac induſtria veniente, quo alias motus charitatis impeditur & affectus refrigeratur ac maculatur. *Tertium* eſt, præſeruare amantem ab omni paſſionum perturbatione, & conſeruare illum cum amato in quiete ſolitudinis.

PACTVM III.

Amoris infatigabilis.

Quis mihi tribuat, vt diligam te amore infatigabili.

O Domine quotieſcunq; dixero verba hæc, ex profundo cordis mei; toties integrâ affectione meâ, cupio ac deſidero diligere te amore nulli vnquam labori cedente, quem requirit vitæ ſpiritualis profectus; ac ſub vlla difficultate deficiente, ſine qua non venitur ad veram virtutem, *Amen.*

Notandum eſt, quod præſens amor Dei, proprius eſt proficientium in vita ſpirituali, cuius quinque ſunt officia. *Primum* eſt, effi-

cere in anima desiderium, optimè proficiendi in virtutibus, & feliciter perueniendi ad perfectionem. *Secundum*, roborare animam, vt nullâ vnquam frequentiâ tentationum, laborum, ac difficultatum asceticarum, fatigetur; & assiduitate ac multitudine spiritualium exercitiorum, proposita eius, conatus & intentiones frangantur. Vnde *S. Greg. de istius amoris natura sic ait, dicens.* Amor Dei operatur magna, vbi est: si verò operari renuit, aut non operatur, amor non est. *Tertium* est, iucundos animæ asceticos reddere labores. Vnde *S. Aug.* Nullo modo onerosi sunt labores amantium, sed ipsi delectant, sicut venantium, piscantium, aucupantium & cæterorum talium: in eo enim quod amatur, aut non laboratur, aut labor amatur. *Quartum*, perpetuo instigare animam ad quærendum amatũ, donec inuenitur per plenam ac perfectam amationem & practicam cognitionem. Vnde *Orig. super illud Cant.* 3. In lectulo meo quæsiui, &c. *sic ait* Quærendus es Domine cum frequentia laboris: nunc in lectulo, lumine veritatis: nunc per noctes, feruore charitatis, abiecta superstitione naturalis rationis. Solus amor te inuenit: quia qui te amat, te habet vt amet, amat vt habeat, & ne in æternum perdat. *Quintum* est, separare ab amante, omne amato dissimile: nam dicit Scriptura *Eccl.* 13. Homo simili sui sociabitur.

PACTVM IV.

Amoris inseparabilis.

Quis mihi tribuat, vt diligam te amore inseparabili.

HÆc verba, quotiescunque ô IESV mi ex intimo cordis mei dixero; toties affectuosissimè concupisco, semper te diligere, illo scilicet amore, qui me nulli vnquam negotio (iuxta modum huic tempori donatum) tum naturæ, tum vitæ actiuæ, à te iam inuento, & comprehenso, ac à tui iucunda contemplatione, separari & alienari permittat, *Amen.*

Notandum est, quod præsens amor Dei proprius esse dicitur contemplatiuorum, qui tantæ virtutis est, vt continuis stimulis agitet contemplatoris mentem, ad contemplandū dilectum, comprehendendum & tenendum. Vnde *S. Bern. in illud Cant.* 3. Inueni quem diligit anima mea, &c. *sic ait.* Quis te non teneat Domine IESV, qui tenentem te spe fortificas, perfectione decoras, perseuerantiâ conducis? Ego autem non dimittam te, nisi benedixeris mihi, & nunquam dimittam te; quia non benedicis, nisi tenentem te.

PACTVM V.

Amoris insuperabilis.

Quis mihi tribuat, vt diligam te amore insuperabili.

Hæc

HÆc verba ô Iesv mi quotiescunque ex profundo cordis mei suspirando dixero; toties ardentissimè desidero te diligere, illo scilicet amore, qui nullis vnquam frangatur huius mundi prosperitatibus, & nullis superetur præsentis sæculi aduersitatibus, *Amen.*

Notandum est, quod præsens amor prius est Christi martyrum, & quorumuis eius sectatorum, sub quacunque prosperitatis & aduersitatis persecutione non succumbentiū: quorum alij in refrigerio iam vitæ æternæ illud decantare perhibentur, quod est *Psal.* 45. Transiuimus (*non succumbentes*) per ignem (*aduersitatum*) & aquam (*prosperitatum*) & eduxisti nos in refrigerium. Et alij hic adhuc peregrinantes ac militantes, cum Apostolo aiunt *Rom.* 8. Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? (sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis) sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. De natura ac virtute amoris huius sic ait *D. Aug.* Nihil tam durum atque ferreum, quod non igne amoris vincatur.

Pactvm VI.

Amoris insatiabilis.

Quis mihi tribuat, vt diligam te amore insatiabili.

QVotiescunque Domine mi, hæc verba ex intimo cordis mei suspirando dixero, toties tota cordis mei efficacia diligere te expto, amore nimirum illo, quo semper maior in anima mea sitis seu cupiditas accendatur, magis ac magis perpetuo affectu & effectu te amandi ac diligendi, *Amen.*

Notandum est, præsentem amorem tantæ esse virtutis ac tanti desiderij, vt nihil ei sufficiat, præter vnum solum quod sitienter amat: quodque dum sitit, bibit; bibendo autem sitim non extinguit, sed quo amplius bibit, eo amplius sitit: quia auidi & insatiabilis amoris ac desiderij sitis vel esuries non sedatur sed irritatur, iuxta illud *Eccl.* 24. Qui edunt te, adhuc esurient; & qui bibunt te, adhuc sitient. Et iuxta *D. Bern.* Qui te gustant, esuriunt: qui bibunt, adhuc sitiunt. Desiderare nesciunt, nisi IESVM quem diligunt.

Amor huius loci proprius est contemplatiuorum, actiuorum, zelosorum & passiuorum Dei. *Contemplatiuorum* quidem proprius est, qui scilicet, quo magis diligunt Deum, eo magis eum contemplantur: & quo magis contemplantur, eo magis diligunt: & quo magis diligunt, eo minus putant se eum diligere: ac proinde semper maiore illius amore concupiscunt inardescere, magisq; ue magis in e o iugiter sitiunt crescere ac proficere, ita vt huius profectus modum ac finem non habeant. *Actiuorum* autem, qui scilicet vehementi amore

Christi

Christi inflamati, quo plura virtuosa ac bona opera faciunt, eo minus putant ac iudicant se aliquid boni fecisse: ac proinde semper de nouo bona agere incipiunt. *Zelosorum* quoq; præsens amor proprius est, qui nimirum zelo Christi ac desiderio Apostolico succensi, omnes ad amandum Deum trahere contendunt (iuxta illud *S. Aug.* Si amatis Deum, rapite omnes ad amorem Dei.) & quo plures doctrinâ suâ, oratione & exemplo ad Deum conuertunt, eo magis conuersionem & salutem animarum quærunt ac sitiunt. *Passiuorum Dei tandem,* qui scilicet, quantò plures pro Deo ac eius veritate & iustitia patiuntur aduersitates, tantò magis ob eandem causam pluribus malis affici desiderant: dumq; sic afficiuntur, habent se, ac si nihil adhuc aduersi sustinuissent: quique, ita ad Christum vehementi æstuant desiderio, vt ad eum per quæuis dira tormenta venire cupiant, iuxta illud *Philip.* 1. Desideriũ habeo dissolui, & esse cum Christo.

Hos gradus Diuini amoris in præsenti recensitos, *D. Bonau.* satis luculenter explicat *Itinere æternitatis* 4. *d.* 5. *art.* 1. quos alias SS. Patres à mundanis hominibus acceperunt, cùm scilicet eos cernerent amare bona huius mundi, *tum* amore incomparabili. *hoc est,* supra Deum ac bona æterna: seu, incomparabiliter magis quàm Deum & sancta ipsius mandata, quorum obseruatione promeretur vita æterna. *Tum* amore incontaminabili;

quod faciunt, dum non acceptant illos concionatores & confessarios, per quos ab amore mundi immoderato & excessiuo, ad amandum Deum, sanâ scilicet doctrinâ, pijsque persuasionibus ducantur, ne (vt aiunt) ipsorum scrupulis contaminentur. Sic Achab (vt est 1. *Reg.* 22.) odio habebat Michæam: quia non prophetabat ei bonum, sed malum. *Tum* amore infatigabili, quod faciunt, dum nullius ferè laboris ac studij molestiam sentiunt, in congregandis nimirum ac inquirendis huius sæculi bonis: heu gementes dicturi aliquando illud *Sap.* 5. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, &c. *Tum* amore inseparabili: quod faciunt, dum ab eorum memoria & affectu nunquam dimittuntur. *Tum* amore insuperabili, quod fit, dum nec beneficijs Dei, nec iustorum admonitionibus & bonis exemplis, nec timore iudiciorum Dei, nec horrore pœnarum infernalium, propositum illorum, bona huius mundi per fas (vt aiunt) & nefas conquirendi, superari ac immutari potest. *Tum* denique amore insatiabili, quod faciunt dum quo magis abundant huius mundi bonis, eo magis illa inuidendo alijs, augeri sibi toto corde concupiscunt.

SCALA II.

Pactorum amoris gratitudinis.

PACTVM I.

Confessionis.

Domine

Domine Deus, propter te, & supra omnia.

HÆc verba quotiescunque Domine mi ex profundo cordis mei suspirando dixero, toties coram te ac tota tua cælesti curia, ipso actu intendo peccata mea detestari in æternum. Propter te (*vtpote*) summè bonum & summè amandum: ac propter tui solius offensam, non autem propter bonum quodcunque temporale vel æternum per tuam iustitiam à me alienandum, aut malum præsentis vel futuri sæculi mihi à te infligendum. Et supra omnia (*vtpote*) mundanorum detestabilia. *Item*, toties displicent mihi peccata mea in æternum. Propter te (*vtpote*) summè delectabilem ac iucundum & suauem. Et supra omnia (*vtpote*) mundanorum abominabilia. *Item*, toties fugio peccata mea in æternum, ac omnem eorum fugere occasioné intendo. Propter te (*vtpote*) summè appetendum ac desiderandum. Et supra omnia (*vtpote*) mundanorum fugibilia. *Item*, toties Domine mi, tota meæ voluntatis efficacia adhæreo legi tuæ benedictæ ac sanctis tuis mandatis in æternum. Propter te (*vtpote*) summè sapientem, & iusta ac sancta præcipientem. Et supra omnia (*vtpote*) mundanorum concupiscibilia. *Item*, toties Domine Deus inhærere tibi volo plenâ fide, firmâ spe & charitate perfectâ, tanquam supremæ veritati, largitati & boni-

tati. Propter te (vtpotè) summè colendum desiderandum & diligendum. Et supra omnia (vtpotè) credibilia, sperabilia & amabilia mundanorum. *Vel*, supra omnia. *id est*, magis quàm omnibus credibilibus, desiderabilibus & amabilibus, *Amen*.

PACTVM II.

Gratiarum actionis.

Domine Deus, tibi gratias ago.

HÆc verba quotiescunque Domine mi, ex intimo animæ meæ, suspirando dixero, toties gratias immortales referre tibi intendo, pro tuis cunctis beneficijs, mihi indigno liberaliter collatis. Quod nimirum ad imaginem & similitudinem tuam me creaueris, & capacem tuæ cognitionis & dilectionis reddideris. Quod me hactenus conseruaueris, & ad mei conseruationem & recreationem cuncta necessaria condideris. Quod me ex fidelibus tuis, & inter fideles nasci, baptizari & catholicè educari volueris. Quod me vt confido, ad vitam æternam prædestinaueris, quam scilicet in hac vita per spem iam possideo, ac re ipsa in futura possidere cupio. Quod me ad hanc sanctam N. Religionem congrua efficacique traxeris vocatione, ac de tenebris multorum peccatorum mundanæque vanitatis in lucem cognitionis & imitationis tuæ transtuleris. Quod me tam multis gratijs ac sanctis inspirationibus tuis præueneris, concomitatus

& sub-

& subsequutus fueris, vnde nascuntur mihi piæ cogitationes, spiritualia desideria, sancta & æterna proposita, firmitas ac stabilitas & perseuerantia in bonis inchoatis. Quod me à multis periculis, animæ nimirum & còrporis auxilio tuo efficaci præseruare volueris: & à pluribus malis, disciplinâ tuâ & paternâ correptione eliberaueris. Quod Sacramenta salutaria, præsertim verò pœnitentiæ & Eucharistiæ, ad stolam animæ meæ dealbandam, & ex quotidianis defectibus abluendam, institueris.

Item, toties tibi Domine Deus gratias immortales reddere intendo, tum pro his, tum pro omnibus alijs beneficijs, siue à me cognitis, siue tibi soli notis, quæ mihi & cunctis meis fratribus huius Conuentus, ac totius Prouinciæ, & vniuersi Ordinis nostri, imo & omnibus tuis fidelibus, qui sunt, fuerunt, & erunt, contulisti, confers & conferre decreuisti. *Item quoque* pro cunctis beneficijs, quæ omnibus Sanctis & Angelis, ipsique Beatissimæ Virgini Mariæ, & sacrosanctæ humanitati à Verbo Diuino assumptæ, tribuere dignatus es, tota cordis mei efficacia, imo quantum possum, affectu omnium tuorum intimorum, æternas gratiarum actiones reddo tibi ac persoluo in æternum, *Amen*.

PACTVM III.

Laudationis.

Domine Deus, te laudo.

HÆc verba quotiescunque suspirando ex corde dixero, toties ô IESV mi, laudare te intendo, ac te ipsa laudo, tam coram tota tua Ecclesia, militante scilicet ac triumphante; quam coram vniuersa Sathanæ Synagoga, quæ est in hoc mundo & inferno, de omnibus tuis perfectionibus Diuinis, quas habes vna cum Patre tuo æterno & Spiritu sancto: *ac præsertim* laudo te ex tua omnipotentia, quæ est ad extra, & maximè in creatione totius vniuersi elucet: *item*, ex tua sapientia, quâ mirabiliter cuncta quæ creâsti conseruas: *item*, ex tua misericordia, quâ victus mundum redemisti: *item*, ex tua bonitate, quâ pulsus impios iustificas: *item*, ex tua iustitia, secundum quam reddis vnicuiq; iuxta opera eius: *item*, de alijs quibuscunque huiusmodi perfectionibus, quas tibi sacra attribuit Scriptura.

Deinde, toties laudo te de tuis perfectionibus humanis, quibus clarebas operando salutem nostram in medio terræ: *Vtpotè*, de tua humilitate, patientia, obedientia, paupertate, castitate, ac de omnibus alijs virtutibus & cunctis operibus mirabilibus. *Imo quoque* laudare te intendo ex tota cordis mei efficacia, laudibus videlicet omnium tuarum creaturarum, maximè verò laudibus omnium fidelium & iustorum tuorum præsentis Ecclesiæ militantis, qui nimirum sunt, fuerunt & erunt: ac

etiam laudibus omnium Sanctorum & beatorum ſpirituum, quibus te perpetuo laudant & ſuperexaltant: nec non, laudibus, quibus te Beatiſſima Virgo Maria mater tua, ac ipſa etiam ſanctiſſima humanitas tua, in æternum laudare non ceſſat, *Amen.*

PACTVM IV.

Oblationis.

Domine Deus, tibi offero.

HÆc verba ô IESV mi, quotieſcunque ex intimo cordis mei, ſuſpirando dixero, toties intendo cum tota efficacia animæ meæ, Maieſtati tuæ cuncta infraſcripta offerre. *Inprimis autem* offero tibi Domino Deo meo, meipſum in perpetuum ſeruum ac mancipiũ, tam ſecundum corpus quàm ſecundum animã, tam in vita quàm in morte, tam in proſperitate quàm in aduerſitate, tam in tempore quàm in æternitate, cum plena abnegatione & reſignatione proprij mei amoris, propriæ voluntatis, & proprij iudicij, ad omne tuum ſanctum beneplacitum. *Deinde*, offero tibi Deo meo, pro maiori ſcilicet gloria tua omnia mea ſacrificia; omnes meas orationes tam vocales quàm mentales; omnia mea ieiunia, tam internarum quàm externarum mortificationum; omnes meas eleemoſynas, tam corporalium quàm ſpiritualium operum pietatis; & omnia mea opera indifferentia, quæ nimirum

ſunt in te referibilia, vt eſt comedere, bibere, dormire, decenter veſtiri, honeſtè recreari, &c. *Demum* offero tibi Deo meo, omnia alia huiuſmodi ſacrificia, omnes orationes, omnia ieiunia, omnes eleemoſynas, & omnes actus indifferentes, omnium ſcilicet fratrum meorum huius noſtri Conuentus, totius Prouinciæ, ac vniuerſi Ordinis; imo quoque, omnium tuorum fidelium cuiuſcunq; ſtatus, conditionis & vocationis, qui vnquam fuerunt, ſunt & erunt vſq; ad ſæculi huius conſummationem. *Tandem* Domine Deus, toto corde meo, offero tibi in æternum, omnia merita omnium electorum tuorum ac vniuerſæ cæleſtis curiæ, ipſiuſq; Beatiſſimæ Virginis Mariæ matris tuæ, & ſacroſanctæ humanitatis à te aſſumptæ, ad tuam perpetuam maiorem gloriam, *Amen.*

PACTVM V.

Petitionis.

Domine Deus, à te peto.

HÆc verba, quotieſcunque ô IESV mi ſuſpirando dixero, toties ſuppliciter te Deum meum orare intendo, vt mihi plenam mei & tui cognitionem largiaris; vt mihi peccata mea dimittas, illaq; æterno odio me habere facias: vt voluntatem tuam ſanctam ſemper impleam, ac legi tuæ benedictæ in perpetuum obediã: vt mihi infundas & con-

tinuo augeas virtutes Theologicas & morales, nec non dona, benedictiones & fructus Spiritus ſancti: vt per gratiam tuam aſſequar erga omnes Sanctos tuos, ac præſertim erga Beatiſſimam Virginem Mariam, matrem tuã pijſſimam, veram deuotionem: vt mihi concedas pium & reuerentem affectum erga omnes Eccleſiæ tuæ ſanctæ prælatos, ac præſertim erga Summum Pontificem, qui eſt illius caput: & erga meos ſuperiores, qui hic tuum tenent locum, ac meæ curam gerunt animæ: imo, vt omnia quæ tu nôſti ad ſalutem æternam conſequendam eſſe neceſſaria, mihi conferre digneris. *Toties* quoq; Domine mi clementiſſimè à te obnixè peto, vt hæc omnia poſtulata, non ſolum mihi ipſi tribuere velis; verum etiam & omnibus fratribus meis huius Conuentus, ac totius Prouinciæ & vniuerſi Ordinis: nec non omnibus tuis fidelibus, qui ſunt, & vſque ad ſæculi huius conſummationem erunt.

Toties denique cernuus à te peto, vt tuum Vicarium, Romanum ſcilicet Pontificem, cum omnibus Cardinalibus & Epiſcopis, ac omnibus ſpiritualibus cuiuſcunque ſtatus & Ordinis; nec non omnes Principes Chriſtianos cum vniuerſo eorum populo, præſertim Regem noſtrum cum omnibus proceribus Regni huius, ac totâ plebe, tuo ſemper auxilio protegas: omneſque peccatores, hæreticos, ſchiſmaticos, & quoſcunque alios infideles ad te

conuer-

conuertas: deniq; omnibus fidelium animabus in purgatorio existentibus, requiem æternam concedas, *Amen.*

SCALA III.

Pactorum Amoris conformatiui.

PACTVM I.

Resignationis.

Omnia volo, nihil volo, in toto corde meo in æternum.

HÆc verba, quotiescunque Domine Deus ex intimo cordis mei suspirando dixero, toties ob tui amorem & imitationem ac beneplaciti conformitatem, animo resignatissimo. *Omnia volo* pati mala in æternum, tam videlicet præsentis quàm futuri sæculi, si tu vis me illa pati: & *Nihil volo* mali facere in æternum, iuxta tuam præceptionem. *Amen.* Porro, Toties *Omnia volo* bona agere cum auxilio gratiæ tuæ, tam videlicet necessitatis quàm supererogationis, ad maiorem gloriam nominis tui & proximorum vtilitatem: & *Nihil volo* boni expectare in æternum, tam præsentis quàm futuri sæculi, præter vnicam tuam gratiam & ipsum amorem tuum. *Amen.* Hæc enim tuæ voluntatis duo esse vestigia scio Domine Deus. Bona videlicet agere, & nulla bona expectare: Mala pati, & nulla mala facere.

PACTVM II.
Indifferentiæ.

Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.

HÆc verba Domine mi, quotiescunque ex profundo cordis mei suspirando dixero, toties paratus sum, ob imitationem, confor- mitatem, amorem & gloriam tui maiorem, ad ferendam quamcunq; mihi imposueris fortu- nam, secundum tuam ordinationé pijssimam.

Vnde est, quod *paratus* sum ad mortem, paratus ad vitam: *paratus* sum ad infirmita- tem, paratus ad sanitatem: *paratus* sum ad aduersa patienter ferenda, paratus ad prospe- ra humiliter sustinenda: *paratus* sum ad infa- miam perferendam absque iusta causa, para- tus ad bonam famam propter opera virtuosa: *paratus* sum ad omnem hominum despectio- nem propter meum multiplicem defectum, paratus ad gratiam propter multorum profe- ctum: *paratus* sum ad subeundam dishono- rationem propter me, paratus ad ferendam honorationem propter te: *paratus* sum ad o- bediendum dyscolo ac seuero superiori, para- tus ad parendum discreto & humano: *para- tus* sum ad habitandum in hoc Conuentu, pa- ratus ad transeundum ad quemcunque alium locum: *paratus* sum ad manendum cum fra- tribus mihi gratis & amicitia speciali coniun- ctis,

ctis, paratus cum fratribus mihi contrarijs *paratus* ſum ad perferendam deſolationem ſpiritualem, paratus ad experiendam cæleſtem conſolationem: &c. &c. *Amen.*

PACTVM III.

Vnionis.

O IESV, vni me tecum inſeparabiliter.

HÆc verba quotieſcunque Domine mi ſuſpirando dixero, toties intendo & affectuoſiſſimè cupio me vnum fieri tecum in æternum per *adhæſionem*, *conformitatem*, & *comprehenſionem* tui perpetuam. *Amen.*

Notandum eſt primò, quod præſens *adhæſio*, per quam vnum efficimur cum Chriſto Deo noſtro (iuxta illud 1. *Cor.* 6. Qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt) alia eſt *communis*, alia *ſpecialis*. Communis nihil aliud notat, quam coniunctionem amicitiæ, quæ habetur per obſeruantiam mandatorum Dei, & fugam omnium iniquitatum. De huiuſmodi adhæſione illud eſt *Deut.* 10. Dominum Deum tuum timebis, & ei ſoli ſeruies, iurabiſque in nomine illius. Et *cap.* 11. Diligatis Dominũ Deum, adhærentes ei. Specialis adhæſio eſt, quando quis omnibus relictis ac ſpretis quæ mundi ſunt, propter amorem Dei & Chriſti eius imitationem, ſeipſum perfectè abnegat; ac amore ſui plenè mortificato, voluntateque

ſua

voluntati Diuinæ per exercitia perfecta-
m virtutum coniuncta, tranquillus & li-
r in omnibus quæ sibi eueniunt permanet.
Conformitas, de qua habetur *Rom*. 8. Quos
æsciuit & prædestinauit (*illos voluit*) con-
rmes fieri imagini filij sui, alia est *necessita-*
s, alia *supererogationis*. Prima dicit accom-
odationem ac assimilationẽ voluntatis no-
ræ Diuino beneplacito, in his quæ sunt se-
ındum legem præcepti. Altera est, quæ fa-
t voluntatem nostram voluntati Diuinæ si-
ilem & configuratam, in his quæ sunt secun-
um legem consilij.

Comprehensio duplex est, vel alias com-
lexio ac tentio, amati scilicet ab amante, de
ua illud habetur *Cant*. 3. Inueni quem dili-
it anima mea, tenui eum, nec dimittam. *Al-*
era, quâ Deum complectimur, tenemus ac
ossidemus, mediante eius effectu gratiæ ha-
itualis. *Altera* est, quâ complectimur Deũ,
mediante illius experimentali notitiâ.

Notandum secundò, quod vnio amantis a-
nimæ celebratur cum amato, per huiusmodi
adhæsionem, conformitatem & comprehen-
sionem, quando anima amore sponsi sui cæle-
stis vulnerata, *id est*, commota ac inflamma-
ta, in sui sursum actione, flammigeraque ac a-
morosa eleuatione, mox omnem dissimilitudi-
nem quarumcunque defectionum & imperfe-
ctionum suarum deponit, ac in eadem flamma
comburit: perurgentibusque expostulationi-
bus

bus ab amato impetrat sibi omnium virtutum & perfectionum infusionem, ac iucundæ intimæque illius præsentiæ impressionem: vbi sic illi copulatur & vnitur, vt & ipsa amans anima, sit omnino in amato, & amatum (*id est* sponsus cælestis) in amante, quamuis sub diuersa ratione. *Quatenus* enim ille amor intimus, quo sponsa amans sursum agitur, amantem informat: sic amatum est in amante, mediâ scilicet sui *similitudine* & *affectione*. Mediâ quidem *similitudine*, quando amans cupiens habere amatum intimè sibi vnitum, apprehendit speciem, amati vicem gerentis, ac inde producit actum intellectus, si alias infusum cælitus non accipit; qui idem est quod verbum mentale, cognitio intellectiua, & imago ac similitudo formalis amati. Mediâ verò *affectione*, amatum est in amante, quando amans producit affectū seu amoris affectuosi actum, si quoque diuinitus infusum non habet, qui ipsius amati vicem gerit. *Quatenus* verò ille amor terminatur ad amatum: sic amans est in amato terminatiuè.

PACTVM IV.

Transformationis.

O IESV, transforma me totum in te.

HÆc verba quotiescunque supirando dixero, toties cum intimis meis desideriis cupio ô IESV mi, secundum esse meum actuale, in tuum deficere ac transmutari, & iam non

eâ sed tuâ vitâ viuere ; ita vt idem tecum sit eum velle & nolle, idem sentire & dissenti-:, idem experiri & pati, eundem denique af-ectum habere & in illo iugiter proficere, ac axime in affectu contemptus mei, & dile-tionis inimicorum, *Amen*.

Notandum est, quod transformatio & vnio pud Ascetas & Mysticos, aliquando idem si-nificant ac pro eodem accipiuntur, aliquan-o plus valet transformatio quàm vnio. *Tum* uia amans anima, amato vnita, dicitur adhæ-ere & conformari amato, ac etiam compre-endere amatum, & comprehendi ab amato : ransformata verò, dicitur cum eodem amato n profundo sui habitare, conuersari, deambu-lare, sermocinari, & quiescere in oblectatione & lætitia ineffabili. *Tum* quia vnio, in ipsa in-trouersione & eleuatione spiritus consumma-tur, & per extrauersionem seu ad exercitia vitæ actiuæ conuersionem soluitur ; transformatio autem stat & manet cum extrouersione spirituali, quàm nonnunquam requirit. Vnde amans anima amato vnita, dicitur in sui amati desinere similitudinem, non nisi secundum spiritualium suarum potentiarum actiones, dum idem cum illo affirmat & negat, idem vult & non vult : transformata verò, desinit etiam secundum ipsarum virium organicarū, dum idem cum illo operatur & patitur, idem sentit & experitur. *Tum* quia vnio amantis cum amato non celebratur nisi mediante ac præce-

præcedente annihilatione animæ per summã humilitatem: transformatio verò, nisi mediâ experientiâ ac sufferentiâ magnarum persecutionum, per summam patientiã. Vnde amans anima, sicut amato cui vnita est, in minimo summopere displicere timet, ita & in omnibus placere studet; ac inde est quod amat multum suos inimicos: transformata verò, gaudet in aduersis, benè faciens quantum potest suis aduersarijs. Ex his patet, vnionem esse effectum vitæ contemplatiuæ; transformationem verò, vitæ mixtæ.

PACTVM V.

Exultationis.

Viuat Rex noster IESVS. Viuat, viuat.

HÆc verba exultationis & acclamationis meæ, quotiescunque ô IESV mi suspirando dixero, toties toto affectu intendo ac desidero, omnem creaturam rationalem ac intellectualem, quæ est in cælo, & in terra, & subtus terram, excitare & permouere ad gaudendum, lætandum & exultandum in te Deo meo, de tuis bonis ac perfectionibus, quas habes tanquam Dominus dominantium & Rex regnantium in æternum, *Amen*.

Notandum est, quod cum anima exultans in Deo suo, præsens elicit pactum, clamans videlicet in persona omnium electorum militantis Ecclesiæ, ad omnes incolas cælestes, & ad animas in purgatorio existentes; ac deinde, om-

nium istorum nomine, gaudenter sibi ipsi reclamans, toto corde eligit ac reeligit amorem IESVM in Deum ac Dominum suum, eumq; proclamat ac denunciat Regem esse omnium sæculorum, & gratulatur ei vitam omnimodè beatam & felicem in æternum : vultque ex intimo affectu ac ex abundantia sui cordis illum esse *omnipotentem* (sicuti alias est) *sapientem, iustum, clementem, misericordem, diuitem, æternum, immutabilem, &c.* Omnipotentem quidem, vt timeatur, adoretur & honoretur ab omnibus creaturis rationalibus & intellectualibus. Sapientem, vt eum omnes imitentur ac ei obediant. Iustum, vt ab omnibus laudetur & benedicatur, quod scilicet vnicuique secundum opera eius retribuat, quamuis iusto supra meritum, & iniusto ac impio citra condignum. Clementem, vt omnibus verè ac sincerè pœnitentibus, facillimè sit propitius. Misericordem, vt omnes homines afflictos ac in quacunque miseria & necessitate constitutos, benignè suscipiat & consoletur. Diuitem, vt omnes qui inuocant nomen eius, in palatio gloriæ suæ ditare valeat. Æternum & immutabilem, vt absque aliqua perturbatione in sempiterna pace ac tranquillitate regnum illius permaneat.

SCALA IV.

Pactorum Amoris beneuolentiæ.

PACTVM I.

Amoris iustitiæ Amati.

Amo tuam iustitiam.

HÆc verba quotiescunque ô IESV mi suspirando dixero, toties affectuosissimè mihi complaceo in tua iustitia, per quam & te ipsum ad mortem crudelissimam condemnâsti pro nostris peccatis; & me famulum tuum varijs pœnis & afflictionibus in præsenti vita adiudicâsti, quamuis citra condignum: *tum scilicet*, vt hoc ipsum, esset mihi signum gratiosi amoris tui: quos enim amas; castigas, & arguis: *Tum*, vt inde conijciam, quod in futuro sæculo mihi indigno seruo tuo parcere, misereri, & indulgere decreueris. *Amen.*

PACTVM II.

Amoris potentiæ Amati.

Amo tuam potentiam.

HÆc verba, quotiescunque ô IESV mi suspirando dixero, toties mihi affectuosissimè complaceo in tua potentia: per quam non solum cuncta benè fecisti; sed & pro nobis patiens, omnia tormenta mortis, gloriosè vicisti: & me seruum tuum in qualibet necessitate ad te suspirantem & clamantem, contra omnes meas aduersitates ac tentationes optimè firmâsti & roborâsti, quas in nomine tuo in finé superare confidenter spero. *Amen.*

PACTVM III.

Amoris sapientiæ Amati.

Amo tuam ſapientiam.

HÆc verba, quotieſcunque ô IESV mi ſuſpirando dixero, toties affectuoſiſſimè mihi complaceo in tua ſapientia: per quam in hoc mundo ſciuiſti reprobare malum, & eligere bonum: & me in præſenti illuminare ac edocere voluiſti, ad imitationem tui, omnia huius mundi proſpera reprobare & contemnere, tanquam occaſiones & principia malorum ſpiritualium; & quæuis approbare ac eligere aduerſa, tanquam ſemina virtutum, & rationes ſpiritualium conſolationum ac ſempiternalium voluptatum. *Amen.*

PACTVM IV.

Amoris bonitatis Amati.

Amo tuam bonitatem.

HÆc verba, quotieſcunque ô IESV mi ſuſpirando dixero, toties mihi affectuoſiſſimè complaceo in tua bonitate; qua ſemper te habes antecedenter ad conuerſionem & vtilitatem inimicorum tuorum; vnde ob imitationem tui, ego quoque peccator maximus, toties intendo ac volo, meos omnes aduerſarios præuenire mea benignitate & amore; cordis videlicet, ſigni, oris, & operis. *Amen.*

PACTVM V.

Amoris miſericordiæ Amati.

Amo tuam miſericordíam.

HÆc verba, quotieſcunque ô IESV mi ſuſpirando dixero, toties mihi affectuoſiſſimè complaceo in tua miſericordia: quâ motus, pro nobis mortem ſubeundo, ſanguinem tuum pretioſum cum feruenti ac efficaci oratione, pro tuis crucifixoribus ac inimicis, Patri æterno offerre dignatus es: vnde quoque ego indignus famulus tuus, toties ad imitationem tui, omnia mala quibus me afficiunt mei aduerſarij, tibi, cum Patre tuo æterno, pro ſatisfactione peccatorũ eorum offero in perpetuum: ac toties quantum ex me eſt cedens iuri meo, omnibus illis do licentiam, mihi maledicendi ac detrahendi, & quauis iniuria me afficiendi, quandocunque & quotieſcunq; illis placuerit: quâ de re, tam coram te Deo meo, quam coram hominibus, nullam vnquã rationem mihi reddere tenebuntur. *Amen.*

SCALA V.

Pactorum Amoris experimentatiui.

PACTVM I.

Amoris dulcis, ſeu ſuauis ac reficientis.

Quando ſuauitate amoris tui reficiar?

HÆc verba, quotieſcunque ſuſpirando dixero, toties ô IESV mi intendo & affectuoſiſſimè cupio, ita amoris tui dulcedine refici,

vt anima mea desolata & lassata, vijs tuis spiritualium profectuum ac piarum meditationũ assistens, ex perceptione huiusmodi tuæ dulcedinis, spiritualiter confortetur & consoletur, ac tota in conspectu tuo liquescat. *Amen.*

Notandum est primò, quod anima vsu Mysticorũ liquescere dicitur (iuxta illud *Cant* 5. Anima mea liquefacta est.) quando deposita omni dissimilitudine sui amati, per abnegationem omnis suæ duritatis, reluctationis, obscuritatis, extrauagationis, proprietatis, obliquitatis, tepiditatis & oscitationis, tota efficitur feruida & mollificata, habilitata & coaptata, ad recipiendam in se perfectæ similitudinis amati impressionem.

Notandum secundò, quod amor suauis ac dulcis, non aliud est, quàm dilectionis Dei motio, cui suauitas cælestis in animam diuinitus veniens ineffabiliter commiscetur. Sicut enim *amor mundanorum*, non est sine suauitate seu delectatione sensuali, per quam & augetur: ita *amor Dei* ac diuinorum, necesse est vt habeat aliquam suauitatem cælestem seu iucunditatem spiritualem, per quam amplius promoueatur, perficiatur & intendatur.

Differt autem amor dulcis ab amore fruitiuo ea ratione; quia *amor dulcis* habet se per modum cuiusdam inuitationis diuinæ ad intimam vnionem: amor verò *fruitiuus*, est, quo spiritus noster inhæret ac intimè vnitur Deo, & in ipso suauiter conquiescit: vnde vbi

est humani spiritus cum diuino intimior vnio, ibi etiam consequenter celebratur eminentior fruitio: & quia *amor dulcis*, non nisi reficit animam in Deum agentem; *fruitium* verò satiat ac inebriat in Deo quiescentem.

Notandum tertiò, quod suauitas seu dulcedo huius amoris (*quæ alias vocari solet* delectatio boni, voluptas & iucunditas cælestis, consolatio diuina, deuotio accidentalis, spiritus deuotionis, feruor deuotionis, sensio diuinorũ, exhilaratio ac lætitia spiritualis, gaudium Spiritus sancti, dulcis à Deo & in Deũ affectus, gustus sapientiæ, vnctio spiritus, pinguedo spiritualis, experientia & prægustatio & perceptio saporis seu musti ac vini mystici, amor sensibilis, gratia reficiens, refectio cælestis & gratia sensibilis, quæ animam erudit ac illuminat, & ad inferiora contemnenda facilitat, & ad superiora amplectenda erigit) secundum *D. Bon. lib. 2. de prof. Relig. cap. 72.* dupliciter accipitur, *generaliter* nimirum & *specialiter* (quia bis dicit Apost. ad *Philip. 4.* Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete. *tum scilicet* gaudio generali, *tum* speciali) Hac autem ratione altera differt ab altera: quia *prima*, habet se in anima per modum spiritus permanentis; *secunda* verò, per modum spiritus transeuntis: vel quia, *prima* annexa est diuinitus gratiæ inhærenti, & cuilibet virtuti habituali; *secunda* verò, nonnunquam adest ipsi charitati, in Deum scilicet agenti vel

propter Deum operanti, & cuilibet virtuti actuali.

Suauitas generalis idem est, quod mentis quædam hilaritas, nata nimirum ex quieta carnis cum spiritu, & spiritus cum Deo concordatione, & naturalium animæ potentiarũ donis gratuitis decoratione. Vel quoq; idem est, quod gaudium Spiritus sancti, ex bona ad Deum confidentia, & bonæ conscientiæ testimonio prouenieus: quod alias reddit hominem omnibus beneuolum, ac paratum ad omnia agenda & sufferenda pro Deo, & promptũ ad cuncta quæ sunt Dei promouenda. De hac suauitate illud est *Ps.* 44. Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. Et *Ps.* 30. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quàm abscondisti timentibus te. Et 2. *Cor.* 1. Gloria nostra hæc est, testimoniũ conscientiæ nostræ. Et *D. Aug.* Tu qui veram requiẽ, quæ post hanc vitam Christianis promittitur quæris, etiam hic eam inter amarissimas vitæ huius molestias suauem gustabis, si eius qui eam promisit præcepta dilexeris: cito enim senties dulciores esse fructus iustitiæ quàm iniquitatis, & verius atque iucundius gaudebis de bona conscientia inter molestias, quàm de mala inter delicias.

Suauitas specialis idem est, quod gaudium quoddam ex actuali consolatione spiritus diuini prouenlens, quo anima vitæ internæ ad-

dicta, gaudet in Deo de illius bonitate ac cæteris perfectionibus: quod quidem gaudium consolatioq; cælestis, ad hoc animæ rationali non raro diuinitus conceditur, vt inde lassata rebellionibus sensualitatis, & contradictionibus rationis inferioris, & oppugnationibus diuersarum tentationum, ac fatigata laboribus exercitiorum spiritualium & sufferentijs aduersitatum, refectionem & corroborationem spiritualem haberet; ac postea promptior & deuotior euaderet, purius viuendo, & in Dei amore ac pietate magis proficiendo. De hac suauitate illud est *Ps.* 33. Gustate (*labijs affectus*) & videte (*oculis mentis*) quoniam suauis est Dominus. Et *Ps.* 99. Laudate nomen eius, quoniam suauis est Dominus: in æternū misericordia eius. Et *Sap.* 12. O quam bonus & suauis est Domine spiritus tuus in omnibus.

Hæc deinde suauitas specialis *duplex* est, alia nimirum *spiritualis*, alia *sensibilis*. Spiritualis seu intellectualis illa est, quæ non nisi solū spiritum afficit & exhilarat, non defluendo in partem animæ sensitiuam, secundum quam corpori iungitur: vnde fieri aliquando potest, ac non raro accidere solet, quod cum vires superiores, cælitus infusâ serenitate deuotionis perfruuntur; tunc inferiores, nebulâ ariditatis ac diuinæ desolationis obscurantur, & amaritudine illusionum ac tentationum exacerbantur.

Suauitas sensibilis illa est, quæ totam cor-

poream naturam sic medullitus penetrat & afficit, vt sensus eius exteriores ineffabiliter vegetet, recreet ac reficiat; & superiores, multa serenitate ac mirabili tranquillitate exhilaret: vnde fit, quod homo non sentiat laborẽ, aut aliquod fastidium & incommodũ in profectu vitæ spiritualis; ac totus, quamuis in medio aduersitatum constitutus, exultans, in Deum feratur.

Porro suauitas sensibilis, alia est *incipientium*, alia *proficientium & perfectorum*. Incipientium quidem non descendit neq; dependet à suauitate spirituali seu intellectuali, sed immediatè in sensum imaginationis, ac inde in vires animales, secundum quas anima corpori alligatur, à Deo instillari solet, vt per eam spiritus recreetur, cuius ratio est: quia etiam ipsi incipientes adhuc sunt animales, non verò rationales ac spirituales. Vnde *D. Bon. lib. 2. de prof. Relig. cap. 76.* inquit. Sunt quædam sensibiles dulcedines & suauitatis experientiæ, quæ à Deo dantur quibusdam nouis & rudibus, qui spiritualia nondum lucidè intelligũt, vt saltem per sensibilia consolentur in Domino: qui virtutem purè spiritualium non cognoscunt, in quibus maior vis est, & certior veritas, & fructuosior profectus, & purior perfectio. *hæc ille.*

Vnde quoque suauitas huiusmodi sensibilis incipientium, non semper est magni facienda, ob tres rationes: quarum *prima* est, quia sæpè

conceditur à Deo, non solum verè conuersis, sed etiam & in peccato mortali existentibus. Conuersis quidem, ac iustificatis, verèq; incipientibus datur, vt videant (sicut ait *D. Bon. lib. 2. de prof. Relig. cap. 1.*) quàm largè Deus remunerat sibi seruientes, & quàm bonum est seruire tam dulci Domino: datur *item* ad confirmationem fidei, ad robur spei, ad charitatis accensionem, ac desiderij inflammationem: datur *item* ad eruditionem, vt videant quo pergendum sit: sicut in tenebris lumen ostenditur, vt videatur quo sit eundum & vbi cauendum: datur *item* ad muniendum contra tentationes. Peccatores autem, qui scilicet in peccatis suis mortalibus adhuc permanent, interdum sensibiles gratias seu sensuales oblectationes internas accipiunt (*ait Henricus Harphius in Mystica Theologia*) sed illi communiter, quos à mundo & à peccatis Deus vult retrahere. *Secunda* ratio est, quia huiusmodi suauitas, non solum diuinitus animæ instillatur, sed etiam aliquando ex ipsa teneritudine complexionis nascitur: sunt enim aliqui homines tam mollis naturæ, vt dum legunt, cogitant, audiunt & loquuntur de Christi acerba passione, de pœnis inferni, de gloria cælesti, ac de cæteris veritatibus diuinis, facillimè interius compungantur, affectu compatiantur, timore configantur, in lachrymas resoluantur, gaudio afficiantur, & quodammodo liquescant animo: qui deinde per obiecta mun-

danæ

danæ prosperitatis aut aduersitatis mente alio euocati, mox etiam ad fabulas, vanitates, oblectationes carnales, & ad alia huiusmodi sine discretione reuertuntur. *Tertia* ratio est, quia quædam suauitas sensibilis, aliquando etiam à spiritu maligno incipienti procuratur, vt inde miser fiat elatus, & perfectum se esse existimet ac Deo summoperè charum, iamq; studia externæ & internæ mortificationis negligat; ac tandem deficiente huiusmodi suauitate, putans se à Deo esse derelictum, ex indignatione & desperatione retrò aspiciat, & in pristina peccata facilè recidat.

Proficientium & perfectorũ suauitas sensibilis, includit intellectualem seu spiritualem: quia proficientibus & perfectis præsens suauitas diuinitus infunditur in superiores ac spirituales vires (eo quod & ipsi iam sint rationales & spirituales) à quibus mox defluit in sensualitatem, quam sic afficit & exhilârat, vt non sentiat præsentis vitæ labores, incommoditates, difficultates & aduersitates. Hâc suauitate Propheta repletus ait *Psal.* 83. Cor meum (*id est*, spiritus meus) & caro mea (*id est*, sensualitas mea) exultauerunt in Deum viuum. Vnde *D. Bon. lib.* 2. *de prof. Rel. c.* 76. Prouectioribus in spiritu consolationes sensibiles dantur, propter redundantiam interioris dulcedinis: vt sicut anima communicat corpori suo quasi comiti ac socio viæ passiones suas; ita communicet ei & consolationes.

Tristante enim interius anima, etiam corpus tabescit exterius: sicut ergo corpus collaborat spiritui, & compatitur in merito, ita dignè comparticipat & conremuneratur ei in præmio, non solum futuræ gloriæ, sed etiam præsentis gratiæ. *hæc ille.*

Notandum quartò, quod si quis voluerit hac proficientium & perfectorum suauitate sensibili, alias vera, infallibili ac depurata refici (nam incipientium sæpè falsa ac fallibilis est, vel ad minimum impura) tria habeat iuxta doctrinam *D. Bon. in Soliloq. animæ cap. 2. Primum* est, depuratio animæ ab omni inquinamento peccati voluntarij ac deliberati: & alienatio seu abstractio illius à consolationibus temporalibus, amoreq; creaturarum immoderato, nam dicit *S. Bern.* Errat omnino, si quis illam cælestem dulcediné, huic cineri; diuinum illud balsamum huic venenoso gaudio; charismata illa Spiritus sancti, huius sæculi illecebris misceri posse arbitratur. *Secundum* est, exercitatio in multorum patratione bonorum, & in perpessione plurimorum malorum, propter amorem Dei & Christi Domini imitationem. *Tertium* est, eleuatio mentis supra se: & hic anima iam reficitur cælesti dulcedine & consolatione: ad quam refectionem omnes à Christo inuitamur apud *Matt. cap.* 11. Venite ad me omnes (*per mentis eleuationem*) qui laboratis (*in expurganda & bonis operibus ac virtutibus exornanda anima vestra*) & onerati

rati eſtis (*perſecutionibus, tentationibus, & aduerſitatibus huius mundi*) & ego reficiã vos.

Notandum quintò, quod ſicut ſuauitatis cum gratia inhærente ſeu habituali permanentis, experientia ſeu perceptio ac vſus impeditur, *tum ſcilicet* per triſtitiam ſæculi huius, torporem acediæ, neglectionem ſpiritualium exercitiorum, ſcrupulos ac timores vanos perturbatæ conſcientiæ, & metum cuiuſuis mundanæ aduerſitatis: *tum* per amorem bonorum temporalium, diſſolutiones ac leuitates animi, &c. Ita etiam ſuauitatis tranſeuntis, *tum* per animæ ſiccitatem, ariditatem, ſterilitatem, frigiditatem, deſertionem, deſolationẽ, & derelictionem ſpiritualem: *tum* per conſolationes ac recreationes corporales. Dicitur autem ſicca & arida mens, quando in ſui depuratione, exercitatione & eleuatione, non humectatur aquâ cæleſtis viſitationis. Talis fuit ſiccitas & ariditas Dauid, cùm diceret *Pſ.* 142. Expandi manus meas ad te: anima mea ſicut terra ſine aqua tibi: velociter exaudi me. Dicitur quoque mens ſterilis & frigida, quando ſeminat grana ſtudioſæ præparationis & ſollicitæ attentionis, fructus tamen illi, conſolationis diuinæ, ac cæleſtium illuminationum & feruidarum affectionum non excreſcit. Hanc ſterilitatem ac frigiditatem expertus eſt Dauid cùm diceret *Pſ.* 118. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes quando conſolaberis me: quia factus ſum ſicut vter in pruina,

iustificationes tuas non sum oblitus. Dicitur tandem contemplatiua mens desolata seu derelicta à Deo, quando se illi Deus præsentem non exhibet in affectu, per infusionem gratiæ suæ exhilarantis. Hoc modo derelictæ animæ vox illa est *Ps.* 21. Deus, Deus meus, respice in me: quare me dereliquisti.

Huius autem derelictionis causas eiusmodi assignat *D. Bonau. Vel nimirum*, vt desiderium animæ ad Deum hoc ipso magis accendatur & eleuetur. *Vel* vt per hoc in maiori humilitate anima contineatur, & melius ex vitijs purgetur. *Vel* vt eo ipso pro præteritis negligentijs puniatur, & cautior ac diligentior in posterũ efficiatur. *Vel* vt inde intelligat, quod non ex debito, aut pro meritis hanc gratiã Deus conferre soleat, sed pro sua voluntate ac liberalitate. *Vel* vt vires corporales debilitatæ, per nimiam videlicet huic gratiæ adhæsionem, opportunâ illius subtractione refocillentur. *Vel* vt per hoc probetur animæ constantia ac stabilitas in continuandis spiritualibus exercitijs: fidelitas & perseuerantia in spernendis oblectationibus mundanis: longanimitas in sufferenda voluntate Diuina. *Vel denique*, vt eius meritum ac etiam præmium augeatur.

PACTVM II.

Amoris auidi, seu afficientis, & commouentis.

Quando suauitate amoris tui afficiar? Hæc

HÆc verba, quotiescunque ô IESV mi suspirando dixero, toties affectuosissimè cupio, sic suauitate amoris tui affici; vt hoc ipso totus concitatus ac permotus, ad te solum adspirem & aspiciam, nullibi quærens aliquam consolationem, nisi in te amore meo, cui per continuum studium vitæ contemplatiuæ, & iugè exercitium intimæ dilectionis, perpetuo inhærere volo. *Amen.*

Notandum est *primò*, quod refectio spiritualis, vel alias gustus suauitatis cælestis, nihil aliud est, quàm irritamentum quoddam desiderij, incitamentum amoris, & auidæ appetentiæ dulciter inhærendi amato seminiū. Vnde *S. Greg.* Augent spirituales deliciæ desideriū in mente, dum satiant: quia quanto magis earum sapor percipitur, eo amplius cognoscitur, quod auidius ametur. Hæc tamen suauitas non debet à Deo exoptari propter illā, quam inde capit anima voluptatem; sed propter promotionem, corroborationem & confirmationem ipsius animæ in Christi imitatione & amatione. Sicût enim cibis inditus est sapor, vt salubriter nutriant corpus, ob quod appeti debent, non autem ob gulæ delectamentum: ita amori nostro, quo Deum intimè amamus, suauitas cælestis nonnunquam commiscetur, vt hoc ipso, anima lassa ac desolata reficiatur, afficiatur, recreetur, & in profectu vitæ spiritualis promoueatur.

Notandum *secundò*, quod homo vitæ spiri-

tuali deditus, in studio inhærendi Deo his proficit gradibus. *Primo*, quando orationi vacans, cum labore ac fatigatione mentis euagationes comprimit, & affectus suos per terrena desideria errantes cum difficultate colligit. *Secundo*, quando ex longo vsu orandi mentaliter, facilius iam cor suum cohibet, iamq; secũ passim habitat & spiritualia tractat, iuxta illud *Exod.* 16. Maneat vnusquisque apud semetipsum, nullus egrediatur ostium domus suæ die sabbathi, & sabbathizabit populus. *Tertio*, quando iam homo delectabiliter in profundo sui cum Deo iugiter deambulat, colloquitur, manet, & conquiescit, ac vnum cum illo in illius amoris fruitione efficitur, ita vt quæuis extrouersio sui, sit illi magna desolatio, grauis tribulatio, & nimia afflictio.

PACTVM III.

Amoris saturantis.

Quando suauitate amoris tui saturabor?

HÆc verba, quotiescunque suspirando dixero, toties ô IESV mi affectuosissimè cupio, sic suauitate amoris tui saturari (quod ipsum promisisti dicens *Matt.* 5. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur.) vt in comparatione bonorum spiritualium ac cælestium, omnia bona sæculi huius, sint mihi contemptui ac fastidio, & reputationi meæ, vt stercora, iuxta illud *Prou.*

27. Ani-

27. Anima saturata (consolationibus ac suauitatibus cælestibus) calcabit (*hoc est*, contemnet cupiditatis æternæ) fauum. *Amen.*

PACTVM IV.

Amoris inebriantis.

Quando suauitate amoris tui inebriabor?

HÆc verba, quotiescunque suspirando dixero, toties ô IESV mi affectuosissimè cupio, sic suauitate amoris tui spiritualiter inebriari, vt iam, non solum fastidiam & contemnam solatium quoduis mundanum; verum etiam, vt quæram pati omne aduersum, placeamq; mihiipsi in quibuscunq; pœnis, opprobrijs, & persecutionibus propter tui amorem ac imitationem, cum tuo Apostolo sic dicente 2. *Cor.* 12. Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo. *A.*

Notandum est, quod ebrietas duplex habetur, alia *sensualis*, alia *spiritualis*. Sensualis ebrietas, vel est *propria*, vel *impropria*. Propria, illa dicitur, per quam menti quædam sui obliuio generatur, ex superfluorum potuũ indulgentia: quæ deinde strictè & largè accipitur; *largè* accepta, significat satis abundantem sumptionem potus vsque ad hilaritatem: & in hoc sensu illud est quod dicitur de fratribus Ioseph *Gen.* 23. Biberuntque & inebriati sunt cum eo. *Strictè* verò sumpta, significat exces-

excessum in potando causâ voluptatis, vsq; ad violentam priuationē vsus rationis, aliquando & ipsorum sensuum corporalium. De hac ebrietate illud est 1. *Cor.* 6. Neque ebriosi regnum Dei possidebunt.

Ebrietas sensualis impropria, seu metaphorica, significat omnem cuiuslibet inordinatæ affectionis insolentem ac exuberantem commotionem; mentis videlicet, aut solam confusionem ac perturbationem efficientem, aut etiam ipsam excæcationē perpetuam causantem. Tali affectuum ebrietate, mulier illa Babilonica ebria esse dicitur (*Apoc.* 17.) de sanguine Sanctorum, & de sanguine Martyrū IESV: & omnes qui inhabitant terram, de vino prostitutionis eius. Eadem quoque ebrietate, æstimantur esse ebrij, de quibus dicitur *Prou.* 2. Lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis.

Spiritualis ebrietas, quæ etiam sub metaphorica continetur, est bona & sancta, de qua habetur illud *Psal.* 22. Calix meus inebrians, quàm præclarus est. *Et ad Ephes* 5. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria; sed implemini Spiritu sancto. *Et in hymno Ecclesiastico.* Linguis loquuntur omnium: Turbæ pauent gentilium. Musto madere deputant. Quos spiritus repleuerat. Ad hanc sanctam ebrietatem inuitamur à sponso cælesti, dicente *Cant.* 5. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Et *Ioan.* 7. Si quis sitit (*spiritualem*

scilicet

scilicet consolationem) veniat ad me (*affectu amoris & effectu imitationis*) & (*ad ebrietatem spiritus*) bibat. Verum, sicut qui excessu alicuius potus, rationis vsû destituuntur; dicunt & agunt multa, quæ à communi modo, & sæpe à rectæ rationis præscripto aliena sunt: ita qui de vino cælestis consolationis ac suauitatis plus percipiunt, quàm cor seu appetitus illorum rationalis capere ac digerere possit; multa cum inusitato feruore operantur & loquuntur, ipsis etiam cæteris spiritualibus admiranda.

Porrò spiritualis ebrietas duplex est, *sobria* nimirum & *ecstatica*. Ebrietas sobria illa est, quæ mentem non alienat ab vsu sensuum inferiorum, nisi ab ipso vsu rationis inferioris, & sensualitatis immoderatè sese habentis. Vnde hac ebrij ebrietate, absque vllo sensu remurmurationum inferioris rationis, & perturbationum sensualitatis, propter amorem ac imitationem Christi, in amissione bonorũ temporalium, summoperè lætantur & hilarescunt; ac in quibusuis persecutionibus, contumelijs, despectibus, infirmitatibus & aduersitatibus gaudent & gloriantur. Sic inebriati fuerunt, de quibus est *Actor.* 5. Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine IESV contumeliam pati. Sic inebriatus fuit S. Paulus, cùm diceret *Galat.* 6. Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri IESV Christi: per quem

mihi

mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Si & S. Pater Franciſcus inebriatus fuit, cùm à patre ſuo carnali, ſuſtineret carceres & plagas abſque ſigno doloris: & cum totus coram hominibus ſe denudaret ſine affectu pudoris: & cum veſtimenta ſua patri reſtitueret nullo reſpectu habito ſuæ humanæ neceſſitatis: & cum omnibus paternis facultatibus in præſentia proprij Epiſcopi lætus & gaudens renunciaret, propter deſiderium Chriſti imitationis.

Ebrietas ecſtatica illa eſt, quæ mentem alienat, vel non niſi ab ipſo vſu (qui quidem vſus aut eſt plenus, aut ſemiplenus) ſenſuum corporalium. *id eſt*, aut ſolum à circumſpecta & diſtincta exteriori aduertentia, aut etiam & à confuſa. Vel quoque & à quodam vſu naturæ. Et ſic præſens ebrietas ſpiritus, trifariam diuiditur, ſeu, in tres quoſdam gradus diſtinguitur. Vnde ebrij iſtâ ebrietate, quæ mentem alienat à ſemipleno vſu ſenſuum corporaliū, ſeu à diſtincta eorum aduertentia; aliquando præ abundantia ſpiritualis gaudij, prorumpunt in cantica & laudes diuinas; aliquando in multas lachrymas reſoluuntur; aliquando membris omnibus inquieti fiunt, ita vt nunquam conſiſtant, ſed curſitent, ſaltent, tripudiant, manibus plaudant, magniſque vocibus, eam, quam intus ſentiunt, teſtentur voluptatem, ac eo pacto exterius ſe habeant, & ea pati videantur, ac ſi vino vel ſicera nimis impleti,

eti, exceptis duntaxat indecoris gestibus, quibus Spiritus sanctus charissimos suos inbriatos custodit: mente interim eorum plenius quam vnquam iudicij sui compote; quæ uippè, optimo suo obiecto, secundum optiam sui partem, optimo modo, qui potest in ac vita haberi, coniuncta est. Hoc modo fuit ebriatus Dauid, cum in introitu Arcæ teamenti in ciuitatem, iubilans, insolito more otis viribus saltaret coram Domino.

Ebrij vero istâ ebrietate spiritus, quæ mentem alienat à pleno vsu sensuũ corporalium: eu, non solum à distincta, verum etiam & à confusa eorum aduertentia; præ actuali ineffabilium voluptatum cælestium experientiâ, sic in omnibus sensibus obmutescunt, vt nullum tormentum sentire possint.

Ebrij tandem istâ ebrietate, quæ & ab ipso vsu naturæ menté quodammodo alienare videtur, non sunt à corpore soluti, sicut mortui: Vnde quamuis priuentur vsu naturæ quo ad motum corporalem, non priuantur tamen, quo ad aliquam tenuissimam spirationem, stationem, flexionem, ac oculorum in cælo fixionem. Huiusmodi ecstatica ebrietate, ebria fuit sponsa, cùm diceret *Cant.* 1. Introduxit me Rex in cellaria sua (vbi scilicet continetur vinum ineffabilis suauitatis supermundanarum deliciarum, & claritatis indicibilis theoriarum, seu diuinarum reuelationũ ac illuminationum) exultabimus & lætabimur in te.

PACTVM V.

Amoris securi.

Quando suauitate amoris tui inebriatus, securus efficiar?

HÆc verba, quotiescunque suspirando dixero, toties ô IESV mi affectuosissimè cupio, illo dulci tuo ac sapido amore impleri & inebriari, qui spiritum meum intimè tibi inhærere faciens, ac vnum tecum in vna fruitione ac sapientia efficiens, perfectè me securum reddat de mutua nostri consummata ac perpetua amicitia, *Amen.*

Notandum est, quod vir deuotus intimè Deo inhærens, tunc in vna fruitione seu in vno sapido amore, vnum efficitur cum Deo, quando ipso actu perfectè Deum amat, & se vicissim à Deo intimè amari experitur: in tantum autem de Diuino erga se amore securus est, inquantum & certus, quia certitudo generat securitatem: Vnde sicut triplex haberi potest certitudo de vera Dei amicitia, ita & securitas: *Vtpotè*, coniecturalis, experimentalis & reuelationis.

CERTITVDO coniecturalis, vel alias moralis ac probabilis (de qua habetur 2. *Petr.* 1. Fratres, magis satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis, venit ex firmis sacræ scripturæ ac sanctorum Patrum testimonijs, & ex ipsius Diuinæ in nobis gratiæ effectis: gratia enim Dei seu

chari-

aritas Spiritus sancti in cordibus nostris
ffusa; vacua, otiosaque in nobis esse non po-
st: sed sicut sol claritate & caliditate suâ,
tum mundum illustrat & fœcundum red-
t; ita gratia seu charitas Dei perfecta, sub-
ctos sibi illuminat, inflammat, exhilârat, fa-
tq; fæcundos ac frugiferos. Quod dum ob-
ruamus, iam hoc ipso certi & securi effici-
ur, quod Deum diligamus, & à Deo diligã-
ur, secundum illud *Prou* 8. Ego diligentes
ie diligo. *Effecta* autem gratiæ, quæ etiam si-
na charitatis ac amicitiæ Dei dicuntur, pos-
int dari plura.

Primum effectum ac signum, est detestatio
mnium peccatorum perpetua, propter
olius Dei offensam: nam dicitur *Ps.* 96. Qui
iligitis Dominũ, odite malum. *Ratio* autem
uius signi est, quia charitas & peccatũ mor-
ale opponũtur sibi, quam ob rem stare simul
n eadem voluntate non possunt: & ideo quan-
lo charitas est in voluntate, expellit peccatũ
per contritionis detestationem. Quod autem
præsens detestatio debeat esse perpetua, &
hoc, propter solius Dei offensam, ratio est:
quia potest quis detestari peccata præterita
per amorem naturalem, & per acquisitã Dei
dilectionem, sed non in perpetuum, *id est*, non
stabiliter, seu non cum firmo ac efficaci pro-
posito cauendi futura peccata; nam propter
suam libertatem, potest aliquis absque gratia
Dei, quodlibet vitare peccatum mortale; non
tamen

tamen propter infirmitatem potest diu (ad decursum videlicet vnius & alterius tertijque mensis: cuiusmodi tempus requirit probati & purgatio incipientium) omnia in commune vitare, quin in aliquod illorum incidat.

Secundum signum ac effectum, est vera, integra, ac studiosa mandatorum Dei obseruatio, iuxta illud *Ioan.* 14. Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me: qui autem diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. *Et infra.* Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. In quæ verba *S. Greg.* In quorundam corda venit, & mansionem non facit: quia tempore tentationis ab eo recedunt. In quorundam corda venit, & mansionem facit: quia sic amor siue charitas Dei eos penetrat, vt ab amore, tempore tentationis non recedant. *hæc ille.*

Tertium effectum ac signum, est patratio multorum bonorum operum, iuxta illud *Matt.* 7. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: mala autem arbor, malos fructus facit. *Ratio* huius signi est, quia charitas, quæ est amor vltimi finis, maximè est operatiua, & ideo imperat omnem actum ordinatum vel ordinabilem in hunc finem. Vnde S. Greg. ait supra illud *Ioan.* 14. Si quis diligit me,

Nun-

Nunquam eſt amor Dei otioſus: operatur enim magna ſi eſt: ſi autem operari renuit, amor non eſt.

Quartum, eſt vitalis ſenſuum ſpiritualium in vitæ contemplatiuæ ſtudijs exercitatio. *Ratio* huius ſigni eſt, quia ſicut ſenſuum corporalium exercitatio, ſignum eſt vitæ corporalis: ita exercitatio vel vſus ſenſuum ſpiritualium, ſignum eſt vitæ ſpiritualis. Vnde *S. Greg.* Habitare in corpore animam, probant vitales ſenſus: ita habitare in anima ſpiritum, probat vita ſpiritualis. Illud ex viſu & auditu dignoſcitur, iſtud ex charitate & alijs virtutibus probatur.

Quintum, eſt feruida Chriſti imitatio, iuxta illud *Ioan.* 8. Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris: ſed habebit lumen vitæ. *Ratio* huius ſigni eſt, quia amor transformat amantem in ſimilitudinem amati, quo ad operationem puta arduam & difficilem. *Velut nimirum* eſt, propter Chriſtum omnia mundana & ſeipſum relinquere, iuxta illud *Luc.* 14. Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam; non poteſt meus eſſe diſcipulus. *Et infra.* Qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt eſſe meus diſcipulus. Et iuxta illud *Cant.* 8. Fortis eſt, vt mors dilectio. Nam ſicut mors per ſuam fortitudinem ſeparat animam à corpore; ſic amor Chriſti alienat mentem à ſui ac

mundanorum dilectione. *Velut quoque* est, inimicos diligere, iuxta illud *Matth.* 5. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: vt sitis filij Patris vestri, qui in cælis est. *Velut denique* est, aduersa omnia æquo animo tolerare, iuxta illud 1. *Cor.* 13. Charitas omnia suffert, omnia sustinet. *Velut tandem* est, pro salute proximi, semper habere paratum animum subire mortem, iuxta illud 1. *Ioan.* 3. In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animam ponere.

Sextum effectum gratiæ Dei, ac signum charitatis, mutuæque inter nos ac Deum nostrum amicitiæ indicium, est victoria cupiditatis & timoris mundanorum. De prima parte signi *S. Aug.* Charitatis venenum, est spes adipiscendorum temporalium: & nutrimentum charitatis, est imminutio cupiditatis: perfectio verò charitatis est, vbi nulla est cupiditas. De secunda 1. *Ioan.* 4. Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem. Est autem timor *sextuplex*, naturalis videlicet, humanus, mundanus, seruilis, initialis, & filialis. *Timor* naturalis est, quo ante actum rationis timemus naturæ nostræ incommodum, vt est egestas, infirmitas, mors, &c. Hunc timorem tolerat charitas perfecta, quia nec vituperabilis, nec laudabilis est. *Ti-*

mor

mor humanus est, quo post actum rationis timetur nocumentum corporis. Hoc timore superatus Petrus, negauit Christum. *Timor* mundanus est, quo post actum rationis timetur amissio bonorum temporalium, gratia Principum, &c. Hoc timore superatus Pilatus, condemnauit Christum. *Timor* Dei seruilis est, quo timetur peccatum, non propter culpam ac Dei offensam, sed propter pœnam, tam præsentis quàm futuri sæculi. Hunc timorem (quamuis eum habeamus à Spiritu sancto, vt videlicet origini conuersionis nostræ deseruiat) foras mittit charitas: quia non est cum Spiritu sancto. *id est*, cum gratia Spiritus sancti: ac multo magis, foras mittit timorem humanum & mundanum. quorum neuter est à Spiritu sancto. *id est*, ab impulsu ac inspiratione illius. *Timor* Dei initialis est, quo timetur peccatum, primariò propter offensam Dei, secundariò propter pœnam æternam. Hic timor est iam cum Spiritu sancto, de quo habetur illud *Ps.* 110. Initium sapientiæ, (seu charitatis) timor Domini. *Timor* Dei filialis, vel alias castus, sanctus, perfectus & reuerentialis, quem non excludit perfecta charitas, est, quo timetur quæuis offensa ac irreuerentia Dei, propter solum Deum. De hoc timore illud est *Psal.* 18. Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi.

Septimum effectum gratiæ, signumq; charitatis ac amicitiæ Dei, puta esse, *tum* pro-

funda ac intima ſuſpiria amantis ad amatum. *Ratio* eſt, quia, quando memoria amati, mentis intima amantis tangit; ſtatim amoroſa ſuſpiria tanquam quoſdam nuncios amoris ſurſum mittit, donec eam iucunda dilecti præſentia viſitet & conſoletur. *Tum* alta deſideria amantis. *Ratio* eſt, quia, quanto magis accenditur amor Dei in amante, tanto deſideria amoroſa perfectius ſurſum feruntur, nec quieſcunt, donec ad dulcem amplexum amati perueniant. *Tum* cogitationes languidæ. *id eſt*, impatientes: ſeu cogitationes amoris impatientis, qui nimirum cum anxietate ſemper appetit intimam cum amato vnionem. *Ratio* eſt ſigni huius, qũia neceſſe eſt, vt quò præceſſit dilectionis theſaurus, Illuc ſequatur cogitationis amoroſus affectus. *Tum* expectationes tædioſæ amantis. *Ratio* eſt, quia vt ait *Richardus*. Amanti omnis mora nimis longa videtur, expectatio oneroſa, clamat cum *S. Iob.* Tædet animam meam vitæ meæ. Quod exponens *S. Greg. lib. 9. Moral.* dicit. Præſens vita vileſcere ac tædere incipit, dum diuinus amor dulceſcere ac perfici cæpit. Vnde amans perfectè, cum tædio quodam faſtidit omne, quod curſum eius amoris impedit. *Tum* affectiones ecſtaticæ. *Ratio* eſt, quia ſecundum *S. Dionyſium.* Amor perfectus in Deum tendens, eſt faciens ecſtaſim ſpiritus: amor enim non permittit amatores eſſe ſui ipſorum, per mentis ſobrietatem; ſed eorum qui amantur,

per mentis excessum. Et in hoc sensu loquitur *D. Bern.* inquiens. Non est præsentior noster spiritus vbi animat, quam vbi amat.

Certitudo experimentalis venit animæ, *tum* ex testimonio speciali Spiritus sancti intus loquentis spiritui nostro (iuxta illud *Rom.* 8.) quod sumus filij Dei: *tum* ex ipsa perceptione Diuinæ bonitatis, ac notitia affectiua præsentiæ Dei amicabilis: quæ alias, comparatione futuræ fruitionis, dici solet gustus æternæ dulcedinis, aut etiam haustus ac prægustatio cælestis suauitatis: & comparatione cuiusuis mundanæ voluptatis ac delectationis, quam excedit modis innumerabilibus, dicitur ebrietas. Hac certitudine certus fuit S. Paulus, cùm diceret. *Rom.* 8. Certus sum, quod neque mors, neque vita (*nec aliud quodcunque*) separabit me à charitate Dei.

Certitudinem reuelationis, facit quædam cognitio Dei ac diuinorum clara, quantum scilicet huius viæ status permittit; quæ habetur, quando se Deus manifestat per lumen, non naturæ, aut fidei & donorum Spiritus sancti; sed per quoddam aliud simile prophetico, siue habitus infusi, siue speciei intelligibilis cælitus venientis: vbi vir contemplatiuus altissimo confortatus auxilio, in illo lucis supercælestis radio, cognoscit Deum, ac simul cum Deo omnia secreta & arcana vitæ spiritualis comprehendit; seque ipsum, certum ac securum esse de gratia & amicitia Dei perpetua, optimè intelligit.

PACTVM VI.

Amoris tranquilli, seu quieti.

Quando suauitate amoris tui inebrietus, securè quiescam?

HÆc verba quotiescunque suspirando dixero, toties ô IESV mi affectuosissime cupio, illo tuo suauissimo amoris vino sic inebriari, vt iam plenè in te perpetuo conquiescam. *Amen.*

Notandum est primo, quod amor quietus seu tranquillus, supremum inter omnes amores obtinet locum, & est perfectus virtutum omnium decor ac ornamentum: nam omne quidquid sibi & suo amato dissimile est, velut ignitorum carbonum congeries, in se, in suoque feruore & ardore consumit, vt reddat cunctas animæ vires sibi vnitas, & in vna cum Deo vnione copulatas.

Notandum secundò, quod quies, tranquillitas, pax, sabbatismus, otium & silentium, propriè accepta, diuersa significant: sed figuratè ac spiritualiter sumpta, idem sonare videntur. *Primo* modo quies accepta, notat laxamentum corporis & animi, ac motus cessationem. *Tranquillitas*, notat cessationem fluctuationis ac perturbationis. *Pax*, notat cessationem tumultuationis. *Sabbatismus* seu sabbatum, notat vacationem ab omni labore seruili. *Otium*, notat cessationem ab omni operatione. *Silentium*, notat cessationem à lo-

cutione.

cutione. *Secundo* modo ista omnia accepta, adhuc dupliciter considerantur, aliter videlicet ab *Asceticis*, & aliter à *Mysticis*. Ascetica quies, tranquillitas, pax, &c. tres habet gradus. In *primo* stat aliquis, cùm cessat in eo ex studio mortificationis internæ omnis motus sensualitatis inordinatus; omnisque perturbatio ac tumultuatio discursuum rationis inferioris, & quæuis fluctuatio instabilitatis propositorum ac intentionum sedatur: & cùm vacat ab omni labore seruili actualiū peccatorum; cessatque ab omni operatione consurgentium in se vitiorum, imo & ab omni locutione tam internæ quam externæ murmurationis, & hoc ob amorem Dei ac legis eius Diuinæ. Vnde est quod dicitur *Ps.* 118. Pax multa, diligentibus legem tuam. Peccatores autem, ac passionati homines, legem Dei non amantes, nullo modo huiusmodi pacem, quietem ac tranquillitatem habere possunt, iuxta illud *Isa.* 57. Non est pax impijs. Et *D. Aug.* Multi vacant membris, & tumultuantur conscientiâ: solus cui adest bona conscientia, tranquillus est.

In *secundo gradu* stat aliquis, cùm cessat ab omni opere vano ac inutili studio, mentem in exercitijs spiritualibus distrahente ac impediente; & quærit cellæ solitudinem, vbi in silentio sacræ lectioni, asceticæ meditationi ac mentali orationi vacare possit, donec illud in seipso experiatur, quod de quolibet huiusmodi studioso dictum est, *Tren.* 3. Bonum est vi-

ro (*id est, honestum est, vtile, & delectabile, homini in ætate virili constituto*) cùm portauerit iugum (*disciplinæ scilicet religiosæ ac imitationis Christi, quod alias graue esse videtur sensualitati, sed re vera spiritui leue ac suaue est*) ab adolescentia sua (*id est, ab ipsa tenera ætate*) sedebit solitarius (*consortia vanorum hominum fugiendo*) & tacebit (*de cælestibus ac æternis legendo & meditando*) quia (*actibus anagogicis*) leuauit se (*in Deũ*) super se.

In *tertio* pacis Christi gradu stat aliquis, cùm veræ ac perfectæ contemplationi ordinariæ deditus est; ac cælesti iucunditate perfusus, completam sui cum Deo celebrat sobriam vnionem. Hanc pacem promisit ac dedit Christus Dominus suis discipulis, dicens *Ioan.* 14. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. *id est*, non corporalem sed spiritualem. Hanc pacẽ sponsa Christi aliquando sibi pollicebatur dicens *Cant.* 8. Læua eius sub capitẽ meo (*id est*, amor & timor mundanorum, quæ sunt à sinistris sponsi mei cælestis, ad rationẽ meam superiorem perturbandam, minime ascendunt) & (*ideo*) dextera illius (in qua sunt omnes thesauri voluptatum & consolationum cælestium) amplexabitur me. *id est*, vnitam me sibi reddet, & consequenter, perfectè quietam faciet.

Mystica quies (iuxta *D. Bon. opusculo de* 7.

grad.

grad. contemplationis extraordinariæ) eſt totius animæ mira & ſuauis tranquillitas, per infuſam nobis ex frequentia orationis dulcedinem concreata, &c. De huiuſmodi quiete illud eſt *Pſ.* 75. Reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi. *id eſt.* Extremitates ſeu ſummitates cogitationis, vel alias actus ordinariæ contemplationis meæ ſabbatizabunt tibi ô Deus, aut feſto otio otiabuntur, ac ſancta quiete conquieſcent: dum ſcilicet potentiæ ſpiritus mei, ſuâ vſitatâ connaturalique actiuitate, in tuam Diuinam cælitus infuſam deficient actiuitatem. Huiuſmodi quies, typus eſt illius cæleſtis pacis, ad quam donec perueniamus, ex toto adhuc quieti eſſe non poſſumus, iuxta illud *D. Auguſtini* effatum. Quia feciſti nos ad te (ô *Deus*) inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te.

SCALA VI.

Pactorum amoris violenti.

PACTVM I.

Amoris vulnerantis.

Quando amore amoris tui vulnerabor?

HÆc verba quotieſcunque ex intimo cordis mei ſuſpirando dixero, toties ô Deus meus intendo & affectuoſiſſimè cupio, ſic iaculo amoris tui vulnerari, vt ſecundum totam animam meam ab omnibus inferioribus ab-

stractus, & ad te solum concitatus ac permotus, nihil omnino tecum transitorij desiderare ac diligere queam, *Amen.*

Notandum est primo, quod amor violentus, tunc vulnerare dicitur amantes, quando illos commouet ac impellit ad amandum ipsa sua non nisi amata. Hoc telo amoris ac deuotionis sponsæ, vulneratum se sponsus fatetur, dicens *Cant.* 4. Vulnerâsti cor meum soror mea sponsa. *id est*, ó anima deuota, sic amore tuo concitâsti, permouisti, induxisti ac inflammâsti spiritum meum, vt omninò te reamare cogar, ac vnum te mecum in hoc meo amore efficere necesse habeam. Eodem amoris telo sponsa se vulneratam esse confitetur, dicens *Cant.* 2. *iuxta* 70. *interpretes*. Vulnerata charitate ego sum. *id est*. cor meum totum sic ad amorem tui excessiuum dilecte mi, in contemplatione scilicet tuarum perfectionum, in me sentio esse per motum, irritatum & inflammatum, ac præ magno tui desiderio apertum & dilatatum, vt verè ac propriè realiterque tantâ violentiâ vulneratum & minutatim incisum sit. Vnde *Harphius Henricus in Mystica Theol.* Cor, eo quod tam latè apertum est, læditur & vulneratur: quamuis autem læsionē huiusmodi patiatur, tamen tristitiam non habet, quia amoris vulneratio, est dulcissima passio & leuissima pœna. Nec hoc mirum est, cum scriptum inueniatur, nonnullos propter tantam cordis apertionem mortem incurisse:

& istud

& istud accidit ex gaudio, voluptate vel amore, prout legitur, quod Brugis deuota quædam fæmina moriebatur in sermone sacro præ magnitudine amoris. Similiter legimus de quodam milite, qui moriebatur in loco de quo Dominus noster cælos ascendit. Ista læsio est etiam signum futuræ sanitatis spiritualis atque Diuinæ visitationis: quia Christus splendidus sol iustitiæ infundit secundo & tertio, imo multis vicibus, huiusmodi vulnerato cordi radios Diuinæ claritatis, dulcedinis & charitatis, excitando multoties animam ad amplexum suæ vnionis, sicque cordis vulnus renouat & aggrauat: verumtamen eo tempore vulnus hoc vnctum est superabundantissimis delicijs, quas cor ipsum recipit. *hac ille.*

Notandum secundò, quod sicut homo mundanus, aliquando læsus à suo aduersario, siue in bonis fortunæ, siue in bonis corporis, siue in bonis famæ, in tantum telo iracundiæ ac odij vulneratur ac permouetur contra se lædentem, vt durante illius vulneris dolore, nihil aliud nisi malum de suo inimico audit, cogitat & loquitur. *Et è contra:* sicut idem homo carnalis ac mundanus, telo amoris amati sui vulneratus seu concitatus, nihil aliud nisi bonum de amato suo audit, cogitat & loquitur, cum illoque præsente delectabiliter conuersatur. Ita anima accepto vulnere cælestis amoris, perpetuo agitur odio contra

peccatum, & nulla amplius auditione, cogitatione & collocutione recreatur & consolatur, nisi illa fuerit de sui dilecti gloria, potentia, sapientia, bonitate, pulchritudine & similibus, ad cuius præsentiam semper suspirat, semper anhelat, semper rapi desiderat: est enim hoc vulnus tam intimum, vt illud anima dissimulare non possit. *Item*, sicut recenter vulneratus in corpore, clamoribus atque suspirijs aërem replet, alia incommoda minimè sentiens. Ita amore in anima vulneratus, adeo ab amore consanguineorum & amicorum, ac omnium rerum temporalium auertitur, vt eorum incommodis & aduersitatibus, quas antea proprias reputabat, præ vehementia amoris diuini, quasi ad se non pertinerent, minimè immutetur.

PACTVM II.

Amoris ligantis.

Quando amore amoris tui ligabor?

HÆc verba, quotiescunque suspirando dixero; toties ô Deus meus ardentissimè desidero, sic vinculo charitatis tuæ secundum omnes vires animæ meæ constringi, ac tibi soli alligari; vt nihil aliud nisi te amatum meũ aut propter te cogitare possim. *Amen.*

Notandum est primò, quod amor habet sua vincula, de quibus Spiritus sanctus *Oseæ* 11. In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. Huiusmodi vincula non sunt aliud,

liud, quam dona Dei ab anima benè perpensa: dona videlicet, *naturæ, gratiæ, & gloriæ*, ex quibus fit funiculus triplus, qui difficilè rumpitur. Hoc funiculo ita ligatur anima, vt in perfectiorem amorem, quam dum esset vulnerata procedat. Plus enim est (vt ait *Richardus de gradibus violentæ charitatis*) ligari quàm vulnerari.

Notandum secundò, quod amor violentus, tunc ligare animam dicitur, quando eam Deo perpetuâ quadam amatione & cogitatione compellit inhærere. In qua tamen iugi dilectione ac memoria Dei, minimè iam laborat anima ac fatigatur; imo id illi labori est, ad alia videlicet quæ Deus non sunt, quamuis bona & vtilia, cogitatione deuolui: ea tamen, cùm sibi incumbunt, non omittit, sed vim sibi facit, vt propter Deum alia (licet non aliena) à Deo, cogitet; in illo nihilominus memoriã & amoris affectionem cui alligata est fixam retinens.

Pactvm III.

Amoris languidum facientis.

Quando amore amoris tui infirmabor?

HÆc verba, quotiescunque ex intimo animæ meæ suspirando dixero, toties Domine Deus meus feruentissimè concupiscere intendo, ac reuera concupisco, sic amore amoris tui transfigi ac penetrari; vt deinceps

cuncta mihi sæculi huius prospera, tanquam cibaria infirmo ac languido, amara & insulsa esse videantur: & vt nullis vnquam huius mundi aduersis, tanquam insensibilis factus, aliquatenus commouear. *Amen*.

Notandum est primò, quod spiritualis languor, non aliud est apud Ascetas, quàm infirmatio ac debilitatio motuum sensualitatis, ex nimia intensione & eleuatione proueniens diuini amoris, quo mens in Deum extenditur. Vnde glossa dicit (super illud *Gen*. 32. Angelus Domini tetigit neruũ femoris eius, & statim emarcuit.) Crescente virtute mentis, decrescit fortitudo corporis.

Notandum secundò, quod amor languoré asceticum in anima efficiens, ille dicitur, qui sic animam Deo inhærere facit, vt ad cuncta visibilia ac transitoria quodammodo insensibilis ac inidonea reddatur. Vnde *glossa loco citato*. Quanto ad maiorem sponsi se accendit mens, tanto ab amore temporalium languescit. Et supra illud *Cant*. 5. Adiuro vos filiæ Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, vt nuntietis ei, quia amore langueo. *Sic ait*: Quia præ amoris magnitudine, omnia temporalia sunt mihi in fastidio. *Item*. Amor languidum faciens, ille dicitur, quo sic anima in Deum excedit, vt præsentem vitam continuo habeat aspernabilem, & mortem omnino desiderabilem. Vnde iterum *glossa supra eadem verba*, Quia amore langueo. *sic ait*. Quia

præ amoris magnitudine, mors mihi est in desiderio, etiam per dira tormenta; & vita in fastidio, cum patientia.

Notandum tertiò, quod languor animæ, seu amor languidam faciens animam, idem est Mysticis, quod amoris æstus, internam quandam generans impatientiam, quæ rationi morem gerere & obsequi non vult, donec re amata potiatur. *Vel* idem est, quod feruor desiderij, & auida, inhians, semperq; famelica appetentia vnionis passiuæ cum Deo, ad quam se sentit anima diuinitus vulnere mystico commotam ac inuitatam esse, illam tamen consequi non potest, non tam ex propria quàm ex Dei causa.

PACTVM IV.

Amoris defectum afferentis.

Quando amore amoris tui moriar?

HÆc verba, quotiescunque affectuosè suspirando dixero, toties Domine Deus meus intimè desidero, sic amore amoris tui sauciari, transfigi, penetrari & inflammari; vt omni motuum sensualitatis meæ exusta & emortua inordinatione, totus in te deficiens, perpetua spiritus mei gaudeam libertate. *A.*

Notandum est primò, quod mors multiplex habetur. *Prima* est naturalis, quæ significat priuationem præsentis vitæ, animæq; à corpore separationem. *Secunda* dicitur moralis Philosophica, quâ moritur aliquis, quando

causâ

causâ honestatis internæ, adhuc in corpore constitutus, corporeas illecebras morali docente Philosophia contemnit, & immoderationem passionum suarum naturalium compescit. *Tertia* mors, dicitur ciuilis, quâ moritur aliquis, *vel* quando suâ spontè renuntiat alicui dignitati: *vel* quando iuridicè infamis efficitur & actibus legitimis priuatur: *vel* quando in communitate hominum viuens, neminem afficit iniuria, & nullis commouetur ad rixas & lites aduersis, vt præsentem vitam honestè, quietè & securè traducere possit, iuxta illa duo verba antiquorum Philosophorum, Sustine & Abstine. *id est*. Sustine iniuriam, quæcunque mala illata æquo animo ferendo: & Abstine à vindicta ac omni specie mali. *Quarta* mors, dicitur culpæ, quâ quis moritur, quando propter peccatum vitâ gratiæ ac ipso Deo priuatur: quo magis anima, quam corpus spiritu viuit. De hac morte illud est *Rom*. 8. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Et *Iacob*. 1. Peccatum cum consummatum fuerit, generat mortē. Et *S. Aug. lib*. 13. *de Ciuit. Dei*. Multi in corporibus viuis, animas mortuas portare noscuntur. *Quinta* mors, dicitur gehennæ, quæ est perpessio doloris æterni, damnatio perpetua, & exclusio à gloria cæiesti. Hanc mortem animæ infelicissimam, S. Ioannes (*Apoc*. 21.) vocat mortem secundam: quia supponit ac sequitur mortem culpæ. *Sexta* mors, dicitur

spiri-

ſpiritualis, quam optat quiſque ſuæ ſalutis amator, dicens illud in profundo ſui ſæpiſſimè. *Num.* 23. Moriatur anima mea morte iuſtorum. Hæc autem mors, vel eſt communis, vel ſpecialis. *Communis* illa eſt, quâ moriuntur omnes iuſti peccatis ſuis, propter Dei præceptionem. De hac morte illud eſt *Epheſ.* 2. Et vos conuificauit, cùm eſſetis mortui delictis & peccatis veſtris. *Specialis* mors ſpiritualium, alia eſt *aſcetica*, alia *myſtica*: Aſceticâ morte moriuntur, qui liberâ voluntate huius mundi poſſeſſionibus, voluptatibus & honoribus abrenuntiantes, continuo mortificationi externæ & internæ, ac imitationi Chriſti inſiſtunt, iuxta illud *Galat.* 5. Qui ſunt Chriſti (*imitatores veri*) carnem ſuam crucifixerunt, cum vitijs & concupiſcentijs. Hac morte mortuus fuerat S. Paulus cùm diceret *Galat.* 6. Mihi mundus crucifixus (*id eſt, mortuus*) eſt, & ego (*mortuus ſum*) mundo.

Myſtica mors quadrupliciter accidit. *Vel nimirum*, quando curſus vitæ huius ac munus expletur modo extraordinario: quod fit, cum anima, non præ multitudine naturalis infirmitatis ac doloris, ſed præ magnitudine ac intenſione Diuini amoris à corpore ſeperatur. Et talis fuit mors Beatiſſimæ V. Mariæ Matris Dei, & aliquorum ſanctorũ. *Vel etiam*, quando anima omnino ſeparatur ab omnibus, non ſolum quæ peccati aliquam ei præſtant occaſionem, verum & quæ obicem ponunt

nunt ipsius supremæ perfectionis obtinendæ aut quocunque modo impediunt eam, ne Deo intimè coniungatur. *Vt sunt* irretentibilia & absoluta mysticorum, & ipsa connaturalis animæ ac ordinaria actiuitas. *Vel quoque*, quando anima ingreditur altissimam contemplationem, vbi perfectissimè inhærens Deo per vnitiuum amorem, ipsam incurrit ecstasim. *Vel tandem*, quando anima ab iucundâ Dei præsentiâ per spiritualem desolationem separatur. De hac morte *Ioannes Taul. in Instit. cap.* 4. sic ait. Est alia quædam mors spiritualis, quæ est formæ nescia illa afflictio, quæ neque viam, neque fundum, neque modũ habet.

Notandum secundò, quod amor defectum afferens, seu defectus ac defectio spiritualium, aliud est asceticis, & aliud mysticis. *Ascetica defectio animæ*, significat effectum quemdam amoris Diuini, qui eo vsque crescit, vt abstrahat mentem ab imaginibus vanis & inutilibus mundanorum, & eam deficere faciat ac transformet in imagines diuinorum. Et sic præsens defectio, idem est, quod transformatio actiua, ac vnio sobria. Vnde est illud *Ps.* 118. Defecit (*id est, transformata est*) in salutare tuum anima mea. *Mystica defectio*, significat effectum quemdam amoris Diuini, qui eo vsque crescit, vt mentem alienet à suo esse actuali (*id est*, à propria eius actiuitate ac operatione) & transformet eam in esse actuale diuinum, aliquando tandem in sui fundum cæ-

itus infusum. Vbi anima, ad instar aëris in-orporati radio solari, quadam admirabili il-ustatur claritate supercælesti: & ad instar erri exardentis, quodam feruet igne amoris Dei ineffabilis: & ad instar pomi saccaro con-diti, inexplicabilem quandam imbibit sem-piternalem dulcedinem. Et sic defectio mysti-a, idem est quod transformatio ac vnio passi-a seu ecstatica. Vnde est illud *Ps.* 83. Con-upiscit & deficit anima mea in atria Domini. *Super quod D. Greg. lib. 8. moral. cap. 19. sic ait.* Concupiscunt sed non deficiunt, qui iam quidem cælestia appetunt, sed adhuc tamen à errenorum delectationibus minimè lassan-ur. Concupiscit vero & in atria Dei deficit, qui cùm æterna desiderat, in amore tempo-alium non perdurat.

Notandum tertiò, quod libertas spiritus, lia est communis, alia specialis. *Communis* li-ertas illa est, quâ omnis iustus liber est à vin-culis peccatorum. Et hæc est, de qua Aposto-us ait. 2. *Corint.* 3. Vbi spiritus Domini, ibi ibertas. *Specialis* libertas spiritus illa est, quâ vir spiritualis liber est ab omnibus quæ eius contemplationem impedire possunt. Et hæc ibertas, vel *ascetica* vel *mystica* est. Asceticã ibertatem habet spiritus, quem incontem-platione ordinaria non impedit culpa mor-dens (*id est*, inanis timor ac vana suspicio culpæ) cura pungens, sensus egens, & phan-tasmata irruentia. Mystica verò libertate

ſpiritus gaudet, cùm liber eſt ab irretentibil bus & abſolutis, contemplationi extraord nariæ inſiſtens.

SCALA VII.

Pactorum amoris Seraphici.

PACTVM I.

Amoris ſemper mobilis.

Quando veniam & apparebo ant faciem tuam, extenſus in te amo re ſemper mobili?

HÆc verba, quotieſcunque ex intimo cor dis mei ſuſpirando dixero, toties Domi ne Deus ardentiſſimè concupiſco diſſolui, & eſſe tecum, ac ſemper in te ferri intention ac mobilitate amoris mei attentiſſima, irre miſſibili, & in aliud amabile ac deſiderabil indeclinabili, *Amen*.

Notandum eſt, quod ſicut ignis inuent materia in quàm agat, mox in eam tendit abſque vlla ſuæ motionis aut actionis inter-miſſione. Ita mentes beatæ, dum Diuinam intuentur potentiam, ſapientiam, bonitatem, pulchritudinem, ac omnes alias perfectiones, inueniunt quandā materiam, in quam omni ſua affectione & amoris actione abſque vllā intermiſſione ac interruptione ſemper mo-ueantur ac tendant.

PAC-

PACTVM II.

Amoris infinibilis.

Quando veniam & apparebo ante faciem tuam, extensus in te amore infinibili?

HÆc verba, quotiescunque ex profundo cordis mei suspirando dixero, toties Do-ine Deus ardentissimè concupisco dissolui, esse tecum, ac in te ferri intentione amoris ei interminabili, *Amen.*

Notandum est primò, quod sicut semper obile, tollit interruptionem motus amoris amatore; ita infinibile seu incessabile tollit terminationẽ eiusdem motus augmentationis, intensionis, magnitudinis ac durationis.

Notandum secundò, quod sicut ignis non abet terminum in agendo, dummodo aptam nueniat materiam in quam agat, sed semper ccrescit, ac incessabili motione sua in eam endit. Ita mentes beatæ, contemplantes Deũ c eius immensitatem, infinitatem, & cæteras uiusmodi perfectiones, non habent termium in amando Deum, in quem semper per-etua motione ac incessabili actione sui amois tendunt.

PACTVM III.

Amoris semper calidi.

Quando veniam & apparebo ante faciem tuam, extensus in te amore semper calido.

HÆc verba, quotiescunque ex intimo cordis mei suspirando dixero, toties Domine Deus feruentissimè concupisco dissolui, & esse tecum, ac à te amore tui magis ac magis inflammari, & ineffabili gaudio repleri, *Amen*.

Notandum est, quod sicut ignis, quo magis appropinquat aptæ alicui materiæ, eo etiam magis proprio suo calore in omnes eius partes se diffundit: quia ab eadem materia nutrimentum & augmentum sui accipit. Ita mentes beatæ, quo magis Deo amoris affectione appropinquant, eo etiam magis amore eius incalescunt, & consequenter ineffabili gaudio & exultatione adimplentur.

PACTVM IV.

Amoris semper acuti.

Quando veniam & apparebo ante faciem tuam, extensus in te amore semper acuto?

HÆc verba, quotiescunque ex intimo cordis mei suspirando dixero, toties Domine Deus affectuosissimè desidero dissolui & esse tecum, ac amoris mei toto in te impetu ferri ac profundari, *Amen*.

Notandum est, quod sicut ignis alicubi violenter

nter occluſus, in quodam momento, impe-ſuo, ſuperat ac penetrat omnia ſui impedi-enta & intermedia, vt ibi ſit, vbi eſt eius ntrum, ac terminus, & ſcopus. Ita beati in eum ſuo amore extenſi, ſubito impetu ſuæ fectionis (acutum enim ſignificat impetum noris, & vehementiam deſiderij ardentis) nnem penetrant virtutem, profunditatem totalitatem amati ſui quantum poſſunt, vt i ſint, vbi eſt eorum amatum. *id eſt,* cum ſo amato, & in ipſo amato.

PACTVM V.

Amoris ſuperferuidi.

Quando veniam & apparebo ante faciem tuam, extenſus in te amore ſuperferuido?

HÆc verba, quotieſcunque ex intimo cordis mei ſuſpirando dixero, toties Domine Deus ardentiſſimè deſidero diſſolui & eſſe te-um: ibique in te profundatus ac ſubmerſus, more amoris tui feruere & ſuperferuere cu-io in æternum, *Amen.*

Notandum eſt, quod ſicut ignis, dum in lamma ſe erigit, ac ſe extra ſe iactat, ſuper-eruere dicitur: feruere vero, dum ſe in ſe olligit. Ita beati in gloria cæleſti, dum ſe in Deum intentione ſui amoris & contemplationis erigunt, ſuperferuere dicuntur: fer-ere aûtem, dum Deum non iam in ſe, ſed in reaturis contemplantur & amant. PA-

PACTVM GENERALE.

In quo omnia pacta præcedentia, omnium scalarum, comprobantur & confirmantur.

O Deus meus & omnia.

HÆc verba, quotiescunque suspirando dixero, toties in silentio ex profundo cordis mei, ô DEVS, qui es causa, principium, vita, & finis creaturarum, ac sanctificator & protector MEVS, in quo omnes perfectione ET OMNIA bona continentur, quibus vsqu in finem reples desiderium tuorum, coram t omnia pacta huius mei testamenti, intimo affectu subscribo, approbo, renouo, & confirmo in æternum, *Amen.*

Explicit prima pars Summarij Theosophici.

PARS

PARS SECVNDA SVMMARII ASCETICÆ ET MYSTICÆ THEOLOGIÆ.

QVINQVE TRACTATVS complectens, in quibus ipſa rudimenta ac præcepta earundem Theoſophicarum diſciplinarum explanantur: quorum quidem tractatuum ſeries talis eſt.

PRIMVS TRACTATVS, *agit de anima rationali, quatenus eſt ſubiectum Aſceticæ & Myſticæ Theologiæ, in tres portiones vſu ſpiritualium diſtincta*

SECVNDVS, *agit de notitijs virium animæ rationalis apprehenſiuarum & appetitiuarum, in quantum videlicet ex illis oratio ſpiritualium coaleſcit.*

TERTIVS, *agit de via purgationis, illuminationis & vnionis, quâ ſpirituales veniunt ad veram diuinam ſapientiam.*

QVARTVS, *agit de tribus statibus spiritualium, scilicet incipientium, proficientium, & perfectorum.*

QVINTVS, *agit de tentationibus spiritualium, & de remedijs contra easdem: & de peccatis, ad quæ huiusmodi tentationibus personæ spirituales pulsantur.*

TRACTATVS I.

De anima rationali, vt est subiectum Theologiæ spiritualis, in tres portiones vsu Ascetarum & Mysticorum distinctâ.

INTRODVCTIO.

VT nobis Asceticæ & Mysticæ Theosophia rudimenta ac præcepta facilius innotescere queant, in primis necesse est in præsent tractatu, subiectum istarum disciplinarum spiritualium, vtpotè, Animam rationalem more Mysticorum, in tres distinguere portiones (in *infimam* videlicet, *mediam* & *supremam*) earumque definire vires, ac virium declarare officia & actiones.

Infima portio Animæ rationalis, dicitur Animalitas, & Anima sine adiuncto: quia hâc parte vnitur corpori ac eius organis, vt illud non nisi animet, vegetet, viuificet & sensificet:

ificet: quod & anima irrationalis præſtat a-
nimalibus. *Item* dicitur ſenſualitas, cupidi-
tas, & Ratio inferior: quia anima rationalis
per cupiditatem ſeu appetitum ſenſitiuum,
nternè ad ea mouetur, quæ cognoſcit tam
ſenſu interiori organico, quàm ratione infe-
iori, ſenſui ſuo exteriori eſſe delectabilia:
contrarijs autem eodem modo cognitis,o
anino ſe auertit, & quantum poteſt alienat.

Media portio Animæ rationalis, dicitur
ſpiritus: *tum* quia potentiæ (vtpotè, me-
moria, intellectus & voluntas) quæ ex eo ef-
luunt tanquam radij è ſole, omnino ſunt ſpi-
rituales, non autem organicæ: nam non v-
iuntur corpori ſic, vt illo vtantur aut orga-
is illius, exercendo ſuas actiones internas;
ed ſic, vt non niſi vtantur vtente corporali
rgano, ſcilicet imaginatione: quæ ſic ſe ha-
et ad intellectum, ſicut ſe habet color ad vi-
um. *Tum* quia potentiæ ſpirituales, ad hoc
atæ ſunt animæ rationali, vt illis medianti-
us percipiat obiecta ſpiritualia. *Tum* quia
ommunes habet anima rationalis huiuſmo-
i potentias ſpirituales cum Angelis, qui
unt ſpiritus.

Suprema portio Animæ rationalis, dicitur
Mens: eo, quod emineat in animo. *Item*
icitur Vertex ſpiritus: quia anima rationa-
s hâc parte ſui, verſus Deum ſpirat intus.
d eſt, verſus Deum agit ſui intimo, in quod
ſt introuerſa & eleuata: vertex enim ſpiri-

tus, alias dicitur intimum animæ rationalis, inquantum videlicet, potentiæ ſpirituales in illum refluunt, tanquam radij in ſolem. *Vnde* etiam eſt, quod vſitatum ſit ſpiritualibus, accipere Mentem, aliquando pro ſpiritu, aliquando pro vertice ſpiritus, ac intimo animæ rationalis; ſed cum tali diſcrimine. Spiritum enim ſignificat Mens, quatenus videlicet extrauertit ſe ſuis potentijs ſpiritualibus, ad inquirenda diuina ac per aliud aſpicienda, & amore infatigabili excipienda. Verticem verò ſpiritus & intimum animæ rationalis ſignificat Mens, quatenus introuertit ſe ſecundum eaſdem potentias ac ſurſum eleua ad contemplanda diuina, & amore inſeparabili ampleſtenda.

Vſitatum quoque eſt ſpiritualibus Theologis, harum portionum ac virium nomina perſæpè confundere: ita vt aliquando, animam, pro mente & ſpiritu habeant; ſpiritum etiam pro mente, & mentem pro ſpiritu accipiant: & hoc propter ipſius animæ rationalis miram ſimplicitatem, & indiuiſibilem vnitatem. Quod tamen ſic illam diuidant: hoc faciunt, non quaſi huiuſmodi portiones aliquomodo velint eſſe localiter in anima rationali; aut quaſi anima rationalis habeat quantitatem molis ſeu magnitudinis; ſed quatenus habet quantitatem virtutis: ideoque eædem portiones ſeu partes, non poſſunt dici partes integrales, niſi virtuales ſeu potentiales;

les;

les: quia vires ac potentiæ ſunt animæ rationalis. *Hinc eſt* quod Auctor libri de Spiritu & Anima dicat *cap.* 8. Tota animæ eſſentia in ſuis potentijs conſiſtit, nec per partes diuiditur, cùm ſit ſimplex & indiuidua: etſi aliquando partes habere dicitur, ratione potius ſimilitudinis, quàm veritate compoſitionis intelligendum eſt. *Item* Ioannes Gerſon *de Myſtica Theol. part.* 2. *conſid.* 9. Dicimus de anima rationali, quod ipſa pro diuerſitate officiorum & agibilium, diſtinctas vires habet: diſtinctas inquam, non re, ſed nomine.

His itaque ſuppoſitis, adhuc reſtat, causâ maioris elucidationis, dictorum ſcilicet ac dicendorum, in ſequenti figura, portiones recenſitas ac vires animæ rationalis, delineare & demonſtrare: ac poſtmodum in tribus diſtinctionibus præſentis tractatus, ſingularum portionum vires apprehenſiuas & appetitiuas, viriumque præſentium officia & actiones declarare & explicare.

Animæ rationalis ſuprema portio, dicitur Mēs, vertex & apex ſpiritus, centrum, fundum, orificium, & ſcintilla, cuius

Vis apprehenſiua, dicitur ſimplex & pura intelligentia: aut etiam, vertex intellectus, & apex rationis.

Vis appetitiua, dicitur Syntereſis, apex voluntatis, appetitꝰ ſuperrationalis, principalis affectio, & ſupremus affectꝰ.

Media portio, dicitur ſpiritus, cuius

Vis apprehenſiua eſt Memoria, & intellectus vt ratio.

Vis appetitiua eſt voluntas, ſeu appetitꝰ rationalis.

Infima portio, dicitur Animalitas, ſenſualitas Anima & ratio inferior, cuius

Vis apprehenſiua, eſt ſenſus externꝰ & internꝰ. Senſus autem externꝰ eſt viſus, auditus, odoratus, guſtus, tactꝰ. Senſus quoque internus eſt ſenſus communis, imaginatio, phantaſia, æſtimatio & memoria.

Vis appetitiua, eſt appetitus concupiſcibilis & iraſcibilis. Appetitꝰ cõcupiſcibilis affectio eſt amor, deſideriũ, delectatio, odiũ, fuga, dolor. Appetitꝰ iraſcibilis affectio eſt ſpes, deſperatio, audacia, timor, ira.

DISTINCTIO I.

De viribus infimæ portionis, tum apprehenſiuis, tum appetitiuis.

ARTICVLVS I.

De viribus apprehenſiuis.

Vires ſenſitiuæ apprehenſiuæ ſunt duplices. Aliæ exteriores, *vt ſunt* quinque ſenſus corporis. videlicet. Viſus, Auditus, Guſtus, Odoratus, Tactus. Aliæ interiores, vt ſunt alij quinque ſenſus (qui in cerebro ſua organa habent) nempè ſenſus communis, imaginatio, phantaſia, æſtimatio & memoria. Senſus communis (qui ideo ſic vocatur, quia ex illo ſenſus exteriores prodeunt, & in illum redeunt, velut lineæ à centro in orbem, & ab orbe in centrum) habet tria officia. *Primum* eſt, formas nimirum ſeu imagines & ſimilitudines rerum ac obiectorum particularium præſentium, quas ſenſus exteriores apprehendunt, recipiendi. *Alterum* eſt, quoddam proferendi iudicium de ſenſibus exterioribus: quod nimirum viſus, apprehendat & videat album & non nigrum; auditus, audiat vocem hominis huius & non alterius; guſtus, guſtet dulce & non amarum, & ſic de reliquis. *Tertium* eſt, ſenſatum cum ſenſato (*id eſt,* rem vnam ſenſu aliquo exteriori cognitam, cum altera) comparare, ac determinare. v. g huic rei maior albedo ineſt, quàm alteri. Vel, hoc magis eſt dulce, quàm illud, &c.

Imaginatio habet officium, species videlicet seu similitudines à sensu communi apprehensas, absente re seu obiecto, formandi ac eliciendi. Vis æstimatiuæ munus est, ex formis seu imaginibus per imaginationem apprehensis, intentiones naturæ (*id est*, propensiones, seu proprietates, ac pronitates naturales) rerum sequendarum, vel fugiendarum, elicere. Secundum hanc virtutem, ouis lupum æstimat suæ vitæ hosté. Ita auté vis æstimatiua differt ab imaginatiua, sicut differt intellect⁹ practicus, ab intellectu speculatiuo.

Phantasiæ triplex est officium: *primum* est, componendi formas cum formis; ac inde fingendi nouas alias formas, vt est componere ex albo & nigro varium: quod fecerunt oues (*Gen.* 30.) dum ex apprehensione virgarum candidi & viridis coloris, parerent Iacob agnellos varios. *Secundum*, componendi intentiones cum intentionibus. Vt facit ouis, dum intentionem nati sui & alieni apprehendens, suo non nisi nato vbera præbet, & alienum à se repellit. *Tertium* est componendi formas cum intentionibus; secundum quod, ouis formam lupi fugit apprehensam.

Vis memoratiuæ seu memoriæ sensitiuæ munus est, formas nimirum, & intentiones rerum, seu obiectorum, ex ijsdem formis elicitas, conseruare, easq; præteritas reuocare ac repetere. *His sensibus* aliqui addere volunt sensum naturæ (vel alio nomine, legé naturæ,

seu

ſeu inclinationē & inſtinctū naturalē) quo natura ſuum imminens bonū vel malū præſentit. Vnde venit illud, quod aliquãdo nonnulli, præſente hoſte horripilationem ac tremorem quendã patiantur. Sed alij hunc ſenſum, cum phãtaſia ac vi æſtimatiua confundere volunt.

Notandum autem eſt, quod inſtinctum ac impulſum eiuſmodi naturalem, ſicut & primi mobilis influentias, magis animalia quàm homines præſentiunt: quia homines multum occupantur circa ſuas conceptiones, ratiocinando, conferendo, componendo & diuidendo; animalia verò his minimè detinentur.

ARTICVLVS II.
De viribus motiuis.

VIres ſenſitiuæ motiuæ, ſunt duplices. *Altera* quibus mouetur anima corporaliter ſeu externè. vt eſt virtus naturalis, quæ eſt motiua humorum: & vt eſt virtus vitalis, quæ eſt motiua pulſuum: & vt eſt virtus animalis, quæ eſt motiua membrorum: *Altera* ſunt quibus anima mouetur ſpiritualiter ſeu internè. Vt ſunt appetitus ſenſitiui duæ vires, mouentes animam aut diligendo aut odiendo; quarum vna dicitur *concupiſcibilis*, & altera *iraſcibilis*: per concupiſcibilem enim appetit anima bonum, per iraſcibilem verò inſurgit contra malum. Ex concupiſcibili, conſurgunt duæ affectiones, nimirum ſpes & delectatio. Si enim abſens eſt, quod concupiſcimus,

mus, speramus illud; si autem præsens est, in illo delectamur. Ex irascibili aliæ duæ affectiones oriuntur, videlicet dolor & timor: nam si præsens est, de quo irascimur, dolemus; si verò absens, timemus. *Vel iuxta aliorum placitum.* Vis concupiscibilis sex affectionibus gaudet. vt sunt, Amor, desiderium, & delectatio: odium, fuga, & dolor. Vis verò irascibilis, quinque habet affectiones. vt sunt, Spes & desperatio, audicia ac timor, & ira, quæ non habet oppositam affectionem, nisi ipsam sui cessationem.

Notandum est primo, quod præsentes affectiones prout sunt in animali, sequuntur apprehensionem sensuum internorum; sed prout sunt in homine, & apprehensionem sensuum internorum sequuntur, & iudicium rationis inferioris, à quo, & ipsum regimen agendi ac operandi accipiunt. Vnde est quod ab Ascetis & Mysticis, anima seu sensualitas, secundum hunc appetitum sensitiuum vocatur Ratio inferior; sicut è contra, ratio inferior, quando huius appetitus affectionibus inordinatè se habentibus, nimis conniuet, Sensualitas nuncupatur.

Notandum secundo, quod affectus huius sensitiui appetitus, *aliquando* vocantur affectiones naturales, seu inclinationes ac propensiones innatæ. *id est*, cum natura natæ, quas quiuis se experitur habere ad proprium corpus, ad vitam, ad sanitatem, ad amicos,

cogna-

cognatos, &c. Huiuſmodi affectiones tendunt in vtilia & delectabilia naturæ corporali. *Aliquando* ijdem affectus dicuntur affectiones ſenſuales, vel alias habitudines carnales; dum videlicet animum ſuis incitamentis ac impulſibus prouocant ac ſtimulant ad carnalia immoderata deſideria. *Aliquando* eædem affectiones appellantur paſſiones & propaſſiones. Paſſiones quidem, quando ſic ſuis impetibus commouent ſanguinem ac cæteros humores in corpore, vt exterius facies, oculus, ac cætera membra corporis, ab eis immutationem ſui patiantur: & quando ipſam etiam ſuperiorem rationem, ſic ſuis perturbant impulſibus, vt omninò deſiſtat ab executione ſui officij, quod eſt legem diuinam conſiderare, ac iuxta præſcriptum illius, actiones humanas moderare ac dirigere. Propaſſiones tandem vocantur, quando non niſi ipſam immutant exterius animam, & ſolam rationem inferiorem (quæ, propter intimam cum appetitu ſenſitiuo coniunctionem, facta eſt amica ac patrona ſua) concitant ac in diſcurſus & ratiocinationes importunas prorumpere faciunt; ſed rationem ſuperiorem, nequaquam confundunt, nec rectum eius peruertunt iudicium.

DISTINCTIO II.

De viribus mediæ portionis.

ARTICVLVS I.
De memoria.

MEmoria, prout ad spiritum pertinet, dicitur memoria *intellectiua*: prout verò ad animam spectat, dicitur memoria *sensitiua*. Memoriæ intellectiuæ, sunt quinque officia seu actus. *Vtpotè*, Apprehensam acquisitamq; ab intellectu scientiam, seu conceptionem, conseruare ac retinere. Seruatam intellectui repræsentare. Elapsam recolere. Nouam excogitare. Tandem exterius manifestare, voce scilicet aut calamo. *Hinc est*, quod intellectiua memoria, aliquando se habet *paßiuè*, quando videlicet recipit & conseruat cognitiones intellectus; aliquando *actiuè*, quando easdem elapsas recolit, & intellectui repræsentat.

Memoria sensitiua, est iterata resumptio alicuius sensu apprehensi. vel, est repetitio obiecti particularis. vel, est reuocatio speciei sensibilis, vicem obiecti gerentis. *Vndè*, hæc est differentia inter memoriam intellectiuam & sensitiuam; quia intellectiua eorum curam habet, quæ intellectus cognoscit ac intelligit: sensitiua verò, eorũ quæ sensus apprehendit.

ARTICVLVS II.
De intellectu, ac diuisionibus, operationibus, actibus, & habitibus illius.

SCholasticorum vsu, potentia intellectiua, vel alias ipse intellectus, secundum diffe-

rentiam

rentiam ſuorum officiorum, communiter diuidi ſolet, in *agentem* & *poßibilem*. Intellectus agens, vnicum habet officium, vtpotè, per ſuam actiuitatem ſeu abſtractionem, vna cum phantaſia, ex ſpecie ſenſibili, formare ac facere ſpeciem intelligibilem, obiecti vices gerentem. *Vel alias*, ex ſpecie ſeu forma imaginaria, producere ſpeciem ſeu formam intellectualem ac ſpiritualem, ex particulari vniuerſalem. Intellectus *poßibilis* quatuor habet officia, ſeu intellectui poſſibili quatuor ſunt poſſibilia. *Primum* eſt, recipere ſpeciem intelligibilem ab intellectu agente formatam. *Secundum*, producere vna cum ſpecie intelligibili, intellectionem obiecti: & ab hoc officio idem intellectus, dicitur productiuus ſeu actiuus. *Tertium* eſt, recipere in ſe productam intellectionem: & ab hoc officio dicitur paſſiuus. *Quartum* eſt, tendere per intellectionem in obiectum: & ab hoc officio dicitur operatiuus.

Porro ſecundum differentiam obiecti, diuiditur intellectus in *ſpeculatiuum* & *practicum*. Speculatiuus dicitur, qui cognoſcit obiecti veritatem in ratione veri. Practicus verò, qui cognoſcit obiecti veritatem in ratione boni: vnde per intellectum ſpeculatiuũ rectè intelligimus; per practicũ autẽ rectè agimus.

Tandem ſecundum differentiam dignitatis, diuiditur intellectus in *rationem ſuperiorem & inferiorem*. Ratio ſuperior deducit

conclusiones ex propositionibus per se notis. Inferior verò ex principijs, sumptis videlicet ab experientia per sensus.

Operationes & actus intellectus, hoc modo inter se distinguuntur: nam *operatio* est extensio & intentio potentiæ in obiectum, quâ tendit intellectus in cognitionem eiusdem obiecti; vel quâ profectum facit in intellectionem rei intelligibilis: *actus vero intellectus*, est ipsa eiusdem obiecti aut rei intelligibilis cognitio, ab intellectu producta ac elicita. *Vnde* sicut operationes intellectus sunt tres, ita & actus. *Prima* operatio dicitur simplex apprehensio, quâ tendit intellectus simpliciter seu absolutè, *id est*, ante omnem iudicij actum, in confusam obiecti apprehensi cognitionem. *Secunda* dicitur Iudicium, quâ tendit intellectus in cognitionem obiecti distinctam, affirmando videlicet aliquid de obiecto aut negando: seu, componendo aliquid cum obiecto; aut illud, vel ab illo diuidendo. *Tertia* dicitur Discursus, quâ tendit intellectus ex notis propositionibus, per illationem, in euidentem ignotæ veritatis cognitioné. *Primus* actus intellectus dicitur Directus, quo cognoscit intellectus obiectum directè, *id est*, simpliciter ac absolutè, absque vlla scilicet obliquitate sui respectus, ad alterius obiecti eiusque cognitionis comparationem. *Secundus* dicitur Collatiuus, qui idem est, quod obiecti cognitio actualis, ad alterius obiecti co-

gnitio-

gnitionem ordinata. *Tertius* dicitur Reflexus, quo intellectus poſt cognitionem obiecti directam aut collatiuam, reflectit ſe, vel ſupra ſuam cognitionem, vel ſupra ſe cognoſcentem, vel ſupra ſuum cognitum.

Habitus intellectiuæ potentiæ ſunt quinque, *Vtpotè*, Intellectus, ſapientia, ſcientia, prudentia, ars. *Intellectus* habitualis, eſt habitus generatus ex cognitionibus primorum principiorum. *Sapientia* habitualis, eſt habitus acquiſitus per cognitiones concluſionum, ex principijs vniuerſaliſſimis deductarum. *Scientia* habitualis, eſt habitus acquiſitus, per cognitiones concluſionum, deductarum ex vniuerſalibus principijs. *Prudentia* eſt habitus, cum recta ratione actiuus, per acta eidem rationi conformia acquiſitus. *Ars* eſt habitus, cum recta ratione factiuus, per facta ſcilicet eidem rationiconformia acquiſitus.

Myſticorum vſu antiquiorum, potentia intellectiua, ſecundum differentiam trium illius officiorum, in tres quoſdam gradus diuidi ſolet, in *rationem* videlicet, *intellectum* & *intelligentiam*, Rationis officium eſt, cognoſcere nimirum fidei terminos, propoſitiones & concluſiones per aliud: terminos quidem (*Vt eſt*, Deus, Chriſtus, Trinitas, Pater, Filius, Spiritus ſanctus, Creator, Saluator &c.) per quandam eorum definitionem: Propoſitiones vero fidei (*Vt ſunt* articuli fidei, de ſymbolo Apoſtolorum, S. Athanaſij, & Con-

çilij

cilij Nicæni) per collationem cum alijs propositionibus magis notis: Conclusiones tandem fidei, per præmissas notas ac iam intellectas propositiones: ex quibus necessariò sequi eas, ipse discursus rationis euidenter demonstrat. Ad officium quoque eiusdem rationis spectat, ex præsenti scilicet cognitione fidei terminorum, propositionum & conclusionũ, consurgere ac deuenire in diuinorum asceticam meditationem.

Intellectus (qui est, quasi intus legens; nam venit à verbo intelligo, quod est, quasi intus lego; sicut & intelligere, est quasi intus legere, *id est*, interiora obiecti, puta essentiam quæ sub sensum non cadit, penetrare ac percipere) officium est, eosdem fidei terminos, propositiones ac conclusiones simpliciter (*id est*, absque alio) cognoscere. Cognoscit autem intellectus simpliciter fidei terminos, quando actu eos intelligit absque officio rationis, *id est*, post omnem eorum definitionem. Propositiones verò, quando eas, post omnem collationem cum alijs propositionibus quocunque modo magis notis, intelligit. Conclusiones tandem fidei simpliciter cognoscit intellectus, quando eas percipit ac intelligit post omnem illationis discursum. Ad officium etiam eiusdem intellectus spectat, ex præsenti videlicet simplici cognitione terminorum, propositionum & conclusionum fidei, consurgere ac deuenire, in diuinorum ordinariam contemplationem. Intel-

Intelligentia ad hoc apta nata est, vt secundum suum officium, post contemplationem ordinariam, consurgat ignotè, & ingrediatur extraordinariam Dei ac diuinorum contemplationem.

Vsu recentiorum mysticorum, vis intelléctiua seu ipsa potentia intellectus, non nisi in duos distinguitur gradus, in *rationem* videlicet, & *intelligentiam*. Ratio deindè, respectu suorum officiorum, diuiditur in *superiorem* & *inferiorem*: cuius rei exemplum habetur in oculo sursum & deorsum aspiciente. *Vnde* rationis superioris officium est, veritatis videlicet fidei cælitus reuelatæ, terminos, propositiones & conclusiones considerare. *Vel item*, leges diuinas meditari ac scrutari, & secundum eas vitam instituere ac mores componere. *Vt*, Hoc est faciendũm, quia Deus præcipit, consulit &c. Officium autem rationis inferioris est, leges ciuiles, mundanas, & sensualitatis rimari, & secundum eas actiones humanas tam internas quàm externas promouere. *Vt*. Hoc est faciendum, quia Princeps imperat, quia honestum est, quia Reipublicæ vtile, quia sensui delectabile, &c.

Porrò, Rationem diuidunt spirituales, in *speculatiuam* & *practicam*: speculatiua seu cognitiua est, dum iudicat aliquid esse verum aut falsum, bonum aut malũ, & ibi sistit. Practica verò est, dum iudicat bonum, vt fiat, illudque appetit. Speculatiuæ rationis duo sunt

actus,

actus, quibus in finem veri dirigitur: *vtpotè*, ratiocinatio, & aspectus veri. Ratiocinatio, idem est, quod obscuræ veritatis, rationibus ac documentis elucidatio. Vel quoque idem est, quod veritatis ignotæ, per discursum rationis inquisitio seu inuestigatio, præcedens ipsum illius cognoscere. Aspectus veri, est ipsa cognitio seu intellectio veri per aliud, non autem simpliciter. Practicæ rationis tres sunt actus, quibus in finem boni dirigitur: vtpotè discretio boni & mali, electio boni seu melioris, & ipsa dilectio: quo pacto apud *D. Aug.* sic definitur. Ratio, est animæ aspectus, quo bonum & malum discernit, virtutes eligit, Deum diligit.

Intelligentiam quoque Mystici, respectu duorum eius officiorum, diuidunt in *simplicem*, & *puram*. Intelligentia simplex, post omnem discursum simpliciter apprehendit veritatem (*vtpotè*, terminos, propositiones, & conclusiones fidei) ac ordinariè illam contemplatur. Intelligentia pura, purè ac nudè apprehendit & contemplatur Deum. *Nota*, quod persæpe mystici pro pura intelligentia, ponunt simplicem intelligentiam, sed non è conuerso.

ARTICVLVS III.

De voluntate, ac eius affectibus, & actibus.

VOluntas, est quasi volitans seu volans; volat enim, cùm vult, vt in suo centro seu

fine

fine conquiescat. *Nota*, id esse in spiritualibus finem, quod est in corporalibus centrum; &, id esse, in spiritualibus voluntatem seu voluntatis amorem, quod est pondus in corporalibus. *Vnde*, sicut creatura corporalis suo pondere tendit in suum centrum, vt in eo quiescat; ita spiritualis, suæ voluntatis amore, volat in finem, vt in eo quietetur. *Hinc D. Aug.* Amor meus, pondus meum: illo feror, quocunque feror. Est autem finis, vtpotè, vltimus, triplex: *Primus* dicitur verus: qui est summum verum sub ratione summi boni, quod puta esse Deum vnum & Trinum: & hic finis est iustorum ac Sanctorum omnium, in quorum persona *D. Aug.* ait. Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. *Secundus* finis dicitur apparens: qui scilicet voluntati ostenditur à ratione errante, tanquam finis vltimus: & hic finis est infidelium idololatrarum. *Tertius* dicitur præstitutus: quem scilicet deprauata voluntas, ex libertate sua, substituit sibi, tanquam finem vltimum: & hic finis est mundanorum & carnalium hominum. Hinc est, quod mens humana, dum voluntate suâ adhæret vero fini vltimo, dicitur propriè ac ordinatè quiescere in Deo, ac frui Deo: dum autem adhæret apparenti vel substituto fini; malè, peruersè ac inordinatè fruitur, iuxta illud *D. Aug.* Omnis itaque humana peruersio est, quod vitium vocatur; fruendis vti velle, & vtendis frui.

Porrò

Porrò voluntas, iuxta *Aristotelem* nihil aliud est, quàm appetitus boni cum ratione. Et iuxta *D. Aug.* Voluntas, est animi motus, cogente nullo ad aliquid admittendum, vel non admittendum; adipiscendum vel non adipiscendum. *Hinc est,* quod voluntas libera est præ cæteris potentijs in anima rationali, & Domina ac regina omnium virium: inest enim illi facultas imperandi omnibus viribus tam externis quàm internis; internis deinde, tam affixis corporeis organis, quàm non affixis, *id est*, purè spiritualibus; nec cogitur à bono sic, vt necessariò illud velle debeat; sicut cogitur intellectus à vero, vt illi omnino assentiri teneatur. Est autem huiusmodi voluntas, alia *antecedens*, & alia *consequens*. Voluntas antecedens, vult bonum in communi apprehensum: & dirigitur per synteresim scholasticè acceptam, *id est*, per lumen cognitionis principiorum moralium, quod est in practico intellectu. Voluntas verò consequens, vult bonum in particulari apprehensum: & dirigitur per conscientiam, *id est*, per lumen cognitionis conclusionum moralium, quod etiam est in practico intellectu. Hanc voluntatem consequentem sensualitas deprauare conatur, dum eam impetu suo stimulare non sinit, vt bonum in particulari (*vt est*, alicuius virtutis studium) quod sentit suis motibus esse contrarium, refugiat; malum verò vitij, quod est suum delectamentum, sub spe-

cie boni amplectatur: verùm non itidem solicitat voluntatem antecedentem; cùm illa de mortificatione proxima sensuum ac passionum illius, curam non habeat.

Motus voluntatis, aliquando *affectus*, aliquando *actus*, dicuntur. Affectus huius loci, differunt ab affectibus appetitus infimi,in eo, quòd illi sequantur apprehensionem sensuum inferiorum, & iudicium rationis deorsum aspicientis, ac nimis sensualitati fauentis; isti autem non moueantur,nisi præuio lumine iudicij rectæ rationis, vtpotè sensualitatem fugientis. Affectus igitur præsentes, in duplici sunt differentia: *alij*,quibus voluntas,vt concupiscibilis, erga bonum, vt est Deus, ac eius beneplacitum, beneuolè se habet: *alij*, quibus voluntas, vt irascibilis, contra malum, quale puta esse peccatum & vitium, maleuolè se habet; & hoc, non tam propter damnum, aut lucrum aliquod corporale ac temporale (tunc enim voluntas, lumen iudicij rationis inferioris sequeretur) quàm propter spirituale ac æternum, soliusque Dei offensam. *Vel alias.* Affectus *alij* sunt, quibus voluntas vt concupiscibilis, appetit bonum,& refugit malum, vt absolutè consideratum. *id est*, à medijs,consideratione præcisum: *alij* quibus voluntas vt irascibilis, vult bonum, & non vult malum, vt arduum apprehensum. *id est*, cum ipsis medijs consideratum. Sunt autem affectus voluntatis vt concupiscibilis, quibus ap-

petitur

petitur bonum, tres, *vtpote*, amor, desideriũ, gaudium seu lætitia; & *alij* tres, quibus fugitur malum, *vtpote*, odium, fuga, & tristitia. Voluntatis verò vt irascibilis sunt quinque, *vtpote*, spes, desperatio, fortitudo, timor & ira.

Actus voluntatis, alij sunt *eliciti*, alij *imperati*. Eliciti sunt duo, volitio nimirum & nolitio: sicut enim intellectus respectu veri & falsi, habet se actu affirmationis & negationis; ita se habet voluntas respectu boni & mali, actu volitionis & nolitionis. *Vel deinde* actus voluntatis eliciti sunt sex: tres quidem respectu finis, *vtpote*, amor, intentio, & fruitio: tres etiam respectu mediorum, *vtpote*, consensio, electio, & vsus. Nam sicut intellectus, assentitur vero absoluto propter se, *vtpote*, tum primo principio, quod est per se notum, tum ipsi Deo reuelanti; & vero respectiuo, propter aliud, *vtpote*, conclusioni, propter primum principium ex quo rectè infertur, vel Ecclesiæ, propter Deum: Ita voluntas, vult bonum absolutum propter se, *vtpote*, finem vltimum: & bonum respectiuum propter aliud: *vtpote*, media propter finem. Volendo igitur voluntas bonum absolutum, elicit actum amoris, intentionis, & fruitionis; volendo autem bonum respectiuum, elicit actum consensus, electionis & vsus.

Actus amoris, est prima inclinatio voluntatis in bonum per se expetibile, abstrahens à præsentia & absentia. Seu, Amor, est voli-

tio

tio finis absolutè considerati. *Actus* intentionis, est volitio finis tanquam absentis. *Vel quoque* intentio, est directio, eleuatio, & sursum ductio cuiuscunque affectus, præsertim verò spei, & desiderij, in finem voluntati vnibilem. *Vel tandem* est actus voluntatis, quo dirigitur omnis actio in Deum, propter solum Deum. *Actus* fruitionis, seu fruitio, est actus voluntatis quiescentis in bono præsenti, seu in fine adepto. *Vel*, est ex fine desiderato, iam possesso, fructus captio. *Vel quoque*, fruitio est actus elicitus, quo vnitur voluntas cum fine, habens sibi annexam voluptatem spiritualem. *Vel tandem* fruitio, est quieta & voluptuosa fini propter seipsum adhæsio.

Actus consensionis, seu ipse consensus huius loci, est actus voluntatis, liberè acceptantis certa media, quæ post perfectam deliberationem, iudicata sunt conuenire ad finem obtinendum. *Actus* electionis seu electio, est actus voluntatis, aliquod medium particulare, post plenam deliberationem segregantis & acceptantis, tanquam magis conueniens, ad obtinendum finem. *Actus* vsionis seu vsus, est actus voluntatis elicitus, potentias executrices ad operationem applicantis: seu mandantis potentijs sibi ministrantibus, executionem ac impletionem certi alicuius medij, ad obtinendum finem ordinati. *Hinc est*, quod *duplex* habetur vsus: *Vnus* elicitus, quo voluntas impleri vult ab alijs potentijs, ea, quæ

sunt ad finem: *alter* est imperatus, qui elicitur ab aliqua potentia voluntati obtemperante. *Vel*, qui est ipsamet rei imperatæ executio, per potentias voluntati ministrantes.

Actus imperati sunt diuersi, *alij* quibus voluntas imperat intellectui, vt meditetur aliquod mysterium fidei, *vel*, vt contempletur veritatem alicuius mysterij, iam antea per opus meditationis cognitam seu intellectam: *Alij*, quibus voluntas imperat sensualitati (est autem sensualitas iuxta *D. Bonau.* illa potentia animæ, quæ sensificat corpus & mouet; & appetit ea, quæ sunt delectabilia corpori, & refugit nociua) vt motibus ac impulsibus passionum suarum non præualeat contra dictamina rectæ rationis: *Alij*, quibus imperat voluntas potentijs corporeis, exteriorem aliquam operationem. Sunt *igitur* actus voluntatis imperati, ipsa *scilicet* meditatio, contemplatio, fides, ambulatio, auditio, visio, & alij similes, qui nimirum motu & imperio voluntatis, à suis potentijs eliciuntur. *Hinc est*, talem esse differentiā inter actum elicitum & imperatum; quod actus elicitus ille dicatur, qui proximè à potentia, & per ipsam potentiam, producitur: *Vt est* volitio voluntatis, intellectio intellectus, visio visus, auditio auditus, &c. Actus autem imperatus, qui nimirum fit à potentia voluntatis, ministerio ac opera alicuius alterius potentiæ.

Denique actus voluntatis, alij dicuntur imma-

immanentes, alij *tranſeuntes*. Actus immanens, idem eſt quod actus elicitus à voluntate, qui nimirum in eadem voluntate recipitur poſt ſui productionem. *Vt eſt*, volitio, nolitio, propoſitum, &c. ſicut ſimiliter actus ab intellectu elicitus, qui in ipſo intellectu tanquam in ſede ſua excipitur, immanens etiam dicitur. *Vt eſt* intellectio, affirmatio, negatio, &c. Actus tranſiens, idem eſt quod actus imperatus à voluntate, & elicitus à potentia aliqua corporea, qui tranſit extra potentiam, à qua producitur. *Vt eſt*, eleemoſyna, diſciplina, obeditio, imitatio, &c. Huiuſmodi actus, tam videlicet immanentes quàm tranſeuntes, communiter dici ſolent ab aſcetis, effectus & fructus piæ meditationis.

Tandem actus voluntatis alij dicuntur *formati*, & alij *infuſi*. Actus formati, idem ſunt quod producti ſeu eliciti. Actus infuſi illi dicuntur (tam videlicet voluntatis, quàm intellectus; vel potius, tam ſupremi appetitus, quàm puræ intelligentiæ) quos potentia nequit elicere operando, niſi recipiendo & cooperando Huiuſmodi autem actus non infunduntur à Deo, niſi animæ ſelectiſſimæ ac optimè depuratæ ab omni irretentibili & abſoluto: qui quidem actus, dum fiunt in anima, *vtpote* diuinâ inactione ſeu infuſione, non fiunt ſine anima, ſed cum ipſa anima, & per ipſam animam: eiuſmodi enim operationes diuinæ, requirunt ipſius animæ vitalem acti-

uitatem, qualis est illius dispositio, præparatio, & cooperatio.

ARTICVLVS IV.
De differentia, inter affectus, & actus voluntatis.

VErum quidem est, quòd affectus & actu voluntatis, ascetarum & mysticorum vsi sæpissimè confundantur, ac pro eodem acci piantur, tamen aliquot differentiæ inter eo dari possunt. *Prima* illarum est, quòd affe ctus sunt motus & conceptus voluntatis pas siuæ; actus verò sunt motus & partus volun tatis actiuæ. Voluntas rationis, tunc se pas siuè habet, quando vel mediante aliqua con sideratione piâ, ab ipso spirituali obiecto, a diuina quandam percipit sui excitationem & commotionem; ita vt sentiat se vel tristari d peccatis præteritis; vel desiderium virtutis mortificationis ac obseruantiæ legis diuin concipere; vel gaudium de perfectionibu Dei, ac lætitiam de puritate suæ conscientia experiri; &c. *Deinde*, passiuè se habet vo luntas, quando ab ipso Spiritu sancto, medi ante illius diuinâ inspiratione ac infusione il lustrationis & suauitatis cælestis, ad præpo nendum omni mundanæ expectationi bene placitum Dei, & ad seipsam relinquendam & abnegandam, propter Christi imitationem emollitur & inclinatur. Actiuè autem habet se voluntas, quando horum aliquo modo per-

mota,

mota, actibus suis per seipsam elicitis, auxiliante & cooperante sibi diuina assistentia, animo deliberato, in suum se contendit transferre amatum. *id est*, Deum.

Secunda differentia est inter affectus & actus: quòd affectus possunt quandoque esse motus ipsius voluntatis incompletæ; actus verò, non nisi completæ. Voluntas incompleta est de impossibili, vnde alias velleitas dicitur: hâc velleitate seu incompletâ voluntate, vellet homo bonum (vt est vera pœnitentia, obseruantia mandatorum Dei, mortificatio vitiorum, & studium virtutum) ad quod iam beneuolo affectu se commoueri sentit, si illud esset sibi possibile, vtpotè ratione mediorum. Voluntas verò completa, non est nisi de possibili: hâc voluntate homo efficaciter ac seriò vult bonum, & media illius quantumuis ardua & difficilia eligit, proponit, & ipso vsu transcurrit, nihil sibi in via spirituali impossibile esse existimans, propter assistentiam auxilij diuini sibi præsentissimam.

Tertia differentia est, quòd affectus possunt aliquando esse motus solius indeterminatæ voluntatis, actus verò non nisi determinatæ. Habere aliquis voluntatem indeterminatam dicitur, quando sentit se commoueri aliquo pio affectu erga Deum, ac eius voluntatem, sed hâc ratione nullum actum elicit, quo se in hanc vel in alteram partem determinet. Determinatam autem voluntatem a-

liquis habet, quando suum affectum conceptum, aliquo actu elicito aut imperato explicat, terminat, ac manifestat.

Nota autem, quod affectus, quo est purior & suauior, eo etiam actus eius est intensior, ardentior, acutior & penetrabilior. *Nota deinde*, quod aliquis actus, dicitur actus affectuosus, *id est*, inflammatus; & è conuerso aliquis affectus dicitur actuosus seu actiuus, eleuatus, sursum ductus, acutus, penetratiuus, &c.

DISTINCTIO III.

De viribus supremæ portionis.

ARTICVLVS I.

De mente.

MEns *communiter* accipi solet, tàm pro spiritu, quam pro singulis eius potentijs: imò & pro ipsis actibus singularum potentiarum. Sed vsu *Mysticorum*, mens significat portionem animæ rationalis, cæteris eminentiorem ac sublimiorem, *id est* supremam: inde enim dicta est mens, quod in anima emineat: quæ quidem illius eminentia ac sublimitas eo quod faciliter & sufficienter explicari non possit, idcirco pluribus ac diuersis insignitur à Mysticis nominibus, vt ex illorum proprietatibus ac significatis natura sua aliquatenus innotescere queat.

Primò igitur mens vocatur acies, intimum ac centrum rationalis animæ, eo quod ab illa

potentiæ effluant, & in eam refluant. Effluunt quidem, quando mens extrouertitur ad inquirenda diuina, vtpotè per aliud aſpicienda, & conſequenter efficaciſſimè eligenda: Refluunt deinde, quando eadem mens abnegatis diſcurſibus, ſe in ſuam recipit ac introuertit originem & vnitatem, vbi præſentiſſimum Deum tanquam in ſuo proprio ſolio requieſcentem, ſimpliciter, aut aliquando purè, contemplatur.

Secundò mens dicitur apex, vertex, culmen ac ſummitas ſpiritus, ex eo videlicet, quòd ſicut culmen flammæ ignis, deorſum non incuruatur, dum de ſe in ſuperiora tendit, ac ibi emicat: ſic mens, non reſpicit inferius, ad ea videlicet quæ impediunt ſuam ſimplicem aut puram contemplationem, & diſſoluunt ſiue ſobriam, ſiue ecſtaticam vnionem, dum puta in Deũ erigitur, ac illi aliquo ſpeciali inhæret amore.

Tertiò mens dicitur baſis, imum, infimum, fundus ſeu fundum animæ rationalis, quatenus videlicet in contemplatione Dei, recipit in ſe influentias cæleſtes; imò & ipſum Deum ſpecialiter ſibi illapſum complectitur.

Quartò mens vocatur orificium animæ: nam ſicut vas orificio ſuo reſpectu liquoris habere ſe ſolet actiuè & paſſiuè, dum eum in ſuum fundum recipit, & indè effundit: ita mens reſpectu Dei habere ſe ſolet actiuè & paſſiuè, dum in eum agit, & ab eo agitur.

Quintò mens vocatur scintilla animæ, eo videlicet, quòd sicut scintilla seu igniculus è silice exiliens duo continet, splendorem puta & ardorem: ita mens duas illas vires excellentissimas comprehendit, nimirum simplicem ac puram intelligentiam, quæ resplendet claritate simplicis ac puræ cognitionis Dei, eiusque mysteriorum; & synteresim, quæ erga Deum amore aliquo speciali exardescit.

ARTICVLVS II.

De Intelligentia simplici ac pura.

INtelligentia, apud Scholasticos significat *tum* intellectum animæ rationalis, *tum* ipsum eius actum, *id est*, intellectionem; *tum* denique ipsam substantiam separatam, qualis est Angelus, ab omni scilicet materia abstractus: & anima rationalis, à corpore soluta ac separata.

Apud Mysticos verò, intelligentia, idem est quod supremus gradus vis intellectiuæ, seu summitas intellectus, vertex intellectus, apex rationis. *Vel etiam* idem est, quod ea vis cognitiua, quâ anima rationalis immediatè supponitur Deo, suscipiens ab eo lucē spiritualem; in qua, & per quam, tum simpliciter, tum purè diuinorum veritatem cognoscit.

Notandum autem est, quod præsens simplex intelligentia *dupliciter* immediatè supponitur Deo, ac immediatè ab eo lucem recipit. *Vtpotè* naturaliter & supernaturaliter.

Natu-

Naturaliter supposita Deo, accipit naturalem quandam lucem internã, in qua & per quam simpliciter cognoscit primorum naturalis veritatis principiorum (terminis eorum apprehensis) & conclusionum, ex eis illatarum (*vtpotè*, post omnem discursum) veritatem esse certissimam.

Supernaturaliter deindè supponitur Deo simplex intelligentia *ordinariè* & *extraordinariè*, respectu nimirum diuinæ supernaturalis ordinariæ & extraordinariæ inactionis. Ordinariè supposita Deo, accipit lucem supernaturalem ordinariã, in qua & per quam apta est summum ac incommutabile verum, *id est*, Deum, cum suis perfectionibus, tàm in primis principijs fidei reuelatæ, quàm in conclusionibus ex illis deductis, simpliciter intueri & contemplari. *Verum cùm dicitur*, quod simplex intelligentia immediatè supponitur Deo, à quo lucem accipit, non debet intelligi simplicem intelligentiam omninò iam non accipere aliquando lucem spiritualẽ à Deo mediatè: accipit enim lumen, *id est*, cognitionem Dei ac diuinorum ab ipso Deo, mediante doctrinâ, lectione, ratiocinatione, speculatione & meditatione ascetica; quam deinde cognitionem diuinorum, absoluto ac abnegato omni discursu, ad ordinariam ducit contemplationem.

Extraordinariè pura ac nuda intelligentia supposita Deo (quâ mysticus supra omne ab-

solutum eleuatus in Deum) accipit ab eo lucem quandam supernaturalem extraordinariam, in qua & per quam Dei præsentiam, & eius mysteriorum veritatem, nudè ac purè, apta est intueri & contemplari. *Hinc etiam sciendum est*, quòd nuda ac pura intelligentia, adhuc mediatè lucem extraordinariam à Deo recipit, quando nimirum media supremi affectus seu synteresis experientia, actũ cognitionis elicit, quàm videlicet suauis est Dominus.

Prima principia (*Vel alias*, Axiomata, Respectus primi, Conceptiones animi communes, Regulæ immutabiles, &c.) de quibus in præsenti mentio fit, alia sunt veritatis *naturalis* alia *supernaturalis*. Principia veritatis naturalis sunt in triplici differentia. *Prima* differentiæ principia dicuntur veritatis speculatiuæ, quæ per se sunt nota, *Vt est illud*. Totum, est maius suâ parte. *Secunda* differentiæ principia vocãtur veritatis experimentatiuæ, quæ nimirum post experientiã sensuum, sunt simpliciter nota, *Vt est illud* Ignẽ necesse est esse vrentem. *Tertia* differentiæ principia dici solent veritatis moralis seu honestatis, quæ per ipsam legẽ naturæ sunt manifesta. *Vt est illud*. Bonum est diligendum, & malum detestandũ. *Et*. Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.

Prima quoque principia veritatis supernaturalis, *Vtpotè* diuinitus reuelata, sunt etiam triplicis generis. *Primi* generis, dicuntur veritatis fidei, quæ à simplici intelligentia per

lumen

lumen fidei infusum, illicò simpliciter concipiuntur, terminis videlicet eorum apprehensis. *Vt sunt* articuli symboli Apostolorum, Athanasij, & Concilij Nicæni, in quibus Deo tanquam primæ veritati propter se, & supra omnia assentimur. *Secundi* generis principia reuelata dici solent veritatis moralis, seu principia honestatis, quæ post doctrinam & disciplinam spiritualem, fidelibus nota sunt simpliciter. *Vt puta esse*, præcepta diuina, & consilia Euangelica. *Et illud.* Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus. & alia similia. *Tertij* generis, dicuntur principia veritatis experimentatiuæ, quæ nimirum post experientiam sensuum spiritualium, simpliciter ab intelligentia concipiuntur. *Vt est illud.* Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. *Et illud.* Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in nobis. *Et illud.* Iugum Christi suaue est, & onus eius leue. *Et illud.* Bonum est viro cùm portauerit iugum ab adolescentia sua. *Et illud.* Bonum mihi, quia humiliâsti me, vt discam iustificationes tuas. *Et illud.* Melius est mori quàm peccare.

ARTICVLVS III.

De Synteresi.

SYnteresis est Græca dictio, & significat attentionem & conseruationem, quâ rationalis anima attendit sibi, vt se immaculatam

à vitio conseruet: quáque malè à se perpetrata continuo arguit. Vnde est illud, quod dicit *Alex. Alensis 3. parte summa*. Conscientia est regula in ratione: Synteresis verò in voluntate, instigando eam ad bonum & honestum. Et *D. Bon. Breuil. part. 2. cap. 9.* Duplicem Deus indidit rectitudinem ipsi naturæ: videlicet, vnam ad rectè iudicandum; & hæc est rectitudo conscientiæ: aliam ad recte volendum; & hæc est rectitudo synteresis, cuius est remurmurare contra malum, & stimulare ad bonum. Et *Petr. de Aquila in lib. 2. sent. dist. 39. quæst. 3. & 2.* Conscientia est quoddam dictamen rectæ rationis, ordinatum ad opus fugiendum vel prosequendum. Synteresis verò in creatura rationali est aliquid, quo homo naturaliter inclinatur ad bonum, & remurmurat de malo. Ista autem inclinatio potest esse *duplex*: vel ostensiua boni, & sic est in intellectu practico; vel est inclinatiua determinatè, non tamen quòd imponat necessitatem coactionis, & sic est in voluntate. *Hinc est*, quod præsens synteresis in sacra scriptura intelligitur per vermem, legem, & lumen. Dicitur enim synteresis idem quod *Vermis*: quia semper mordet ac rodit animum, remurmurans contra illius malè facta, iuxta illud *Isaia 66.* Vermis eorum non morietur. Dicitur *lex*, quia commonstrat ac declarat, quid agendum & quid vitandum est: quod probatur testimonio S. Pauli dicentis *Rom. 2.*

Cùm

Cùm enim gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, &c. Dicitur postremò *lumen*, ob quandam scilicet naturalem diuinorum notitiam, inclinantem animum ad amorem summi boni. Vnde est illud *Psal.* 4. Signatum est super nos, lumen vultus tui Domine: dedisti lætitiam in corde meo.

Hinc quæritur. An scilicet synteresis in anima rationali sit potentia, vel habitus, vel actus? *Respondent scholastici Doctores*, synteresim non esse potentiam distinctam ab alijs potentijs; sed esse habitum naturalem principiorum moralium, ad intellectum practicum pertinentem. Sicut enim intellectus speculatiuus, quatenus naturali quodam habitu prima principia speculatiua intelligit, appelatur intellectus principiorum. *Vel alias:* Sicut hic ipse habitus principiorum speculatiuorum, naturaliter intellectui inditus, intellectus principiorum vocatur. Ita habitus naturalis principiorum moralium seu honestatis, per quem intellectus practicus naturaliter inclinatur ad refutandum & fugiendum malum, & ad bonum amplectendum, synteresis dicitur. Hinc est illud quod dicit *Fauentinus in Scotum.* Synteresis, est habitus principiorum practicorum. Conscientia verò, est habitus conclusionum practicarum: cui habi-

tui conformari debet nostra recta ratio in agendis. *Vndè patet* quod Synteresis quæ iam est naturalis cognitio principiorum practicorum seu moralium ac honestatis, dicat. Bonum est diligendum, & malum detestandum. Conscientia autem quæ etiam est cognitio conclusionum moralium, ex principijs practicis deductarum, iterum dicat. Igitur. Hoc bonum est diligendum, & hoc malum detestandum. Nam quoque conscientia secundum sui nominis significationem, est conclusionum honestatis scientia, quam applicamus ad actiones nostras singulares seu particulares. *Vel*, est cordis scientia, quâ quis est sibi conscius eorum quæ fecit, vel facere intendit.

Spirituales autem Theologi, Synteresim, in anima rationali, putant esse tum potentiã, tum habitum, tum actum eiusdem potentiæ. *Quo ad primum*, Synteresis, largo quodam modo, idem est Mysticis quod mens, vtramq; vim, simplicis videlicet intelligentiæ, & principalis affectionis comprehendens ac significans. Vti est apud D. Bonauenturam, opusculo de septem gradibus contemplationis extraordinariæ, *gradu*. 4. Et in Theologia Mystica *cap*. 3. *particula* 4. Sed propriè, strictè ac genuinè, Synteresis, non aliud est Mysticis quàm apex, summitas, summusque gradus voluntatis, seu supremus ac superrationalis appetitus. *Vel item*, est ea vis appetitiua seu motiua quâ anima rationalis immediatè supponi-

tur Deo, suscipiens ab eo quemdam ardorem spiritualem, per quem pellitur in dilectionem summi boni. *Notandum autem est*, quòd præsens Synteresis, dupliciter immediatè supponitur Deo, ac immediatè ab eo accipit ardorem, vtpotè naturaliter & supernaturaliter. Naturaliter supposita Deo, accipit spiritualem seu internum quemdam ardorem naturalem, per quem naturaliter promouetur ac stimulatur ad bonum, & retrahitur à malo. Vndè S. Bonu. *in Comp. Theol. Verit. cap.* 51. Synteresis (*inquit*) vis est animæ motiua, quæ semper nata est figi in superioribus, naturaliter mouens & stimulans ad bonum, & abhorrens malum. Supernaturaliter *deinde* supponitur Deo Synteresis, tum *ordinariè*, tum *extraordinariè*. Ordinariè supposita Deo, accipit ab eo immediatè ardorē quemdam internum supernaturalem ordinarium in oratione diuina, per quem pellitur in dilectionem Dei sobriè affectuosam. *Vel*, accipit quemdam feruidum, ac suauem, purumque affectum, cuius impulsu ac impetu sic fertur in Deum, vt ei facillimè sobriâ vnione copuletur.

Nota autem quòd huiusmodi affectus feruidus ac suauis, infunditur etiam persæpe incipientibus in infimum appetitum, sed nondum purus; quia & ipsi nondum sunt deputati ab affectu mundanorum, tanquam animales, quo affectu emolliuntur & inuitantur

ad contemnenda terrena & complectenda cælestia; ad fortiter resistendum tentationibus, & æquanimiter sustinendum vitæ spiritualis labores. Infunditur quoque huiusmodi affectus proficientibus in appetitum rationalem; quia & ipsi sunt iam rationales: sed adhuc non plenè purus; quia & ipsi nondum plenè sunt depurati ab omni proprietate & tepiditate: vt nimirum huiusmodi affectûs ardore illos impellente, facilè illis peruenire sit, ad primum & alterum gradum specialis vnionis actiuæ, sed non item ad tertium, *id est*, ad ipsam sobriam vnionem ac transformationẽ, ad quam soli perfecti admittuntur & euehuntur.

Nota quoque, quod præsens Synteresis, non solùm immediatè à Deo affectu suaui & ardenti inflammatur, sed etiam & mediatè; *Corporè* mediante simplicis intelligentiæ simplici intuitu diuinorum: sicut etiam & voluntas, vt appetitus rationalis est, mediante rationis discursu, diuino incalescit amore, quamuis non sic adhuc defæcato. Extraordinariè supposita Deo synteresis, quâ mysticus in Deum supra omne irretentibile eleuatus, in caligine videlicet nudæ fidei à pura intelligentia apprehensum; immediatè suscipit ab eo actum extraordinarij amoris, cui cooperans, dignus efficitur rapi & extolli, ad supereminentem vnionem. Hinc videre est, aliud esse Deum in synteresim infundere affectum,

& ali-

& aliud ipſum actum : nam affectus, ideò ſynteresi infunditur, vt illo permota, facillimè eliciat actum amoris ſobriè vnitiui ; actus verò, ad hoc ei infunditur, vt illius impetu, cum propria ſui cooperatione, ad ecſtaticam vnionem diuinam, rapiatur & extollatur.

Secundum hanc propriam acceptionem, ſynteresis, vocatur etiam à myſticis Apex mentis, ſcintilla intelligentiæ, Rationalis animæ portio virginalis, & cælum ſupremum. *Apex quidem mentis*, ſynteresis, ex eo ſic dici ſolet ; quia mens ſecundum ſynteresim altius euolat, magiſque in Deum eleuatur, quàm ſecundum intelligentiam, dum plus eum diligit quàm intelligit. *Vel* altiùs euolat, dum ſecundum intelligentiam non ita Deum perſpicaciter cognoſcit, ſicut ſecundum ſynteresim intensè ac intimè diligit. *Scintilla etiam intelligentiæ* ſynteresis dicitur, ſed ob alium reſpectum quàm intelligentia, & ipſa mens : duo enim in ſcintilla conſiderantur, ſplendor *videlicet* & ardor ; vndè ob ſplendorem cognitionis, intelligentia nomine ſcintillæ inſignitur ; ſynteresis autem ſcintilla vocatur, ob ardorem amoris ; mens denique dicitur etiam ſcintilla animæ rationalis, inquantum ſimul eundem ſplendorem intelligentiæ, & ardorem ſynteresis comprehendit. *Animæ portio virginalis* tandem ſynteresis dici ſolet, & hoc propterea, quia anima rationalis ſecundum hanc portionem ſeu vim, naturaliter immacula-

tam

tam se habere & conseruare vult, ab omni inordinatione ac vitio, propter honestum. Supernaturaliter verò ordinariè, propter Dei amorem,& Christi eius imitationem, &c. Supernaturaliter denique extraordinariè, secundum hanc portionem virginalem anima rationalis, immaculatam se habere vult, non solum ab omni inordinatione ac vitio, verum etiam ab omni irretentibili, propter vnioné cum Deo supereminentem obtinendam. *Cælum supremum insuper appellatur* synteresis propriè sumpta, sicut etiam & intelligentia, ac ipsa mens (nam quoque cælum medium spiritus; & infimum, Anima, appellari solent) quia sicut in cælo supremo, Deus habitat per gloriam suæ maiestatis; ita in hac parte suprema animæ rationalis, singulari modo Deus naturaliter manet, vtpotè per suum instinctum naturalem. Supernaturaliter verò ordinariè, per habitualem gratiam, vtpotè primam & secundã: Extraordinariè tandem, per actualem quandam gratiam gratum facientem inusitatam. *Quo ad secundum*, synteresis apud mysticos significat etiam habitum, *tum videlicet* naturalem *tum* supernaturalẽ. Sed quatenus est habitus naturalis, ad practicum intellectum spectat, idemque est quod cognitio principiorum moralium, per quam homo naturaliter omnem refugit inordinationem, & amicus est rectitudini & honestati: ac inde à mysticis vocari solet instinctus inde-

lebilis,

ebilis, & ſtimuuls ad bonum. Inſtinctus quidem indelebilis (qui alias dicitur interna inſtigatio & admonitio diuina, ſeu impulſus, afflatus, & tactus diuinus naturaliter homini inditus, ad retrahendum eum à malo ſeu inhoneſto)quia in nullo homine vnquam plenè ac omnino deletur aut extinguitur, licet aliquando craſſitie vitiorum intantum obturatur ac præpeditur, vt extinctus & abſorptus eſſe videatur. Vnde docet *D. Bon. Com. Theol. Verit. lib 2. cap.* 51. quod ſynteréſis inſtinctus, nunquam extinguitur totaliter, etiam in diabolo & in damnatis, ſed remanet in eis aliquid illius: ſynteréſis enim, quantum ad inſtinctum boni, & quantum ad diſplicentiam mali culpæ abſolutè conſideratæ, extincta eſt in diabolo & in damnatis: ſecundum verò quòd culpa comparatur ad pœnam, ſic non eſt extincta in illis ſynteréſis: & in hunc modum remanet in eis ad cruciatum ac remorſum, vt dicit Iſaias *cap.* 66. Vermis eorum non morietur. Habent igitur diſplicentiam mali, in comparatione & collatione ad pœnam. *Stimulus* verò ad bonum dicitur; quia Deus ponendo hunc habitum in ſimplici intelligentia practica, vniuerſa principia honeſtatis, ac iuris naturalis ibi inſcripſit ac inſculpſit, & ſemina virtutum inſeruit, ſurculumque rectæ, ſimplicis, ac Deiformis intentionis plantauit, nec non fontem amoris ſupremi boni ſtabiliuit; vt his homo naturalibus ſtimulis concitatus,

citatus, ac tandem ipsa speciali gratia D[illegible] prouocatus & adiutus, aliquando perfect[illegible] trascurrat summum malum, & amplectat[illegible] summum bonum.

Quatenùs verò synteresis est habitus su[illegible]pernaturalis ordinariè acquisitus, aliquand[illegible] spectat ad practici intellectus summitatem, *[illegible] est*, ad intelligentiam practicam, aliquando a[illegible] supremum appetitum. Ad simplicem quiden[illegible] intelligentiam pertinet, dum idem est, quo[illegible] cognitio seu intellectio spiritualium verita[illegible]tum, per studium sacrarum lectionum & pia[illegible]rum meditationum, acquisita. Et sic accipi[illegible] D. Bonauentura synteresim *in Incendio amo[illegible]ris.* Ad supremum autem appetitum refertur[illegible] dum idem est, quod ipsa habitualis cogniti[illegible] Dei ac diuinorum sobriè experimentatiua[illegible] per actus frequentatos acquisita, inclinans su[illegible]premum appetitum ad actualem Dei sobri[illegible] amorem. Quatenus denique Synteresis e[illegible] habitus supernaturalis extraordinariè acqui[illegible]situs, *hoc est*, infusus, pertinet etiam *tum* a[illegible] supremum appetitum, *tum* ad puram intelli[illegible]gentiam. Ad supremum quidem appetitum spectat, dum idem est, quod habitus Mysticæ Theologiæ. *Vel alias*, habitualis cognitio Dei ac diuinorum ecstaticè experimentatiua. Ad puram verò intelligentiam refertur, dum idem est, quod practica cognitio, elicita à pura intelligentia post experientiam saporosæ dilectionis, sempiternaliumque voluptatum prægustationem.

Quo

Quo ad tertium dico, quod apud Mysticos,
ynteresis, non solum est virtualis seu poten-
ialis, *id est*, vis, seu potentiæ appetitiuæ sum-
nitas; & non solùm est habitualis, *id est*, ha-
itus ex actibus frequentatis generatus: ve-
um etiam est actualis, *id est*, actus, ad quem
liciendum, talis habitus, internè naturalem
nclinat potentiam. *Et vnde est*, quòd synte-
esis secundum Mysticos dici soleat supremus
ffectus & principalis affectio. *Nota autem*,
uòd synteresis actualis naturaliter conside-
ata, duos habet actus: *alterum*, ipsam remur-
nurationem contra malum ac indecorum:
lterum, ipsam appetentiam boni ac honesti.
Sed supernaturaliter considerata synteresis
ctualis, secundum Mysticos, significat actus
ecstaticos, excessiuos & anagogicos. *Actus*
cstaticus apud Mysticos, aut est actus ecstati-
æ mentis, ecstasi nimirum anagogicâ incho-
tâ, quo superantur irretentibilia, & ignotè
onsurgitur ac tenditur ad diuinam vnionem
ntimam: ignotè autem menti consurgere,
dem est, quod absque præuia luce, *vtpotè* or-
dinariæ cognitionis, sursum agere in Deum:
Hic autem actus quamuis adhuc formatus
eu elicitus est, tamen in ipsius productione,
plus iam specialis gratia Dei, infusi *videlicet*
affectus ardentissimi & purissimi, quàm ratio-
nalis animæ potentia operatur. Aut est actus
ecstaticæ mentis, ecstasi *nimirum* anagogica
completa, qui iam nullatenus formari potest

à na-

à natura rationali, sed ab ipso Deo, natura cælitùs infunditur, quamuis tamen cooperante natura; & inde infusus appellatur. *Actus ecstaticus* apud Ascetas est actus ecstaticæ mentis, ecstasi nimirum practica, quo ips mens consurgens ac tendens in Deum,& cum eo sese copulare per sobriam vnionem cupi ens, alienatur ab omni interna proprietate tepiditate & obliquitate. *Actus excessiuus* mentis nimirum excessiuæ, seu mentis amor excedentis in Deum, re ipsa non differt ab ecstatico, nisi nomine. *Actus anagogicus*, idem etiam est Mysticis quod ecstaticus: sed asceti nihil aliud est, quàm eleuatio mentis actiua in Deum piæ cuiusuis affectionis, sicut fieri solet in qualibet petitione diuina, obsecratione, oblatione & gratiarum actione: nec non ad sobriam vnionem fide, spe, & charitate a ctuali tentione; est enim anagogia secundum nomen suum, quasi sursum actio, vel sursum ductio.

ARTICVLVS IV.

De extrouersione & introuersione spiritus.

EXtrouersio seu extrauersio spiritus idem est, quod mentis ad exteriora conuersio. Duplex autem est huiusmodi extrouersio, *communis videlicet & specialis.* Communis *aliquando* damnosa ac vitiosa, *aliquando* honesta & vtilis est. Damnosa seu vitiosa dicitur *primò*, quando se homo à consideratione re-

m spiritualium, aut ab exercitio virtutum, bonorumque aliorum operum auertit, & ad fabulas ac nugas conuertit. *Secundò* damnosa est, quando se homo à recto dictamine superioris rationis deliberatè auertit, nolens au-re ea, quæ sunt voluntatis diuinæ; & con-uertit se ad oblectamenta sensualitatis inordinata, quibus inhiando similis efficitur iumentis insipientibus. *Tertiò* damnosa est extrouersio, quando homo descendit mente sua, ad considerãdas sibi illatas iniurias, aut ad suorum aduersariorũ defectus ruminandos, & ad intentiones eorum examinandas ac diiudicandas; quo ipso odia, inuidiæ, murmurationes, detractiones, & alia huiusmodi grauia peccata promouentur.

Vtilis & honesta extrouersio tunc esse dicitur, quando homo suspensis ad tempus exercitijs internis; commoditatibus honestis & naturæ suæ conuenientibus (*vtpotè*, ad charitatem Dei referibilibus) vacat: cuiusmodi esse existima comedere, bibere, laborare, honeste recreari, &c.

Extrouersio specialis, *vel est* ascetica, quæ nihil aliud est, quàm alienatio seu auersio mentis à contemplationis ordinariæ exercitio, ac dissolutio sobriæ illius vnionis cum spiritu diuino; & conuersio ad studium piarum lectionum, meditationum, & quorumuis operum vitæ actiuæ externæ. *Vel est* mystica, quæ nihil aliud est, quàm effluxio spiritus, seu

poten-

potentiarum eius, de suo centro, dissoluta nimirum vnione intimâ ac absolutâ contemplatione saporosa; & conuersio illius ad imagines à creaturis abstractas, quibus mediantibus ordinariè Deum contemplamur: *Vel quoque* ad studia extraordinariæ vitæ actiuæ, ac exercitia amoris practici, actusq; virtutum heroicos seu excessiuos.

Introuersio spiritus, itidem est *duplex*, actiua videlicet & passiua. *Actiua seu ascetica*, idem est, quod spiritus distracti ac dissipati intra seipsum diligens recollectio ac receptio, seu virium spiritualium ad interiora sua à perturbationibus & occupationibus extrinsecis, ac à sensualitatis desiderijs inordinatis studiosa reuersio: quæ fit quando spiritus ab anima diuiditur ac elongatur, & fugit in solitudinem: qui quidem tres gradus præsentis introuersionis expresè tanguntur *ad Hebr.* 4. *& Ps.* 54. Viuus est sermo Dei & efficax, & omni gladio ancipiti penetrabilior, pertingens vsque ad diuisionem spiritus & animæ. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. *Nota autem* tunc spiritum ab anima diuisum esse, quando spiritus concupiscentijs ac propensionibus inordinatis animæ suæ, ipso actu repugnat ac dissentit, iuxta illud *Gal.* 8. Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus aduersus carnem: *Tunc verò* elongatum esse, quando iam minus quàm antea spiritus passionibus animalibus pulsatur aut phantasmatibus

euerentibus minus attingitur ac diuexa-
. *Tunc autem* manere idem spiritus in soli-
line dicitur, quando ab his iam expeditus
dinariæ contemplationi vacans, in tantum
r fidem, spem, & charitatem inhæret Deo,
vnus cum eo efficiatur spiritus, vnum *si-*
licet spirans, ac vnum intendens.

Porrò introuersio passiua, quæ etiam es-
ntialis & mystica dicitur, nihil aliud est,
am virium spiritus ad suum fundum ac cen-
um reuersio & refluxio. *Dicitur autem pas-*
a; quia nemo per proprium studium, nisi
r intractionem diuinam, ad illam perueni-
potest. *Dicitur quoque essentialis*, ex eo vi-
licet, quia spiritus hac introuersione intra-
us, vires inferiores in fundum ac apicem
i rapit, vbi iam nullam earum contradictio-
em sentit, sed solum non nisi experitur Dei
norem affectuosum, & operationem ac in-
nctum diuinum, cui absque aliqua distracti-
ne perfectissimè intendit & obtemperat, ibi-
ue in ipso Deo suauissimè requiescit. *Denique*
ystica dicitur, quia spiritus quando sic in-
ouertitur, abnegat omne absolutum, seu o-
nes imagines ac similitudines creaturarum,
am reliquijs irretentibilium.

Obseruandum autem est *primò*, quòd etiã
liquando inueniatur introuersio præter hanc
ealem & veram, alia ficta, fucata ac imagina-
ia, quæ eorum propria est, qui absoluti à pec-
atis grauioribus, dum aliquibus exercitijs

internis

internis vacant, statim fingunt ac arbitrantu se esse perfectos & spirituales, quamuis in re veritate non sint, eò quòd nondum habean mortificatas passiones, nec voluntatem propriam, ac amorem sui perfectè abnegauerint nec adhuc sufficienter probatum sit illorum propositum ac animi stabilitas, tum scilice internis tum externis vexationibus. *Secundò* quòd sicut introuersio passiua, idem est mysticis quod intractio: ita etiam extrouersio idem est quod extractio: nisi quòd introuersio & extrouersio magis respiciant concursum humanum; intractio verò & extractio diuinam operationem. *Tertiò*, quòd magistri spirituales, intractionem dicunt esse actum seu tractum diuinum, quo suauissimè pellitur ac trahitur spiritus ad exercitium amoris vnitiui ac fruitiui: extractionem verò, quo expellitur ac extrahitur ad exercitium amoris practici

ARTICVLVS V.

De eleuatione Spiritus.

QVemmadmodum spiritus cadens in aliquod peccatum, cordis nimirum, oris, ac operis, non per situm localem mouetur deorsum, sed per habitum prauum. Ita etiam sursum non eleuatur versus Deum vt oportet, nisi per habitum deiformem. *Vnde est*, quod eleuatio spiritus, *alia* est communis, *alia* specialis. Eleuatio communis illa est, quâ tam fideles quàm infideles sursum aguntur in Deũ,

dum

dum illis aliquando orare contingit (omnis quippe oratio, siue nimirum strictè siuè largè sumpta, est ascensio mentis seu eleuatio spiritus in Deum) sed non vt oportet; ac ideò non censetur esse gratiosa & sufficiens ad meritum vitæ æternæ: *tum* quia solâ fit naturali actiuitate, non nisi diuino adiuta generali auxilio: *tum* quia recuruatur *aut* infidelitate, *aut* iniustitia, *aut* aliqua passionum perturbatione, *aut denique* animi quacunque inordinatione ex prauo habitu proueniente. Eleuatio spiritus specialis, illa est, quâ soli iusti sursum se habent in Deum, adiuti *videlicet* auxilio eius speciali ac supernaturali: & hæc sola efficax est, gratiosa & meritoria.

Porro eleuatio specialis, *duplex* est, actiua *scilicet*, & passiua. Eleuationis actiuæ seu asceticæ *primus gradus est*, quando spiritus ab anima (*id est*, à sensualitate & inferiori ratione) diuisus & introuersus (intantum enim speciali eleuatione spiritus eleuatur, inquantum & introuertitur: & intantum introuertitur, inquantum ab anima diuiditur) internâ suâ in Deum agens deuotione, transcendit omne peccatum, ac stabiliter se constituit in obseruantia legis æternæ, iuxta illud *Psal.* 1. Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorũ (*id est*, qui non est secutus prauum consilium, peruersam doctrinam, & malum exemplum impiè agentium) & in via peccatorum non stetit (*id est*, qui in consuetudine peccatorum

suorum sibi non complacuit, seu non permansit ac perseuerauit) & in cathedra pestilentiæ non sedit (*id est*, qui alios prauo suo consilio non deprauauit, doctrinâ pestiferâ non infecit, & malo exemplo non scandalizauit) sed in lege Domini (constituta est) voluntas eius & in lege eius meditabitur die ac nocte. In hoc gradu eleuationis constitutus, dicebat Propheta *Ps* 118. Iniquitatem odio habui & abominatus sum: legem autem tuam dilexi.

Secundus gradus actiuæ eleuationis est, quando spiritus per ascetica internæ deuotionis studia sursum agens in Deum, transcendit amorem mundanorum, seu cupiditatem temporalium, quocunque modo ac iure ad se spectantium. In hoc gradu stans S Paulus dicebat *Philip*. 3. Omnia arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam.

Tertius gradus est, quando spiritus studij intentus asceticis ac in Deum extensus, sic transcendit omnem timorem, humanum scilicet, mundanum & seruilem, vt deinceps nulla iam sui corporis incommoda, nullas persecutiones & nulla huius vitæ aduersa pertimescat. In hoc gradu stabat S Paulus cum diceret *Rom* 8. Quis nos separabit, &c.

Quartus est, quando spiritus sic se extendit in Deum, vt omnem suæ rationis transcendat diuinorum inquisitionem, vel alias asceticæ meditationis studium; & constituat se, quasi in continuo ac perpetuo contemplationis

ordi-

rdinariæ exercitio. Hucusque enim spiritus n studio meditationis se exercere necesse ha-et, quousq; pugnat cum vehementibus ten-ationum incursibus, & cum intensis ad pec-atum mortale propensionibus innatis: & uousque debellat cupiditatem mundanorũ, el alias amorem boni cuiusuis extrinseci hu-us temporis. *Vt est* bonum vtile, delectabile, : honorabile: non autem boni intrinseci, am quodlibet huiusmodi bonum intrinsecũ, d rationem spectat virtutis.

Vnde est, quod præsens spiritus dupliciter onsideratur, vt *pugnans*, & vt *quiescens*. Spi-tus pugnantis officium est, *inprimis* seipsum t oportet subdere Deo: *ac postea* secum in fundo sui iugiter deambulare, quod idem ac discurrere serióque de vlteriori profe-u spirituali tractare, tentationibus resistere, eccata fugere; cunctos sensualitatis motus ordinatos, ac rationis inferioris discursus urbulentos sedare sibique ipsi subiugare, per rma studiorũ asceticæ meditationis & quo-uis exercitiorum vitæ spiritualis: *tandem* rospera huius vitæ contemnere, & aduersa tienter tolerare. Spiritus quiescentis offi-um est, composita iam & pacificata anima, in timo sui cum solo Deo habitare, ac in illum er studium ordinariæ contemplationis tota-ter se transferre & profundere: quod ipsum ia requirit. *Primò*, spiritum esse in spiritu, ixta illud *Apoc.* 1. Fui in spiritu in domini-

ca die. *Secundò*, spiritum esse supra spiritum, iuxta illud *Thren.* 3. Bonum est viro, cùm portauerit iugum ab adolescentia sua: sedebit solitarius & tacebit, quia leuauit se, super se. *Tertiò*, spiritum esse sine spiritu. iuxta illud 3. *Reg.* 10. Videns Regina Sabba sapientiã Salomonis, & domũ, & habitacula & cætera, non habebat vltra spiritum.

Dicitur autem secundum Ascetas, spiritu esse in spiritu, quando ratio superior debellatâ sensualitate, & confutatâ ratione inferiori, suspensis etiam suis studijs asceticæ meditationis, introuertit se iam ac transfert i simplicem intelligentiam, ad vacandum exercitio contemplationis ordinariæ: vbi sic s profundum perlustrat & expurgat ab omni i ordinatione, vt in intimo suæ memoriæ nih amplius reperiatur, nisi cogitationes sancta *id est*, castæ, humiles, pacificæ & obedientes in intimo intellectus, nisi imagines diuinoru vtilissimæ, nobilissimæ & purissimæ: in intim voluntatis, nisi perpetua abnegatio sui, ac i beneplacitum Dei plena resignatio, & feruen dilectio Dei ac proximi.

Spiritus verò supra spiritum est, quand synteresis intentione sui amoris altius se i Deum extendit, plus diligendo; quàm sim plex intelligentia suæ intuitionis perspicaciâ cognoscendo. Et hoc ipsum, quintum ia constituit asceticæ eleuationis gradum. Spiritus sine spiritu est, quando spiritus noster, s

intimè

intimè adhæret spiritui diuino, vt vnus cum eo efficiatur spiritus, ac sobriè in eum transformetur. Et hoc deinde sextum eiusdem eleuationis constituit gradum. Eleuatio spiritus passiua seu mystica, tres habet gradus. *Primus* dicitur, quando spiritus in spiritu est, sensu mysticorum: *secundus*, quando spiritus supra spiritum est: *tertius*, quando spiritus sine spiritu est. Est autem sensu mysticorum spiritus in spiritu, cùm spiritus sic sursum agit in Deũ actibus ecstaticis, vt transcensis omnibus irretentibilibus & absolutis, cunctorum obliuiscatur exteriorum, & non aduertat quæ in suo corpore aguntur: suis nonnisi intentus desiderijs, ac spiritui diuino, à quo extraordinariè agitur & gubernatur. Spiritus verò supra spiritum est, cùm mens secundum synteresim, supra puram intelligentiam feruore ac impetu amoris violenti, à spiritu diuino sursum acta, & in cellam vinariam introducta, vino cælestium iucunditatum mirificè inebriatur. Spiritus denique sine spiritu est, cùm mens, etiam secundum puram intelligentiam, quæ in præcedenti gradu foris stabat, ineffabilibus cælestis illuminationis splendoribus mirè illustratur, ac sursum acta in Deum à claritate in claritatem transformatur, iuxta illud 2. *Cor.* 3. Nos verò omnes, reuelatâ facie (*id est, illuminatâ mente per lumen fidei*) gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate (*illumina-*

tionis ordinariæ) in claritatem (*illuminationis extraordinariæ*) tanquam à Domini spiritu.

ARTICVLVS VI.

De suspensione spiritus, Ecstasi, & Raptu.

SVspensio mentis ascetarum vsu, nihil aliud est, quàm ad id quod mens ordinariè contemplatur, studiosa, vehemens ac affectuosa attentio, obliuionem cæterorum actualé causans. Vsu verò mysticorum, idem est, quod cessatio in contemplatione extraordinariâ, omnis ordinariæ operationis & actionis mentalis. *Vel* est vacatio simplicis intelligentiæ & synteresis, ab omni sua vsitata diuinorum cognitione & amatione: vbi anima actu extraordinariè Deum contemplans, solum sequitur Spiritus sancti tractum, absq; sua propria operatione, *id est*, à proprio spiritu profecta, seu à propria inquisitione inchoata *Vel deinde*, mentis suspensio nihil aliud est apud mysticos, quàm summa & perfectissima tranquillitas animi, proueniens ex cessatione omnis vel exigui ventuli passionum, & cuiuscuis vel minimæ perturbatiunculæ; nec non ex abnegatione omnium imaginum spiritualium, quæ puritatem contemplationis extraordinariæ obnubilare solent.

Ecstasis idem est, quod stupor mentis excessiuus. Vel alias, idem est, quod alienatio mentis à sensu, ex re aliquâ repentè ac insperatè illi oblatâ, proueniens. Hinc ecstaticus

dicitur, qui est ab exterioribus seu inferioribus mente abstractus: *Vel*, qui est extra suam constitutus actiuitatem, sed non extra coactiuitatem seu cooperationem, *Vtporè*, inactioni diuinæ.

Ecstasis alia est *naturalis*, alia *supernaturalis*. Naturalis deinde duplex est, *humana* videlicet & *diabolica*. Naturalis ecstasis humana, contingere solet ex triplici causa. *Prima* est, læsio phantasiæ seu imaginationis, procedens vel ex ebrietate nimia, vel ex graui aliqua infirmitate, vel ex nimio senio: quo pacto, stupidi, insani, amentes, phrenetici, & ebrij, appellantur ecstatici. *Secunda* est causa, subitus, immoderatus, ac vehemens motus alicuius passionis, qualis est timoris, gaudij, iræ, &c. Hanc ecstasim homo aliquando patiens, sic alienatur à sensu, vt vulneratus, vulneratum se esse non aduertat. *Tertia* causa est, studiosa intentio ac vehemens attentio animi ad aliquod obiectum naturale: cùm enim anima nostra potentiæ sit limitatæ; ideo, quò vehementius vni alicui rei intendit, eò minus ad alia attendere potest, ita vt quodammodo videndo non videat, & audiendo non audiat, nec distinctè aduertat quid agatur circa corpus proprium. Huiusmodi ecstasis contingere solet pictoribus, arithmeticis, mathematicis, geometris, & similibus. Vnde fertur de Archimede summo mathematico, ac perfectissimo geometra, quòd cùm animo

& oculis in terra defixis, figuras geometricas delinearet, hostium inuasionem propriæ vrbis Siracusanæ, non aduertit; & satellitem vitam sibi adimentem non recognouit, cui non nisi dum ab illo occideretur, innuebat, ne se ab inchoato præpediret negotio.

Diabolica seu à dæmone procurata ecstasis, ideo etiam naturalis dicitur, quia causatur per applicationem naturalium mediorum, quibus ligantur sensus inferiores, & officia eorum impediuntur. Hanc ecstasim magi & sagæ pati solent; imo etiam & alij homines pseudospirituales à dæmone infascinati, seu illusi ac decepti, eandem experiuntur, qui aliquando opera huius inimici à sensibus alienati, mira & vera se vidisse putant & narrant, ac inde occasionem accipiunt seipsos magnifaciendi, & alios contemnendi, proprijs rationibus innitendi, maioribus suis non obtemperandi, &c. cùm è contra veram ecstasim comitetur profunda humilitas ac sui contemptus, vera mortificatio passionum, captiuatio proprij iudicij, & annihilatio seu abnegatio propriæ voluntatis, nec non, ardens desiderium omnia mala omnesque ignominias propter imitationem ac amorem I E S V Christi, patiendi ac sustinendi.

Supernaturalis ecstasis, etiam duplex est, alia videlicet *practica*, alia *anagogica*. Practica ecstasis est, quâ homo exit ac manet extra sua & extra se: hoc autem fit, dum aliquis ab affe-

ctu rerum temporalium quas possidet, vel possidere potest, spiritu elongatur: dumque ab amore sui, & iudicio suo speciali, ac propria voluntate alienatum se esse experitur, post diutinum videlicet ac probatum mortificationis asceticæ studium, & multa ac perfecta virtutum exercitia.

Anagogica ecstasis deinde duplex est, altera *inchoata*, altera *completa*. Inchoata, vel alias incompleta, ac secundum intentionem, illa est, quâ mens, cælitus specialiter adiuta, solâ duntaxat intentione seu actiuitate suâ humanâ, in Deum vt incomprehensibilem, & vt sibi intimè vnibilem excedens, seu vehementer sese extendens, à sensibus inferioribus nonnisi actualiter alienatur; ita vt pro illo statu, quidquam non operentur, quamuis operari possent, si nimirum ipsa mens sese ab actuali contemplatione diuinorum, reuocare vellet.

Completa seu perfecta ecstasis anagogica, idem est, quod vehemens & affectuosa mentis eleuatio, ad Dei diuinorumque superintellectualem contuitum, experientiam, & gustum: quâ nimirum ipsa mens, supra statum sui naturalis modi, quem in suis operationibus vsitatum habet, diuinitus posita, à sensibus externis, non solum actualiter, sed & aptitudinaliter eximitur. Vnde est quod ijdem sensus, pro eo statu mentis, diuina videlicet extraordinariè inspicientis & prægustantis, quidquam

non operantur, nec operari poſſunt, imò & per externa obiecta nullatenus excitantur.

Porro, ecſtaſis completa anagogica duplex eſt, *cognitiua* nimirum & *affectiua*. Cognitiua ſeu ſecundum vim apprehenſiuam illa eſt, quâ mens ſecundum intelligentiam ab vſu ſenſuũ exteriorum diuinitus abſtrahitur, & extra apprehenſionem ſibi connaturalem & vſitatam conſtituitur: nec non quâ ad ſublimiora transfertur per eleuationem ſui paſſiuam, nempè ad aliqua extraordinariè videnda. Affectiua ecſtaſis, ſeu ſecundum vim appetitiuã, illa eſt, quâ mens ſecundum ſynteresim, extra propriam actiuitatem conſtituitur: dum videlicet per eleuationem, tractum, actiuitatemque cæleſtem in Deum vehementiſſimè & voluptuoſiſſimè fertur; quem ſupereminenter ſibi reuelatum, per immediatam ſui cum eo vnioné intimè complectitur.

Raptus diuinus duplex eſt, *corporis* videlicet & *mentis*. Corporalis raptus, alius eſt, quo totus homo de loco ad locum transfertur, abſque ſua humanâ coactiuitate. Alius eſt, quo eodem modo tranſportatur, ſed cum adminiculo ſuæ externæ cooperationis. Raptus mentis (quo nimirum transfertur ſpiritus ab humanis operationibus, & conſuetis exercitijs, non autem à proprio corpore, ſicut fieri ſolet in morte) hoc ipſo differt ab ecſtaſi: quia mens in diuina contemplatione ecſtaſim patiens, ſenſim ab imaginibus vſita-

tis di-

tis diuinitus abstrahitur, non inuoluntariè; & paulatim ab officijs sensuum emouetur, & suauiter intra se colligitur, ac tandem dulciter supra se in Deum transfertur. Raptum verò patiens, celerrimè simili diuinâ virtute, abstrahitur ab vsitata & connaturali diuinorũ apprehensione, quâ ordinario modo in Deum ducitur: & quodammodo violenter (quia ante aliquem sui consensum) à sensibus auellitur; nec non repentè ad apprehensionem seu contemplationem supernaturalium ac supermundanorum subleuatur, subitoque ad fruitionem diuinorum euehitur.

Raptũ corporis, sicuti etiã mentis quandam ecstasim, Deo permittente, nonnunquã diabolus procurare potest: vnde communiter narratur de sagis ac veneficis, quod sæpissimè operâ dæmonis, de loco ad locũ transferantur, quâ de causa mulieres volaticæ appellari solent.

ARTICVLVS VII.

De Reuelationibus seu visionibus spiritualium.

Reuelatio nihil aliud est, quàm diuinitùs veli seu velaminis (*tempore*, naturalis obscuritatis, à sensibus spiritualibus, ad percipienda supermundana seu supernaturalia) remotio: de quâ illud est 2. *Cor.* 3. Velamen positum est super cor eorum: cùm autem conuersi fuerint ad Dominum, auferetur velamen. Huius veli seu velaminis remotionem petiuit à Deo S. Dauid, cùm diceret *Ps.* 118.

Reuela (*mentis*) oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. *Hinc nota* duplicem esse Diuinam reuelationem, *Vniuersalem* nimirũ, & *particularem*. Vniuersalis reuelatio, est earum veritatum fidei, quæ à Deo reuelatæ sunt, & ab Ecclesia Catholica seu vniuersali proponuntur, vt à nobis credantur. Huius reuelationis, diuisiones & gradus habentur in Institutione secunda, de virtute fidei.

Reuelatio particularis, est earum rerum, quas Deus specialiter alicui personæ singulari manifestat. Verum, sicut iuxta tres portiones animæ rationalis, triplices sunt vires eius apprehensiuæ & appetitiuæ: ita quoque totidem genera particularium diuinarum reuelationum eis respondent: quarum quædam percipiuntur viribus animæ, quædam viribus spiritus, quædam viribus ipsius mentis.

Primi generis reuelatio quæ viribus animæ apprehenditur, duplex est: alia *sensibilis*, seu *corporea*, alia *imaginaria*. Reuelatio sensibilis contingit, quando nimirum alicui affectuosè oranti, aut quidpiam boni ex charitate operanti Christus Dominus vel Sacratissima eius mater, vel quispiam è numero Angelorum, aut Sanctorum sese oculis corporeis videndum, aut auribus audiendum, aut manibus palpandum offert: vt hoc ipso spiritualiter recreatus ac interiùs illustratus, occasionem sumat purius viuendi, ac voluntatem suam perfectius abnegandi; & diuino benepla-

cito

cito eam ſtudioſiùs conformandi, ac in humilitate, patientia, & alijs virtutibus velociùs proficiendi. Eiuſmodi reuelationem ac viſionem habuit Abraham, quando tres vidit Angelos, & cum eis locutus fuit. Et Samuel, quando audiuit Dominum vocantem ſe, vt patet, 1. *Reg. cap.* 3. Et populus Iſraëliticus (vt eſt *Exod.* 20.) quando vidit voces, & lampades, & ſonitum buccinæ: vbi viſus, pro experientia aliorum ſenſuum accipitur.

Reuelationes imaginariæ duplici modo accidere ſolent, *vel ſcilicet* in vigilijs, *vel* in ſomnis. Illæ, quæ vigilantibus manifeſtantur: tunc aliquibus contemplatiuis contingunt, quando aliqua diuina ac cæleſtia myſteria, præſertim in exceſſu mentis, per figuras ac formas à ſenſibilibus acceptas, & diuinitus formatas, ſic efficaci (abſque vllâ humanâ fictione) ac ſubitâ quadam immiſſione & repræſentatione imaginationi ſeu phantaſiæ eorum imaginariè videnda, aut audienda, aut odoranda, aut guſtanda, aut tangenda objiciuntur; vt durante illâ demonſtratione, nullo modo intellectum ſuum alio deflectere valeant. Eiuſmodi fuerunt reuelationes ac viſiones Ezechielis & Danielis, ac aliorum Prophetarum & Sanctorum, tam in nouo quàm in veteri teſtamento. Huius quoque loci ſunt illæ aliæ ſenſibiles dulcedines quas Deus reuelare ac infundere ſolet aliquibus deuotis animabus in ſenſum imaginarium, à quo po-

ftea in omnes alias vires voluptas infusa deriuatur. Vnde *D. Bonau. lib. 2. de prof. relig. cap. 26.* Sunt etiam quædam sensibiles dulcedines, ac suauitatis experientiæ, quæ deuotis quandoque infunduntur: vt mirabilis fragrantia odorum, ineffabilis suauitas saporum, & hymnidicæ melodiæ vocum ac sonorum, & tactu perceptibiles experientiæ indicibilium suauitatum. Illarum etiam reuelationum quæ dormientibus in somno repræsentantur, vt saltim aliquantula notitia haberi possit, obseruanda est doctrina apud *D. Bon. in 3. part. centil. cap. 23.* vbi dicitur. Quod omnium, quæ sibi videntur videre dormientes, quinque sunt genera, scilicet oraculum, visio, somnium, insomnium, & phantasma. Oraculum est, cùm in somnis parens, vel aliqua grauis persona, seu sacerdos, vel etiam Deus aliquid euenturum apertè vel non euenturum, faciendum vel vitandum denunciat. Visio est, cùm id quis videt, quod eodem modo quo apparuerat, euenit. Somnium est figuris tectum, & sine interpretatione intelligi non potest. Insomniũ est, quando id quod vigilantem fatigauerat, se ingerit dormienti, sicut cibi cura, vel potus, vel aliqua studia, vel artes, vel infirmitates: iuxta infirmitates enim, diuersi, diuersa accipiunt somnia, alia enim vident sanguinei, alia cholerici, alia melancholici, alia phlegmatici: illi enim vident rubra & varia, & isti nigra & alba. Phantasma

est quando vix dormire cœperit quis, & vigilare se existimat, & videtur aspicere irruentes in se, vel passim vagantes formas, discrepantes & varias, lætas & turbulentas. In hoc genere est ephialtes, quem opinantur vulgares, inuadere dormientes, & opprimere quiescentes, quod non est nisi fumositas conscendens ad cerebrum à stomacho, vel à corde, vim comprimens animalem.

Hinc dici debet, quòd illa imaginaria admonitio per Angelum facta in somno S. Ioseph, viro B. Virginis Mariæ, vt videlicet in Ægyptum fugeret cum puero IESV & Matre eius, ac inde rediret, oraculum dicenda est; similiter & magorum, ne scilicet redirent ad Hærodem: somnia verò fuerunt, quæ interpretatus est Patriarcha Ioseph Pharaoni, & seruis eius: & Daniel Nabuchodonosori.

Secundi generis reuelatio, quæ ad spiritum spectat, duplex est; *altera* vocatur intellectualis, *altera* affectualis. Intellectualis, idem est, quod cognitio mysteriorum diuinorum, siue propriæ siue alienæ saluti necessariorum & vtilium, nata ex sola diuina interna inspiratione. Est autem huiusmodi reuelatio, alia *specialis*, alia *generalis*. Specialis reuelatio, vtpotè sine adminiculo propriæ inquisitionis menti sobriæ adueniens fit duplici modo, vel per spiritum Angelicum, vel immediatè per ipsum Spiritum diuinum. Mediante spiritu Angelico, facta fuit Zachariæ Prophetæ, vt pa-

tet,

tet, *Zach*. 4. Angelus qui loquebatur in me, dixit ad me, &c. Loquitur autem Angelus in hominem seu in animam, quando ei conceptum suum occultè ac internè imprimit & manifestat. Immediatè à Spiritu diuino, illa est, de qua *Ps*. 48. Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus. Per hanc reuelationem ac locutionem Deus internè, occultè & subito hominem sobriæ mentis illustrat, erudit & docet, quid nimirum agere vel dicere debeat, siue in proprio siue in alieno, speciali, vrgenti & graui negotio, iuxta quod promisit suis Apostolis & alijs Sanctis martyribus, *Matt*. 10. illis verbis. Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. *Generalis* est illa, quâ Deus instruit ac illuminat mentem per spiritum scientiæ & consilij, intellectus & sapientiæ, simul ad plura negotia pertractanda, siue nimirum ad actiuam siue ad contemplatiuam vitam spectantia. Eiusmodi reuelatio fieri solet non absque adminiculo inquisitionis propriæ rationis; & est communis omnibus iustis, per quam eruditi, sciunt reprobare malum, & eligere bonum.

Affectualis reuelatio fit, quando homo orat Deum pro aliqua causa siue propria siue aliena, & ex affectione deuotionis & fiducia exauditionis, (quam in oratione sentit ac experitur sibi à Deo venisse) conijcit ac intelligit se exauditum in hac petitione. Sed licet

confi-

confidat quod illud pro quo orauit, habiturú sit prosperum successum, nescit tamen sæpè, quâ viâ habebit processum. E contrario, cùm non sentit sibi infundi affectum deuotionis nec fiduciam exauditionis, suspicatur se non habiturum effectum suæ petitionis. Hoc genus reuelationis, est specialiter deuotis mentibus familiare. In quo tamen ne quis deceptus reperiatur, consulat D. Bonauenturam, loco citato, *de prof. relig.* Huc reduci potest illa reuelatio facta duobus discipulis, cùm dicerent *Luc.* 24. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas. Eandem, quàm plurimi fidelium humilitate paruuli, exclusis videlicet sapientibus & prudentibus in oculis suis, ferè quotidiè sic experiuntur & percipiunt, dum deuotè legunt sacram scripturam, ac doctrinas Sanctorum Patrum; vel diligenter audiunt eloquia diuina; vel studiosè meditantur mysteria fidei; vel orationi mentali affectuosè vacant: vt non solum lumine diuino mirabiliter eruditi, verum etiam ipso amore cælesti ineffabiliter inflammati esse cernantur.

Tertij generis reuelatio, quæ ad mentem spectat, alia est quæ purâ intelligentiâ apprehenditur; alia quæ syntersi percipitur ac prægustatur. Reuelatio quæ purâ intelligentiâ apprehenditur, à D. Bonau. *itin. 5. ater. dist. 5.* vocatur superintellectualis: non quod

intel-

intelligentia sit aliqua vis animæ altior intellectu; sed quia intellectus vertice sui, supernaturali lumine ordinario illuminatus, ad illam se sua propriâ actiuitate nequit extendere. Fit autem huiusmodi reuelatio super intellectualis, *tum* quando vel personæ diuinæ, vel spiritus Angelici, vel animæ Sanctorum, vel aliqua diuina mysteria, per solas species infusas, ac eminentissimas & purissimas imagines & similitudines, luminaque intellectualia supernaturalia ac extraordinaria à Deo indita, conspicienda obijciuntur. Istiusmodi reuelationem Regius propheta habuit de mysterio Sanctissimæ Trinitatis, cùm diceret *Ps. 66.* Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus. Et S. Petrus de diuinitate Christi, cùm confiteretur *Mat.* 16. Tu es Christus, filius Dei viui. *Tum etiam* quando Deus faciē seu essentiam suam, contemplatiuo, absque vllo velamine vel vmbris eiusmodi similitudinum cælestium, clarissimè manifestat. Hanc reuelationem habuerunt Moyses & Paulus Apostolus, qui dispensatiuè essentiam Dei sicuti est, vidisse dicuntur.

Reuelatio mystica, quæ synteresi percipitur, non aliud est, quàm notitia Dei experimentalis: *Vel alias*, prægustatio superemimens sempiternalium voluptatum. *Vel quoq;*, perceptio suauissima bonitatis diuinæ, nascens ex complexu amoris vnitiui: *id est*, ex ipsâ vnione intimâ. *Vel denique*, est fruitio

emi-

eminentissima huic conditioni humanæ per munificentiam diuinam possibilis; paucissimis animabus, & hoc mundissimis ac purissimis, in pignus illius sempiternæ fruitionis concessa. Illam verò reuelationem voluptatis cælestis, quam beati in cælo permanenter experiuntur, S. Paulus (vt aiunt) per diuinam dispensationem transitoriè in hac vita prægustauit: ratione cuius fuisse dicitur in paradiso; sicut etiam ratione visionis facialis, dicitur fuisse in tertio cælo.

Notandum autem est, reuelationes aliquando esse veras ac diuinas: aliquando fictas, falsas, ac deceptorias. Reuelationes veræ ac cælestes, *aliæ* vocantur substantiales, *aliæ* formales: substantiales, quæ solæ à mysticis summoperè celebrantur, semper in se habent aliquam significationem ac effectum mysticum seu spiritualem, *hoc est*, virtutem reformandi hominem in melius, seu efficiendi ac operandi in ipso, illud quod significant, puta, maiorem charitatem erga Deum, timoré filialem, humilitatem, patientiam, obedientiam, castitatem, paupertatem spiritus, cæterasque virtutes. Reuelationes verò formales, solum intellectum illustrant ad præsentienda instantia vel futura, sed non renouant voluntatem hominis in melius, quamobrem non sunt de numero mysticarum, nec magni æstimari debent. Huius generis reuelatio fuit Pharaonis, qui futurorum præsagia in somno vidit. Simili-

ter

tei & Balaam, ac asinæ eius, cui Angelus visibiliter apparuit.

Reuelationes fictas, falsas, ac deceptorias, quandoque spiritus erroris, *id est*, diabolus suggerit ac manifestat, qui non rarò transformat se in Angelum lucis, bonum aliquod suadendo, aut verum occultum prædicendo ac detegendo malo fine, vt incautos & curiosos decipiat: quandoque eas caro & sanguis, *id est*, proprius spiritus fingit; cuius quidem fictionis causa esse potest, *Vel* ipsum iudicium rationis, quod nequit discernere inter imagines à propria phantasia fictas ac fabricatas, & inter imagines absque aliqua operatione phantasiæ diuinitus repræsentatas. *Vel* aliqua passio nimis concitata, vtpotè tristitia, quæ mater & nutrix est multarum phantasiarum, quibus rationem superiorem perturbare ac ab officio suo suspendere solet. *Vel* cupiditas vanæ gloriæ, & proprii quæstus, quæ plurimarum fictionum & innumerabilium mendaciorum, sæpè causam & occasioné præbet.

Vt autem facilè possimus cognoscere falsas, fictas ac suspectas reuelationes, hæc signa probabilia teneamus. *Primum est.* Si quis curiositate ductus, desiderabat habere illas, ac posteà sibi factas libenter propalat, vt videatur ab hominibus. *Secundum*, si tyronibus ac nouiter conuersis fiunt, qui nondum in charitate Dei & proximi, humilitate, patientia, & in alijs virtutibus fundati ac probati sunt.

Tertium,

Tertium, ſiquis de reuelatione ſibi facta, nullam vult habere ſuſpicionem rationi conſentaneam, ſed nimis, facilèque, ac citò illi aſſenſum præbet: vel ante adhibitum conſilium virorum ſpiritualium ei obtemperat: vel ſi conſilijs prudentium acquieſcere non vult. *Quartum*. Suſpecta ac deceptoria reuelatio illa eſt, quæ hominem à principio ſui. lætitiâ & gaudio afficit; ſed in fine turbulentum relinquit: ſiquidem contrarium facere ſolet vera diuina reuelatio *Quintum*. Si homo poſt factam ſibi reuelationem minus fit deuotus, nec plus in charitate Dei ac proximi ſeſe exercet; aut cùm ſtudium orationis mentalis negligit, minuſque in humilitate, patientia, & abnegatione voluntatis proficit. *Sextum*. Suſpecta quoque eſt ac falſa, ſi homo in reuelatione, vtpote ſenſibili aut imaginaria, prouocatur ad aliquid faciendum, ſiue nimirum legi naturæ, ſiue præceptis diuinis, ſiue Euangelicis conſilijs contrarium. Vel quando contra decreta Eccleſiæ, aut ordinationes propriæ vocationis, aut regulas honeſtatis ac virtutũ, importunè ſtimulatur. Vnde illi Sancti, qui contra aliquid horum aliquando feciſſe perhibentur, non ſunt imitandi, ſed tantum admirandi: piè enim creditur, in hoc cum eis à Deo diſpenſatum fuiſſe, ob aliquam vtilitatem Eccleſiæ, ac occultas & inſcrutabiles alias rationes. Vnde S. Bonau *lib. 2. de prof. relig. cap. 17.* In omnibus reuelationũ vel viſionum gene-

generibus magna cautella habenda est, ne fals pro veris, noxia pro salutaribus, exigua pr eximijs, & incerta pro certis recipiantur. Solus autem spiritus Sanctus scit hominem expedire ac certum reddere, quid in illis recipiendum sit, vel respuendum, & quomod eis vtendum; sicut & prophetas & Sancto docuit, quibus non solùm vera ostendit, se etiam per veritatis testimonium, quia vera essent, interiùs demonstrauit.

TRACTATVS II.

De notitijs virium animæ rationalis apprehensiuarum & appetitiuarum, quas requirit studium mentalis orationis.

INTRODVCTIO.

TOt quidem genera notitiarum habet anima rationalis, quot & sensus: quorum alij sunt *externi*, alij *interni*. Sensus externi quibus obiecta corporalia in se ac per se percipiuntur sunt quinque, *vtpotè*, visus, auditus, odoratus, gustus & tactus. Notitia visus, idem est quod visio corporalis, seu cognitio præsentis obiecti materialis per visionem oculorum corporalium. Hâc cognitione Adã & Heua cùm cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus (vt est *Gen* 3.) & fecerunt sibi perizomata. Notitia auditus, est cognitio extrinseca præsentis obiecti per auditionem,

ac cognitione Rhode puella (vt habetur *Act.* 12.) cognouit Petrum. Notitia odoratus est cognitio ac perceptio obiecti per odorationem. De hac cognitione illud est *Ps.* 113. Nares habent, & non odorabunt. Notitia gustus, est cognitio ac perceptio saporis alicuius per gustationem. De hac cognitione illud est *Iob.* 34. Auris enim verba probat, & guttur escas gustu diiudicat. Notitia tactus, est cognitio extrinseca obiecti corporalis, quæ habetur, dum sui corporis extremum, est simul cum extremo alterius corporis. De hac cognitione illud est *Gen.* 27. Et palpato eo, dixit Isaac. vox quidem, vox Iacob est: sed manus, manus sunt Esau. Et *cap.* 4. Adam verò cognouit vxorem suam, quæ concepit & peperit. Et *Luc.* 1. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco.

Sensus interni animæ rationalis, alij sunt *organici*, alij *inorganici seu spirituales*. Sensus organicos, quibus obiecta corporalia per sui speciem, seu in sui imagine imaginaria percipiuntur, puta esse sensum communem, imaginationem, phantasiam, æstimationem & memoriam. Notitia sensus communis, est determinatio cognitionis, per quemcunque sensum externum præsentis obiecti corporalis apprehensi. Notitia imaginationis, est cognitio absentis obiecti corporalis per propriam sui speciem, à sensu communi acceptam. Notitia phantasiæ, est cognitio materialis obie-

cti,

cti, tam possibilis, quam impossibilis, per s
ciem efformatam, ad instar speciei à sensu
imaginationis apprehensæ. Notitia æstimati
nis, est cognitio intentionis naturæ, reru
scilicet sequendarum ac fugiendarum, elici
ex specie per imaginationem apprehensa. N
titia memoriæ, est recordatio cognitionis e
rum, quæ per imaginationẽ apprehendunt

His adde sensibus, alios quosdam sensus
imaginarios, *Corporè*, visum, auditum, odor
tum, gustum & tactum: quorum quidem se
suum potest haberi vsus bonus & malus. Ma
quis vtitur sensibus imaginarijs, quando c
delectationem carnalem imaginatur sibi act
venereos, ita vt imaginariè videat turpia, a
diat obscæna, tangat inhonesta. Benè verò vt
tur, quando in meditatione mysteriorum f
dei imaginatur sibi loca, personas, actiones
passiones personarum, & quascunque ali
circumstantias. *Vt*, meditando pœnas infe
nales, imaginariè videt vasta inferorum ince
dia, & animas peccatrices igneis quibusda
corporibus velut ergastulis inclusas: aud
planctus, eiulatus, vociferationes, blasphe
mias: percipit fœtores sulphureos: gust
amaritudines: sentit quodammodo cruciatu
ac dolores.

Sensus spirituales seu inorganicos, quibu
obiecta spiritualia percipiuntur, puta esse vi
sum, auditum, odoratum, gustum & tactum
Visus spiritualis attribuitur intellectui: au

ditus

tus memoriæ: odoratus, guſtus & tactus
oluntati. Notitia ſeu perceptio viſus ſpiri-
alis, eſt ipſa viſio ſeu intuitio ac intellectio
oiecti, circa quod verſatur intellectus. De
oc ſenſu viſus illud eſt *Deut.* 32. Videte,
od ego ſum Deus. Viſio igitur præſens in-
lectiua, quâ Deus cognoſcitur ac diuina
rcipiuntur, ſecundum triplicem diuerſita-
n viſionis corporeæ, *tripliciter* etiam di-
nguitur. Sicut enim oculus corporeus vi-
t rem, *Vel nimirum* in ſimilitudine ſpeciei
æ, in ſpeculo artificiali expreſſæ: *Vel* in ſui
agine ſculptâ aut pictâ: *Vel* in ſe ipsâ. Ita
ulus ſpiritualis videt Deum ac diuina, *Vel
licet* in ſpeculo creaturarum, per ſpecies
ſtractas: & hæc viſio dicitur ordinaria, ſiue
nirum habeatur mediante diſcurſu colla-
nis, & illationis, vt fieri ſolet in conſidera-
ne & meditatione; ſiue habeatur poſt o-
nem diſcurſum, vt fieri ſolet in aſcetica con-
nplatione. *Vel* videt in vera imagine: qualis
ſimilitudo deiformis cælitus data: & hæc
o extraordinaria eſt, myſticæ contempla-
ni deditis vſitata. *Vel denique* videt Deum
liuina per ſe ac in ſe: *id eſt* in ſui eſſentia &
ritate: & hæc viſio propriè dicitur clara
intuitiua, ad quam oculus intellectualis
n venit, niſi lumine gloriæ diſpoſitus.
Notitia auditus ſpiritualis, eſt ipſa auditio
cultæ locutionis diuini ſpiritus, ſeu perce-
o diuinarum inſpirationum. De hoc ſenſu

illud est *Apoc.* 2. Qui habet aures, audia
quid dicat spiritus Ecclesijs. Auditio præsen
alia est ascetarum alia mysticorum. *Prima est*
quando siue mediatè siue immediate (*id est*
tam media concione, exhortatione, lection
meditatione & aduersitatum perpession
quàm absque huiusmodi medio) internè vo
camur ad veram nostri abnegationem; eaqu
percipimus, quæ spectant ad nostram ac alio
rum salutem. De huiusmodi auditione insp
rationis diuinæ illud est *Psal.* 118 Declarat
sermonum tuorum illuminat, & intellectu
dat paruulis. Ignitum eloquium tuum vehe
menter, & seruus tuus dilexit illud. Et *Ps* 8
Audiam quid loquatur in me Dominus. *S*
cunda auditio est, quando mens eleuata in D
uinam caliginem, audit arcana verba, qu
(ob ineffabilitatem eorum, vt est 2. *Cor.* 12
non licet homini loqui. Dictumque ad se ve
bum absconditum, & venas susurri cælest
(vt habetur *Iob.* 14.) quasi furtiuè suscipit

Noticia odoratus, est olfactio ac percept
odoris, qui est in re, circa quam intellectus
voluntas versatur. De hoc sensu illud est *Can*
1. Trahe me post te, curremus in odorem v
guentorum tuorum. Et 2. *Cor.* 2. Bonus od
Christi sumus. Olfactio seu odoratio spiritu
alia est ordinaria, *alia* extraordinaria. *Prim*
modo anima rationalis odorem spiritualium
æternorum percipere probatur, si nimiru
inexplicabili quadam eorum fragrantiâ co

citata,

citata extendit se suis sobrijs desiderijs ad inquirendam diuinorum maiorem ac maiorem amoris experientiam. *Secundo verò*, si iam se extendit ipsis ecstaticis desideriorũ ardoribus.
Notitia gustus, est perceptio seu gustatio spiritualis dulcedinis vel amaritudinis, quæ est in re, circa quam intellectus & voluntas versatur. De hoc sensu illud est *Ps.* 33. Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus. Gustatio diuinorum *alia* est ascetica, *alia* mystica. Ascetis vsitata gustatio bonitatis Diuinæ, seu perceptio dulcedinis, acquisitæ nimirum & elicitæ amationis diuinorum, illa est: quâ anima contemplatrix post suos multos conatus ac diutina studia spiritualia, vnita tandem suo amato, copulâ scilicet vnionis actiuæ, sobriè reficitur, afficitur, satiatur & inebriatur. Mysticis verò vsitata gustatio sempiternalium voluptatum, illa est: quâ anima contemplatrix, intimâ videlicet ac passiuâ vnione Deo copulata, ecstaticè inebriari solet.
Notitia tactus, est ineffabilis quædam voluptuosa sensio ac perceptio intimæ præsentiæ ipsius Diuinitatis. De hoc sensu illud est *Cant.* 3. Inueni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam. Et *Cant.* 5. Venter meus (*i. e.* homo interior, seu spiritus meus) intremuit ad tactum eius. Ascetæ spiritualẽ tactum percipiunt, si quodam diuino impulsu incitati, extendunt se, tum ad ordinarium exercitium externum practici amoris, tum ad

ſobrium exercitium internum fruitiuæ dilectionis. Myſtici tactum diuini ſpiritus percipiunt, tum quando intimè vulnerati, ſupra modum humanum actibus ecſtaticis ſurſum feruntur, adſpirantes ad myſticam cum Deo celebrandam vnionem: tum quando ipſo actu arcanè ac myſticè Deo copulantur. Huiuſmodi enim tactus, eſt nouiſſimum medium inter Deum & mentem: inter agere humanum & agi, ſeu pati: inter viuere & exſpirare: inter ſobriè ſe habere ſpiritui, & ecſtaticè: qui alias quamuis ſentiri poteſt in vnitate ſpiritus ſicut & odor & ſapor ſpiritualium, minimè tamen poteſt comprehendi & explicari.

His iam ſuppoſitis dicendum eſt, quod ſicut in præcedenti tractatu intelleximus animam rationalem, iuxta tres ſui portiones, tribus gaudere viribus apprehenſiuis, *Vt eſt*, imaginatio, ratio, & ſimplex intelligentia: totidem quoque affectiuis, vt eſt appetitus ſenſitiuus, appetitus rationalis, & appetitus ſuperrationalis. Ita in præſenti tractatu earundem virium recenſebimus notitias, *tum ſcilicet* apprehenſiuas, *Vt eſt* Dei ac diuinorum imaginatio cogitatio, conſideratio, meditatio ſpeculatio & contemplatio: *Vel aliàs*, Dei ac diuinorum imaginaria, confuſa, diſtincta, euidens ſimplex & pura cognitio. *Tum* amatiuas, *Vt eſt* ipſa actualis amatio; ſeu, amoris diuini vtpotè, ab infimo, medio & ſupremo appetitu elicitu, experientia. *Prima* igitur diſtinctio

præſen-

præſentis tractatus rem habere vult de notitijs virium apprehenſiuarum: *ſecunda verò*, de notitijs virium appetitiuarum ſeu amatiuarum: ſed *tertia* de oratione Dei, in quam huiuſmodi notitiæ deſinunt ac terminantur.

DISTINCTIO I.

De notitijs virium apprehenſiuarum.

ARTICVLVS I.

De imaginatione & cogitatione.

DIcendum eſt primo, quòd imaginatio ſiue largè ſiue ſtrictè ſumpta, dupliciter conſiderari ſolet, *tum* vt potentia, *tum* vt actus. *Primo modo* ſumpta & conſiderata, ſignificat eam vim, quâ anima rationalis apta eſt recipere formas ſeu ſpecies rerum corporearum, ac in quâ & per quam cuiuslibet alterius ſenſus terminatur cognitio. Et ob hanc cauſam imaginatio dicitur oculus carnis. *Secundo modo* conſiderata, ſignificat actualem ſui vſum. Hæc deinde actualis imaginatio, *alia* eſt beſtialis, *alia* rationalis. Beſtialem eſſe puta, quâ ſcilicet inconſideratè & abſque vtilitate imaginamur ea, quæ ante vidimus aut audiuimus, quod & beſtia facit. Rationalem verò eſſe exiſtima, quâ conſideratè ac vtiliter imaginamur ea, quæ aliquando vidimus, audiuimus, & legimus; illaque componendo vel diuidendo ad meditandum adducimus, quod beſtia facere nequit.

Dicendum ſecundò, quòd ſine obſequio

præſentis imaginationis, ratio ſeu intellectus ordinariè non poteſt conſurgere ad cognitionem inuiſibilium, ſpiritualium & æternorũ: nam vt ait *Philoſophus*. Nihil eſt in intellectu, quod non ſit priùs in ſenſu. Et Apoſtolus *Rom.* 1. Inuiſibilia Dei à creatura mundi, per ea quæ facta ſunt, intellectu conſpiciuntur. Priùs enim viſu corporali res materiales præſentes apprehenduntur: poſtea viſu imaginationis, formæ ſeu ſimilitudines rerum corporearum percipiuntur: ac tandem viſu ſpirituali ſeu intellectuali, earumdem rerum, naturæ, rationes, cauſæ, proprietates, effectus ac differentiæ conſpiciuntur: ex quorum deinde conſpectione ac notitia, per ſtudium aſceticæ meditationis, in practicam deuenitur fidei myſteriorum cognitionem. Et ſic præſens imaginatio non aliud ſignificat, quàm vſum ſui rationalem, ac ſtudioſam ſui applicationem ad myſterium, de quo inſtituenda eſt meditatio.

Dicendum tertiò. quòd cogitatio quæ oritur ex imaginatione. & tranſit ac terminatur in conſiderationem, *alia* eſt communis, *alia* ſpecialis. Communis illa dicitur, quæ omnibus vſitata eſt: & hanc *triplicem* eſſe puta humanam videlicet, diabolicam, & diuinã. Cogitatio *humana* ſi ſubijcitur rectæ rationi, bona quidem eſt: quia referibilis eſt in Deum; ſed non ſicut ſufficit: quia ipſo actu non refertur. Si verò non ſubijcitur, vana eſt, ſecundum

dum illud *Ps.* 93. Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Cogitatio *diabolica*, id est, per diabolicam suggestionem immissa, semper est mala, aut nimirum in ratione obiecti, aut in ratione finis: de qua est illud *Matt.* 9. Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris. Cogitatio *diuina*, id est, à Deo inspirata, semper est bona, & semper potest esse meritoria, si pio ac deuoto affectu excipiatur. Porro, quælibet istarum cogitationum, *vel* est passiua, *vel* actiua.

Passiua cogitatio illa dicitur, quæ nascitur ac moratur in nobis, sine nobis, *id est*, sine concursu nostræ deliberationis & consensionis: & sic præsens cogitatio secundum nomen suum, est quasi mentis coactio: nam cogito, à quo cogitatio, est frequentatiuum veniens à verbo cogo: cogunt enim quodammodo intellectum diuersa obiecta, per imaginationem ei repræsentata, vt passim huc illuc frequenter vagetur, sine respectu alicuius debiti finis: quapropter huiusmodi cogitatio quamuis in se sit bona aut mala, tamen non habet meritum aut demeritum: quia quousque passiua est, non subijcitur rectæ rationi seu deliberatæ voluntati.

Actiua cogitatio illa est, quæ ipso actu elicitur, vel deliberatè admittitur: & sic huiusmodi cogitatio iuxta nomen suum est quasi cordis agitatio, seu cordis sæpè iterata, frequens, volubilis, instabilis & vagabunda a-

ctio: nam agitatio venit ab agito, quod est iteratiuum seu frequentatiuum ab ago. Vnde est quod sic definiatur. Cogitatio est respectus animi, in res ab imaginatione repræsentatas, ad euagationem pronus. Hæc demum actiua cogitatio, vel est speculatiua, vel practica.

Speculatiua cogitatio dicitur, quæ principaliter assumitur propter obiecti cognitionem, sine aliquo ordine ad praxim. Practica verò est, quæ principaliter assumitur propter delectationem ex obiecto capiendam, ac propter aliquam actionem ad extra imperandam. Et huiusmodi cogitatio habet rationem boni vel mali, meriti vel demeriti, iuxta videlicet principium, à quo oritur; & materiam, circa quam versatur: quia deliberata est, & ad finē certum ac intentum ordinata.

Cogitatio specialis, alias propria ascetarū, dupliciter accipi solet, *largè* nimirum & *strictè*. Largè sumpta, significat omnem intellectûs piam operationem, & quamlibet actualem diuinorum sanctam cognitionem. Strictè verò accepta, solam non nisi designat simplicem apprehensionem, & confusam cognitionem rei. *id est*, termini seu mysterij, de quo instituenda est ascetica meditatio seu contemplatio. Quod autem præsens cogitatio significat simplicem apprehensionem, *vt est* prima operatio intellectus, & cognitionem confusam, ratio est: *Tum videlicet*, quia intellectus

simpli-

ſimpliciter apprehendens obiectum (*vt eſt* virtus, peccatum, &c.) cognoſcit illud ſub ratione vniuerſali: nam alia obiecta inferiora, quæ ſub illo continentur non cognoſcit ſingulariter ac diſtinctè, niſi confusè. *Tum* quia intellectus ſimpliciter apprehendens obiectū (*vt eſt* hiſtoria alicuius diuini myſterij ad meditandum aſſumpti) non cognoſcit illud diſtinctè, ſecundum videlicet omnem ſui latitudinem & longitudinem, ſublimitatem & profunditatem: ſeu, non cognoſcit illud ſecundum ſuas omnes rationes, modos, qualitates, partes & diuiſiones, niſi confusè ac ſuperficialiter.

ARTICVLVS II.

De conſideratione.

DIcendum eſt primò, quod conſideratio, quæ oritur ex cogitatione, & deſinit in meditationem, iuxta ſui nominis etymologiam, eſt quaſi contuitio ſiderum. Vnde ſicut Aſtronomus dicitur conſiderare, quando ipſo actu contuetur ſidera cæleſtia, vt eorum naturam, motus, effectus, influentias, ac cæteras huiuſmodi qualitates intelligat: ſic & aſceta, dum ſtudiosè inquirit vias (obſeruantiæ nimirum legis æternæ, cognitionis ſui ac Dei, & imitationis Chriſti) quibus venitur ad cæleſtem gloriam, iuxta illud *Pſ.* 118. In mandatis tuis exercebor, & conſiderabo vias tuas. Et *D. Aug.* Scientiam terreſtrium & cæleſtium

 rerum,

rerum, magni æstimare solet genus humanũ: in quo profectò meliores sunt, qui huic scientiæ præponunt nôsse semetipsos, laudabiliorque est animus cui nota est infirmitas sua, quam qui ea non perspecta, vias siderum scrutatur. *Item*. Qui crescit in scientia & non in bona vita, elongatur à Deo: tu ergo si sapiens esse desideras, discas in terris, quorum scientia perseueret in cælis. Infelix homo qui scit omnia alia, te autem Domine IESV nescit: beatus verò qui scit, etiamsi alia nesciat. Si autem te, & alia nouit: non propter ea beatior, sed propter te solum beatus.

Porrò consideratio secundum nomen suũ, est quasi considens ratio: quod ipsum significat stabilitatem rationis, cunctanter nimirum ac studiosè procedentis per sui iudicij operationem, ex confusa in distinctam obiecti cognitionem. Procedit autem ratio operatione sui iudicij, *vel* componendo, *vel* diuidendo, *vel* conferendo. *Primo* modo procedit per compositionem; componendo nimirum cum subiecto prædicatum; seu prædicando, iudicando ac affirmando de obiecto simpliciter apprehenso, secundum quod conuenit illi. *Vt*, virtuti conuenit amor. Peccato conuenit odium. *Vel*, Virtus est amabilis. Peccatum odibile. *Hinc* procedens ratio vlterius, & causam ac rationem huius rei inquirens, non aliã inuenit ac iudicat esse, quàm, quod virtus honesta sit, vtilis & delectabilis; peccatum verò

ignominiosum, damnosum & amarum. *Secundo* modo procedit ratio per diuisionem: *Vel* nimirum negando de obiecto, quod disconuenit ipsi. *Vt*, Virtus, ob laboris difficultatem, non debet esse odibilis: quia magni est meriti. Peccatum ob delectationis voluptatem, non debet esse amabile: quia magnæ subiacet pœnæ. *Vel* diuidendo obiectum in partes diuersas. *Vt*, Virtus, alia est Theologica, alia Moralis. Item Theologica, &c. *Vel* quoque diuidendo aliquod mysterium fidei, in plures considerationes. *Vt sunt illæ.* Quis, Quæ, A quo, Pro quo, Quomodo, Quam ob causam. *Tertio* modo procedit ratio operatione sui iudicij per collationem: conferendo scilicet quod est minus notum, cum magis noto. *Vt* est spirituale & materiale: vt ita deueniat in cognitionem eius explicitam & distinctam, cuius non nisi implicitam & confusam habuit notitiam. *Et* sic est deuenire in cognitionem SS. Trinitatis, ex cognitione animæ rationalis, solis, ignis, &c. Et in cognitionem virtutis, ex cognitione proprietatum palmæ, floris, fructus, &c. Et in cognitionem Christi virtutum ac perfectionũ, ex cognitione qualitatum Agni, petræ, lapidis angularis, &c.

Dicendum secundò, quòd consideratio *largè* sumpta, significat omnem operationem & cognitionem intellectus: *strictè* autem accepta, solam notat secundam intellectûs operationem, & distinctam cognitionem: ac idem

eſt quod proceſſus rationis, tendentis videlicet ex terminis aut propoſitionibus fidei ſimpliciter aprehenſis & confusè cognitis, in cognitionem diuinorum diſtinctam. *Hinc nota* duplicem eſſe proceſſum rationis: *alter* eſt, quo procedit ratio ex confuſa cognitione (vt dictum eſt) in diſtinctam: & talis proceſſus præſentem conſtituit conſiderationem ſtrictè ſumptam. *Alter verò* eſt, quo procedit ratio ex cognitione diſtincta in euidentem: & talis proceſſus dicitur diſcurſus illationis, qui aliàs intellectuali meditationi deſeruit.

ARTICVLVS III.

De meditatione.

DIcendum eſt primò, quòd meditatio diuinorum *alia* eſt intellectualis, *alia* affectualis. Intellectualis *largè* ſumpta, ſignificat omnem operationem & cognitionem intellectus: *ſtrictè verò* accepta, ſolum ſignificat diſcurſum & euidentem diuinorum cognitionē. *Et* hæc meditatio, idem eſt, quod proceſſus rationis (per diſcurſum videlicet illationis, non autem collationis) de notis ad ignota, ſeu de magis notis ad minùs nota. *Vel* idem eſt, quod ſtudioſa & efficax inquiſitio veritatis, per diſcurſum rationis. Hæc *deinde* intellectualis meditatio diuinorum, *vel* eſt ſcholaſtica Claſſicorum, quæ inquirit veritatē propter ſcire ac errores confutare: *Vel* eſt ſcripturalis Eccleſiaſticorum, ac verbi Dei præ-

dicatorum, quæ inquirit veritatem diuinorum propter fideles docendos, credenda nimirum, speranda atque agenda: *Vel* est ascetica spiritualium, quæ inquirit cognitionem diuinarum veritatum propter ipsum proficere, in fuga scilicet malorum, in patratione bonorũ, & in perpessione aduersitatum, ob Dei præceptionem ac eius Christi imitationem. *Hinc* patet præsentem meditationem propriè esse practicam, sed non nisi inchoatè secundum ascetas; *tum* quia intentione sua studiosâ occultam ac ignotam diuinorum cognitionem inquirit, obscuram elucidat, perplexam euoluit, dubiam decernit, confusam distinguit, & inuentam recolit; vt eam intimo affectui excipiendam ac sancta operatione adimplendam offerat: *tum* quia assiduâ suâ attentione tam inter legendum, psallendum, & vocaliter orandum, quàm inter quidpiam aliud agendũ, excitare ac promouere nititur erga Deum pium affectum, & ad omnia diuina exequenda promptum reddere conatur animum. De hac meditatione illud est *Psal.* 118. Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc fortè perijssem in humilitate mea. *Item.* Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est. *Item.* Concupiui salutare tuum Domine, & lex tua meditatio mea est.

Dicendũ secundò, quòd ascetica meditatio intellectualis triplex est. *Prima* dicitur, Meditatio vt meditatio: & hæc illa est, quæ per

discursum rationis, ex præmissâ vnâ aut alterâ propositione notâ, in cognitionem ignotæ conclusionis deuenire solet. *Vt*, Christus Dominus in suâ passione fuit patiens & humilis. *Hæc* propositio nota est omnibus Christianis bonis & malis. *Igitur* ad imitationem Domini ac Magistri mei IESV Christi, necesse est me esse patientem & humilem, in hâc meâ aduersitate. *Hæc* autem conclusio minùs est nota: imo ipsis superbis & passionatis hominibus, nimis est occulta, & valdè ignota.

Secunda dicitur, meditatio vt consideratio: & hæc illa est, quæ rem meditatur per eius circumstantias, similitudines, dissimilitudines & ponderationes. Per eas quidem circumstantias *primò*, quæ rem comitantur: *secundò*, per eas quæ rem præcedunt: *tertio*, per eas quæ rem subsequuntur. *Vt*, Peccatum comitatur obcæcatio mentis, remorsus conscientiæ, inquietudo animi, priuatio gratiæ Dei. *Igitur* mihi detestandum est. *Item*, Peccatum præcedit callida suggestio ac incitatio diabolica, concupiscentiæ titillatio, mentis perturbatio. *Igitur* abominandum est. *Item*, Peccatum sequuntur miseriæ huius vitæ, ac ipsa reprobatio æterna. *Igitur* fugiendum est. *Per* similitudinem verò rem meditatur, quando deuenire conatur in cognitionem explicitam ac euidentem rei alicuius minùs notæ, ex similitudinibus, seu qualitatibus ac proprietatibus alterius rei magis notæ; *Vel* quando ex figu-

ex figuris veteris testamenti, aut ex parabolis Euangelicis tendit in cognitionem figuratæ alicuius veritatis diuinæ. *Per* dissimilitudinem rem meditatur hoc modo, iuxta *D. Aug.* dicentem. Sicut nullum gaudium rerum temporalium ex aliqua parte simile potest inueniri gaudio vitæ æternæ, quam sancti accepturi sunt: ita nullus cruciatus pœnarum temporalium, potest sempiternis in quorum cruciatibus comparari. Quia *scilicet*, opp. sitorum eadem est ratio. *Igitur* &c. *Per* ponderationem rem meditandi habetur exemplum Susannæ sic secum meditantis, & ad senes illos sceleratissimos aientis *Daniel.* 13. Angustiæ sunt mihi vndique: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi incidere in manus hominum, quàm peccare in conspectu Domini. Quia *scilicet*, potentior est Deus ad saluandum me, quàm homines ad perdendum: & quia homines nequeunt occidere nisi corpus; Deus autem & corpus & animam perdere ac in æternum condemnare potest. *Item* S. Pauli ad *Philip.* 3. Omnia arbitratus sum vt stercora, vt Christum lucrifaciam. Et *Rom.* 8. Existimo quòd non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Quia *scilicet*, præsentes passiones transitoriæ sunt; gloria verò futura, æterna est. *Igitur* &c.

Tertia intellectualis meditatio asceta, dicitur

tur meditatio vt speculatio: & hæc illa est, quæ ré meditatur per aliquid, quod est eius effect⁹: Res enim causans, vel alias, causa ipsa, relucet ac repræsentatur in suo causato, seu, effectu, tanquam in quodam speculo. *Vt*, in amaritudine mortis, relucent peccati qualitates: quia mors, est effectus peccati. Et *Vt* in creatura, relucent perfectiones Creatoris. *Vnde* speculatio, vel aliàs meditatio vt speculatio non aliud est, quàm inuestigatio & visio causæ per effectum. Modus igitur meditandi Deum in speculo creaturarũ, triplex habetur, *alius nimirum* per affirmationem, *alius* per excessum, & *alius* per negationem. *Modus per* affirmationem meditandi Deum talis est. Si creatura est. Ergo Deum creatorem esse necesse est. *Item.* Si Deus est, omnino necesse est eum esse omnipotentem, summè sapientem, summè bonum: alias si talis non esset: non posset, non sciret, & non vellet producere huiusmodi creturam. *Item.* Si itaque Deus est omnipotens, summè sapiens, & summè bonus. Ergo summè omnino est timendus, imitandus & amandus.

Modus per excessum meditandi Deum talis est. Si Deus est creator mundi, & causa in eo tantarum perfectionum, quas quilibet spectare potest in creaturis. Ergo necesse est Deũ perfectione suâ, excedere ac superare perfectiones creaturarum, modis videlicet decenis, centenis, millenis & infinitis, tanquam

suarum

ſuarum perfectionum participationes. Quia cauſa prima ac vniuerſaliſſima, neceſſe eſt, vt ſit his modis nobilior & perfectior ſuis effectibus. Vnde conſequenter, ſupra modum, ac ſupra omnia creaturarum eſt diligendus.

Modus per negationem meditandi Deum talis eſt. Illa cauſa eſt infinita, quæ totam ſimul habet virtutem producendi reſpectu effectuum infinitorū ſpecie diſtinctorum, quorum quilibet requirit ſpecialem perfectionē in cauſâ. Sed Deus habet huiuſmodi virtutem reſpectu infinitorum effectuum, quorum eſt cauſa prima & vniuerſaliſſima. Ergo eſt infinitus: *id eſt*, infinitè perfectus. Vnde conſequenter eſt infinitè amandus, quamuis non ſecundum intenſionem, ſed tantùm ſecundū appretiationem & durationem. *Item.* Si Deus eſt finis creaturæ rationalis: quia in eo ſolo quieſcit. Ergo eſt infinitus: alias creatura rationalis de perfectiori cogitaret. *Item.* Si Deus eſt infinitus. Ergo eſt immenſus & æternus: quia infinitas radicalis dicit negationem termini perfectionis, & circumſcriptionis in loco.

Dicendum tertiò, quòd aſcetica meditatio affectualis ſeu affectiua, idem eſt quod inquiſitio amationis ſummi boni, ac diuinorum, per pia deſideria, ſtudio ac vſu meditationis intellectualis excitata. De hâc meditatione illud eſt *Pſal.* 18. Meditatio cordis (*id eſt*, affectus) mei, in conſpectu tuo ſemper. Et

Cant. 3. In lectulo meo per noctem quæsiui quem diligit anima mea. *Dicitur autem* meditatio præsens, affectualis: non quod, non indigeat aliquo intellectus obsequio; indiget enim inuentionibus & conceptibus eius, *id est* actibus; sed non inquisitionibus seu operationibus: nec quod, non erudiat ac illuminet intellectum; erudit enim & illuminat magis quàm intellectualis meditatio; sed quòd ex affectu charitatis consurgat, & in eundem affectum desinat, ac per eundem affectum dirigatur, promoueatur, dilatetur, eleuetur, & perficiatur. *Vnde* huiusmodi affectiua meditatio, vtpote in esse acquisito, non autem in acquirendo, iam idem est, quod ipsa ordinaria contemplatio. *Dicitur quoque* præsens meditatio, amationis summi boni inquisitio, *vtporè* ordinaria: nam aliàs inquisitio & inuentio seu acquisitio duplex est, intellectualis nimirum & affectualis: quarum vtraque, *alia* dicitur ordinaria, & *alia* extraordinaria.

Inquisitio ordinaria intellectualis fit per discursum collationis & illationis (*id est*, per primum & alterum processum rationis: *vel*, quod idem est, per secundam & tertiam operationem intellectus) quæ non sufficit ad salutem, iuxta illud *Ioan.* 8. Quæritis me, & in peccato vestro moriemini. Inquisitio affectualis ordinaria, fit per efficaces electiones mediorum ad vltimum finem consequendum, ac per pia desideria magis ac magis amandi Deũ:

& hæc

& hæc sufficit ad salutem, iuxta illud *Ps.* 118. Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum. Vtraque huiusmodi inquisitione, Deum inquirebat Propheta, cùm diceret *Ps.* 76. In die tribulationis meæ, Deum exquisiui manibus (*intellectus nimirum ac voluntatis*) meis.

Inuentio seu acquisitio intellectualis ordinaria, est, *tum* quando veritas aspicitur seu cognoscitur per aliud: vt fit in meditatione, in qua non habetur cognitio rei, nisi per discursum collationis aut illationis. *Tum* quando veritatem simpliciter intuemur: vt fit in ordinaria contemplatione, cui nullus miscetur discursus. Inuentio seu acquisitio affectualis ordinaria, est, quando mens, feruidâ sui extensione, ad sobriam cum Deo vnionem, peruenit celebrandam, vt iam dicat illud *Cant.* 3. Inueni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam.

Inquisitio extraordinaria, tam intellectualis quàm affectualis, fit, quando mens ex contemplatione negationis, actibus ecstaticis, in Deum consurgit, ad eius intimam adspirans vnionem. Inuentio extraordinaria, tam intellectualis, quàm affectualis, in intima cum Deo mentis vnione consistit, ac per eam constituitur.

Dicendum quartò, quòd ascetica meditatio secundum propriam sui nominis etymologiam, multipliciter definiri potest. *Primò*, Medi-

Meditatio, eſt quaſi medij animi (*id eſt*, omnium virium internarum animæ rationalis) actio. *Secundò*, Meditatio, eſt quaſi mediorũ (ad finem ſcilicet vltimum conſequendum neceſſariorum) inquiſitio & electio. *Vnde* notare eſt, hoc ipſo differre meditationem à contemplatione: quod meditatio occupatur circa inquiſitionem & electionem mediorum ad finem; contemplatio verò iam præhabitis medijs, rectè ac ſimpliciter tendit in finem, & in ipſo ſiſtit ac quieſcit. *Tertiò*, Meditatio, eſt quaſi in mentem diuina itio. Dicitur auté Deus ire in mentem, cùm eam pulſat, excitat, illuminat, & alloquitur ſuâ præuenienti gratiâ, vt meditationi diuinorũ diligenter ac feruenter inſiſtat. Vnde D. Bonau. *itin.* 2. *diſt.* 5. ſic ait. Allocutio diuina præcedit ac inchoat meditationem humanam, dicit enim Apoſtolus 2. *Cor.* 3. Quòd non ſumus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nobis. Quantò minùs ſufficientes ſumus meditari ex nobis tanquam ex nobis, cùm meditatio perfectior ſit cogitatione. *Quartò*, Meditatio, eſt quaſi mentis in ſui medium (ſeu intimum ac profundum) itio. Dicitur autem mens ire in ſui intimum, quando inſpiratione diuinâ præuenientis gratiæ ſuſceptâ, & cooperante ſibi adiuuante gratiâ Dei, cum ipſo Deo in profundo ſui deambulat, tractans de correctione ſuorum defectuum, de profectu ſpirituali, & ſimilibus, iuxta illud *Pſal.* 76. Cogitaui dies anti-

antiquos, & annos æternos in mente habui: & meditatus sum cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. *Quintò.* Meditatio, est quasi mentis in Deum itio. Dicitur verò mens ire in Deum, quando seipsam omnino despiciens, soli Deo suâ conceptione & affectione perpetuò inhærere contendit, tanquam fini vltimo. *Sextò,* Meditatio, est quasi mentis ditatio. Sicut enim prudens ac diligens mercator, multum ditescit, de ciuitate ad ciuitatem, ac de nundinis ad nundinas discurrendo, & vbique lucrando: ita mens deuota, meditando ac remeditando fidei mysteria, magnum sensim thesaurum cælestis sapientiæ, non tam nimirum intellectiuæ ac verbosæ, quàm affectiuæ ac practicæ, sibi coaceruat; vt iam piè gloriari possit, dicens cum Regio propheta illud *Ps* 118. Super omnes (*Vtporè, scholasticos & scripturales*) docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est. Super senes (*hoc scilicet studium asceticæ meditationis minùs æstimantes ac negligentes*) intellexi: quia mandata tua quæsiui.

ARTICVLVS IV.

De Speculatione.

DIcendum est primò, quod speculatio diuinorum, *alia* dicitur speculatio vt speculatio: & hæc scholasticorum est, ac omnem significat rationalem à longinquo veritatis inuestigationem, propter scire, absque vllo

ordine

ordine ad praxim. *Alia* dicitur, ſpeculatio vt ſpeculatiuo practica: & hæc ſpiritualium eſt, ac notat quandam inquiſitionem & intuitionem Dei in ſpeculo ſuorum effectuum, cauſantem ac efficientem in anima rationali, maiorem ac maiorem cognitionem Dei, timorē & amorem, feruentioremque ac diligentiorem eius imitationem. De hâc ſpeculatione illud eſt 1. *Corint.* 13. Videmus nunc (*Deū*) per ſpeculum (*creaturarum*) & in ænigmate. *id eſt*, in obſcuritate fidei, & in abſtractis perfectionibus mundanorum. Speculatio enim huius loci venit à ſpeculo, non quidem ab artificiali ac propriè ſumpto, quod eſt inſtrumentum ex vitro & ſtanno argentoue elaboratum, ſpeciem ac ſimilitudinem cuiuſcunque rei in ſe recipiens & repræſentans; ſed à metaphorico, quod idem eſt ac effectus cauſæ: nam effectus ſunt quaſi quoddam ſpeculum, in quo cauſa eorum cernitur.

Dicendum ſecundò, quòd ſpeculatio ſpiritualium, *alia* eſt aſcetica, *alia* myſtica. Speculatio aſcetica, *Gtporè*, incipientium propria, idem eſt cum meditatione: quia diſcurſibus vtitur. Vnde dicimur ſpeculari Deum, hâc nimirum ſpeculatione; quando ex creaturis inueſtigamus eum per diſcurſum rationis, ac in euidentem eius veritatum deuenimus cognitionem. Aſcetica ſpeculatio, propria videlicet proficientium & perfectorum, iam idem eſt quod contemplatio ordinaria: quia diſ-

curſi-

urſibus caret: & hæc non ſolum venit à ſpeculo, verùm etiam & à ſpecula ſpeculatoris. Nam ſicut ſpeculator ſeu ſtationarius aſcendens ſuam ſpeculam, ac in eà vigilias agens, ſubitâ ſui aſpectus eleuatione, palàm videt videnda omnia: ita aſceta pius, in hanc ſpeculationem ordinariæ contemplationis eleuatus, veritatem ſuo aſpectui interno obiectam, illicò ſimpliciter comprehendit ſeu contuetur. Myſtica ſpeculatio, idem eſt, quod aliqua extraordinaria contemplatio, vel actus illius, iuxta D. Bonauenturam, *de ſeptem gradibus contemplationis extraordinariæ*, quem ibi conſulere licet.

ARTICVLVS V.

De Contemplatione.

Dicendum eſt primò, quòd contemplatio, accipitur aliquando *largè*, aliquando *ſtrictè*. Largè ſumpta, dicit omnem operationem intellectûs & cognitionem: quamobrem non tantum comprehendit viſionem veritatis aut intuitionem, ſed etiam conſiderationem, meditationem, & quamcunque inquiſitionem, quæ ad cognitionem veritatis tendit, atque in illa ſiſtit. Strictè ſumpta contemplatio, dicit meditationis & cuiuſcunque inueſtigationis terminationem: nec non veritatis quæſitæ & inuentæ viſionem ſeu intuitioné. Eſt enim contemplatio ſecundum ſui nominis etymologicam definitionem, quaſi contuitio

in

in templo, seu contuitio de templo. Ita namque contemplatiuus insistens contemplationi suæ, mentis oculo veritatem simpliciter & perspicaciter contuetur: sicut etiam auditor sacrorum, oculo carnis apertè & expressè in templo perlucido, nullis videlicet columnis & anfractibus obscurato, sacerdotem diuinis intentum aspicit: *Vel* sicut speculator apertè & expressè, de templo excelso, cuneos inimicorum venientium animaduertit.

Dicendum secundò, quòd contemplatio strictè sumpta, *alia* est Philosophica, *alia* Theologica. Philosophica secundum D. Ber. *lib. 2. de consid. cap. 2.* Est verus certusque intuitus animi de quacunque re. Siue, Apprehensio veri non dubia. Theologica contemplatio, secundum D. Thomam. 2. 2. *q.* 118. *art.* 1. *&* 3. idem est, quod Diuinæ veritatis simplex intuitus. Porro contemplatio Theologica, *alia* est scholasticorum, *alia* spiritualium. Scolasticorum non alia est, quàm simplex & perspicax Dei ac diuinorum intuitio, sine proximo respectu ad praxim. Spiritualium verò contemplatio, non aliud est, quàm mentis in Deum suspensa (*id est*, nimis attenta) eleuatio, æternæ dulcedinis gaudia degustans. ita D. Bern. *de scala claustrali*. Diuus autem Bonau. Contemplatio (*inquit*) est clara (*claritate scilicet Via*) & libera perspicacia, ad cognoscendum diuinam sapientiam; & propriam, ac naturalem possibilitatem,

tem,

em. *Item.* Contemplatio eſt actus intellectus ion impediti, gratiâ ſanati, in æterna ſpecta- ula directi, cum admiratione ſuſpenſi. *Tan- lem,* contemplatio ſpiritualium eſt ſimplex pprehenſio Dei & diuinorum, ac notitia pra- tica *id eſt*, amatiua. *Hinc nota*, quòd quatu- r ſunt, quæ mentem impediunt, ne poſſit li- erè contemplari: culpa nimirum mordens, ura pungens, ſenſus egens, & phantaſmata rruentia. Culpa mordens, ſignificat peccatū, uod conſcientiam arguit, tam videlicet illud, uod ex anima per contritionem non eſt de- etum, quàm quod poſt veram pœnitentiam mportunè ingerit ſe menti, conſcientiam tri- titiâ, timore, ſcrupulis & plurimis perturba- ionibus afficiens. Cura pungens, ſignificat imiam animi ſolicitudinem, de poſſibilibus onis acquirendis, quæ amantur; & malis auendis, quæ timentur. Senſus egens, ſigni- icat indigentiam corporalem cibi, potus, ca- efactionis, refrigerationis, requietionis, & anationis. Phantaſmata irruentia, ſignifi- ant repræſentationem imaginariam, eorum uæ amamus, deſideramus, ſperamus, vidi- nus, audiuimus, imo & quæ meditati ac con- emplari ſumus ordinario modo. *Nota deinde*, uod ſimplex apprehenſio diuinorum triplex ſt. *Prima* illa dicitur, quæ eſt inchoatiua ra- ionis vlterioris proceſſus, vocaturque initiū perationis ſeu prima operatio intellectus. *Secunda* ſimplex apprehenſio diuinorum, illa

est, quæ habetur post omnem discursum processum & inquisitionem rationis: & hæc propriè dicitur actus contemplationis, seu ipsa actualis contemplatio, habens finem, intimũ Dei amorem, ac specialem cum illo vnionem. *Tertia* simplex diuinorum apprehensio, illa est, quæ dicitur notitia experimentalis, seu cognitio practica ac sapida; quam apprehendit & concipit intellectus; ex perceptione diuinorum, per spiritualem odoratum, gustum & tactum; vel alias, quæ venit intellectui ab experientia affectiua, perfecti amoris, imitationis ac timoris Dei.

Dicendum tertiò, quod contemplatio spiritualium, duplex est, *ascetica* nimirum & *mystica*. Ascetica contemplatio, *id est*, asceti vsitata, alias vocari solet ordinaria, simplex acquisita, rationalis & affectuosa. Ordinaria quidem *dicitur*, tum scilicet, quia habet suum ordinem & modum, ab humana industria excogitatum ac præscriptum: tum quia Deus in hâc contemplatione, à simplici intelligentiâ, modo hominibus ordinario seu vsitato & connaturali, cernitur & conspicitur. Simplex *dicitur*: quia huic contemplationi nullus miscetur discursus; sicut alias miscetur contemplationi compositæ, quæ veritatem minùs notam, aspicit per aliam veritatem magis notã quo pacto, non differt à meditatione. Acquisita *dicitur*: quia labore ac studio humano & industriâ, cum ordinario auxilio diuino ac-

quiri-

iritur. Rationalis seu ratiocinatiua *dici-*
tur, eò quòd à ratione, ac studio illius, veniat
mplici intelligentiæ; & non rarò in eandem
tionem descendat. Quamobrem D. Bonau.
in 3. distin. 3. præsentem contemplationē,
b nomine speculationis pertinere docet,
rtim ad rationem, partim ad simplicem in-
lligentiam. Affectuosa seu affectiua *dicitur:*
uia ab affectu contemplandi Deum incipit,
in affectum amoris Diuini desinit. Amor
ım contemplaturum incitat, & in amorem
rminatur contemplatio: atque in ea magis,
uàm in meditatione exardescit ignis. Nam
m quis, quem amat, viderit (*inquit S. Gre-*
rius) in amorem ipsius amplius ignescit.
erùm contemplatio mysticorum, adhuc po-
ori iure dicitur affectuosa: quia magis ibi
Deum agitur affectus quàm intellectus.

Mystica contemplatio, *id est*, mysticis vsi-
ta, alias vocari solet extraordinaria, super-
tionalis ac superintellectualis, infusa, pas-
ua, & saporosa. Mystica quidem contem-
atio *dicitur* (accepta videlicet genericè:
m sub illa, tres aliæ huiusmodi contempla-
onis collocantur species, sicuti etiam sub
ontemplatione ascetica) quia mens ad illam
traordinariè inuitata seu permota, modo
nsurgit mystico, seu occulto & ignito, vt-
rè, absque conceptu humano: ac in Deum
humanæ scilicet industriæ) ignotum, impe-
ı fertur inexplicabili, eique arctissimo amo-

ris vnitiui nexu feliciter copulatur: vbi ab-
sconditis cælestibus reuelationibus in tant
recreatur, ac ineffabilibus supermundani
voluptatibus potatur; vt cæteri spirituale
perfecti, ad huiusmodi scilicet participatio
nem non admissi, idipsum esse possibile diffi
culter credant, imperfecti vero impossibil
arbitrentur. Extraordinaria *dicitur:* tu
quia præsens contemplatio est vltra omne
ordinem, caretque omni modo, & nullis i
diget humanæ industriæ regulis: cum ali
solo magisterio ac tractu diuino regatur
gubernetur: quâ de causâ quoque dici sol
Modinescia, & Modiexpers. *Tum* quia om
conceptum de Deo homini vsitatum & co
naturalem transcendit. *Tum* quia, mens i
hac contemplatione non constituitur, nisi a
xilio cælesti extraordinario adiuta & eleuat
peculiarique gratiâ Dei sursum acta & erect
Superrationalis & superintellectualis *dicitu*
quia ad hanc contemplationem intellect
noster nullatenus venire potest; neque p
suam ratiocinationem, neque per simplice
intuitionem: cum aliàs, semper sit ratione
simplici intelligentia superior. Infusa *dicit*
& immediata: quia proximè ab ipso Deo pr
manat, à donoque illius supercælesti, ad h
scilicet animæ infuso, vt eam extraordinar
illuminet, instruat, permoueat, eleuet, & i
flammet. *Hinc nota,* aliam esse contemplati
nem infusam secundum quid, aliam simplici

ter.

r. Contemplatio infuſa ſecundum quid, vel ias mediata, illa eſt: quæ à Deo venit hu- anæ induſtriæ, actiuitati, labori & exercita- oni diuturnæ, medijs ſcilicet donis Spiritus ncti ordinariè infuſis: ac ideo huiuſmodi ontemplatio, non differt ab ordinaria & ac- uiſita. Contemplatio infuſa ſimpliciter: vel t infuſa ſimpliciter per accidens, quæ ſcili- et gratioſè ac præmaturè à Deo datur alicui erè conuerſo, nondum in ſtudio meditatio- s ſatis exercitato: ſed nihilominùs ordina- um modum cognoſcendi obiectum non ex- dit, nec in aliquo ſuperat contemplationem quiſitam. Vel eſt infuſa ſimpliciter per ſe: uæ ſcilicet nullo vnquam ſtudio, labore & onatu humano comparari poteſt; ſed im- ediatè à ſolo Deo procedit, modo homini- us ignoto & inuſitato: & omnino modum or- inarium, cognoſcendi & amandi Deum tran- endit. Paſſiua *dicitur:* quia ſicut ſe habet nima rationalis actiuè ac operatiuè in Deũ, um inſiſtit ordinariæ contemplationi: te- ente manus eius (intellectus nimirum & vo- ntatis) ac ducente cæleſti Numine, per gra- iam ſuam cooperantem. Ita ſe habet paſſiuè, eſpectu ſcilicet inactionum diuinarum, dum uic vacat contemplationi: quoniam ipſis am excipitur, rapitur & portatur diuinis anibus, gratiarum videlicet extraordinari- rum. Quod quidem fit, non abſque eius onſenſu & cooperationis vitalis concurſu. Vt

est, manuum suarum internarum ecstatica actiones extendere; vel alias desiderare, gaudere, iubilare, &c. *Et inde est*, quod anima rationalis, dicatur aliquando pati diuina, cælestium scilicet irradiationum, inflammationum, experientiarum, ac aliarum gratiarum huiusmodi extraordinariarum infusionem. Saporosa *dicitur*: quia experimentatiua est seu experientiam habet saporis diuinorum. *Hinc nota*, quod sapor internus, *alius* est scholasticorum seu speculatiuorum, qui nascitur gustui spirituali ex ingeniosa & subtili cuiuscunque veritatis conceptione. *Alius* est spiritualium, qui nascitur ex intima summi boni amatione, & vtili diuinorum practica intellectione: & hic sapor, dicitur condimentum contemplationis. Porro sapor spiritualium *alius* est, quem percipit ac gustat anima rationalis, ordinariæ intenta contemplationi dum scilicet actiua vnione spiritui diuino sobriè coniungitur: *alius* verò, quem pura mens (*id est*, à vitijs expurgata, à passionibus defæcata & à phantasmatibus alienata) extraordinariæ contemplationi addicta, Deóque passiuâ vnione copulata, modo admirabili & ineffabili experiri solet.

Dicendum quartò, quod contemplatio, *tam scilicet* ascetica, *quàm* mystica, triplex habetur. *Prima* quidem ascetica contemplatio, dicitur affirmationis seu positionis: *secunda*, dicitur excessionis: *tertia*, negationis.

nis. Contemplatio affirmationis seu positionis illa est, quæ dum simpliciter Deum apprehendit ac intuetur, modo videlicet homini visitato & connaturali, *vtpotè*, per species perfectionum à creaturis abstractas: eo ipso, easdem creaturarum perfectiones, per modũ positionis seu affirmationis, ipsi Deo attribuit; quas nouit perfectionum eius diuinarum esse participationes. *Vnde* secundum huius contemplationis modum, dicitur Deus in Scriptura sacra, omnipotens, sapiens, iustus, bonus, misericors, Dominus, Rex, Iudex, Saluator, *Item*, via, veritas, vita, charitas &c.

Contemplatio excessionis, seu contemplatio per excessum ac præstantiam, illa est, quæ dum simpliciter Deum apprehendit ac intuetur, sensim excedit seu superat contemplationem affirmationis, donec plenè ab ea elongata & alienata, in contemplationem negationis desinat. Vnde secundum huius contemplationis modum, dicitur Deus in palæstra mysticorum, superomnipotens, supersapiens, superbonus, supersubstantia, &c.

Contemplatio negationis seu ablationis, illa est, quæ Deum simpliciter apprehendens, post omnem scilicet discursum, omnes quas illi priùs quocunque modo tribuebat creaturarum perfectiones, ab illo remouet, tanquã imperfectè & impurè diuinitatem illius repræsentantes. Vnde secundum huius contemplationis modum, dicitur Deus, Increatus,

incorporeus, incogitabilis, inimaginabilis, inconceptibilis, inuisibilis, incomprehensibilis, ineffabilis, infinitus, immensus, immutabilis, &c. Atque inde est, quòd à mysticis dicatur DEVS, OMNIA & NIHIL creaturarum. Omnia quidem creaturarum est: quia omnia in ipso per vnam simplicissimam rationem Deitatis continentur: quo fit, vt sit omnia, vel formaliter, vel eminenter. Nihil verò creaturarum est: quia vltra est omnia. Pari ratione, dicitur etiam à mysticis Deus, Omninomius & Innominabilis, Omninomius quidem est: quia nulla res tot nominibus nominatur, exprimitur, & describitur, vt Deus: nec aliqua res, ex tot repræsentatiuis similitudinibus, effectibus & exemplis; ex tot rationibus, argumentis & medijs; ex tot vestigijs & doctrinis agnoscitur, vt ipse. Innominabilis autem est Deus: quia nulla est vox, nullum vocabulum, nulla denominatio, quæ illum satis exprimere possit.

Nota *primò*, hoc esse discrimen inter quamlibet præsentem asceticam contemplationem & meditationem: quòd mens meditationi vacans, procedat ratiocinatione ac discursu, nunc vnam perfectionem limitatam, nunc alteram, tandemque omnes, aut scilicet attribuendo Deo, aut ab eo remouendo ac seiungendo. Contemplationi vero insistens, non tam curat, vt quidquid est rerum perfectionis, quæ sub sensum cadunt ac intelligi possunt,

poſſunt, humano more, aut attribuat Deo affirmando, aut à Deo ſegreget negando; quàm vt Deum ſimpliciter apprehenſum poſt omnem rationis diſcurſum, magis ac magis cognoſcat timeat, imitetur & diligat.

Nota *ſecundò*, quòd nullus (iuxta communem ſenſum ſpiritualium) ad perfectam vitæ ſpiritualis normam pertingere valet, abſque continuo vſu contemplationis: & nullus (ſecluſo Dei miraculo) ad vſum contemplationis peruenire poteſt, abſque ſtudio meditationis. Per miraculum autem intelligunt ſpirituales, peculiarem Dei gratiam, & infuſionem: omnis enim contemplatio habetur, vel proprio labore ac induſtriâ humanâ, quæ ratiocinationibus vtitur, vt ad intuitum pertingat; vel afflatu diuini ſpiritus, & gratioſa infuſione.

Contemplatio quoque myſtica *primi* ſtatus, dicitur pura: *ſecundi*, dicitur caliginoſa: *tertij* ſupereminens. Contemplatio pura, propria *videlicet* incipientium myſticorum, illa eſt, cuius conceptui diuinali, nulla miſcentur phantaſmata: *vel alias*, à cuius intuitu excluduntur operationes imaginationis. Sicut etiam exempli gratia, contemplatio ſimplex, illa eſt, cui non miſcentur diſcurſus: vel alias, à cuius intuitu excluduntur operationes intellectus, ſeu proceſſus rationis.

Contemplatio diuina in caligine, aut contemplatio Dei caliginoſa, propria videlicet

proficientium mysticorum, illa est, quæ quamuis sit pura sicuti & prior, imò priori altior, nobilior, & diuinior, tamen adhuc est obscura, respectu nimirū contemplationis patriæ: cuius quidem obscuritas ita est clara, vt præsens contemplatio, meritò possit dici claroobscurior, & è conuerso, obscuroclarior. *Licet enim* caligo apud scripturales, secundum proprium literalem sensum, idem sit, quod obscuritas effecta ex nebulis & nubibus, radios luminosi corporis detinentibus: *Vel alias*, condensatio in aëre exhalationum terræ, cælestis luminis diffusionem impediens: secundum verò improprium literalem sensum non aliud significet, quàm in oculis corporeis aliquem defectum claritatis naturalis: secundū quoque spiritualem sensum, non aliud denotet, quàm obscuritatem prophetiarum, literam legis non intellectam à Iudæis, ignorationem diuinorum, profunditatem mysteriorū Dei. *Tamen* apud mysticos occultiori sensu, idem est caligo, quod lumen quoddam spirituale, mirabiliter & ineffabiliter mentem illustrans, & super omnem humanæ eleuationis modum sursum erigens. *Vnde* S. Dionysius *epist. 5. ad Doroth.* inquit. Diuina caligo, est lux, ad quam aditus non patet, in qua Deus (1. *Tim.* 6.) habitare dicitur: quæ quidem nec cerni potest præ excellenti claritate, nec adiri eadem, propter singularem diuini luminis effusionem, *id est*, Caligo diuina, sensu

mysti-

mysticorum, est lux spiritualis, quâ Deus circumuelatur: *seu*, lumen intellectuale extraordinarium, actum cognitionis Dei efficiens in mente supernaturalem, quem alias ipsa mens, suâ intentione seu actiuitate vsitata & connaturali, nullatenus elicere potest. Cur autem præsens mystica caligo per lucem definiatur, cum alias in genere qualitatis plurimum differant, ac proinde distinguantur significatione naturali? Ratio est: *tum videlicet*, quia sicut sol oriens, potiùs splendore suo sidera cælestia obscurat, quàm illustrat: nam in ortu eius, luna & stellæ lucere desinunt. Ita præsens lux spiritualis, dum puram mentem sua claritate supernaturali extraordinaria format ac illustrat, omnem aliam lucem cognitionis eius, tam scilicet naturalis, quàm supernaturalis vsitatæ ac ordinariæ superat, obumbrat, obscurat, obnubilat, & ineffabiliter excellit. *Tum* quia ex vna parte præsens lux caliginosa, seu è conuerso caligo lucida, sic illuminat mentem, ac in diuinis mysterijs facit certam, firmam, securam, eruditam, claram, sapientem, & quietam, vt totus mundus suis prosperitatibus & aduersitatibus, & totus infernus suis callidis argumentis, astutis persuasionibus, & falsis miraculis, ad eam seducendam non sufficiat. Ex altera parte, sic eam reddit obscuram, vt sublimitatem & profunditatem, latitudinem & longitudinem veritatis mysteriorum Dei non comprehendat. Cu-

ius rei habetur exemplum in mari, quod ſe ſimpliciter viſui offert, & tamen ſecundum ſuum ambitum videri non poteſt: tam videlicet propter ſui latitudinem, quàm propter noſtri viſus ad tantã ſuperficiẽ improportionabilitatem. Quod quidem ſancti admirantes, exclamant vocibus ſuis, vtpotè *Pſal.* 17. Poſuit tenebras latibulum ſuum. Et *Pſ.* 96. Nubes & caligo in circuitu eius. Et *Pſ.* 103. Abyſſus ſicut veſtimentum amictus eius. *Item Cant.* 3. In lectulo meo per noctes quæſiui quẽ diligit anima mea. *Item, Rom.* 11. O altitudo diuitiarũ ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Et 1. *Tim.* 6. Qui lucem inhabitat inacceſſibilem, quem nullus hominũ vidit, ſed nec videre poteſt: cui honor & imperium ſempiternum. *Item, Pſ.* 103. Confeſſionem & decorem induiſti, amictus lumine ſicut veſtimento. Per quas voces intelligere eſt, tum ſcilicet diuinam incomprehenſibilitatem, tum noſtri viſus imbecillitatem.

Contemplatio diuina ſupereminens, *aliàs* éminentiſſima & altiſſima, propria videlicet perfectorum myſticorum, illa dicitur, quæ eminentior & altior eſt, non ſolum aſceticâ contemplatione, in Deum cum conuerſione ad phantaſmata ſurſum agente: *Vt eſt* contemplatio poſitionis, exceſſionis & ablationis. Verum etiam, quæ ſupereminet & ipſi myſticæ contemplationi (qualis eſt pura, & caligi-

nosa)

noſa) cooperationem imaginationis repudianti: *tum videlicet* in ratione maioris inflammationis affectus, *tum* in ratione maioris illuſtrationis intellectus. *Vel item*, in ratione nobilioris ac altioris gradus intimæ vnionis, humanum ſpiritum, tam videlicet ſecundum puram intelligentiam, quàm ſecundum principalem affectionem, cum ſpiritu diuino feliciter ac ineffabiliter vnientis. *Vel item* in ratione huiuſmodi, quòd videlicet contemplatio pura (*vtpote* ſumpta ſpecificè) dicit mentis ingreſſum in diuinam caliginem: & quod eſt de ratione doni actualis. Et contemplatio caliginoſa, etiam ſpecificè ſumpta, dicit mentis habitationem in caligine diuina: & quod eſt de ratione doni habitualis. Contemplatio verò ſupereminens, ſpecificè etiam ſumpta, dicit mentis raptum ad interiora ſeu intima diuinæ caliginis: & quod eſt de ratione doni excedentis: quia videlicet, excedit ac ſuperat dona præcedentia, veluti quodammodo diſpoſitionem & habitum, exceſſus virtutis. *Vel item* in ratione hac, quòd nimirum in contemplatione pura, vulnere amoris violenti, ſauciatur anima: & in caliginoſa, ligari dicitur, vinculis ſcilicet eiuſdem amoris; & præ illius magnitudine languere, ſuſpirare, diffluere, vnumque expoſcere, quo ſuum ſedetur flagrans deſiderium, vniri ſcilicet amato ſupereminenter: in contemplatione verò ſupereminenti, amore amoris amati moritur anima

& exspirat, ita vt in suum modo exeffabili deficiat amatum.

Nota autem quòd præsentes contemplationes mysticæ, aliquando sumuntur *generice*: vt quælibet illarum sine discretione dici possit pura, caliginosa, & supereminens: quia etiã quælibet illarum, omnem repudiat phantasmatum impuritatem; quælibet intuetur Deum caligine mysticâ circumuelatum; & quælibet alteri contemplationi, gradus videlicet aut status inferioris, supereminet. Aliquando sumuntur *specificè* seu magis contractè, vt sint velut diuersi gradus ac status, & distinctæ species.

Nota etiam, diuersa esse mysticis, consurgere ignotè, ingredi diuinam caliginem, manere in diuina caligine, & rapi ad interiora diuinæ caliginis. Consurgit enim mens *ignotè*: vel aliàs, extendit se ad radium lucis caliginosæ: vel item, vertit se ad radium diuinarum tenebrarum: quando per multa perfectarum virtutum exercitia, passionibus iam domitis ac tranquillatis; & per contemplationem negationis, vel aliàs per vsum illius continuum, phantasmatibus iam sopitis, ac modo sibi possibili ablegatis: quietè, & quasi iam purè, sub quadam videlicet generali confusaque incomprehensibilitatis ratione, seu, sub quodam conceptu defæcatissimo ac ab omni affirmatione & negatione abstractissimo, simplici Deum spectat intuitu, adspirans ad eminen-

minentem illius ac intimam vnionem; cui aliàs vnione sobriâ sentit se iam ac experitur esse vnitam.

Ingreditur mens in diuinam caliginem, quando in hac sui consurrectione ignota, vel aliàs, conuersione ac extensione ad radium lucis caliginosæ, infunditur sibi in partem intellectiuam, species quædam, obiecti diuinorum ac ipsius Dei vicem gerens, ita perfecta & spiritualis, vt nullam dicat dependentiam à similitudinibus mundanorum, quâ ad eliciendum diuinalem conceptum vtatur independenter à cooperatione imaginationis: in partem verò affectiuam, infunditur sibi quidam amor vnitiuus, vtpotè, ineffabilis delectationis ac suauitatis spiritualis, quâ mens delibuta iucundè conquiescit in suo amato, cui inchoatâ eminenti vnione, vnitam se esse experitur.

Habitat mens in diuina caligine, quando specie illâ infusâ, quasi iam in perpetuum diuinitus videtur esse depictâ; & gratiâ illâ amoris vnitiui ac dulcis, quasi iam semper manet perfusa: ita, vt eius intentio ac defixio in Deum sic sibi repræsentatum & reuelatum, habitualis & quodammodo permanens sit, quæ prius non nisi actualis ac pertransiens habebatur.

Rapitur mens ad intima diuinæ caliginis, quando altiùs eleuata, & ante ipsum Diuinum conspectum constituta, illuminationibus no-

uis

uis ineffabiliter illustratur, & igne amoris cuiusdam inusitati ac admirabilis illustratur, ita vt ardeat & exæstuet intimo amore amati sui, cum quo perfecta vnione eminenti, vnita est.

Nota denique, quòd præsentes gradus mysticæ caliginis figurantur *Exod cap.* 20. & 24. Vbi Moyses dicitur ascendisse in montem, quo significatur contemplatio negationis perfecta: per quam conuertitur mens ad radium lucis caliginosæ: *Postea* dicitur intrâsse caliginem, quo significatur contemplatio pura: per quam ingreditur mens in caliginem diuinam. *Deinde* dicitur locutus fuisse cum Deo in ipsa nebula, & gloriam diuinam vidisse; quo notatur contemplatio caliginosa: per quam habitat mens in diuina caligine. *Tandem* dicitur Moyses fuisse vocatus à Deo, ad accessum viciniorem in ipsa caligine, in signũ scilicet admissionis ad maiorem familiaritatem, quo notatur contemplatio huius viæ altissima: per quam gignitur in mente supereminens quædam & clarissima notitia Dei ac diuinorum, & affectio principalis arctissimè & perfectissimè Deo coniungitur, ac in Deum transformatur.

Dicendum quintò, quòd sicut in contemplatione ascetica intuetur mens Deũ, secundum modum sibi connaturalem, vsitatum & ordinarium, per species consideratione à creaturis abstractas, seu cum conuersione sui ad phantasmata. Ita in contemplatione mystica,

intuetur mens Deum modo supernaturali, extraordinario ac inusitato, *vtpotè*, absq; imaginationis cooperatione, per solas duntaxat species infusas ac purè spirituales: *Vel aliás*, per similitudines deiformes, quæ nullam habent à formis creaturarum dependentiã, aut cum similitudinibus earum connexionem. *Vnde*, mens addicta contemplationi affirmationis, intuetur simpliciter ac videt Deum, omnia esse creaturarum eminenter: contemplationi verò excessûs intenta, simpliciter intuetur (iam nimirum cum debiliori cooperatione imaginationis, quàm priùs) ac videt Deum, supra omnia esse creaturarum: contemplationi tandem negationis assistens, simpliciter intuetur (cum conuersione adhuc ad phantasmata, sed non nisi tenuissima) ac videt Deum, nihil esse creaturarum. *Verùm* in puram, caliginosam & supereminentem contemplationem diuinitùs mens eleuata, videt Deum purè iam & intuitiuè: purè quidem, quia sine vlla conuersione sui ad impuritatẽ phantasmatum: intuitiuè autem, quia facie ad faciem, iuxta illud *Gen.* 32. Vidi Dominũ facie ad faciem. *Sed nota*, quòd videre Deum facie ad faciem, multipliciter intelligi potest.

Primò, visio faciei Domini, seu, visio Dei facialis, illa est, quæ propriè loquendo, dicit intuitionem Dei claram & distinctam, in suo esse essentiali, reali, & naturali: qualem credimus esse in patria cælestis gloriæ. *Secundò*,

illa

illa est, quæ similiter dicit claram & distinctam intuitionem Dei, sed non nisi transitoriam, non verò permanentem: qualẽ S. Paulus habuisse fertur, dum fuisset raptus ad cælum tertium. *Tertiò*, Visio Dei facialis illa est quæ dicit intuitionem seu cognitionem Dei, per formatas cælitus & obiectas aliquas figuras, vel nimirum sensibiles vel imaginarias; secundum aliquam similitudinem mundanam, diuinum aliquod repræsentantes: quo scilicet modo, dicit se Iacob Deum vidisse facie ad faciem, non in essentia eius Diuina, sed solùm in figura, in qua repræsentabatur Deus: quod ipsum ad quandam prophetiæ eminentiam pertinet, vt videatur persona Dei loquentis, vel Deus ipse loquens, licet per imaginariam visionem. *Quartò*, Visio faciei Domini illa est, quæ dicit eminentiam quandam actualis cognitionis Dei, supra communem statum: per quam designatur mysticorum, tam intuitio intellectualis, quàm notitia affectiua & experimentalis.

Vnde est, quòd duo habentur genera cognitionis seu visionis mysticæ, quæ aliàs distinguuntur in suas species, secundum differentiã trium statuum seu graduum, aut specierum, mysticæ contemplationis. *Primi* generis cognitio Dei, dicitur visio in caligine: *secundi* verò, dicitur visio sine visione: quæ quidem visiones, licet non raro apud mysticos confundantur, ac pro eodem accipi videantur; tamen sic distingui possunt. Visio

Visio enim in caligine illa est, in qua datur videri Deus per similitudinem deiformem, vtpotè, speciei spiritualis diuinitùs immissæ: quæ sicut per sensuum portas non ingreditur, ita nec è rebus sensibilibus educitur; nec ex formis imaginatis resultat; nec ex formis præhabitis. intellectui connaturalibus componitur, sed cælitùs infunditur: vt Deum perfectè, clarè, & accuratè repræsentet, non quidem *Quid est*, nam hic modus videndi seu cognoscendi Deum, alienus est à viatoribus; sed *Quia est*, per appropinquitatem grandem ad notitiam quidditatis, quæ est in patria. *Vnde*, intuitio seu cognitio aut visio Dei ac diuinorum mystica, propriè loquendo, non potest dici clara & intuitiua: si nimirum per intuitiuam & claram intelligatur, quâ Deus in suo esse reali ac essentiali cognoscitur: nisi aliàs clara ac intuitiua cognitio laxiùs sumatur, pro ea scilicet, quâ obiectiuè supra communem statum Deus cognoscitur, quoad essentialia seu propria sibi, quamuis non distinctè, secundum quod in se ipso est: hoc iam modo, cognitio ac visio mystica, dicitur clara ac intuitiua.

Visio sine visione illa est, in quâ Deus præsentiam suam sic menti contemplatiuæ exhibet, vt faciem suam minime ostendat: dulcorem suum infundit, sed decorem suum abscondit: immittit suauitatem, sed non manifestat claritatem: suauitatem sui facit sentiri, sed

speciem

speciem sui non dat intueri: quia adhuc nubes & caligo in circuitu eius: & thronus eius adhuc in columna nubis. Vnde habetur præsens visio Dei, quando nimirum vis intellectiua, supra modum ordinarium eleuata, ex affectu præcedente cognoscit, & non è conuerso: *vel alias*, ex mysticâ diuinorum prægustatione, iuxta illud *Psal.* 33. Gustate & videte: quoniam suauis est Dominus.

Dicendum sextò, quod sicut ignem accensum tria promouent, quæ insunt ei naturaliter, *vtporè*, lux, ardor, & flamma: ignis enim in subiectam agens materiam, quo magis ardorem suum diffundit, eo magis lucet, ac magis in flammâ erigitur; & quo magis lucem suam spargit, eo magis ardet, ac sursum per flammam ascendit; & quo magis in flamma eleuatur, eo magis ardet ac lucet. Ita contemplationem spiritualium nascentem tria perficiunt, magisque ac magis eleuant & purificant, vtpotè, lux cognitionis, seu visionis ac intuitionis diuinorum; ardor intensæ amationis; & flamma suspensæ admirationis: mens enim contemplatiua, quo magis amore diuino incalescit ac inardescit, eo simplicius (*vt* fit in contemplatione ordinaria) vel purius (*vt* fit in contemplatione extraordinaria) Deum ac diuina cognoscit & intuetur; & quo simpliciùs aut puriùs cognoscit ac intuetur, eo magis admiratur; & quo magis admiratur, eo reuerentiùs & vehementiùs amat, cum gau-

dio

dio scilicet maiori & exultatione. *Nota*, quod præsens suspensa admiratio, per quam etiam suo loco definita est contemplatio, non aliud significat, quàm vehementem ad diuina attentionem, perfecto reuerentiali timore instructam: vt enim flamma, nunc se extra se, vel se supra se iactat; nunc deinde se intra se colligit: sic mens admiratione suspensa, nunc se supra se leuat diuinis intendens; nunc iterum coram Deo se in se colligit, sua scilicet ac seipsam contemnens & despiciens.

Dicendum septimò, quod etiam inuenire est quandam contemplationem pseudomysticam, quæ sicut habet fundamentum amorem proprium, & consequenter ignorationem sui ac diuinorum: quia proprius amor, excæcat mentem falsum lumen ei exhibendo, ac substituendo, principiorum videlicet sapientiæ carnis ac mundi. Ita etiam per eundem proprium amorem, suique ac diuinorum ignorationem promouetur: & in eundem amorem eandemque ignorationem terminatur, donec hominem sibi addictum faciat alta sapere, inspirationibus humilitatis dissentire; in suis iniurijs impatientem esse; multum de quâdam suâ scientiâ & pietate gloriari; præsumptuosè alios iudicare,condemnare, ac despicere, propter eorum aliquos defectus; sequi non ipsam virtutem, sed illius vmbram; honores ambire ac venari, ac tandem in aperta grauia peccata ruere. Hoc genus con-

templa-

templationis detestatus est aliquando Thomas à Kempis dicens *lib. 2. de imit Christi. cap. 10.* Nolo consolationem, quæ mihi aufert compunctionem; nec affecto contemplationem, quæ ducit in elationem: non enim omne altum, sanctum; nec omne desiderium, purum; nec omne dulce, bonum; nec omne charum, Deo gratum. Libenter accepto gratiam, vnde humilior & timoratior inueniar, atque ad relinquendum me paratior fiam.

Hinc nota duplicem esse ignorationem sui, ac Dei & diuinorum: *aliam videlicet* communem, quæ est secundum priuationem cognitionis; *aliam* mysticam, quæ est secundum superlationem. Ignoratio mystica, propria est spiritualium, qui Deum non ignorando ignorant, cognoscendo non cognoscunt, videndo non vident. Nam spirituales, eo maiorem se dicunt habere ignorationem sui ac diuinorum, quò ad maiorem eleuantur cognitionem: quia scilicet, non percipiunt ibi Deum & semetipsos tantopere, vt iam omnino conquiescant: *vel* quia, sicut ibi Deum intelligunt, cognoscunt, ac vident, omnino esse infinitum & incomprehensibilem, ratione suarum perfectionum; ita etiam secundũ proprias imperfectiones, animaduertunt se esse infinitos & incomprehensibiles. Ignoratio verò, quæ est secundum priuationem cognitionis, propria est pseudomysticorum, hypocritarum & similium, qui semetipsos, Deũ

ac

c diuina ignorando, putant se non ignorare, nesciendo dicunt se scire, & non intelligeno iactant se intelligere: quia nimirum latet os quod omni intelligentiâ spirituali, si quã liquando habuerant, sese priuauerint, *tum* uta per actionis bonæ omissionem, *tum* per ontrariã intellectioni rectæ operationẽ, *tum enique* per fallaci spiritui assensionem.

DISTINCTIO II.

De notitijs virium appetitiuarum.

ARTICVLVS I.

De amore in communi.

DIcendum est primò, quòd amor in palæstra ascetarum sumitur *tripliciter*, strictè imirum, latè, & latissimè. Amor *latißime* ac argissimè acceptus, significat omnem passioem & affectionem, tam scilicet, quâ volunas afficitur ad bonum & ad malum; quàm quâ commouetur contra bonum & contra nalum. Vnde S. Aug. *lib.* 14. *de Ciuit. Dei, ap.* 7. Recta voluntas, est bonus amor: & voluntas peruersa, malus amor. Amor ergo inians habere, cupiditas est: idem autem haens, eoque fruens, lætitia est: fugiens quod i aduersatur, timor est: idque si acciderit entienti, tristitia est. Proinde mala sunt ista, malus est amor: bona, si bonus. Idem *lib.* 14. *e Trinit.* Rectus amor, omnes affectiones nimæ rectas habet: metuit enim peccare, upit perseuerare, dolet in peccatis, gaudet in

ope-

operibus bonis. *In hoc sensu*, ipse Dominus, Mariæ Magdalenæ derestationem peccatorũ, dolorem & contritionem, vocauit amorem, dicens *Luc.* 7. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Amor latè ac *largè* sumptus, vel alias genericè acceptus, significat omnem affectionem boni: quæ sicut in amore includitur, ita etiam ex eo proficiscitur. Vt est, spes futuri boni, desiderium absentis boni, gaudium ac delectatio in præsenti bono. Amor strictè ac *specifice* sumptus, est actus voluntatis, quo amans vult alicui bonũ absolutè æstimatum. *id est*, consideratum secundum se, non attentâ ratione futuri & præsentis: atque ita amor distinguitur à spe, desiderio, & gaudio.

Dicendum secundò, quòd amor, dilectio & charitas, *aliquando* diuersa sunt, *aliquando* eadem. Diuersa significant hoc modo: nam amor, est affectio naturalis; animalibus, hominibus & Angelis communis: dilectio verò, est affectio, non nisi hominibus & Angelis visitata: quia dilectio, quasi ex diuersis electionem notat, *id est*, actum deliberatæ voluntatis, qui solis competit rationalibus ac intellectualibus creaturis, tam scilicet iustis quam iniustis: charitas autem solis conuenit iustis, quibus nimirum carissimus ac pretiosissimus est Deus. *Vnde*, secundum præscripta, idem est charitas, quod amor & dilectio: sed non idem amor & dilectio, quod charitas. Eadem

dein-

inde significant, quia in sacris literis pro eo-
m sumuntur. Vt patet *Eccl.* 13. Omne ani-
al diligit simile sibi. Et *Ioan.* 15. Sicut dile-
t me Pater, & ego dilexi vos. Et, 16. Ipse
ater amat vos, quia vos me amâstis. Et 1.
etr. 1. Animas vestras iustificantes in obedi-
tia charitatis, in fraternitatis amore, sim-
ici ex corde inuicem diligite.

Hoc ipsum etiam patet ex eorum definitio-
bus ethymologicis: Amor enim, est quasi
inculum animorum, nam diuersi animi vnũ
unt per amorem: Dilectio, est quasi duorum
gatio, sociat enim dilectio vnum cum alte-
, vt mutuo se diligant. Et charitas, est quasi
ara (amantis videlicet cum amato) vnitas.
inc est, quòd mystici in suis sermonibus, sine
iquo discrimine his vocabulis vti solent:
iò si aliquando vehementiam affectionis ex-
imere volunt, citiùs vtuntur vocabulo a-
oris, quàm charitatis aut dilectionis.

ARTICVLVS II.

e amore Dei, appetitus infimi seu sensitiui.

A Mor infimi appetitus, quo Deus diligi-
tur ab anima rationali non sicut sufficit,
l alias, non vt oportet, sequitur apprehen-
onem sensuum inferiorum, & iudicium infe-
oris rationis; qui iuxta suum triplex obie-
um, quod in Deo reperit (*vt est*, bonum in
æsenti vtile, delectabile, & honorabile)
iplicitet diuiditur: in amorem *scilicet* na-

turalem, animalem & rationalem. Amor naturalis dupliciter conſideratur, *genericè* nimirum & *ſpecificè*. Acceptus *genericè*, omnem ſignificat amorem Dei, quem vis elicit naturalis, ſolo ſcilicet generali auxilio ſuffulta: quo pacto, præſens amor eſt ſuperiùs quid, amori animali & rationali huius loci, tanquam genus ſuis ſpeciebus. Acceptus verò *ſpecificè* amor naturalis, ſignificat vnum quid è tribus membris ſub eodem genere: atque ille eſt, quo Deus ab anima rationali diligitur, causâ propriæ vtilitatis: tria enim ſunt in infimâ portione animæ rationalis, ſenſualitas videlicet, natura, & ratio inferior, quorum ſingula, reſpiciunt propria ſua obiecta: *ſenſualitas* quidem quærit in Deo, bonum delectabile; *natura*, bonum vtile; *ratio inferior*, bonum honorabile.

Porro, amor naturalis ſecundo modo conſideratus, diuiditur in amorem amicitiæ & concupiſcentiæ. *Vnde* ſecundum amicitiam amore naturali, diligitur Deus ab hominibus, propter ſe, vt nimirum eſt principium & finis naturalis; & ſupra omnia; *id eſt*, magis ac priùs quàm cætera, quæ reputantur eſſe minoris dignitatis, valoris, neceſſitatis & vtilitatis: ſicuti videlicet, magis etiam & priùs diligitur caput, quàm cætera membra eiuſdẽ corporis, quæ non rarò pro capite exponuntur: aut ſicuti magis & priùs diligitur Princeps, Rex, Dux, ita vt pro illo non pauci milites

lites

es mortis se periculo tradant. Imò *quoque*, hc amore potest diligi Deus, propter se & pra omnia, tanquam principium & finis su- rnaturalis, sed non sicut sufficit, ob defe- um *videlicet*, aut fidei, aut iustitiæ. Secun- im *verò* concupiscentiam hoc amore diligi- r Deus propter bona temporalia, aut iam cepta, aut accipienda: imo & propter su- rnaturalia, sed etiam non sicut sufficit, ob indem defectum, aut nimirum fidei aut iu- tiæ.

Amore animali vel aliàs sensuali & carnali eum diligere perhibentur, qui nimirum suã ærunt in eo principaliter delectationem, experientiâ sensibilis deuotionis venien- m, *vtpotè*, in partem eorum animalem, iam solam afficit & exhilârat. De hac specie noris sic ait Richardus *in Cant. cap. 6.* Dul- s in Deum affectus, quodammodo carnalis fallax est, & humanitatis interdum potiùs iam gratiæ, cordis quàm spiritus, sensuali- tis quàm rationis: ita vt magis accendat a- juando ad minus bonum, & minùs ad maius; ad aliquid quod sapit ampliùs, quàm quòd pedit. Hoc affectu errabant discipuli, & rnaliter Dominum diligebant, cuius præ- ntia carere nolebant: vnde etiam non dili- re arguebantur, qui quod delectaret magis, iàm quod expediret, amplectebantur. Sic fectuosè interdum carnalis aliquis & im- rfectus ad Deum afficitur, non quòd valde

diligat, sed quod dulcedinem gratiæ degustet, quæ quantum durat, tantùm iuuat; quamdiu durat dulcedo, durat & dilectio: sed non agnoscitur in bonis amicus, in die namque ista Dominus quidem misericordiam mandat, sed in nocte tentationum & laborum, in præceptis declarat, quantum quisq; diligat. *hæc ille.*

Amor rationalis huius infimi appetitus, ille est, quo diligitur Deus, maximè propter bonum honorabile, seu propter honestum, quod ex obsequio huiusmodi nasci concipitur. Verùm hic modus amandi Deum non sufficit etiam ad salutem: tum quia amans in hoc amore proprium honorem, diuino præfert honori, vel saltim æquè suum ac ipsius Dei facit honorem; quod si pluris æstimat diuinum aliquando, sed non stabiliter: *tum* quia de Deo ac diuinis, humanè ac mundanè sentit & iudicat, ita vt etiam eius leges æternas, non nisi secundum regulas & principia iuris legum humanarum ac mundanarum, & secundum instinctum proprij spiritus ac iudicij moduletur. Amore tamen isto concitatus homo, summo semper affectu, sed non nisi naturali (*id est*, solis naturæ viribus elicito) veneratur Deum, sicuti etiam Principem ac Regem suum. *Item*, ex eodem affectu, fugit quæuis grauia & publica peccata, quibus Deus offenditur & proximus scandalizatur quemadmodum etiam fugit palàm peccare in Principem ac in eius intimos. *Item*, crimini

ıa deteſtatur ac deflet, quibus ſcit ſe Deum ffendiſſe; ſicut etiam deteſtaretur ac defleret ffenſam patris, principis, &c. *Item*, ex eodẽ ffectu plurima operatur bona, *Vtpotè*, ex- ruit templa, cœnobia, altaria, hoſpitalia, & ıultas largitur eleemoſynas: ſicut etiam ali- uando plurimos ſumptus expendere para- ıs eſt, causâ amici, principis, & honoris ſui romouendi aut defendendi. *Item*, ex iſto af- ꝫctu, multa præcepta Dei ſeruat, quamuis on omnia, Eccleſiæ obedit, cultum Dei & ietatem in alijs promouet, Deum feruenter rat, gaudet de ipſius gloria & perfectioni- us: quemadmodum etiam gaudere ſolet de onis amici ſui, Principis, patris, & ſimilium. *'andem* homo motus iſto affectu, ob defen- onem fidei orthodoxæ, non ſolùm bona ſua, erùm etiam vitam ipſam exponere paratus ſt: ſicuti etiam idipſum faceret ob defenſio- em Reipublicæ, ac patriæ. Hæc omnia paſ- m fieri ab hæreticis & quibuſuis infidelibus, igidiſque Catholicis, quis non videat? *Hinc* atet, quòd quilibet amor præſentis infimi ppetitus, quamuis moraliter ſit bonus, & a- quâ temporali remuneratione dignus; non ſt tamen gratuitus ſeu gratioſus, *id eſt*, Deo ratus, hominique ad vitam æternam merito- ius: quia non prouenit ex charitate. Vnde . Paulus 1. *Cor.* 13. ſic ait. Si linguis homi- um loquar & Angelorum, charitatem autem on habeam, factus ſum velut æs ſonans aut

cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiã, & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam: & si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas; & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

ARTICVLVS III.

De amore Dei appetitus medij seu rationalis.

DIcendum est primò, quòd amor, quo Deus diligitur sicut sufficit, seu vt oportet, gratuitus est, aut gratiosus ac supernaturalis: *tum* quia sequitur apprehensionem seu cognitionem rationis superioris, cuius natura est, negotiari ac meditari in lege Diuina, supernaturaliter (*id est*, per cælestem reuelationem) accepta; & gubernare ac ordinare secundum illius præscriptum actiones & operationes humanas: *tum* quia pro obiecto ac termino habet Deum, vt est creaturæ rationalis principium & finis supernaturalis: *tum* quia hoc amore diligitur Deus à suis fidelibus supernaturaliter. *id est*, supra omnia bona naturalia. *Vtpote*, supra propriam excellentiam, possessionem & voluptatem, ac etiam supra propriam voluntatem & vitam: *tum* quia præsens amor, idem est quod charitas supernaturaliter data. *id est*, cælitùs infusa. Vt autem amor iste supernaturalis pugnans est, ad
præsen-

ræsentem pertinet appetitum rationalem:
t verò quiescens, ad appetitum supernatio-
alem spectat. Amor supernaturalis, alias
ratuitus (*id est*, Deo gratus ac homini meri-
orius) dicitur *pugnans*, dum adhuc bellum
erit cum tentationibus Diaboli, mundi &
arnis; profectumque continuum facit in vir-
utibus asceticis, quibus cuncta expugnat vi-
a: *quiescens* verò dicitur, quando iam non
isi seipsum exercens, quietus ac immotus
uiit in Deo; & omnes virtutes, quas in esse
cquisito habet, solo cælesti pabulo quo ipse
litur in Deo, pascit ac nutrit perpetuò.

Dicendum secundò quòd amor Dei super-
aturalis, vt pugnans, diuiditur in amorem
oncupiscentiæ & amicitiæ. Amor *concupi-
scentiæ*, est actus, quo diligitur Deus propter
ona æterna, seu propter æternam remune-
ationem, iuxta illud *Ps.* 118. Inclinaui cor
neũm ad faciendas iustificationes tuas in æ-
ernum, propter retributionem. Et *Matt.* 19.
Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus
e: quid ergo erit nobis? Hic autem amor
oncupiscentiæ, *vel* est absolutus, *vel* conditi-
natus. Absolutus ille est, quo quis diligendo
Deum propter æternam remunerationem,
nullum alium supponit actum in sua volun-
tate, volendi aut nolendi: quo scilicet exi-
stente, diligeret Deum; & non existente, non
diligeret. Talis amor, est gratuitus cum sa-
cramento fidei, & post sacramentum; sed

non ante sacramentum, sicut & attritio. Conditionatus talis est, quo quis diligit Deum propter bona æterna, quem alias diligere nollet, si sciret se ab eo illa non recepturum. Talis amor nunquam est gratuitus, vel aliàs gratiosus, tanquam sine concursu gratiæ specialis elicitus: verùm gratuitus esset, adhuc ante susceptionem sacramenti, sicut & contritio, si quis diligeret Deum propter eadem bona æterna, quem aliàs diligere vellet, tanquam summum bonum, quamuis sciret se ab eo illa non recepturum: quia iam diceretur inicialis (*id est*, amoris amicitiæ initium) duas habens intentiones, *vnam* maioris intensionis, quâ tendat in Deum propter bona æterna; *alteram* maioris appretiationis, quâ tendat in Deum propter ipsum Deum.

Amor amicitiæ, est actus, quo diligitur Deus propter seipsum, absq; relatione ac respectu ad æternam remunerationem. Vnde S. Bern. *supra illa verba* 1. *Cor.* 13. Charitas non quærit quæ sua sunt. *tract. de dilig. Deo*, sic ait. Non sine præmio diligitur Deus, etsi absque præmij intuitu diligendus sit: vacua namque charitas esse non potest, nec tamen mercenaria est, quippe non quærit quæ sua sunt: affectus est non contractus: verus amor præmium non requirit, sed meretur. Item in illud *Ps.* 117. Confitemini Domino, quoniam bonus. *inquit*, Qui Domino confitetur: non quia sibi bonus est, sed quia bonus est, dili-

ligit

git Deum propter Deum, & non propter ipſum.

Dicendum tertiò, quòd amor amicitiæ, diiditur in amorem afficientem & efficientem. mor *afficiens*, vel aliàs amor affectus, quo rga Deum beneuoli reddimur, ſeu benè affimur, bonoq; ſumus affectu, tres habet grais proſecutionis ſeu extenſionis, quantum ad ctus; & alios tres intenſionis, quantum ad abitum. *Primus* gradus amoris afficientis cundum proſecutionem habetur, quando uis affectu eleuato ac intenſo vult Deo boum conueniens, vt abſolutè & in communi pprehenſum. *id eſt*, conſideratum ſine limitione ad hoc vel illud, ad præſens vel futuum, ad habitum vel non habitum, ad eſſenale vel accidentale. Per bonum autem Dei ſentiale vel aliàs intrinſecum, intelligitur us incomprehenſibilitas, immenſitas, infitas, immutabilitas, ſimplicitas, bonitas, &c. er bonum verò Dei accidentale ſeu extrincum, intelliguntur quæuis iuſtificationes nctorum militantis ac triumphantis Ecclee. *Vt ſunt* orationes, obeditiones, humiliaones, mortificationes, gratiarum actiones, blationes, adorationes, benedictiones, &c. *ecundus* gradus eſt, quando quis affectu eleato ac intenſo vult Deo bonum eſſentiale & ccidentale, vt abſens apprehenſum. Non poeſt autem aliquis velle Deo bonum eſſentiae vt abſens apprehenſum, niſi per quandam

suppositionem. *Vt, exempli causâ*, cùm in oratione mentali intimo affectu erga Deum concitatus, vellet ac cuperet illi dare omnes quas habet intrinsecas perfectiones, si aliàs quod est impossibile non haberet illas, & illæ in manu sua positæ essent. Sed bonum accidentale vt absens consideratum, possumus Deo velle absolutè. Volumus autem, quando intimo affectu desideramus, vt ipsi ab omnibus hominibus perfectè seruiatur; & ea omnia quæ illi à peccatoribus & quibusuis infidelibus debentur, fideliter rependantur. *Tertius* gradus est, quando quis intimo affectu vult Deo bonum intrinsecum & extrinsecum, vt præsens apprehensum. Hoc autem fit, cùm de bonis illius, tam essentialibus quàm accidentalibus, quæ habet lætamur, gaudemus, iubilamus & exultamus: ac inde profundâ reuerentia eum adoramus, laudamus, benedicimus, &c. iuxta illud *Apoc* 5. Dignus est Agnus qui occisus est, accipere virtutem & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Cumque omnem creaturam, ad laudandum eum, adorandum, & benedicendum intimo affectu inuitamus, iuxta illud *Dan.* 3. Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate & superexaltate eum in sæcula, &c. Et *Ps.* 148. Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis, &c. Cùm denique nobisipsis gratulamur, quòd tam incomprehensibilis & amabilis

Domi-

)omini beneplacito conformemur : & con-
milibus in Deo delectamur affectibus , qui
lerumq; in aliquam arcanam vnionem cum
)eo desinere solent.

Deinde, primus gradus amoris affectus seu
noris afficientis secundum habitûs intensio-
em in aliquo probatur esse: si nimirum in
ruore eiusdem amoris affectus tempore cu-
scunque tentationis & probationis, prospe-
tatis & aduersitatis,consolationis & desola-
onis, non tepescit: nec tempore extrouer-
onis asceticæ ad aliqua exercitia vitæ actiuæ,
eo spiritus deuotionis extinguitur aut mi-
itur. *Secundus*, si eodem tempore, magis
magis proficit, tam in feruore eiusdē amo-
s affectus, quàm in spiritu deuotionis ac in
udio mentalis orationis. *Tertius* gradus a-
oris afficientis secundum sui habitus inten-
onem, iam ad superrationalem appetitum
ectat: quia compositis ac pacificatis omni-
us animæ rationalis viribus, & in vnitate
iritus constitutis, ac eidem spiritui vnitis,
ec non quibuscunque in se consumptis sui
ssimilitudinibus; totaliter se suo feruore in
sum transfert Deum, in quo quietus & im-
otus viuat ac nutriatur.

Amor efficiens, vel alias amor effectus,qui
nimam rationalem reddit Deo fidelem, &
pellit ad omne beneplacitum eius efficaci-
r & constanter exequendum, quæcunque
ntra ingruat tentatio,tres etiam habet gra-

dus prosecutionis seu extensionis suorum actuum, & alios tres intensionis sui habitus. *Primus* gradus amoris efficientis secundum prosecutionem est, quando quis omne malum spirituale ac Deo abominabile, æternâ voluntate fugit ac detestatur propter ipsum Deum, iuxta illud *Psal.* 96. Qui diligitis Deum, odite malum. Et *Psal.* 118. Iniquitatem odio habui & abominatus sum, legem autem tuam dilexi. *Secundus* est, quando quis toto corde bonum operatur propter solum Deum, iuxta eius legis, præcepti, & consilij præscriptum. Vnde est illud *Ioan.* 14. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: qui non diligit me, sermones meos non seruat. Et 1. *Ioan.* 2. Qui dicit se nôsse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est: qui autem seruat verbum eius, in hoc charitas perfecta est. *Tertius* est, quando quis omnia aduersa, quæ in hâc occurrunt vitâ, æquo tolerat animo, propter Deum & Christi Domini imitationem, iuxta illud *Psal.* 16. Propter verba labiorum tuorum, ego custodiui vias duras. Et 1. *Corin.* 13. Charitas patiens est. Charitas omnia suffert, omnia sustinet.

Item, *Primus* gradus amoris efficientis secundum sui habitus intensionem est, quando quis tres illius modò primum positos prosecutionis gradus, habet in efficaci electione (iuxta illud *Psal.* 118. Viam veritatis elegi: iudicia tua non sum oblitus,) per quam omnis

s labor, difficultas, tentatio, & quodcunq;
uersatur vitæ spirituali, frangitur & supe-
tur. *Hic amor,* proprius est incipientium
tam spiritualē: vnde etiam secundū spiritu-
ium denominationem, dicitur incipiens,
iscens, puerilis ac debilis; non quod facili-
r in tentatione deficiat, sed quod non nisi
im graui labore & magna difficultate pec-
ta mortalia caueat, bona operetur & ad-
rsa patiatur, ob vehementes motus sensua-
atis crebrò insurgentes ac legi mentis con-
adicentes. *Secundus* est, quando quis eos-
em gradus profecutionis habet in effectu. *id*
f. in facili executione; iuxta illud *D. Bernar-*
r, Subitò procedenti de vmbra ad solem, de
tio ad laborem, graue cernitur omne quod
cipit: sed cùm his desuescere, & ad illa se
aulisper assuescere cœperit: vsus tollit dif-
cultatem, inuenitque facile esse, quod diffi-
le ante putauit. Vnde *S. Hieronymus.* Nihil
mantibus durum, nullus difficilis labor: a-
emus & nos Christum, & facile videbitur,
mne difficile. *Hic amor,* proprius est profi-
entium in vita spirituali: vnde etiam se-
ndū spiritualium denominationē, dici solet
roficiens, adolescens & roboratus, eo quod
cilè vincat singula peccata mortalia, quam-
s venialia non item, ob aliquam in præsenti-
us complacentiam; & quòd facile bonum o-
eretur, & aduersum patiatur propter Chri-
i imitationem. *Tertius est,* quando quis e-

eſdem gradus proſecutionis habet in affectu: habet autem, ſi labor ille, qui prius fuit alicui grauis & difficilis in vincendis peccatis, in bonis faciendis, & in aduerſis tolerandis; & poſterius fuit leuis & facilis; modò iam efficitur illi ſuauis ac delectabilis, iuxta illud *Pſal.* 118. In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus diuitijs. Et *D. Bern.* Onus meum vix eſt vnius horæ; & ſi plùs, non ſentio præ amore. *Hic amor*, proprius eſt perfectorum: vnde etiam dicitur perfectus, virilis, adultus, ac ſedatus: ſed iam ad ſuperrationalem appetitum ſpectat, tanquam in ſolo Deo quieſcens ac viuens.

Hinc nota, quod aliquis incipiens, poteſt nonnunquam habere actualem charitatem magis intenſam quàm perfectus, qui tamen non cenſetur habitualiter eſſe perfectus. Et quòd (vt ait D. Bonau. *lib. 2. de prof. relig. cap. 22.*) nemo in hac vita, vel perfectè apicem charitatis, aut cuiuſuis alterius virtutis apprehendere valet; vel ſtabiliter in ſummo gradu ſemper manere: ſed pro modo vitæ perfectus quis dicitur reſpectu inferiorum. Et quod, ſicut perfecti (iuxta effatum commune ſpiritualium) non rarò participant de imperfectionibus incipientium, ex corruptione naturæ ac Diuina permiſſione, vt habeant vnde humilienter: ita etiam incipientes ex peculiari dono Dei, aliquos perfectorum eliciunt actus, & nonnullas experiuntur delicias, vt eo

ipſo

ſo permoueantur ad maiorem Dei dilecti-
nem.

Dicendum quartò, quod in palæſtra ſpiri-
alium, amor afficiens, idem eſt quod amor
uitiuus; & amor efficiens, idem quod pra-
icus: quorum alter intuetur Amatum, & ei
ſtringit amantem; alter intuetur volunta-
m Amati, & ei conformat voluntatem a-
antis. *Vnde* talis quodammodo differentia
ter amorem practicum & fruitiuum dari
oteſt, qualis eſt inter vti & frui, inter ope-
tionem & actionem, inter intellectionem
ſtractiuam & intellectionem intuitiuam.
rimò, Vti, iuxta communem acceptionem
on aliud eſt, quàm vſum habere alicuius rei,
b neceſſitatem propriam: Frui verò, eſt ex
quâ vtimur delectationem capere. Vnde
eri poteſt, vt eâdem re vnus vtatur, & alter
uatur. *Vt*, ſi tempore caloris æſtiui, duo fri-
idâ aquâ manus lauent, alter vt abluat ſor-
es, alter vt frigiditate oblectetur. Sed iuxta ac-
eptionem Theologorum, *Frui*, eſt alicui rei
more inhærere propter ſeipſam, cum volu-
tate. *Vel alias*, eſt rem aliquam propter ip-
mmet diligere, ac de eâ gaudere, in eâque
onquieſcere ſeu quietari. *Vti verò* eſt id, quod
vſum venerit, referre ad obtinendum il-
id, quo fruendum eſt. *Vel item*, eſt rem ali-
uam diligere, & complacere ſibi in eâ rela-
uè propter aliquid aliud ab eâ diuerſum.
es autem quibus eſt fruendum, puta eſſe De-

um

um vnum essentialiter, ac Trinum personaliter, & Christi eius felicitatem: res verò quibus est vtendum, puta esse præcepta ac voluntatem Dei; passionem, consilia, & doctrinam Christi; sacramenta fidei, ac tandem quæuis bona præsentis sæculi. Iam igitur fruimur Deo, quando inhæremus ei amore nostro propter ipsummet, cum voluptate gaudioque spirituali. *Vel alias*, quando diligimus eum propter seipsum, ac in eo quiescimus seu quietamur. *Item*, fruimur Christo Deo, quando ex amore erga ipsum concepto, gaudemus de ipsius perfectionibus, gloria & felicitate, ac si nihil aliud esset de quo gauderemus. Vtimur verò præceptis Dei, quando illa obseruamus: vtimur voluntate Dei, quando illi voluntatē nostram conformamus: vtimur passione Christi, quando illam meditamur ad reamandum & imitandum ipsum Christum, nec non ad compatiendum & gratias illi agendum: vtimur consilijs Christi, quando illis obtemperamus; doctrinâ verò, quando secundum illam viuimus: vtimur sacramentis fidei, quando illa humiliter & deuotè suscipimus: denique vtimur bonis huius mundi, quando illis semper præponimus bona cælestia, ac per illa hæc nobis comparamus. *Ex his* iam inferendum est, quòd amor *fruitiuus* non aliud significat, quàm dilectionem, quâ spiritus noster inhæret Deo propter ipsummet, quamque comitatur spiritualis voluptas & quietatio.

Vel,

l,quæ eſt, ipſa ſpiritualis voluptas & quie-
tio. Amor verò *practicus* idem eſt,quod di-
ctio Dei,quâ ſpiritus noſter impellitur ad o-
ne,quod Deo placitū eſſe poteſt, vt fruatur
ſo Deo,Chriſtiq́ue eius felicitate.

Secundò, operatio ſpiritus idem eſt, quod
xtenſio ac tentio ſpiritualium potentiarum
obiectum, ac in ipſius obiecti cognitionem
amationem. Actio verò ſeu Actus idem eſt,
uod ipſa obiecti cognitio & amatio,quietans
otentiam ſpiritualem à qua elicitur. *Vnde eſt,*
uod amor *practicus* ille dicitur, qui ſuâ ope-
atione tendit per media & intermedia in
eum tanquam in vltimum finem, vt illo fru-
tur. Amor verò *fruitiuus* ille eſt, qui ſupe-
atis iam huiuſmodi medijs & intermedijs, a-
ctualiter inhæret Deo, in ipſoq́ue ſuauiter
onquieſcit.

Media autem huiuſmodi puta eſſe, æternā
eccatorum abrenunciationem, reſiſtentiam
entationum perſeuerantem, mortificationē
arnis cum eius vitijs & concupiſcentijs ſtabi-
em, abnegationem ſui (*id eſt,* proprij amo-
is, proprij iudicij & propriæ voluntatis)per-
etuam,continuum virtutum exercitium,ſin-
erum moriendi omni inordinationi deſideri-
m, & compunctionis ac deuotionis ſenſionē.
ntermedia *verò* puta eſſe, naturalem quam-
am affectus charitatis, compunctionis ac de-
otionis refrigerationem: erga Deum inti-
næ confidentiæ remiſſionem,ſpiritus aridita-

tem

tem aliquomodo culpabilem, mentis inutilem aliquam extrouersionem, conscientiæ vitio scrupulorum vanam perturbationem, & claritatis ac securitatis spiritualis aliquibus perplexitatibus importunis obscurationem & inquietationem.

Tertiò, Intellectio diuinorum abstractiua, eo modo differt ab intellectione diuinorum intuitiua, quo etiam in parte sensitiua actus imaginationis differt ab actu visus. Intellectione *abstractiuâ*, intelliguntur absentia: intellectione verò *intuitiuâ*, præsentia. *Hinc est*, quod intellectioni diuinorum abstractiuæ, correspondet amor practicus, per quem voluntas exquisitionibus suis aut operationibus (quas puta esse, illius electiones, desiderationes, sperationes, &c.) versus Deum tanquã sibi absentem sese extendit, iuxta illud *Ps.* 76. In die tribulationis meæ, Deum exquisiui, manibus meis nocte contra eum, & non sum deceptus. Intellectioni verò intuitiuæ, quæ alias visio intellectualis dicitur, correspondet amor fruitiuus, per quem voluntas in Deum extenditur tanquam sibi præsentem, ac ex illius præsentia mirificè delectatur.

ARTICVLVS IV.

De amore Dei, appetitus supremi seu superrationalis.

DIcendum est primò, quòd amor amicitiæ vt quiescens, habitualiter nimirum & actua-

ualiter, ad hunc superrationalem spectans ppetitum (nam idem amor vt pugnans, appetitus rationalis proprius, est etiam aliquando quiescens, sed non nisi actualiter ac transeunter) iterum dicitur practicus & fruitiuus, comparatione videlicet ad officia diuersa, quæ exercet. Contemplatiuus enim verus, qui Deum amat perfecto, solido, ac feruenti amore amicitiæ, plurimis nimirum tentationibus, vexationibus, aduersitatibus & prosperitatibus probato, ac multarum exercitatione virtutum confirmato: is erga Deum continuo gerit cor suauiter affectum, & validâ conuersione seu adhæsione illi adglutinatũ & coadunatum: ac inde paratum se sentit, vt voluntatem eius Diuinam semper in omnibus faciat ac patiatur. *Vnde* præsens amor, fruitiuus dicitur, respectu prioris officij, secundum quod intuetur Deum, animumque illi potenter ac firmiter vnit & suauiter inhærere facit: practicus verò appellatur, respectu officij posterioris, secundum quod intuetur voluntatem Diuinam, quam in omnibus ac supra omnia sibi proponit adimplendam; & ipsa etiam intermedia, per quæ tendit in Deũ, vt eo fruatur. *Ac inde est*, quod amor *practicus*, dicitur alias negotiatio (quasi, nec, *aut*, non otiatio) seu actiuitas spiritualis. Amor vero *fruitiuus*, dicitur otium spirituale: quod significat suspensionem omnium actionũ multiplicium, quæ necessariæ non sunt, ad solum

Deum

Deum per intimam dilectionem amplexandum: aut, cessationem à quolibet negotio forensi & exercitio spirituali, quietem suauissimæ contemplationis, ac ipsum exercitium iucundissimi amoris perturbante.

Porro istæ duæ appellationes aut denominationes extrinsecæ amoris amicitiæ, non solum significant duo officia, duas habitudines, ac duos respectus vnius eiusdemque amoris: verùm etiam duos amores partiales, vnum velut compositum (moraliter loquendo) amorem Mysticum integrantes. Docent enim spirituales magistri, amores istos in comtemplatiuo perfecto, ita esse connexos & inseparabiles, vt alter absque altero non habeatur, nec alter absque altero exerceatur. Potest quippè aliquis perfectus ad illam peruenire huius amoris firmitatem, vt ingrediendo Deũ, sit egrediens à Deo; & egrediens à Deo, sit ingrediens Deum: operando, sit non operans; & non operando, sit operans: otiando, sit non otians; & non otiando, sit otians: quia dum exteriùs facit ac patitur ea, quæ sunt Diuinæ voluntatis, interiùs ipso fruitur Deo; & dum fruitur Deo, voluntati eius Diuinæ in omnibus & per omnia conformatur.

Dicendum secundò, quòd sicut secundum verticem intellectus, duplex habetur cognitio seu contemplatio Dei, *simplex* nimirum & *pura*: ita etiam secundum apicem voluntatis, amor Dei præsens, duplicis est status, *sobrij*

vide-

elicet ac *ecstatici*. Sobrius amor dicitur, em contemplatiua mens, cum conuersione phantasmata, de Deo cui actiuè vnita est ncipit. Ecstaticus dicitur, per quem connplatiua mens, supra vires suas naturales ehitur, atque ad intimam cum Deo vniom pertingit, excedens in ipsum Deum. Cusuis autem præsentis status, amor Dei, simis habet apud Mysticos denominationes, anexa, epitheta, qualitates ac proprietates, ntemplationi vtriusque conditionis: quaim aliquæ exprimuntur ac explicantur in æsenti tractatu *dist.* 1. *art.* 5. aliquæ verò, *pactis* testamenti animæ.

DISTINCTIO III.

De oratione Dei.

ARTICVLVS I.

De oratione in communi.

DIcendum est primò, quòd oratio Dei tripliciter accipi solet, strictè videlicet, larè, & largissimè. *Strictè*, pressè, ac præcisè ccepta, significat ipsam petitionem, postulaionem, & obsecrationem, præuia tantùm aprehensione rei à Deo petendæ. Quamuis utem petitio, postulatio, & obsecratio vsu ommuni idem significare videantur: sensu amen spiritualium distincta sunt. Petere eim dicitur aliquis, quando mala sua depreatur, ac bona sibi poscit cælitus donari: poulare verò, quando pro amicis, fratribus, &

proximis suis apud Deum intercedit: sed obsecrare dicitur, *tum* quando in graui periculo, vel in magna & vrgenti necessitate, auxilium Diuinum sibi alijsque implorat: *tum* quando Deum sibi iratum humili oratione placat: *tum* quando obnixè & affectuosè pro suis inimicis supplicat: *tum* quando pro quacunque re per merita Christi Deum Patrem feruenter ac perseueranter exorat. Hanc ipse Dominus Saluator noster exercuit orationē, cùm sæpissimè tam pro seipso, quàm pro suis amicis & inimicis, Patris sui cælestis viscera misericordiæ, obnixâ pulsaret supplicatione: quam nobis etiam commendauit dicens *Mat.* 5. Orate pro persequentibus & calumniantibus vos. *Et* 26. Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem.

Largè ac *late* sumpta oratio, multiplices designat intellectus & voluntatis intentiones, in Deum directas ac extensas. *Vt est* actualis diuinorum cogitatio, consideratio, meditatio, speculatio & contemplatio: *nec non*, gratiarū actio, petitio, oblatio, laudatio, adoratio, amatio, &c. Hanc etiam orationem Christus Dominus studiosissimè coluit, ac eandem nos edocere voluit sancto suo exemplo. *Vt patet Luc.* 6 Erat pernoctans in oratione Dei. *i. e.* in contemplatione, in gratiarum actione, laudatione, amatione, ac similibus. *Largissimè* sumpta oratio, significat omne opus indifferens ac virtuosū, ex habitu charitatis imperatum,

rum, ac in Deum ipsiusq; gloriam directum. *de* glossa (in illud *Luc.* 18. Oportet semper are & non deficere.) sic dicit. Semper orat, i semper benè agit.

Dicendum secundò, quòd oratio iuxta suũ men, est quasi *oris* in Deum *actio*. Duplex tem est os huiusmodi: *alterum* externum, o quis sursum se habet in Deum, quando blicè in Ecclesia Diuinum decantat officiũ, :ra celebrat, publicas precationes pro polo facit, aut priuatim vocaliter orat: *altem* internum, de quo est illud *Psal.* 36. Os sti, meditabitur sapientiam. Et *Psal.* 118. lamaui in toto corde meo, exaudi me Doine. Vtroque ore S. Paulus Deum orare ac udare proponebat, cùm diceret 1. *Corin.* 14. rabo spiritu (*oris exterioris*) orabo & men: psallam spiritu, psallam & mente. Et *S. auid*, cùm diceret, *Psal.* 110. Psallam & inlligam. Nam alias oratio externi tantùm :is, quæ non habet connexionem cum oraone oris interni, non placet Deo, iuxta illud *ai.* 29. Populus iste, ore suo & labijs glori:at me, cor autem eius longè est à me Et *at.* 6. Orantes autem nolite multum loqui abſq; *nimirũ internâ deuotione*) sicut ethnifaciunt: putant enim quod in multiloquio o (*non autem in multâ deuotione, ac plenâ nformitate voluntatis suæ beneplacito Diui*) exaudiantur. Vnde S. Isid. *lib.* 3. *de sum bono* ait, Melius est cum silentio orare corde,

de, sine sono vocis; quàm solis verbis, sine intuitu mentis. *Idem.* Quid prodest strepitus labiorum, vbi est cor mutum: sicut enim vox sine modulatione, est quasi vox porcorum; sic oratio sine deuotione, est quasi mugitus boum.

Porrò, oratio est quasi *rationalis* desiderij sursum *actio.* Rationabiliter enim & rationabilia à Deo petenda sunt: prius videlicet ac magis bona spiritualia & æterna, quàm temporalia: potiùs secundum eius beneplacitum, quàm secundum nostrum appetitum: non vt nos cupimus, sed vt ipse vult: & quid ipse scit, quantum, quando, & quomodò nobis esse expediens. Vnde ait Dominus *Matth. 6.* Scit enim Pater vester, quid opus sit vobis, antequàm petatis eum. Et *Iacob. 3.* Petetis, & non accipitis, eo quòd malè petatis, vt in concupiscentijs vestris insumatis. Et *S. Aug.* Fideliter supplicans Deo pro necessitatibus huius vitæ, misericorditer non auditur: quid enim infirmo vtile sit, magis nouit medicus quàm ægrotus: si enim id postulat, quod Deus præcipit & promittit, fiet omnino quod poscit. *hæc ille.* Ac inde patet, quod Christianos non decet bona temporalia à Deo Patre postulare, quæ Christus Dominus, filius eius spreuit ac reprobauit, nisi inquantum ipse nouit, illa eis esse necessaria ad vitam æternam promerendam.

Tandem oratio Dei, est quasi *ornatio* seu

namentum : quia plùs cæteris ſpiritualibus
ercitijs ornat mentem , pretioſiſſimo cha-
atis ac virturum ſanctarum veſtimento, iux-
illud *Pſal.* 44. Aſtitit regina à dextris tuis
per eleuationem ſui) in veſtitu (auro cha-
tatis) deaurato , circumdata (virtutum)
rietate.

Dicendum tertiò , quòd ſecundum rem i-
am , oratio Dei , eſt eleuatio ac aſcenſio
entis in Deum , per quam, vel mala depre-
mur , vel bona nobis alijſque petimus, vel
eum honoramus, benedicimus, laudamus,
c. *Nota*, quòd eleuatio mentis, hoc loco, ſi-
ificat motum, quo mens deſerit inferiora
ipſam animam : aſcenſio verò alium ſigni-
at motum , quo mens ſurſum ſe habet ac
oficit in Deum. Vt autem natura motus i-
us quo mens tendit in Deum, meliùs nobis
noteſcat, neceſſe eſt mentis alios motus di-
rſos enumerare Deum reſpicientes : quorũ
imus eſt. A Deo, quo mens mouetur ſeu
cedit à Deo per peccatum. *Secundus eſt*, Ad
eum : quo motu mouetur mens , quando
r veram pœnitentiam Deum ſibi conciliat
itum *Tertius* eſt, Extra Deum : quo mo-
tur, quotieſcunque facit aliquod opus bonũ
tra gratiam Dei : vel abſque debita inten-
one Deo placendi, ac maiorem illius gloriã
ærendi. *Quartus* eſt, Coram Deo : hoc mo-
mouetur mens , quandocunque ipſo actu
nplet aliquod præceptum ſeu conſilium Di-

uinum ex impulsu charitatis, iuxta illud *Gen.* 17. Ambula coram me, & esto perfectus. *Quintus* est, Circa Deum: hoc motu mens nostra mouetur, quotiescunque de Deo aliquid legimus, audimus, loquimur, cogitamus, &c. *Sextus* est, Pro Deo: vel, Propter Deum: hoc motu mouetur mens nostra, quandocunque aliquid boni operamur, vel mali patimur propter Deum. *Septimus* est, Post Deum: hoc motu mouetur mens nostra, quando actualiter imitamur Christum Dei filium, in abnegatione propriæ voluntatis, in obedientia, paupertate, castitate, ac similibus. *Octauus* est, In Deum: hoc motu mouetur mens nostra, quotiescunque in eleuatione sui, humiliter manifestat Deo suum conceptum & affectum, iuxta illam phrasim *Zach.* 1. Dixi ad Angelum, qui loquebatur in me, *id est*, qui in mentem meam suum agebat conceptum. Et quotiescunq; contendit in sua oratione, Deo inhærere per fidem, spem, & charitatem, tanquam fini vltimo.

Dicendum quartò, quòd oratio Dei triplex habetur, quarum *prima* dicitur vocalis *secunda* mentalis, *tertia* mixta.

Articvlvs II.

De vocali oratione.

Dicendum est primò, quòd vocalis oratio est eleuatio ac ascensio mentis in Deum, per quam cum strepitu labiorum, vel mala de-

recamur, vel bona nobis alijsque petimus, el Deo gratias agimus, laudes offerimus, &c. uotiescunque tam publicè, quàm priuatim ficium Diuinum persoluimus, sacrosanctum rporis ac sanguinis Dominici sacrificium eo Patri offerimus; ac Litanias, Psalmos, ymnos, Rosaria, & quascunque alias preces uotè recitamus. Vt autem oratio præsens bitè peragatur, tria concurrere necesse est. *imum*, vt in præparatione illius, intentio beatur, obligationi scilicet satisfaciendi, eum honorandi, & fructum orationis perpiendi, formata illis verbis, ore prolatis, aut là mente elicitis. Volo *soluere, honorare, impetrare.* Alterum, vt in processu ipsius ationis, debita seruetur attentio. *Tertium*, pro conclusione in fine orationis, coram o humillimè recognoscatur culpa distraonum admissarum.

Dicendum secundò, quòd præsens inten, vt est actus rationalis voluntatis, triplex betur. *Prima* dicitur formalis: quâ quis ualiter intendit officium Diuinum debitè deuotè persoluere. *Secunda* dicitur virtu: quam quis habet, quando illam forman seu actualem intentionem persoluendi icium Diuinum, non nisi in aliquo opere hoato, ad complementum eiusdem rei perente, retinet virtualiter. *Tertia* dicitur nfusa, interpretatiua, ac tacita; quam dot habere illum, qui more solito, absque a-

liquo intentionis actu elicito, breuiarium accipiens, recitat coram Deo aduertenter ac deuotè horas canonicas.

Dicendum tertiò, quòd etiam attentio intellectus triplex est. *Prima* dicitur materialis seu superficialis: quâ attendimus coram Deo constituti, ad verba orationis, ne aliqua illorum prætermittamus. *Altera* dicitur spiritualis: quâ attendimus ad sensum verborum literalem ac mysticum. *Tertia* dicitur finalis: quâ attendimus ad finem orationis, *id est*, ad Deum quem oramus: & ad rem, pro quâ oramus. Attentio autem ad mysteria Dominicæ passionis, à plerisq; sub tempus Diuini officii obseruata, non est actus intellectus, sed memoriæ.

Dicendum quartò, quòd fructus orationis præsentis, triplex etiam habetur. *Primus* est ipsum meritum, pro labore corporis ac spiritus, voluntariè ad honorem Dei suscepto. *Secundus* est, impetratio illius quod postulamus: quod quidem consideratur dupliciter in genere scilicet & in particulari. Postulatum primo modo consideratum, est omne illud bonum tam corporale, quàm spirituale, quod Deus ab æterno mediante nostrâ oratione nobis conferre disposuit. Postulatum secundo modo consideratum, est quodlibet bonum determinatum, quod distinctè ac explicitè Deo poscimus nobis donari. *Tertius* orationis fructus, est ipsa spiritualis refectio: per

quam

uam intelligitur, gratia ſenſibilis, compunctio, deuotio, illuminatio, &c.

Dicendum quintò, quòd vocalis oratio, il-s valde vtilis eſt, qui ſcilicet, vel nondum o-eo compunctionis ac deuotionis peruncti int, vel poſtmodum in ariditate ſpiritus con-itutos ſe inueniunt: illis autem qui iam ſunt ente inflammati & ab exterioribus auocati, agis obeſſe quàm prodeſſe dicitur. *Vnde* iirituales magiſtri conſulunt, aliquando re-nquendam eſſe aut interrumpendam voca-m orationem, ne videlicet per eam internũ npediatur exercitium, ipſaque compunctio : deuotio inchoata extinguatur: quod qui-em intelligendum eſt de oratione vocali ad bitum, nam aliàs obligatoria, nunquam præ-rmitti debet, niſi aliquando in aliud tem-us differri. Anima enim (vt ait Pater *Salu-ius Barth.* in horto orationis) quæ ſolâ vo-s oratione delectatur, nunquam ad eum a-oris gradum peruenire poteſt, ad quem ij, ui meditationi ſtudent, pertingunt: ſic enim t Propheta *Pſ.* 38. In meditatione mea ex-deſcet ignis.

ARTICVLVS III.

De oratione mentali.

ORatio mentalis, idem eſt, quod eleuatio & aſcenſio mentis in Deum, per quam ſi-: ſtrepitu verborum, vel mala deprecamur, l bona nobis alijſque poſcimus, vel Deum

laudamus, honoramus, benedicimus, vel Deo gratias agimus, dilectionem noſtram pandimus, &c. Hanc autem orationem ſpirituales duplicem eſſe volunt, *alteram* ſcilicet ordinariam, *alteram* extraordinariam. Ordinaria illa eſt, quæ habet ſuum ordinem, qui certis poteſt comprehendi præceptionibus, atq; ab aliquo ſpirituali magiſtro tradi ac doceri: in qua mens conſtituta, ſurſum ſe habens in Deum, modo ſibi connaturali ac vſitato operatur, Deo non niſi illam excitante, ac illi cooperante. *Vel* in qua mens conſtituta, non ſolùm in ipſo Deo defigitur; ſed etiam ad ordinem ac modum diligenter attendit, quem in orando ſeruare conſueuit: ne ab eo deuians facillimè diſtrahatur, & conſequenter in affectu erga Deum concepto tepeſcat.

Porro ordinaria oratio, alias dici ſolet intellectiua, acquiſita, & aſcetica. *Intellectiua* quidem, quia mens huiuſmodi orationi actualiter inſiſtens, priùs ſe in Deum extendit actibus intellectûs, quàm voluntatis: *Vel* quia in hac oratione, expectat voluntas noſtra, cognitione aliqua intellectui vſitata & ordinaria commoueri, ad eliciendos & concipiendos erga Deũ pios ac amoroſos affectus. *Acquiſita* dicitur, quia per humanam induſtriam & exercitationem comparari ſolet: & ſic præſens oratio, *Vel* eſt in acquirendo, *Vel* in eſſe acquiſito, non ſolum quo ad modum & ordinem, verùm & quo ad ipſum habitum

Aſce-

Ascetica denique vocatur, quia, vt plurimum, in asceterijs seu claustris ac domibus religiosorum, à magistris peritis docetur: & studiosius ab ascetis exercetur.

Extraordinaria oratio illa est, quæ non habet certum ordinem ac modum, ab humana industria ac inuentione prouenientem: vnde etiam Modinescia seu Modiexpers dici solet: in quâ mens à solo cælesti magistro Spiritu sancto constituta, sursum se habens in Deũ, quidquam non operatur, modo videlicet sibi vsitato & connaturali; sed solum cooperatur illius Diuinæ tractioni ac inactioni, quâ sursum agitur & impellitur.

Rursus, extraordinaria oratio alias dici solet affectiua, infusa, & mystica. *Affectiua* quidem vocatur, non quod in illa sola affectuosè ac intensè Deus exoretur & ametur, hoc enim & in intellectiua non raro contingit: sed quòd mens illi addicta, in sui versus Deum actibus ecstaticis consurrectione, totum intellectûs studium, commutet in ardentissimum & purissimum amoris exercitium. *Infusa* dicitur, quia ad huiusmodi orationem, mens nostra, propriâ suâ industriâ nullatenus venire potest: sed à sola Spiritûs sancti inactione modo ineffabili eam accipit. *Mystica* appellatur, quia non nisi purissimæ menti, à Deo per occultam inspirationem donatur; dum scilicet sursum se ignotè extendit, summoperè cupiens ipsius frui vnionis intimo amplexu.

Insuper, oratio affectiua, infusa, & mystica, dupliciter consideratur. *Affectiua* quidē, *tum* vt est affectionis sobriæ, *tum* vt ecstaticæ. *Infusa* verò, tam scilicet absolutè per accidens, quàm per se absolutè. *Mystica* deniq;, *Vel* inchoatè, *Vel* completè. *Primi statûs* oratio affectiua, infusa, & mystica, illa est, cuius affectum tantæ suauitatis, feruoris ac intensionis Deus menti infundit, quòd subitò ab inferioribus alienata & soli Deo infixa, non aduertat modum, quem in orando tenet, nec se reflectat super suos actus Diuini amoris, quos ipsa elicit, & quibus Deo cohæret ac intendit. *Secundi statûs* oratio affectiua, infusa, & mystica, illa est, cuius actum ipse Deus format in mente depuratissima, non absque mentis cooperatione, ita inflammatum, sursum ductiuum, acutum, & penetratiuum, vt mens virtute illius excitata, & sursum acta ac tracta, ad immediatam & intimam cum Deo vnionē celebrandam, quodam ineffabili modo felicissimè perueniat.

ARTICVLVS IV.

De Oratione mixta.

ORatio mixta seu composita, *alia* est, quæ componitur ex mentali oratione acquisita, & infusa primi statûs: quam aliquando experiri solent, qui communiter exercitio sobriæ vnionis insistunt; vbi orationi eorum acquisitæ, vel commiscetur oratio iufusa pri-

mi.

mi ſtatûs: vel ipſa eorum oratio acquiſita,
deſinit in eandem orationem infuſam. *Alia*
eſt, quæ ex oratione mentali & vocali compo-
nitur: & hæc, aut eſt *ordinaria*, aut *extraor-
dinaria*. Ordinariam orationem mixtam e-
xercet aliquis, quando paucis aliquibus ver-
bis, intimum animi ſui concitati ac inflamma-
ti deſiderium, coram Deo ſibi præſentiſſimo
manifeſtat. Ad hunc orandi modum reducun-
tur quæuis orationes iaculatoriæ, ac ipſa etiã
pacta noſtri teſtamenti animæ. In hoc autem
præſens oratio mixta differt ab oratione vo-
cali: quia mixta, omnem animi requirit at-
tentionem actualem, vocalis verò non item.
Extraordinariam orationem mixtam ſic de-
ſcribit P. Bart. à Saluthio *in Horto orationis*,
dicens: Mixta oratio eſt, quando mens ele-
uata, & diuino amore inebriata, extrinſecùs
in voces amoris, laudis, oblationis, petitio-
nis, & gratiarum actionis, cum ardentibus &
ignitis ſuſpirijs erumpit: dulciſſimumq́ue a-
morem ſuum inclamat, qui cor eius ſuauibus
flammis adurit & conſumit: ac viſcera ſua di-
latat, quo quantum fieri poteſt abſorbeat in-
finitam & immenſam abyſſum ſummi Dei, quẽ
ſummoperè diligit, & ad quem cum incenſo &
inſatiabili deſiderio continenter anhelat, di-
cens cum Propheta illud *Pſal.* 40. Quemad-
modum deſiderat ceruus, &c. Actus huius o-
rationis vocatur Ructus myſticus; qui eſt ſpi-
ritualis ebrietatis effectus. *Vel alias* vocatur

eructatio intimæ affectionis, de quâ est illud. *Psal.* 44. Eructauit cor meum verbum bonum. Et *Psal.* 118. Eructabunt labia mea hymnum.

TRACTATVS III.

De via purgationis, illuminationis & vnionis, quâ ad veram Dei venitur sapientiam,

INTRODVCTIO.

FIli mi, ne declines ad dexteram neque ad sinistram (ait Spiritus sanctus *Prouerb.* 4.) auerte pedem tuum à malo. Vias enim quæ à dexteris sunt, nouit Dominus: peruersæ verò sunt, quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

Viæ, quibus ambulant animæ rationales suis intentionibus ac desiderijs, triplices in præsenti nobis proponuntur. Illæ quæ à sinistris habentur, malæ sunt: quia apertè ducunt ad interitum: de quibus illud est *Ps.* 118. Ab omni viâ malâ prohibui pedes meos: vt custodiam verba tua. *Item.* A mandatis tuis intellexi, propterea odiui omnem viam iniquitatis. His incedunt vijs omnes carnales, mundi huius amatores, superbi, ambitiosi, & alij similes illis, heu aliquando dicturi illud *Sap.* 5. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis: & ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus.

Illæ

Illæ verò viæ, quæ ſunt à dexteris, ſuſpectæ etiam ac fraudulentæ habentur: quia ad eundem occultè tendunt interitum, iuxta illud *Prou.* 16. Eſt via quæ videtur homini recta, & nouiſſima eius ducunt ad mortem. Item *cap.* 22. Via ſtulti, recta eſt in oculis eius: qui autem ſapiens eſt, audit conſilia. Item *cap.* 21. Omnis via viri recta ſibi videtur: appendit autem corda Dominus. His verò incedunt vijs, *tum* illi homines ſpirituali vitæ addicti, qui ſcilicet à Satana transfigurante ſe in Angelum lucis, aut à dæmonio meridiano, ſub ſpeciè boni ſeu melioris decepti, ſuo nimis innituntur ſenſui ac iudicio, propriâque gubernantur voluntate. *Tum* hypocritæ, qui palam honeſtis inſiſtunt ſtudijs, ſed clam vanitati ſeruiunt & viliter agunt. *Tum* omnes huius mundi ſapientes, qui aut vanis ac inutilibus vacant ſcientijs: aut non niſi in ſolis intellectualibus diuinorum proficiunt diſciplinis: in quibus ſic abſorbentur Diabolo inſtigante, & ſic totaliter poſſidentur, vt vera ſapientia locum in mente eorum non inueniat. Quid autem de huiuſmodi ſapientibus dicat Dominus, audiamus S. Paulum narrantē. 1. *Cor.* 1. Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiā prudentium reprobabo. Vbi ſapiens? vbi ſcriba? vbi conquiſitor huius ſæculi? Nonne ſtultā fecit Deus ſapientiā huius mundi? &c. Mediæ autem viæ ſpirituales, ſunt viæ rectæ, bonæ, & ſecuræ; quia ducunt iuſtos ac ele-

ctos Dei ad acquirendum cælestis sapientiæ thesaurum, & ad vitæ æternæ possessionem, iuxta illud *Sap.* 10. Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam Sanctorum. Quæ quidem viæ in duplici sunt differentia. *Alteræ* quibus itur in voluntatem Dei, practicâ nimirum fide, spe, & charitate: *Vel alias*, desiderijs semper obseruandi diuina, *tum* quæ sunt de lege præcepti, *tum* quæ sunt de lege consilij. His iugiter vijs cupiebat assistere Dauid cùm diceret *Psal.* 24. Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me. Et *Psal.* 118. Deduc me in semitam mandatorum tuorum, quia ipsam volui. *Item.* Viam iustificationum tuarum instrue me, & exercebor in mirabilibus tuis. Sunt igitur huiusmodi viæ, idē quod studium mandatorum Dei & consiliorum Christi. *Alteræ* sunt viæ Domini, in prioribus nimirum fundatæ, ac illis connexæ, quibus itur in ipsum Deum tanquam in finem vltimum, anagogicâ scilicet fide, spe, & charitate: *Vel alias* desiderijs sursum actiuis, secundum illud Dauidicum *Ps.* 41. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Huiusmodi autem vias secundum Mysticos puta esse tres, purgationis videlicet, illuminationis, & vnionis.

Verùm sicut in via propriè sumpta potest

ẽ habere viator, vel actiuè vel paſſiuè : *actiuè*
quidem, pedeſter incedendo : *paſſiuè* autem,
quo ſeu currui inſedendo. Ita viator ſpiri-
ualis, *aliquando* actiuè ſe habet, dum proprij
ui intellectus & voluntatis actiuitate, ſeu eli-
ità ſuâ cognitione ac amatione, cæleſti auxi-
io ſibi cooperante, in Deum ſe extendit : *ali-
uando* paſſiuè, dum illo quem ignorat modo,
per ipſius Dei operationem & ſui cooperati-
nem, eaſdem purgationis, illuminationis &
nionis feliciſſimè ſuperat vias. Quæ quidem
iæ ſpirituales, aliàs viæ Sion, ſemper moder-
is temporibus lugent, (vt habetur *Thren.* 1.)
ò quòd non ſint qui veniant ad ſolemnita-
em. Sicut enim Ieremias verba iſta, captiui-
atem populi ſui deplorans, dixit, cùm cer-
eret viduas deplorabiliter germinantes vias,
uibus populus Iſraëliticus feſtiuis diebus
onueniebat in templum in monte Sion ædi-
catum, ad adorandum Deum : ita etiam ea-
em verba dicere poteſt quilibet alius, intel-
gens tantam animarum captiuitatem, tantam
iarum ſpiritualium deſolationem, tantam ve-
e ſapientiæ Dei neglectionem & incuriam,
: tantam ſpiritualium hominum à ſemitis di-
inarum iuſtificationum deuiationem, ex-
amans. Viæ Sion lugent, eò quòd non ſint
ui veniant ad ſolemnitatem, vbi Deus verâ
pientiâ à ſuis amatoribus colitur & adora-
ır. Quòd autem lugeant viæ Sion, & quòd
erique ſpiritualium ac Religioſorum non

veniant ad eiusmodi solemnitatem, ratio est: *Vel* quia in vijs obseruantiæ mandatorum & consiliorum Dei minimè proficiunt, eò quòd sæpè declinent ad dexteram aut ad sinistram, per recidiuationem in grauia peccata, cùm aliàs non veniatur ad purgationis, illuminationis, & vnionis viam, nisi per viam obseruationis mandatorum Dei & consiliorum Christi. Non enim (vt ait Psaltes) qui operantur iniquitatem, in vijs eius ambulauerunt. *Vel* quia minimè vacant asceticis exercitijs ac studijs, præsertim verò studio mentalis orationis, sine quo (iuxta spiritualium commune effatum) nemo assistere potest præsentibus vijs. *Vel* quia in vanum & vacuum (vt habetur 2. *Cor.* 6.) gratiam Dei recipiunt: cùm aliàs in quibus gratia Dei (secundum verba D. Pauli 2. *Cor.* 15.) vacua non est, his communiter ambulent vijs. Nam illo se modo habet Deus spiritualiter gratiâ suâ ad animam rationalem, quam ingreditur & inhabitat; quo modo se habet corporaliter sol suâ luce ad aërem huic oriens mundo. Sicut enim sol aërem suâ luce purgat, nubeculas ac vapores eius dissoluendo: illuminat, tenebras eius fugando: transmutat in sui qualitates, eum calefaciendo. Ita Deus Optimus gratiâ suâ gratum faciente animam rationalem purgat, vindicando eam à contaminationibus mundanorum: illuminat, ignorationes spiritualium ab ea repellendo: transformat in suum esse actuale,

ale, vinculo charitatis ac perpetuæ dilectionis eam sibi vniendo. *Vnde* est, quòd qui gratiam Dei non in vacuum recipiunt, illi in ea iugiter ac perpetuò per obseruantiam mandatorũ Dei & consiliorum Christi proficere conantur: & quò magis in ea proficiunt, eò etiam magis per illam medijs asceticis exercitijs ac sursum ductiuis actionibus purgantur, illuminantur, & spiritui diuino vniuntur.

Iam igitur in prima distinctione præsentis tractatus dicendum nobis venit, de spirituali, *tum* actiuâ *tum* passiuâ purgatione: In secunda verò, de illuminatione, actiuâ etiam & passiuâ: In tertia tandem, de vnione, tam similiter actiuâ quàm passiuâ.

DISTINCTIO I.

De spirituali purgatione, actiuâ nimirum & passiuâ.

ARTICVLVS I.

De tribus gradibus actiuæ purgationis.

DIcendum est primò, quòd sicut qui curari vult, ac ex infirmitate sua corporali conualescere cupit; debet *inprimis* corpus suum congruis expurgare medicamentis: *deinde*, curationis ac purgationis tempore, debitam sibi adhibere custodiam: *ac tandem*, certum aliquem viuendi modum, licet sibi alias ingratum tenere præscriptum. Ita, qui ad spiritualem venire desiderat sanitatẽ, debet etiam *inprimis* suum purgare spiritum; *postea* cer-

tas

tas custodire ac obseruare cautellas : *denique*, modum viuendi tenere spiritualibus vsitatū.

Verùm, sicut triplex habetur gradus, ordo, ac respectus corporalis purgationis : quorum *primus* est, quando quis purgatur à noxijs & corruptis humoribus, ratione sanitatis recuperandæ. *Secundus*, quando non nisi à superfluitate humorum purgatur, *vel nimirum*, vt præseruetur ab aliqua possibili ægritudine; *vel* ne in morbum recidat pristinum. *Tertius* est, quando purgatur aliquis de sola alui repletione ac obstructione : *tum videlicet*, ne inde illi humores superflui, crassi, ac noxij generentur : *tum* vt hoc ipso in valetudine recuperata confirmetur, roboretur, ac solidetur. Ita quoque triplex est gradus, ordo, ac respectus spiritualis actiuæ purgationis.

Primus est, quando aliquis incipiens de duplici mortifera infirmitate, peccatorum videlicet actorum & contractorum ascetice purgatur, in ordine ad consequendam spiritualé conualescentiam. *Acta* peccata illa habentur, quæ actu ipso deliberatæ voluntatis perpetrā-tur. *Contracta verò* illa dicuntur, quæ per conuersationem mundanam & nimium amorem temporalium, ac per ipsos actus mortaliū peccatorum sæpius iteratos, acquiruntur & contrahuntur. *Vt sunt* principia politica, & habitus praui acquisiti.

Secundus gradus actiuæ purgationis est, quando quis asceta proficiens, ab omni vitio-

um inordinatâ motione spiritualiter depuratur, ne videlicet in pristinam recidat mortaliũ peccatorum ægritudinem. Sunt autem vitia huius loci, *alia* acta, & *alia* contracta. Vitia *acta*, seu vitia actu commissa, puta esse motus immoderatos ac infirmos naturalium affectionum: qui sunt non nisi peccata primi & secundi status venialia, ex deliberata voluntate perpetrata: quæ *Vel* ob leuitatem materiæ, *Vel* ex genere suo non possunt esse mortalia. Vitia *contracta* illa huius loci esse scias, quæ à primis parentibus vnà cum peccato originali contraximus. *Vt sunt* intentiones naturæ infectæ, seu innatæ pronitates, propensiones ac inclinationes ad malum; quæ *aliàs* innati habitus praui dicuntur.

Tertius gradus est, quando aliquis asceta perfectioni spirituali vacans, ab ipsis non nisi suis purgatur ac depuratur imperfectionibus, vt nimirum in recuperata iam spirituali sanitate meliùs ac meliùs confirmetur & roboretur. Imperfectiones verò huius loci, puta esse *tum* peccata tertij status venialia, quibus peccatur ex indeliberatione: *tum* scrupulos ac vanos timores conscientiæ: *tum* ipsas mentis distractiones in orando; ac tepiditates & ariditates naturales, quibus remittitur seu refrigeratur deuotionis affectus.

Dicendũ secundò, quòd principia politica seu principia sapientiæ mundanæ, versantur circa regulas sui iuris: sicut enim tres habentur

tur regulæ sui iuris, quarum *prima est*. Bonũ videlicet sibi proportionatum velle (*vtpotè* honorabile, vtile, & delectabile) congruis, debitis, ac licitis medijs. *Altera* est. Defendere se modis honestis, dum sibi aut bonum aufertur: aut malum (*vtpotè* infamiæ, damni, & afflictionis) infertur. *Tertia est*. Vindicare publicâ authoritate iniuriam sibi factam, secundum regulas iuris ciuilis. Ita tria potissimum sunt principia prauæ politicæ. *Primum est*. Velle sibi bonum conueniens ac suis meritis commensuratum, medijs nimirum illicitis, vbi aliter haberi non potest. *Alterum*. Habere paratum animum defendendi se à malis modo illicito, vbi modus deest alius. *Tertium est*. Vindicare velle suam iniuriam priuatâ authoritate, ac alijs indebitis modis: cum alias facile non potest haberi satisfactio, ac rei seu nocentis digna punitio.

Dicendũ tertiò, quòd habitus praui, idem sunt ac vitia, seu infirmitates, & infectiones affectus naturalis permanentes, quæ alias occasione mali ventitante, facile se suis actibus improbis exteriùs manifestant. *Vt est* superbia, auaritia, luxuria, inuidia, gula, ira, & acedia. Est autem differentia inter habitus prauos acquisitos & innatos talis: *tum* scilicet, quia illi sunt radices actualium peccatorum; isti verò, non nisi originalis culpæ: *tum* quia illorum motus, primis arcentur virtutum actibus; istorum autem secundis: *tum* quia illo-

illorum motus seu actus falsum lumen principiorum prauæ politicæ sequuntur; istorum autem lumen rationis naturalis, *vel alias* lumen principiorum sui iuris.

ARTICVLVS II.

De tribus gradibus paßiuæ purgationis.

DIcendum est primò, quòd in primo gradu passiuæ purgationis constituitur aliquis, quando pro suis peccatis iustè à Deo punitus, mediatè scilicet vel immediatè, directè vel indirectè, positiuè vel negatiuè, satis humiliter, patienter, & gratanter Domini sui ac Patris clementissimi acceptat correptionem, iuxta illud *Hebr.* 12. Fili mi noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris dum ab eo argueris: quem enim Dominus diligit, castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. *Et infra.* Quis enim Filius quem non corripit Pater? quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes: Ergo adulteri & non filij estis. Vnde S. August. Intelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, non pœnam ad condemnationem: sub medicamento positus vreris, secaris, clamas; non audit medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem.

Immediatè castigamur, quando à solo Deo pro peccatis nostris, maxime verò occultis, aliquo modo illi placito punimur & affligimur. *Mediatè* autem, quando per Dei antistites

corri-

corripimur & probamur. *Directè* etiam punimur, quando iam pro peccatis notis, pœna proportionata expresse nobis infligitur. *Indirectè* quoque, quando occasio puniendi ac mortificandi nos aliundè sumitur. *Positiuè* deinde castigamur, dum pœna aliqua determinata nobis imponitur. *Negatiuè* tandem, dum licita nobis ac debita denegantur, vel iam concessa subtrahuntur.

Dicendum secundò, quòd secundus gradus passiuæ purgationis habetur, *tum*, quando aliquis pius ac innoxius Deo permittente, multa mala à dyscolis ac passionatis hominibus sustinet humiliter ac patienter, ob Christi imitationem: qui etiam innocenter multa mala pro nobis pati, ac inter sceleratos reputari voluit, quique cùm malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur. Et hoc secundum illud quod dicitur, *Tim.* 3. Omnes qui piè volunt viuere in Christo IESV persecutionem patientur. Vnde *S. Gregorius.* Deus in hâc vitâ electis suis non promisit gaudia delectationis, sed amaritudines tribulationis: vt medicinæ more per amarum poculum ad dulcedinem æternæ salutis redeant. *Tum*, quando aliquis iustus non solùm à filijs hominum, qui suis hinc inde agũtur indomitis affectionibus, malè tractatur, ac multis afficitur iniurijs: quos ipse nihilominus tam coram Deo, quàm coram hominibus excusat, & bene iudicat. iuxta illud 1.

or. 2. Spiritualis autem (*benè*) iudicat om-
ia: & ipse à nemine (*benè*) iudicatur. Ve-
ùm etiam dum adhuc à suis in Christo cha-
issimis amicis ac sanctis viris omninò deseri-
ur, & tanquam reus incusatur, & nulla com-
assione dignus reputatur, ex occasione vide-
cet aliquorũ defectuũ, à quib⁹ in hâc vitâ iu-
i immunes esse non possunt: in quorũ per-
ona S. Paulus sic dicit *Rom.* 7. Non enim
uod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo
alum, hoc ago *quasi dicat*. Dum facio bo-
um, sæpe contingit malè me illud peragere,
ut aliquem admittere defectum, quem odi
c detestor. *Tum* quando iam destitutus iu-
undâ in Christo IESV familiaritate & con-
ersatione suorum amicorum, adhuc Deo
ermittente varijs & horrendis acerrimè op-
ugnatur diabolicis tentationibus, *vtpotè*,
execrabili spiritu luxuriæ, blasphemiæ, diffi-
dentiæ, hæsitationis, desperationis, perplexi-
tatis, & similibus: quas omnes per Dei gra-
tiam & mortificationis exercitium iam anteà
felicissimè superauerat. *Tum*, quando ipse
Deus supra omnia benedictus, animæ iusti sic
iam vsquequaque tribulatæ, suam adhuc iu-
cundissimam abscondit præsentiam, seu spiri-
tualem consolationem, ita vt inde misercula
ineffabili repleta amaritudine internâ, lan-
guescat ineffabiliter.

Dicendum tertiò, quòd anima rationalis
in tertio gradu passiuæ purgationis constitui-
tur,

tur, quando ipso actu transcurrit ac superat omne irretentibile, & absolutum mysticorũ. Est autem irretentibile aut quasi indetentibile, illud, quo nimirum sic detinetur inferiùs ac irretitur principalis affectio seu synteresis, vt non possit consurgere ac se eleuare actibus puri amoris in Deum. Huiusmodi autem irretentibile, *primò* puta esse, ipsum amorem boni sui ac suorum, non certe iam vitiosum, sed purè naturalem & rationalẽ: quod quidem bonum, *vel* ipsi sanitati, *vel* naturæ, *vel* personæ, *vel* conditioni suæ aut suorum, iuxta dictamen rectæ rationis conueniens est, ac in Deum referribile. *Secundò*, puta esse quemuis etiam exilem motum affectionum ex huiusmodi amoris radicula consurgentem: *vt est* motus spei humanæ, ac timoris, doloris & gaudij, *Tertiò*, Quandam propriam ac humanam complacentiam ex eodem amore proficiscentem, *vtpotè*, in donis siue naturalibus siue supernaturalibus, *tum* videlicet ad propriam, *tum* ad alienam in profectu spirituali vtilitatem à Deo venientibus.

Absolutum apud Mysticos illud est, quod operatione animæ rationalis formatum, ac à creatura abstractum habetur, per quod Deus ac diuina in meditatione asceticâ & contemplatione ordinariâ conspicitur, Vnde huiusmodi absoluta, quæ Mysticis in anagogica conuersione ad Deum constitutis, per actus ecstaticos transcurrenda sunt, alia imaginatio-

, alia rationis, alia simplicis intelligentiæ
e dicuntur : de quibus S. Dionysius Areo-
gita ad S. Timotheum *de mystica Theologia*
p. 1. Tu autem Timothee amice, circa
ysticas visiones (*nota autem* quod S. Dio-
sius per eiusmodi visiones, intelligit co-
itiones seu notitias Dei ac diuinorum tran-
endentes omnes entis considerationes: quas
telligentia pura ex ipso gustu præcedentis
ffectus concipit,) forti concertatione sen-
s derelinque, & intellectuales operationes,
omnia existentia & non existentia : & sicut
ossibile est ignotè consurge, &c. Quæ verba
Mysticâ Theologia apud Diuum Bonauen-
ram *cap*. 3. *particula* 4. satis explicata ha-
entur.

ARTICVLVS III.

De remedijs spiritualibus purgatiuis.

DIcendum est primò, quòd primum spiri-
tuale remedium purgatiuum, est plena
onuersio spiritualis: quæ *alia est* practica,
lia anagogica. Conuersio practica duplex est,
necessitatis nimirum & *supererogationis*. Con-
ersionem necessitatis, quâ purgantur incipi-
ntes, constituunt tria. *Primum*, Nolle pec-
âsse ac Deum offendisse. *Secundum*. Nolle
eccare ac Deum offendere. *Tertium*. Ipsum
on peccare ac Deum non offendere; præ-
eptaque legis æternæ stabiliter continuò ac
erpetuò seruare. *Vnde* illa conuersio, cui ho-
rum

rũ aliquid deest, plena ac vera dici non potest.

Conuersionem supererogationis, quâ purgantur proficientes, tria etiam constituunt. *Primum est.* Velle efficaciter imitari Christũ per adimpletionem eius consiliorum. *Secundum.* Vacare mortificationi vitiorum. *Tertiũ.* Assumere studium virtutum asceticarum.

Conuersio anagogica, quâ purgantur perfecti, vel est *actiua* ascetarum, vel *passiua* mysticorum. Actiua deinde, *alia est*, quâ conuertimur ad Deum, per sursum nostri Spiritus extensionem ac eleuationem: *alia est*, quâ conuertimur ac transformamur in Deum, per sobriam vnionem. Conuersio passiua, *altera etiam est*, quæ significat mentis ignotam ad Deum consurrectionem, actibus nimirum ecstaticis: *altera est*, quæ significat ipsam transformationem mentis in Deum, per mysticam ac ebriam vnionem.

Dicendum secundò, quòd alterum spirituale remedium purgatiuum, est abnegatio principiorum prauæ politicæ, & principiorum sui iuris.

Quantum ad primam abnegationem spectat, sciendum est, quòd, qui in suâ ad Deum necessitatis conuersione, sola non nisi abnegat peccata acta per pœnitentiam sacramentalem, minime securus est à frequenti lapsu, & ab ipsâ recidiuatione in eadem peccata grauia, multo magis peiora prioribus, tanquam laqueis diaboli irretitus; nisi etiã abnegauerit

princi-

rincipia politica, per studium virtutum ne-
:ssitatis; ac superauerit habitus prauos suo-
im vitiorum acquisitorum, per exercitium
ortificationis. Huiusmodi enim principia
olitica & vitia acquisita, laquei sunt diaboli,
uibus anima ligata detinetur & in abyssum
cidiuationis trahitur à diabolo, ad instar
sserculi, qui dimissus de manu pueri, filo
mirum ad pedem ligatus, dum tentat fugã,
erans se commodè ac liberè auolare posse;
miserculus protinus ab eodem præpedi-
r puero, nimiâque cum exultatione ad il-
dendum sibi detinetur. *Ac inde* est, quòd
nnulli Religiosorum minimè in vijs iusti-
e proficiant, quamuis per vsum Sacramen-
rum, & per aliqua ascetica exercitia conten-
nt; eò, quòd his principiorum politicorũ
habituum prauorũ filis compediti, sæpiùs
huiusmodi profectu præpediantur: &
iod deterius est, in ipsam peccatorum mor-
ium recidiuationẽ non raro pertrahantur.
Quantum ad secundam abnegationem spe-
it, sciendum est, quòd sicut incipientes non
ssunt expurgari de suis prauis habitibus ac-
isitis, nisi priùs abnegauerint principia
auæ politicæ, quorum aliàs falsum lumen,
tia eorum sequuntur: ita proficientes non
ssunt depurari à suis natiuis habitibus pra-
s, nisi priùs abnegauerint principia sui iu-
: *Vel aliàs,* nisi cesserint iuri suo, quod in-
oationem virtutum asceticarum impedit,

& ipsa vitia innata suo lumine format, instruit, excitat, & in aliquod peccatum frequenter desinere facit, iuxta illud 1. *Cor.* 5. Iam omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos, quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? *Vnde etiam* ad huiusmodi hortamur abnegationem 1. *Ioan.* 2. Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Item *Rom.* 12. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos: nulli malū pro malo (*siue nimirum priuatâ siue publicâ authoritate*) reddentes. Non vosmetipsos defendite charissimi (*siue scilicet in causa ciuili, siue criminali*) sed date locum iræ. *id est*, cedite irato homini: *Vel*, propter Christi imitationem patienter alterius iram, contumeliam & calumniam sufferte. Item *Matt.* 5. Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram (*hoc est*, paratus sis in altera percussionem sustinere patienter.) & ei, qui vult tecum in iudicio contendere & tunicam tuam tollere, dimitte ei (*hoc est*, sis paratus dimittere) & pallium.

Dicendum tertiò, quòd tertium spirituale remedium purgatiuum, est mortificatio externa & interna; vel aliàs, mortificatio virium animæ rationalis corporalium & spiritualiū. Vires *corporales*, sunt sensus externi & interni inferiores, cum appetitu sensitiuo concupiscibili & irascibili. Vires *spirituales* seu potentiæ incorporeæ sunt. Memoria, intelle-

ctus,

us, & voluntas: quæ omnes necessariò puri ac mortificari debent, tanquam instruenta & officinæ vitiorum: Corporales quiem seu organicæ, inquantum ipso terrenoim vsu indiscreto multipliciter inquinanr: Spirituales verò, inquantum viribus rporalibus suo fauore ac assensu culpabili nis conniuentes, ita deorsum sese inclinant, & ipsæ impressionibus concupiscentiarum nalium ac mundanarum infectæ & commaatæ permaneant: cùm aliàs vires inferio-, tanquam suas subditas ac subiectas sibi, um sursum trahere teneantur,

Primò igitur ascetæ sensus sui corporis omæ purificant, frenant, ac mortificant, ndo illis licitarum voluptatum denegant m, ne ex fragilitate ac vitio sese extendant ruendum delectationibus illicitis per abu-i. Nam ait *S. Greg.* Quòd solus ille in ilta non cadit, qui se à licitis cautè restrin-Illæ autem sunt sensitiuæ aut carnales vo-tates illicitæ, quarum vsus vel aliquis ea-i vtendi modus, æternæ legi non est con-nis: licitæ verò voluptates sensitiuæ idem, quod delectationes naturales: quæ dum cetis offerunt, *vel nimirum* in auditu alis melodiæ, *vel* in visu alicuius rei pul-:, *vel* in gustu alicuius cibi aut potûs deli-statim sunt eis, siue ex studio mortificais respuendæ & contemnendæ; siue ex itate in Deum referendæ, à quo creatæ

habentur: & hoc propter Christi imitationē, qui non nisi vnicum semper cupiuit delectamentum, sui scilicet Patris implendi præceptum: vnde etiam voluntatem illius (*Ioan.* 4.) suum appellabat cibum.

Secundò, optimè quoque reformant a mortificant ascetæ, appetitum concupiscibilem & irascibilem: quando in hoc mundo nihil horum amare volunt, quæ Christus spreuit & reprobauit: & nihil timere, quæ Christus elegit, ac passus est. Vnde *S. Aug.* Nullum peccatum committi potest, nisi cùm appetuntur ea, quæ Christus comtempsit; au fugiuntur quæ ipse sustinuit. *Vel deinde,* sat bellè reformant ac depurant ascetæ huiusmodi sensibilem appetitum, tam concupiscibilem, quàm irascibilem, quando affection illius, siue nimirum ex impulsu vitij, siue e impulsu naturæ sese in creaturam extendentes, prudenter auertunt, & ad ipsum Deu conuertunt ac eleuant. Vnde *S. Bern. in ill Ioelis.* Conuertimini ad me in toto cor vestro. Conuertatur *inquit* amor tuus: vt mninò nihil diligas nisi Deum, aut certe pr pter ipsum. Conuertatur etiam ad ipsum mor tuus: quia peruersus est timor omni quo metuis aliquid præter eum, aut non pr pter eum. Sic & gaudium tuum, & tristit æquè conuertantur ad ipsum: hoc autem fi si non nisi secundum eum doleas, aut læter. Et *Auctor de spiritu & anima sic ait,* Affect

qua-

uadripartitus esse dignoscitur, dum de eo uod amamus iam gaudemus, vel gaudendum peramus, & de eo quod odimus, iam dolemus, vel dolendum metuimus. Et ab hac concupiscibilitate, gaudium & spes; de irascibilitate, dolor & metus, oriuntur: qui quidem ffectus quatuor animæ, omnium sunt vitiorum, atque virtutum, quasi quædam principia & communis materia. Hinc *Boëtius*. Viuere si vis tramite recto, gaudia pelle, pelle timorem, spemque fugato, nec dolor adsit.

Tertiò, Sufficienter etiam memoriã suam etæ purgant, quando ab ea repellunt non lùm omnem occursum irreuerentium imaginationum, & turbulentarum ac malignarũ gitationum; verùm etiam, dum eam vindicent, à quibusuis importunis euagationibus volubilibus cogitationibus, ne aliquando apprehensione præsentiæ Dei ac diuinorũ strahantur: *nec non*, dum ei nullatenus concedunt admittere quascunque importunè se ferentes peregrinas rerum corporearum mas; ita vt omnium tam bonorum quàm malorum huius mundi, quodammodo obliscens, non nisi secum ipsa in profundo sui, cum solo Deo iugiter deambulet.

Quartò. Intellectus, vt est ratio superior, ficienter purgatus esse probatur, dum non ùm pertinaciam proprij iudicij, & quem discursum rationis inferioris turbulentũ udiat: verùm etiam dum inquisitionem

ſeu meditationem diuinorum abnegat, quæ nimirum potius curioſitati, vanæ gloriationi, propriæ oſtentationi & mundanæ vtilitati deſeruit, quàm profectui ſpirituali; ipſumque non niſi acuit intellectum, & non commouet nec inflammat affectum. *Demum* intellectus, vt eſt ſimplex intelligentia optimè depuratur, quando illud, quod per ſtudium aſceticæ meditationis inuenit, aut per diſcurſum rationis ſuperioris inueſtigauit, ac de Deo concepit, iam poſt omnem diſcurſum ſimpliciter intuetur: *ſeu* dum omnibus quæ ſunt huius mundi, comparatione diuinorum deſpectis, ipſa ſola diuina, ac ſi iam nihil aliud ſit, iugiter cogitat, & ad contemplationem reducere ſtudet.

Quintò, Voluntas etiam optimè purificatur, dum fugit & abnegat omnem ſui proprietatem, tepiditatem, & obliquitatem. Eſt autem *primus* gradus proprietatis in voluntate *ſeu* ipſa propria voluntas *prima* illa dicitur iuxta *D. Bern.* quæ non eſt communis cum Deo & hominibus, ſed noſtra tantùm: quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad vtilitatem fratrum; ſed propter nos ipſos facimus: non intendentes placere Deo, & prodeſſe fratribus, ſed ſatisfacere proprijs motibus animorum. *Item.* Voluntas propria, vellet Deum omninò peccata ſua, aut vindicare non poſſe, aut nolle, aut ea neſcire. Vult ergo non eſſe Deum: quæ quantum in ipſa eſt, vult eum aut impotentem, aut iniuſtum eſſe, aut

insi-

insipientem. *Item.* Quid odit aut punit Deus, præter voluntatem propriam? cesset voluntas propria, & infernus non erit. Ipsa est quæ paradisum spoliat, infernum ditat, sanguinem Christi euacuat, & ditioni diaboli subiugat. *Secunda* propria voluntas illa est, quæ superatâ iam omni peccati mortalis inordinatione; omnia etiam transcendere, ac vincere cupit acquisita & innata vitia: sed cuncta media efficacia, quæ mortificationi eorum deseruiunt, adhuc fastidit ac horret, quamobrem executionem illorum suspendit, ac de die in diem differt, donec hora mortis veniat. *Tertia* propria voluntas est, quæ cupiens omnia superare vitia, iam ad hoc apta media, & satis ardua ac difficilia eligit & apprehendit, aliquibus non nisi exceptis ac neglectis, *Vt sunt* velle subdere se cuilibet superiori propter Christi imitationem ac amorem, modo non huic. Velle omnem sufferre humiliationem & pati aduersitatem seu iniuriam, modo non hanc. Velle omnes sibi aduersantes tolerare, modò non hunc. Velle ab omnibus contemni, modò non ab hoc. Velle omnem infamiam sustinere pro fide aut iustitia, modò non ad longum tempus, seu non ad mortem. De hac voluntate *Harphius* ait. Voluntas propria si non sit tracta aut transfusa in Dei beneplacitum, est sicut columna sustentans omnes muros inordinationis, & quando ista columna tollitur, tunc corruunt omnes muri Iericho.

Porro voluntas tepida redditur respectu diuinorum, dum aliquod inferius amat, seu in aliqua creatura nimis sibi complacet: nam quantò quis in inferioribus delectatur, tantò ad superiora minùs afficitur. iuxta illud *D. Greg.* Tantò à diuino amore disiungimur, quantò inferiùs delectamur. Et *S. Aug.* Minùs Domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod propter te non amat.

Tandem voluntas incurrit sui obliquitatē, quando suâ intentione curuè tendit in bonū. *id est*, non propter summum bonum; vel si propter summum bonum, sed non sicut sufficit. *Primò* igitur tendit curuiter ac peruersè, dum sola terrena ac transitoria bona quærit ac eligit: nullū habens respectum ad eum, qui illa creauit. *Secundò* tendit curuè, fictè ac hypocriticè in bonum, dum se simulat in aperto mala fugere, & bona operari propter gloriam Dei, ac imitationem Christi; & in occulto viliter agit, aut saltim inde proprium aliquod venatur commodum. *Tertiò*, tendit suâ intentione seruili & mercenariâ curuiter, dum fugit peccare, non nisi gratiâ euadendi pœnam siue temporalem, siue æternā: & dum operatur bonum, non nisi propter retributionem in præsenti ac in futuro sæculo obtinendam.

E conuerso autem acquirit voluntas probitatem, bonitatem, integritatem, & rectitudinem, quando intentione suâ tendit in bonum,

num, propter ſummum bonum ſicut ſufficit; quæ quidem intentio dicitur filialis: & eſt triplex. *Prima* vocari ſolet recta, eò quòd omne opus bonum actiuæ vitæ externæ, directè in Deum refert, non diſtrahendo ſe diuerſis finibus aut reſpectibus. *Altera* dicitur implex, eò quod non multiplicatur diuerſis ctionibus ſicut prima, ſed ſoli diuinorum aſiſtit contemplationi. *Tertia* filialis intentio, ocatur Deiformis: eò, quòd dum vitæ actiuæ t contemplatiuæ incumbit, nullâ frangitur ut incuruatur proſperitate & aduerſitate; ed vbique magis ac magis ſemper diuinæ voūtati conformatur, per plenam ſui transfuionem in Dei beneplacitum.

ARTICVLVS IV.

De cuſtodiâ ſeu cautellis purgandorum.

SPirituales, dum ſuæ inſiſtunt purgationi, bonumque illius cupiunt experiri effectū, eceſſariò debent ſibi cauere, ac ſe cuſtodire b operibus, verbis, & cogitationibus illicitis, ndecentibus, & inexpedientibus, iuxta illud *Diui Bernardi*. Spiritualis homo, omne opus uum ternâ quâdam conſideratione preueniat: priùs quidem an liceat, deinde an deceat, oſtremò an expediat. Eſt *igitur* illa operatio ctionis, locutionis & cogitationis illicita regioſo, quæ nimirum legi diuinæ & præcetis Eccleſiæ ac regulæ ſuæ aduerſatur. Indeens *verò* illa eſt, quæ ſecundum ſtatum agen-

tis, loquentis, & cogitantis inhonesta, seu inconueniens esse à prudentibus iudicatur. *Vel quoque* indecens est omne illud, quod redundat in scandalum pusillorum: tale autem est, quod præfert speciem peccati, seu quod formam habet illiciti, etiamsi rem ipsam non habeat. Vnde Apost. 1. *Cor.* 10. Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant. Inexpediens *denique* actio, locutio, & cogitatio illa est, quæ caret vtilitate aut necessitate, siue spirituali siue corporali; & hoc, vel propriâ vel alienâ. *Vnde* loco citato. D. Paulus ait. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.

ARTICVLVS V.

De modo viuendi: seu, de Regulis purgandorũ.

SPiritualibus studio suæ purgationis incumbentibus, huiusmodi obseruandæ sunt regulæ. *Prima est,* vt dum operantur, loquuntur, & cogitant aliquid vtilis aut necessarij, hoc faciant deliberatè, studiosè, & diligenter, ex charitate ad maiorem Dei gloriam, iuxta illud 1. *Cor.* 10. Omnia in gloriam Dei facite.

Secunda regula est, vt dum insistunt spiritualibus exercitijs internis, externa non negligant: nihilominùs tamen pluris æstimare debent interna exercitia, quàm externa: quia hæc propter illa coluntur, non è contra. Externa enim sunt sicut folia, quæ arborem ornant: interna verò sicut fructus, qui eam vtilem esse ostendunt. Vnde 1. *Tim.* 4. Corporalis

ralis exercitatio ad modicum vtilis est: pietas autem (*largè nimirum sumpta, per quam quæuis exercitatio spiritualis seu interna significatur*) ad omnia vtilis est, promissionem habens vitæ. Interna quidem exercitia, puta esse studium virtutum, dilectionem ac meditationem diuinorum, mortificationem vitiorum & passionum, mentalem orationem, &c. Externa verò sunt, labor videlicet manualis, mortificatio corporis, ieiunium, obsequia alijs exhibita, compositio membrorum religiosa, custodia oculorum, &c.

Tertia regula est, vt semper in mente habeant proposita prima, cum quibus ad Religionem venerunt, & secundum illa mores suos componere studeant, ne dicatur illorum alicui illud *Apoc. 2.* Habeo aduersus te pauca, quòd charitatem primam (*id est, primum feruorem ac prima proposita*) reliquisti.

Quarta regula est, vt in communitate discant ex improborum malis exemplis, quid fugere debeant: & ex moribus proborum bonis, quid agere propter Christi imitationem illos oporteat: hâc in parte imitantes, non araneas venena quærentes, sed apes argumentosas vbique mella colligentes: diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonũ.

Quinta regula est, vt defectus paruos diligenter nolle vitare, putent sibi esse magnum vitium: quia defectus parui, dum à iuuenibus vilipenduntur & tempestiuè non corri-

guntur; sensim in magnos excrescunt. Vnde *Eccl.* 9. Qui spernit modica, paulatim decidit.

Sexta regula est, vt supra omnia spiritum compunctionis & deuotionis iugiter conseruare studeant. Spiritus autem compunctionis & deuotionis notat, *tum* habitualem compunctionem & deuotionem; nam habitus huiusmodi dicuntur spiritus in anima rationali permanentes, iuxta illud 2. *Tim.* 1. Non dedit vobis Deus spiritum timoris (mundani scilicet) sed virtutis & dilectionis. *Tum* actualem compunctionem & deuotionem seruidam: vel quoque ipsum significat feruorem compunctionis ac deuotionis, quo anima rationalis sursum erigitur.

Est autem compunctio duplex, *afflictiua* nimirum, & *consolatiua*. Afflictiua dicitur, quia causam sui inchoatiuam, habet timorem iustitiæ Dei: vnde etiam iuxta sui nominis translatiuam significationem non aliud est, quàm cordis punctio. Consolatiua dicitur, quia causam sui consummatiuam habet spem Dei in charitate fundatam. Et hæc compunctio idem est, quod contritio: quæ alias duplex habetur, *prima* nimirùm & *secunda*. Contritio prima, est actus à voluntate hominis peccatoris, auxilio speciali adiuta elicitus, quo quis detestatur acta sua peccata, supra omnia detestabilia, propter solam Dei, summo semper honore & amore digni, offensam: cùm firmo ac serio proposito ampliùs ea non com-

ommittendi. Contritio secunda, est idem a-tus à voluntate hominis iustificati, vel ex ha-ituali contritione elicitus, vel ex habituali haritate imperatus.

Deuotio venit à deuoueo, quod est, quasi)eo voueo: vel meipsum ac mea Deo libe-aliter trado, addico, dedico, consecro. *Vnde* euotus idem est, quod Deo votus, datus, ad-ictus, consecratus: Et deuotio idem est, ac)sa Deo sui votio, datio, dedicatio, addictio, onsecratio. Est *igitur* deuotio vsu scholasti-orum, virtus, quâ voluntas facilis ac prom-ta redditur, ad ea fideliter & diligenter ex-)luenda, quæ pertinent ad cultum & famu-itum diuinum. *Verùm* iuxta spirituales, de-otio significat quamlibet piam ac feruentem ffectionem in Deum extensam, vtpotè per)editationem seu contemplationem diuino-um, & charitatiuam dilectionem Dei pro-reatam & excitatam: ac deinde in eandem aioris iam charitatis ac intensionis medita-onem & dilectionem cælestium desinentem. *el quoque* significat facilitatem & prompti-idinem animi, ad mentaliter orandum & uibusuis spiritualibus exercitijs insistēdum, im sensione quâdam seu experientia ac per-ptione cælestis suauitatis: vel cum quâdam neritudine colliquescentis voluntatis.

Iisdem autem spiritualibus præsens deuo-) est duplex. *Prima* dicitur substantialis, ndamentalis & rationalis, quâ quis omne

illud quod Deo displicere nouit, vigenti animo abhorret, fugit, & execratur: ac omne illud, quod Deo placere cognoscit, strenuè amplectitur, & promptâ sincerâq; voluntate diligenter peragere studet; quamuis repugnante sibi suâ sensualitate & infirmitate carnis obsistente. Huic deuotioni opponitur ipsa indeuotio, quam constituit quædam deiectio animi, negligentia & tædium in rebus spiritualibus, maximè verò in ipsâ oratione.

Secunda deuotio dicitur accidentalis, & sensibilis, quæ est illa ipsa substantialis, fundamentalis, ac rationalis, quatenus coniunctam sibi habet voluptatem cælestem, diuinitus in affectum fundamentaliter deuoti hominis instillatum. Hâc D. Aug. initio suæ conuersionis, cùm in templo diuina audiret suauissimè afficiebatur, sicut *lib. 4. Confess. cap. 6.* ait. Voces influebant auribus meis, & eliquebatur veritas tua in cor meum: & ex eâ exæstuabat inde affectus pietatis, fluebant lachrymæ & benè mihi erat cum eis. Huic deuotioni, vel alias feruori deuotionis, seu teneritudini affectus, opponitur ipsa ariditas mentis: quæ idé est, quod subtractio suauitatis spiritualis.

Septima regula est, vt silentium asceticum, tam externum, quàm internum, diligenter obseruent. Silentium externum, seu oris, in hoc consistit, vt statutis temporibus quæuis vitentur colloquia, ne videlicet deuotio aut compunctio cordis in oratione mentali acqui-

quiſita, facilè tepeſcat, tanquam calor alicu-
us hypocauſis apertis ianuis. *Vel quoque*, vt
eadem compunctio ac deuotio remiſſa ac re-
frigerata, facilè denuò inflammetur ac reno-
uetur: nam homo, dum tacet, habet locum
& tempus deambulandi cum Deo; & cogi-
tandi in profundo ſui eius magnalia, & ſuos
multiplices defectus examinandi, ex quo ſur-
git vel deuotio vel compunctio cordis, iuxta
illud, quod dicitur *Pſal.* 38. Obmutui, & ſilui
à bonis: & dolor (compunctionis) meus, re-
nouatus eſt. *Item*, ſilentiū oris aſceticum, ſer-
uat etiam aliquis, dum tempore collationum
ſpiritualium, aut etiam aliorum fraternorum
colloquiorum, non loquitur, niſi tardè, & hoc
ſola neceſſaria & vtilia, iuxta illud *Eccl.* 32.
Adoleſcens loquere in tuâ causâ vix cùm ne-
ceſſe fuerit. *Vbi addit D. Bonau. inquiens*.
Multò magis vix aut nihil loquaris, in non
tuâ, vel in non causâ, *id eſt*, ex leuitate & va-
nitate. *Item*, ſeruat præterea aliquis præſens
ſilentium, quando tempore opportuno, bre-
uiter, circumſpectè, & humiliter loquitur:
& hoc potiùs interrogatus, quàm importu-
nas multiplicans interrogationes. *Vnde* Spiri-
tus ſanctus loco citato ait. Adoleſcens, ſi bis
interrogatus fueris, habeat caput (*id eſt*, ſit
prudens) reſponſum tuum: in multis eſto
quaſi inſcius, & audi tacens ſimul & quærens.
In medio magnatorum loqui non præſumas,
& vbi ſunt ſenes, non multùm loquaris.

Silen-

Silentium internum, vel alias silentium cordis ac mentis, egregiè seruatur tribus modis. *Primò*, dum primi motus sensualitatis inordinati, & rationis inferioris turbulenti discursus consurgentes tempore cuiusuis aduersitatis, statim ab initio vincuntur, & silere coguntur. *Secundò*, dum correptiones omnium æquanimiter acceptantur, & iniuriæ illatæ patienter tolerantur. Vnde *Prou.* 15. Qui abijcit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis. *Tertiò*, dum proprij mores ac defectus, & non alieni considerantur, iudicantur, & contemnuntur, iuxta illud D. Francisci *cap.* 2. *in regulâ.* Vnusquisque iudicet & despiciat semetipsum. Et *Rom.* 14. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum: suo Domino stat, & cadit. Et *Matth.* 7. Quid vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?

ARTICVLVS VI.

De spirituali sanitate, per studium purgationis acquirenda.

SAnitas mentis, ad quam per spiritualem purgationem venitur, *alia* est ascetica, *alia* mystica. Asceticam D. Bonu. *lib.* 2. *de prof. relig. cap.* 8. sic describit, inquiens. Sicut sanitas corporis consistit in integritate membrorum & sensuum, ac in ordinatâ qualitate humorum, & vigore spirituum: ita sanitas

ani-

animæ consistit in rectâ & circumspectâ actione, in cauta locutionis obseruatione, in rectitudine voluntatis, in ordinatione affectionis, & vtilitate cogitationis.

Mysticam verò vel alias cælicam sanitatem, dicunt mystici habere aliquem, quando Deũ ineffabiliter cum quadam larga, opulenta, ac plenâ actuali gratiâ in sui sentit ac experitur intimo: vbi cælestibus exuperat institutionibus, dum puta secundum vim intellectiuam luminosus ac perspicax efficitur: & secundũ affectiuam, feruidus, gaudens, iubilans, ac omninò ebrius. Huic sanitati, opponitur ille languor, quem mystici vocant tartareum seu infernalem: qui incurritur, quando Deus cum omni suâ gratiâ se menti occultat: vbi mens ineffabilem infirmitatem, obscuritatem, ariditatem, ac miserrimam desolationem, & omnis experientiæ diuinorum carentiam patitur, ac in quandam deuenit desperationem, quasi iam non sit ampliùs receptura pristinã sanitatem, seu huiusmodi extraordinariam mysticorum consolationem.

DISTINCTIO II.

De spirituali illuminatione, actiua & passiua.

ARTICVLVS I.

De tribus gradibus actiuæ illuminationis.

DIcendum est primò, quòd purgationem spiritualem immediatè sequitur visio Dei, iuxta illud *Matth.* 5. Beati mundo corde: quo-

niam

niam ipsi Deum videbunt. Et visionem Dei, sequitur spiritualis illuminatio: quod figuratum est in Moyse, cuius facies cornuta, (*id est*, radijs cælestibus illustrata ac illuminata) apparuit ex consortio & intuitione Dei. *Vnde* est, quòd sicut solem materialem oculo corporeo tripliciter videre possumus: *Vel nimirum* in aliquio inferiori corpore resplendenté. *puta* in pariete, in turri, in terra, &c. *Vel* in eius radio aëri incorporato, relucentem: *Vel* in ipso corpore propriâque substantiâ, rotâ, ac fonte solari, se suo lumine manifestantem. Ita solem spiritualem, ipsum scilicet Deum benedictum (de quo illud est *Malach*. 4. Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ) tripliciter oculo mentis potest quis videre: *Vel nimirum* in aliquo subiecto inferiùs relucentem: *Vt est*, creatura, scriptura sacra, Christi humanitas, & ipsa anima rationalis seipsam cognoscens: *Vel* in radio eius diuino alicuius similitudinis ac speciei deiformis, intimè se spiritui repræsentantem: *Vel* denique in suâ propriâ substantiâ, seu in suo esse reali ac naturali se clarè reuelantem.

Dicendum secundò, quòd mens, vt actiuâ potiatur illuminatione, in quadruplici subiecto inferiori, Deum, solem videlicet iustitiæ (cuius sol iste materialis obscuram gerit imaginem) videre debet: inquantum enim Deũ hoc modo mens intuetur, ac eius diuina cognoscit, intantum ab eo, mediâ suâ actiuitate illu-

illuminationem accipit, iuxta illud *Psal.* 26. Dominus illuminatio mea & salus mea. *Ps.* 88. Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt totâ die.

Primò igitur, actiuè mens illuminanda, Deum ac ipsius veritatis claritatem cernere ac percipere debet in creaturâ, per discursum scilicet speculationis, iuxta illud 1. *Cor.* 13. Videmus nunc per speculum (*creaturarum*) in ænigmate (*id est, in obscuritate fidei: & in obscuritate specierum à creatura abstractarũ*) tunc autem facie ad faciem. Et *Rom.* 1. Inuisibilia enim ipsius, à creaturâ mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Et *Sap.* 13. A magnitudine speciei creaturæ, cognoscibiliter potest creator videri.

Secundò, mens vt actiuam consequatur illuminationem, videat ac percipiat Deum in sacrâ scripturâ, per studium asceticæ meditationis, necesse est. Vnde *Ps.* 118. dicitur. Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis. *Item*. Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est.

Tertiò, oportet vt Deum, ac perfectionũ veritatumque eius æternarum claritatem in Christo relucentem conspiciat, per plenam vitæ illius immaculatæ imitationem, ac passionis sacrosanctæ piam recogitationem. Nam vt ipse ait *Ioan.* 10. Ego sum ostium ouium, per me. (*id est, per mei cognitionem ac imitationem*)

tionem) si quis introierit (*ad cognitionem scilicet diuinitatis meæ, quæ essentialiter vna est cum diuinitate Patris*) saluabitur. Item *cap.* 14. Qui videt me, videt & Patrem meum.

Quartò, oportet vt anima rationalis videat Deum claritatemque veritatum eius æternarum in seipsa relucentem, per cognitionem sui, iuxta illud *cuiusdam* effatum. Nosce teipsum, vt noscas Deum. Nemini enim Deus seipsum ac mysteria sapientiæ suæ reuelare dignatur, nisi qui ex cognitione sui (*id est* ex cognitione suæ vilitatis, inutilitatis, miseriæ, ignorantiæ, & iniquitatis) seipsum despicit, ac sibiipsi vilescit, vt patet ex illis verbis ipsius Domini *Matt.* 11. Confiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ: quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelâsti ea paruulis. *id est*, humilibus ac sese vilificantibus.

Dicendum tertiò, quòd vbi ascetica mens conspexerit ac viderit solem iustitiæ claritatemq; veritatum eius æternarum in subiectis inferioribus: *vel aliâs*, vbi deuenerit, *tum* ex cognitione effectuum seu creaturarum, in cognitioné primæ causæ seu Creatoris: *tum* ex cognitione verborum sacræ scripturæ, in cognitionem ipsius Dei, verba huiusmodi loquentis: *tum* ex cognitione filij, in cognitionem Patris: *tum* ex cognitione imaginis, in cognitionem imaginantis: statim necesse est eam illuminari asceticâ seu actiuâ illuminatione, iuxta illud *Dauidicum*. Accedite ad eum

&

& illuminamini, & facies vestræ non confundentur. Hæc autem actiua illuminatio, *alia* habetur intellectualis, *alia* affectualis.

Illuminatio *intellectualis*, nihil aliud est, quàm transitio mentis de tenebris ignorantiæ, in claritatem cognitionis diuinarum ac spiritualium veritatum. *Vel quoque* idem est, quod discussio ac expulsio de anima rationali tenebrarum infidelitatis, per lumen fidei sanctæ; & intellectio mysteriorum Dei proprio studio cum cælesti auxilio comparata, rectam homini demonstrans viam, quâ perfectè Deum sequatur ac imitetur. Illuminatio *affectiua* idem est, quod eruditio & inflammatio mentis, quæ spiritualis vitæ disciplinam fouet ac promouet. *Vel* idem est, quod transitio mentis de tenebris vitiorum, per studium asceticæ mortificationis, in claritatem virtutum Christi Domini ac eius imitationis, iuxta illud quod ipse dicit *Ioan.* 8 Qui sequitur me, non ambulat in tenebris: sed habebit lumen vitæ. *Vel* idem est, quod experimentalis notitia diuinarum veritatum. Pro cuius rei declaratione: nota veritatem huiusmodi, *aliam* esse mentis, quam constituit assensus intellectus: *aliam* oris & auris, quæ in scholis docetur, ac in Ecclesijs prædicatur & auditur: *aliam* moris, quæ consistit in probitate vitæ & adimpletione iustitiæ Christianæ: & hæc veritas dicitur aliàs practica: quæ dum sapit menti, dicitur experimentatiua & affectiua.

Dicen-

Dicendum quartò, quòd ſicut aliquis viator, tunc *primâ* potitur illuminatione, vtpotè ſenſitiua ſeu corporali, quando illi per lucem cæleſtem ſuum hemiſphærium aſcendentem facultas datur, nonniſi diſcernendi viam propriam ab alienâ, ac in eâ quæuis proxima & grauia tantùm conſpiciendi & cauendi præcipitia, ac nocumenta corporalia: ſed *ſecundâ*, quando ſecus viam ſuam homines diſcernit ab animalibus & arboribus, eorumq; in agris operationes aut exercitia manualia ſatis dignoſcit: tandem *tertiâ* ac perfectâ gaudet illuminatione, dum iam legere poteſt, aut legit ipſam ſcripturam. Ita quoque viator ſpiritualis, *primum* gradum aſceticæ illuminationis habere probatur, dum in facto eſſe viam iniquitatis, à via veritatis ac iuſtitiæ perfectè diſcernit: ita vt illam plenè deſerat, & in æternum deteſtetur; hanc autem ſeriò eligat, efficaciter arripiat, & ſtabiliter ac perſeueranter conſummare nitatur: prudenter nimirum cauendo & ſuperando per continuũ orationis mentalis ſtudium maiora & proximiora pericula ac nocumenta ſpiritualia. *Vt ſunt* principia politica, & habitus praui.

Secundum gradum aſceticæ illuminationis quis habere cenſetur, quando affectiones ſuas animales ac propenſiones immoderatas habens perſpectas, continuo mortificationis vſu prudenter ac perſeueranter animaduertit: operationeſque bonorum ſtudiorum *vtpotè*

ſan-

nctarum virtutum in agro præſentis Eccle-
æ, à ſanctis hominibus, præſertim verò à
hriſto Domino, ipſo actu confectas, perbellè
editatur, & egregiè imitatur.

Tertium illuminationis gradum mens aſce-
:a conſequitur, quando ex continuâ ſacra-
m literarum ac ſpiritualium librorum lecti-
ne, & quotidiano meditationis ſtudio, iugi-
ie orationis mentalis exercitio, ac perfectâ
hriſti imitatione, in ſobriè experimentalem
ei ac diuinorum deuenit notitiam: faciliq;
odo ex quouis creaturarum obiecto, ſimpli-
contuitu & ardenti amore in Deum aſcen-
t. *Vel item*, quando perfectè transformatur
ſanctas myſteriorum fidei vſitatas ſeu ordi-
arias imagines: in quas tamen non poteſt
cetica mens transformari, ſeu penitùs illis
:pingi, niſi priùs abnegauerit ac repudiaue-
t quaſuis alias imagines contemplationem
:dinariam impedientes. *Vtpote* nociuas, va-
as, & impertinentes. Loquimur autem hoc
co ex mente myſticorum, non de imaginibus
:ternis, puta ſculptis aut pictis, quas exte-
or ſenſus apprehendit; ſed de internis, quas
em eſſe exiſtima, quod formas aut ſpecies
teriores, obiecta exteriora intellectui re-
æſentantes.

Imagines nociuæ, dicuntur illæ ſpecies,
iæ mente reuoluuntur, vel cum oblectatio-
ſenſitiuâ, vel cum alio quouis affectu per-
rbato, *Vt ſunt* ſpecies bonorum tempora-
lium,

lium, amicorum, parentum, prosperitatum, aduersitatum, iniuriarum, defectuum alienorum, &c.

Imagines vanæ ac inutiles, non aliæ sunt, quàm antecedentes: quæ tamen eò ab eis differunt, quod dum incidunt menti, eam inordinatis non succendunt affectionibus.

Imagines impertinentes habentur, dum aliqua bona ac vtilia cogitantur, quæ nimirum externæ conuersationi ac vitæ actiuæ deseruiunt: nec non, dum se ingerunt menti aliquæ apprehensiones seu cogitationes scrupulosæ, formidolosæ, aliæque huiusmodi: imò etiam, dum veniunt in mentem aliquæ cogitationes seu speculationes mysteriorum, cælestium, quæ scilicet non eleuant ac inflammant affectum.

Imagines verò quibus asceta interius depingi ac penitus in illas per studium contemplationis ordinariæ transformari debet, quasquè prudenter percurrere tenetur, antequàm ad extraordinarias seu infusas proficiat ac eleuetur, *aliæ* in palæstrâ mysticorum dicuntur vtiles, *aliæ* nobiles, *aliæ* mundæ ac puræ.

Vtiles imagines, puta esse species menti infixas mysteriorum fidei, quæ meditari aut ordinariè contemplari solemus: *Vtpotè* beneficiorum Dei, in ordine ad æternas Deo nostro gratiarum actiones referendas: peccatorum pristinorum, ad detestandam omnem offensionem diuinam: miseriarum propriarum, ad humi-

humiliandam ac deprimendam nostram ela-
tionem : mortis nostræ, ad contemnendas o-
blectationes carnales : iudicij diuini, ad ex-
purgandam & timore Dei configendam con-
scientiam : pœnarum infernalium, ad fugien-
dum mundum cum suis concupiscentijs : glo-
riæ cælestis, ad erigendam spem in Deum, &
excitandum amorem virtutum : vitæ Christi
Domini, ac præsertim sacratissimæ passionis
eius, ad imitandum, compatiendum & rea-
mandum.

Imaginibus nobilibus depingit mentem
ipsa iugis apprehensio mysteriorum fidei :
Corporè incomprehensibilis vnionis Verbi diui-
ni cum natura humana, ad laudandum & su-
perexaltandum Deum altissimum : excellen-
tiæ quoque, dignitatis, ac diuitiarum animæ
humanæ, quam Deus clementissimus sic ada-
mauit, ad accendendum desiderium vniendi
eam spiritui diuino : Sacrosancti Corporis
Domini in Eucharistia, ad gustandum quàm
suauis sit Dominus.

Imagines mundæ ac puræ, hoc loco illæ di-
cuntur, quæ à creatura consideratione abstra-
hi non possunt, tamen propria intellectus a-
ctiuitate formantur, non absque imaginatio-
nis adminiculo : ac inde ordinariæ dici solent.
Vt puta esse apprehensionem præsentiæ seu
immensæ existentiæ infinitæque potentiæ, &
simplicissimæ essentiæ diuinitatis : nec non, in
vna essentia trium personarum Sanctissimæ

Trinitatis, æternæque filij ex Patre generationis, ac eiusdem in eodem immansionis: atque etiam processionis ex Patre & Filio Spiritus sancti, ac illius in ijsdem immansionis, ad admirandum videlicet, timendum, honorificandum, & glorificandum altissimum.

ARTICVLVS II.

De tribus gradibus passiuæ illuminationis.

DIcendum est primò, quòd spiritualis aliquis in *primo gradu* passiuæ illuminationis quadrupliciter à Deo constitui solet. *Primò*, quando suauitate cælesti sic impinguatur ac perungitur, *vel aliàs* abundantiâ gratiæ sensibilis seu inundatione deuotionis accidentalis perfunditur, vt eo ipso secundum vim affectiuam plenè emolliatur, permoueatur ac inflammetur; & secundum intellectiuam erudiatur, illustretur, ac illuminetur, ad inferiora scilicet contemnenda, & superiora amplectenda. *Vnde* hæc suauitas cælestis, seu gratia sensibilis; aut etiam charitas, dilectio, & amor dulcis, est illa ipsa vnctio spiritus, quâ mediâ fideles in omnibus ad salutem pertinentibus diuinitùs erudiuntur, iuxta illud *Ioan.* 2. Vos vnctionem habetis à sancto, & nôstis omnia. *Et infra.* Vnctio eius docet vos de omnibus.

Secundo, quando idem spiritualis eâdem suauitate cælesti secundum vim affectiuam penitùs destituitur, & in quadam spirituali ariditate

riditate, vel alias in diuina desolatione ac derelictione collocatur: qui in tanta vicissitudine seu alteratione se esse conspiciens, incipit quadam laborare non modicâ suspicione, putans se fortè iam perijsse aut aliquo modo à Deo retrocessisse: vnde nimio affectus tædio, cum magna solicitudine & dolorosa anxietate uique ipsius profunda humiliatione sursum ffectuosè in Deum agere non desinit, donec otaliter per recuperationem plenæ cælestis onfidentiæ in Deo seipsum inueniat: ac deinde per integram affectuosam suiipsius in Deo submersionem (*id est*, in eius diuino beneplacito, propriæ voluntatis per perfectam esignationem) se amittat ac perdat, iuxta erba æternæ veritatis *Matt.* 16. Qui perdierit animam suam propter me, inueniet eam. Cum igitur sic spiritus desolatus ac obscuratus ex recessu aut subtractione illius cælestis ucis, seu spiritualis vnctionis, insistit huiusmodi sursum actioni & profundæ immersioni; sensim diuinitùs consolatur, & ignotè ac ccultè illuminatur, dum videlicet in cognitione suiipsius, & notitia maiori vitæ spiritualis, ac in studio virtutum promouetur.

Tertio modo aliquis in hoc gradu passiuæ illuminationis constituitur, quando ex diuina peciali prouidentia priuatur quauis prosperitate huius vitæ, & exponitur varijs tentationibus & aduersitatibus præsentis sæculi; ita vt ferè omnibus videatur esse consumptus & à

Deo derelictus, ac à facie illius proiectus. Vnde est *Isa.* 58. Orietur in tenebris lux tua: & tenebræ tuæ erunt sicut meridies. *quasi dicat.* dum in tenebris plurium tentationum & aduersitatum consumptus & annihilatus iudicaberis, orietur menti tuæ lux cælestis consolationis & eruditionis iucundissima & clarissima, tanquam meridies. Item *Psal.* 113. Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius. *id est.* quantò maiores homo fidelis patitur tenebras calamitatum huius sæculi; tantò magis diuinitùs occultè consolatur ac illustratur.

Quartò, constituitur quis in præsenti gradu illuminationis, quando ex diuina inuestigabili sapientia, aliquando permittitur labi in aliquem defectum infamem, pro quo ille quantò magis ingemiscens seipsum coram Deo diuexat & affligit; tantò per illius gratiam clariùs illuminatur, ita vt post huiusmodi lapsum humilior, deuotior & cautior in vita spirituali reddatur, iuxta illud *Eccl.* 51. In sapientia eius, luxit anima mea, & ignorantias meas illuminauit.

Dicendum secundò, quòd spiritualis in hoc *altero gradu* passiuæ illuminationis non constituitur, nisi solem iustitiæ, mente suâ eleuatâ supra omne absolutum & irretentibile actualiter conspexerit ac viderit in ipso eius radio. *Hinc nota* triplicem esse radium diuinum, sicuti habetur in Mystic. Theol. *cap.* 2, *part.* 1. apud D. Bonauenturam.

Primus radius eſt, qui reſplendet ac apparet menti (depuratæ ſcilicet ab omni errore & peruerſa affectione) in aliquo ſubiecto inferiùs illuſtrato, ac præſertim in ſacra Scriptura, in qua ſub cortice literæ ſenſus anagogicus inuenitur, quo mens tanquã per quendam radium multipliciter & mirabiliter illuminata ac erudita, ad amorem ſui Creatoris erigitur. De hoc radio S. Dionyſius *de diuin. nominibus cap.* 1. ſic ait. Indicibilia autem caſto ſilentio venantes, ad illuceſcentes nobis in ſanctis eloquijs ſplendores exercemur, & ab ipſis illuminamur.

Secundus radius à ſole ſpirituali miſſus, apparet in ſeipſo menti depuratæ à principijs ſui iuris, & ab innatis vitiorum habitibus: quo mens ineffabiliter eleuatur, ſuſpenditur, illuſtratur ac eruditur, ad contemplandum ſpectacula ſupercæleſtia. *Vt ſunt* exemplares æternarum veritatum, ac iudiciorum diuinorum rationes, generatio æterna, nexus Spiritus ſancti, & alia huiuſmodi. Sicut enim per ſolares in aëre reſplendentes radios, & non per aliquod aliud lumen ſenſibile, oculus carnis ad intuitionem ſolis materialis erigitur: ita etiam oculus mentis, per immiſſos à ſole iuſtitiæ radios, & non per aliquam aliam ſcientiam, aut alicuius mortalis Doctoris induſtriam ac eruditionem, ad cognitionem occultorum ſupercæleſtium eleuatur. De hoc radio illud eſt S. Dionyſij *apud D. Bonauent.*

loco citato. Verte te ad radium. *id est*, iam tandem post multa exercitia, auerte oculos mentis tuæ, à claritate seu irradiatione solis iustitiæ in subiecto aliquo inferiùs resplendente, ac ab omni lumine humanitùs acquisitæ scientiæ: & conuerte illos per ingressum intra teipsum ad radium tibi desuper venientem, per quem ad contemplationem diuinorum, multò magis quàm antea illuminaberis, & in amore Dei flammigero promoueberis: quia sicut spiritus rationalis seu mens nobilior est cunctis inferioribus ac sensibilibus; ita etiam nobiliùs per immediatum diuinæ bonitatis radium illuminatur & inflammatur, quàm per cætera in quibus resplendet eadem bonitas diuina.

Tertius radius solis iustitiæ (de quo est præsens intentio) apparet etiam in seipso menti depuratæ ab omni absoluto & irretentibili, per sursum sui eleuationem actibus ecstaticis, & alienationem à sensibus inferioribus. De hoc radio S. Dionysius ad Timotheũ sic dicit. Consurge ignotè. (*id est, ipso affectu nudo, absque scilicet cognitione ordinaria*) ad eius vnitionem, quæ est supra omnem substantiam & cognitionem: etenim excessu (*id est, alienatione*) tuiipsius ab omni irretentibili & absoluto, mundè ad supersubstantialem diuinarum tenebrarum radium sursum ageris.

Hinc tria notanda veniunt. *Primum est*: quod S. Dionysius illo verbo *Consurge*, vult

significare, simul ibi operari naturam, & gratiam doni cuiusdam extraordinarij : à qua præsens illuminatio, passiua dicitur. Et illo verbo. *Sursum ageris.* vult significare, quòd non naturâ, sed gratiâ mens ad experimentalem & immediatam cognitionem cælestium eleuatur : quamuis tamen per naturam animus ad huiusmodi gratiam disponatur. *Secundum est*, quòd præsens radius dicatur potiùs *tenebrarum* quàm luminum, vt *nimirum* cognoscatùr, quòd mens ad istum gradum illuminationis eleuata, maiorem (*vtpote* extraordinariam) accipiat illuminationem ac notitiam diuinorum, quàm in prioribus gradibus : quia sicut lucis clarissimæ natura est caliginem seu tenebras creare in oculis corporeis; ita & huius lucidissimi radij solis iustitiæ natura est causare ac efficere in oculis spiritualibus quandam caliginem ac tenebras ignorationis, quæ est secundum superlationem, non autem secundum priuationem cognitionis. Ac inde est, quòd veri Mystici dicantur Deum ac diuina cognoscere per ignorantiã: *tum scilicet*, quia ad hanc cognitionem extraordinariam eleuati, à cognitione ordinaria alienantur : *tum* quia hanc cognitionem adepti, cognoscunt se ignorare : quod ignorare, est quoddam experimentatiuum ac mysticum, non verò speculatiuum, scire, Deum scilicet esse incomprehensibilem, incogitabilem, inimaginabilem , inuestigabilem , inuisibilẽ,

sed totum desiderabilem, amabilem, honorabilem, &c. *Tertium est*, quòd sicut perfectionem actiuæ illuminationis, constituit transformatio mentis in spirituales diuinas imagines ordinarias, humanâ nimirum actiuitate formatas: ita & perfectionem huius passiuæ illuminationis, constituit transformatio mentis in spirituales diuinas imagines extraordinarias, cælitùs nimirum infusas, per quas repræsentantur mystico purè obiecta supercælestia. *Vnde est*, quòd puræ imagines in duplici differentia habentur: *quædam* enim illarum (de quibus supra) puræ dicuntur, sed non nisi obiectiuè seu ratione obiecti, quod puta esse purissimum, *vt est* Deus vnus & Trinus: *quædam* puræ dicuntur operatiuè (de quibus intentio præsens) *id est*, tam ratione obiecti, quàm ratione operationis, quæ est diuina, non autem humana sicuti prior.

Dicendum tertiò, quòd spiritualis in tertio gradu passiuæ illuminationis non constituitur, nisi solem iustitiæ in sua propria sphæra conspexerit: *hoc est*, nisi ipsum Deum in suo esse reali seu naturali ac essentiali viderit, iuxta illud *Ps.* 16. Satiabor (*tuâ scilicet illuminatione & amatione*) cùm apparuerit gloria tua. *Hinc notandum est*, quòd sicut munditia cordis seu puritas mentis, quam requirit visio Dei (iuxta illud *Matt.* 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deũ videbunt.) *alia* est inchoatiua, *alia* completiua, ita etiam & visio Dei,

alia

alia est imperfecta, & *alia* perfecta. Puritatem mentis *inchoatiuam*, vel aliàs præambulam ac dispositiuam ad visionem Dei constituit depuratio, *tum scilicet* vis intellectiuæ ab erroribus, vt ea quæ de Deo proponuntur non concipiantur secundum erroneas opiniones: *tum* vis appetitiuæ, ab omni videlicet affectuum inordinatione. Puritatem mentis *completiuã*, respectu nimirum visionis Dei, constituit alia depuratio, *tum* etiam vis intellectiuæ à phantasmatibus ac absolutis, vt nimirum Deus ac diuina non concipiantur per modum corporalium phantasmatum, seu cum conuersione ad phantasmata: *tum quoque* vis appetitiuæ, ab omni scilicet irretentibili.

Visio Dei *imperfecta* illa est, quæ ad intuitum, imaginationis cooperationem ac phantasmatum impuritatem admittit: & hanc visionem asceticæ contemplationis facit donũ intellectus inchoatum, secundum quod ordinariè habetur in via. Visio *perfecta* huius viæ, vel aliàs pura, est illa, per quam etsi non videatur Deus omnino clarè, ac sicuti est, videtur tamen purè ac nudè in suo radio, seu in sua quadam similitudine ac imagine Deiformi: & hanc visionem facit donum intellectus mysticæ contemplationi, secundum quod extraordinariè habetur in via.

Visio patriæ illa est, per quam videtur Deus intuitiuè, & clarè in suo scilicet esse reali ac naturali; & hanc visionem facit donum intel-

lectus consummatum, secundum quod erit in patria.

Visio eminentissima propria huius loci illa dicitur, quæ est media inter puram huius viæ, & claram patriæ, de qua *S. Thom. 2. 2. quæst. 80. art. 1.* sic ait. Supremus gradus contemplationis præsentis vitæ, est, qualem habuit Paulus in raptu (vbi eum vidisse diuinam essentiam idem S. Doctor asserit *quæst. 175. art. 3.*) secundum quem fuit medio modo se habens inter statum præsentis vitæ & futuræ. Id ipsum etiam confirmat D. Bonauentura, septimum ac vltimum extraordinariæ contemplationis gradum assignans *Gloriam*, id est, visionem Dei gloriosam; non quidem permanentem, qualis est Beatorũ, sed transeuntem, qualis est specialis diuinæ dispensationis.

DISTINCTIO III.

De spirituali vnione, tum actiua, tum passiua.

ARTICVLVS I.

De actiua mentis cum Deo vnione.

Dicendum est primò, quòd vnio actiua spiritualis à D. Bonauentura de Reductione artium ad Theologiam, prope ipsum finem, sic describitur. Sicut natura corporalis, animæ non potest vniri, nisi mediante humore, mediante spiritu, & mediante calore; quæ tria disponunt carnem, vt vitam suscipiat ab anima. Ita Deus, non præstat vitam animæ, nec ei etiam vnitur, nisi sit humida per gemi-

tum compunctionis & pietatis; & nisi sit spiritualis per contemptum omnis terrenitatis; & nisi sit calida per desiderium ipsius dilecti & patriæ cælestis. *Et infra.* Manifestatur Dei & animæ vnio, cùm vis animæ rationalis assentitur primæ veritati propter se & supra omnia: cum irascibilis innititur summæ largitati: & cum concupiscibilis adhæret summæ bonitati: tunc qui hoc modo adhæret, vnus spiritus est cum Deo. *hæc ille.*

Dicendum secundò, quòd vnio actiua, *alia* est communis, *alia* specialis. Communis illa dicitur, quâ omnes fideles iusti, per actus, vtpotè communis omnium saluandorum, contritionis, fidei, spei, & charitatis, ac vsum sacramentorum, Deo suo stabiliter conformes effecti, coniunguntur. Illa autem contritio, fides, spes, & charitas communis est, quæ hominem facit quidem Deo gratum, ac ab omni peccato liberum, sed nondum à vitijs & passionibus expeditum. Specialis verò, vel alias ascetica vnio illa est, quâ rationalis anima, speciali internæ deuota castitati, per continuum interioris mortificationis exercitium, & assiduum omnium virtutum Christianarum studium, & per frequentissimum ordinariæ contemplationis vsum, plenè Deo conformatur.

Dicendum tertiò, quod sicut castitas corporis duplex est: quarum *altera* (vtpotè coniugalis) consistit in abstinentia, ab illicitâ commixtione corporum; & *altera* (nempe

virginalis & vidualis) in abstinentiâ, etiam ab ipsa eiusmodi commixtione licitâ & honestâ. Ita quoque castitas seu integritas mentis *duplex* est, communis videlicet & specialis: quarum *primam* constituit abstinentia mentis ab illicitâ coniunctione cum adultero diabolo, per quoduis peccatum mortale: *secundam* verò, abstinentia mentis à licitâ etiam cum creaturis coniunctione, per proprium sui ac suorum amorem, ex quo multiplicia vitia nascuntur, quibus animæ puritas maculatur. *Vnde est*, quod consortes *primæ* spiritualis castitatis, communem sibi cum Deo promerentur vnionem: sed *secundæ* participes mentis integritatis, vnione speciali Deo digni efficiuntur copulari.

Dicendum quartò, quòd vnionis præsentis, vel alias spiritualis copulationis, connubij, ac matrimonij, mentionem facit D. Paulus dicens 2. *Cor.* 11. Despondi enim vos, vni viro virginem castam exhibere Christo. *Vbi nota*, quòd *Despondi* in Græcâ versione, idem etiã significat, quod conciliaui, & connubio iunxi: quia hæc sunt tria officia paranymphi seu pronubi. Sicut enim virgo nubilis, antequàm ad nuptias perueniat, *priùs* conciliatur sponso per sponsorem seu paranymphum; *posteà* ei despondetur; *tandem* desponsata matrimonio iungitur. Ita mens ascetica, antequàm sponso cælesti matrimonio spirituali copuletur, *priùs* illi conciliatur seu beneuola ac amica

ea redditur, videlicet per ingressum religionis, præsertim alicuius reformatæ: *deinde*, despondetur per emissionem votorum solemnium. *tandem*, spirituali iungitur connubio, per plenā specialem suæ voluntatis cum voluntate illius conformitatem, *vtpotè* in volito, in fine, & in modo: de quibus in articulo sequenti singillatim dicendum est.

ARTICVLVS II.

De volito, fine, & modo, in quibus anima rationalis Deo conformis esse debet, anhelans ad plenam eius vnionem.

VOlitum Dei, est id, quod Deus vult, voluntate scilicet beneplaciti. Est enim voluntas Dei duplex *beneplaciti* nimirum & *signi*. Voluntas deinde beneplaciti, *alia* est antecedens, quæ conditionata dicitur, non quidem ex parte sui actus, sed ex parte concausæ liberæ, & ideo sæpe non expletur. De hâc voluntate illud est 1. *Tim.* 2. Hoc enim bonum est & acceptum coram Saluatore nostro Deo: qui (*quantum ex ipso est, modo scilicet secundæ causæ non sint impedimento*) omnes homines vult saluos fieri. Et *Ezech.* 33. Nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat. *Alia* voluntas beneplaciti, dicitur consequens, quæ est absoluta, & ideò nunquam remanet inexpleta. De hâc voluntate illud est *Isaiæ*. 46. Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet. Voluntas signi dicitur,

quidquid nimirum declarat voluntatem beneplaciti, *vt sunt* præcepta, monita, consilia, &c. per quæ Deus significat quid a nobis requirat. De hâc voluntate illud est *Matth. 7.* Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. Hanc autem diuisionem puta esse, non rei, sed vocis: sicut enim ira potest accipi, *vel* propriè, pro motu iræ; vel metaphoricè, pro signo iræ: ita voluntas Dei sumitur dupliciter, *vel nimirum* propriè, & sic est voluntas beneplaciti; *vel* metaphoricè, & sic est voluntas signi. *Primo* modo dicitur Deus aliquid velle, & hoc velle ipse Deus est. *Secundo* modo dicitur Deus aliquid velle, & hoc velle non est Deus, sed beneplaciti eius signum, declaratio, ac manifestatio. *Hinc est* quod voluntas Dei, per se est recta, efficax & irreprehensibilis: *Vnde*, quia est recta, nullus est rectus, nisi per imitationē conformetur ei: quia est efficax, nihil sine illa potest effici, & nihil contra illam potest fieri, & per nullum potest impediri: & quia irreprehensibilis est, nihil agit nisi benè, nihil permittit nisi iustè, nihil prohibet nisi malū, nihil præcipit nisi bonum, nihil consulit nisi maius bonum: & sic diuini beneplaciti sunt quinque volita seu signa, *vtpotè*, prohibitio præceptio, consilium, permissio & impletio: quæ apud *D. Bonau.* illo versiculo comprehen-

hendantur. Præcipit & prohibet, permittit, consulit, implet.

Contra prohibitionem, præceptionem, & consilium potest adhuc aliquid fieri: quia se habent vt in fieri: ac ideò magis videntur voluntatem Dei respicere antecedentem, quæ quandoque remanet inexpleta, quàm consequentem; eo quod expletio illius consistat etiam in libera hominis voluntate, quam Deus cogere aut necessitare non vult. Contra verò permissionem & operationem seu impletionem nihil potest fieri: quia se habent, vt in facto esse: & quod factum est, non potest non fieri: ac ideò magis videntur voluntatem Dei respicere consequentem, quæ nunquàm non expleta manet, quàm antecedentem.

Primum itaque signum voluntatis diuinæ, est Prohibitio, obligans voluntatem nostram ad vitandum peccatum: idemque est, quod præceptum Dei negatiuum, quo prohibemur mala operari, *vtpote* non furari, non occidere, non mæchari, &c.

Secundum est Præceptio, obligans voluntatem nostram ad faciendum bonum: idemq; est, quod præceptum affirmatiuum, quo diuinitus iubemur facere bona opera, *vtpotè*, diem sabbati sanctificare, parentes honorare, Deum diligere ex toto corde, &c.

Tertium signum dicitur Consilium, quod nihil aliud est, quàm persuasio melioris boni, ad quod non tenemur; *vel* idem est, quod do-

Cti-

ctrina, per quam cognoscimus supererogationis opus(quod consulitur ac suadetur nobis) afferre præmium, si fiat: & non afferre supplicium, si non fiat, *Vt est* disciplina Euangelicæ paupertatis, obedientiæ, castitatis, humilitatis,&c.

Quartum signum diuinæ voluntatis dicitur Permissio, quæ tunc est, cùm Deus non impedit fieri malum cùm possit; & hoc propter bonum, quod ex malo permisso elicere intendit. Vnde S. August. *lib. Enchiridij.* Melius iudicauit Deus de malis benè facere, quàm nulla mala esse permittere. Licet autem Deus velit malum permissiuâ suâ voluntate (eo enim ipso velle probatur, quod non cohibeat ac impediat fieri illud, cùm possit) tamen nulla ratione dici potest auctor mali: quia non concurrit ad formale illius, nisi ad materiale: *Vel* quia, non conniuet illi vllo modo; conniueret autem, si prohibitione suâ peccatum non præueniret, aut punitione non subsequeretur. Malum itaque quod fieri Deus permittit *triplex* dicitur: *Primum*, est malum culpæ, quod est iniustitia generalis, siue absentia debitæ honestatis: *Secundum* malum pœnæ, quod est absentia debitæ delectationis, cùm sensu sui contrarij. *Tertium* est malum pugnæ seu tentationis, quod tenet medium inter ista: nam diabolo est culpa in instigando, & homini est pœna in reluctando.

Malum culpæ Deus permittit, vel iustè

non

non præueniendo animam rationalem suo efficaci auxilio, ad plenè declinandum ac deserendum peccatum, eo quod se aliquo modo non studuerit præparare ac disponere ad recipiendam gratiam à Deo sibi oblatam, iuxta quod *Eccl.* 2. dicitur. Qui timent Dominum præparabunt corda sua. *Vel* quoque iustè deserendo ac destituendo animam eodem auxilio suo efficaci, propter illius incuriam, tepiditatem, & negligentiam in cooperando gratiæ sibi datæ, iuxta illud *Apoc.* 3. Quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Ex hoc autem malo culpæ, in quod Deus hominem cadere iustè permittit, vnum è duobus bonis in præsenti vitâ elicit diuina potentia, sapientia, & bonitas: aut enim homo, si à peccato per pœnitentiam resurgit; cautior, humilior, & diligentior in profectu vitæ spiritualis redditur: aut si in peccato obstinatus remanet; alios, inique vexando in virtute exercet, iuxta illud *S. Aug.* Ne putetis gratis esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. Omnis enim malus aut ideo viuit, vt corrigatur; aut ideo viuit, vt per illum bonus exerceatur.

Malum pœnæ seu aduersitatis ac miseriæ in hâc vitâ permittit Deus pati suos electos; *Vel nimirum* vt eo ipso præseruentur à peccato, ad quod facilè possent in prosperitate suas extendere manus. Vnde S. Paulus de seipso 2. *Corin.* 12. testatur dicens. Ne magnitudo

tudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Et *Psal.* 124. dicitur. Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem iustorum (*non vigilare*) vt non extendat iusti ad iniquitatem manus suas. *Vel* vt in eis per quasuis afflictiones præteritum purgetur ac sanetur peccatum. Vnde *Ioannis* 5. Ecce sanus factus es, vade, & amplius noli peccare. Et *S. August.* Intelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, non pœnam ad damnationem. *Vel* vt per patientiam iusti, glorificetur Deus, & opera eius manifestentur. Vnde *Ioan.* 9. Neque hic peccauit, neque parentes eius, sed vt manifestentur opera Dei in illo. *Vel* vt proximus patientiâ iusti ædificetur; quâ de causâ in sanctum Iob & Tobiam multa mala & aduersa permisit Deus. *Vel* vt electus Dei aduersitates patienter sustinendo, hoc ipso magis iustificetur, ac inperfectione Christiana maiorem faciat profectum, iuxta illud *Iacobi* 1. Patientia opus perfectum habeat, vt sitis perfecti & integri. *Vel denique*, vt iustus haberet occasionem inimicos diligendi, ac pro ipsis orandi propter imitationem Christi, & insuper vitam æternam abundatiorem promerendi: Quoniam (vt dicitur *Act.* 14.) per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum Dei.

Malum pugnæ, seu tentationis permittit

Deus in suos iustos ob plurima bona, quæ inde elicere solet. Vnde 1. *Cor.* 10. Fidelis autē Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum. Et *Iacob.* 2. Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis; scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur: patientia autem opus perfectum habeat, vt sitis perfecti, & integri, in nullo deficientes. Hæc quoque bona D. Augustinus paucis comprehendit verbis, scribens in *Psal.* 61. Tantum admittitur diabolus tentare, quantùm tibi prodest vt exercearis, vt proberis: vt qui te nesciebas à teipso inueniaris.

Quintum signum diuinæ voluntatis, dicitur Impletio seu operatio: omne enim quod est in hâc totius creaturæ amplissimâ vniuersâque republicâ, per ipsius Dei non nisi aut efficientem aut coëfficientem voluntatem est. Vnde *Ioan.* 1. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Notandum autem triplicis generis esse effectus huius diuinæ voluntatis impletiuæ: quorum quidem effectuum primus claret in ipsâ productione creaturæ ex nihilo, & in illius regimine & gubernatione. Vnde *Psal.* 113. dicitur. Deus autem noster in cælo, omnia quæcunque voluit fecit. Et *Sap.* 11. Omnia in numero, mensurâ & pondere disposuisti. In mensurâ quidem Deus omnia disposuit: dum quædam

eorum mensus est duratione temporis; ita vt habeant initium & finem, sicuti sunt animalia, plantæ, &c. quædam æuiterno, quæ nimirum habent initium, sed non finem, *vt sunt* Angeli, Animæ rationales, corpora cælestia. In numero deinde Deus creaturam disposuit, faciendo scilicet illam distinctam ab inuicem, non solum genere ac specie, verùm etiam ipso numero; ita vt lapidem noluerit esse animal irrationale; & animal irrationale noluerit esse hominem; & Petrum noluerit esse Paulum, & subditũ noluerit esse Dominum, & pauperem noluerit esse diuitem, nec è contra. Vnde est 1. *Reg.* 2. Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & subleuat. Et *Psal.* 99. Scitote quoniam Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos, & non ipsi nos. In pondere tandem, omnia disposuit Deus, dum cuncta in suo proprio centro collocauit, *vtpotè*, terram in loco infimo inter cætera elementa; animalia in terrâ, pisces in aquis, aues in aëre. Angelos bonos in cælo, &c.

Alterum genus impletionis ac operationis diuinæ, elucet in quorundam hominum gratificatione seu iustificatione, & in quorundam obduratione: iustificat autem homines Deus, dum gratis ac misericorditer, imo etiã & iustè, nimirum ex condecentia bonitatis suæ diuinæ, gratos facit sibi illos, per suam videlicet prædestinationis, vocationis & iustificationis gratiam: Obdurat verò eo ipso, cùm

non

on mollificat voluntatem peccatoris suâ
ræueniente efficaci gratiâ, propter illius in-
spositionem: *Vel*, cùm eandem gratiam
eccatori subtrahit, propter iustas rationes.

Vltimum impletionis genus est, dum iusti
er hanc voluntatem impletiuam, ex immen-
bonitate Dei, pro bonis operibus finaliter
luantur; & impij ex iustitia, pro malefactis
ternaliter damnantur.

Finis, est ipsa gloria Dei, propter quam &
se Deus fecit omnia: & nos, omnia quæ o-
eramur, propter illam operari vult. *Modus*,
st ipsa charitas. *Vnde* cùm aliquid volumus
c operamur, quod etiam Deus vult nos velle
c operari: necesse est vt velimus ac opere-
ur illud ex charitate, in charitate, & secun-
um charitatem, sicut etiam & ipse Deus eo-
em modo vult ac operatur omnia. Nam in
oc solo consistit plenitudo conformitatis,
uando nimirum voluntas nostra, actu suo
onformatur Deo, non solùm in volito & fine,
erùm etiam in ipso modo volendi. *id est*, in
haritate. *Vnde quoque*, tantò plenior iudi-
atur esse conformitas, quantò perfectior ac
obilior inest ei charitas; tantò autem perfe-
ctior ac nobilior charitas esse perhibetur,
uantò prudentior, suauior, & fortior esse
experimentaliter cognoscitur.

ARTICVLVS III.

De multiplici conformitate voluntatis nostræ, cum voluntate diuina.

Con-

Conformitas seu conformatio voluntatis nostræ cum voluntate diuina, *alia* est imperfecta seu defectuosa, *alia* plena ac perfecta. Conformitas vitiosa seu defectuosa multiplex inuenitur. *Prima* est, quando quis conformatur Deo in volito tantùm; & non in fine, neque in modo volendi: quod facit cùm vult id simpliciter, quod etiam Deus vult, & quod obligatoriè vult hominem velle. *Vt sunt* præcepta eius, tam negatiua, quàm affirmatiua: quibus adde consilia Euangelica, quæ etiam Deus vult hominem velle, sed non obligatoriè, nisi post vota emissa. *Secunda* est, quando quis vult id, quod Deus vult; sed quod non vult hominem velle: quia illud non congruit homini velle. Non vult autem Deus hominem velle, nec congruit homini velle, malum videlicet, siue temporale siue æternũ inimico suo; quamuis illud velit ei Deus propter scelera ipsius: quia contrarium velle præcipit homini, vt patet *Matt.* 5. Diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. *Tertia* est, quando quis Deo conformatur in volito (in illo videlicet, quod quidem Deus vult; sed quod non vult hominem velle, eo quòd illud non congruat illi velle) & in fine, sed non in modo volendi: hoc autem fit, quando aliquid facit ad gloriam Dei, vel alio fine bono, sed non ex charitate, sicut Caiphas Christum voluit mori, vt non tota gens pereat *Ioan.* 15. Vnde

D. Bo-

Bonau. *in sent. sententiarum libri primi, d. vltima.*

[V]lle pati Christum, quòd mundus eo redimatur,
[A]probo: sed reprobo, cùm quis vult vt moriatur.
Sanctum velle pati, quòd sanctus glorificetur,
Vel quòd sacra fides, per eum magis amplificetur,
[A]probo: sed reprobo cùm quis vult vt crucietur.

Vnde etiam *D. Aug* In eodem facto inuenimus Deum Patrem, in quo & Iudam: Patrem benedicimus, Iudam autem detestamur: nam traditio Christi facta est à Deo Patre, & Iuda: Vna res facta est, quam tamen Pater & filius fecit in charitate, Iudas in proditione. [Vn]de quoque est, quòd ascetæ, dum meditantur [pa]ssionem ac mortem Christi, mirificè gratias referendo, de ipsa lætantur; inquantum videlicet ex charitate pro redemptione mundi eam liberè pati voluit: sed deinde tristantur ac dolent, inquantum ex odio ad illam traditũ & condemnatũ eum esse cognoscunt.

Quarta conformitas non plena est, quando quis Deo conformatur in volito & in fine, sed non in modo: puta, in volito, quod Deus vult, & quod vult hominem velle. Sic Deo conformatur ille, qui ædificat aliquod templum, pro gloria Dei, sed cum temporali præiudicio proximi, sicuti faciunt oppressores suorum subditorum: vel cum detrimento illius spirituali, sicuti faciunt hæretici.

Quinta est, quando quis conformatur Deo modo & in fine, sed non in volito. Vnde

D. Aug.

D. Aug. *in Ench. cap.* 101. Aliquando bonâ voluntate homo vult aliquid, quod Deus non vult: tanquam si bonus filius, Patrem vult viuere, quem Deus bonâ voluntate vult mori. Et S. Bonau. *loco citato.*

Non vult sæpè Deus, quod homo benè velle probatur. (riatur.
Viuere cùm Patem vult quis: Deus, vt mo

Sed hæc conformitas ad plenā ac perfect reduci potest: *Tum*, quia non vult Deus velle filium patris sui mortem, ante absolut decreti cælestis promulgationem, cognition & executionem. *Tum*, quia non ita sempe tenemur in volito materiali nos conformar Deo, sicuti in formali tenemur. *Exempli gratiá*, Vult Deus patrem meum damnari, vul Ecclesiam sanctam ab inimicis suis opprimi &c. licet ergo nō tenear idem velle; teneo tamen in volito formali (*hoc est*, in ration volendi) me eatenùs conformare, quatenù non potest mihi licitè displicere, sub eâ ratio ne, quâ vult Deus. Hinc *B. Maria de Ognie.* intelligens diuinitus matris suæ damnationē propter certa peccata; cùm anteà amarissi mè pro illâ fleret, desijt flere, conformans s voluntati diuinæ iustissimæ.

Sexta conformitas imperfecta est, quand quis in modo & fine, ac etiam in ipso volito scilicet condicionato (quale est omne decretum Dei comminatorium) absolute confor mari vult. Hâc ratione Ionas conformabatu

)eo suo, dum ex charitate erga ipsum, & ad
naiorem eius gloriam, cuperet impleri de-
retum comminatorium de subuersione Ni-
iue ciuitatis magnæ, facta iam coram Deo
iniuitarum pœnitentia.

Septima est, quando quis conformatur Deo
volito & modo, sed non in fine, scilicet
rincipali, *Vt*, cùm quis dat eleemosynã ex cha-
tate erga Deũ & proximũ, sed principaliter
ropter bonũ aliquod temporale obtinendũ.

Conformitas verò plena ac perfecta est,
uando quis Deum absolutè imitatur in vo-
to, modo & fine. *hoc est*, in eo quod Deus
ult, & quod hominem vult ad gloriam sui
ominis ex charitate efficaciter velle. *Vt*, cùm
ult hominem, affectu scilicet ac effectu de-
inare mala, facere bona, & pati aduersa. Sed
uia duo sunt modi declinandi mala, prose-
uendi bona, & sufferendi aduersa; *Vel vi-
trum* secundum legem præcepti, ac obliga-
onis necessariæ & vniuersalis: *Vel* secundum
gem consilij, & obligationis spontaneæ ac
ecialis: ideo etiam duplex est plena ac per-
cta conformitas, vtpotè necessitatis & su-
ererogationis, quarum altera constituit v-
ionem communem, altera specialem.

ARTICVLVS IV.

*De tribus gradibus supererogatiuæ confor-
mitatis, tres gradus specialis vnionis
actiuæ, constituentis.*

PRimus gradus conformitatis seu conformationis diciturResignatio superabundans voluntatis nostræ, in diuinam tam mediatam quam immediatam voluntatem: est enim resignatio voluntatis nostræ alia sufficientiæ, alia superabundantiæ. *Prima* supponit, *tum* fugam omnis peccati mortalis perpetuam, occasionisque illius proximæ desertionem: *tum* obseruantiam eorum, quæ sunt legis, præcepti, ac obligationis necessariæ & vniuersalis: & significat paratum ac promptum animum ad quæuis prospera deserenda, & aduersa sufferenda, vbi ageretur de gratia & amicitia Dei conseruanda, saluo tamen iure proprio, secundum quod cuilibet licitum est se ac sua, publicâ authoritate defendere: sed hæc resignatio sufficientiæ, ad vnionem communem, seu conformitatem necessitatis pertinet. *Altera* resignatio scilicet superabundantiæ, supponit, *tum* abnegationem stabilem ac efficacem bonorum temporalium, quæ sunt mala occasionaliter, seu occasiones remotæ peccatorum: *tum* obseruantiam eorũ, quæ sunt legis consilij, ac obligationis spontaneæ & specialis; & significat animum ab omni iure proprio expeditum, ac paratum & promptum ad omnia prospera deserenda & quæuis aduersa sufferenda, propter solã Christi Dei imitationẽ, & maiorem gloriam, & hoc iuxta modum voluntatis diuinæ, tam scilicet mediatæ quàm immediatæ. Resignat *igitur* volun-

oluntatem ſuam pius aſceta (*nimirum* per
ternam illuminationem diuinam ac pro-
riam experientiam edoctus, quam videlicet
ericuloſum ſit homini, ſeipſum ſuo regere
nſilio, aut ſuis confidere electionibus) in
luntatem Dei mediatam ; quando ex deli-
ratione animi ſui, liberaliter, promptè, to-
liter & abſolutè (*id eſt*, abſque vlla exem-
ione) tradit, offert, dat, ac donat ſuum pro-
ium velle ſuo ſuperiori, ad obediendum e-
s imperio in omnibus, tam corporalibus,
àm ſpiritualibus, quæ non ſunt contra re-
lam & animam ſuam ; minimè conſiderans,
um ſit ille diſcretus, ſiue indiſcretus; do-
as, ſiue indoctus; beneuolus, ſiue maleuo-
; niſi quòd ſit ſuus Prochriſtus, & interpres
iinæ voluntatis, ac antiſtes Dei; & quòd ni-
de ſe diſponere poſſit, niſi quod Deus ipſi
nceſſerit. Reſignat *deinde* voluntatem ſuã
ſpiritualis in voluntatem Dei immediatã :
ando deliberato animo, promptè & ſimpli-
er transfundit ſuum velle in diuinum be-
placitum ; ita vt quidquid ei occurrat ad-
rſi, totum de manu Dei libenter accipiat,
n autem à creatura, velut ex æterna pater-
cordis eius dilectione ſibi tranſmiſſum. *Vel*
oque, dum ſic ſe totaliter diuinæ ordinatio-
ac diſpoſitioni tradit & committit, vt eti-
ſi omni quo poteſt ſtudio, per cæleſte au-
iũ adiutus, cũcta bona efficaciter velit quæ
eus vult eum velle ac facere; tamen propte-

rea, tam in tempore quàm æternitate nulla bona expectare, ac à Deo exigere vult, desiderio nimirum ampliùs illi placendi: nec non (etiamsi ex diuina gratia) nulla mala velit & agat, tamen omnia mala & aduersa, tam præsentis, quàm futuri sæculi, libenter pati eligit & sustinere vult, si quoque idipsum Deus vult ad maiorem sui gloriam: & hoc desiderio perfectè se conformandi patienti Christo Deo suo.

Hinc quæri potest: vtrum Deus pœnas purgatorij, vel quod plus est, cruciatus inferni, velit ad gloriam suam, velle fideles pati sicuti aliquando vult illos quæuis probra ac tormēta, pro fide, iustitia, & lege sua, velle sustinere? *Respondetur primò.* Non vult Deus communiter, quemlibet fidelem velle æterna pati mala, præsertim verò reum peccati mortalis, nec etiam hoc ipsum congruit illi velle, quia per eiusmodi resolutionem ac resignationem, tepidior ac tardior euaderet ad pœnitentiam de suis delictis faciendam, & inde ad obstinationem ac desperationem facilè sibi pateret aditus. *Respondetur secundò.* Vult Deus propter gloriam & amorem sui, fideles perfectos, quales ascetæ esse debent, velle sustinere quæuis mala futuri sæculi (*vt sunt* pœnæ purgatorij, & cruciatus inferni) quando illa ante eorum oculos mentis ponit ac præsentes facit: quod etiam velle, quia nimirum congruit illis, ipse clementissimus Domi-

nus

us in eis efficere dignatur. Congruit autem c multipliciter prodeſt aſcetis eiuſmodi vel-, præſertim de prædeſtinatione tentatis, ad ıptiuandum & quietandum eorum intelle-:um : nec non, ad depurandum, ac etiam de-arandum amorem amicitiæ erga Deum: ındem, ad obtinendum maius meritum ac ræmium. *Reſpondetur tertiò.* Non vult Deus uempiam fidelem, ſiue perfectum ſiue im-erfectum, velle abſolutè pœnas ſubire æter-as: quia hoc ipſum nemini fidelium con-ruit velle; niſi conditionatè ac ſecundum uid. Conditio hæc debet eſſe reſpectu Dei; *videlicet*, velit hoc malum homo ſubire, ſi oluntas, honor, ac amor Dei poſtularet; ſe-uereturq́; inde vtilitas ſpiritualis ac æterna roximorum. Secundum quid verò, pœnas ıfernales velle pati, idem eſt, quod aliquas antùm? eſt enim triplex pœna infernalis, *ſcilicet* pœna damni, pœna ſenſus, & pœna ıorſus conſcientiæ. Pœna damni deinde du-lex: *prima* eſt, per quam quis ſeparari po-eſt à viſione, tentione, & fruitione Dei, bea-àque ſocietate Chriſti ac Sanctorum eius in ælis: *Secunda* eſt, ipſa ſcilicet priuatio gra-iæ Dei, & ſeparatio à charitate Chriſti. *Vnde*, onniſi ad primam pœnam damni, & ad pœnã ·nſus, liberaliſſimè ac promptiſſimè reſignat verus myſticus diuinæ voluntati ac ordina-ioni, abſque tamen ſua culpâ; quod quidem on repugnat illi velle: quia maius putat eſſe

bonum, huiusmodi obeditionem voluntati diuinæ, & quæsitionem gloriæ Dei, ac saluationem proximorum; quàm propriam (vtpotè vnius hominis) beatitudinem: sicut etiam è contra maius malum æstimat, inobedientiam aliquam diuino beneplacito, minimumque dishonorem infinitæ maiestatis, ac plurium hominum reprobationem, quàm suam (vnius videlicet personæ) damnationem. *Deinde* quia nec spes, nec charitas boni viri per hoc aliquatenus læditur ac minuitur, sed potiùs magis ac magis promouetur, augetur, depuratur, & versus Deum erigitur, ac securior per internum diuinum instinctum redditur: quod totum per experientiam mysticorum constat esse certum. *Tandem*, quia gratissimus Dominus, tantâ liberalitate suæ creaturæ, sic non potest non vinci, vt ei omnino non velit rependere vicem amicitiæ suæ, pro vice tam charitatis perfectæ. Talis etiam fuisse censetur resignatio ac voluntas SS. Pauli & Moysis dicentium, *Rom.* 9. Optabam ego ipse anathema esse à Christo, pro fratribus meis. *Exod.* 23. Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quẽ scripsisti.

Ad alteram verò pœnam damni, & ad vermem seu remorsum conscientiæ, nullatenùs se resignare asceta vult ac potest: quia hoc ipsum absolutè est summum malum, in toto videlicet repugnans charitati, & debito fini, ac volito Dei, in quibus consistit ratio nostræ

con-

conformitatis. *Vnde*, cùm aliquando (ſuppoſitâ ſicut priùs conditione) reſignat ſe myſticus, amore nimirum ſuperno ſuccenſus, ordinationi diuinæ, tam videlicet ad priuandum ſe gratiâ cæleſti, quàm ad illius poſſeſſionem; tam ad carentiam virtutum quàm ad habitionem earum; tam ad præſentiam & ſenſionem vitiorum ac defectuum, (non quidem ob ſuã incuriam & negligentiam in profectu vitæ ſpiritualis, ſed ob beneplacitum diuinæ voluntatis) quàm ad abſentiam, ac plenam victoriam eorum. Hoc intelligi debet, non de gratiâ, quâ iuſtificamur & ſanctificamur, participeſq; diuinæ naturæ efficimur; ſed de gratiâ ſenſibili cæleſtis conſolationis, vel aliàs deuotionis accidentalis: nec de virtutibus vocationi noſtræ neceſſarijs, ſed ſolùm ad perfectionem maiorem ſpectantibus: nec de vitijs actualibus, ſed non niſi de habitualibus, poſt peccata actualia per pœnitentiam deleta, ad noſtram tentationem, vexationem, probationem, eruditionem, humiliationem, & in charitate Dei promotionem, diuinâ prouidentiâ relictis. ❧

Secundus gradus præſentis conformitatis, eſt Indifferentia, noſtræ videlicet voluntatis reſpectu voluntatis diuinæ: quæ quidem indifferentia, nihil aliud eſt, quàm prompta ac liberalis traditio ac donatio animi noſtri, Dei beneplacito, ac æternæ eius diſpoſitioni, ad æqualiter videlicet ſequendum & amplectendum res inter ſe maximè contrarias, ac ſibiipſis

psis nimis aduersantes. Est autem huiusmodi indifferentia duplex: *altera* quæ ad primum potiùs, quàm ad hunc secundum gradum præsentis conformitatis spectat; *altera*, quæ propria est loci istius. *Prima* igitur indifferentia voluntatis, consistit in parato animo, tam videlicet ad sufferenda patienter aduersa huius vitæ, quàm ad suscipienda humiliter prospera pro Dei beneplacito; tam ad ariditatem & angustias cordis, obnubilationesq́; mentis, toto vitæ tempore in patientia sustinendas, si ita Deo visum fuerit, quàm ad consolationes diuinas, iucunditatesque spirituales in humilitate ac timore Dei percipiendas & retinendas. *Deinde* consistit in animo non magis addicto vitæ, quàm morti; valetudini quàm ægritudini; contemptui & infamiæ quàm bonæ famæ; quietitudini mentis, quàm inquietitudini, ex varijs tentationibus prouenienti, puta, absque culpa propria. *Præterea* in expedito animo, ad manendum videlicet tam in loco sibi grato, quàm non grato; tam cum fratribus gratis, quàm non gratis; ad habendum tam gratum, quàm non gratum sibi superiorem; ad administrandum diligenter tam gratum sibi officium, quàm non gratum, ad obediendum tam probis, quàm improbis hominibus propter imitationem Christi, in omnibus, quæ non sunt contra animam & regulam. *Secunda* indifferentia voluntatis, præsentis gradus, consistit in resoluto, prompto,

ac parato animo ad sufferenda aduersa, tam sibi venientia à Deo immediatè, quàm mediatè, per quamcunque creaturam & casum: ad persecutionem & correptionem propter imitationem Christi tolerandam, tam moderatã quàm immoderatã, tam ex charitate ac zelo, quàm ex odio ac maleuolentia proficiscenté: ad sustinendum pro Dei beneplacito, tam hoc genus mortis, & cuiuscunque mali, quàm alterum; tam hanc, quàm alteram ægritudiné hác maiorem; tam hunc morbum, dolorem & cruciatum, vtpotè certum & vsitatum, intensum sed compendiosum; quàm alium, vtpotè incertum, inusitatum, tyrannicum, inopinatum & prolixum: ad suscipiendas purgatorij pœnas, tam remissas quàm intensas; tam breui quàm prolixo tempore duraturas; vel alias tam ad pœnas purgatorij, quàm ad cruciatus inferni (seclusâ omni culpâ) si ita Deus decreuerit ad maiorem sui gloriam, & proximorum vtilitatem.

Tertius gradus conformitatis supererogatiuæ, dicitur vnio specialis ac perfecta (sicut enim primi gradus conformitas, quæ dicitur resignatio, vocatur vnio incipiens; secunda verò, quæ dicitur indifferentia, vocatur vnio proficiens; ita hæc tertij gradus conformitas, dicitur vnio perfecta.) Vnde est, quòd etiam vnio præsens, vocatur vnio conformitatis: dum enim specialiter mens vnitur Deo, tunc inter spiritum humanum & spiritum diuinum

perfecta celebratur conformitas; sicut vice versâ, dum perfectè mens conformatur Deo, tunc inter spiritum humanum & spiritum diuinum plena vnio consummatur, ita vt deinceps duo isti spiritus, non nisi vnus spiritus sint; sicut patet 1. *Cor.* 6. Qui adhæret Domino (*nimirum per mentis conformitatem*) vnus spiritus (*cum eo fit,* &) est. vtpotè per copulâ vnitiuæ charitatis, & stabilem voluntatis consensum.

Est autem charitas vnitiua, vel aliàs amor vnitiuus, idem quod virtus, quæ de amante & amato appetit vnum efficere: habens duo officia, seu duos respectus, quorum *altero* intuetur amatum, & ei adstringit amantem; *altero* intuetur voluntatem amati, & ei conformat amantem; ita, vt amans perpetuò amatum habeat, & quantùm potest, sentiat ac percipiat in intimo sui eius præsentiam; & è conuerso, amans in suo amato viuat, ac in eo eiusque beneplacito conquiescat.

Porro, eadem vnio conformitatis, dicitur etiam similitudinis, amicitiæ, sobria, &c. *Similitudinis* quidem ob eandem rationem sicut & conformitatis: nam eo ipso anima Deo similis efficitur, quo & conformis. Verùm causâ clarioris intellectionis dicendum est, quòd homo in hac vita duplici insignitur Dei similitudine, naturali nimirum & supernaturali. *Naturali* quidem in creatione, vt patet *Gen. cap.* 1. Faciamus hominem ad imaginem & simili-

militudinem nostram. *quasi velit dicere.* formemus hominem, cuius anima sit vnitatis essentiæ nostræ, & trium personarum nostrarũ expressiua & imitatiua. *Vnde*, sicut Deus, est Trinus, & vnus, ita anima cùm sit vna, habet tres potentias, nempe memoriam, voluntatem & intellectum, quibus capax est Dei. Hæc similitudo Dei in homine, eò quòd naturalis sit, ac ipsi naturæ intimè & indelebiliter impressa, amitti non potest, nisi etiam ipsa deleatur natura. *Supernaturali* verò similitudine Dei insignitur homo in regeneratione baptismali: *Vel etiam* in recreatione pœnitentiali, vbi infunditur ei diuinitùs gratia iustificans, ac sanctificans, quâ efficitur diuinæ consors naturæ. *Hinc* est, quòd similitudo supernaturalis, quâ anima fit Deo similis in iustitia, sanctitate ac perfectione (iuxta illud *Leu.* 19. Sancti estote, quia sanctus ego sum Dominus Deus vester. Et *Matt.* 5. Estote perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est) ab hominis libero arbitrio pendet, eoque mortaliter per peccatum deficiente, illicò deperditur ac deformatur; sicut etiam è contra, illo per gratiam Dei iustificantem resurgente, protinùs deinde recuperatur ac reformatur, & in dies magis ac magis perficitur, nimirum per actus virtutum fidei, spei, & charitatis, ac ipsam Christi Domini imitationem, donec voluntas ardore cælesti succensa, sic diuinæ voluntati similis ac vniformis efficiatur, vt nihil

in illa reperiatur, quod huic repugnare possit memoria quoq; sic tota occupetur Deo, vt intellectui, non nisi solũ Deũ offerat cõtéplãdũ.

Dicitur verò *amicitia*, quia, qui hâc vnione Deo vnitur, perfectè Deum diligit amore amicitiæ, videlicet propter se, in se, & secundum se; *nec non*, prudenter, dulciter, & fortiter, *id est* ex omnibus viribus animæ suæ, vtpotè ex vi rationali, concupiscibili, & irascibili, tanquàm summè potentem, sapientem & bonum. *Vel*, quia in eo elucent erga Deũ omnia signa amicitiæ. *v. g.* libenter eum audit loquentem ad se, vtpotè verbis sacræ Scripturæ, aut internæ inspirationis, & eius acquiescit consilijs: libenter de illo loquitur ac sæpè cogitat: sine tædio illi obsequitur: vitam ac omnia bona tẽporalia libenter pro illo exponit: offensam eius minimã cauet, & offensũ protinùs humiliter placat: gaudet de ipsius gloriâ, & tristatur de irreuerentiâ: cupit ei nimis placere, ac timet vnquam displicere: conatur alios trahere ad eius amicitiam, &c.

Dicitur quoque *affectuosa & sobria*; quia qui hac speciali vnione actiuâ firmiter adhæret Deo, nonnunquam affectus eius, ac tota anima sic abundanter sensibili gratiâ, ac suauitate cælesti, saporeque musti spiritualis diuinitus perfunditur, penetratur, impletur ac sobriè inebriatur; vt eum omninò ad plenam rationis inferioris, proprij iudicij, propriæq; voluntatis, & amoris sui alienationem, deue-

nire

nire necesse sit. *Vnde est*, quòd sic sobriè vir spiritualis inebriatus, propter amorem ac imitationem Christi, omnem temporalem reprobat prosperitatem, & tanto ipsam fugit affectu, quanto homines mundani omnem fugiunt aduersitatem: *Nec non*, exemplo eiusdem Domini Iesv, omnia eligit præsentis sæculi aduersa (*Vt sunt* contumeliæ, conuitia, improperia, & quæuis iniuriæ) ac tanto animi feruore illa prosequitur, quanto amatores vanitatis, quæuis prospera, læta, magnifica, ac delectabilia suscipiunt & amplectuntur. *Imo*, quod plus est, madens eiusmodi musto cælestis fruitionis, in supremoque gradu actiui amoris amicitiæ residens, nullum Dei donum spirituale, siue præsentis, siue futuri sæculi, præter eorum largitorem diligit, nec ab illo præter ipsum solum, ac illius gratiam, in tota æternitate requirere vult. *Tandem* nullum spirituale malum, quod sibi à Deo inferri potest, veretur, timet, ac recusat, tam in tempore, *Vt est*, desolatio animæ, & subtractio cælestium ac spiritualium influentiarũ: quàm in æterno, *Vt est*, reprobatio ad pœnam sensus; modo ista mala, eueniant sibi non ob suam negligentiã in profectu spirituali, aut ob culpã propriam, sed ex mera Dei beneplacente voluntate, in quam se semper magis ac magis profundare ac submergere contendit. In gradum præsentis vnionis, ascetica anima ipso actu erecta, non nisi altero pede à mystico distat con-

 nubio,

nubio, seu, à passiua vnione. Hanc asceticam vnionem D. Bonau. *lib. 2. de prof. relig. c. 12.* describit sic: Hæc est hominis in hac vita sublimior perfectio, ita inhærere Deo, vt tota anima cum omnibus potentijs suis, & viribus in Deum collecta, vnus fiat spiritus cum eo: vt nihil meminerit nisi Deum, nihil sentiat vel intelligat nisi Deum, & omnes affectus in amoris gaudio vniti in sola conditoris fruitione suauiter quiescant. Imago enim Dei in anima, in tribus eius potentijs expressa consistit, scilicet in ratione, memoria & voluntate: quamdiu istæ non sunt ex toto Deo impressæ, non est anima deiformis. Forma enim animæ Deus est, cui debet imprimi sicut sigillo signatum. Hoc nunquam plenè fit, nisi cum intellectus perfectè iuxta capacitatem suam illuminatur ad cognitionem Dei, qui est summa veritas; & voluntas perfectè afficitur ad amandum summam bonitatem; & memoria plenè absorbetur, ad intuendam, & tenendam, & fruendam summam felicitatẽ. *hæc ille.*

Hinc summatim dicendum venit, quòd anima *in primo gradu* præsentis conformationis seu vnionis constituta, adhuc sentit in se aliquam, ex radicula proprij amoris pullulantem, renitentiam ac repugnantiam, voluntatis videlicet naturæ, & sensualitatis; nec non, contradictionem & remurmurationem quandam inferioris rationis, quo tamen ipso, nullatenus impeditur eius libertas volunta-

tis rationalis, ac resignati animi promptitudo. *In secundo* autem gradu, habet anima de dono gratiæ Dei, post diutinum videlicet mortificationis studium, continuumq; orationis mentalis exercitium, quòd iam superata omni difficultate superioris gradus, miram semper experiatur facilitatem, in tolerandis quibuscunis huius vitæ malis, & aduersitatibus. *In tertio gradu*, omnia mala & aduersa, ex se videlicet amara & onerosa, conuertuntur ipsi animæ in quandam verbis inexplicabilem, spiritualem dulcedinem; vbi ipso gustu interno cognoscit iam, onus & iugum Christi, esse omnino leue ac suaue.

Præterea dicendum est, quòd inter hos gradus conformationis seu vnionis, talis est differentia: quia *in primo gradu*, voluntas supererogatiuè resignata, eligit quidem aduersa pati propter imitationem Christi, sed etiam & prosperis omninò non renunciat: *in secundo verò*, voluntas indifferens, prosperis iam abnegatis, tam erga duriora & grauiora, quàm erga faciliora ac leuiora quæuis aduersa toleranda, pro Dei beneplacito, æqualiter se habet suâ promptitudine: *in tertio gradu*, voluntas plenè conformata ac vnita Deo, quæuis aduersa dum absunt (ob Christi dilectionem) habet in desiderio; dum adsunt, sustinet in gaudio; & prospera, sunt illi in fastidio, cum patientiâ. In duobus gradibus prioribus conformitatis huius, dicitur anima Christo

vniri; sed in hoc tertio, etiam in Christum transformari.

Tandem dicendum est, hanc vnionem ac transformationem sobriam, propriè esse ascecticam & ordinariam ratione actiuitatis humanæ; Mysticam verò & extraordinariam (sed non nisi inchoatè, ac secundum quid) ratione scilicet infusionis cælestis, seu sobriæ potionis spiritualis cælitùs venientis.

ARTICVLVS V.

De vnione passiuâ, tum naturali, tum supernaturali.

VNio passiua animæ cum Deo, generatim considerata, illa dicitur, quæ haberi non potest per humanam actiuitatem & operationem, nisi per diuinã sui communicationem ac illapsum: communicat autem se Deus animæ, seu illabitur ac vnitur ei, duobus modis, nempè naturali, & supernaturali. Naturaliter illabitur ac vnitur Deus animæ (sicuti & alijs omnibus creaturis) dum simul ac semper est cum illa in vno eodem loco, per suæ potentiæ, præsentiæ, & essentiæ immensitatem. Per *potentiam* quidem est, videlicet dominando ei, eamque moderando, gubernando, & conseruando. Vnde *Act.* 17. Non longe est ab vnoquoque nostrum; in ipso enim viuimus, & mouemur, & sumus. Per *essentiam* verò est, quoniam substantiâ suâ diuinâ assistit & coëxistit animæ, eamque peruadit, penetrat, in-

habi-

abitat, & implet, sicut & alia omnia. Vnde *erem.* 23. Numquid non cælum & terram go impleo? Et *Ephes.* 4. Vnus Deus & Pater mnium, qui est super omnes, & per omnia, in omnibus nobis. Per *præsentiam* tandem, *el alias* per inspectionem; quia adest animæ icut & cæteris cognitione, quâ omnia existentia & possibilia cognoscit, & comprehendit. Vnde *Eccl.* 23. Oculi Domini multo lùs lucidiores sunt sole, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes. Et *Psal.* 138. Domine probâsti me & cognouisti me, tu cognouisti sessionem meam & resurrectionem meam, intellexisti cogitationes meas, &c. Ab hac tamen vnione communi, quâ vnitur Deus omni creaturæ, tam rationali quam irrationali, tam animatæ quã inanimatæ, excluduntur omnes impij homines & diaboli, inquantum videlicet sunt tales; sed inquantum sunt creaturæ Dei, non excluduntur. *Vnde* non licet dicere, Deum per suam immensitatem vnitum esse impio ac diabolo: quia Deus non habet se causaliter ad eorum culpam; nisi vnitum esse homini & Angelo, qui per suam culpam factus est impius & diabolus.

Supernaturaliter autem, alias gratuitè, in præsenti vitâ, duplici modo Deus illabitur ac vnitur animæ, *primò* permanenter, *secundò* transeunter, vnio permanens seu habitualis

(quæ

(quæ est peculiaris omnium iustorum, tam videlicet adultorum, quàm paruulorum ante vsum rationis) constituitur per infusionem gratiæ gratum facientis, seu iustificantis ac sanctificantis: sicut enim per peccatum magna fit distantia Dei à nobis, seu ab animabus nostris, iuxta illud *Isa.* 59. Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos, & Deum vestrum, Ita deinde per gratiam nobis à Spiritu sancto infusam, sic strictè copulamur ac vnimur Deo, vt eo ipso efficiamur consortes seu participes diuinæ ipsius naturæ, filijque Dei nominemur ac simus; nec non, in Deo manere dicamur, ac vice versa, ille ad nos venire, & in nobis habitare credatur, quod ipsum patet 2. *Petr.* 1. Per quem (*nempè, per Christum*) maxima & pretiosa nobis promissa donauit: (*puta, Spiritum sanctum, medijs ipsius donis gratuitis*) vt per hoc efficiamini diuinæ consortes naturæ. Et 1. *Ioan.* 3. Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur & simus. Et *Ioan.* 1. Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Et *Ioan.* 14. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. *Sed nota*, quòd participamus naturam diuinam, non quidem essentialiter, *id est*, immediatè, sicut tres personæ SS. Trinitatis participant: nec personaliter, sicut Christus vt homo: verùm accidentaliter; quia gratia

Dei,

Dei, quâ media hæc participatio fit, accidens eſt. Sumus quoque filij Dei, non per generationem & natiuitatem naturalem, ſicut Chriſtus vt Verbum; ſed per regenerationem ſpiritualem, ac diuinam adoptionem: ſeu, non per transfuſionem realem immediatè in nos naturæ paternæ; verùm per infuſionem nobis gratiæ ſuæ diuinæ, ac per eam in familiam cæleſtem, iuſque hæreditarium, noſtri receptionem. Manet tamen ac habitat Deus in nobis eſſentialiter ac ſubſtantialiter, medio ſcilicet effectu ſuo, iuſtitiæ inhærentis ſeu gratiæ iuſtificantis, quæ non eſt vna ſimplex qualitas in anima, ſed multa complectitur, vtpotè fidem, ſpem, charitatem, & alia dona, ac ipſum Spiritum ſanctum, auctorem donorum. Quemadmodum enim radius à ſole, & ſol à radio præſcindi nequit, nec lux ſolis à calore, aut calor à luce ſeparari poteſt; ita quoque à Spiritu ſancto; gratia ac cætera eius dona alienari nequeunt; nec Spiritus ſanctus à ſuis donis gratuitis abeſſe poteſt. *Hinc colligitur*, quòd Spiritus ſanctus, ac tota SS. Trinitas, in animâ iuſti, tanquam in proprio ſuo templo, vtpotè conciliato, conſecrato & ſanctificato, ſupernaturali modo, non ſolum accidentaliter, intentionaliter, ac obiectiuè, puta per gratiam, cognitionem, & amorem; verùm etiam eſſentialiter, ſubſtantialiter, perſonaliter ac realiter (medijs tamen ſuis donis) per ſeipſum habitat. Vnde etiam eſt, quòd hæc v-

nio

nio supernaturalis, vtpotè permanens ac habitualis, merito dici potest partim accidentalis, partim substantialis; quia mediantibus donis Spiritus sancti gratuitis (quæ sunt accidens in anima) substantialiter ac realiter Deus vnus ac Trinus animam inhabitat, ac eam sibi coniungit; non quidem sui, sed ipsius animæ, facta mutatione.

Vnio passiua supernaturalis, vtpotè transiens seu actualis, quæ propria est mysticorum, perficitur interueniente illapsu Dei mystico, in animam. Illabitur autem Deus modo mystico animæ, dum se illi in illius intimo, seu apice spiritus, extraordinariè manifestat ac reuelat, vtpotè, per suam inactionem seu actum infusum.

Nota duplices esse actus internos, quibus medijs se Deus animæ reuelare solet: *alios nimirum* à potentijs vitaliter productos ac elicitos, per gratiam Dei præuenientem excitatis; quibus deinde eædem potentiæ diuinitus adiutæ, operari, negotiari, ac tendere in suum obiectum (*id est*, in Deum) consueuerunt, donec illi sobriè vniantur. *Alios* infusos, quos potentiæ animæ rationalis, propriâ suâ non producunt ac eliciunt vitalitate, sed tantùm diuinitùs recipiunt; quibus in Deũ (nõ absque propriâ vitali cooperatione) impetuosè feruntur, ac intimè passiueque eidem vniuntur. Verùm actus simpliciter infusi, *alij* sunt infusi per accidens, & *alij* per se. *Actus*

sim-

mpliciter per accidens infuſus in potentiam ntellectiuam verſus Deum in oratione diretam, eſt illa ſubito immiſſa à Deo alicuius gnotæ veritatis intellectio, ad ſalutem profetumque ſpiritualem neceſſaria, quæ alias ucceſſu temporis, per propriam actiuitatem lici poterat: in potentiam vero appetitiuã, ſt ipſa gratia ſenſibilis, ſeu deuotio accidenalis, quam voluntas in Deum eleuata, vitam ſpiritualem colentium, non rarò experiri ſolet; ſed hæc infuſio propriè non dicitur actus infuſus, niſi affectus. *Actus* per ſe ſimpliciter infuſus in apicem intellectus, eſt cognitio ac intellectio cælitùs data, cui ſimilem natura ſeu potentia elicere nequit; in apicem verò voluntatis, eſt amatio, ardoris inuſitati ac miræ intenſionis, qualem anima non valet producere. Aſt non niſi, de his actibus per ſe ſimpliciter infuſis, hoc loco res nobis eſt, quos aliquãdo anima ab omni irretentibili & abſoluto depurata, in contẽplatione diuina cælitùs dono accipit, vt nimirum illis eleuetur in Deum, eidemque intimè ac paſſiuè vniatur. *Vnde etiam eſt*, quòd in palæſtra myſticorum, dicatur aliquando in contemplatione extraordinaria haberi quædam fides, ſpes, & charitas, paſſiua ſeu infuſa, non quidem ſolùm ſecundum habitus, vt communiter fit; verùm etiã ſecundum actus: nam potentiæ rationalis animæ, dum eiuſmodi aſſiſtunt contemplationi, non producendo vitaliter harum virtutum

actus,

actus, illos tamen nonnunquam cælitus ex in-actione seu operatione diuina suscipere solent, non excluso earum suo concursu ac vitali cooperatione. Illa autem cooperatio potentiarum, consensu scilicet ipso, attentione, admiratione, suspensione, desiderio, gaudio, iubilatione, ac similibus, perficitur.

ARTICVLVS VI.

In quo declarantur nonnulla nomina, quibus vnio passiua à mysticis insigniri solet.

PRæsens vnio passiua, est tam nobilis ac sublimis, vt proprium ei nomen dari non possit; quare diuersis omninò debet appellari nominibus, vt ex eorum significatis, natura eius aliquatenus intelligatur. *Primò* itaque communi vsu mysticorum vocatur ebria: cuius quidé vocabuli ratio est, quia anima hoc modo vnita sponso cælesti, sic ab illo mysticè inebriatur (introducta nimirum in cellam vinariam) præstantissimo vino sempiternalium voluptatum; vt exterius sese habeat extraordinariè (quamuis interiùs, pleniùs quam fuit vnquam, sui compos existat) eaque pati videatur, quæ vino corporaliter ingurgitatus ac obrutus pati solet, exceptis duntaxat indecoris gestibus, à quibus sponsus cælestis suam præseruat charissimam sponsam. *Secundò* vocatur Eminens, supereminens, fruitiua, dulcis, suauis, & felix: quia eminet & supereminet actiuæ ac sobriæ vnioni; non in eo quidé,

quòd

quòd passiua maioris sit meriti apud Deum, sel quod plerumque maius meritum ardenti- cemque supponat charitatem. *Et* quia in hc eminenti seu supereminenti vnione, emi- ns quoque ac supereminens celebratur frui- , quæ sic dicitur, respectu nimirum sobriæ fuitionis, quæ est actiuæ vnionis effectus. ec non, quia cum hac vnione, donatur ani- æ quædam excellens, ac eminens, supere- inensq; prægustatio dulcedinis, ac suauita- s cælestis, & quædam felicitatis æternæ ãsiens experientia. *Tertiò* dicitur Ecstatica, uia mens hâc dotata vnione, ita extraordi- ario modo diuinis collucet illustrationibus, cælestibus perfunditur suauitatibus, vt m supra se in ecstasim penitùs rapi oporte- t. *Quartò* vocari solet Essentialis, intima & nmediata: non quod hæc vnio passiua ac ystica, huiusque viæ suprema, vnam animæ m diuina efficiat essentiam ac substantiam; d quod constituat immediatam ac nudam iuinæ essentiæ præsentiam, cum nudo ani- æ intimo, seu cum nuda mysticeque depu- ata animæ essentiâ. *Vel alias*, quòd dum hæc rcana perfectissimaque ac efficacissima vnio elebratur, nullum aliud intercedit medium sitatæ cognitionis & amationis inter animã t Deum, nisi ipsius mentis quædam inusitata c ineffabilis illustratio, & inflammatio cæli- us accepta, ac extraordinariè infusa, quibus uobus anima cohæret Deo, ita vt vnus cum

illo

illo efficiatur spiritus, iuxta illud 1. *Corin.* 6. Qui adhæret Deo, vnus spiritus est. vnus *videlicet*, non secundum essentiam ac substantiam; quia per hanc adhæsionem, discernit Apostolus in præsenti vnione distinctam permanere substantiam animæ à substantiâ diuinâ; nemo enim propriè sibijpsi adhærere dicitur, nisi alteri à se; sed vnus secundũ quandam informationem seu formam. Dicunt enim mystici Deum in hâc vnione mysticâ, quodammodo sic coniungi animæ sicut formam suæ materiæ, seu sicut animam suo corpori. *Vnde est*, quòd iste vnus spiritus, quodammodo secundum formam, dicitur Deus; secundũ vero materiam, dicitur anima. Hic modus loquendi sumitur ex sacra scriptura, *Galat.* 4. Donec formetur Christus in vobis. Vnde patet Christum, Deum ac Saluatorem nostrum, aliquomodo esse formam iustæ ac fidelis animæ: quod hoc modo intelligendum est. Sicut enim forma est perfectio materiæ; ita Deus (hâc vnione immediatè coniunctus animæ) per se, ac per sua excellentissima & extraordinaria specialissimaque dona, est perfectio animæ, perfectas videlicet ac sanctas faciens illius actiones. Et sicut corpus ab animâ accipit motum ac vitam naturalem; ita anima sic Deo supernaturaliter ac mysticè coniuncta, accipit ab illo supernaturalem, spiritualem, extraordinariam, ac quandam diuinam operationem, & vitam. *Quintò* præsens vnio dici-

ur Deificatio, Transformatio, Transfigura-
io, transfusio, profundatio, immersio, ac mu-
atio mystica animæ in Deum. Vnde Ioan.
ierson *consideratione* 41. *Theol. mystica.* A-
orosa vnio mentis cum Deo, quæ fit per
'heologiam mysticam, congruè transforma-
o nominatur, sicut B. Dionysius, & SS. Pa-
es loquuti sunt. *hæc ille*, Fit autem hæc feli-
ssima transformatio in Deum animæ con-
mplatiuæ, non quidem secundum esse essen-
ale, sed non nisi secundum esse actuale. Per
se *essentiale* animæ, intelligunt mystici ip-
m animam (seu animæ substantiam, secun-
um sua essentialia, ac proprietates) quatenus
imirum homini nudum esse ac naturale vi-
ere tantummodò tribuit; sine omni motu
onorum operum. Per esse verò *actuale*, in-
lligunt eandem animam, quatenùs est actu-
sa ac operatiua per vim intellectiuam & ap-
etitiuam; secundum quarum actiuitatem
c operationem, est Deo vnibilis ac in eum
ansformabilis. Per esse quoque *essentiale*
ei, ipsa essentia ac substantia diuina intelli-
itur, quæ solis tantummodò tribus diuinis
ersonis essentialiter ac substantialiter com-
unicatur. Per esse Dei *actuale*, duo intelli-
untur: videlicet esse actuale increatum, *ut*
t amor quo nos Deus diligit; & esse actuale
reatum ac infusum, *ut est* (præter gratiam
stificantem, ac fidem, spem & charitatem,
onaque Spiritus sancti) quidam peculiaris

gratiæ actus infusus, quo specialiter ac extraordinariè animæ contemplatiuæ vis intellectiua illustratur, & appetitiua inflammatur.

Hinc dicendum est, quòd animæ esse actuale (quatenùs illud non separatur ab esse essentiali; quia sine illo nullatenùs subsistere potest) in Deum, *id est*, in esse diuinum actuale videlicet creatum ac infusum, transformatur quatenùs etiam illud esse actuale diuinum non separatur nec separari potest, tanquam radius à sole, ab ipso esse essentiali diuino, & ab esse actuali increato. *Vnde* quemadmodùm lapidescere homo ille dici solet, qui lapidis instar, secundum suam voluntatem in malo solidatur ac obduratur: sic Deificari, seu Deus fieri, ac in Deum transformari dici potest, qui in omni genere appetitionum ac operationum, non quæ hominis, sed quæ Dei sunt exequitur, ita vt deinceps nihil cogitet nisi diuinum, nihil appetat nisi diuinum, nihil sapiat nisi diuinũ. Hâc etiam de causâ *Ps.* 81 homines vocantur Dij. Ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes. Illi autem vsu ascetarum Dij sunt, qui hoc volunt, quod Deus vult, & quod illos, ac quomodo, quemque ob finem vult velle. Sed vsu mysticorum, illi, solummodò Dij dicuntur, seu in Deum arcanè transformati esse probantur, qui propter plenam cohærentiam sui liberi arbitrij ad summum bonum, non possunt velle, nisi illud quod Deus vult, & quod, ac quo fine, & modo, vult illos velle.

Sextò,

Sextò, eadem mystica seu passiua vnio, idē
t quod ipsa mystica Theologia: sicut etiam
:e versa, Cancell. Parisiensis *alph.* 86. do-
t, quod mystica Theologia, est coniunctio
e vnio experimentalis & gratuita mentis
n Deo. Significat autem Mystica Theologia
ta interpretationem sui nominis, secretam
i sermocinationem. Inde apud Dionysium
rth. *comm. in caput* 1. Dionysij Areop. qui-
n docere voluerunt, quòd mystica Theo-
ia est secretissima cum Deo loquutio. *Ve-*
n autem est, quòd tam Theologia scriptu-
s, quàm scholastica similiter etiam dici
est secreta Dei sermocinatio (quia de se-
tis diuinis fide reuelatis, vtraque sermoci-
ur) tamen diuerso respectu: nam vtraque
rum significat sermocinationem seu locu-
iem Dei, *id est*, de Deo, ac de diuinis eius
tatibus secretis; hæc autem significat ser-
:inationem Dei, *id est*, sermonem quen-
sapientiæ diuinæ occultum ac ineffabilē,
eo in animam (*puta*, in mystico silentio,
in mystica quiete constitutam) per secre-
ac superintellectualem reuelationem, lo-
im, productum, ac infusum: & vice ver-
b anima in Deum ignotum, seu in caligi-
pprehensum, sursum actum ac eleuatum,
illud *Cant.* 7. Ego dilecto meo, & ad me
ierfio eius. Quare alias Theologia præ-
, mystica Theosophia dicitur, *id est*, oc-
s, abscondita, secreta, & arcana Dei, aut

diuina sapientia. *Vnde* Dionysius Carth. ait Mystica Theologia est vnitiua sapientia, flammigera theoria, donumque sapientiæ. Henricus Harphius. Mystica Theologia e quædam occultissima sapientia, quam immediatè solus Deus hominem in spiritu docet. Ioan. Gers. *part.* 6. *de mystica specul. cons.* 2 Theologia mystica, est sapientia, *id est*, sapid notitia, habita de Deo, dum ei supremus ape affectiuæ potentiæ rationalis, per amore coniugitur & vnitur.

ARTICVLVS VII.

De sapientia Dei, ac eius differentijs.

HOc loco non currit quæstio de incre Dei Sapientia, vtpote, Essentiali & no onali: quarum *altera* communis est trib Diuinis personis: *altera* verò, soli nonnisi tribuitur Secundæ personæ: sed agitur præsenti de sapientia Dei creata, & ration creaturæ concessa, quæ duplex est: *intellect alis* videlicet & *affectualis*. Sapientia intel ctualis (vel alias ratiocinatiua, aut etiam s culatiua) largè sumpta, idem est, quod cog tio ac intellectio rerum diuinarum & hun narum. Vnde Cicero *lib.*4. *Tusc.*9. Sapien est rerum diuinarum & humanarum scien cognitioque, quæ causa cuiusque rei est. Aristoteles *lib. Rhet.* Sapientia est multar & mirabilium rerum scientia. *Sapientia* tellectualis presse sumpta duplex est, ne

acqui-

quiſita & *infuſa*. Acquiſita, eſt cognitio
nclusionum ex principijs vniuerſaliſſimis
ductarum. *Vel*, eſt cognitio Dei ac diuino-
m, quæ ipſo lumine vis intellectus ac ratio-
; acquiritur. Talis ſapientia eſt Philoſopho-
m, de quibus *Rom.* 1. Quia cùm cognouiſ-
nt Deum, non ſicut Deum glorificauerunt
. Vnde & D. Bon. *de dono ſapientia* ſic ait.
pientia creata quædam eſt, per ſtudium hu-
num acquiſita, & eſt virtus intellectualis,
quâ Ariſt. *in Metaph.* Et poteſt dici ſapien-
aliqualiter, cùm in ea ſapor quidam inue-
itur; habet enim Philoſophia admirabiles
lectationes, vt dicitur in Ethicis, licet ſapor
non ſit oleo gratiæ conditus, *hæc ille*. Si-
lis etiam eſt ſapientia omnium Hæretico-
m; imò & Catholicorum, curam videlicet
nis in deſiderijs perficientium, qui pluri-
de Deo ac de eius veritatibus diſſerunt &
ncludunt ſubtiliſſimè, ſed alij eorũ (proh
lor) ſcandaloſiſſimè, alij vero inutiliſſi-
. De hac ſapientia 1. *Cor.* 1. ſic dicitur.
riptum eſt enim Perdam ſapientiam ſapi-
tium, & prudentiam prudentium reproba-
. Et *Matt.* 11. Confiteor tibi Pater cæli &
ræ: quia abſcondiſti hæc (*id eſt, ſapientiã
ectiuam*) à ſapientibus & prudentibus (*in-
lectualiter tantum, ac inde inflatis*) & re-
lâſti ea paruulis, *id eſt*, humilibus. Infuſa
pientia intellectiua illa eſt, quæ ſuperat vim
facultatem naturæ, quæque cælitus inditur

ac infunditur, de quâ illud habetur. 1. *Cor.* 12
Vnicuique autem datur manifestatio spiritu
(*id est, donum Spiritus sancti, quo ipse Spiri-
tus sanctus manifestatur, qui est auctor doni*
ad vtilitatem (*non propriam, sed totius Eccle-
siæ*) Alij quidem datur sermo sapientiæ (*i
est, facultas explicandi altissima mysteria, S.
Trinitatis, Incarnationis, prædestinationis.*
Alij autem datur sermo scientiæ (*id est*, fa-
cultas explicandi, per exempla, comparatio-
nes, rationes humanas & Philosophicas, ea
quæ sunt credenda, fugienda & facienda. *Vnd*
hoc loco sapientia, proprie significat donum
gratis datum; non autem gratum faciens, si-
cuti est sapientia affectualis virtuosa.

Sapientia affectualis, *alia* est vitiosa, *ali*
virtuosa. Sapientia vitiosa, *aliàs* malæ affecti-
onis ac operationis, à S. Paulo stultitia voca-
tur, 1. *Cor.* 3. Sapientia huius mundi, stultit
est apud Deum. Et. 1. *Cor.* 1. Nonne stulta
fecit sapientiam Deus huius mundi, &c. I
à S. Greg. hoc describitur modo. Huius mu
di sapientia est, cor machinationibus teger
sensum verbis velare; quæ falsa sunt, ve
ostendere; quæ vera sunt, falsa demonstar
Hæc nimirum prudentia à iuuenibus scitu
hæc à pueris pretio discitur, hanc qui sciun
cæteros despiciendo superbiunt; hanc qu
nesciunt, subiecti & timidi in alijs mirantu
Hæc sibi obsequentibus præcipit honoru
culmina quærere, adeptâ temporalis glori

anitate gaudere; irrogata ab alijs mala mul-
iplicius reddere; cùm vires ſuppetunt, nul-
s reſiſtentibus cedere; cùm virtutis poſſibi-
tas deeſt, quidquid explere per malitiã non
alent, hoc pacificâ bonitate ſimulare. *hac*
lle. Hanc quoque ſapientiam huius mundi
. Iacobus vocat terrenam, animalem & dia-
olicam, dicens: *cap.* 3. Non eſt iſta ſapientia
e ſurſum, deſcendens à Patre luminum; ſed
errena, animalis & diabolica. *Dicitur* autem
æc ſapientia terrena, ratione finis: quia fi-
em principalem ſibi conſtituit bona terrena,
d eſt poſſeſſiones temporales. *Animalis* verò
eu carnalis ac ſenſualis ex eo dicitur: quia
inem vltimum habet voluptates animales ſeu
arnales. Vnde *Rom.* 1. Prudentia carnis,
nors eſt: prudentia autem ſpiritus, vita &
ax. Quoniam ſapientia carnis inimica eſt
Deo, legi enim Dei non eſt ſubiecta. *Diabolica*
andem ſapientia illa dicitur, quæ habet finem
præcipuum propriam excellentiam ſeu ſu-
perbiam: quia ſuperbus eſt diabolus. Vnde
Iob. 1. Ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſuper-
biæ. De hâc ſpecie diabolicæ ſapientiæ illud
ſeruit *Prou.* 26. Vidiſti hominem ſapientem
ſibi videri, magis illo ſpem habet inſipiens.
Et 1. *Cor.* 8. Si quis autem exiſtimat ſe aliquid
ſcire, nondum cognouit quemadmodùm o-
porteat eum ſcire. *Eadem quoque* ſapientia di-
abolica, habet finem non ſolùm ſuperbiam,
verùm etiam quodlibet peccatum: diabolus

enim ab initio peccat, & est causa omnis peccati. *Vnde* de huiusmodi sapientiæ cultoribus sic dicitur *Ierem.* 4. Sapientes sunt, vt faciant mala; bene autem facere nescierunt.

Sapientia affectualis virtuosa, *vel alias* bonæ affectionis, & consequenter bonæ operationis, multipliciter differt à sapientia intellectuali, vtpotè viribus naturæ acquisita, quamuis fide informi adiutis. *Primò* ratione ipsius finis & obiecti: quia sapientia intellectualis habet finem, cognitionem veri: & obiectum, ipsum Deum vt intelligibilem: affectualis verò habet finem, & cognitionem veri, & amationem boni: obiectum autem, habet ipsum Deum secundum eius omnes perfectiones, sub ratione, quâ non solum est intelligibilis, sed etiam quâ amabilis, honorabilis, laudabilis, &c. *Secundò* ratione originis: quia sapientia intellectualis haberi solet ab homine, & sapor illius elicitur à natura. Vnde dicitur humana, acquisita, & naturalis: affectualis verò, infunditur à Spiritu sancto, & nunquam esse potest sine Spiritu sancto. *Tertiò* ratione effectus: sapientia enim intellectualis, sæpissimè causat elationem animi cum aliorum contemptu, & æstimationem sui arrogantissimam, iuxta illud 1. *Cor.* 8. Scientia inflat, charitas ædificat. Affectualis verò, dum eleuat intellectum, inflammat etiam affectum, & generat sui contemptum, cum magna æstimatione Dei ac diuinorum. Quâ de causa, plures è sa-

ẽ ſapientibus intellectualiter tantùm, à Deo deſpiciuntur, & ab eius diuina efficaci vocatione ad iuſtificationem, excluduntur, ſicut patet 1. *Cor.* 1. Videte fratres vocationem veſtram(*id eſt*, conſiderate rationem &modum vocationis veſtræ) quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles (*id eſt*, quia pauci ſapientes apud mundum, & apud ſeipſos; & pauci potentes, & pauci nobiles, ad iuſtitiam faciendam eliguntur & admittuntur) ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, &c. (quaſi dicat, ſed è contrario, multos indoctos, multos impotentes, *id eſt*, debiles, & multos ignobiles, elegit Deus) vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius. *Quartò*, ratione etymologiæ ipſius nominis: nam ſapientia intellectualis venit à verbo ſapio, quod idem eſt, ac rectè ſentio: affectualis verò ſimiliter ab eodem deſcendit verbo ſapio, quod idem ſignificat, ac interno guſtu rem dignoſco. *Vnde* affectiua ſapientia ſi etymon ſpectetur illius, eſt quaſi ſapida diuinorum ſcientia: ſeu ſapor bonæ affectionis ac boni operis. *Vel etiam* ſapientia ſignificat, cognitionem ac intellectionem diuinorum, ſapore aſceticarum virtutum conditam: aut perceptionem internam, ac experientiam ſaporis bonorum ſpiritualium. Hinc Iſid. *in Etym.* Sapiens, dictus eſt à ſapore: quia ſicut guſtus aptus eſt ad diſcretionem ſaporis ciborum; ſic ſapiens ad dignoſcendum ſapores re-

rum atque causarum. Et S. Bern. *super Cant. cap. 61.* Nec dixerim reprehendendum, si quis sapientiam, saporem boni definierit.

Verùm non æqualiter singuli spiritualium, sed iuxta qualitatem meritorum, huius cælestis sapientiæ, saporem seu suauitatem ac dulcedinem gustant ac percipiunt; quod verificatur verbis prophetæ Amos *cap. 9.* In illa die stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac & mel. Vbi montes indefinitè dicuntur dulcedinem stillare, per quos intelliguntur homines sanctitate sublimiores; colles verò definitè, per quos minori perfectione præditi significantur: quia tanta suauitas est perfectorum, vt nulla similitudine explicari ac definiri possit: Idipsum comprobatur verbis sponsi cælestis *Cant. 5.* Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Ex quo loco D. Bernardus tres aduertit esse differentias amicorū huiusmodi: *quosdam* videlicet charos, quos inuitat sponsus ad comedendum fercula suauissima suæ sapientiæ, vsque ad saturitatem spiritualem: *quosdam* chariores, quos inuitat ad bibendum vinum iucundissimum eiusdem sapientiæ, vsque ad satietatem internam, *id est* ad ebrietatem sobriam: *quosdam* charissimos, quos inuitat ad potandum, vsque ad ebrietatem mysticam ac ecstaticam. Vnde quoque Richardi *in tract. de diuersis off.* testimonium adest, dicentis. Amor, est dulcedo saporis intimi, à quo sapore denominatur

sapi-

sapientia; & quantò quis ardentiùs amat, tantò suauiùs gustat.

Hinc est, quòd eadem affectualis sapientia, iuxta triplicē statum gratuitæ vnionis, etiam satis commodè tripliciter distribui potest. *Prima* igitur sapientia dicitur communis seu necessitatis, quæ propria omnium iustorum esse perhibetur: quam constituit cognitio seu intellectio diuinorum practica, vtpotè interno affectui sapida & iucunda, quâ colitur Deus per fidem, spem, & charitatem, ac obseruantiam suorum mandatorum. Vnde *Eccl.* 1. Fons sapientiæ, verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna. Et *cap.* 43. Omnia Dominus fecit, & piè agentibus dedit sapientiam. Et *Iob.* 78. Ecce timor Domini ipsa est sapientia: & recedere à malo intelligentia. Deinde etiam *Lactantius Firm:* Omnis sapientia hominis, in hoc vno est, vt Deum cognoscat & colat. Hoc nostrum dogma, hæc summa est. Quantâ igitur voce possum, testificor, proclamo, denuncio. Hoc est illud, quod Philosophi omnes in tota vita sua quæsierunt, nec vnquam tamen inuestigare, comprehendere ac tenere valuerunt: quia religionem aut prauam retinuerunt, aut totam penitùs sustulerunt. Qui vult igitur sapiens ac beatus esse, audiat Dei vocem, discat iustitiam, sacramentum natiuitatis suæ noscat, humana contemnat, diuina suspiciat, vt summum illud bonum ad quod natus est adipisci possit.

Secunda sapientia virtuosa, dicitur specialis ac supererogationis, quæ propria est bonorũ ascetarum seu religiosorum. Hanc sapientiam constituit contemplatio Dei ac diuinorum ordinaria, sapore virtutum condita, per quam stat, quòd Christum Dominum perseueranter imitamur, sancta eius gaudenter implendo consilia: Vnde præsens status sapientiæ sic describitur à S. Iacobo *cap.* 3. Quæ autem de sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordiâ & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione. *quasi dicat.* Qui habet sapientiam bonæ affectionis, vel aliàs cælestem, pudicus est, pacificus, modestus, &c. Et à *S. Greg.* Sapientia iustorum est, nil per ostensionem fingere, sensum verbis aperire, vera vt sunt diligere, falsa deuitare; bona gratis exhibere, mala libentiùs tolerare quàm facere, nullam iniuriæ vltionem quærere; pro veritate, contumeliam, lucrum putare. Sed hæc iustorum simplicitas deridetur: quia ab huius mundi sapientibus, puritatis virtus, fatuitas creditur.

Porro huius sapientiæ specialis seu asceticæ, tres sunt gradus. *Primus* consistit in saturitate spirituali: satiata autem anima censetur esse, quando bona spiritualia ac æterna sic illi sapiunt, vt in comparatione illorum, bona temporalia fastidiat & abominetur, iuxta illud *Prou.* 27. Anima saturata (*nempè, spiri-*

ualibus delicijs) calcabit (*terrenæ cupidita-is*) fauum. Vnde *S. Bern.* Inuenisti plenè sa-pientiam, si prioris vitæ peccata defleas, si hu-ius sæculi desideria paruipendas, si æternam beatitudinem toto desiderio concupiscas. In-uenisti sapientiam, si tibi singula horum sapi-unt, prout sunt. Hunc gradum ascendit, qui dicebat *Sap.* 5. Inuocaui, & venit in me spiri-tus sapientiæ, & præposui illam regnis & sedi-bus, & diuitias nihil esse duxi in comparatio-ne illius, &c.

Secundum gradum sapientiæ specialis con-stituit spiritualis ebrietas, quam sobriam vo-cant: inebriata autem sic anima esse proba-tur, quando iam penitùs quæuis illatæ iniu-riæ, & cunctæ aduersitates huius mundi, pro-pter amorem & honorem Dei ac imitationem Christi Domini toleratæ, nimis illi sapiunt ac dulcescunt. Vnde Ioan. Rursbrochius *lib. de præcipuis virt. cap.* 5. Ei, qui se perfectè Deo resignauit, afflictio dulcis est, quia in Deo (per quem illa ipsi euenit) conditur, & diuina fit ac Deiformis. In hoc gradu præsentis sapien-tiæ stabant illi, de quibus *Act.* 5. Ibant Apo-stoli à conspectu concilij gaudentes, quoniam digni habiti sunt pro nomine IESV, contu-meliam pati.

Tertium gradum huiusmodi sapientiæ, constituit quædam specialis securitas & quies mentis, quæ in supremo gradu actiuæ ac so-riæ vnionis cælitùs præstatur, quod fit,

quando mens in gratia Dei, ex diuino speciali instinctu, roboratam & confirmatam se esse concipit ac experitur. Duplex autem est huiusmodi confirmatio: *altera*, quâ in gratiâ Dei sic confirmamur, vt mortaliter non peccemus: *Altera*, quâ in gratia Dei sic nonnulli Sanctorum confirmantur, vt mortaliter peccare non possint, propter plenam quietationem suæ voluntatis in summo bono. Hâc confirmati fuerunt Apostoli in die Pentecostes, & S. P. Franciscus, cùm stigmata Christi accepisset, & multi alij suis temporibus. Verùm hoc loco res est, non nisi de prima confirmatione. In hoc gradu sapientiæ cælestis, animæ collocatæ, sic sapit beatifica præsentia Christi ac Dei, vt mortem quamuis dirissimã, habeat in desiderio, & vitam in patientia. Huiusmodi fuit desiderium Dauid, dicentis *Psal.* 41. Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuũ, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Et S. Pauli *Philip.* 1. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Et *S. Ignatij martyris*. Vtinam fruar bestijs, quæ mihi sunt præparatæ; quas & oro veloces esse ad interitum, & ad supplicia, & allici ad comedendum me.

Tertia sapientia affectualis, dicitur specialissima, & est propriè mystica: quæ idem etiã esse censetur quod ipsum donum sapientiæ in gradu eminentissimo, vnum è septem donis Spiritus sancti, menti videlicet puræ ac nudæ diuinitùs infusum, ad faciliter exercendam con-

ontemplationem Dei ac diuinorum extraor-linariam: cuius quidem ſapientiæ habitus, nimæ rationali in ipſa iuſtificatione infuſus, hoc loco etiam intenditur ac dilatatur, tum phyſicè, tum moraliter. Phyſicè ſeu effecti-uè, per ſolius Dei diuinamque illius inactio-nem. Moraliter verò, *id eſt*, meritoriè, per actus à ſimplici puraq; intelligentia in diuina caligine conſtituta, poſt innoteſcentiam expe-rimentatiuam myſticæ vnionis, ſynteresi cæli-tùs factam, iteratos ac frequenter formatos: cuius item ſapientiæ actus idem ſunt, quod contemplatio Dei ac diuinorum myſtica, *vel aliàs* cognitio ſeu notitia practica, vnitiua, ſa-poroſa & experimentalis; totam pacificans a-nimam & in ſimilitudinem Dei transformans.

Hinc nota, ſapientiam ſeu cognitionem Dei practicam duplicem eſſe, *alteram* inchoa-tam, *alteram* completam. Inchoata ſecundum ſcholaſticos illa dicitur, quæ dirigit volunta-tem diſpoſitiuè ac oſtenſiuè tantùm, ad elici-endos & imperandos actus rectæ rationi, ac ipſi fidei, ſpei & charitati conformes. Com-pleta verò apud eoſdem ſcholaſticos illa eſt, quæ iam ipſo actu voluntatem efficaciter diri-git ac promouet: ſed huiuſmodi practica ſa-pientia apud Aſcetas modò primùm inchoata dicitur, inquantum videlicet cauſa eſt virtu-tum aſceticarum & ipſius ordinariæ contem-plationis, non autem effectus: *vel aliàs*, in-quantum adhuc non eſt ſapore virtutum con-

dita

dita & vsu ordinariæ contemplationis instructa ac ornata: *Vel item*, inquantum nondum est sobriè vnitiua, saporosa, & experimentalis: quod ipsum Ascetis facit completam practicã sapientiam. Sed iterum completa Ascetarum sapientia practica, Mysticis nonnisi inchoata est, ac primus gradus eorum Theosophiæ: cùm aliàs practica sapientia completa secundum Mysticos, eminentissimè ac ecstaticè vnitiua, saporosa, & experimentatiua sit. *Hanc mysticam sapientiam* S. Dionysius vocat stultam, irrationalem & amentem: *stultam quidem*, non solùm quia contemptibilis ac ridiculosa est mundanè sapientibus; & ignota, inuestigabilis, minimèque discursiua doctis: verum etiam quia ignotè consurgitur ad ipsam cælitùs accipiendam: ignotè autem consurgere idem est, quod in eleuatione mystica omnem de Deo ac diuinis suspendere intellectiuam cognitionem, & solâ non nisi principali affectione in Deum agere ignotum (*id est*, in caligine nudæ fidei ineffabiliter apprehensum) donec ab eo mens actuali eius gratiâ gratum faciente (quæ aliàs ipsam significat sapientiam, & vnionem mysticam) formetur ac illustretur. *Irrationalem* verò hanc sapientiã vocat; *tum* quia non venit simplici ac puræ intelligentiæ ab inquisitione rationis, nisi immediatè ac extraordinariè à solo Deo: *tum* quia non descendit in rationem, ad requirendum ab ea aliquod consilium; *tum* quia minimè

nè ratiocinatiua eſt. *Amentem* denique vocat, *id eſt*, abſque mente: quia guſtus, perceptio, ac notitia actualis huiuſmodi ſapientiæ, facit mentem ſine mente, *vel aliàs* ſpiritum ſine ſpiritu, dum illum copulat menti diuinæ, ac in ipſum transformat ſpiritum diuinum.

TRACTATVS IV.

De tribus ſtatibus ſpiritualium.

INTRODVCTIO.

ILli reuera ſunt ac meritò dicuntur ſpirituales, qui ſpiritu diuino reguntur & gubernantur, iuxta illud *Rom.* 8. Quicunque ſpiritu Dei aguntur, ij ſunt filij Dei. *Et conſequenter*, ij ſpirituales efficiuntur: cum alias non iam carnali vitâ, ſed ſpirituali viuant, inſtinctui videlicet Spiritus ſancti intendentes, ac legis diuinæ regulas obſeruantes. Nam non aliud eſt vita ſpiritualis, quàm ratio ac modus piè ſtudioſeque viuendi, ſecundum legis æternæ præſcriptum, ac Spiritus ſancti inſtinctum: causâ Deo placendi, magiſque ac magis in gratiâ eius proficiendi.

Hinc eſt, quod ſicut perfectam corporalem vitam homini duo efficiunt, coniunctio videlicet vitalis eius animæ cum corpore naturali, & ipſæ operationes ab eodem compoſito procedentes. Ita quoque integram ſpiritualē vitam religioſo alicui duo conſtituunt, vnio ſcilicet ſpiritus eius cum ſpiritu diuino, per

gra-

gratiam ſanctificantem; ac operationes & actiones, tam internæ quàm externæ ab eâdem animâ rationali ex impulſu ſpiritus diuini proficiſcentes: per quas intelliguntur volitiones, intellectiones, & executiones eorum, quæ ſunt de ratione ſpiritualis vitæ. *Vnde* eſt, quòd qui ſpiritu diuino aguntur ac ſpirituales eſſe cupiunt: *inprimis* curare debent, vt habeant voluntatem ſemper viuendi ſpiritualiter, ac in eâdem ſpirituali vitâ iugiter proficiendi: *deinde* ſtudere debent, vt perpetuò in ſcientiâ eorum proficiant, quæ ad rationem ſpiritualis vitæ ſpectant: *tandem* ſtudiosè ac diligenter debent exequi ſuæ voluntatis propoſitum ac intentum, ſecundum eandem ſcientiam, quam habent proprio ſtudio cum auxilio Dei acquiſitam. Ad hoc enim diuino ſpiritu aguntur ac incitantur, vt & ipſi quod agendum eſt, agant, adiuti videlicet ab eodem ſpiritu ſpeciali auxilio.

Primum itaque habetur vitæ ſpiritualis requiſitum, voluntas nimirùm ſemper viuendi ſpiritualiter, quæ debet eſſe *completa*, non verò *incompleta*. Eſt autem voluntas incompleta, quâ videlicet habet ſe homo remiſsè ac inefficaciter in rem apprehenſam, quaſi ſibi impoſſibilem. *Exempli gratiâ.* Vellet dare operam ſtudio vitæ ſpiritualis, niſi propter hoc, vel illud medium, vtpote arduum ac difficile, idipſum putaret aut videret ſibi impoſſibile eſſe. De hâc voluntate illud eſt, quod dicitur

Prou.

Prou. 13. Vult, & non vult piger. *id est*, vult finem, sed media ad finem necessaria non vult: vult enim vitam spiritualem, quàm & profitetur; sed laborem illius subire ac difficultates tentationum superare non vult. Vnde etiam voluntas huiusmodi, aliàs dicitur velleitas *vel item* inefficax, pigra, negligens, tepida ac remissa voluntas. Completa autem voluntas est, quâ homo solicitè, diligenter, studiosè, ac efficaciter se habet in rem apprehensam, vt sibi possibilem. *Exempli gratia.* Vult vitam spiritualem, quam quidem apprehendit ac intelligit arduam & difficilem, puta respectu mediorum; verumtamen suffragante auxilio Dei in quo confidit, iudicat illam sibi esse possibilem. *Vnde quoque* præsens voluntas dicitur intensa, studiosa & efficax. *Porrò* præsens voluntas, *alia* est sicca & arida: *alia* feruida & inflammata.

Voluntas completa, illa dicitur sicca & arida, quæ suauitate cælesti, seu gratiâ sensibili, diuinitus non humectatur, ac perungitur; & ideò quidquid boni agit, grauiorem experitur difficultatẽ in superando torpore, quàm in sustinendo actionis labore. *Licet autem* eadem voluntas sicca & arida, aliquando dicatur pigra, remissa ac tepida, sed ob alium respectum, quàm incompleta: quia voluntati huius loci, ariditas ac torpor venit à naturâ, Deo illam non præueniente gratiâ suâ sensibili; illius verò, inest ex vitio negligentiæ, &

pro-

propriâ incuriâ. *Vel* quia illius voluntatis proprium est, res diuinas parum curare, & modicam, vel quasi nullam de propria salute spirituali solicitudinem gerere: huius autem studium est, tepiditatem suam detestari, eamque coram Deo aperire, ac dolenter & humiliter incusare, orationi solicitè ac perseueranter insistere, memoriam quoque & intellectũ persæpe in Deum erigere, ac (breuibus loquendo) omni conatu & diligentiâ res diuinas ac propriæ salutis inquirere.

Voluntas feruens est illa, quæ cum multa facilitate, imò & cum multa suauitate facit bonum, & fugit malum; cunctaque aduersa, propter imitationem Christi, lætanter suffert. Vnde quoque in hoc vel maximè differt voluntas sicca & arida, à voluntate præsenti: quia illa ipsum non habet desiderium, viâ videlicet quauis arctâ & arduâ currendi post Dominũ nisi desideriũ desiderij, quale illud est *Ps.* 118. Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas, in omni tempore. Et *Cant.* 1. Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Hæc autem, habet ipsum desiderium, & ipsum gaudium, vt liberè illud dicat *Psal.* 42. Quemadmodùm desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Et *Psal.* 118. In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs. Quæ autem voluntas maioris meriti sit? ipse Deus ponderator spirituum nouit.

uit.

nit. Verùm voluntas ſicca & arida, antequàm perfectè vincat difficultatis tentationem; admonenda eſt ne de victoriâ & de peruentione ad finem quem intendit deſperet, & conſequenter ſtudium vitæ internæ dimittat, ad aliaſque occupationes minùs vtiles ſeſe conuertat; diffidens nimirùm Deo, quaſi nolit eam introducere in terram promiſſionis, quæ eſt ſpiritualis vitæ perfectio. Voluntas etiam feruens, cautè ambulare debet, ne incidens in laqueum præſumptionis, ac nimiæ ſibi ipſi fidentiæ & placentiæ, aſtutiâ diaboli deſpolietur omnibus donis ſpiritualibus.

Hinc dicendum venit, duplices eſſe ſpirituales; alios ſecundum dici, alios ſecundum eſſe. Spirituales ſecundum dici, illi ſunt, qui non habent voluntatem vitæ ſpiritualis, niſi incompletam ſeu inconſtantem: vnde, vitam quidem profitentur ſpiritualem, ſed in gratiâ Dei quam aliquando accipiunt, diu non permanent: *tum* quia facilè tempore malæ occaſionis, ac alicuius tentationis mortaliter peccant: *tum* quia efficaciora negligunt exercitia ſpiritualia, magiſque adhuc illis ea quæ carnis ac mundi ſunt ſapiunt, quàm quæ ſunt ſpiritus; ac proh dolor, illa ſectantur, illa probant, illa ambiunt, illa eligunt, illa meditantur, illa concupiſcunt, quæ priùs per ingreſſum religionis, ac ſolemnem profeſſionem liberè abnegauerunt, donec infelices in charitate Dei finaliter deficiant.

Spi-

Spirituales verò ſecundum eſſe, illi ſunt, qui completam habentes voluntatem, vitam profitentur ſpiritualem, & in gratiâ Dei iuſtificante ac ſanctificante, continuum faciunt profectum; necnon inſpirationibus & inſtinctibus diuinis fideliter obediunt, ac ſecundum illos vitam & mores diligenter componunt. *Vnde eſt*, quòd ſicut nullus veraciter dici poteſt miles aut mercator, ſeu militarem aut mercatoriam ducere vitam, niſi is qui completa ac ſtabili voluntate, alijs omnibus poſtpoſitis curis, ſuum munus impeditiuis; totum ſe aut militari diſciplinæ tradit, aut profeſſioni negotiatoriæ dedicat: ita quoque nullus poteſt ſpiritualis meritò vocari, *vel alias* nullus ſpiritualem agere vitam dici meretur, niſi qui plenâ ac integrâ voluntate, ſpretis omnibus occupationibus temporalibus, *vtpotè* huic vitæ contrarijs, nociuis, & indeſeruientibus, totum ſe ſtudijs ſpiritualibus tradit ac deuouet.

Secundum vitæ ſpiritualis requiſitum eſt, ipſa nimirùm ſcientia, eorum quæ ſunt de ratione eiuſdem ſpiritualis vitæ: nam vt ait *S. Chryſoſtomus*. Præcedit ſcientia virtutis cultum: quia nemo poteſt fideliter appetere, quod ignorat, & malum niſi cognitum ſit, non timetur. Et S. Bern. *lib. med.* Scientia parit cognitionem amoris, amor frequentiam, frequentia familiaritatem, familiaritas fiduciam, fiducia facilem impetrationem. Verùm hanc

ſcien-

ſcientiam, doctrinam, ac ſapientiam (teſte ſacrâ paginâ *Prou.* 11.) ſtulti deſpiciunt, putant enim quod ignorantiâ ſuâ à cultu virtutum, & profectu ſpirituali, ad quem vocati ſunt excuſabuntur, quos audire cuperem in hæc verba *S. Auguſt.* dicentem. Non omnis, qui ignorat, immunis eſt à pœnâ. Ille enim ignorans poteſt excuſari à pœnâ, qui, quod diſceret, non inuenerit: illis autem hoc ignoſci non poterit, qui habentes à quo diſcerent, operam non dederunt.

Hinc nota, quòd in ſola intellectuali ſcientiâ eorum quæ ad vitam ſpiritualem ſpectant, non eſt ſiſtendum: quia huiuſmodi ſcientia à magiſtris ſpiritualibus minimè probatur, tanquàm ea, quæ inflat, (S. Paulo docente 1. *Cor.* 8.) ſicut & cæteræ intellectuales ſcientiæ. Vnde *Eccl.* 19. ſic dicitur. Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia (*intellectuali*) & deficiens ſenſu, in timore Dei (*radicatur*) quàm qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legẽ altiſſimi. Et S. Iſid. de illa ſic ait *lib.* 3. *de ſum. bono*. Plerique accepta ſcientia literarũ, non ad Dei gloriam ſed ad ſuam laudem vtuntur, dum de ipſa extolluntur: & ibi peccant, vbi peccata emendare debuerunt. *Idem lib.* 2. Ad maioris culpæ cumulum pertinet, ſcire quenquam quod ſequi debeat; & ſequi nolle, quod ſciat. Neceſſe itaque eſt de ſcientia intellectiua tranſire in practicam, de quâ S. Gregor. *lib.* 23. *Moral.* Vera ſcientia afficit non extollit,

lit, nec superbientes quos impleuerit, sed lamentantes facit: quâ quisque cùm repletus fuerit, priori loco se scire appetit; & iam sui conscius, tantò per illam robustius sapit, quanto se infirmum in illa veriùs recognoscit. *Idem.* Sapientia illa clara est, non quæ in verbis volat, sed quæ virtutibus constat. Et *S. Aug.* Sic docet me, vt agam; non vt tantum modo sciam quid agere debeam. Sicut enim dictum est de Domino, quod non nouerat peccatum: & intelligitur quod non fecerat: Sic & iustitiam ille verè dicendus est nôsse, qui facit. Et S. Bern. super Cant. *Serm.* 36. Sunt qui scire volunt, eo fine tantum, vt sciant, & turpis curiositas est: & sunt, qui scire volunt, eo fine tantùm, vt scientiam suam vendant (*verbi gratia*, pro peccunia, pro honoribus) & turpis quæstus est: & sunt qui scire volunt, vt ardentiùs ædificent, & charitas est: & sunt qui scire volunt, vt ædificentur; & prudentia est *Idem, eodem serm. super illud* 1. *Cor.* 8. Si quis existimat se scire. Vides (*inquit*) quod non probat multum scientes, si modum sciendi nesciuerunt. Vides quomodo fructum & vtilitatem scientiæ in modo constituit? Quid ergo dicit modum sciendi, nisi vt scias, quo ordine, quo studio, quo fine vnumquodque scire oporteat. Quo ordine? vt illud priùs quod maturius mouet ad saluté. Quo studio? vt illud ardentiùs, quod vehementius ad amorem. Quo fine? vt non ad in-

anem gloriam & oſtentationem, ſed ad tuam & liorum ſalutem.

Tertium vitæ ſpiritualis requiſitum, eſt i-ſa executio, quorum videlicet voluntas ac cientia habetur. Species enim turpis eſt vani-atis (ſicut iam Patrum ſententijs demonſtra-um eſſe vidimus) deſiderata ac cognita ad ef-ectum non deducere. *Vnde quoque* à S. Iaco-o admonemur *cap.* 1. Eſtote factores verbi, non auditores tantùm, fallentes voſmetip-os. Et à S. Paulo *Rom.* 2. Non enim audito-es legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores le-is iuſtificabuntur. Tandem & ab ipſa Veritate *an.* 13. Si hæc ſcitis, beati eritis, ſi feceritis . Verùm, ſicut diuerſi ſunt ſtatus ſpiritua-um, ita etiam diuerſæ ſunt eorum executio-es, ſeu diuerſa ſtudia ac officia: quorum ſin-ula præſens tractatus declarat, in *prima* qui-em diſtinctione officia incipientium, in *ſe-unda* verò proficientium, in *tertia* tandem erfectorum.

DISTINCTIO I.

De primo ſtatu ſpiritualium.

ARTICVLVS I.

De incipientibus, animalibus, & puſillis.

PRimi ſtatus ſpirituales; *id eſt*, incipientes, plerumque à Sanctis Patribus animales vo-ri ſolent: quamuis non omnes animales di-poſſunt ſpirituales: nam animalis homo ud Sacros ſcriptores ſumitur tripliciter.

Primò, pro eo qui anima & corpore constat, quique viuit, crescit, nutritur, ac cibo eget, vt animalia. Vnde 1. *Cor.* 15. Factus est primus homo Adam in animam viuentem, nouissimus Adam in spiritum viuificantem: sed non prius quod spiritale est, sed quod animale, deinde spiritale. *Secundò*, animalis, significat eum qui animæ suæ, seu naturæ duntaxat sequitur ductum, quod fit duobus modis. *Altero*, dum videlicet, propriæ, sensualitatis, carnis, ac cupiditatis, desideria perficit, iuxta illud *in epistola Catholica* Iudæ. Vos autem charissimi memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri IESV Christi, qui dicebant vobis, quoniam in nouissimis temporibus venient illusores secundum desideria sua ambulantes in impietatibus: hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes. *Altero modo*, dum non nisi secundum animam sapiunt, aut secundum naturale rationis lumen de rebus iudicant, & spiritûs doctrinam admittere nolunt; sed nec eam intelligere possunt, eò, quòd sensum suum in terra defigunt, iuxta illud 1. *Cor.* 2. Animalis homo, non percipit ea, quæ sunt spiritûs, stultitia enim est illi, & non potest intelligere. *Tertiò* apud D. Bern. *tract. de vita solitaria.* Animalis significat, morali significatione, incipientem vitam spiritualem. *Cuius rei ibidem rationem assignat, cùm dicit.* Animales sunt, qui per se nec ratione

ione aguntur, nec trahuntur affectu, & ta-
nen *vel* auctoritate permoti, *vel* doctrinâ
commoniti, *vel* exemplo prouocati, bonum
pprobant & imitantur. Alia ratio S. Bonau.
b. 1. *de prof. relig. cap.* 4. talis est. Primum
atum Religiosorum, scilicet incipientium,
ocamus animalem, quasi rudem, qui non-
um percipit quæ sunt spiritûs Dei: & circa
rporis compositionem adhuc maximè oc-
pari necessarium habet, vt illud domet &
fliget ne rebellet spiritui, sicut priùs, quan-
caro spiritui dominabatur. *Alia* adhuc ratio
is dari potest, quòd incipientes dicantur a-
males: quia illorum principale studium
, superatis nimirum omnibus per pœniten-
m peccatis mortalibus, tota cordis effica-
, statim in primis motibus quibusuis resi-
re acquisitis vitijs ac animalibus concupi-
ntijs: & in externa conuersatione, totum
ad cæcam & quodammodo animalem tra-
e obedientiam.

Illa autem obedientia talis est, quâ nouus
leta spiritualis, simpliciter obedire studet
ructori suo ac Antistiti Christi, adinstar
ui, qui suo directori in omnibus obsecun-
, onus videlicet quodcunque ab eo sibi im-
itum fuerit, portando; & eâ viâ, quam sibi
demonstrauerit, incedendo; ac eo non
tempore, quo sibi ipse concesserit, cibum
otum ac requiem capiendo. Hanc obe-
ntiam animalem, Christus Dominus re-

quirit à suis discipulis dicens. *Matt.* 11. Tollite iugum meum (*adinstar animalium*) super vos. quia & ipse eandem coluit, in cuiu persona Regius propheta ait *Psal.* 27. Vt iumentum factus sum apud te. *Vel etiam* animalis ac cæca obedientia illa dicitur, quâ nouellus religiosus simpliciter (*id est*, absqu omni discursu & examinatione præceptionis obedit suo magistro: dum videlicet ad imperium eius vel brassicam modo inuerso plantat, *vel* aquis arborem aridam destinatis horis rigat, *vel* ingentem lapidem à loco suo dimouere contendit, donec præceptum reuocetur, *vel* ligna de loco ad locum sæpè iterati vicibus transportat, *vel* ardentes prunas nudis pedibus calcare vult: sicuti etiam ipse Abraham obediens voci Dei sui, Isaac filiu suum vnigenitum immolare non recusauit.

Iterum, incipientes à sanctis Patribus v cantur pusilli. *Sed nota*, quod pusillus, *pri* significat paruulum seu puerum: *secundò* v lem, timidum, tristem, mente deiectum: *te tiò* timoratum, humilem: *quarto*, modo gen tum per pœnitentiam, ac incipientem vita spiritualem: quia nondum est talis anim potens, ad felicitatem nimirum & infelicit tem sustinendam, honorem & dedecus suff rendum, quapropter facillimè scandalizat ac deficit: cuius gerens curam Dominus a *Matt.* 18. Qui susceperit (*id est*, confortau rit, docuerit, ac benignè corripuerit) vnu

par-

aruulum talem in nomine meo, me suscipit: *id est*, rem gratam ac obsequium mihi præ-at) qui autem scandalizauerit vnum de pu-lis istis (*vtpotè*, malo exemplo, doctrinâ erversâ, conniuentia damnosâ, commisera-one iniquâ, mortificatione immoderatâ, c.) qui in me credunt; expedit ei, vt suspen-itur mola asinaria in collo eius, & demerga-r in profundum maris.

ARTICVLVS II.

De triplici studio ac officio incipientium.

PRimum officium ac studium vitam spiritu-alem incipientium est, vt ante omnia e-emplo Christi Domini ac Magistri sui cæle-s, in Iordane à Ioanne baptismum recipi-it, & Spiritum sanctum in specie columbæ elitùs dono obtineant: quod quidem faci-it, *tum* quando in fluuio iudicij (sic enim ordanis interpretatur) lachrymarum scili-et contritionis ac pœnitentiæ, de illuuie ac ordibus peccatorum suorum, per gratiã (Io-nnes enim gratiam seu gratiosum significat) istificantem abluuntur & purgantur: *tum* uando per carentiam omnis felleæ iniquita-s ac perturbationis, & per continuum com-unctionis gemitum, ac per conscientiæ pu-ritatem, intentionisque rectitudinem & sim-licitatem (has enim columba habet proprie-tes) eundem Spiritum sanctum in se iugiter ermanentem experiuntur.

Secundum officium ac studium incipientiū est, vt agi se sinant impulsibus Spiritus sancti in desertum solitudinis, tam videlicet corporalis, quàm spiritualis, ad ieiunandum cum Christo, non solùm corporaliter, verùm etiam & spiritualiter. Ad hanc solitudinem mentis & corporis, anima incipiens vitam spiritualem, his verbis cælitùs inuitatur *Ps.* 44. Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum Patris tui; & concupiscet rex speciem tuam. *Vnde S. Greg.* Prodest (*inquit*) solitudo corporis, si solitudo est mentis. Quid prodest solitudo corporis, si defuerit solitudo cordis? Qui enim corpore remotus viuit, sed tumultibus conuersationis humanæ, terrenorum desideriorum cogitatione sese inserit, non est in solitudine. Si verò prematur aliquis corporaliter popularibus turbis, & tamen nullos sæcularium tumultus in corde patiatur, non est in vrbe. Et *S. Bern.* Solus es, si non communia cogites, si non affectes præsentia, si despicias quod multi suspiciunt, si fastidias quod omnes desiderant, si iurgia deuites, si damna non sentias, si non recordaris iniuriarum: alioquin, nec si solus corpore es, solus es. *Idem.* Moriens vix vnquam aliquis à cella in infernum descendit: quia vix vnquam nisi cælo prædestinatus in ea vsque ad mortem persistit. *hæc ille.* Persistit puta, non solùm ad cauendum malum culpæ, quod intelligitur per ieiunium spirituale: verùm

ùm etiam ad faciendum bonum, *vt est*, lectio
ibrorum spiritualium, meditatio fidei myste-
iorum, oratio Dei, & auscultatio diuinarum
nspirationum, quas promisit Dominus soli-
arijs. *Osea* 2. Ducam eam in solitudinem, &
oquar ad cor eius. His intentus fuit inspira-
ionibus diuinis, qui dicebat *Ps.* 84. Audiam
uid loquatur in me Dominus Deus.

Tertium studium incipientium est, vt diui-
is intenti, contra varias tentationes fortiter
limicent, & eas cum cælesti auxilio legitimè
c finaliter expugnent, & per victoriã omnes
ranscurrant: & hoc ad exemplum & imita-
ionem Christi Domini, qui etiam propter
os, informationemque nostram, multiplici-
er tentari & hostem debellare voluit, sicuti
atet *Matt.* 4. Ductus est IESVS in desertum
i spiritu, vt tentaretur à Diabolo. Et *Hebr.* 4.
Non enim habemus Pontificem, qui non pos-
sit compati infirmitatibus nostris, tentatum
autem per omnia, pro similitudine absq; pec-
cato. Quare quilibet asceta à principio suæ
conuersionis, optimâ à Spiritu sancto huius-
modi exhortatione, ad pugnandum contra
quamlibet tentationem præmonetur & ar-
matur. *Eccl.* 2. Fili accedens ad seruitutem
Dei, sta in iustitia & timore, & præpara ani-
mam tuam ad tentationem, deprime cor tuũ
& sustine. *Hinc* puta certissimum esse signum,
illum videlicet ascetam fædus æternum iniisse
cum Christo, & Lucipero omnino rebelâsse,

qui tentatur & oppugnatur ab eius exercitu infernali: illum verò è contra ex parte diaboli esse, vel fieri, qui aliquas non experitur tentationes, quod comprobatur *D. Greg.* illâ sententiâ. Eos pulsare hostis negligit, quos quieto iure se possidere sentit. *Vel item.* Eos desinit diabolus tentare, quos quieto iure se nouit posse possidere. Similiter *D Aug.* Non est maior tentatio, quàm nullâ tentatione pulsari.

DISTINCTIO II.

De secundo statu spiritualium.

ARTICVLVS I.

De proficientibus, quatenus rationales dicuntur.

PRoficientes à sanctis Patribus rationales vocantur: *tum* quia ob scientiam diuinorum ac notitiam practicam, quam habent spiritualis vitæ, omnem suspectam, incertam, ac falsam doctrinam semper animaduertunt & fugiunt: *tum* quia nullâ prosperitate & aduersitate ad malum flectuntur: *tum* quia nullum ex aliorum malis exemplis scandalum accipiunt: *tum* quia per se sufficientes sunt (gratiâ diuinâ suffulti ac roborati) ad perficiendas & consummandas virtutum semitas, quamuis aliàs proborum instructione, correptione, & exemplo careant: *tum denique*, quia tam sanâ doctrinâ & charitatiuâ correptione, quàm bono exemplo alios informare,

e dirigere in vita spirituali idonei ac suffici-
ntes habentur.

Proficientes itaque huiusmodi in vita spi-
ituali, vtpotè professi religiosi, (nam quous-
ue nouitiatum aliquis agit, non censetur es-
: proficiens, etiamsi aliquando professos
nortificatione ac virtute superare videatur;
onec plenè omnem occasionem retrò aspici-
ndi per vota solemnia effugiat) sunt tri-
licis differentiæ, iuxta D. Bonau. *lib.* 1. *de*
rof. relig. cap. 3. *Primi sunt*, qui nimirum
ugiunt ardua & austera studia sanctitatis, ac
on nisi leuia exercitia assumunt, & laxam vi-
im seruant, quo ad corporis commoda,
uantùm licet saluâ salute: quibus etiam suf-
cit, quòd tantummodò caueant à peccatis
nortalibus: & huiusmodi religiosi satis pro-
liues sunt ad lapsum peccati: quia sicut dicit
). *Greg.* Illi soli in illicita non cadunt, qui se,
tiam à licitis restringunt. Arcta est via, quæ
ucit ad vitam, & alta: & qui incautè & mi-
ùs trepidè per eam incedit, citò pedem in
ræcipitium ponit. Solent tamen vt religiosi
ideantur, aliquando sibiipsis magnam vim
acere, & diligentiam habere in exterioribus
bseruantijs & traditionibus humanis, & ho-
estatibus forinsecis, inclinationibus, & hu-
usmodi, quibus specimen religiositatis exte-
iùs repræsentent. *Alteri sunt*, qui præterea
luram vitam in corporali exercitatione ser-
uant, affligentes corpora sua ieiunijs, vigilijs,

& alijs laboribus corporalibus : & putant, hoc ſummum in religionis obſeruantia eſſe, interioris dulcedinis ignari : de veris autem virtutũ ſtudijs, quæ in ſpiritu & mente ſunt, parum curant. Vnde etiam huiuſmodi aſcetæ ſunt in ſe ſicci & aridi, & alijs in iudicando ſeueri eſſe ſolent.

Tertij proficientes illi ſunt, qui ſeipſos per ſtudium aſceticæ meditationis, ſacræ lectionis, & deuotæ orationis, continuè magis ac magis cognoſcere ſtudent; vitia quoque, puta luxuriæ, gulæ, auaritiæ, iræ, ſuperbiæ, inuidiæ, & acediæ expugnare ac ſuperare conantur ; hiſque vitijs contrarias virtutes, vtpotè caſtitatem, ſobrietatem, largitatem ſeu paupertatem, humilitatem, patientiam & charitatem Dei ac proximi cordi imprimere ſatagunt. Ad huiuſmodi profectum inuitamur à Chriſto Domino noſtro, ſic dicente *Matt.* 16. Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. *quaſi dicat.* Si quis (vir *nimirum* aut mulier, diues aut pauper, doctus aut indoctus, nobilis aut ignobilis, Dominus aut ſeruus) vult poſt me venire (*id eſt*, voluntariè ac liberè appetit meus eſſe diſcipulus) abneget ſemetipſum (*id eſt*, non tantùm ſua & ſuos, vtpotè, bona quæ poſſidet temporalia, aut quæ poſſidere poteſt; ac parentes ipſos, fratres, ſorores, amicos, & omnes alios, quos intimè diligit, perfecto ſeu ſancto odio habeat ; verùm etiam & ſemetipſum,

pſum,

ſum, *id eſt*, corpus ſuum ſeu ſenſualitatem, roprium iudicium, proprium amorem ac ropriam voluntatem, tanquam ſuos maxi- ios inimicos mortificet, horreat, & fugiat) tolat crucem ſuam (*hoc eſt*, æquo animo fe- at quæuis aduerſa & mala, per totam ſuam itã, non ſolùm liberè aſſumpta, verùm etiam bi ab alijs illata, & hoc propter mei amorem c imitationem) & ſequatur me (*id eſt*, do- rinam meam meditetur, mores meos ac vir- ites imitetur, & actibus mentis ſurſum ele- atis, poſt me in cælum aſcendere non ceſſet. oli etenim virtuoſi ad contemplationis gra- iam proficiunt (vt ait D. Bonau. *loco citato*) ui pro remuneratione ſtudij ſpiritualis, vn- tionem ſancti Spiritus intus percipiunt, vt il- uminati, cæleſtia ſecreta videant, quæ alijs elata ſunt. *Hinc* igitur patet, triplex eſſe offi- ium ac ſtudium proficientium: quorum eſt *rimum*, cognitionem videlicet ſui acquiren- di; *alterum*, vitia mortificandi; & *tertium*, ſtudio virtutum inſiſtendi.

ARTICVLVS II.

De primo ſtudio ac officio proficientium, vtpotè, de ſui cognitione.

PRimum officium ac munus cuiuslibet a- ſcetæ proficientis non aliud eſt, quàm vt ſui ipſius cognitionem acquirat, ſeu vt ſeipsũ cognoſcat. Habet autem aſceta cognitionem ſuiipſius, quando cognoſcit naturam ſuam,

qualis nimirum fuit vel fuisset in statu innocentiæ, seu originalis iustitiæ; qualis modo est in statu per peccatum collapso: & qualis deinde est in statu per gratiam reformato. *Primo itaque dicendum est*, quòd homo secundum animam ac eius potentias, in statu innocentiæ creatus est ad imaginem & similitudinem Dei, vt intenderet in eum, & conformaretur ei, cuius est imago, per imitationem. *Vnde*, sicut Deus, est vnus & trinus; ita anima cùm sit vna, habet tres potentias quibus capax est Dei, scilicet intellectum, memoriam, & voluntatem. *Intellectus* quidem datus est homini, vt per eum capiat Dei sapientiam, seu cognoscat Deum. *Memoria verò* ad hoc data est ei, vt per illam capiat Dei potentiam, seu æternitatis illius virtutem apprehendat: *id est*, ita potenter intendat illius maiestati seu præsentiæ, vt in æternum nunquam ab illa separari possit: *Voluntas quoque* data est illi, vt per eam capiat Dei bonitatem, seu vt per illius affectionis actiuitatem, perueniat ad amoris ac bonitatis diuinæ fruitionem. *Vel item* intellectus datus est homini, vt nihil inquirat, cogitet, & contempletur nisi Deum: *Memoria* data est homini, vt in nullo quiesceret, nisi in Deo: *Voluntas* data est homini, vt nulli subdat se nisi Deo, non tamen coactè, sed spontè, vt hoc possit ei ad meritum reputari; & cùm peccare posset, non peccet, vt ex hoc laudabilis ac præmio dignus apud Deũ

eret; vel si spontè peccaret, esset dignus onfusione ac æterno supplicio. *Vel quoque*, cut Deus est omnipotens, omnisapiens, omibonus, ita hominem fecit ad imaginem & militudinem suam rationalem, cuncupiscíilem & irascibilem, vt nimirùm ex tota vi raionali diligeret se prudenter ac sapienter; & x tota vi concupiscibili, diligeret se dulciter c suauiter; & ex tota vi irascibili, diligeret : potenter, *id est* fortiter, firmiter ac perseeranter. *Vel denique*, vt se tanquam potenem timeret, tanquam sapientem imitaretur, anquam bonum diligeret. *Vel tandem* vt sibi niretur secundum tres has vires, fide videliet, spe, & charitate, per quod capax fieret ummæ beatitudinis, quæ consistit quantum b animam in clara vsione, secura tentione, & onsummata fruitione; & quantum ad corus, in claritate, agilitate, subtilitate, & imaſſibilitate. *Vel insuper*, adhoc data est hoini vis *rationalis*, vt per eam, inquantum espicit inferiùs, verum & bonum creatum à ılso & malo discernat; inquantum superiùs ıtuetur, summum verum ac summũ bonum ognoscere valeat. Vis *concupiscibilis*, inquanım est inferioris ac sensitiui appetitus, data st homini cum suis affectionibus, vt non nisi ıoderatè, prudenter ac rationabiliter appeeret naturæ suæ corporalis bonum seu conueniens; ac detestaretur malum seu disconeniens; inquantum verò vis concupiscibilis

est appetitus superioris ac volitiui, data est homini cum suis affectibus, vt nihil aliud appeteret, quam summum bonum, & nihil aliud detestaretur quam summum malum, *vt est* peccatum. Vis *irascibilis* inferior cum affectionum suarum motibus, ad hoc data est homini, vt per eam fortiter ac viriliter secundum regulas prudentiæ, malo naturæ suæ corporalis indignaretur;&bono adhæreret:inquantum autem vis irascibilis cum suis motibus est de ordine superiori, ad hoc datur homini, vt per illam feruenter, viriliter, zelozè, ac fortiter inhæreret summo bono, & indignaretur summo malo.

Secundò, ad cognitionem suiipsius spectat, nôsse, quòd in statu per peccatum collapso, imago ac similitudo Dei in anima deformata est, per corruptionem videlicet, speciei, modi, & ordinis. *Species* quidem corrumpitur, *tum* quando inspiratio diuina contemnitur, *tum* quando gratia Dei sanctificans, quæ nimirùm animam reddit speciosam, per peccatum ab eâ expellitur. *Modus* corrumpitur in anima, quando ratio ipsa (quæ est norma ac regula voluntatis, modum operandi ostendens ei) per peccatum deprauata, iudicat verum falsũ, & bonum malum ; & vice versa, dicit falsum verum, & malum bonum : *Vel* quando voluntas spretis diuinis præceptis, quibus illi præscribitur modus operandi, vtitur fruendis, & fruitur vtendis. *Ordo* in anima corrumpitur,

quan-

uando superior eius portio famulatur infe-
ori,& inferior dominatur superiori; quam-
iu enim subiectus fuit Deo spiritus, & præ-
eptis eius obediens, tamdiu etiam illius im-
erio subijciebantur omnes vires inferiores
um suis motibus; sed rebellante spiritu Deo,
piritui etiam corpus (*id est*, sensualitas) re-
ellauit; imò quoque eum vulnerauit, capti-
auit, excæcauit, & omnibus bonis spirituali-
us spoliauit.

Tertiò, ad cognitionem sui, in statu vide-
cet per gratiam Dei iustificantem reparato,
ecesse est nôsse carnem concupiscere, seu pu-
nare aduersus spiritum, & spiritum aduersus
arnem; quod ipsum, in pœnam peccati ori-
inalis ordinatum est; & in profectum spiri-
ualem iustificatis, per diuinam prouidentiã,
k illorum prudentiam, cedere solet: *necnon*
liscernere habitus prauos, & probos, aut a-
ias, ægritudines & virtutes; affectiones quoq;
eu passiones, & ipsas actiones, vtpote natu-
ales, vitiosas, honestas, & meritorias, tam
videlicet superiorum quam inferiorum, ac de-
nde tam apprehensiuarum, quàm appetiti-
iarum virium: *tandem* ad cognitionem sui
pectat, cognoscere se esse miserum, vilem,
nutilem, insipientem & peccatorem; ac ni-
ilominùs certum esse (videlicet certitudine
norali seu probabili) de permanente in se
gratia & charitate Dei: *insuper* scire oportet
hominem, quid viribus naturæ, & quid, aut
quantum cum gratia Dei operari potest.

Quam autem nimis sit infelix status hominum seipsos ignorantium; & vice versa, quàm valdè fortunatus, seipsos cognoscentium; ipsum multiplex malum ignorationem sui concomitans, & bonum suiipsius cognitionem consequens demonstrat. Est autem *primum* malum suiipsius ignorantiā concomitans, ipsa videlicet insipientia, ac inde multorum contractio erratorum in via spirituali, gubernationeque sui & aliorum. Vnde *Psal.* 48. Homo cùm in honore esset, non intellexit, (*id est*, seipsum non cognouit, & ideo) comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Et Richardus *de contemplatione.* Nihil (*inquit*) rectè æstimat is, qui seipsum ignorat. Et Xenophon *in lib. de factis & dictis Socratis*, sic ait. Homines propter cognitionem sui, possunt esse authores multorum bonorum sibi & alijs: contra verò, multorum malorum, ob sui ignorantiam: huiusmodi enim neque ad regimen sui, neque ad familiæ, aut reipublicæ gubernationem sunt idonei. *Secundum* malum quod sequitur ignorationem sui, est superbia. Vnde S. Chrysost. *hom.* 32. *in Acta Apost.* quærit dicens. Et quis ignorat se suamque naturam, ex cuius ignoratione superbiam oriri certum est? *Respondetque sibi*: Multi, & fortassis omnes, paucissimis exceptis. *Idem.* Vnde est superbia? ex eo (*inquit*) quod non spectamus, quæ nostra sunt. *Hinc inferre licet*, Quod si ignorantia sui, est

origo

igo superbiæ: Igitur etiam omnium pecca-
rum origo est: quia superbia, initium, ca-
t, & radix omnis iniquitatis esse perhibe-
r. *Tertium* malum quod inuenit seipsos
norantes, est expulsio illorum de domo Dei,
proiectio à facie diuina, vt eant secundum
sideria cordis sui, post suas adinuentiones;
od ipsum indicant verba illa, asperæ incre-
tionis ab irato sponso cælesti, ad animam,
iritualem videlicet disciplinam profitenté,
studium seipsam cognoscendi negligentem,
olata. *Cant.* 1. Si ignoras te ô pulcherri-
a inter mulieres; egredere, & abi post ve-
gia gregum tuorum, & pasce hædos tuos,
uasi dicat. Siquidé ignorãs te plenè, negligis
uenire ad cognitionem tuiipsius ô formosa
nima, formata nimirum ac ornata præ alijs
nimabus gratiâ vocationis & iustificationis
eæ; egredere, & abi à facie mea, *id est*, à
otectione, gubernatione, & amicitia mea.
ei, egredere de statu spiritualium, ad statum
rnalium; de consolationibus spiritualibus,
l sæcularia desideria; de interna quiete, ad
undi inquietudinem; de filiali confidentiâ,
l inimicam saluti desperationem; de familia
elesti, ad consortium mundanorum, de vita
l mortem. Et abi post vestigia gregum tuo-
um, *id est*, sequere turbulentorum ac inor-
natorum rationis tuæ inferioris discursuum
ultitudinem, ac sententiarum decretorum-
ue peruersorum iudicij tui proprij tumul-
tum.

tum. Et pasce hædos tuos. *id est*, morem geras, satisfacias, obedias ac seruias tuis effrenatis passionibus, & bestialibus cupiditatibus.

Bonum autem quod consequitur suiipsius cognitionem, est practica cognitio Dei ac mysteriorum eius. Vnde Hugo *Victor. in inst. monast. lib. 3. de anima cap. 6.* inquit. Frustra cordis oculum erigit ad videndum Deum, qui nondum idoneus est ad videndum semetipsũ: prius enim est, vt visibilia spiritus tui cognoscas, quàm possis esse idoneus ad cognoscendũ inuisibilia Dei: & si non potes cognoscere te, non præsumas apprehendere ea, quæ sunt supra te. Et S. Bern. *Serm. 6. in Cant.* Vt homo consideret Deum, prius seipsum consideret quid sit. Sanctus quoque Antonius Magnus *Epist. 6. ad suos monachos* de huius cognitionis necessitate scribens, sic ait. Quicunque cognouerit semetipsum, cognoscet dispensationem proprij conditoris. *Item.* Scio quod quicunque cognouerit semetipsum, agnoscet & Deum. Cui deinde subscribit D. Bernard. *serm. 36. in Cant.* dicens. Gradus ad notitiam Dei, est cognitio sui; & ex imagine suâ, quæ in te renouabitur, ipse videbitur. Huiusmodi cognitionem sui ac Dei, sancti Patres summoperè postulabant sibi cælitùs dari. *Vnde* D. Aug. Deus nouerim me, nouerim te. Et *S. Pater Franciscus.* Domine quis ego sum, & quis tu es? *Alterum* bonum quod sequitur cognitionem sui, est humilitas, quæ censetur

esse

ſe mors omnis vitij, & fundamentum cun-
arum virtutũ. Vnde S.Greg. *lib.* 32. *Moral.*
uantò quiſque minùs ſe videt, tantò minùs
bi diſplicet; & quanto maioris gratiæ lumen
ercipit, tantò ampliùs reprehenſibilem ſe
ſe cognoſcit. Et S. Bern. *de gradibus humi-
tatis* ait. Humilitas, eſt virtus, quâ veraciſſi-
ia ſui cognitione ſibiipſi quilibet vileſcit. Et
. *Aug.* Cogitas magnam conſtruere fabri-
am celſitudinis? de fundamento priùs cogi-
a humilitatis.

ARTICVLVS III.

De altero officio proficientium, quod eſt ſtu-dium internæ mortificationis, quo vitia ra-tionalis animæ debellantur, & fontes ſeu cauſæ eorum tolluntur.

DIcendum eſt primò, quòd vitium minùs
propriè acceptum, *aliquando* ipſum ſigni-
icat peccatum actuale: *aliquando* ipſam pec-
andi conſuetudinem inueteratam: *aliquando*
habituale peccatum, contritione videlicet
non deletum. Aſt vitium huius loci, vtpote,
propriè ſumptum, denotat affectionem pra-
uam, tam innatam quam acquiſitam & per-
manentem in anima (quamuis per gratiam
Dei iuſtificantem ſanctificatâ) eandemque ad
aliquod opus peccati inclinantem: *Vel item*,
vitium, ſignificat habitum prauum, tàm nati-
uum quam acquiſitum, habitui virtutis dire-
ctè oppoſitum; *Vnde eſt*, quod ex eodem ſub-
iecto,

iecto, *id est*, ex eadem anima, alter alterum suis actibus expellere debet.

Dicendum secundò, quòd eædem sunt causæ seu scaturigines ac fontes vitiorum, quæ & peccatorum; quia vt ait *S. Bern.* Vitium quodcunque, est priuatio virtutis, & origo peccati. Sunt autem huiusmodi causæ (*puta*, secundariæ: nam causa primaria vitiorum, vnica est, vtpotè peccatum originale) *alia* externæ, *alia* internæ. Causæ externæ tres habentur: *prima est*, obiectum quodlibet bonorum mundanorum, solicitans animam ad sui amorem inordinatum: *altera est*, obiectū quodlibet malorum temporalium, solicitans animam ad immoderatum sui timorem: *tertia est*, tentatio quæuis inductiua, siue à diabolo, siue ab homine malo procedens: verùm hoc loco res nobis non est, de his externis causis ac fontibus vitiorum, nisi de sequentibus. Causæ internæ quatuor sunt, vtpotè indomita sensualitas, propria voluntas, proprium iudicium, & amor sui immoderatus.

Sensualitas, idem est, quod appetitus inferior, qui lumen seu apprehensionem ac cognitionem rectæ rationis refugiens, ipsam sensuum corporalium notitiam sequitur, & est homini communis cum bestijs, estq; principium seu causa illius passionum. Alias eadem sensualitas à sanctis Patribus vocari solet Cupiditas, concupiscentia, corpus, exterior homo, vetus homo, fomes peccati, caro,

nimalitas, anima sine adiuncto, ratio inferi-
r, &c. Sciendum autem est, quod sancti Pa-
es non conqueruntur contra præsentem
nsualitatem inquantũ est substantia à Deo
eata, nisi inquantum est disposita ad præue-
iendum vsum rationis circa obiecta illicita,
: contradicendum recto eius iudicio, quod
abet ex peccato originali, iuxta quod illud
st *Galat.* 5. Caro concupiscit aduersus spiri-
um. *Propria* voluntas idem est, quod singula-
is, prauus, ac inordinatus intellectualis ap-
etitus, qui in eo quod vult vel appetit, non
st conformis voluntati diuinæ, aut superio-
um, aut quoque virorum proborum; sed o-
nnino dissimilis.

Proprium iudicium, idem etiam est, quod
ingularis ac prauus intellectus, qui nimirum
nec Dei, nec Ecclesiæ, nec superiorum, nec
denique proborum ac prudentium virorum
iudicio conformis est; sed ab illorum sensu ac
sententia tenaciter dissentiens: quod quidem
venit illi *Vel* ex defectu practici luminis, seu
practicæ cognitionis veritatum diuinarum,
Vel ex imperio deprauatæ voluntatis: nam
sicut intellectus persæpè deprauat voluntatē,
dum ipse prauus est; ita quoque voluntas
peruertit intellectum, ac eius iudicium, dum
etiam ipsa peruersa est. Prauus autem intel-
lectus censetur esse, dum prauum seu falsum
lumen, vel saltim, solum naturale loco super-
naturalis præfert voluntati vltimum finem

appe-

appetenti, ac bonum operari cupienti; vt sic decepta, eligat malum pro bono, & refugiat bonum pro malo; vel, vt fruendis vtatur, & vtendis fruatur: hoc autem lumen prauum, seu errorem practicum (vel alias, ignorantiã rerum spiritualium) intellectus habet, vel ex naturâ suâ, vel etiam ex mala ac peruersa aliorum instructione; quod tamen superare potest auxilio Dei sibi assistente, aut propriâ industriâ & inquisitione, aut studio orationis, aut certè aliorum proborum sanâ doctrinâ & correctione humiliter susceptâ. Peruersa quoque voluntas intellectum peruertens illa est, quæ à sua primaria regula (*id est*, à diuina voluntate) auersa, & ad bona commutabilia seu transitoria conuersa, non solùm seipsam distorquet; verùm etiam intellectum ac rationis iudicium suo imperio sic deordinat, vt rectæ fidei diuinoque dictamine euerso, eius loco prauum dictamen homini substituat; quo, summa bona infimis, cælestia terrenis, Deum sibiipsi, ac æternam gloriam proprijs commodis postponat & subijciat: quod ipsum, etiam in ipsis viris doctissimis vsu venire cernimus, quorum doctrinæ ac scientiæ splendor, densam tetri rerum mundanarum amoris caliginem, peruadere nequit: Vndè, quamuis videantur sibi sapientes; in quotidianis tamen vitæ suæ actionibus pessimè ratiocinantur, pessimè sapiunt, ac innumeros & apertos errores admittunt.

Dicendum tertiò, quòd asceta, qui profi-
re ac Christum imitari cupit, necesse habet,
sit expeditus à compedibus vitiorum, per
ium animæ suæ, seu per abnegationem sui-
ius, *id est*, per mortificationem suæ sensua-
atis, propriæ voluntatis, & proprij iudicij,
xta illud *Matt.* 16. Si quis vult venire post
e, abneget semetipsum. *Sensualitas* nostra
npliciter mortificari solet, externâ videlicet
interna mortificatione, iuxta illud Apost.
centis *Galat.* 5. Qui sunt Christi, carnem
am crucifixerunt cum vitijs & concupiscen-
js. Externâ quidem mortificatione sensuali-
s mortificatur, dum corpus ac omnis sensus
us, religiosa compositione, ieiunijs, vigilijs,
boribus, cilicijs, disciplinis, humiliationi-
is, & his similibus castigatur, & in plenam
ruitutem spiritui redigitur: his etiam ad-
imeratur mortificatio linguæ, quæ custodiâ
entij perficitur, vel (si tempus & necessitas
t loquendi) veridicâ & prudenti locutione.
ternâ verò mortificatione, dum appetitus
lius qui dicitur inferior, cum omnibus affe-
ionibus ac passionibus aut arcetur, aut sur-
im erigitur. Arcetur autem appetitus sensu-
is cum suis affectionibus, efficaci videlicet
rohibitione, ac forti resistentiâ affectionum
ppetitus rationalis, hoc *puta* modo: dum
ppetitus inferior, immoderato amore desi-
erioque suo fertur in aliquod bonum tempo-
ile (quale est vtile, delectabile & honestum:
per

per honestum autem hoc loco non decor intelligitur, quod à veris virtutibus exorit sed vana existimatio, mundanusque hono aut in illo delectatur; tunc superior appe tus, statim post huiusmodi inordinatæ moti nis, ab intellectu (cuius lumen sequitur) a uertentiam, contra inferiorem, suo insur odio, abominatione, & tristitia: *ac deinc* dum appetitus inferior, immoderatè od fugit, ac timet sibi contraria, aut dolet de m lis sibi illatis; tunc superior è contra mou tur affectu amoris, gaudij, &c. complacen sibi in tolerantiâ aduersitatum huius mun propter imitationem Christi. Sursùm aute erigitur ac eleuatur appetitus sensualis cu suis affectionibus, actibus videlicet appetit rationalis, in quos & transformatur operâ lorum. *Exempli causa*, dum quis amore a desiderio sensibili tendit in creaturam sen bus gratam; *Vel*, dum iam quiescit in illa p delectationem sensitiuam; ac istinc consur amore, aut desiderio rationali in Creatore vt nimirùm in ipso, suâ spirituali delectation seu gaudio suauiter quiescat. *Vel*, dum qu tristari incipit sensibili ac mundana tristiti de malis sibi illatis, ac inde (sese recolligen erigitur in tristitiam ac dolorem rationale magis iam videlicet quantum ad appretiati nem dolendo de culpis ac peccatis proprij quàm de suis malis, miserijs, ac pœnis; qu peccata causa sunt omnium malorum, pœn rum,

um, ac miseriarum. *Vel*, dum alicui motus di-
plicentiæ consurgit, contra defectus alienos,
t mox inde sumpta occasione, conuertit illũ
notum contra suos defectus, ac in Deum eri-
it, dicens intra seipsum corde compuncto.
Magis mihi displicent Domine Deus defe-
tus mei, quàm alieni: quia mei mihi nocent
non alieni, & tantummodo de meis coram te
mihi reddenda est cita ratio, non autem de a-
lienis: & sic reliquæ affectiones in hunc mo-
um aut arceri ac deprimi, aut sursum erigi ac
leuari necesse habent.

Propriæ voluntatis triplex est abnegatio: *Prima* dicitur necessitatis, quâ homo renun-
iat suæ voluntati, inquantum illam propen-
lere cognoscit ex natura sua vitiata in trans-
gressionem præceptorum Dei, quæ de neces-
itate seruare debet, pro obtinenda salute æ-
erna. *Secunda* abnegatio dicitur supereroga-
ionis, quâ asceta resignat suam voluntatem
n voluntatem Dei, vtpotè consultiuam, ad
omnes actus supererogationis; & in volunta-
em sui superioris, ad omnes actus indifferen-
es, ita vt amplius nihil velit, aut nolit, secun-
lum suæ voluntatis nutum, nisi secundum di-
uini consilij instinctum, ac sui superioris be-
neplacitum. *Tertia* abnegatio propriæ vo-
untatis, Deiformis dicitur, quæ illorum est,
qui resignatissimo animo exponunt vitam su-
am, in tempore & æternitate, pro salute
proximi & gloria sui Conditoris. *Primi* sta-

tus abnegatio, propria eſt omnium iuſtoru
ſecundi aſcetarum proficientium in via ſp
rituali; ſed *tertij*, ipſorum eſt perfectorum

Proprium iudicium, ſeu proprium arb
trium, *vel aliàs*, ſingularis intellectus, etia
tripliciter abnegatur. *Primò* dum ſic fide c
ptiuatur in obſequium Chriſti, vt de rebus d
uinis ſentire ac iudicare deinceps non aud
at, ſecundum ipſum ſuum lumen aut dict
men naturale, niſi iuxta fidei cælitùs reuela
impulſum, ac Eccleſiæ, ſacrorumque Docto
ſenſum, doctrinam, & interpretationem. *S*
cundò abnegatur proprium arbitrium, du
humili ſui ſubmiſſione ac reſignatione capt
uatur in obſequium ſuperiorum, ad imita
dum videlicet illorum iudicium (quod omn
nò creditur eſſe diuinæ voluntatis interpre
quaſuis reſoluens quæſtiones ſuum conce
nentes inſtitutum: *vel aliàs*, de rebus relig
onis (vtpotè, indifferentibus, ambiguis, pe
plexis, & dubijs) ordinationes ac determin
tiones faciens. *Tertiò*, abnegatur huiuſmo
ſingulare iudicium, quando columbinâ
ſanctâ quadam ſimplicitate, ſic in obſequiu
proximorum captiuatur, vt illorum mores
actiones ſemper excuſare, aut in meliore
partem interpretari conetur.

Dicendum quartò, quòd ſublatâ cauſâ to
neceſſe eſt effectum, *id eſt*, (quantum ad n
ſtrum propoſitum) ſubiugatâ ſenſualitate
abnegatâ propriâ voluntate, mortificatoq

ſingu-

ngulari ac particulari iudicio, ftatim etiam lorum effectus prauorum habituũ, vel alias ıſa vitia acquiſita tolli neceſſe eſt, nam inata tolli non poſſunt, niſi minui.

Nota autem quòd habitus vitiorum innati u naturales, quidam ſunt communes, quiam ſpeciales: Communes contrahimus à rimis parentibus, ſtatim cum generali natue noſtræ infectione, & iuſtitiæ originalis orruptione,in ipſa videlicet complexione ac nione naturali animæ & corporis,ita vt omes dicamur naturalem habere propenſionẽ d ſuperbiam, luxuriam, iram, gulam, inuiiam & acediam. Speciales verò, vel aliàs ngulares, ac proprios habitus vitiorum, vicuiq; noſtrûm ipſa complexio naturæ cororalis conferre ſolet. *Vnde eſt*, quòd ſanguieæ complexionis homines, vtpotè calidi & umidi (quos nimirum videmus facie rubrâ, lendenti, ſerenâ,& vt plurimum ſubridenti) ropenſi ſolent eſſe ad iocos, riſus, cantus,luos, voluptates, parumq́ue ſerij & conſtantes int ; facilè tam ſibiipſis quàm alijs, tam ſuis uàm aliorum affectibus indulgent ; nec non mare alios, & vice verſâ amari ab alijs cupiunt. *Cholerici* vel alias bilioſi,cùm ſint calidi : ſicci, vt plurimum ſuperbi eſſe ſolent, amitioſi, elati, iracundi, præcipites, impetuoſi : *einde* audaces ſunt ad quælibet ſuſcipienda t agenda ; nulli quoque parcunt rei, donec btineãt,quod animo deſignârunt, cuius gra-

tiâ prodigi esse solent, astuti, fallaces, dec ptores, ac dissimulatores: *denique* edaces et sunt. *Melancholicæ* constitutionis, vtpotè, fi gidi & sicci, solent esse tristes, timidi, susp ciosi, proprij tenaces iudicij, taciturni. Vn nascuntur eis scrupuli inutiles, perplexit tes nociuæ, ac periculosæ phantasiæ. *Ph gmatici*, vtpotè frigidi & humidi, vt plurimù sunt somnolenti, tepidi, tardi, ad otium pr pensi, sensibus obesi, mole corporis onera ac ingenio obtusiores. *Deinde* varia horu humorum permixtio, varios etiam in var complexionibus producit vitiorum effectu imo quoque & quælibet ætas, diuersos hui modi cuilibet ingenerat prauos habitus. *Vi* acquisita, seu habitus vitiorum vsu contr ctos, ipsa vnicuique hominum occupatio vit aut conditio & status adferre consueuit. *Vn est*, quod superiores, Domini, nobiles, diuite ac sapientes, alia solent habere vitia, & al subditi, serui, rustici, pauperes, ac rudes. I his duabus vitiorum speciebus *D. Aug.* sic ai Cupiditates quasdam naturaliter contrax mus, quasdam consuetudine nobis fecimu *Idem alibi, quid inter vtrumque discrimin intersit, demonstrat.* Motus (*inquit*) illi ma auaritiæ, iræ, libidinis, partim de origin partim de consuetudine veniunt; & prior quidem minui possunt, finiri non possunt: m nuuntur autem proficientibus & resistent bus; relinquuntur autem baptizatis, vt for

tiùs

ùs certando, maiorem etiam ſibi gloriam arent. Poſteriores verò, etiam tolli poſſunt pugnando, & contrariâ bonâ conſuetudine. r autem tollantur huiuſmodi vitiorum habis, vel potiùs ſenſim minuantur, omninò mois eorum primi fugiendi ac vitandi ſunt: am vitiũ inde propriè dicitur, quod videlicet primo ſuo motu, vitandũ ac fugiendum ſit.

ARTICVLVS IV.

De amore proprio, & vitio ſuperbiæ, ac motibus eius.

DIcendum eſt primò, quòd ſicut nullus actus animi noſtri moraliter bonus, euaere poteſt meritorius, niſi medio charitatis more aut eliciatur aut imperetur; ita nullum itium conſurgere ſolet in malum ac demerionum actum, niſi priùs amore ſui immodeato excitetur. *Vnde eſt*, quod amor ſui (non uidem ille *naturalis*, qui homini ineſt à naura, ac per quem abſolutè, etiam ante omiem rationis actum, vult ſibi bonum naturæ uæ congruum: nec ille qui dicitur *ordinatus*, c rectæ rationi conſentaneus, per quem diligit homo ſeipſum propter Deum, ad cuius imaginem & ſimilitudinem conditum ſe eſſe cognoſcit, & vult ſibiipſi bonum, quod ſecundum Deum iudicat ſuæ animæ eſſe congruum, vel meritis ſuis eſſe proportionatum: quapropter dicitur etiam rationalis, debitus, rectus, ac bonus; quique deſinit in amorem

charitatis. Sed ille, qui est *immoderatus* ac in ordinatus, per quem vult sibi homo contra d ctamen rectæ rationis bonum transitoriu ac mundanum, quique contemptu Dei, a mandatorum eius terminari solet) dicitu causa vitiorũ propinquissima: amando eni homo seipsum immoderatè, facili negoti suæ voluntati & proprio iudicio innititur, c tòq; inordinatè appetit bona huius mundi vtpotè excellentiam, possessiones, & volupta tes, quo ipso incurrit superbiam, luxurian gulam, & auaritiam: quod si quis impedimer to est illi ad ea obtinenda, mox iracundiâ ir flammatur: si etiam aliquis alius habet ea quibus ipse caret, vel carere spoliarique me tuit, illicò inuidiâ succenditur: denique du affectu & studio bonorũ temporaliũ animu eius insistit ac implicatur, protinus torp mentis, ac tædium circa omnia virtutis offici ei generatur, quod est ipsa acedia. *Ecce* quo modo cuncta vitia ex proprio amore, tanqu causâ propinquissimâ originem trahunt; ill que veluti nexu inordinato colligantur. Ve rùm ad quosnam actus quodlibet illorum im pellere animum nostrum soleat, ac inprimi vitium superbiæ, iam distinctè considerandu venit.

Dicendum secundò, quòd superbia dicitu à super *&* eo: quod videlicet, mentem *supe se*, seu, supra portionem ac mensuram sui sta tûs & conditionis *ire* propellat: & conside

ratur

atur *dupliciter*, vt vitium, & vt peccatum. uperbia *vt vitium*, eſt pronitas, natiua hoiini in hoc ſtatu corruptionis, ad appetendũ iordinatè excellentiam. *Vel aliàs*, eſt ſpiritus rauus pulſans mentem, ad concupiſcendum mmoderatè celſitudinem, ſeu ad immoderatè n ea ſibi complacendum & gloriandum. *Vnde uoque eſt*, quod ſuperbia vt vitium, dici ſolet piritus ſuperbiæ: quia animus illo malè inlatur, & peruersè ſurſum agitur. Superbia *it peccatum largè accepta*, eſt voluntas noens ſimpliciter ſubdere ſe legi, aut paratus inimus aliquod eius violandi præceptum; aut quoq; eſt contemptus legis æternæ: *preſſè ſumpta* eſt inordinatus appetitus excellentiæ, ſeu de excellentia propria immoderata animi extollentia. Eſt autem propria excellentia triplex; *alia*, cui debetur honor, & reuerentia; *alia*, cui debetur cæterorum ſubiectio; & *alia*, cui debetur laus, ſeu laudatio & glorificatio: Appetitus inordinatus excellentiæ, ſeu ſublimitatis ac celſitudinis, cui debetur honor & reuerentia, propriè ſuperbia dicitur, ſeu ſuperbia *vt ſuperbia* vocatur: cui verò ſubiectio debetur, eſt *ſuperbia vt ambitio*: cui denique debetur laus humana, appellari ſolet ſuperbia, *vt vana* & inanis gloria.

Dicendum tertiò, quòd non quilibet appetitus excellentiæ, ſuperbia dicitur, ſed ſolùm appetitus inordinatus. *id eſt*, rectæ rationi non conſentaneus; qui contingit quadru-

pliciter. *Primò* cùm ponitur vltimus finis in ipso honore, aut dignitate, aut laudatione humanâ: quod fit, cùm homo paratus est mortaliter peccare, propter obtinendam seu conseruandam excellentiam. *Secundò*, cùm aliqua appetitur excellentia ob aliquem malum finem, *vtpotè* ob fornicationem, aut assequendum turpè lucrum, &c. Verùm si non nisi appetitur excellentia propter vanum finē tantum erit venialis inordinatio huius appetitus: est autem talis, quando quis appetit laudē aut honorē; quia in his infra Deū vanè delectatur: vanū enim secundum se, non est obiectum peccati mortalis, sed tantùm venialis. *Tertiò*, quando quis quærit excellentiam per media illicita. vtpotè per simoniam, hypocrisim, &c. Vel si quis quærat excellens videri, ac æstimari de re mala, vtpotè de peccato mortali, talis appetitus erit mortalis. Verùm si quærat de re venialiter mala, aut de re falsa, *id est* de re non sua, acsi esset sua; vel aliàs de bono mendaciter sibi appropriato (bonum autem huiusmodi de quo quis potest superbire, *quadruplex* est, naturæ videlicet, fortunæ, gratiæ gratis datæ, & gratiæ gratum facientis. *Bonum* naturæ, est ingenij naturalis subtilitas aut promptitudo, memoriæ facilitas ac tenacitas, iudicij maturitas; necnon, corporis fortitudo, pulchritudo, agilitas; aut quoque vox, affabilitas, eloquentia, &c. *Bonum* fortunæ est, nobilitas, diuitiæ, dignitas,

poten-

otentia, acquisita scientia, rerum experien-
a, gratia principum: *Bonum* gratiæ gratis
atæ, est quodlibet bonum cælitùs concessum,
l faciliorem alienæ salutis procurationem:
onum gratiæ gratum facientis, est deuotio,
om punctio, oratio, ieiunium, silentium, ca-
itas, obedientia, patientia, humilitas, chari-
ıs, &c.) aut de re quamuis bonâ & verâ, sed
into honori seu tantæ laudi ac dignitati im-
roportionatâ, ipsique appetenti non com-
ensuratâ; talis appetitus inordinatus excel-
entiæ, communiter non solet censeri morta-
s, præsertim dum non est cum aliorum de-
rimento. *Quartò*, si quis propriam excellen-
iam quærat cum iniuria Dei, siue mediata,
ue immediata: facit autem iniuriam Deo
uperbus quadrupliciter: *Ac inprimis*, dum
ult quantum est ex se, independenter esse,
ut absque regula diuinæ voluntatis viuere:
el etiam, dum gloriatur de suo bono, acsi il-
ud à seipso haberet: vel denique, dum amore
propriæ excellentiæ sic excæcatur vt vix a-
gnoscat à quo bona habeat, & vix Deo vnquã
ex animo pro illis gratias agat, eique ac eius
maiestati se & sua sincerè subijciat: *deinde*,
quando bonum credit ac iudicat à Deo quidẽ
sibi datum, sed pro suis meritis: *item*, quando
gloriatur se habere quod non habet, ac inde
verè excellentium honore se dignum æstima-
ri cupit: *tandem*, dum sibi pares, falsò se me-
ritis superare arbitratur; vnde illis contem-

ptis & despectis singulariter excellens vider affectat. Contemnere autem proximum potest quis *aut externè*, dum videlicet facta eiu temerè vituperat; vel aspicere, alloqui, & salutare eum dedignatur: *aut internè*, dum eum in corde vilipendit, & ab æstimatione quâ dignus est, deprimit. Per primam & secundam huiusmodi superbiæ speciem, iniuriatur homo Deo in se, seu immediatè: quia quantum ex illo est, ponit seipsum totam causam sui boni, aut saltim principalem: per tertiam & quartam, iniuriatur Deo mediatè, *id est*, in proximo; quia supra proportionem sui status ac mensurā cælestis donationis, æqualē alijs aut maiorem sibi attribuit honorem.

Appetitus cuiuslibet excellentiæ moderatus ac ordinatus, est bonus, licitus, & honestus, tanquam virtuti iustitiæ non dissentiens talis autem censetur esse, dum rectæ ratior conformatur, debitasque habet circumstantias: vtpotè, quando quis affectat excellentiā de re vera & bona, suis meritis commensuratam; nec non, ob finem aliquem bonum, vpotè, ad malum infamiæ vitandum, sicut Samuel appetijt, dum seipsum (1. *Reg.* 14.) laudaret; aut propter vtilitatem spiritualem, q *est* gloria Dei, & ædificatio proximi. Sic S Paulus excellens æstimari voluit, dum se *Epist. cap.* 11. Corinthijs commendaret.

Dicendum quartò, quòd superbia, omni animæ vires vitiare solet, ita vt sint actus eiu

in

In memoria, in intellectu, in voluntate, in ſigno, in verbo, in opere. Superbiam habet quis *in memoria*, quando volubiliter de ſe maiora cogitat, quàm ſit in rei veritate. In *intellectu* actus ſuperbiæ eſt *primus*, ſi quis facilè credit ac deliberatè exiſtimat ſe dignum honore, dignitate, & laude, ſupra ſui ſtatûs menſuram. *Secundus*, cùm quis excæcatus nimio appetitu excellentiæ, ſeriò iudicat ex omnibus quæque ſibi optima & commodiſſima deberi. *Tertius*, ſi quis ſuo nimis inhæret iudicio, ſpretis aliorum probabilibus ac ſanis conſilijs & monitis. *Quartus*, ſi quis, cum alijs conferendo ſua, præfert ſe eis; reputans ſe eſſe meliorem, perfectiorem, doctiorem, prudentiorem, potentiorem, nobiliorem, clariorem, magiſque meritum. Hincque pares ſibi contemnit, & quæ ab eis fiunt parui pendit: ad ſuos defectus clauſos habet oculos, ad ſuas verò perfectiones apertos; inferiores opprimit, vexat, turbat, ac inquietat; ſuperioribus diffidet, ſimulatè ſe cum illis habet, recuſat animo ſe ac ſuum ſenſum illis ſubijcere, perſuadens ſibi, quod melius illis ſciat ac valeat ſeipſum & alios gubernare. *Quintus*, dum quis temerè iudicat aliena facta, bona aliorũ deprimit, carpit, deſpicit, damnat; mala exaggerat, dubia in partem deteriorem interpretatur; nihilque niſi ſua approbat & magni æſtimat.

In voluntate actus ſuperbiæ eſt *primus*,

quando quis voluntatem suam sequitur in omnibus; ac ab eo quod placet difficulter dimouetur, & ad aliena ægerrimè accedit. *Secundum*, quando quis illa immoderatè vult & appetit, quæ ad propriam excellentiam pertinent, tanquam sibi congruentia: quod si videat se illa non posse obtinere, indignatur, irascitur, dolet. *Tertium*, quando quis in rebus secundis nimiâ effertur lætitiâ; & in aduersis nimio deijcitur mærore: aut quando leuiter mutatur de delectatione ex verbis laudis, in tristitiam propter verba vituperij: aut quando lætatur ex defectibus & criminibus aliorum, sperans se inde excellentiorem euasurum.

In signo superbiam aliquis habet, quando seueritate vultûs, asperitate visûs, singularitate vestitus, grauitate incessus, vastitate sermonis, erectione ceruicis, & inhumanitate morum à cæteris dissentit. Verùm non semper inhumanitas, morum grauitas, & non affabilitas, est superbia aut signum eius, sicut æstimat vulgus: pluribus enim ex complexione naturali aspera hæc nascuntur, quæ aliàs superbis ex ipso veniunt contemptu.

In verbo superbia est, *primò*, quando quis curiosè ac nimis diligenter inquirit rumores, scilicet, quid de seipso dicatur. *Secundò*, quando libenter narrat ea, quæ habet, vidit, audiuit, fecit, vt excellentior videatur. *Tertiò*, quando iactat se habere, aut esse, quod non habet,

bet, aut non eſt. *Quartò*, quando quis pec-
tum ſuum, defectum, vitium, errorem, &
iamuis imperfectionem defendit & excuſat
ertè & manifeſtè; de paupertate parentum
orum erubeſcit, &c. *Quintò*, quando quis
nulatè confitetur peccatum ſuum, occultè
lud excuſans. *Sextò*, cùm quis in ſermone,
ſu, & iocis diſſolutè & faſtuosè ſe habere ſo-
t. *Septimò*, cùm quis putans ſe dignum ac
enè meritum conqueritur, quòd ad aliqua
on promoueatur honorifica officia; viliora
utem & humiliora obire detrectat. *Octauò*,
uando quis fugiens ſuæ probitatis aut ſapi-
ntiæ minorationem, facta vel dicta ſua con-
entiosè ac pertinaciter promouere ac pro-
are conatur.

In opere ſuperbia eſt, *primò*, quando quis
ingerit ſe ad faciendum, quod ad eum non
pertinet: aut aggredi ea præſumit, quæ exce-
dunt virium ſuarum facultatem. *Secundò*,
quando præter conſuetudinem aliqua ſingu-
lariter operatur, vt ſolus appareat & laude-
tur, *Tertiò*, quando quis grauium non niſi ac
magnæ auctoritatis hominum quærit con-
uerſationem; vilium autem & pauperum ſub-
terfugit conſortium. *Quartò*, cùm quis virtu-
tum ſectatur fucatum quoddam ſtudium, vt
per aliorum bonam de ſe opinionem, ad id,
quod inordinatè appetit, aditum ſibi patefa-
ciat: vel ſaltem vt mali ſuſpicionem à ſe re-
moueat. *Quintò*, quando quis vt in ſuâ exi-

stimatione se conseruet, aut excellentior appareat, si sit Scholasticus lector, nouas excogitat ac docet opiniones: si concionator, potiùs res vanas, curiosas, ac subtiles auditori proponere studet, quàm conuersioni ac saluti eius fructuosas, vtiles, & conducibiles: si superior, internis neglectis exercitijs, ad studia exteriora quibus humanam famam ac mundanum fauorem colligat, se totum, & sibi subditos luctuosè conuertit: si ab officio honorifico amoueatur, indignatur superioribus, detrahit successoribus, tristitiâ consumitur, ac deinceps nihil penitùs agere vult.

ARTICVLVS V.

De vitijs auaritiæ, luxuriæ, gulæ, & eorum motibus.

AVaritia videtur venisse ab *aueo*, quod est cupio, & *are*, quod est pecunia; *vt sit* quasi cupiditas æris aut pecuniæ. *Vnde* auaritia *vt vitium* est, nihil aliud esse dicitur quàm habitus prauus inclinans animum ad inordinatum appetitũ pecuniæ, seu proprij. Sed *vt peccatum* est, vel vt actus peccaminosus, non aliud esse perhibetur, quàm immoderata cupiditas pecuniæ, diuitiarum, possessionis, ac proprij. *Nota primò*, quòd cupiditas præsens (vel aliàs, amor, seu appetitus) largè intelligenda est, puta, cum gradibus suæ prosequutionis, *id est*, cum omnibus affectionibus quæ ex ipsa promanant. *Nota deinde*, quod

eadem

dem cupiditas habendi immoderata, seu a-
is auaritia, mortalis est duobus modis. *Pri-*
o, quando est contra iustitiam aut charita-
m, nisi leuitas materiæ, vel inaduertentia
cuset. Contra iustitiam quidem est, quando
uis cum iniuria proximi aliquid habere cu-
it vel retinet, videlicet, modis, vijs, vel con-
ractibus illicitis. Contra charitatem verò,
uando in extrema aut graui necessitate pro-
imi, non succurrit ei, impartiendo propria
uæ congregauit. *Secundò*, quando quis sic
fficitur desideratis, vt paratum habeat ani-
mum peccandi mortaliter, aut in præsenti o-
ptet alicui malum graue, dummodo re potiri
valeat, quam tantoperè cupit. *Verùm* si ap-
petitus immoderatus, seu auaritia, contra so-
lam liberalitatem est, venialem non nisi ha-
bet culpam.

Vitium auaritiæ, motibus suis, communi-
ter contra paupertatem in religioso pugnare
solet, inficereque conatur totam incautam
religiosi animam, dum esse vult in illius me-
moria, in intellectu, in voluntate, in signo, in
verbo, & in opere. In *memoriâ* quidem auari-
tia est, quando aliquis frater inquietâ mente
nimis cogitat ac solicitus est, de rebus huius
mundi acquirendis, aut conseruandis & au-
gendis, siue pro seipso, siue pro cummunita-
te; ita vt non oret, aut non exerceat diuina
officia attentè sicuti fas est. *Vel* quando quis
in suis cogitationibus fingit se, aut suos habe-

re diuitias multas, ac pro suo libitu eas imaginariè disponit. In *intellectu* verò est, quando quis concipit opinionem de rebus huiu mundi non expetendis vehementem, ac si valdè expetendæ essent: *Vel* quando modos au vias inuenire ac excogitare conatur, quibu eas acquirere, retinere, & augere queat. In *Volnntate* habet aliquis religiosus actum auaritiæ, quando nimirùm appetit habere curiosa, pretiosa, ac superflua; & dum sibi pereunt, aut per superiorem auferuntur, irascitur, dolet, ac turbatur. In *signo* auaritia est, quando quis fratrum, vtitur rebus quasi proprijs; & cum distribuendæ sunt, vel parùm de illis dat, vel nihil, vel admodùm difficulter. In *Verbo* etiam auaritia est, quando quis vt res acquirat aut detineat, mentitur, periurat, fallit seu decipit proximum. In *opere tandem*, quando quis religiosus, pro suo libitu res accipit, donat, commutat, vel superiori abscondit.

Luxuria (alias luxuries, luxus) *generatim* sumpta; significat lasciuiam, petulantiam, ac omnem excessum non solum in re venerea, sed etiam in vestitu, epulis, vnctionibus, ædificijs, & similibus delicijs. *Vnde* luxuriosus est quasi luxatus (*id est*, relaxatus, profusus ac solutus) in quasuis voluptates: *strictè verò* accepta, solùm rei venereæ significat vsum inordinatum; seu venereæ ac libidinosæ voluptatis appetitum. Venit autem luxuria à lu-

xuri-

urior, quod videtur esse compositum, ex no-
ine *lux*, & verbo *vror*; vt sit luxurior, quasi
ontra lucē seu lumen rationis vror. *Vel item,*
uxuria; est quasi lucis intellectualis iniuria:
uia nullum vitium adeò deprimit, & excæcat
umanum intellectum, ac ipsa luxuria.

Vitium luxuriæ tunc est in *memoria*, quan-
o occurunt species, seu imagines memoriæ
arnalium actuum præteritorum, aut possibi-
ium. In *intellectu* verò est, quando ipso actu
uiusmodi turpes cogitationes, imagines, &
onceptiones aduertuntur, reuoluuntur, &
ecogitantur, quoad modos, circumstantias,
& media carnalium operationum. In *volun-*
ate luxuriam aliquis habet, quando post pri-
nam intellectus aduertentiam, motui concu-
iscentiæ aut delectationi venereæ, aliquo
nodo non dissentit, quod est ipsum con-
iuere, seu tacitè ac interpretatiuè consenti-
e. *Vel etiam,* quando huiusmodi concupi-
centias seu carnalia desideria & oblectamen-
ta, expresso approbat consensu: *vel denique,*
quando proponit ipso actu veneream expe-
riri voluptatem. In *signo* luxuria est, ipsa vide-
licet familiaritas nimia cum personis alterius
vel quasi alterius sexus, ex quâ affectus amo-
ris sensualis nascitur, qui aliquando putatur
spiritualis esse. Vnde veniunt frequentiora &
occultiora colloquia, munuscula, & huiusmo-
di multa, aspectus quoque facierum nimis in-
fixi aut diuturni; imò etiam oscula, auditio-

nes

nes turpium sermonum, lectio obscænorum titillatio, permulsio seu attrectatio blanda ca pitis, ceruicis, laterum, &c. item manuum ap prehensio & constrictio: insuper auersio a nimi ab omni corporis proprij duriori tracta tione, & conuersio ad quærendas quasuis illiu commoditates ac oblectationes. In *Verbo* lu xuria est, videlicet blandiloquium, turpilo quium, scurrilitas, &c. In *opere*, est fornica tio, stuprum, adulterium, incestus, raptus sacrilegium; nec non vitium contra naturam cuius tres sunt species, vtpotè mollities se pollutio voluntaria proprij corporis, sodo mia, & bestialitas: horum autem peccatorum grauitas, eo quo recésentur ordine, excrescit

Gula propriè significat colli interiorem fi stulam ex carne & neruo constantem, pe quam cibus & potus in ventriculum defluit sed impropriè seu translatiuè accepta, signifi cat vitium, quod est immoderata cibi & potu auiditas, vel inordinatus appetitus cibi ac po tûs. Huiusmodi autem inordinatio contingi quintupliciter, quando nimirùm cibaria po culentauè, *aut* pretiosa, *aut* accurata, *aut* in maiori debito quantitate, *aut* præpropere, *id est*, non suo tempore, *aut* ardenter, *id est*, non ob necessitatem naturalem, sed ob voluptat sensualem appetuntur, & quæruntur.

Gula, regulariter est peccatum veniale quamuis vsque ad vomitum præuisum sese quis cibo aut potu ingurgitet. Potest tamen

con-

ontingere, vt sit mortale, si quis videlicet in
la delectatione vltimum constituat finem,
uod fieri potest duobus modis. *Altero* expli-
tè, vtpotè, dum quis expressè illam volu-
tatem, summam esse felicitatem iudicat. *Al-*
ero implicitè, cùm id quidem expressè non
udicat, tamen erga illam sic afficitur, vt pa-
atus sit propter illam, siue omnia, siue aliqua
ura, aut nimirum diuina, aut humana, aut
naturalia violare, *Vtpotè* ius non furandi, vel
alienum restituendi, proximum non scanda-
lizandi, certis temporibus ieiunandi, corpo-
ralem aut spiritualem sanitatem grauiter non
lædendi: spiritualis autem sanitas læditur,
cum quis excedit in potando, causâ volupta-
tis, vsque ad violentam vsus rationis priuati-
onem. *Vbi nota*, quod ad ebrietatem plenam
voluntariam, quæ sit mortale peccatum, duo
concurrere debent; voluptas in potu inten-
ta, & priuatio rationis violenta. Vnde ebrie-
tas seu excessus in potu vsque ad violentam
rationis priuationem, non causâ voluptatis,
sed causa medicinæ, ex consilio medicorum,
non reputatur pro peccato, sicut nec ratio-
nis priuatio naturalis, quæ fit per somnum.

Gulæ motus habet quis in *mente*, quando
aduertenter ac deliberatè appetit cibos & po-
tus delicatos, ac solicitè de conuiuijs cogitat:
Vel quando est ad mensam, sic effusum habet
animum in cibos, vt nullâ sui parte ad lectio-
nem piam attendat: *Vel* quando perturbatur

ani-

animo atque indignatur, si tardiùs cibi appo nantur, aut non quales quantosque vellet. I *signo* habet quis gulam, quando immodest festinanterque comedit, ac veluti vorat, au pocula quasi vno haustu euacuat: *Vel quoque* signum est, imò & effectus gulæ, quando qui epulando immoderatè lætatur, ac in risus & iocos nimios effunditur, &c. In *Verbo* gula est quando quis de cibis ac potibus voluptati de seruientibus frequenter loquitur: *Vel* quando libenter alios laudat, alios vituperat: *Ve* quando facilè conqueritur de superiore quòd non procurat; de coquinario, quòd non præparat; de benefactoribus quòd non apponunt tales cibos ac tales potus, &c. In *opere* gula quid aut qualis sit, iam ex supra dictis sufficienter innotescit.

ARTICVLVS VI.

De vitijs inuidiæ, iræ, acediæ, & eorum motibus.

INuidia, est inepta seu inordinata tristitia, concepta ex contuitione alienæ prosperitatis: venit enim ab inuideo, quod est quasi non video, *id est*, non libenter bonum alterius contueor: *Vel quasi* introuideo seu nimis video: quia nimis, curiosè, ac solicitè intuemur, frequenterque ægris introspicimus oculis fortunam illius, de cuius felicitate ac bono tristamur. *Hinc primò sciendum venit*, quòd inuidia inter eos inuenitur, qui quasi æqua-

quales reputantur : ideò quotieſcunque æ-
ualis excedit alterum , & ille alter concipit
olorem,eo quòd ſe inferiorem videt,ac ſuam
er alterius bonum obſcuratam eſſe cernit
xcellentiam, tunc inuidere dicitur. *Secundò*
iendum eſt, quòd bona hominis ſunt, videli-
et ſcientia, fama, reputatio, fauor, amicitia,
iuitiæ, honor,dignitas, potentia,&c. *Tertiò*,
uòd triſtitia de bono alterius bene ordinata,
on eſt vitium inuidiæ, nec aliqua culpa ; eſt
utem talis, dum elicitur ex bono fine : vt,
uando ex charitate triſtamur de bono alte-
ius, quatenùs præbet illi occaſionem mali,
uta inſolentiæ, ac multorum ſcelerum ; &
onſequenter priuat illum bono ſpirituali.
Vel etiam, quando triſtamur de bono alterius
ex compaſſione aliorum , quia habens illud,
alios corrumpit, ſcandalizat, opprimit. Vnde
hoc pacto licitum eſt lætari de malo,aut mor-
te alicuius tyrranni,hoſtis Eccleſiæ,&c. & ex
proſperitate illius triſtari non eſt vituperabi-
le. *Vel denique*, quando quis triſtatur de bono
alterius ex rationali timore, vtpotè, de offi-
cio,dignitate, poteſtate, diuitijs : quia inde
probabiliter ſperat ſibi aliquid mali iniuſtè
prouenturum. *Vel tandem*, cùm quis triſtatur
non de bono alterius ; ſed occaſione boni,quo
alterum videt affectum , & ſeipſum iniuſtè
deſtitutum , quod ad æmulationem ſpectat.
Quartò ſciendum eſt, quòd inordinata triſtitia
de bono alterius , non ſemper ad inuidiam
ſpe-

spectat, nisi impropriè. *Vt*, quando quis tristatur seu dolet de bono illius, cui malum optat; talis dolor propriè pertinet ad odium. *Vel* quando quis tristatur de alieno bono, non quod nolit illud habenti; sed quia ipse dolens caret illo, cùm tamen ipsi sit improportionatum aut minùs conueniens, huiusmodi tristitia ad æmulationem spectat, & ex se venialis est. *Vel* quando quis dolet de bono alieno, quia indignus est illo, ac inde conqueritur intra semetipsum de iniustitia in distributione beneficiorum per homines factâ, talis tristitia nullum est peccatum, quia ad zelum pertinet. *Verum* si irreuerenter seu impatienter conqueritur de Deo, quasi malè distribuat, peccat mortaliter: iustè enim ac irreprehensibiliter Deus vult ex occulto suo consilio temporalia bona, dignis & indignis, fidelibus & infidelibus, iustis & iniustis; quod tamen ipsum homini non congruit velle: & hæc tristitia ad indignationem spectat.

Quintò sciendum est, quòd illa sola inordinata tristitia propriè inuidia dicitur, quâ tristatur aliquis de bono alterius, quatenus illud bonum, propriam excellentiam obscurare ac diminuere sibi videtur: seu, quatenus illud bonum proximi, redundare dolens credit in aliquod gloriæ suæ incommodum. Ex genere suo inuidia est mortale peccatum, charitati contrarium: quia charitas gaudet de bono proximi, inuidia verò dolet; nisi faciat illud

veni-

niale non plenus vſus rationis, *Vt eſt* in pu-
s, *Vel* materiæ leuitas, *Vel* imperfecta ratio-
: aduertentia, *Vel* non plenus voluntatis
nſenſus. *Sexto ſciendum eſt*, quòd inuidiæ
:us in *mente* ſunt, non ſolùm quando quis
ſtatur de bono alterius: *Verùm etiam* quan-
gaudet de malo alieno, aut deſiderat alteri
alum, vtpotè, priuationem illius boni, per
iod ſua excellentia minoratur: *aut* quando
iis non commouetur rebus aliorum ader-
; ad compaſſionem, & proſperis ad lætitiam;
c non, quando aliquis quæcunque aliena bo-
a parui æſtimat: *denique* quando aliquis a-
enatur animo ab ijs, quibus omnia feliciter
ieniunt, & non vult iuuare alterum, ne pro-
erè agat: *tandem* quando quis tacitè optat,
: negotia proximo non bene ſuccedant:
uod ſi male aut bene ſuccedunt; exterius il-
compatitur, & interiùs gaudet; aut ex-
eriùs congaudet, & interius dolet. In *ſigno*
nuidia eſt, quando aliquis non bene audit
es aliorum præclarè geſtas, & vice verſa, li-
enter aurem præbet ad rumores malos de a-
orum factis. *Vel* quando reticet aliorum bo-
a (& laudes non bene audit ob res feliciter
c laudabiliter geſtas) vbi adeſt occaſio ea
iuulgandi. In *Verbo* inuidia eſt, quando ali-
uis alteri explicitè ſiue implicitè detrahit.
el quando ironica amplificatione laudat, *pu-*
a ad contemptũ. *Vel* quando inter aliquos per
urmurationem ac ſuſurrationem diſſoluere

cona-

conatur amicitiam. In *opere* inuidia est, qua do quis alterum, in officio, dignitate, opin one, & amicitia aliorum supplantat; aut, aliquid horũ assequatur, impedit: *Vel etia* obsistit, ne efficiat opus aliquod bonum, qu ipse præstare se non posse cognoscit.

Ira, sic dicta, vt quidam putant, à verb ire: quod irati quamdiu irascuntur, non apu se sint, sed extra iuerint; & pacati, redieri ad se. Ira, vt est affectio nudè considerata, no reputatur esse mala, aut bona, sed indifferen quia non est animæ actio aliqua moralis, se passio naturalis, quâ bene & male vti possu mus, sicut & cæteris affectionibus: & nih aliud est, quàm sanguinis feruor in corde, e euaporatione & turbatione fellis, proficiscen

Ira *vt vitium*, est habitus animæ prauu ad appetitum vindictæ inclinans. *Vt autes* est actus moralis vitiosus seu peccaminosu dicitur inordinatus appetitus vindictæ, natu videlicet ex apprehensione iniuriæ & excan descentiâ animi contra eum à quo offensi su mus. Hæc autem inordinatio contingere po test quadrupliciter. *Primò* ex parte appeten tis. vt si appetit puniri, iniuriam sibi inferen tem, priuatâ authoritate. *Secundò* ex part patientis, vt, si sit innocens, qui punitur, au tantum non meruit nocumentum. *Tertiò* e parte modi, vt si iudex contra iuris ordinem seu non seruatâ formâ iustitiæ puniat: ve cum graui excandescentiâ exteriùs apparen

te,

, & conſequenter cum ſcandalo. *Quartò*, ex
rte finis, vt cùm non zelo iuſtitiæ, aut non
opter correctionem fiat, ſed odio perſonæ;
l vt animus ſatietur, & ſic conquieſcat. Et
lis ira dicitur formalis, ac ex genere ſuo eſt
ortale peccatum, quando nimirùm venit ex
ena deliberatione, & malum quod infertur
t appetitur eſt notabile. Solet nihilominùs
a eſſe peccatũ veniale *primò*, quando eſt im-
erfecta ſeu materialis tantùm, ſicut eſt actu-
is impatientia, *id eſt* ſola apprehenſio iniu-
æ, & animi interna excandeſcentia, abſque
petitu vindictæ. *Secundò*, ob defectum ple-
æ deliberationis, vt eſt in primo motu præ-
eniente iudicium rationis. *Tertiò*, ob parui-
tem mali, quod appetitur aut infertur.

Ira *vt virtus*, eſt zelus ſecundum pruden-
am, ſeu appetitus vehemens puniendi ma-
m, rectè ordinatus, *id eſt*, ſecundum ratio-
is ordinem & legis diſpoſitionem ac intenti-
nem directus. Talis autem zelus habetur,
uando eo producitur animo, vt iuſtitia ſer-
etur, peccator emendetur, mali terrore co-
rceantur, boni defendantur, pax communi-
tis cuſtodiatur: non autem, vt peruerſus
nimus mali irrogatione exſatietur. *Vnde*,
on eſt vitium, ſed zelus iuſtorum, hoc fine
xpetere à Deo vindictam, tanquàm à ſupre-
o iudice, ac deſiderare malum aut mortem
ppreſſoribus, corruptoribus, ſcandalozis, ho-
ibus Eccleſiæ (quamuis credatur eos per-

petuò damnandos) nè nimirùm Ecclesia, au
boni per eos opprimantur, diuinusque cultu
aut iustitia conculcetur. Hoc enim ipsum, no
est optare malum vt malum, sed vt ordinatu
ad bonum; ac proinde est optare maius bo
num, seu aliquid melius, quàm sit vita impio
rum. *Similiter*, licitum est optare alicui mo
bum vel infortunium, vt ad Deum hoc medi
conuertatur, *Vel* propter alium bonum finem
Neque etiam peccatum est lætari de mort
alicuius, propter bonum ac vtilitatem, qu
mortem eius sequitur; dummodò delectati
non feratur supra mortem ipsam directè, se
super bonum quod inde oritur.

Iræ vitiosæ actus sunt in *mente*, quand
quis expressè optat alicui pœnam, ignomin
am, aut aliud malum, sine bono & malo;
nimirùm & corrigatur, & vt suo appetitui pe
uerso satisfiat. *Vel* quando turbatur anim
nihil ferre volens; facillimeque offenditur
pungitur, pænè leuissimis dictis aut factis ali
rum. *Vel* quando motus iræ non comprimi
sed potiùs fouet recordatione iniuriarum, i
terpretatione dicti aut facti alicuius, & quâ
libet consideratione earum rerum, quibu
igniculi iræ accenduntur. *Vel* quando bona
opinionem de aliquo conceptam, aut amor
erga eum in se diminui sentit, & huic non ob
uiat. In *signo* ira est, quando quis alteri exte
riùs indignatur: est enim indignatio, alia in
terior, alia exterior; indignatio interior se

cor-

rdis, eſt, cùm contemnitur & vilipenditur e cui iraſcimur, tanquàm indignus à quo le quid patiamur: exterior verò eſt, quâ mo indignum reputans illum à quo acce- t malum, ſuâ videlicet affabilitate, familia- ate, & colloquijs, auertit ab eo faciem ſuã; it non eo, quo anteà ſolebat vultu cum illo nuerſatur; aut non vult de eo audire bo- m aliquod verbum, & deteſtatur quod ei iquando amicus fuerit, ſeruierit, benefece- t, &c. Huiuſmodi indignatio erit mortalis tribus caſibus. *Primò*, ſi iratus notabiliter ntemnat ac nihili æſtimet proximum ſuum liberatè, tanquam vilem & indignum omni ono, ac proindè ſeipſum extollat & illi præ- rat. *Secundò*, ſi iratus decreuerit paratuſuè t non iuuare offendentem ſe, etiam in graui eceſſitate. *Tertiò*, ſi ex tali auerſione animi, ſubtractione ſignorum ciuilis amicitiæ, ſe- ueretur notabile ſcandalum: alias erit ve- iale aut nullum, ſi hoc fiat, ex recto rationis idicio abſque inordinato affectu, vtpotè ropter correctionem, ad tempus non proli- um, ſecluſo ſcandalo, &c. *Vel deinde* in ſigno a eſt, quando quis ex indignatione ab alijs bſcedit, ſolitaria loca quærit, communia e- ercitia negligit, ab oratione alijſque bonis peribus, vtpotè illis exhibendis ceſſat, &c. *ra in Verbo eſt*, quando quis conqueritur co- am alijs de iniuriâ ſibi factâ, diſcordiarum nter fratres ſemina ſpargit, vltrò citròque

dicta seu facta referendo: verbis iocosis alio pungit, aut mordacibus, contumeliosis, ac s milibus exacerbat: cùm quid controuersu agitatur, vt fieri solet in disputationibus; con tentiosè, clamorosè, pertinaciter, impetuo sè, & acerbè se habet. In *opere* ira est, ipsa n mirùm rebellio, seditio, & punitio offendent tis; imo & rixa, quæ solet esse non solùn verbis, sed & factis: verbalis quidem fit pe contentionem seu altercationem affectuosa & clamorosam. Realis autem rixa fit, quand aliqui ex ira inuicem sese percutiunt.

Acedia, veniens latinis ex Græco nomin ἀκηδία propriè est incuria, negligentia pigritia, habens oppositam alacritatem, ass duitatem & diligentiam: & sicut illius cau est quædam animi deiectio, proximè acceder ad tristitiam; ita & huius est quædam anin erectio affinis lætitiæ. In materiâ morali a nostrum propositum acedia dupliciter acci pitur. *Primò* vt vitium generale, omnium vi tiorum generibus sese communicans: & signi ficat tristitiam de bono spirituali, vel alia detestationem ac fugam boni spiritualis; om ne enim peccatum, refugit bonum spirituale nempè virtutem sibi contrariam, vt superbi refugit humilitatem, ac tristatur de eius acti bus; auaritia, detestatur paupertatem volun tariam; luxuria, castitatem; gula, ieiunium inuidia proximi charitatem; ira patientiam *Secundò*, vt est vitium speciale seu vnum ex

capi-

pitalibus: hæc acedia idem eſt quod triſtitia
bono diuino in quantum diuinum, de quo
udet charitas: *Vnde* eſt, quòd directè gau-
o ſpiritus opponitur, quod eſt charitatis
uctus. Bonum autem diuinum tripliciter
onſideratur. *Primò*, vt Deo bonum. *Secundò*,
mihi bonum. *Tertiò*, vt proximo bonum.
Cùm *itaque* aliquis affectu malitiæ concita-
us voluntariè ac deliberatè triſtatur de bono
ei (vtpotè de gloria & ſanctificatione no-
inis eius, de omnipotentiâ, ſapientiâ, iuſti-
â, bonitate, miſericordiâ, &c.) quaſi nollet
lud habere illum; peccat mortaliter contra
eum ac eius charitatem grauiſſimo peccato
cediæ. Cùm *deinde* aliquis ſic ſe auertit per
uam malitiam à bono diuino, *id eſt*, à benefi-
ijs à Deo ſibi venientibus, vt non ſolùm pro
llis gratias non agat, verùm etiam inde tri-
tetur, *vtpotè*, quòd cognouerit Chriſtũ, quòd
it natus Chriſtianus & Catholicè educatus,
uòd ſit ad religionem vocatus, quòd ei ſint
rouiſa huiuſmodi media ad beatitudinem,
puta obſeruantia mandatorum Dei, vſus Sa-
cramentorum, doctrina fidei, oratio, virtutes
Theologicæ, &c. Huc etiam ſpectant illi, qui
ob nimium affectum ad res temporales, amiſ-
ſo guſtu ſpiritualium, deſiderant in mundo
perpetui eſſe; non curantes cæleſtem patriam,
eiuſque gaudia iucundiſſima, ac imprudenter
præponentes hæc viſibilia inuiſibilibus: quâ
ratione peccant mortaliter, contra ſui chari-

 tatem

taté peccato acediæ grauissimo. Cùm *tande* aliquis malitiâ permotus deliberatè tristat de bono spirituali proximi sui, vtpotè de gr tia Dei & charitate in eo, ac de alijs don gratuitis illi cælitùs collatis, similiter pecc mortaliter grauissimè contra charitatem pr ximi peccato acediæ, quòd alias inuident fraternæ charitatis nuncupatur. *Item*, acedi *Vt est* capitale vitium, opponitur etiam spe cuius est confidere; & est diffidentia de pro prijs viribus & auxilio Dei implendi manda ta, seu quæuis ardua ac difficilia, ex qua dein de nascitur desperatio, quâ homo diffidit gratiam Dei ac æternam salutem consecutu rum, & est peccatum mortale grauissimum.

Potest tamen acedia esse veniale peccatum tribus modis. *Primò* ratione imperfectioni actus; quia videlicet non est plenè delibera tus, sed sistit solùm in parte sensitiua, aut i ratione imperfecta. *Secundò*, cùm acedia no ipsi charitati, sed solùm feruori illius opponi- tur: vt quando quis tædio afficitur aut trista- tur de bono interno seu opere spirituali, in- quantum est laboriosum, animo & corpori o- nerosum, ac delectationis aut quietis impedi- tiuum; non autem inquantum est medium ad salutem necessarium (vtpotè, de ieiunio in- cidente tali tempore, vel oratione tali hora facienda, officio diuino mediâ nocte persol- uendo, concione audiendâ tali loco, &c.) talis acedia ex repugnantia sensualitatis suboriens,

regu-

gulariter veniale peccatum est, etiam con-
nsu pleno accedente: quia consensus in ve-
iale, non est nisi venialis. *Tertiò*, quando ex
adem causa aliquod bonum opus omittitur,
on obligans nisi sub veniali: secùs est, si opus
sset omninò necessarium medium ad finem
itæ æternæ consequendum, *vt sunt* præcepta
Dei, aut Ecclesiæ, &c.

Acediæ actus in *mente* alicuius tepidi reli-
iosi sunt, quando segniter excipit diuinos af-
latus, ac tardè sequitur & exequitur: *vel e-
tiam*, quando deficit spiritu in studio perfecti-
onis, exercitijsque virtutum lassatur ac debili-
tatur; desperat de victoria vitiorum, fastidit
& contemnit media profectûs vitæ spiritualis,
vt est oratio mentalis, meditatio æternarum
veritatum seu mysteriorum fidei, lectio libro-
rum spiritualium, disciplina religiosa, corre-
ptiones superiorum: *vel denique*, quando di-
stractionibus mentis in rebus diuinis, & alijs
malis cogitationibus occurrentibus negli-
genter resistit, &c. In *verbo* acedia est, quan-
do religiosus de profanis ac vanis libentiùs lo-
quitur, quàm de spiritualibus; quando liben-
tiùs loquitur de vitijs aliorum, quàm de vir-
tutibus: quando maiorum ordinationes re-
præhendit, vel contra disciplinam & corre-
ptiones superiorum murmurat, & conqueri-
tur de duritia prælatorum zelantium, &c. In
signo ac opere acedia est. *Quando* res diuinas
& quæuis negotia & exercitia spiritualia in-

deuotè, frigidè, morosè, aut etiam nimis festinanter, & irreuerenter tractat; ac interdum fugit seu omittit; vel non suo tempore, aut non integrè persoluit: *quando* cellā tanquam carcerem odit, & euagationem tam intra, quàm extra claustrum diligit: *quando* ludos & recreationes immoderatas, animiq; & corporis inania oblectamenta quærit: *quando* magis sibi placet cum sæcularibus, quàm cum spiritualibus conuersari personis; maioremq; vult habere consuetudinem cum dissolutis, quàm zelosis ac probatis viris; plùs quoque illis, quàm istis confidit: *quando* externis magis incumbit exercitijs, quàm internis ac spiritualibus: *quando* inutilia tractat ac vana libenter operatur, aut operari horret ac vitat labores necessarios, otio delectatur, ac omnia corporis commoda diligit, &c. De modo autem huiusmodi vitia extirpandi seu impugnandi, mox dicetur inferiùs articulo nono.

ARTICVLVS VII.

De tertio officio proficientium, vtpotè, de studio virtutum: ac inprimis de diuisione ac partibus illarum.

DIcendum est primò, quòd virtutes quibus viator sufficienter perficitur respectu omnis obiecti, tam scilicet creati, quàm increati; seu respectu tam vltimi finis, quàm mediorum ad eundem finem, *aliæ* sunt Theologicæ, *aliæ* morales. Theologicæ sunt tres, vtpotè,

fides,

des, ſpes, & charitas. Morales ſunt quatuor, *potè*, prudentia, iuſtitia, fortitudo, & temerantia. Per virtutes Theologicas perficitur c diſponitur homo ad comprehendendum ltimum ac immediatum finem, ſeu ad obietum increatum cognoſcendum, appetendũ amandum. Per fidem ſcilicet, ad cognoſcenlum Deum cognitione intuitiuâ ac immeditâ, ſed obſcurâ: quia fides ſeu fidei cognitio, quâ Deum obſcurè cognoſcimus ac intuemur, eſt cognitio immediata ac reuelata: cognitio verò Dei per creaturas, eſt etiam cognitio obſcura, ſed iam abſtractiua, mediata, & acquiſita. Per ſpem, perficitur ac diſponitur homo ad appetendum & deſiderandum ſummum bonum. Per charitatem, ad amandum idem ſummum bonum, *id eſt*, Deum.

Per virtutes morales perficitur ac diſponitur homo reſpectu obiecti creati, *id eſt*, finis intermedij, ſeu reſpectu mediorum ad finem vltimum, Prudentia, perficit hominem in agibilibus, per fidẽ ſcilicet cognitis. Iuſtiita, in reddibilibus (ex fide deductis) quod ſuum eſt vnicuique. Fortitudo, in remouibilibus, reſecando nimirum ea, quæ in fine vltimo obtinendo præpediunt. Temperantia, in appetibilibus: quia moderatur appetitum, ne tendat inordinatè in id, quod fini vltimo obtinendo diſcrepat.

Dicendum ſecundò, quòd virtutes Theologicæ, aliàs diuinæ vocantur: *tum* quia illis me-

medijs Deus in animam, & anima in Deum agit ac loquitur, quod ipsum etymologia nominis declarat: *tum* quia immediatè respiciunt finem vltimum, *id est*, Deum. Morales etiam *aliàs* cardinales, capitales, vniuersales, & speciales dicuntur. *Morales quidem*, quia mores seu actiones humanas faciunt rationales, & honestas; quas tanquam media ad finē vltimum obtinendum ordinant. *Cardinales*, quia sicut ostium vertitur in cardine & regitur; ita his virtutibus reguntur & vertuntur vires animæ, *vt* prudentiâ regitur & vertitur vis rationalis; iustitiâ, vis volitiua; fortitudine vis irascibilis; temperantiâ vis concupiscibilis. *Capitales* dicuntur, quia habent aliàs virtutes, tanquam suas partes integrales & potentiales. *Vniuersales* denique, quia habent partes subiectiuas. *Speciales* tandem dicuntur, inquantum distinguuntur à virtutibus generalibus. Vnde est quod præsentes virtutes morales, habent triplicis differentiæ partes, *vtpotè*, subiectiuas, integrales, & potentiales. Partes *subiectiua*, sunt inferiora virtutis, seu species: sicut homo & brutum dicuntur species animalis. Partes *integrales* seu integrantes, vel item partiales; ea sunt, quæ necesse est concurrere ad perfectum actum virtutis. Partes *potentiales*, illæ sunt virtutes adiunctæ, quæ ordinantur ad aliquos actus secundarios, vel ad materias; ita vt non habeant totam vim virtutis: hoc pacto dicuntur etiam

ani-

nimæ rationalis potentiæ , partes potentiales.

Dicendum tertiò, quòd virtutes Theologicæ dupliciter considerari solent, vel vt sunt infusæ, vel vt acquisitæ: infusas homo suâ naturali actiuitate nequit sibi comparare; nisi illas immediatè à Deo efficiente ac operante accipiat: acquisitæ virtutes, quæ viribus naturæ obtinentur, propriè non possunt dici Theologicæ, nisi quæ per asceticum studium medijs infusis, post actus frequentatos, habentur. *Vnde* fides infusa, si est formata, communis est omnibus fidelibus iustis: sicut & illa, quæ acquiritur cum infusa per actus frequenter elicitos, propria est ascetarum; ac idem est, quod augmentum, seu magna intensio habitûs infusi: si est informis, communis est omnibus fidelibus, per gratiam non iustificatis; sicut & illa, quæ solis viribus naturæ acquiritur, propria est hæreticorum, ac similium, quamuis ab alijs non fides, sed opinio dicatur.

Spes infusa, per vires animæ rationalis elicit actus meritorios. Spes acquisita formata, comparatur viribus animæ rationalis mediante infusa, & hoc per frequentes actus: quæ tamen, dum per peccatum mortale fit informis, remanet in anima non quidem ad meritum, sed tantùm ad facilitandam potentiam animæ: per quam tamen actu sperari potest beatitudo propter futura merita, sed non sicut sufficit,

Spes altera, quæ solis viribus naturæ acquiritur, extra Dei gratiam, non est formata & meritoria: & talis propria est hæreticorum, Iudæorum, & aliorum infidelium, per quam falsò sperant vitam æternam, *vel potiùs* suspicantur bona æterna sibi affutura, propter Dei promissionem fidelibus iustis præstitam.

Charitas infusa, per potentias animæ rationalis elicit & imperat actus meritorios. Acquisita verò per eosdem actus frequentatos comparatur: & hæc, *vel* est formata, *vel* informis. Formata est, quousque habitus infusus, quo etiam omnis alia virtus formatur, per mortale peccatum non corrumpitur ac tollitur: informis verò est, quam diu cum habituali peccato manet in anima; non quidem ad meritum, sed solùm ad faciliter eliciendum & imperandum actus bonorum operum, & ad disponendum aliquo modo animam respectu gratiæ Dei recuperandæ. *Vnde est*, quod religiosi in virtutibus exercitati, alijs hocce studium negligentibus, rariùs cadunt, (quia sunt magis elongati à quibusuis tentationibus & occasionibus peccatorum) velociùs surgunt (quia & candela non pridem extincta, citiùs ac faciliùs accenditur, quàm illa quæ adhuc minimè arsit ac luxit) citiùs proficiunt & firmiùs stant. Charitas solis viribus naturæ acquisita, propriè dicitur dilectio Dei naturalis.

Dicendum quartò, quòd virtutes morales etiam dupliciter considerantur, *vel* vt sunt in-

æ, *vel* vt acquisitæ. Infusæ cælitùs homini
iunt simul cum gratia Dei habituq; chari-
is. Acquisitæ sunt duplices, *aliæ* asceticæ,
æ philosophicæ. Est autem differentia in-
huiusmodi virtutes morales infusas, & ac-
isitas vtpotè philosophicas, quadruplex.
ima, quia infusas solus Deus in homine
sque hominis operatione operatur, quam-
s non absque eius cooperatione, *id est*, præ-
ratione & consensu: acquisitas verò, sola
tura generali auxilio Dei adiuta sibi-
et comparat. *Secunda*, quia acquisitæ, re-
ulam suarum actionum, habent naturalem
ctam rationem. Recta autem ratio est, quæ
x cognitione tum legum humanarum, tum
ententiarum honestatis, quas natura omniũ
nimis indidit, rectæ ac fideliter trahit & in-
ert conclusionem. Infusæ verò virtutes, re-
ulam suarum operationum habent, & ipsam
ationem, & fidem, & præscriptum mandato-
um Dei consiliorumque Christi. *Tertia*,
quia actiones virtutum infusarum fiunt pro-
pter bonũ spirituale, seu propter ipsum Deũ,
vt est principium & finis supernaturalis: ac-
quisitarum verò, propter honestum, ac bonũ
præsentis vitæ; vel etiam propter Deum, sed
vt est principium & finis naturalis: quod si
propter Deum, vt est principium & finis su-
pernaturalis, tamen non sicut sufficit, & hoc
propter defectum fidei & charitatis, *Quarta*,
quia præsentes virtutes acquisitæ sunt iam in

quadam victoria vitiorum; quamobrem faciliter & delectabiliter bonum, rationi naturali consentaneum, operantur: infusæ verò, non dantur cum victoria vitiorum; sed non nisi per illas ad creberrimos congressus vires incipientibus præstantur, vt bello pacem internam sibi comparare queant. *Vnde est*, quòd sæpè contingit incipientibus cum difficultate & animi fatigatione, bonum legi diuinæ ac principijs fidei conforme operari: quam ob causam non rarò studium spiritualis vitæ deseruissent, nisi gratiâ sensibili seu suauitate cælesti diuinitùs perfunderentur, illustrarentur, & roborarentur.

Porro, etiam ipsæ virtutes morales acquisitæ, *vtpotè* asceticæ & philosophicæ, inter se differunt quadrupliciter. *Primò*, asceticæ acquiruntur medijs habitibus infusarum (vnde quoque & naturam illarum induunt) per studium sacræ lectionis, meditationis, orationis, & per actus earum frequentatos, ac disciplinæ claustralis cultum; corruptisq; infusis, illæ tamen remanent informes, non quidem ad meritum, sed ad disponendum aliquo modo, seu facilitandum potentiam pro prima gratia recuperanda. Philosophicæ verò seu ciuiles virtutes, acquiruntur solis naturæ viribus, per disciplinam, tum scholasticam, tum ciuilem. *Secundò*, quòd philosophicæ omninò necessariæ homini sunt, ad vitam præsentem, tam propriam quàm aliorum, vtiliter,

hone-

neſtè, ac rationabiliter gubernandam ; ſed
eticæ, præterea,ad vitam ſpiritualem pro-
iam , & aliorum ſanctè regendam. *Tertiò*,
òd philoſophicæ,ad meritum naturale ſuf-
ienter operantur ; ſed non item ad ſuper-
tutale : aſceticæ verò cum merito ſemper
undantiori vitæ æternæ operantur, modo
aritate formatæ ſint. *Quartò*, quòd philo-
phicæ faciliùs acquiri poſſunt; quia ſenſua-
tas illarum actibus minùs repugnat, tanquã
urè naturalibus : aſceticæ verò difficiliùs ob-
inentur ; quia ſenſualitas actibus earum ni-
nis contradicit, tanqtam ſupernaturalibus.

Dicendum quintò, quod prudentia *vel* ac-
ipitur generaliter, *vel* ſpecialiter. Vt accipi-
ur *generaliter*, ſignificat omnem veri noti-
iam, quæ aliquo modo ad rectè viuendum
ſpectat, comprehendentem ſcilicet & ipſam
fidem, & quamcunque diſciplinam Theologi-
cam: & ſecundum hoc prudentia ſæpè in ſa-
cra Scriptura vocatur Sapientia. Vt autem
accipitur *ſpecialiter*, eſt virtus vna ex cardi-
nalibus,& ſignificat virtutem intellectualem,
proximè morum directricem: quæ aliàs, eſt
recta ratio agibilium : *vel* rerum appetenda-
rum & fugiendarum notitia. *Vnde eſt*, quòd
homo per prudentiam ſcit, quid poſſit & quid
non poſſit : quid, quomodo, & quando ſit ſibi
agendum, vel non agendum. *Per illam* quoq;
diſcernit inter verum & falſum, inter bonum
& malum , inter defectum & exceſſum, inter

vtile & damnosum, inter facile & difficile, inter certum & incertum, inter securum & periculosum.

Partes subiectiuæ huius virtutis sunt duæ quarum *altera* dicitur Prudentia priuata, seu sui regitiua, quâ homo rectè seipsum regit, ac in singulis suis actionibus spectat quid & quomodo agere debeat, proprium intendens bonum: & hæc sola simpliciter & absolutè vocatur prudentia (vt docet Arist. *Eth. 6. cap.* 8.) quia is absolutè prudens est dicendus, qui sua præ cæteris omnibus curat, seipsum omni virtute exornans. Et talis prudentia aliàs dicitur, Monastica, quia soli vnicuique singulari personæ deseruit, inter cuius primas partes, est, cognitio suiipsius, vt colligitur ex illo 1. *Tim.* 4. Attende tibi, &c. Et ex illo *Prou.* 16. Qui sapiens est corde (*id est*, qui seipsum sapit, seu cognoscit) appellabitur prudens. *Altera pars* dicitur, Prudentia publica, seu multitudinis ac communitatis directiua, quâ quis rectè alios gubernat, bonum intendens illorum. Et hæc quadruplex est, vtpotè regnatiua, politica, œconomica, & militaris. *Regnatiua* prudentia, seu legislatrix, est, quâ quis rectè gubernat Regnum, Principatum, Prouinciam, Ecclesiam, Regionem, &c. & idoneas condit leges in commune bonum reipublicæ. *Politica* seu ciuilis est, quâ ministri Regis, Principis, Papæ, Generalis, Prouincialis rectè administrant ciuitatem, conuentum,

colle-

llegium, seu quamcunque aliam hominum mmunitatem, Regisq; vel cuiusuis alterius erioris leges obseruari curant debitis & oportionatis medijs. *Oeconomica* est, quâ uis rectè gubernat familiam domesticam, us bonum solùm spectans. *Militaris* est, quâ ilitia rectè administratur. Harum pruden-arum publicarum, priuata prudentia est fun-amentum: nullus enim prudenter populum it familiam regere potest, qui se ac sua im-rudenter pertractat: qui namque sibi ne-uam est, alijs bonus esse non potest.

Partes prudentiæ integrales seu integran-es, sine quibus non potest esse prudentia per-ectè præceptiua seu dictatiua ac directiua o-eris, sunt *octo*, memoria scilicet, intelligen-ia, ratio, prouidentia, docilitas, solertia, ircumspectio, & cautio. *Memoria* est notitia orum quæ antea fuerunt. *Vel*, est recordatio orum quæ legimus, audiuimus, vidimus, aut uocunque modo experti sumus; ad hoc no-is deseruiens, vt scilicet ex præteritis facili-er colligere valeamus, quid in præsenti vel uturo negotio expediat: nam prudentia ver-atur circa contingentia operabilia, & in his vt plurimum futura sunt præteritis similia. *Intelligentia* significat notitiam tam eorum quæ nunc sunt, ac fiunt in occulto; quàm le-gum & bonarum consuetudinum, vt sint pro principijs ac regulis agendorum. *Ratio*, est promptitudo quædam ratiocinandi; ac veri-

tatem

tatem particularem per se minimè notam, per aliam vniuersalem seu notiorem inferendi, colligendi, & cognoscendi. *Prouidentia*, est tempestiua futurorum contingentium præuisio: seu ex præteritis & præsentibus futurorum contingentium præsens notitia. *Docilitas*, est facilis quædam susceptio disciplinæ ab expertis rerum, quales sunt potissimùm senes: duobus enim modis prudentia acquiritur, eruditione nimirum & experientiâ: experientia quidem (quæ aliàs temporis longitudine comparatur) docet de similibus aut dissimilibus, similiter aut dissimiliter iudicare: eruditio accepta à senioribus expertis supplet experientiæ defectum, iuxta illud *Eccl.* 8. Non te prætereat narratio seniorum, ipsi enim didicerunt à patribus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum. *Solertia*, est quædam sagacitas in inueniendo medio breui tempore, quod ad rectè agendum spectat. *Circumspectio*, est diligens & accurata consideratio ac perspectio circumstantiarum, ne aliqua desit in opere. *Cautio*, est omnis mali, quod sub specie boni vitiare potest actionem, studiosa animaduersio,

Partes prudentiæ potentiales sunt *tres*, eubulia nimirum, synesis, & gnomæ. *Eubulia*, est habitus præbens facultatem rectè consultandi, quidnam sit agendum, aut quomodo procedendum in rebus dubijs & perplexis.

l eſt virtus conſiliatiua, bona ſcilicet ſuggens homini conſilia, ac facilia oſtendens mea ad conſequendum finem. *Syneſis* eſt habis præbens facultatem rectè iudicandi de onſultatis, idque iuxta præſcriptum legum oſitiuarum & naturalium. *Gnome*, eſt habius præbens facultatem de conſultatis rectè udicandi, ex principijs quibuſdam altioribus ontra tenorem ſcilicet verborum legis natualis & poſitiuæ, ad mentem tamen ipſius leiſlatoris. *Vel* eſt virtus de medijs inuentis enè iudicatiua, non quidem ſecundum alicuus legis determinationem, ſed ſecundum ipius rectæ rationis lumen.

His ſuppoſitis dicendum eſt *triplex* eſſe munus prudentiæ. *Primum* eſt, benè conſultare, ſeu ſtudioſè inquirere media neceſſaria, ad hoc, vt opus fiat honeſtè ac ſecundum virtutem. *Secundum* eſt, rectè iudicare de inuentis medijs; quænam ſint videlicet aptiora media ad finem conſequendũ eligenda. *Tertium* eſt, rectè ac opportunè imperare, *id eſt*, præcipere, vt quæ inuenta ſunt per conſiliationé, & apta iudicata ad finem, ſolicitè ac diligenter executioni mandentur.

Contra hanc prudentiam peccatur, *tum* per imprudentiam, *tum* per falſam prudentiã. Per imprudentiam ſeu per defectum, peccatur *quadrupliciter*, præcipitatione ſcilicet, inconſideratione, inconſtantiâ & negligentiâ. *Præcipitatio*, eſt impetuoſus motus volunta-

tis,

tis, aut appetitus sensitiui, imperantis homini, quod opus propositum aggrediatur omisso consilio & iudicio de medijs: & hæc præcipitatio *duplex* est, simplex scilicet & temeraria. Simplex est, quæ aggreditur opus nullo habito consilio, vel discursu. *Temeraria* est quæ contemnit consilium, ac facit contra illud. *Inconsideratio* est defectus recti iudicij de re agenda, & modo agendi; proueniens ex eo, quòd quis negligit aut contemnit ea obseruare, ex quibus rectum iudicium procedere potest. *Inconstantia*, est recessus à priori bono proposito rectè consiliato, ac rectæ rationis iudicio determinato. *Negligentia*, est inefficacia propositi, seu tarditas animi, in imperando eo, quod est iam benè consultatum & iudicatum.

Per falsam prudentiam seu per excessum prudentiæ sex modis peccatur, *vtpotè*, prudentiâ carnis, astutiâ, dolo, fraude, solicitudine temporalium, & solicitudine futurorum. *Prudentia* carnis (de qua *Rom.* 8. Prudentia carnis mors est. Et *Luc.* 16. Filij huius sæculi prudentiores sunt filijs lucis) est rationis machinatio solers, seu excogitatio ingeniosa, accomodata ad consequendum aliquem finem, deprauato sensuali appetitui conformem. *Astutia*, est excogitatio mediorum, quæ ad finé, siue bonum, siue malum consequendum, sint ita idonea, vt videantur quidem verè bona, sed reuera falsa sunt & simulata. *Dolus*, est astu-

tiæ

e quædam executio verbis. *Fraus* est eius-
m astutiæ executio factis. *Solicitudo* tem-
ralium, est studium immoderatum circa res
mporales, vel acquirendas vel conseruan-
s; proueniens ex inordinato habendi amo-
, vel amittendi timore. *Solicitudo* futuro-
im, est nimia ac intempestiua occupatio cir-
futura, maximè vt vitæ necessaria habean-
ır, coniuncta cum anxietate & parua fiducia
iuinæ prouidentiæ.

Dicendum sextò, quòd iustitia est virtus;
ecundum quam constanti & perpetuâ volun-
ate ius suum vnicuiq; redditur: & est *duplex*,
eneralis & specialis. *Generalis* iustitia, aliàs
egalis & Christiana (de qua habetur *Mat.* 5.
Nisi abundauerit iustitia vestra, plùs quàm
scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in
egnum cælorum) est ille animi habitus, se-
undum quem ex fide Christi, in charitate
Dei, omnia mala fugimus, æternæ legi contra-
ria, & bona operamur, æternæ legi confor-
nia, iuxta illud *Psal.* 33. Declina à malo (*non
solùm operationis, more Pharisaico; sed & lo-
cutionis & cogitationis, more Christiano*) &
fac bonum. *Vel etiam* iustitia generalis, idem
est, quod omnis perfectio Christiana, omnes
includens virtutes: aut omnium virtutum
imperans & ordinans actus ad suum finem, ac
ad bonum commune pluribus debitum. *Speci-
alis* iustitia, distincta scilicet ab alijs virtuti-
bus, est habitus constituens æqualitatem ad

alteram

alteram singularem personam. *Vel*, est virtu per quam rectificantur & ordinantur actu voluntatis ad commune bonum, singula personæ debitum: & hæc iustitia, est virtu cardinalis, cuius partes integrantes sunt dua *Altera* consistit in abstinere à faciendo malu proximo. *Altera* in facere bonum proxim debitum.

Partes subiectiuæ specialis iustitiæ sunt *dua* iustitia scilicet commutatiua, & iustitia distri butiua. *Commutatiua* iustitia, posita est in em ptionibus, venditionibus, commutationibus &c. *Distributiua* consistit, tum in distribuen dis præmijs, honoribus, & alijs bonis commu nibus ad æqualitatem, attenta ratione meri torum, & non personarum: tum in pœnarum inflictione. Et sic distributiua iustitia, distin guitur in *remuneratiuam*, quæ præmia distri buit; & in *punitiuam* quæ delicta castigat.

Partes potentiales, seu virtutes annexæ speciali iustitiæ sunt *nouem*, religio scilicet, pietas, obseruantia, veritas, gratitudo, vindi- catio, affabilitas, liberalitas, epicheia. *Religio* est virtus moralis, quæ inclinat hominem, vt Deo debitum cultum & honorem exhibeat. *Actiones seu actus* istius virtutis interiores, sunt deuotio & oratio: exteriores verò sunt, adoratio, sacrificium, votum, iuramentum, adiuratio, laus. *Deuotio* est actus paratæ vo- luntatis ad præstanda ea, quæ ad Dei cultum & gloriam spectant. *Oratio* est petitio decen-

n à Deo. *Adoratio* est, quâ non solùm men-
sed etiam externâ corporis significatione
o reuerentiam exhibemus. *Sacrificium* est
latio rei alicuius externæ, Deo religiosè
ta, quâ nos ipsius imperio subditos esse
ofitemur. *Votum* est promissio facta Deo de
quo bono. *Iuramentum* est assumptio diui-
nominis in alicuius rei testimonium. *Adiu-
ratio*, est inuocatio diuini nominis, quâ qué-
am deprecando aut compellendo, ad ali-
uid faciendum vel non faciendũ inducimus.
aus est assumptio diuini nominis in vocali
ntu. *Hinc nota*, quòd religio in præsenti ac-
pitur pro habitu virtuoso, & non pro statu
iquo, vel scilicet vniuersali, vel speciali
hristianorum fidelium, vbi hæc virtus exer-
etur, siue secundum legem præcepti, siue
onsilij, *Vt est* Religio Catholica, & Religio
linoritana, &c. in quâ ad inuicem vinculo
haritatis religati, Deo alligari debemus,
anquàm indeficienti principio, quo omnis
ostra actio dirigenda est. In hoc autem
iffert virtus religionis à virtutibus Theolo-
icis, & ab alijs moralibus: quia non versa-
ur circa Deum, vt materiam seu obiectum,
icut versantur virtutes Theologicæ, sed so-
ùm circa actus quibus Deus colitur, vt vlti-
nus finis. Vnde Deus colitur fide, spe, & cha-
itate, prout scilicet istæ virtutes imperio suo
ausant actũ religionis: & quia propinquiùs
ccedit Deo, cæteris virtutibus moralibus.

Porrò

Porrò religlio apud Latinos idem est qu
latria apud Græcos, à quâ differt dulia & h
perdulia in hunc modum: quia cultu latr
solum Deum adoramus propter eius excelle
tiam infinitam: duliæ verò, excellentes cre
turas; quæ scilicet excellentiam Dei compl
tè participant, vt sunt Sancti in gloria, int
quos excellentissima est & coniunctissim
Deo Beatissima V. M. & ideo soli debet
cultus hiperduliæ. Dum autem imaginib
Dei idem cultus exhibetur, qui & Deo;
imaginibus Sanctorum, idem qui & ipsis San
ctis: tunc non considerantur in seipsis, sed
ducunt nos in ipsum Deum, & in sanctos eiu
quos repræsentant. *Pietas* est virtus, qu
quis exhibet se beneuolum erga alios & sub
uenit miseris. *Obseruantia*, est virtus, pe
quam homines aliqua dignitate anteceden
tes, cultu ciuili & honore dignamur. *Gra
titudo*, est virtus, quâ ijs, qui de nobis bene
meriti sunt, gratias non solùm habemus &
agimus, sed etiam referimus cùm possumus.
Vindicatio, est virtus, per quam vis aut iniu-
ria, & omninò omne quod obfuturum est, de-
fendendo aut vlciscendo propulsatur: quæ
vindicatio vt sit recta, debet fieri per publicā
potestatem, seruatis omnibus iustitiæ modis
& terminis. *Veritas*, est virtus, quâ quis ver-
bis & factis talem se demonstrat, qualis in se
est. *Affabilitas*, est virtus, quâ quis in com-
muni consuetudine mediocriter, & vti decet

sic habet,

habet, studetque quantum potest omnibus
nignè obsequi. *Liberalitas*, est habitus qui
quærendis erogendisque pecunijs, seu ijs
æ pecunijs comparantur, decorem seruat.
scheia seu æquitas, est virtus, quæ facit,
ætermisso rigore iuris, amplectendum esse,
iod recta ratio dictat; & quod in tali casu
obabiliter faceret legislator vel prælatus si
esset.

Dicendum septimò, quod fortitudo dupli-
ter accipitur. *Primo* modo, pro robore seu
rtute corporali. *Secundo*, pro virtute ani-
i: & sic fortitudo est virtus generalis & spe-
alis. *Fortitudo* vt est virtus generalis, signi-
cat firmitatem animi in quouis bono ac ho-
esto proposito, seu stabilitatem animi in
uolibet opere virtuoso: quia secundum Phi-
sophum ad virtutem requiritur firmiter &
nmobiliter operari. *Vt autem* est virtus spe-
alis, ac vna ex cardinalibus, significat firmi-
item animi in aggrediendis & sustinendis
is, in quibus difficile est habere firmitatem,
hoc propter bonum virtutis: ac maximè in
ggrediendo bello & sustinendâ morte, siue
at contrapugnatio ex parte hominis, vt ac-
idit militibus; siue non fiat, vt accidit mar-
yribus, de quibus illud dicitur. Fortes facti
unt in bello, æquo & firmo animo aduersa &
psam mortem ferendo propter Christi fidem
c imitationem. Vnde opus ac munus forti-
udinis specialis, est moderari secundum re-

ctitudinem rationis, timorem & audaciam antequam scilicet venerit vel acciderit malũ iam autem superueniente vel accidente malo est moderari tristitiam ac mœrorem, ne ex nimia afflictione animi, aliquid indecori agatu

Fortitudinis partes integrales puta es magnanimitatem, fiduciam, securitatem, magnificentiam, patientiam, longanimitatem perseuerantiam, & constantiam. *Magnanimitas* est virtus ad opera magna & heroica i omni virtutum genere inclinans. *Fiducia* e virtus perficiens animum, vt sit promptus a aggrediendum opera ardua. *Securitas* est virtus, quæ sedat nimias anxietates & curas solicitas, quas timor concitare solet. *Magnificentia* est virtus inclinans animum ad rect faciendos magnos sumptus, vbi expedit. *Patientia* est virtus, quæ animum firmat aduersus tristitias, ne ab illis oppressus desinat al officio rectæ rationi consentaneo. *Longanimitas* est virtus, quæ perficit animum, vt moderatè ac sine anxietate expectet id, quod rationabiliter sperat & diu differtur. *Perseuerantia* est virtus, quæ facit animum in opere virtuoso permanere finaliter. *Constantia* es virtus, per quam animus in proposito honesto stabilis est.

Dicendum octauò, quòd temperantia, vt est virtus *generalis*, retrahit appetitum ab his, quæ ipsum contra dictamina rectæ rationis alliciunt; vel ab his, in quibus aliquam dele-

tionem inordinatam habere poteſt. Vt
ò dicitur virtus *ſpecialis*, ac vna ex cardi-
ibus, eſt habitus moderans delectationes
nis, in cibo, potu, & rebus venereis.
Partes temperantiæ ſpeciales integrales
it *duæ*, verecundia nimirum, & honeſtas:
enim officia habet temperantia, vtpotè
iendi turpia, & proſequendi decora: ad
am turpitudinis iuuat verecundia;ad amo-
n decoris, iuuat honeſtas.
Partes ſubiectiuæ ſunt *quatuor*, ſcilicet ab-
nentia, ſobrietas, caſtitas, & pudicitia:
ia temperantiæ *quadruplex* eſt materia,
otè delectatio circa cibum, potum, carnis
niunctionem, & circa oſcula. Vnde *abſti-*
ntia eſt virtus, quæ cupiditates ſeu delecta-
nes refrenat ciborum; & in ipſo vſu debi-
n moderationem conſtituit, valetudini &
ficijs perſonarum congruentem. *Sobrietas*
piditates & delectationes circa potum re-
enat, & ſe inebriare valenté moderatur; ne
r inebriationem ſanitas mentis lædatur, aut
mens notabiliter obtenebretur. *Caſtitas*
frenat cupiditates & delectationes venere-
, ne his homo vtatur contra præſcriptum
ctæ rationis: & hæc duplex eſt, *perfecta* ſci-
cet & *imperfecta*. Perfecta caſtitas eſt, quæ
omnibus venereis voluptatibus tam licitis
iàm illicitis perpetuò abſtinere proponit. Et
lis eſt virginitas, & caſtitas aſcetica. Imper-
cta eſt, quæ vel ad tempus proponit, vel tan-

tùm ab illicitis abstinet: & talis vocatur con-iugalis, cuius moderatio consistit in vsu debi-to, loco, modo, tempore, & fine. *Pudicitia* non est distincta à castitate: nam non est ca-stus, qui non abstinet ab osculis libidinosis.

Partes potentiales temperantiæ sunt *qua-tuor*, continentia scilicet, mansuetudo, cle-mentia, & modestia. *Continentia* hic non ac-cipitur pro castitate, vt plerumque in sac. scriptura & à sanctis Patribus accipi solet sed pro firmitate animi, seu pro firmo propo-sito continendi se in bono rationis contra im-pulsus concupiscentiæ, quibus ad voluptat carnis impellitur. *Mansuetudo* temperat ir, ne animus plus irascatur quàm oportet, cu vbi, & quando. *Clementia*, moderatur vindi-ctam seu externam punitionem, quantum iu-stitiæ ratio patitur. *Modestia* est virtus, qu quis mediocritatem seruat circa motus suo internos & externos; & omnem rerum sua-rum apparatum, intra mensuram sibi con-gruam coërcet.

ARTICVLVS VIII.

De gradibus virtutum asceticarum.

DIcendum est primò, quòd fides acquisit per studium asceticum, mediâ scilicet fide infusâ, tres habet gradus. *Primum*, ipsa con-stituit prima fides, quâ incipiens credit Deũ Deo, in Deum; propter se, & supra omnia *Secundum*, ipsa deinde secunda fides, quâ pro-

ficiens

ens credit Deum, Deo, & in Deum; pro-
er se, & supra omnia. *Tertium* fidei gradū
nstituit, nuda, pura ac excessiua fides, quâ
rfectus aliquis (alienatus nimirum ab om-
absoluto mysticorum, seu ab omni similitu-
ne abstracta creaturarum) purè ac nudè
edit Deum, Deo, & in Deum; propter se, &
pra omnia. *Vel etiam*, fides, quâ quis
racula Dei operatur, dum id sancta postulat
cessitas. *Vel item* fides, quæ habet magnum
siderium, omne genus persecutionis, aut cu-
suis diræ mortis sustinendi, propter sui
ædicationem & confessionem. *Hinc nota*
imò, quòd ascetæ non ita strictè accipiunt
imam fidem & secundam, sicut Theologi
ipturales, *id est*, sacræ Scripturæ interpre-
s: hi namq; per primam fidem intelligunt
sum habitum fidei infusum, qui cælitùs da-
r nouiter conuersis ab infidelitate; aut qui
nouo charitate formatur in animabus fide-
um per pœnitentiam à morte peccati re-
rgentium. *Vel aliàs*, scripturales per primā
dem, intelligunt primum fidei actum, in ali-
ua necessitatis ad Deum conuersione (*id est*,
ut ab infidelitate, aut ab iniquitate) internè
licitum. Per secundam verò fidem, intelli-
unt ipsius fidei formatæ conseruationē, no-
isque actibus elicitis ipsius augmentationē;
c per bonorum operum studium, illius con-
essionem & manifestationem. Ascetæ verò
er primam fidem, intelligunt ipsum infusæ

fidei vſum, exercitiũ, & continuum augmen-tum, ſeu ipſam fidem practicam & anagogicam in acquirendo. Per ſecundam verò fidem ijdem aſcetæ intelligere volunt, eandē fidem in eſſe acquiſito, *id eſt*, plenum ac intenſum fidei habitũ, ſtudio aſcetico comparatum : at quoque intelligunt magnam myſteriorum fidei intelligentiam acquiſitam; & vſum eadem myſteria ordinariè contemplandi, explicandi & prædicandi.

Nota ſecundò, quòd fidem puram ac nudam huius tertij gradus, habet aliquis ipſo actu dum mens eius, actibus contemplationis extraordinariæ (*id eſt*, actibus ecſtaticis, ſeu myſticis deſideriorum ardoribus) ſurſum, ſupra omnem intelligentiam diuinorum agitur (vtpotè ſupra æternas architypias. *id eſt*, ſupra rationes exemplares omnium creaturarum, & fidei myſteriorum, quæ in Deo ſunt quarum intellectuali inſpectione, Deum ac eius myſteria cognoſcimus, ordinarièque contẽplamur; quibus aliàs nihil diuinius oculis intellectualibus intuemur) & in caligine incomprehenſibilitatis Dei conſtitutâ, ipſi radio diuino exemplaris fidei infigitur : vbi credit Deum (*id eſt*, videt Deum per fidem eandem, omninò incircumuelatum, ſimilitudinibus videlicet exiſtentium & non exiſtentium) credit Deo, & in Deum, & hoc purè propter Deũ (non autem iam, ſicut fit communiter, propter miracula, teſtimonium ſacræ Scripturæ,

&

uctoritatem Ecclesiæ) & supra omnia. *pu-*
supra omnia documenta mysteriorum fidej
quisitæ, & supra omnia principia per se
ta.

Nota tertiò, quòd fides miraculorum, aut
nnia impetrans (de qua *Mar.* 11. Habete
lem Dei: Amen dico vobis, quia quicunque
xerit huic monti: Tollere, & mittere in
are, & non hæsitauerit in corde suo, sed
ediderit, quia quodcunque dixerit fiat, fiet
. Propterea dico vobis, omnia quæcunque
antes petitis, credite, quia accipietis & e-
eniet vobis) complectitur spem, charitatem
omnem fiduciam; & excludit omnem hæ-
tationem & temeritatem. Cùm autem Apo-
olus dicit 1. *Cor.* 13. Etsi habuero fidem, ita
t montes transferam, nihil sum. Non est in-
elligendum, quasi fides miraculorum, aut
npetratoria omnium, in sensu composito
ossit esse sine charitate; quia peccatores
Deus non exaudit, nisi in sensu diuiso: nam
otest quis post patrata miracula perdere
haritatem, & fidem retinere informem, cum
qua nihil est coram Deo, seu nullius pretij ac
æstimationis. *Vel* vult Apostolus hæc verba
intelligi conditionatè, vt sit sensus. Si fides
miraculorum esse posset sine charitate, nihil
per se prodesset ad salutem. *Vel* si quis velit
intelligere Apost. loqui absolutè, ac tenuerit
intelligere Apost. loqui absolutè, ac tenuerit
in sensu composito, posse aliquem habere fidē
miraculorum, aut omnium impetratoriam

 sine

ſine charitate, hoc puta concedi poteſt antecedenter, ſed non comitanter. *Exempli causâ* Si quis habens peccatum mortale, ac videns periclitari Eccleſiam Dei, ſubitò erigeret ſe in talem fidem, quòd pro defenſione fidei Catholicæ, aut vtilitate fidelium ſpirituali magnâ, vellet Deus per ſe patrare miraculum talis fides antecedenter, *id eſt*, ex opere operantis, nihil prodeſt ad ſalutem, quia ei charitas deeſt: ſed comitanter, *id eſt*, ex opere operato, prodeſt; quia in illa eleuatione mentis, mox diuinitùs iuſtitiâ donatur ac formatur. *Fiducia*, vel aliàs confidentia, alia eſt fidei, *alia* ſpei *alia* charitatis; & differt *primò* à fide, ſpe, & charitate, tanquam effectus à cauſa, particulare à generali, & probabile ab infallibili. Vnde fides *dicit*, Deus eſt omnipotens, ſapiens verax, bonus; ac proinde poteſt, ac vult nobis quaſi filijs ſuis omnia facere ac donare, ſicut promiſit, quæcunq; petierimus ab eo iuxta eius voluntatem. Fiducia verò fidei (quæ eſt quædam credulitas ſeu perſuaſio obtinendi id, quod petimus) *dicit*. Quod oro fieri, probabiliter puto illud eſſe ſecundum voluntatem Dei; ac proinde confido illud mihi dari à Deo, qui ſicut ſeipſum negare nequit, ita nec promiſſa ſua violare. Spes *dicit*: Deus omnia quæ dare nobis promiſit, dabit; ſi fecerimus ea quæ præcipit. Fiducia ſpei *dicit*. Hoc dare promiſit, & ego facio quod præcipit. Igitur hoc mihi dabit. Charitas *dicit*.

Amo

no Deum ſuper omnia, propter ſe, in ſe, & undum ſe. Fiducia charitatis *dicit.* Amo um ſupra hoc mihi charum, & ſupra hoc hoc, &c. propter ſe, in ſe, & ſecundum ſe. cundò, fiducia differt à fide, ſpe, & charita- in eo, quòd fides, ſpes, & charitas rectè a- iciunt Deum; fiducia verò, reflexè. Vnde les *dicit:* Credo Deum, Deo, & in Deum. ducia verò, Credo ſeu fido me benè ac in- llibiliter credere, propter quod libenter pono vitam. Spes *dicit.* Spero veniam, ratiam, & gloriam. Fiducia ſpei *dicit,* fido e benè ſperare, & omnes conditiones ſpei abere. Charitas *dicit:* Amo Deum ſupra mnia, propter ſe, in ſe, & ſecundum ſe; & roximum propter Deum, in Deo, & ſecun- lum Deum. Fiducia charitatis *dicit,* fido me ſſe in gratia Dei, ſeu fido me verè Deum ac proximum amare, & quod me verè diligat Deus, iuxta illud *Prou.* 8. Ego diligentes me diligo.

Tertiò, fiducia differt à fide, ſpe, & chari- tate, *quaſi* gratia ſenſibilis à gratia habituali, ſeu iuſtificante; *Vel quaſi* deuotio accidenta- lis, à deuotione ſubſtantiali: *Vel quaſi* ſpiritus tranſiens à ſpiritu permanente. *Vnde* fiducia, eſt quaſi fides, ſpes, & charitas affectuoſa, in- tenſa, & experimentalis, ex Deo concepta, & in Deum erecta; quæ abeſſe poteſt abſque ha- bitus fidei, ſpei, & charitatis corruptione ac deformatione. *Vel* fiducia eſt ipſe feruor, nec

non constans & secura fidei, spei, & charitatis audacia: aut etiam quædam affectio suauis, fortis, & prudens, mentem in Deum eleuans, & in illo quiescere faciens. *Hinc patet*, duplicem esse fiduciam seu confidentiam, *vtpotè*, acquisitam & infusam: acquisita quidnam sit, iam constat: infusa verò confidentia, nihil aliud est, quàm instinctus diuinus, quo exhilaratur anima ob quandam certitudinem inspiratam, quod propter merita præsentia sit Deo, cui innititur grata ac dilecta. Ex his, passim habetur confidentia mixta seu composita, *id est*, partim acquisita, partim infusa. *Hinc deinde* est, quod fiduciam tria promouent: *primò*, eorum quæ in Deo sunt consideratio, vtpotè bonitatis, veracitatis, &c. *Secundò*, instinctus Dei, per quem Deus orantes animat, & quodammodo promittit se daturum id, ad quod petendum eos impellit ac instignat: *aut quoque*, infusio Dei gratuita & suauis, mentē illustrans, exhilarans, inflammans, eleuans, &c. *Tertiò* cordis seu conscientiæ nostræ testificatio, iuxta illud 1. *Ioan.* 3. Si cor nostrū non reprehendit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo facimus. *Hinc tandem dicendum*, duo esse quæ fiduciam depriment: *primum* est hæsitatio, *secundum* verò temeritas. Hæsitatio fidei, est infidelitas; qui enim pertinaciter dubitat in fide, est infidelis,

hæreticus: hæsitatio spei, est desperatio, tim inchoata: hæsitatio charitatis est acedia, consequenter mentis quædam à Deo auer-. Hæsitatio fiduciæ fidei, est credulitas seu inio ac persuasio non obtinendi id, quod timus, pro fundamento habens deuotionis piditatem: hæsitatio fiduciæ spei, est quædã ibitatio de petita re obtinenda; ac de suis eritis diffidentia, ex animi pusillanimitate oueniens: hæsitatio fiduciæ charitatis, est uædam mentis perturbatio, ex ariditate ac ccitate spirituali ortum habens; aut ex pecatis venialibus commissis, ac ipsis scrupulis cquisitis nascens. Temeritas (quæ fundaentum habet ignorantiam sui) idem est, quod animi audacia, præsumptio, inconsideantia, præcipitatio, reique non præmeditatæ pprobatio ac susceptio. *Vnde* concludendum est: si cor nostrum non reprehendit nos (vtpotè de hæsitatione, quæ est defectus seu vnũ extremum confidentiæ: & de temeritate, quæ est excessus ac alterum extremum eiusdẽ confidentiæ) fiduciam habemus ad Deum: & eo maiorem ac perfectiorẽ, quo etiam maior ac perfectior inest nobis fides, spes, & charitas.

Dicendum secundò, quòd spes acquisita, seu studio ascetico per actus frequentatos comparata, tres habet gradus. *Primus* est, quando quis habet primam spem in Deo, quâ sperat primam veniam, primam gratiam, & primam gloriam. *Secundus* est, quando quis

habet secundam spem in Deo, quâ sperat secundam veniam, gratiam, & gloriam. *Tertius* spei gradus est, quando quis excessu spei perfectè Deo vnitus, sperat se statim esse cum Christo post mortem, ac in æterna gloria cum eo gaudere. *Nota*, quòd scripturales Theologi, per spem *primam*, intelligunt, vel ipsum habitum spei nouiter conuersis infusum; vel actum spei primum, vtpote ex potentia naturali cum Dei auxilio speciali elicitum: per *secundam* spem, intelligunt infusæ spei conseruationem, ac pluribus actibus elicitis illius augmentum: similiter per *primam* veniam, mortalis culpæ intelligunt remissionem: & per *secundam* relaxationem ac diminutionem pœnæ, aut quoque quotidianorum indulgentiam venialium peccatorum: per *primam* gratiam, intelligunt gratiam Dei, impium iustificantem, & gratum Deo reddentem; & per *secundam*, quemlibet iusti in hoc dono profectum, seu quodlibet gratiæ augmentum: per *primam* gloriam, intelligunt gloriam, quæ datur infantibus baptizatis propter sola Christi merita, & adultis modò primum in articulo mortis verè pœnitentibus; per *secundam*, quæ datur, multa bona in charitate & ex charitate operantibus. *Asceta* verò, per *primam* spem intelligunt ipsum vsum & profectū spei continuum; & per secundam, ipsum spei habitum in esse acquisito, seu spem completam ac satis intensam. *Primam* veniam (secundum asce-

tas)

habent, qui purgantur à peccatis morta-
s; & pugnant contra motus secundò se-
dos passionum suarum, sicut faciunt inci-
ntes: & *secundam*, qui purgantur à pecca-
venialibus ex quadam malitia seu ex indu-
ia prouenientibus; & pugnant contra pri-
os motus sensualitatis seu vitiorum, sicut
ciunt proficientes. *Prima* gratia & *prima*
oria, datur illis (iuxta ascetas) qui stabiliter
ruant mandata Dei ex charitate: *secunda*
erò, qui seruant Christi consilia, ac virtuti-
us perfectè insistunt.

Dicendum tertiò, quòd charitas ascetica,
eu studio ascetico acquisita, tres habet gra-
lus. *Primus* consistit in prima charitate, quâ
ncipiens diligit Deum, propter se, in se, & se-
cundum se; & proximum suum sicut seipsum.
puta, propter Deum, in Deo, & secundum
Deum. *Secundus* consistit in secunda charita-
te, quâ proficiens diligit Deum, propter se, in
se, & secundum se, ac proximum, &c. *Tertius*
consistit in charitate, quâ perfectus diligit
Deum & proximum excessiuè: seu, quâ in ip-
sum Deum excedit, secundũ practicam, aut e-
tiam & anagogicã ecstasim. *Nota*, quòd scri-
pturales, per *primam* charitatem, intelligunt
ipsum habitum charitatis nouiter conuerso
infusum, aut etiam primum actum, vtpotè ex
potentia naturali diuinitùs specialiter adiutâ
elicitum; per *secundam* verò, conseruationẽ,
profectum, & augmentum charitatis.

Ascetæ verò, per *primam* charitatem intelligunt, tam ipsam charitatem infusam, ac vsum eius primum, quàm omnes alias virtutes cum primo earum vsu (*Vtpotè*, obedientiam, paupertatem, castitatem, humilitatem, patientiam, prudentiam, temperantiam, iustitiã, & fortitudinem) quæ naturâ suâ ad charitatem, tanquam dispositiones vel proprietates ad formam, pertinent; & quarum primis actibus, charitas, instante malâ occasione ac irruente tentatione, à peccatis mortalibus defenditur, (*Vtpotè* à mortali inobedientia, proprietate, imprudentiâ, impatientiâ, incontinentiâ, &c.) ac in sua honestate & in amicitia Dei conseruatur. Per *secundam* charitatem, ijdem ascetæ intelligunt, ipsum plenum habitum charitatis meritoriè acquisitum; seu charitatem in esse acquisito, *Vtpotè*, intensam, ac vsu continuo roboratam, & aliarum virtutum habitibus exornatam, omniumque vitiorum ac passionum victricem.

Nota deinde, quòd primus vsus charitatis ac aliarũ virtutum, vel alias primi earum actus, illi dicuntur: quibus incipientes superant suarum passionum prauos habitus, ac vehementes ad pristina peccata mortalia propensiones compescunt, & omnem transcurrunt vitæ spiritualis difficultatem. *Secundus* vsus, vel secundi actus charitatis, ac aliarum virtutum asceticarum illi sunt: quibus proficientes, reliquas suarum passionum inordinationes,

Vana

aq́; ac terrena deſideria prorſus extingue-
borant, & contendunt; ac ipſa etiam pec-
venialia, ea præcipuè, quæ ex animi ad-
ione ad temporalia oriuntur, quæque ani-
quietem turbant & puritatem maculant,
rſus excludunt: nec non, quibus charita-
n ipſam depurant, roborant, & exor-
nt, ac alias virtutes multiplicant & augent.
rtius charitatis ac aliarum virtutum vſus,
tertij actus virtutum aſceticarum illi ſunt:
ibus perfecti, iam penitùs ignorantes vitia,
u rarò iam ſentientes primos motus ſenſua-
atis, in ipſum feſtinè transferuntur Deum.

Dicendum quartò, quòd omnes aſceticæ
irtutes ad exemplũ charitatis, tres gradus ha-
ere volunt, *vtpotè* diſpoſitionem, habitum,
t exceſſum. Diſpoſitio propriè ac ſtrictè con-
iderata, ſeu diſpoſitio vt diſpoſitio, non eſt
liquid aſceticæ virtutis, aut aliquis eius gra-
lus; ſed largè accepta, ſignificat initium ac
rimum gradum eius, & eſt triplex: *Primam*
diſpoſitionem conſtituit ipſa virtus diuina,
quâ diſponuntur ac facilitantur potentiæ ra-
tionalis animæ, ad eliciendos actus virtuoſos,
vtpotè rectæ rationi ac ipſi fidei, ſpei, & cha-
ritati conformes. *Altera* diſpoſitio conſiſtit
in amotione omnium impedimentorum ac-
quirendæ virtutis, vt eſt cura huius ſæculi, fa-
miliaritas cum diſſolutis, &c. *Tertium* conſti-
tuit ipſe conflictus & congreſſus liberi arbi-
trij cum vitijs, ſeu prima reſiſtentia prauis

motibus: via enim ad virtutes acquirenda non alia est, quàm ipsa vitijs resistentia; qua semper prima dicitur, quousque cum vitiori motibus secundò secundis pugnat; vel quousque sui laboris difficultatem, per vsum continuum non conuertit in facilitatem: talis autem dispositio, iam est aliquid acquisitæ virtutis ac habitus eius.

Habitus, vt constituat secundum gradum virtutis, proficientibus deseruientem, tria adferre debet: *Vtpotè*, facilitatem spiritualis laboris; ad quam per actus virtuosos frequenter elicitos & imperatos, ac diutinam assuetudinem, deuenitur: *deinde* illuminationem practicam, seu intelligentiam fidei mysteriorum, ac eorum quæ ad fidem spectant affectuosam cognitionem; quæ continuo asceticæ meditationis exertitio, & iugi virtutum studio, cælitùs donatur: *tandem* gustum seu suauitatem, vtpotè maturescentis virtutis; ex iugi imitatione Christi, & passionis eius piâ consideratione scaturientem. Hic status virtutis, est proprius ordinariæ contemplationi vacantium: & aliquando diuidi solet, ita, vt facilitas secundum virtutis gradum; & suauitas tertium constituat.

Excessus virtutis in bonam & malam partẽ accipitur: in malam partem acceptus, significat alterum virtutis extremum, sicut & defectus primum: inter duo enim vitia, vtpotè defectum & excessum, virtus medium habet

locum

um;cuius rei est exemplum in liberalitate,
e est media inter auaritiam & prodigalita-
n. In bonam verò partem acceptus, tertiũ
tutis gradum perfectis deseruientem con-
uit. Præsens autem excessus virtutis, con-
git alicui,dum per continuum ac diutinum
dium virtutum, ita alienatur ab amore,
luntate, & iudicio proprio; vt deueniens
quandam vitiorum ignorationem, suauis-
nè impellatur ad excellentes quosdam &
roicos virtutum actus, tum Deo ipsi gra-
ssimos, tum alijs hominibus admirabiles:
i *Voluntas* eius nimis inflammata, magno
: cæco quodam affectu fertur in suum opus,
onec compleat illud; ita, vt nullo auocari
ossit proprio incommodo: *intellectus* etiam
d illud obiectum applicatus, aliud non co-
itat, non æstimat, non apprehendit, nisi ip-
um Dei beneplacitum, nisi imitationẽ Chri-
ti ac sanctorum eius, nisi honestatem, excel-
entiam, ac meritum virtutis: *memoria* quo-
ue in sui profundo,cum sola non nisi virtute
cõmoratur & deambulat: ac *tandem* quælibet
nimæ illius vis corporalis, circa illud opus,
sic tenetur occupata; vt nihil aliud quàm vir-
tuti consentaneum videre, audire, loqui, &
agere videatur. Huiusmodi fuit virtutis exer-
citium Patriarchæ Abraham, qui accepto
Dei præcepto, vt suum immolaret filium, ni-
hil aliud apprehendit, quàm citò obediendi
voci diuinæ, ac voluntatem Dei adimplendi.

Talis

Talis fuit charitas Moyſis & Pauli, quorum alter propriæ ſalutis oblitus, deleri de libro vitæ voluit; & alter anathema eſſe cupiuit pro fratribus ſuis. Similis fuit caſtitas S. Benedicti, quam dum tuetur, nihil cogitat de vitæ periculo, ac valetudinis diſcrimine; nihil æſtimat acutiſſimis ſpinarum aculeis dilacerari corpus, ſanguineque perfundi; ſed in eius toto affectu, toto intellectu, totâ memoriâ, & in omnibus ſenſibus, vna ſolummodò caſtitatis ſpecies verſatur; ita, vt ad cætera omnia cæcus, ſurdus, & inſenſibilis ſit. Non diſpar etiam fuit paupertatis deſiderium in S. P. Franciſco, & amor aliarum virtutum in alijs ſanctis: quibus dum daretur vel tuendæ, vel augendæ virtutis occaſio; nullam famæ, honoris, aut dignitatis retinendæ, nullam commodorum proprij corporis, nullam denique etiam ipſius vitæ conſeruandæ rationem ducebant.

Dicendum quintò, quòd eædem virtutes aſceticæ in communi conſideratæ, exemplo virtutum philoſophicarum, in tres deinde gradus ſeu ſtatus diuidi poſſunt. Antiqui enim morales Philoſophi virtutum capitalium ſeu cardinalium (*vtpote* prudentiæ, iuſtitiæ, temperantiæ, & fortitudinis) tria genera ſeu tres gradus conſtituebant; *primi* generis dici volebant politicas, *alterius* purgatorias, *tertij* virtutes purgati animi; his ſuperaddebant virtutes exemplares, quas in ſola mente diuina

eſſe

docebant, à quibus omnia genera virtu- n in nos defluunt. *Per politicas* (vt ipsi aie- nt) instruitur homo, quomodo iuxta di- men rectæ rationis seipsum honestè regat, suas passiones moderetur; & quomodo se dinatè respectu aliorum habeat: sic autem habet, si parentes veneratur, liberos amat, oximos diligit, reipublicæ consulit, ciues u subditos benè gubernat. *Per* purgatorias, questratur homo à rerum publicarum acti- is, & expurgatur à contagione passionum vitiorum, constituiturque capax contem- lationis diuinorum. *Per* virtutes purgati nimi, quiescit homo ab omni passionum ac tiorum perturbatione, rarò iam sentiens notus prauos in se consurgentes; & in æter- is defigitur. Ecce quam sublimiter Philoso- hi per studium suæ moralis disciplinæ in Deum eleuabantur; verùm non sicuti sufficit d meritum vitæ æternæ apprehendendum, ò quòd fide illius diuinâ, ac verâ charitate, carerent.

Ascetæ quoque insistendo vestigijs Philo- ophorum, tres status virtutum capitalium accomodant tribus statibus spiritualium, *Gr- potè* politicas statui incipientium, purgato- rias statui proficientium, & purgati animi sta- tui perfectorum. *Hinc* asceticæ prudentiæ *primum* gradum aliquis habet, dum omnia quæ cogitat, loquitur, & operatur, ad supe- rioris rationis normam dirigit. *Secundum*, quan-

quando mundum istum, & omnia quæ in e sunt, comparatione diuinorum despicit. *Ter tium*, quando diuina, quasi iam nihil aliu sit, aut quasi nihil iam aliud nouerit, simpli citer intuetur. Iustitiæ *primus* gradus est, se ipsum ab omni iniquitate custodire, & cum omnibus pacificè conuersari. *Secundus*, sen sualitatem spiritui subiugare, & ipsum spiri tum in æterna directè erigere. *Tertius* est cum diuinâ mente perpetuo fœdere sociari. Temperantiæ *primus* gradus est, nihil pœnitendum appetere, & in nullo legem moderationis excedere; fugiendo videlicet in quolibet vsu rerum temporalium, excessum & defectum. *Secundus* est, omnia quæ corporis vsus requirit, relinquere, in quantum natura patitur; & seipsum plenè abnegare. *Tertius* est, mentem cupiditatibus terrenis expeditã in æternis figere. Fortitudinis *primus* gradus est, quando quis bonum operando, aut aliorũ vtilitati seruiendo; animum supra periculi metum erigit, nihilque timet, nisi turpia. *Secundus* est, nullo incursu aduersitatis frangi ac deijci; nec aliquo prosperitatis blandimento eleuari; ac ad æterna perseueranter anhelare. *Tertius* est, expeditam mentem ab omnibus passionibus, infigere diuinis.

Dicendum sextò. quòd sicut triplices actus ac officia cuiuslibet virtutis sunt: *primò* purgare, & custodire, conseruareque animam à peccatis mortalibus; ac defendere eam à qui-

is tentationum incursibus: *secundò* illu-
are, aut exornare eam cognitione suiip-
, ac intelligentiâ mysteriorum fidei; & in
oriâ vitiorum constituere: ac tandem *ter-*
quiescentem Deo reddere vnitam. Ita
s sunt gradus victoriæ cuiusque vitij: *Pri-*
s est, quando actibus virtutum ita compe-
ntur motus secundò secundi; vt nihil pos-
t ad Dei amicitiam, seu charitatem labe-
tandam. *Secundus* est, quando sic coërcen-
: motus vitiorum secundò primi, vt ne qui-
m ad veniales lapsus ita crebrò ac facilè
entem impellant. *Tertius* est, quando om-
s eorum motus ita comprimuntur, vt vix
igua eorum vestigia remaneant; quod si
quando leues eorum pulsus sentiuntur, sta-
n absque labore sedantur.

ARTICVLVS IX.

e modo impugnandi & mortificandi vitia, ac virtutes asceticas acquirendi, augendi, & conseruandi.

MOdus impugnandi & extirpandi vitia, ac virtutes asceticas acquirendi & augendi,
lis est. *Primò* vt vniuscuiusque vitij & vir-
tis, cognitio intellectualis, ex lectionibus
brorum spiritualium, aut ex doctrina spiri-
ualis alicuius magistri habeatur; quid nimi-
ùm sit, & quos gradus habeat, quidque vitiũ
ali, & quid virtus boni afferat: nam D.
hrysostomus ait, quòd præcedere debet sci-

entia, virtutis cultum; quia nemo potest fideliter appetere, quod ignorat: & malum, nisi cognitum sit, non timetur. *Secundò* persæpe institui debet feruens oratio ad Deum, pro gratiâ eius præueniente, ac excitante voluntatem nostram ad odium vitiorum, & ad amorem virtutum: nec non, pro auxilio eius concomitante, adiuuante, & corroborante vires nostras, ad fortiter & perseueranter pugnandum contra vitia, & laborandum fideliter ac diligenter pro virtutibus acquirendis; nam hoc ipsum, à nobismetipsis habere non possumus, nisi à Deo. Vnde *S. Amb.* Non est potestatis nostræ desiderare, sed gratiæ Dei. Et *S. Aug.* Nostrum est velle, sed voluntas ipsa, & admonetur vt surgat, & sanatur vt valeat, & dilatatur vt capiat, & impletur vt habeat. *Tertiò*, voluntas nostra pigra ac desidiosa, stimulis rationum spiritualium, & considerationum piarum pulsanda ac excitanda est, ad magnam vitij abominationem concipiendam, & ad virtutis desiderium vehemens accendendum; vt inde alacris, audax, ac fortis euadat ad pugnandum contra vitium, assiduaque, anxia, ac solicita hoc ipso reddatur pro virtute acquirenda; nec non, vt facile illi sit supra omnem cuiusuis laboris ac difficultatis timorem sese erigere, sua videlicet proposita firma debilitare adnitentem. *Quartò*, cessandum est ab operibus vitiorum, & in actionibus virtutum sese exercendum; tam enim de-

suc-

ado habitum tollit, quàm assuetudo con-
at & auget. Quemadmodùm autem ope-
ones seu actiones vitiorum solent esse tum
rnæ, tum externæ; seu, cordis, signi, oris,
xecutionis, vt clarè demonstratum est in
culo quinto & sexto : ita etiam & vir-
um.

Exercetur itaque actio virtutis *in corde*,
& in memoriâ, intellectu. & voluntate :
n memoria nihil tam libenter cogitat,
m virtutem, *id est*, quàm obedire, humi-
i, patienter iniuriam ferre, &c. cùm intel-
us nihil diligentiùs considerat, quàm vir-
s vtilitatem, voluptatem, & honestatem :
n voluntas nihil ardentiùs appetit, quàm
tutis acquisitionem, conseruationem &
ltiplicationem ; ac in nullo magis delecta-
saltim appretiatiuè si non intensiuè, quàm
virtute, ac eius disciplinâ & studio. Vnde
posita sua creberrime renouat; ac optimis
olutionibus, & continuo aspectu Christi
magistri, qui est exemplar virtutum, imi-
ioneque sanctorum eius, à quibusuis diffi-
tatibus illa protegit & firmat. *In signo* ope-
io virtutis, est ipsa compositio vultus deco-
, benignus oculorum aspectus, linguæ mo-
sta & circumspecta locutio, ac omnium
embrorum religiosa mortificatio : necnon
niliaritas cum viris spiritualibus, lectiones
rorum spiritualium; fuga vaniloquij, otij,
auiæ, & malæ societatis; correptionũ quoq;
grato

grato beneuoloque animo susceptio, cum s
videlicet emendatione. *In Verbo* actio virtut
est, cùm quis sanctis ac pijs assuescit coll
quijs. Vnde *F. Masseus* quendam admone
dixit: quòd ille, qui libenter de moribus m
lis aliorum loquitur, si ipse bonus est, citò fi
malus; si verò est malus, inde mox peior eu
det: qui autem bona & sancta libenti anim
narrare, & loqui consueuit; si ipse malus e
citò fiet bonus; si verò bonus est, mox adh
meliorabitur. *Vel*, cùm quis mente in Deu
erectâ, crebris acclamationibus gratulatur;
benedicit virtutibus; vitijs autem maledici
tam nimirùm in communi, quàm in partic
lari. *Vel*, cùm quis de seipso loquitur submi
sè, & de alijs honorificè; ac in familiari co
loquio iudicium suum postponit alieno.
opere actio virtutis, est ipsa externa bonoru
operatio, *nec non* humiliatio, obeditio, iniur
perpessio, possessionũ temporaliũ pauperib
distributio, &c.

Quintò, vt dum ipso actu declinatur viti
ac opus virtutis exercetur, id fiat necesse e
bona intentione, debito modo, & recto ord
ne. *Intentionem* quippè hocce studium, requ
rit bonam, castam & rectam, quæ nimirum fi
nem sibi statuit ipsam virtutis (quam cupi
mus) honestatem obiectiuam, ipsam D
gloriam, ipsum nostri spiritualem profectum
ac ipsum Deo magis placere: nam qui actio
nes virtutum absque vlla prouidentia animi

que

e deſignatione (*id eſt*, ſine recta intentione
uali) operatur, iuxta communem doctri-
n magiſtrorum ſpiritualium non acquirit
tutem, ſeu virtutis habitum : quia non per
us virtutis materiales, ſed per formales,
itus conſtituitur. *Modum* autem debitum
iuſmodi ſtudium habet, quando actiones
tutum fiunt in charitate & ex charitate,
otè feruenti : nam virtutes actibus remiſ-
non creſcunt, quamuis conſeruentur. Vn-
eſt, quòd tepidi ac negligentes pigrique re-
ioſi, nunquam poſſident plenas virtutes.
dinem rectum ſeruat quis, huic nimirum
dictus exercitationi, dum congruo tempo-
& loco opportuno, iuxta præſcriptum vo-
ionis propriæ, actiones virtutum exequi-
r, minimas earum non contemnendo. *Vel*,
m in bello vitiorum & in ſtudio virtutum
at confuſionem: non vitaret autem quis
nfuſionem, ſi vno ac eodem tempore ſimul
nibus vitijs indiceret bellum, vtpotè of-
nſiuum (ſecus dicendum eſt de bello defen-
o) quia aliàs, iuxta patrum doctrinam ſpi-
ualium, non niſi aduerſus vnum quodpiam
rticulare (præſertim verò, quod nos magis
feſtat, vel alios magis offendit) peculiariter
offenſiuè pugnandum eſt; ne fortè laboris
ultitudine fatigatus animus, aliquando defi-
it. Similiter propter eandem rationem, non
nnes ſimul virtutes exercendæ ſunt, ſed ſin-
llatim, quarum per ſingulas ſeptimanas ſtu-

dium distribui debet: nam potentia nostra cùm sit infirma, non potest simul pluribus benè intendere. Illa autem virtus eo tempore exercenda est, cuius vitium contrarium expugnatur. *Sextò*, examen particulare saltim duabus vicibus in die, proficere cupientem, facere necesse est, (quod quidem incorporari potest exercitio conscientiæ quotidiano, seu recollectioni tam matutinæ, quàm vespertinæ, dum aliud tempus commodum non habetur) an videlicet statim ab ipso initio primis motibus illius vitij restiterit, vel non; an actibus virtutis contrariæ, illos vitij motus fortiter expugnauerit, vel languidè; an proposita sua de vitio minuendo & virtute augendo obseruauerit & custodierit, vel non; an occasiones virtutis exercendæ & vitij mortificandi neglexerit ac omiserit, vel non; quonam quoque modo se habuerit cum virtute secundum voluntatem, rationem, & sensualitatem: sæpè enim accidit vitium esse in ratione, dum est virtus in voluntate; & dum est virtus in ratione, vitium esse in voluntate; & dum est virtus in voluntate & ratione, adhuc vitium esse in sensualitate. *Exempli causâ*: amplectitur quis voluntate virtutem, obedientiam videlicet bonâ intentione implendo, patientiam in aduersis seruando, &c. sed hoc ipsum actu intellectûs non probat: quia præcipientem superiorem (cui omnino parere vult) iudicat esse indiscretum, inhumanum, &

&

um qui sibi aduersatur iudicat iniustum, ressorem, &c. *Iterum*, iudicat aliquis re- actu suæ rationis, omninò sibi esse bonũ, c iniuriam pati, huiusque virtutis opus lere, &c. sed deliberatâ voluntate, id ip- hâc vice detestatur. *Porro*, potest quis egare voluntatem, & rationem seu iudi- m sui intellectus subdere superioribus, in equiumque virtutis captiuare spiritum; adhuc sensualitate reluctante, ex qua mo- tristitiæ, indignationis, tædij, desperatio- , abominationis, odij, & alij similes, contra iplinam spiritualem non rarò consurgere nt. *Vnde*, dum se aliquis animaduertit tibus vitij tardè restitisse; *vel* actus virtutis trariæ, languidè exercuisse; *vel* certè in quod peccatum illius vitij quod oppugnat, n defectum virtutis cuius morem gerit, in- isse: tunc seipsum reprehendat, pœnam exteriorem vitio proportionatam impo- , Deum pro venia humillimè exoret, pro- sita sua coram illo constantissimè renouet, luntatem considerationibus pijs & resolu- nibus sanctis confirmet, de viribus proprijs speret, & in solo Dei auxilio omnem suam m ac fiduciam firmiter collocare studeat: sic de vitio triumphabit, ac de possessione tutis gloriabitur.

DISTINCTIO III.

De tertio statu spiritualium.

ARTICVLVS I.
De diuisione perfectionis.

PErfectio hominis, *alia* habetur naturali *alia* supernaturalis. Naturalis, *vel* est ent tatiua, *vel* essentialis, *vel* accidentalis. Perf ctione *entitatiuâ*, omnis homo perfectus e (siue scilicet claudus, siue cæcus, siue surdu siue phreneticus: hoc enim non facit, vt n sit verum ens) sicut & omnia opera Dei perf cta sunt, iuxta illud *Deut.* 37. Dei perfec sunt opera, & omnes viæ eius iudicia. H autem perfectio, idem est quod bonitas nat ralis, seu integritas ipsius entis particular *Essentiali* perfectione homo perfectus dicit in quantum est animal rationale, ac pollet bero arbitrio; hoc enim facit, vt ei nihil de vt verus homo sit, verámque habeat natura humanam. Perfectione *accidentali* homo p fectus habetur: & hoc, vel ratione alicui proprietatis corporalis, *vt est* rubedo, alb do, & nigredo faciei: hoc modo Æthiops perfectè niger. *Vel* ratione alicuius qualita spiritualis, *vt est* sapientia, intellectus, scie tia, prudentia, ars in intellectu; & in volu tate fortitudo, iustitia, &c. Hâc perfectio perfectus est aliquis Philosophus, iudex, n les, medicus, artifex, &c. Perfectio *superna turalis* (ad quam viribus naturæ nemo veni potest, nisi supernaturali auxilio Dei adiutu vel aliàs, Christiana & gratuita (de qua

illud

illud *Matth.* 5. Estote perfecti, sicut & Pater
ver cælestis perfectus est. Non quidem per-
fectione æqualitatis, sed imitationis) *alia* est
inchoata, *alia* completa.

Perfectione *inchoatâ* perfectus est, qui in
baptismo, vel in primâ conuersione, gratiam
sanctificantem cælitùs accipiens, deinceps
spiritualiter viuere intendit, ac ex inimico
perfectus fit Dei amicus. Et hanc ob causam
S. Paulus (*Rom.* 1. Et 1. *Cor.* 1. *& passim in
suis Epistolis*) fideles vocat sanctos, *id est* per-
fectos: hæc enim duo idem sunt, sanctitas &
perfectio.

Perfectio completa, *vel* est completa secun-
dum quid, *vel* completa absolutè. Perfectione
completâ secundum quid, perfectus aliquis
dicitur, dum est in actu perfecto alicuius sin-
gularis virtutis: vel in aliquo exercitio eorũ,
quæ ad virtutem seu perfectionem spectant.
Hoc pacto perfectus dicitur patiens, vel ti-
mens Deum, vel linguam suam compescens,
vel cognitioni imperfectionum suarum va-
cans, vel aliorum defectibus compatiens, &c.
Iuxta illud *Iacob.* 1. Patientia opus perfectum
habeat, vt sitis perfecti. Idem *cap.* 3. Si quis
in verbo non offendit, hic perfectus est. Et
S. *Greg.* Ille verè perfectus est, qui erga im-
perfectionẽ proximi impatiens non est. *Idem.*
Magna est perfectio, suæ imperfectionis co-
gnitio. *Idem.* Tantò quisque perfectus est,
quantò perfectè sentit alienos dolores.

Perfectio absolutè completa, vel aliàs consummata, *altera* est, quam in futura ac beat[a] vita expectamus: quæ essentialiter consist[it] in clara Dei visione, seu in cognitione intuitiua æternæ sapientiæ; in secura tentione a[c] possessione infinitæ maiestatis, seu omnipotentiæ; & in iucunda summæ bonitatis fruitione. *Altera* est huius vitæ ac viæ: quæ i[n] tribus consistit. *tum scilicet* in plena Dei a[c] proximi charitate, quæ iam omnem superaui[t] inordinationem vitiorum, à cupiditate ac passionibus proficiscentem; quamuis non transcendit omne peccatum veniale, præsertim fragilitatis; quia hoc ipsum non conuenit il[li] in hac vita: *tum* in solida virtutum possessione: *tum* in perpetua spiritus nostri adhæsione & intentione, quâ soli Deo adhæret, intendit, ac infigitur. *Hæc tamen* perfectio respectu perfectionis patriæ, inchoata dici solet: quâ ratione S. Paulus & perfectum, & nond[um] perfectum se esse ostendit, ad *Philip.* 3. No[n] quod iam perfectus sim. *Et paulò infra.* Quicunque perfecti sumus, &c. Vbi *S. Aug.* a[it] Apostolum *Vers.* 12. negâsse se esse perfectum perfectione patriæ; hic verò *Vers.* 15. asserer[e] se esse perfectum perfectione viæ, seu, tal[em] qualis in hac vita haberi potest. Et. *D. An[g.]* De duabus perfectionibus loquitur Apostolus, ostendens omnem hominem & vniuersam creaturam, quamuis ad perfectionem venerit, indigere tamen misericordia Dei, & plenar[iâ]

perfe-

rfectionem ex gratia, non ex merito possi-re: & ideo perfectus erat Apostolus, iuxta odum humanæ possibilitatis; sed adhuc per-ctionem expectabat ex dono supernæ largi-tis, vt æqualis fieret Angelis: erat perfectus ator, sed nondum perfectus patriæ posses-r. *Item* præsens perfectio dicitur profici-ns, eo nimirum, quòd illi semper aliquid de-dere & accedere solet. *Vnde* est, quòd per-ctus hâc perfectione, semper proficere de-et: non tam in mortificatione vitiorum ac assionum, & in studio virtutum, vt contin-it alijs proficientibus; quàm in continuo a-oris ipsius exercitio, & in ardentissimo de-derio maiorem ac maiorem animæ suæ cum eo assequendi vnionem, donec ad illam fu-uræ vitæ beatam ac plenè consummatam fe-cissimè perueniat. Hinc *S. Bern.* Nemo per-ectus, qui perfectior esse non appetit: & in o quisque perfectiorem se probat, quo ad aiorem tendit perfectionem. Et *S. Leo Papa.* Hæc est perfectorum vera iustitia, vt nunquã præsumant se esse perfectos; ne ab itineris nondum finiti intentione cessantes, incidant n deficiendi periculum, vbi proficiendi depo-suerint appetitum. Et *S. Aug.* Proficite fra-tres, discutite vos, semper sine dolo, sine adu-latione, sine palpatione: semper tibi displi-ceat quod es, si vis peruenire ad id, quod non es: nam vbi tibi placuisti, ibi remansisti: si autem dixeris, sufficit, & perijsti.

Perfecti perfectione præſenti, dicuntur propriè ſpirituales, non iam acceſſiuè ac in fieri, ſicut incipientes & proficientes, ſed in facto eſſe: quia illorum corpus ſeu ſenſualitas, iam non reſiſtit ſuo ſpiritui, in his quæ Dei ſunt (vt ait *D. Bonauent.*) quinimo plenè ac promptè illi obtéperat, nec videlicet concupiſcendo mala, nec horrendo dura, nec faſtidiendo bona: ipſe præterea ſpiritus illorum totus eſt ad Deum erectus, & Deo plenus, & Deo perfectè coordinatus ſeu conformis. *Vel etiam*, quia pleniùs à Spiritu ſancto, quàm incipientes & proficientes illuminantur ac inflammantur: & abundantiùs diuino ſpiritu aguntur ac impelluntur, ad ſpiritualem cum Deo celebrandam vnionem. *Vel tandem*, quia ſpiritus illorum, ad ipſum ſpiritum diuinum, finem ſcilicet vltimum, curâ præcipuâ anhelat ac ſuſpirat, & quantum fieri poteſt, ſecundum poſſibilitatem vitæ præſentis, eidem vnitur, ac in illo ſuauiter conquieſcit: non ſicut ſpiritus incipientium, qui reſpicit ad terminum à quo recedit, quod eſt peccatum: nec ſicut ſpiritus proficientium, qui reſpicit ad media, per quæ tendit in finem vltimum, qualia ſunt ſtudia internæ mortificationis & exercitia virtutum.

Perfectio viæ huius, abſolutè completa, adhuc à D. Bonauentura *in apol. reſp.* 1. *cap.* 3. tripliciter diuiditur, in perfectionem ſcilicet neceſſitatis, ſupererogationis, & priuilegiatæ

ſancti-

nctitatis. *Prima* quidem perfectio, dicitur ecessitatis: quia de necessitate salutis æterne cuilibet fidelium habenda est. *Item* dicitur ufficientiæ: quia possidenti eam, sufficit ad tam æternam obtinendam. *Item* dicitur ommunis: quia communis est omnium salandorum. *Secunda* dicitur supererogatios, vel aliàs superabundantiæ, specialis, & scetica: quia ipsos specialiter concernit ascetas seu religiosos, Christum imitantes, non lùm secundum legem præcepti (vti fit in rima perfectione) verum etiam secundum gem consilij. *Tertia* perfectio est vltimatæ lenitudinis, seu priuilegiatæ sanctitatis; nec on, specialissima & mystica: quia ad illam onnisi extraordinariè ac modo mystico veitur. Differt autem prima & secunda perfetio, à tertia, sicut meritum à præmio: media erò ab infima, sicut consilium à præcepto. Vnde etiam iuxta hunc triplicem statum perfectionis, triplices sunt huius vitæ perfecti, *vtpotè*, infimi, medij, & supremi statûs.

ARTICVLVS II.

De tribus officijs perfectorum, perfectione necessitatis.

PErfectorum huius generis ac statûs, *tria* sunt studia ac officia, ad quæ vniuersaliter omnes fideles ex diuina obligatione tenentur: *Vtpotè* declinare à malis, prosequi bona, & ferre aduersa, secundum obligationem legis præcepti,

cepti, ad exemplum videlicet seu imitationem Christi, iuxta illud 1. *Petr.* 2. Christus passus est pro vobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini (*patientiæ nimirum, ac bonorum operum*) vestigia eius: qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. *De primo* quidem speciatim officio ac studio perfectorũ huius statûs illud est *Deut.* 18. Perfectus eris, & absque macula (*vtpotè, criminali, seu mortalis culpa*) coram Domino Deo tuo. *De secundo* Gen. 17. Ego Dominus omnipotens; ambula coram me, & esto perfectus. Ambulare autem coram Deo, idem est hoc loco quod proficere in obseruantia mandatorum Dei; ac imitari Christum in his, quæ sunt de lege præcepti, iuxta illud *Eph.* 5. Estote imitatores Dei (*Christum intelligit*) sicut filij charissimi: & ambulate in dilectione (*modum tradit imitationis*) sicut & Christus dilexit nos.

De tertio officio perfectorum huius status *id est*, de tolerantia aduersitatum, illud est *Luc.* 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Et *Hebr.* 10. Patientia vobis necessaria est, vt voluntatem Dei facientes, reporteris repromissionem. Et *Iacob.* 1. Patientia (*vestra*) opus perfectum habet (*vel* habeat *vt alij legunt*) vt sitis perfecti & integri, in nullo deficientes. *Primus* sensus verborum istorum est talis. Patientia vestra habeat opus perfectum. *id est*, sit constans, continua & plena, nullis cedens aduersitatibus, & nullâ duratione

tione

ione fatiscens, vt sitis perfecti & integri. *Hinc* st, quòd qui patienter ac perseueranter vult ati, quamuis videlicet iniuriam & aduersita- em, modò non istam: à quouis persecutore, nodò non ab isto: per vnum diem, mensem, nnum, modò non per tot annos sine spe exi- ûs ac finis. Iste habet patientiam impatien- em, & impatientiam patientem: nam pati- ntia vera & perfecta, æquo fert animo omne nalum, à quocunque, quantumcunque, & juomodocunque irrogatum fuerit. *Secundus* ensus est: Patientia opus perfectum habet. *d est*, patientia est res eximia & magnæ effi- aciæ: illa enim facit, vt sitis perfecti & inte- gri, in fide scilicet, spe, & charitate: nam vera ides diu persistere nequit, nisi per patientiam muniatur: veram spem, veniæ scilicet, gratiæ, & gloriæ, nemo diu custodire potest, nisi qui patientiam habuerit in laboribus & aduersi- tatibus vitæ præsentis: vera charitas non est, quæ per patientiam non tolerat malum sibi obuium: vnde est quod ait Apostolus 1. *Cor.* 13. Charitas patiens est (*& infra*) Omnia suffert, omnia sustinet.

Est autem aduersitatis malum *quadruplex*, quod Christianus infimæ perfectionis pati- enter ferre tenetur, *vtpotè*, malum innatum, illatum, alienum, & assumptum. Mala *innata*, sunt quæuis miseriæ, tam corporales, quàm spirituales. Mala *illata*, sunt quæuis iniuriæ, tentamenta & flagella, prouenientia scilicet

à Deo, ab homine, & à diabolo. Vnde *S. Greg.* Tribus modis virtus patientiæ exerceri solet: alia namque sunt quæ à Deo, alia quæ ab antiquo aduersario, alia quæ à proximo sustinemus: à proximo namque persecutiones, damna, & contumelias, ab antiquo verò aduersario tentamenta, & à Deo flagella toleramus. Sed in his omnibus malis vigilanti oculo semetipsam debet mens circumspicere; ne contra mala proximi protrahatur ad retributionem mali: ne contra tentamenta aduersarij seducatur ad delectationem vel consensum delicti: ne contra flagella Opificis, proruat ad excessum murmurationis.

Mala *aliena*, sunt defectus ac vitia proximorum, maximè verò domesticorum, *vtpotè* vxoris, filiorum, subditorum, &c. Vnde S. Paulus *ad Galat. 6.* Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Et *S. Greg.* Nulla sunt bona quæ agimus, si non æquanimiter proximorũ mala toleramus. *Idem.* Non est perfectè bonus, nisi qui fuerit & cum malis bonus: bonus enim non fuit, qui malos tolerare recusauit. *Idem.* Patientia vera est, quæ & ipsum amat, quem portat: nam tolerâsse & odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. *Idem.* Nullus perfectus est, qui inter mala proximorum patiens non est. Qui enim æquanimiter aliena mala non tolerat, ipse sibi per impatientiam testis est, quia à boni plenitudine longè distat.

Mala

Mala *assumpta*, sunt quæuis exercitia vo-
ntariæ pœnitentiæ. Hinc *S. Aug.* Ad agen-
m pœnitentiam non sufficit mores in meli-
commutare, & à malefactis recedere: nisi
de his, quæ facta sunt, satisfacias Deo per
œnitentiæ dolorem, per humilitatis gemi-
m, per contriti cordis sacrificium, coope-
antibus eleemosynis.

ARTICVLVS III.

De tribus officijs perfectorum, perfectione supererogationis.

PErfectorum perfectione medij statûs, tria etiam sunt officia, *vtpote* propter imitationem Christi, supererogatiuè seu secundum egem consilij declinare mala, prosequi bona, & ferre aduersa. Vnde *D. Bonau. loco citato.* hanc describens perfectionem, sic ait. Perfectio Euangelica, est conformitas viatoris ad Christum, per illum virtutis habitum, quo supererogatiuè declinantur mala, efficiuntur bona, & aduersa perferuntur.

Declinantur autem mala supererogatiuè, quando non solùm ipsa peccata toto corde fugiuntur, cum suis proximis occasionibus; verùm etiam, quando & ipsæ peccatorum occasiones remotæ ex consilio Christi, per solemnia vota, obedientiæ nimirùm, paupertatis & castitatis deseruntur. Est autem *proxima occasio* peccati in primo perfectionis statu fugienda, idem quòd immoderatus amor mun-

di ac bonorum eius temporalium (vtpotè, honorum, possessionum & voluptatum) ex quo omne peccatum trahit originem. Vnde est 1. *Ioan.* 2. Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Et *D. Aug.* Fuge mundum, si vis esse mundus: si tu es mundus, iam non delectat te mundus. Fuge creaturas, si vis habere Creatorem: omnis creatura vilescat, vt Creator in corde dulcescat. Et *S. Leo.* Æternis bonis inseparabiliter inhærendũ, temporalibus verò transeunter vtendũ est: vt peregrinantib⁹ nobis, & ad patriã redire properantibus, quidquid de prosperitatibus mundi huius occurrerit, viaticũ sit itineris, non illecebra mansionis. *Remota verò* peccati occasio, est ipse vsus ciuilis bonorum temporalium: bona enim huius mundi semper apta sunt appetitum nostrum originali peccato vulneratum, ad sui immoderatum amorem & concupiscentiam irritare, allicere, & permouere: animumque incautum à dilectione Dei auocare, & præsentibus infigere: quam ob rem Christus Dominus perfectis huius status, ea spernenda & relinquenda esse censuit, & consuluit, dicens *Matt.* 19. Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me. *Vtpotè*, in obedientia paupertate, castitate, humilitate, patientiã, &c.

Nota

Nota autem, quòd huiusmodi consilia hristi dupliciter seruari possunt, *Vel nimirùm* : merâ voluntate specialiter se non obli-inte: & tunc dicunt quandam perfectionem ctionis & meriti. *Vel* ex spontaneâ voluntate, : votis liberè emissis obligante: & tunc di-unt perfectionem statûs, in quo aliquis acti-us perfectis non solùm est deditus, verùm tiam ad actus perfectionis adstrictus. Quæ uidem adstrictio (*vt ait S. Bonau.*) de perfe-tione non minuit, sed potiùs culmen super-nducit: quia de temporali facit æternum, lum non licet resilire à voto: & de nostro diuinum facit, dum non solùm actum, sed e-tiam voluntatem dedicans Deo, totum illi offert & redigit sub iure diuino. *Idem.* Si igi-tur perfectiùs possidet, qui possidet ad vsum & proprietatem, quàm qui, quo ad vsum tan-tùm: perfectius se dedicat, qui Deo se of-fert, & quo ad vsum operis, & quo ad arbi-trium voluntatis.

Prosequitur bona supererogatiuè aliquis religiosus; quando secundum regulas vitæ a-ctiuæ condescendit ad proximum: & secun-dum vsum vitæ contemplatiuæ, mente sursū agit in Deum, iuxta illud 2 *Corin.* 5. Siue e-nim mente excedimus, Deo: siue sobrij su-mus, vobis: charitas enim Christi vrget nos.

Vita actiua, *Vel alias* vita actuosa & labori-osa duplex est, quarum *alia* dicitur externa, *alia* interna. Vita actiua externa triplex habet

offi-

officium seu laboritium. *Primum* dicitur corporale seu manuale, ad quod reducitur quodcunque mechanicum & seruile opus, in quo quis alteri propter imitationem Christi (qui venit ministrare, non ministrari) seruire potest. In hoc laboritio, exemplo sui magistri exercebat se S. Paulus cum alijs Apostolis, in quorum personâ, ait 1. *Corin.* 4. Laboramus operantes manibus nostris. Quod ipsum suos etiam discipulos facere voluit, cùm diceret, 1. *Thess.* 4. Rogamus vos fratres, operamini manibus vestris, sicut præcepimus vobis. Huic laboritio fratres nostri incumbunt, dum pro alijs eleemosynas conquirunt, coquinam faciunt, infirmis seruiunt, scutellas lauant; domum, chorum & Ecclesiam scopant, & huiusmodi alia quæuis vilia obsequia ex charitate & humilitate sibiipsis inuicem præstant.

Secundum laboritium dicitur ciuile: non quidem vt Ciuitatis terrenæ ac mundanæ (quale est negotiari, militiam exercere, iustitiam administrare, &c.) sed vt Ciuitatis cælestis, si nimirum debito modo fiat. Hoc autem laboritium, solis quasi prælatis conuenit: quod quidem exercent, dum suis subditis exemplariter præesse student, pro lege Dei & obseruantia regulari zelosè agunt; infirmis spiritu compati sciunt, & charitatiuè ac humiliter eos corripiunt; sanos virtutibus, in bono confirmant; & omnibus tam in spiritualibus quam in corporalibus, propter amorem ac imitationem Christi, omnia fiunt.

Tertium laboritium dicitur spirituale: n quòd & præcedentia laboritia non sint ritualia, sunt etenim; sed non nisi reducti-, quod fit per intentionem rectam: hoc tem propriè dicitur spirituale: & consistit *imò* in distributione pauperibus bonorum rrenorum propter charitatem Christi; quæ udem distributio fieri solet siue in toto, siue parte. De *primâ* illud est *Psal.* 111. Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in culum sæculi. Et *Matt.* 19. Vade, vende o-nia quæ habes, & da pauperibus. De *alterâ* stributione facta corde contrito illud est. *uc.* 11. Verumtamen quod superest, date eemosynam: & ecce omnia munda sunt vo-is. Et *Matt.* 25. Venite benedicti Patris iei, possidete paratum vobis regnum à con-itutione mundi. Esuriui enim, & dedistis ihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bi-ere, &c. *Secundò* præsens laboritium spiri-uale, consistit in distributione bonorum spi-itualium, ob charitatem Christi & zelum nimarum: vt puta esse dissеminationem ver-i Dei, decantationem laudum diuinarum, elebrationem missarum, dispensationem sa-ramentorum: quibus adde opera miseri-ordiæ spiritualia:

Vita actiua interna triplices habet actus, ropriæ saluti deseruientes. *Primi* sunt, qui-us detestamur peccata supra omnia detesta-ilia, propter offensam Dei: ac tentationes quas-

quascunque cum auxilio Dei superamus. *Secundi* sunt, quibus radices peccatorum in nobis mortificamus. *Vt sunt* motus superbiæ auaritiæ, gulæ, luxuriæ, iræ, inuidiæ & acediæ: & quibus propriam voluntatem abnegamus; propriumque iudicium ac proprium amorem repudiamus. *Tertij* sunt actus, quibus nos in virtutibus exercemus, ad Christi imitationem.

Vita contemplatiua largiùs accipitur quàm ipsa contemplatio: vnde significat & ipsam actualem diuinorũ contemplationem & quodlibet ad eam præambulum, seu quamlibet præparationem ac dispositionem remotam. *Vt sunt* lectiones sacrarum literarum, intellectualis meditatio diuinorum, mortificatio passionum, & studium virtutum: & sic ad vitam contemplatiuam, reducitur interna vita actiua. Inquantum autem vita contemplatiua significat ipsam actualem contemplationem, dicitur alias vita interna, vita subleuata vita affectiua: quemadmodùm & illi qui hanc profitentur vitam, vocantur interni, subleuati, & affectiui: *Interni quidem*, quia asceticæ introuersioni vacant, in intimo sui cum Deo deambulantes. *Subleuati verò*, quia superato amore ac timore mundanorum, supra se eleuati, toto corde in Deum se transferunt. *Affectiui tandem*, quia expediti ab omni obliquitate, proprietate ac tepiditate suæ voluntatis, dulci affectu inhærent Deo, ac in solo ipso iucundè conquiescunt. Ex

Ex his duabus vitis, actiua nimirùm & con-
mplatiua, consurgit tertia, quæ dicitur vita
ixta. Vnde est illud D. Bern. *in assump. Virg.*
m. 3. Bonum acquirit gradum, qui bene
inistrauerit: fortè meliorem, qui bene va-
uerit Deo: optimum autem, qui perfectus
t in vtroque.

Perferuntur aduersa supererogatiuè, quan-
o mala illa, *Vtporè* innata, illata, aliena, &
ssumpta, non solùm patienter tolerantur:
erùm etiam & cum gaudio propter imitatio-
é Christi, gratiarumque actione sustinentur.

Mala innata supererogatiuè sustinuit S.
Paulus, vti patet ex ipsius verbis 2. *Corin.* 12.
ibenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt
nhabitet in me virtus Christi. Et *Philip.* 1.
Coarctor autem è duobus: desiderium ha-
bens dissolui, & esse cum Christo, multò ma-
gis meliùs: permanere autem in carne neces-
sarium propter vos. *quasi dicat.* Coarctor *id*
est vndique arctor, teneor, ac premor: hinc
desiderio dissolutionis (seu mortis) vt sim
cum Christo: inde necessitate permanendi in
carne mortali ac multis miserijs repleta, pro-
pter vestram consolationem, & in fide gratia-
que Dei promotionem.

Mala illata à Deo, supererogatiuè susti-
nuit Tobias, cùm diceret *cap.* 11. Gratias ti-
bi ago Domine: quia castigâsti me, & sanâsti
me. Similiter Iob, cùm diceret *cap.* 1. Sicut
Domino placuit, ita factum est: sit nomen

Domi-

Domini benedictum. Mala à Diabolo illata supererogatiuè sustinere docemur, *Iacob.* 1. Omne gaudium existimate fratres, cùm in tentationes varias incideritis, *quasi dicat*: Nolite vos vltrò inijcere in tentationes, sed vbi incideritis, sustinete eas cum gaudio. *Vnde* cuidam tentato Abbas Victor dixisse fertur: Pusillanimes ex modica tentatione perturbantur, & magnam illam existimant: qui verò animâ sani sunt, magis in tentationibus gaudent.

Mala illata ab hominibus supererogatiuè sustinuit S. Paulus, cum diceret *Rom.* 5. Placeo mihi in infirmitatibus, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo. Et *S. Saturninus* cùm diceret durum obiens in martyrio dolorum agonem. Breuiter patior, libenter patior: gratias ago, nec agere sufficio. Christe da sufferentiam. Tibi laus, tibi decus.

Hinc nota, quòd mala ab hominibus illata supererogatiuè sustinentur; si propter imitationem Christi, pro illis malis de persecutore nulla vindicta iustæ punitionis ac satisfactionis, tam in præsenti, quàm in futuro sæculo expetitur ac expectatur (quam alias licitè expetit perfectus, perfectione necessitatis) ita, vt persecutor, neque coram Deo, neque coram hominibus à patiente iniuriam, aliquatenùs incusetur, sed magis excusetur, iuxta illud Christi *Luc.* 23. Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.

Nota deinde, quòd, qui sustinet mala illata supererogatiuè, potest esse *aut* nocens, *aut* innocens, *aut* omninò iustus. *Nocens* quidem patitur mala supererogatiuè, meritò sibi pro suis peccatis inflicta, quando magna ductus pœnitentia, libenter & cum gratiarum actione illa sustinet. *Vt* latro ille, qui dum gratanter subijsset pœnas, alterum zelosè arguebat, dicens, *Luc.* 33. Neque tu times Deum, qui in eâdem damnatione es, & nos quidem iustè: nam digna factis recipimus, hic verò nihil mali gessit. *Innocens* aliquis patitur mala supererogatiuè, dum videlicet calumnijs, opprobrijs, ac iniurijs afficitur, nec tamen se defendit: *tum scilicet* propter imitationé Christi, sicut fecit Frater Iuniperus, dum in patibulo suspenderetur: *tum* propter amorem inimici, ne videlicet sui defensione aliquatenùs lædatur ac diffametur. Sic fecit (vt habetur *Gen.* 39.) Ioseph Dominæ suæ in Ægypto. Vnde est *Rom.* 12. Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ. *id est*, Sustinete iram aduersarij vestri in patientia Christi. *Iustus* aliquis patitur mala supererogatiuè, quando omnem aduersitatem, quam sustinet pro Christo, reputat suum lucrum & honorem, vti Apostoli de quibus *Act.* 5. Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine IESV contumeliam pati. Vnde *S. Greg.* Sapientia iustorum est, pro veritate contumeliam lucrum reputare.

Mala

Mala aliena (*id est*, defectus domesticorum, *vtpotè* superiorum, inferiorum & æqualium) supererogatiuè tolerantur, quando *aut* non considerantur, ac penitùs non videntur ex humilitate: *aut* excusantur ex charitate: *aut* prudenter ac benigne corripiuntur ex zelo iustitiæ: *aut* ex mansuetudine bono exemplo vincuntur.

Mala assumpta supererogatiuè aliquis patitur, quando, *tum* propter abundantiorem satisfactionem pro suis peccatis, *tum* propter pleniorem Christi imitationem; seipsum Deo in aliqua benè institutâ religione consecrat in perpetuum; ad exercendum se cum lætitia spirituali, in omni genere mortificationis ac disciplinæ regularis.

ARTICVLVS IV.

De tribus officijs perfectorum, perfectione sanctitatis priuilegiatæ.

PErfectorum huius viæ, supremâ, videlicet perfectione, triplex etiam est officium: *vtpote* declinare mala mystica, prosequi bona mystica, & pati aduersa mystica.

Declinantur autem mala mystica, dum transcurruntur omnia irretentibilia & absoluta, per ignotam mentis consurrectionem in Deum actibus ecstaticis: quibus irretinetur seu inderinetur principalis affectio, & circumuelatur simplex intelligentia; ita, vt illa non possit amare Deum amore puro, & hæc

non

possit videre Deum in deiformi pura eius
gine.

Prosequitur quoque aliquis bona mystica,
ndo tum actioni tum contemplationi ex-
ordinariæ vacat. Actiones seu operationes
e actiuæ extraordinarias, puta esse idem,
od miraculosas. *Vt sunt* miraculosæ infir-
rum sanationes, mortuorum suscitationes,
corum illuminationes; delinquentium ex-
siuè punitiones, ac iuri communi & ordi-
rio non conformes; vigilationes quædam
iuilegiatæ, abstinentiæ inusitatæ, prædica-
nes verbi Dei modum humanũ transcen-
ntes, quales fuerunt S. P. Francisci, S. An-
nij, S. Vincentij. Actiones vitæ contem-
atiuæ extraordinarias, puta esse actus ecsta-
tos & actus infusos, quibus ipsa contempla-
o extraordinaria perficitur.

Patitur tandem aliquis aduersa mystica,
uando languore spirituali affligitur. *Duplex*
utem est languor spiritualis, asceticus nimi-
ũm & mysticus. *Asceticus* idem est, quod ani-
i vehemens tristitia; ex desolatione diuina
rouenien: quam anima patitur suis dili-
enter insistens asceticis exercitijs & contem-
lationibus ordinarijs, absque suâ culpâ. *My-
sticus languor* idem etiam est, quod insueta
ristitia, ac nimius dolor internus, quem pa-
itur anima, quando vnionem cum spiritu di-
iino nullatenus assequi potest (ad quam se
nuitatam extraordinario ac infuso desiderio

&

& permotam senserat ineffabiliter) non quidem per suam culpam, sed per diuinæ præsentiæ abscessum: ita enim ibi amans à feruore amoris aut desiderij læditur, vt omninò languere illum necesse sit: nam feruor amoris est ipsa intensio, quæ idem facit in anima quod calor in corpore: vnde sicut nimius calor languorem corporis causat; ita & feruor amoris ac desiderij excessiuus, languorem spiritus efficit. *Vel quoque* languor mysticus, idem est quod tartareus ac infernalis cruciatus. Sicut autem *duplex* est infernus scripturalibus, *superior* nimirum, tum in quo olim detinebantur sancti Patres ante Christi aduentum, tum in quo adhuc purgantur animæ iustorum: & *inferior*, in quo torquentur condemnati. It & mysticis: qui per *infernum inferiorem* significare volunt in anima continuum mali conscientiæ remorsum, ac desperationis cruciatum. De hoc inferno illud est *Ps.* 85 Quia misericordia tua magna est super me, & eruisti animam meam ex inferno inferiori. Per *superiorem* verò significare volunt præsentem languorem tartareum, de quo illud est *Ps* 15 Quoniam non derelinques animam meam in inferno: adimplebis me lætitia cum vultu tuo. *Hoc languore laborantis animæ, sunt huiusmodi gemitus ac aspirationes.* Quando veniam & apparebo ante faciem tuam? Quis me liberabit de corpore mortis huius? Cupio dissolui, & esse tecum. Tu scis Domine, quia amo te.

Vulneratâ charitate ego sum. Nunciate
:cto, quia amore langueo. Fortis est vt
rs dilectio, dura sicut infernus æmulatio.
ors mihi est in desiderio, & vita in fastidio
n patientia.

In huiusmodi spiritualem languorem in-
it anima, dum illud desiderium quod habet
e extraordinariè concitatum, per quamuis
rtem dirissimam perueniendi ad sui dilecti
râ præsentiâ fruendum, in dies videlicet ac
nos dilatum, conuertitur tandem ei in hunc
tareum cruciatum. Vel tandem incurrit
ima præsentem languorem, dum cælitùs
:cenditur inusitato quodam desiderio pati-
di aduersa grauia ob amorem ac imitationē
ecti, & illa vel non inuenit, vel præ amoris
gnitudine non sentit: *Vnde ex amoris im-
:sentia, post dilectum clamare non cessat.* Da
ti & contemni. Da aut pati, aut mori. Da
hi vulnera: si dare non vis, maiora hinc
u accipio vulnera.

ARTICVLVS V.

De alijs perfectionibus spiritualium di-uersi statûs.

DIcendum est primò, de perfectione mate-
riali & formali. *Perfectio materialis* (iux-
D. Bonau. *in cap.* 1. *Regulæ*) consistit in
ongregatione consiliorum, vel legum, faci-
ntium seu ducentium ad statum perfectionis.
ormalis verò, consistit in habitibus & actibus

virtutum. *Vel item*, materialem habet aliqu
perfectionem, quando ex ipſa conſuetudi
ac ſui decentia ſtatûs, declinat mala, operat
bona & ſuffert aduerſa. Formalem autem
quando id ipſum ob Chriſti imitationem
charitate facit, quietè intendens ac inhære
Deo.

Dicendum ſecundò de perfectione cuiu
uis Religionis, quòd nimirum ex quinque c
gnoſcitur indicijs. *Primum eſt*, ſi in ſtudio
mnis virtutis vt communiter perſonæ illi
Ordinis feruenter & frequenter exercentu
maximè charitatis & humilitatis, & inter
deuotionis. *Secundum indicium eſt*, ſi om
vitia & ſcandala odio habent, & ſolicitè
uent, & occaſiones amputant & extirpant
munditiam diligunt & conſeruant. *Terti*
eſt, ſi boni apud eos diliguntur & fouent
& deſpectis alijs in regimine animarum ſoli
ſumuntur, & per eos maximè gubernatur C
do. *Quartum*, ſi à ſæculari frequentia ſe ſu
trahunt, & honores fugiunt, diuitias non a
biunt: & conformari huic ſæculo, tam in m
ribus quàm factis, ſeu quâlibet apparentiâ
rubeſcunt. *Quintum*, ſi damnum & iniur
illatas ac deſpectiones tacitè ſufferunt, nec p
querimonias vindicare ſe cupiunt; ſed Deu
omnium inſpectorem attendùnt, qui ſuo
cùm vult, poteſt defendere. Hæc D. Bona
quaſt. 18. *in Determinationibus quaſ. cir*
regulam. Porro de eadem perfectione in ſ

alis

eraphim *cap.* 3. sic ait. In hoc differunt
biles religiones, & iam dilapsæ: non
nullus peccans in laudabilibus reperia-
ed quòd nullus impunè peccare sinatur,
ccandi aditus studiosè præcludantur; &
rrigibiles & alios inficientes eliminen-
& boni foueantur & diligantur, vt perfe-
nt, & in meliùs semper proficiant.
icendum tertiò, de perfectione & imper-
one, vtpotè in genere, ex circumstantia,
cundum se. *Imperfectio quippe in genere,*
ctio seu operatio facilis, ad quam homo ex
ragilitate inclinatur, *Vt* est fugere mortẽ,
emptum, improperium, &c. *Imperfectio*
rcumstantia, est actus infimæ ac infirmæ
utis. *Vt* vim facienti dimittere vestem,
pter fugam maioris iniuriæ: *Vel* non re-
ere damnum iure coram iudice, ne plus
datur: *Vel* promptè superiori obedire, ne
or illius amittatur. *Imperfectio secundum*
st actio, quæ nullo modo stare potest cum
fectione Euangelica. *Vt* est ducere vxorẽ,
ere paupertatem, bona huius mundi ap-
ere & conquirere. *Perfectio in genere*, est
us difficilis & excellens. *Vt* est relinquere
nia,& intrare religionem. *Perfectio ex cir-*
nstantiâ, dicitur actus difficilis & excellens
itis circumstantijs adornatus, *Vt* est relin-
ere omnia gaudenter, & intrare aliquam
igionem benè ordinatam propter imitatio-
m Christi, & proximi ædificationem. *Per-*

fectio secundum se, est actus difficilis & ex lens, ex habitu plenæ charitatis prouenie Vt est motus feruidæ & exactæ dilectioni Deum, ac puræ & completæ dilectioni inimicum.

Hinc nota, quòd sicut malum ex gen potest fieri bonum ex circumstantia. V occidere hominem; quia maleficus est, hoc ipsum reipublicæ vtile est, quia lex iu Et è conuerso, sicut bonum ex genere, p fieri malum ex circumstantia, Vt est dare e mosynam propter vanam gloriam. Ita et perfectio in genere, potest fieri imperfe ex circumstantia, Vt est relinquere bon modica, vt possint obtineri maiora bona clesiastica. Et è conuerso, imperfectio in nere, potest fieri perfectio ex circumsta Vt est fugere mortem, vt quis gloriosiùs, ctuosiùs, & opportuniùs patiatur pro Do no, quomodo fecit Christus & Apost Paulus. Hæc ex D. Bonau. *Apolog. paup respon* 1. *cap*. 1. Vnde quoque dicere est, q perfectio & imperfectio non differunt si duo contraria, *Vtpotè*, sicut malum & bon aut sicut virtus & peccatum: quia sequere absurdum, scilicet aliquam charitatem q dicitur imperfecta, esse vitium seu peccatu sed differunt, sicut maius bonum, & mi bonum; sicut magis meritorium & min sicut magis deiforme & minus. Hoc ibid colligitur apud D. Bonau. *cap*. 2.

Dicen-

icendum est quartò, de perfectione a-
ionis, & perfectione condescensionis.
ectio *ascensionis*, seu sublimitatis illa di-
a est, cui aliquid sublime tam ex opere
rno quàm interno semper accedit: seu,
habet opera secundum se perfecta, quo-
multiplicatione seipsam sublimat & ad-
at. *Perfectio condescensionis* illa est, cui vi-
ir de sublimitate sua aliquid decedere,
aspicitur solum illius opus externum;
en in rei veritate nihil decedit, sed accedit
pere nimirum interno. *Nota autem*, quòd
s internum, significat actum perfectæ vo-
tatis, nempè intentionem ex plena chari-
procedentem; opus verò externum, so-
significat externam actionem. Hanc v-
nq; perfectionem coluit ac suo sancto ver-
& exemplo docuit Christus Dominus:
fectionem quidem ascensionis, dum nihil
ssidere voluit, dum loculos non habuit,
m morti voluntariè sese obtulit, dùm ani-
m pro ouibus suis posuit, &c. *Perfectionem*
rò condescensionis, dum aliquando loculis v-
s est, dum à facie persequentium fugit &
e abscondit, dum pro amotione calicis exo-
uit, dum tristis fuit, dum timuit, &c. *Vt* hoc
so infirmos ac imperfectos, ne deficerent,
onsolaretur & corroboraret, quos videbat
osse conturbari, venturâ aliquâ aduersitate,
ecessitate, ac morte. De hac etiam perfectio-
e D. Bonau, *eodem loco supra citato tractat.*

Dicendum est quintò, de perfectione p
lationis, quòd nimirum sex illam constitu
sicut docet *D. Bonau.* de sex alis Seraph
Primum, zelus iustitiæ. *Secundum*, pietas
compassio fraterna. *Tertium*, patientia in
boribus, in expectatione spiritualis profe
fratrum, & in malis à falsis fratribus illa
Quartum, vita exemplaris, iuxta illud *Ti*
In omnibus teipsum præbe exemplum
norum operum. *Quintum*, discretio seu p
dentia in agendis. *Sextum*, deuotio, per qu
zelus iustitiæ accenditur, pietas compassio
promouetur, patientia roboratur, exempli
bonum conditur, discretio clarificatur.
quoque alia sex prælati seu superioris per
ctionem constituunt. *Primum* est, vt pr
ipse optimè præesse suis passionibus, & pr
desse sibiipsi virtutibus, subesse & coësse al
addiscat; antequam prælationis munus ac
piat. *Vel* priùs subesse & coësse sciat, anteq
alijs præesse & prodesse velit. Vnde *S. Gr*
vsus rectæ conuersationis est, vt præesse n
audeat, qui subesse non didicerit; nec obe
entiam subiectis imperet, quam prælatis n
nouit exhibere. Et *S. Bern.* Non vos felice
quia præestis, & non prodestis, imo si n
prodestis vos infelices putate; vt autem sec
rè præesse possitis, subesse & vos, si cui debe
tis non dedignemini. *Secundum*, vt inuit
prælationis munus suscipiat, vt illud de ip
dici possit. Benedictus qui venit in nomin

Domi-

mini. Vnde *S. Greg.* virtutibus pollens,
ctus ad regimen veniat: virtutibus va-
is, nec coactus accedat. *Idem.* Quia homo
od sibi tribuitur, quo iudicio disponatur
orat: nec ad appetendum locum superio-
n procax insistere, nec ad repellendum con-
nax debet inueniri. *Tertium*, vt priùs o-
mè proficiat in dilectione Christi, ante-
am suscipiat curam animarum sanguine e-
redemptarum. Vnde *S. Bern.* Non otiosè
ies repetitum est. Petre amas me, in com-
ssione ouium. Ego quidem id significatum
ouidè puto, ac si dixisset illi IESVS, nisi te-
monium tibi perhibente conscientiâ, quòd
e ames, & valdè perfectè ames; hoc est plùs
àm tua, plusquam tuos, plùs etiam quàm
, vt huius repetionis meæ numerus imple-
ur, nequaquam suscipies curam hanc de o-
ibus meis, pro quibus vtique meus effusus
t sanguis. *Quartum*, vt sic diligat suos fra-
es, quòd pro illorum bono paratus sit qui-
usuis sese exponere malis, iuxta illud *Ioan.*
o. Bonus pastor animam suam dat pro oui-
us suis. *Vel*, quòd non suam, sed illorum
uærat vtilitatem. Vnde *S. Bern.* Præsis vt
rouideas, vt consulas, vt procures, vt serues:
Præsis vt prosis, præsis vt fidelis seruus &
prudens, quem constituit Dominus super fa-
miliam suam. Ad quid? vt des illis escam in
tempore: *hoc est*, vt dispenses & imperes. *Idem.*
Pascere tripliciter debemus, exemplo con-

uersationis, verbo prædicationis, fructu or tionis; & pascere ad mandatum Christi, nemo sibi hunc sumat honorem, sed qui v catus fuerit à Deo tanquam Aaron. *Quintu* vt in dignitate positus contineat se potiùs benignitate & humilitate, quàm in seuerita & singularitate, iuxta illud *Eccl.* 32. Rect rem te posuerunt? noli extolli: esto in illi quasi vnus ex ipsis. Et *cap.* 4. Noli esse sic leo in domo tua, euertens domesticos tuos, opprimens subiectos tibi. Vnde *S. Isid.* T lem te redde subditis, vt magis ameris quà timearis: reuerentia enim ex amore procedi odium verò timor efficit. Et *S. Chrysost.* V apparere sanctus, circa vitam tuam esto auste rus, circa aliorum benignus; audiant te ho mines parua mandantem, & grauia facientem *Idem.* Si erramus, modicam pœnitentiam imponentes; nonne melius est, propter mise ricordiam dare rationem, quàm propter cru delitatem succumbere pœnitentem. *Sextum* vt talem se semper studeat exhibere suis sub ditis, qualem sibiipsi cuperet esse superiorem. Vnde *S. Bern.* Nec præceps eris in sententiâ, nec vehemens in vindictâ, non in corrigendis remissior, non in parcendis seuerior, non pu sillanimis in expectandis, non superfluus in victu, non notabilis in vestitu, non citus ad promittendum, non tardus ad reddendum, non prodigus dator, non tenax ad largiendũ.

Dicendum est sextò, de perfectione subie-

onis, quam quilibet subditus religiosus ha-
re debet respectu sui superioris, vt quietè
m illo viuat: quæ quidem requirit duode-
n regulas, iuxta Laurentium de Peyrinis.
ima est. Honora, reuerere, cole prælatum.
de *S. Bonau.* Honora prælatos in corde
o, non spernas, ne fortè Deum spernas, cu-
s vicem gerunt. Ordinationes eorum &
nstitutiones ne fastidias, quia non sine causa
s faciunt, licet tu nescias omnes causas. *Se-
nda*: Pare illis alacriter & hilariter, & noli ad
æcepta dedignari neque irasci. Vnde *Tho-
as à Kempis* Citò erit in pace, qui citò se su-
jcit, & obedit. *Idem.* Nemo tam quietè vi-
t, nemo tam securè moritur, sicut verus o-
ediens. Et *Hebr.* 13. Obedite præpositis ve-
ris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant
uasi rationem pro animabus vestris reddi tu-
i; vt cum gaudio hoc faciant, & non gemen-
es. *Tertia.* Caue ne illis detrahas, neq; cum
uauis persona, quantumuis intima murmu-
es; & noli illorum actionũ censor fieri. Vnde
Eccl. 10. In cogitatione tua regi ne detrahas,
& in secreto cubiculi tui ne maledixeris diui-
ti: quia & aues cæli portabunt vocem tuam,
& qui habet pennas, annunciabit sententiam.
Et *D. Bonau.* Habe semper pacem cum præla-
tis, non eis detrahas, nec libenter audias eis
detrahentes, non ponderes excessus eorum,
sed ignosce illis quasi hominibus. Et *Thomas
à Kempis*, Caueat omnis bonus subditus, ne

prælatum suum temerè iudicet, nec vias eius curiosè scrutetur, sed potiùs eius facta & dicta in meliùs interpretetur. Et *Climacus*. Institutorem tuum penitùs iudicare non licet, etiamsi in illo aliqua delicta aduerteris, homo enim est. Et suggerenti dæmoni, vt prælatum diiudices aut de illo murmures respondendum est: ô malignissime seductor, non ego ducem meum iudicandum suscepi; sed ille me: non ego illius, sed ille mei iudex est. *Quarta*, ad eorum præsentiam ne loquaris absque eorum licentia. Vnde *Eccl.* 31. Loqui in medio magnatorum non præsumas. *Ibidem*. Vbi sunt senes, non multum loquaris. *Quinta*. In capitulis semper illorum opinioni te conforma. Quod si quid sit boni contra illorum opinionem propter monasterij vtilitatem dicendum, modestâ & humili dubitatione condito. Vnde *S. Bern.* Nunquam pertinaciter aliquid affirmes & neges, sed sint tuæ affirmationes & negationes dubitationis sale conditæ. *Sexta*. De quacunque re tibi ab ipsis facta, etiam iniustè siue repræhensio sit, siue castigatio, caue ne conqueraris, sed patienter ferre memento. Vnde *Rom.* 12. Noli vinci à malo (*id est*, ob iniuriam tibi illatam, noli vinci à tua impatientia; nemo enim læditur ac vincitur nisi à seipso. Vnde *S. Chrysost.* Vindicare se, non est actus fortitudinis, sed abiectionis & timiditatis: vincitur ab inimico, non vincit, qui se vindicat) sed vince in bono malum. *id est*, malitiam

iam alienam, vince tuâ bonitate, vince pa-
ntiâ, vince mansuetudine, propter Christi
itationem. Hinc *S. August.* Non vincit in
no malum, qui in superficie bonus est, & in
o malus; opere parcens, corde sæuiens;
anu mitis, voluntate crudelis. *Hoc modo*, vi-
: malum in bono, quidam *Stephanus Mona-*
us, qui dixisse fertur. Crucem hanc, si me-
ii, feram; vt pro peccatis satisfaciam: si non
erui, feram eandem, vt coronam augeam:
: vt erit, laudem habebo, decusq; vel pœni-
ntiæ, vel patientiæ. *Septima*. In casu discor-
iæ prælati cum alijs fratribus, tu prælato
:mper adhære. Et rectè, nam sicut se habet
orpus abscisso capite, ita se habet subditus
nprudenter dissentiens suo superiori. Vnde
S. Bonau. Cum ipso prælato contendere nefas
:st, & execranda in subdito irreuerentiæ tur-
pitudo. Verum si ipsi superiores inter se dis-
siderent, tunc securiùs forsan esset, neutrali-
tatem sequi, nam neutralis neminem offendit.
Vnde *Cic. lib. 10. ad Atticum Epist. 7.* Nihil,
inquit, viro bono & quieto magis conuenit,
quàm abesse à ciuilibus controuersijs. *Octa-*
ua. Si habet aduersum te aliquid prælatus
tuus, fac vt citò eum placatum reddas, ne si-
nas morbum ingrauescere: nam eò periculo-
sior, quò diuturnior. Antequam autem sit
placatus, caue tibi in omnibus, & per omnia,
quomodo & cum quibus loquaris. Vnde *Sen.*
Vt ylcera ad leuem tactum, deinde etiam, ad

suspicionem tactus, condolescunt: ira affectus animus, nimis offenditur; adeò vt quosdam salutatio, epistola, oratio & interrogatio ad litem euocent, & nunquam sine quærela ægri tanguntur. *Nona.* Fuge tanquam pestem disputationem cum prælatis, & abhorre te illis doctiorem videri. Vnde *Eccl.* 7. Penes regem noli videri sapiens. *Decima.* Nimiam prælatorum familiaritatem deuita. Vnde *Thomas à Kempis:* Sapienter facit, qui magnorũ hominum notitiam, & prælatorum familiaritatem deuitat. *Vndecima.* Si quando contigerit tibi facere aliquid laude dignum, vel vltimam manum non apposueris, sed illud terminandum prælato reliqueris; vel si non poteris non terminare, terminâsse visus fueris ope & auxilio prælati. Atque ita totum id, quod laudem meretur, illi attribuas. Sic fecit Ioab 2. *Reg.* 12 vbi dicitur. Misitq; Ioab nuncios ad Dauid dicens. Dimicaui aduersum Rabbat, & capienda est vrbs aquarum, nunc igitur congrega reliquam partem populi, & obside ciuitatem, & cape eam, ne cum à me vastata fuerit vrbs, nomini meo adscribatur victoria. *Duodecima.* Caue tamen, ne contra Regulam tuam, vel contra Deum, vt prælato tuo morem geras, quidquam præstes. Vnde *Act.* 5. Obedire oportet magis Deo, quàm hominibus.

Dicendum est septimo, de perfectione cohabitationis, quòd nimirum tria requirit, iuxta doctrinam *D. Bern.* dicentis. Arbitror,

quòd

d tu qui in congregatione es, benè viuis,
uis ordinabiliter, sociabiliter, & humili-
Ordinabiliter tibi, sociabiliter alijs, hu-
iter Deo. *Ordinabiliter*, vt in conuersa-
ne tua solicitus sis obseruare vias tuas in
nspectu Domini, & in conspectu proximi;
eas & tibi à peccato, & illi à scandalo. *So-*
biliter, vt studeas amari & amare, & blandũ
& affabilem exhibere: supportare non so-
m patienter, sed. & libenter infirmitates
trum tuorum, tam morum, quàm corpo-
m. *Humiliter*, vt cùm hæc omnia feceris,
iritum vanitatis studeas exsufflare, qui ex
uiusmodi nasci solet, & quantumcunque il-
m senseris, nega omnino consensum.

Dicendum est octauo, de perfectione no-
itij, quòd nimirùm tria ad illam concurrere
ebent, vtpotè natura, disciplina, & exercita-
io. *Natura* seu complexio naturalis probatur
n nouitio. *Primò* ex debitâ proportione
membrorum corporis eius, præsertim verò
ex decenti bus indicijs oculorum. Vnde D.
Bonau. *lib. 2. Theol. Verit. cap. 59.* Membra
quæ in proportione sunt naturali, quo ad fi-
guram, colorem, quantitatem, situm, & mo-
tum; indicant mentis bonam habitudinem
naturalem. Membra verò quæ non habent
proportionem debitam, in figurâ, quantita-
te, situ, & motu, peruersam mentem indicant.
Ibidem. Sciendum quoque, quòd in oculis
principaliter consistit omnis perfectio physi-

ognomiæ;&sic oculorum indicium confirm cæterorum membrorum indicium: si autem contrariantur, tunc præualent indicia oculorum: propter quod omnes Physiognomi affirmauerunt oculum esse verum cordis nuncium. Hinc *S. August.* Impudicus oculus impudici cordis est nuncius. *Secundò*, si secundum corpus fortis ac robustus est, ad sufferendos religionis labores, genuflexiones, vigilias, &c. Si quoque promptus, expeditus & alacris est, ad omnia ritè ac rectè agenda. *Tertiò*, si secundum voluntatem est tractabilis, *id est*, mollis, facilis, ac flexibilis: ille autem nouitius talis esse probatur, qui admonitionem libenter accipit, qui in suis displicet sibi defectibus & pro illis pœnam subire non detractat: nam è contra, duræ, pertinacis, ac propriæ voluntatis, & passionatus, non recipit exhortationem, complacet sibi in suis defectibus, procaciter corripienti resistit; aut turbulenter, tanquàm innocentem sese excusat ac defendit. *Quartò*, si est secundum intellectum docilis: ille autem nouitius probatur esse docilis, qui facilis & clari est ingenij in suscipiendâ spirituali doctrinâ, & qui non nititur proprio iudicio, & non abundat inferioribus rationibus. Est autem differentia inter docilem, docibilem, & ingeniosum: quia *docilis* est, qui facilè docetur; *docibilis*, qui aptus est doceri; *ingeniosus* verò, qui facultatem inueniendi ac intelligendi, & agendi ingeni,

tam habet, quæ ab alijs non didicit. *Vnde* genium, est vis animo ingenita, quâ se ndit & exercet ad cognoscendorum co- ionem. *Vel* est extensio intellectus ad in- igendorum intellectionem. *Quintò*, si no- ius secundum animam est simplex homo ; simplicem autem hominem hoc loco in- ligere est, non quidem ignorantem myste- fidei, ignorantiâ videlicet aliquâ culpabi- talis enim simplex reprobatur, iuxta illud *Cor.* 14. Si quis autem ignorat, ignorabitur. d ignorantem sapientiam ac prudentiam hu- is mundi, per abnegationem omnis malitiæ, uplicitatis, doli, mendacij astutiæ, falsitatis, raudis, calliditatis, inconstantiæ, &c. In his nim ac similibus sapientia huius mundi con- istit, sicut testatur. *S. Greg.* dicens. Huius mundi sapientia est, cor machinationibus te- gere, sensum verbis velare, quæ falsa sunt vera ostendere, quæ vera sunt falsa demonstrare. Vnde S. Paulus *Rom.* 16. Volo vos sapientes esse in bono, & simplices in malo. Et *Iacobi* 1. Vir duplex animo (*id est*, duplicis propositi ac intentionis) inconstans est in omnibus vijs suis. Est igitur simplex, idem quod purus, a- pertus, sincerus, fidelis, nihil tectum, nihil simulatum habens, ac omne malum deserere, & bonum prono animo apprehendere cupi- ens. Tales esse voluit suos Dominus, cum di- ceret *Matt.* 10. Estote prudentes sicut ser- pentes, & simplices sicut columbæ.

Disciplina quæ strictè ac propriè hoc lo
ad perfectionem nouitiorum spectat, trip
cem habet significationem. *Primò*, idem
quod ars, doctrina, & instructio spiritualis,
Doctore nimirum veniens discipulo. Disc
plina enim à discere dicitur. Discere aute
propriè est rem ignotam intelligere, quod v
meditando fit, vel ab alio discendo. Hinc qu
docet, doctor; qui discit, discipulus dicitu
à quo disciplina, ipsa ars, doctrina, ac instru
ctio appellatur; & disciplinosus, qui facil
discit. Vnde *Sap.* 1. Sapientiam enim & disci-
plinam (*id est* doctrinam, quæ est via ad sapi
entiam) qui abijcit, infelix est. Et *Prou.* 12
Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: qui
nimirùm per disciplinam ad scientiam veni-
tur. *Secundò*, significat correptionem, iuxta
illud *Ierem.* 2. Frustrà percussi filios vestros,
disciplinam non receperunt. Et *Psal.* 28. Et
disciplina tua correxit me in finem. Vnde
S. Aug. Disciplina ad duo diuiditur, in corre-
ctionem & instructionem; quorum primum
timore, secundum amore perficitur. *Tertiò*,
disciplina ad spiritualem exercitationem spe-
ctans, significat fugam vitiorum, exercitium
virtutum, cultum honestatis, studium vitæ
spiritualis, obseruantiam regularem, mortifi-
cationem & compositionem animæ virium
omnium. Vnde *S. Cyprianus.* Disciplina est
morum ordinata correctio, & maiorum præ-
cedentium patrum regularis obseruatio. Et

Hugo

o de S. Victore. Disciplina est conuersatio a & honesta, cui parum est, non facere lum, sed studet in his quæ benè agit, per ncta irreprehensibilis apparere. Item. Di- plina, est omnium membrorum motus or- atus, & dispositio decens in omni habitu ctione. Et S. Ambr. Si quæris vitam sapi- tiæ & disciplinæ: colere Deum atque ei ditum esse sapientia est; abstinere autem eccato disciplina est. Item. Prima instituti- is est disciplina, culpam auertere; & secun- , virtutem infundere. Et S. Bern. O quam mpositum reddit omnem corporeũ statũ, ec non, mentis habitum, disciplina? cerui- em submittit, deponit supercilia, vultum omponit, ligat oculos, cachinnos cohibet, oderatur linguam, gulam frenat, iram sedat, ormat incessum.

Exercitatio nouitiorum debet esse corpo- alis & spiritualis. *Corporalis* in quadruplici tudio exteriori consistit. *Primum* est, habitum xteriorem proprij instituti semper honestè deportare, in vestibus nimirùm, tonsura, & similibus: hæc tamen per se religiosum non faciunt, sed sunt tantùm signa internarum virtutum. *Vnde* sicut circulus ad tabernam, potum venalem designat, & vexillum super Ecclesiam denunciat dedicationem: quod si signa falsa fuerint, decipiuntur homines, pu- tantes inuenire significata: ita de ficto reli- gioso, qui exteriùs in habitu prætendit, quod

non

non habet in moribus & vitâ. *Secundum* est diligenter custodire exteriores cerimonias, vtpotè inclinationes, geniculationes, & omnes gestus, quibus vtuntur fratres in diuino officio, ac in alijs spiritualibus exercitijs. De his tamen sæpè (sicut obseruat D. Bonau. *lib. de prof. relig. capit. 22.*) minùs virtuosi maiorem vim faciunt, quàm perfecti & magis deuoti. *Tertium* constituit exteriorum membrorum honesta ac religiosa compositio: nec non, cultus disciplinæ in loquendo, in gradiendo, in comedendo, in bibendo, in conuersando cum alijs, & in similibus: quod ipsum etiam curiales sæculares commendabiles reddit: vnde & sæcularis virtus appellatur; sed religiosis magis competit, licet humiliori & planiori modo. *Quartum*, consistit in operibus pœnitentiæ, vt sunt ieiunia, vigiliæ, flagella, & aliæ corporales mortificationes, exercitationes & castigationes: quæ licet magis propinquant virtuti quam præcedentia, tamen non sunt *puræ* virtutes, quia illa & hypocritæ possunt habere, & in mortali peccato positi sæpè in talibus exercent seipsos. *hæc D. Bonau loco citato.* Vel quoque opera pœnitentiæ duo constituunt, vtpotè subtractio delectabilium secundum carnem, & assuefactio asperitatum, laborum, obsequiorum, mortificationum, lectionum, solitudinum, &c. verùm hæc fieri debent cum magnâ prudentiâ, sicut admonemur *Rom. 12.* Rationabile sit obse-

sequium vestrum. *Glossa.* id est, cum di-
retione, ne quid minùs vel nimis fiat; sed
um temperantia, vestra corpora castigetis, vt
on naturæ defectu cogantur dissolui, sed vi-
js mori. Et D. Bonau. *lib. 2. de prof. cap. 1.*
)portet carnem restinguere non extinguere,
u reprimere non opprimere; vt seruiat,
on lasciuiat, ancilletur, non dominetur. Ter-
a fertilis si diu inculta fuerit, siluescit; si ni-
nis cogitur fructificare, fit macra: sed si me-
lium tenetur, fertilis perseuerat. Sic etiam
te agro corporis est agendum, vt nec de ni-
nio otio, vel de delicijs lasciuiat: nec inediâ,
vel labore deficiat. *Ibidem aliud exemplum*
idem sanctus adfert. Dictum est Leuit. 2. In
omni oblatione tuâ offeres sal, scilicet discre-
tionis: vt nec ad dexteram per nimium labo-
rem, nec ad sinistram per nimium teporem à
viâ regiâ declines. Anima enim est immorta-
lis & non potest deficere, & ideò corpus cor-
ruptibile & vas fictile, non potest æqualiter
contendere cum eâ currendo, & tantum fer-
re laboris, quantum illa potest capere feruidæ
voluntatis.

Exercitatio spiritualis in quadruplici stu-
dio interiori consistit. *Primum* est, orationi
Dei ac meditationi diuinorum diligenter in-
sistere. *Secundum*, in detestatione ac odio æ-
terno peccatorum sese iugiter exercere; &
in proposito perpetuo, Deo ac legi eius sem-
per nimis adhærendi (nullis nimirùm ceden-

do

do tentationibus) magis ac magis continu proficere. *Tertium*, in abnegatione propria voluntatis, proprij iudicij, proprij amoris sensualitatis, inferioris rationis, & in mortificatione vitiorum inde prouenientium constantissimè persistere. *Quartum* est, in locum vitiorum assiduo ac perseueranti studio virtutes subrogare ac plantare, quæ quidem sunt respectu cæterarum externarum obseruationum in religione, sicut nucleus respectu corticis: (vt ait D. Bonau. *lib. 2. de prof. cap. 22.*) Omnia enim quæ in obseruantiâ religionis apparent, inuenta & statuta sunt propter obtinendas & conseruandas virtutes: cætera autem sine virtute sunt, sicut testa carens nucleo. *Ibidem*. Sicut autem ex nucleo pinguedo olei exprimitur: ita ex affectu virtutis, sapor deuotionis procedit, nec non, diuini amoris, & desiderij cælestis, & gaudij spiritualis, qui nobilior & efficacior est, quàm compunctio timoris & mœroris.

Dicendum est nonò, de perfectione fratris recenter nostram religionem professi, quòd nimirum quatuor illam constituunt, quæ recensentur apud *D. Bonau. lib. 1. de prof. relig. cap. 1. Primum* est, vt ab illâ voluntate, quâ ad religionem venit, & à primo nouitiatûs feruore non tepescat. Vnde quidam volens religionem ingredi de sæculo, quæsiuit ab Agathone Abbate alias viro sancto, quomodo viuere deberet. At ille dixit ei. Vide qua-

lis

primo die fueris, & ſic ſemper viue. *Hoc eſt* nſidera ſtatum voluntatis tuæ, in prima die, â ad religionem ex Spiritu ſancto intrare ſpoſuiſti, quàm videlicet tunc ſolicitus fuis vt emendares vitam tuam, & quàm paras ad implendum omnem Dei ac ſuperiom voluntatem; nec non, ad patienter & amiliter ſufferendum correptiones, penuas, labores, & deſpectus: quàm feruide conempſiſti mundum & omnia quæ in eo ſunt, quomodo fugiſti & abieciſti omnes carnales ffectus & effectus, & te totum obtuliſti Donino holocauſtum viuum, vt nihil deinceps n te viuat de vitâ peccati. Igitur ſecundum anc formam ſemper poſtmodùm ſtude viuee; ne aliter in ſchola religionis dediſcere & etrocedere magis, quam proficere, videaris. *Vnde quidam* corripitur, qui primum ferorem & deuotionem, ac ſtudium mortificationis & exercitium virtutum deſeruerat, *Apoc.* 2. Habeo aduerſus te pauca, quòd charitatem primam reliquiſti; quapropter pœnitentiam age, & prima opera fac.

Secundum eſt, vt non moueatur malis exemplis tepidorum ad imitandum ea, ſicut quidam infirmi ſpiritu, videntes alios deſides in ſeruitio Dei, otioſos & verboſos, elatos & rebelles, ambitioſos & alijs modis vitioſos, dicunt apud ſemetipſos: ſi alijs hoc licet, quare non & mihi. Et proniores ad malum, exemplum ſumunt de his quos deteriores vident,

dent, & gaudent se socios inuenisse vitiorum ne soli possint erubescere: quia si parcitur alijs, volunt & sibi in similibus parci. Contra hoc deuotus Dei seruus apud se respondere debet. Ego veni purè pro Deo, non pro aliquo alio, & ideò nolo aliquem sequi adhoc, vt à Deo retrocedam; vnde solos illos imitari debeo, qui ad hoc informant me, propter quod religionem intraui, *idest*, vt apprehendam Deum, vt satisfaciam ei pro peccatis meis, vt promerear gloriam sempiternam. *Pictor & artifex* notabile opus volens facere, quærit non alia quam meliora exemplaria, quæ potest habere; & viator non quærit viam ab ignorantibus, sed à scientibus eam: ideò noli imitari malum sed bonum. *hæc D. Bon.*

Tertium est vt non iudicet temerè facta aliorum, maximè vbi nescit quâ de causâ, vel quâ intentione fiant. *Vnde est*, quòd quidquid aliquomodo potest excusari, semper ad meliorem partem interpretetur, si vult tranquillum cor habere, & alios non turbare, & Deum non offendere.

Quartum est, vt non frangatur aliqua aduersitate vel tentatione; sed cogitet quia ad hoc venit ad religionem, vt omnia quæ ei in hâc vitâ possunt accidere, sustineat propter Deum: sicut qui intrat bellum, scit, quòd non quietem & delicias, sed laborem & vulnera oportet eum expectare. Vnde *Eccl.* 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & ti-

e, & præpara animam tuam ad tentatio-
n, deprime cor tuum, & sustine. Et *Act.* 14.
Oportet nos per multas tribulationes intrare
regnum Dei. Et *Luc.* 24. Oportuit Chri-
n pati, & ita intrare in gloriam suam. *Ergo*
ersitas est via ad regnum Dei; & qui re-
at viam, recusat ad regnum peruenire.
c *discursus.* Siue sis nocens, iniustus, im-
s, ac peccator; siue verè pœnitens pro tuis
quitatibus; siuè omninò innocens, iustus,
anctus, pati te aduersa necesse est: quia &
o impœnitens, & latro alter contritus &
tificatus, & Christus innocentissimus, iu-
simus, ac sanctissimus crucem sustinuerunt
ue ad mortem. *Igitur*, fac tibi de necessitate
tutem. *Deinde* oportet te pati aduersa, &
inferioribus, & ab æqualibus, & à superi-
oribus; quia & Christus quem imitaris pas-
s est ab hominibus infimæ, mediæ, & su-
emæ conditionis. *Tandem* omninò debes
uersa pati, vel à malis; vel à non bonis, seu
non malis; vel à bonis; quia & Christus
stinuit persecutionem à peccatoribus, de-
rtionem à discipulis, & derelictionem à Pa-
e. *A malis* quidem te necesse est pati mala:
uia mali non sciunt benè facere, nisi malè.
nde *Matt.* 7 Omnis arbor bona, fructus bo-
os facit; mala autem arbor, malos fructus
cit. Et *Ierem.* 4 Sapientes sunt, vt faciant
ala, benè autem facere nescierunt. *A non*
nis quoque, vel à non malis (*id est*, à tepi-
dis,

dis, inconstantibus, passionatis, falsis frat
bus, fictis ac apparentibus Christicolis; q
tamen euidentibus indicijs, nec probari, n
reprobari possunt) mala te pati oportet: qu
idipsum Christus suis discipulis prædix
ac promisit. *Matt.* 10. Tradet autem frat
fratrem in mortem, & pater filium, & surge
filij in parentes, & morte eos afficient: & e
tis odio omnibus hominibus, propter nom
meum; qui autem perseuerauerit vsque
finem, hic saluus erit. *A bonis denique* suffer
te aduersa oportet, siue in patientiâ, siue
charitate. *In patientiâ quidem:* quia reper
untur aliquando superiores seueri nimis, q
1. *Petr.* 2. tolerari iubentur. Serui, esto
subditi in omni timore Dominis, non tantū
bonis & modestis, sed etiam dyscolis (*id est* i
humanis, fastidiosis, asperis, morosis, seueri
difficilibus, sæuis) Hæc est enim gratia, si pr
pter Dei conscientiam (*id est*, quæ Deo pate
vel quâ Deo aliquis placere studet) sustin
quis tristitias, patiens iniustè. Et quia nonni
in patientia est tibi necesse possidere anima
tuam, & consequenter in impatientia perd
re; & hoc propter odium, quod ex impati
entia sæpius iterata nasci & concipi solet, *au
nimirum* contra totam religionem, quod e
ipsum retrò aspicere; *aut* contra partem eiu
aliquam, vtpotè contra proprium institutum
seu propriam Prouinciam, quod ipsum e
fons omnis tuæ instabilitatis, inconstantiæ

turbas;

pationis & tepiditatis; *aut* contra superi-
n, quod est ipsum spirituale homicidium,
liàs Christicidium: nam sicut ille (vt di-
r 1. *Ioan.* 3.) qui odit fratrem suum, ho-
ida vocatur: ita & qui odit antistitem Dei,
isticida est. *In charitate verò* sustinere te
rtet aduersa à bonis: quia ipsi etiam (si-
tenentur) inferunt illa tibi ex charitate,
videlicet propriâ, tum alienâ; *id est*, tum
impulsu propriæ charitatis, tum ex im-
su ordinationum ac instructionum sancto-
n Patrum, & religionis constitutionum, vt
irum hoc ipso te, vel corrigant, vel virtu-
tuam probent, excitent, & acuant. Et
a (vt dicitur *Philip.* 1.) tibi donatum est
Christo, (nimirum ex charitate Patris)
solùm vt in eum credas, sed vt etiam pro
patiaris.

Dicendum est decimò, de perfectione Ma-
ri spiritualis, tum nouitiorum, tum recen-
professorum. Ad perfectionem spiritualis
gistri quid requiratur? ipsa suæ appellatio-
indicant vocabula: Magister enim propriè
nificat præceptorem seu doctorem, qui
gis, quàm cæteri, aptus est ad alios erudi-
dos, & instruendos. Spiritualis quoque si-
ificat, quasi spiritum alis instructum, actio-
videlicet & contemplationis. Dupliciter
tem quis potest dici spiritualis, *vel inprimis*
o officio, ac ipsâ iurisdictione, & auctori-
e spirituali, nec non vocatione & statu: &

hoc modo omnes Ecclesiastici dicuntur spir tuales. *Vel deinde*, vitá & moribus, diuin rumque cognitione ac experientiâ: & h modo, non omnes Ecclesiastici sunt spiritu les. Porro præsentes spirituales, vel sunt acquirendo; quales puta esse incipientes proficientes: vel sunt in esse acquisito; qu les puta esse formaliter perfectos, de quoru collegio eligi debet magister spiritualis, q *Primo* suis discipulis sanâ doctrinâ, & bono xemplo, sit religiosè ac spiritualiter nor viuendi; vt nimirum quæ docet verbis, stendat actionum figuris: sicut qui geomet am docet, pingit in sabulo demonstration vt quod dicit, meliùs capiatur. *Secundò*, statim à principio conuersionis, curet in efficere æternum odium peccatorum, & æte num propositum in lege Dei ambulandi, iu ta illud *Ps.* 1. Beatus vir qui non abijt in co silio impiorum, & in via peccatorum non st tit, &c. Sed in lege Domini voluntas eius, in lege eius meditabitur die ac nocte. Et *Ps.* 118. Et custodiam legem tuam semper, in sa culum & in sæculum sæculi. Aliàs vanum pernitiosum esset illis perseuerare in religi ne: solis enim à peccato elongatis vnctio sp ritus datur, quæ facit illos omnia faciliter suauiter intelligere, quæ Dei sunt. iuxta illu *Ps.* 44. Dilexisti iustitiam & odisti iniquitat propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo la titiæ pro consortibus tuis. *Tertiò*, vt abstra

hat

ɔos ab amore mundi, ac bonorum eius
oralium, demonstando illis quomodo to-
undus in maligno (*id est*, in malo igne,
è, multiplicis concupiscentiæ) positus
quomodo etiam citò cursu transit cum
concupiscentijs. *Quartò*, vt doceat illos
gare non solùm sua & suos, sed etiam
ò magis seipsos, *id est*, proprium amo-
propriam voluntatem, ac proprium iu-
m, & hoc propter imitationem Christi
ntis, *Matt.* 16. Si quis vult venire post
abneget semetipsum, & tollat crucem
, (*id est*, sua aduersa) & sequatur me. *Vt*
in humilitate, patientiâ, paupertate, ca-
te, obedientiâ, &c. *Quintò*, instruat illos,
nter sufferre quæuis aduersa huius vitæ,
futuri præmij: quia dicit *Apostolus*. Quod
sunt condignæ passiones huius temporis
turam gloriam, quæ reuelabitur in no-
Sextò, doceat illos amare suam propriam
gionem, ac suam ad illam specialem voca-
em, supra omnes alias, tanquam securis-
um medium suæ saluationis, & certissimũ
proprijssimum effectum suæ prædestinati-
s, iuxta illud *Rom.* 8. Quos autem præde-
auit, hos & vocauit (*efficaci nimirum ac
iali vocatione*) & quos vocauit, hos & iu-
ficauit; quos autẽ iustificauit, illos & glori-
auit. Secùs enim facientes adulteris similes
t, qui in suis vxoribus defectus nimis con-
erant, & in alienis è contra perfectiones

 ampli-

amplificant; vnde etiam magis sibi placent alienis, quàm in proprijs. *Septimò*, vt m dum mentaliter orandi, & mysteria fidei asc ticè meditandi, nec non, regulas mortificati nis tam internæ quàm externæ, & virtutu acquirendarum, ipsiusque spiritualis per ctionis, laterè illos nos patiatur. *Octauò*, semper se illis affabilem præbeat, & mag circa eos discretione vtatur; *nec non*, vt se per illis ministrare non solùm in spiritua bus, verùm etiam in corporalibus parat esse inueniatur, & hoc exemplo Christi, c venit ministrare non ministrari. *Nono*, vt rijs tentationibus vexatos benignè conso tur; ostendendo illis necessitatem & vtili tem tentationum, aliudque esse illas sentire aliud illis consentire. Et certos faciat eos præsentissimo illis auxilio Dei, tum gener tum speciali contra tentationes. *Generale*, mnibus nobis datur, adhuc ante postulati nem, secundum quod protegit nos Deus, supra vires nostras tentemur, iuxta illud *Cor.* 10. Fidelis Deus est, qui non patiet vos tentari, supra id, quod (*vincere*) potest *Speciale* auxilium, omnibus nobis efficacit adest, post inuocationem sui, iuxta illud *Ps.* 90. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum cum ipso sum in tribulatione (*tentationis*) ripiam eum, & glorificabo eum. *Decimo*, zelo Dei ac amore religionis succensus, co rigat eos cum omni prudentia: proximi qu

que

pietate & charitate instructus, toleret eo-
communes defectus in omni patientia:
si illorum defectus aliquos tolerare ne-
it, ipsi etiam zelum eius sufferre non po-
nt. Sed specialiter defectuosis, *vtpotè* in-
tis, turbulentis, incorrigibilibus, suo
ui innitentibus, tepidis, negligentibus, in-
stantibus, Religionem suam non amanti-
; vehementer passionatis, ac recidiuis in a-
od suæ adinuentionis peccatum carnis; o-
no persuadeat egressum de religione: ne
ori se periculo exponant damnationis æ-
iæ, per emissionem professionis: cùm il-
, quod Deo vouere intendunt, non habe-
, nec seruare possint. *Vndecimò*, dubia illis
ponat; vt inde occasionem illos erudien-
ccipiat, & alia sibi ab eis proposita faciliter
uat. *Duodecimò*, proxima pericula à qui-
; in profectu spiritualis viæ cauere sibi de-
nt, fideliter illis enunciet; ac futura mala
aduersa, quæ illos propter Christum suf-
re oportet, cautè illis prædicere non dubi-
. Huiusmodi actus Magistri nouitiorum,
e etiam exercuit Christus respectu suorum
cipulorum, (sicut facilè videre est in Euan-
iorum libris) tempore, quo cum eo, vt no-
ij conuixerunt.

ARTICVLVS VI.

De discretione spirituum.

NOn omnes qui dicuntur spirituales, suis asceterijs spiritu Dei aguntur; magis alieno ac adulterino: quod ipsum r considerant nec plenè animaduertunt: q spiritus alieni non discernunt vt oportet i pulsus, ab impulsibus diuini spiritus: vt tem perfectè discernant, & non cuilibet spi tui credant, ac regi & gubernari se sinant, endum est illis, quintuplicem esse spiritun dulterinum. *Primus*, dicitur spiritus p prius, qui *aliquando* naturaliter consideratu *aliquando* moraliter. Consideratus *natura ter*, significat vitalem animam, quâ homo turaliter viuens, impellitur ad quasuis acti nes vitales, tam internas quàm externas: q nimirum, eò quòd præcedant actum int lectus, nec laudabiles sunt (moraliter loque do) nec vituperabiles. Consideratus *mora ter*, significat iudicium particulare, quod cundum impulsum proprij amoris & affec onum sensualitatis, pertinaciter de rebus se tit ac iudicat, contra iudicium commune, *potè*, antiquiorum in religione Patrum, sup riorum, & aliorum proborum virorum. Q hoc spiritu aguntur, sæpè impelli solent contentiosas disputationes; ad ostentatione sui iudicij, suæq; scientiæ, prudentiæ & dex teritatis; ac existimant se ad omnia religion officia præ alijs magis esse idoneos, quare i ctanter dicere solent. Ego in huiusmodi ne gotio aliter me gesissem. Ego sic alijs præe

sem.

i. Ego &c, &c. ac inde ab Ascetis vocan-
Egoistæ. *Secundus*, dicitur spiritus huma-
: qui, *vel* est intra nos, *vel* est extra nos:
ritus humanus intra nos, significat teneri-
tinem, facilitatem, ac promptitudinem na-
alem animi, ad omnia bona exequenda &
la fugienda, secundum communem aliorũ
trum consuetudinem. Qui hoc spiritu a-
ntur, miserrimè decepti, putant se esse re-
iosos bonos ac satis in vita spirituali insti-
tos; sed reuera non sunt tales: quia non
bent virtutes supererogatiuas, ad quarum
cati sunt continuum exercitium Religio-
s enim à religione dictus est: Religio au-
m *dupliciter* consideratur, vt virtus, & vt sta-
s. Religio *vt virtus*, alia est necessitatis, alia
pererogationis, secundum differentiam a-
uum virtutum Theologicarum, quibus co-
tur Deus, vel secundum legem præcepti, vel
cundum legem consilij. Religio *vt status*,
el est vniuersalis, vel specialis: secundum *v-
niuersalem* statũ, omnes fideles dicuntur Re-
giosi, qui insimul religati, Deum colunt acti-
us (nempe imperatis) virtutum, fidei, spei,
charitatis, non nisi secundum legem præ-
cepti. Secundum statum *specialem*, soli Asce-
æ dicuntur Religiosi, qui Deum colunt acti-
bus (nempè imperatis) fidei, spei, & charita-
tis, secundum legem consilij; imitanturque
Christum, exercitio obedientiæ, paupertatis,
castitatis, humilitatis, patientiæ, & aliarum

virtutum asceticarum, *Spiritus humanus extra vos*, notat quendam impulsum amoris specialis, quo alter ab altero (ac præsertim iunior à seniore, ac inferior à superiore) sensualiter diligitur: ex quo amans amato facilè vituperabiliter conniuere solet, ac vanè blandiri. Qui hoc spiritu aguntur, communiter suos amatores contemnunt, maioribus adulantur, defectus fratrum obseruare & ad superiores deferre solent; in se ipsi immortificati tanquam nullam experti vexationem, alios de interna immortificatione procaciter iudicare audent: quod si aliquando tempus correptionis, tentationis, ac probationis eorum aduenerit; mox nimis turbantur, animo deijciuntur, de iniurijs sibi factis grauiter conqueruntur, dolent quod religionem intrauerint, de perseuerantia sui desperant, &c.

Tertius, dicitur spiritus carnis, secundum cuius impulsum, quæruntur oblectamenta sensualia ac voluptates carnales: maior habetur cura sanitatis corporalis, quàm sanctitatis spiritualis: crebra cum mulierculis colloquia instituuntur, familiaritatesq́; earum sub specie deuotionis appetuntur: ascetica mortificatio tanquam superstitiosum quid contemnitur, &c. *Quartus*, dicitur spiritus mundi: quo aguntur, qui ab aliis cupiunt specialiter amari, honorari, laudari; qui amant primos discubitus; qui Domos suas & Oratoria, vellent habere tanquam quasdam Basilicas; qui con-

gregandis eleemosynis nunquam aliquem
minum imponere cogitant, &c. *Quintus,*
itur spiritus diaboli: secundum huius spi-
is impulsum, omnes passionati seu internè
mortificati, facilè in aduersis turbantur
ribili iracundiâ, odio, & inuidiâ: in pro-
ris verò, nimis insolescunt, superbiunt, ac
os despiciunt: & respectu diuinorum acer-
tædiosi, ac tristes efficiuntur.

Porro sciendum est illis duplicem esse spi-
um Dei: *alium scilicet* Angelicum, qui da-
r nobis à Deo ad nostram custodiam, iuxta
ud *Ps.* 90. Angelis suis Deus mandauit de
, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. *Aliū*
iuinum, qui tria dicit, *tum scilicet* Deum,
absolutè consideratum: *tum* Spiritum san-
um vt tertiam Personam SS. Trinitatis: *tum*
iritum bonum, rectum, sanctum, vt effectū
sius Spiritus sancti. Et hic spiritus Domi-
i, idem est *generatim* consideratus, ac inter-
um incitamentum, impetus, instinctus, af-
atus, impulsus, feruor, ardor; quò animus
ominis ad aliquid conandum diuinitùs ex-
itatur, permouetur, inducitur, inflammatur,
rahitur, agitur, stimulatur. *Distinctè* autem
onsideratus, *alius* est transiens, *alius* per-
manens.

Spiritus transiens, *Vel est,* quo agimur in causâ nostræ salutis: *Vel est,* quo agimur in causâ honoris Dei. *Priore* agimur, *tum* quando diuinitùs illuminamur & excitamur ad

bonum & contra malum: *tum* quando occu to testimonio Dei, in bono contra malu consolamur, iuxta illud *Rom.* 8. Ipse eni spiritus, testimonium reddit spiritui nostr quod sumus filij Dei. *Posteriore* agimur, qua do diuinitùs impellimur per modum actu ad aliquid singulare ac arduum, pro maio gloria Dei patrandum seu sustinendum. Tal fuit spiritus, qui irruit in Samson aduers Philistijm: & qui impulit Phinees ad cæde fornicarij: & quo Mathathias est actus pulsus contra sacrilegum.

Spiritus permanens ille est, qui dicitur su per aliquem requiescere, seu habitualiter pe manere: & hic duplex habetur, quorum *alt* datur de sursum, ad faciliorem alienæ salut procurationem: *vt est*, donum Apostolatu Doctoratus, discretionis spiritum, & reliqu dona, quæ aliàs gratiæ gratis datæ vocantu *Alius* cælitùs datur, ad facilem salutis pro priæ comparationem, ad facilioremque pro fectum in studio virtutum faciendum. Hi deinde spiritus, *vel* est ordinarius, *vel* extra ordinarius. *Ordinarius quidem*, si est com munis, ponitur in anima iusti, tanquam prin cipium inclinans potentiam rationalem a eliciendos actus virtutum necessitatis: si ver est specialis, ponitur in anima iusti, tanquam principium actuum virtutũ supererogationi eliciendorum ac imperandorum. De *prim* spiritu illud est, quod habetur *Ps.* 50. Ne pro

ijcias

:ias me à facie tua ; & spiritum sanctum tuū
auferas me. De *altero*, illud, quod habetur
quenti versu. Redde mihi lætitiam saluta-
tui : & spiritu principali confirma me.
erque autem spiritus (tam *scilicet* commu-
s, quàm specialis seu principalis) ordina-
us dicitur : quia ad hoc datur homini iusti-
ato, vt suas actiones ac operationes dirigat
cundum normam rectæ rationis, & secun-
um legem diuinam, siue necessitatis, siue su-
:rerogationis : & vt ordinario seu connatu-
li ac vsitato modo habeat se in Deum, insi-
ens contemplationi diuinorum, *Extraordi-
arius* autem est, qui datur nonnullis perfe-
is spiritualibus, vt secundum impulsum & af-
atum huiusmodi spiritûs diuini vehementi-
rem, in extraordinariâ vitâ actiuâ & contem-
latiuâ, supra modum humanū promouean-
ur. De hoc spiritu illud est *Ezech*. 1. Vbi e-
at impetus spiritûs, illuc gradiebantur : nec
reuertebantur cùm ambularent.

Hinc est, quod quidam iusti aguntur spiritu
diuino, vt non nisi secundum modum commu-
nem agant, vtpotè secundum legis necessita-
tis præscriptum, & rectæ rationis consilium :
vti sunt omnes Religiosi statûs vniuersalis, *id
est*, omnes iusti ac fideles Christiani. Vnde
S. Aug. *ser*. 13. *in Verba Apost*. *Rom*. 8. Dicet
mihi aliquis. Ergo agimur, non agimus? Re-
spondeo, imo & agis & ageris : spiritus enim
Dei, qui te agit, adiutor est agentibus, &c.

Quidam verò aguntur ſpiritu diuino, vt agan opera nobiliora, ſecundum videlicet ordinariæ vitæ actiuæ & contemplatiuæ præſcriptũ vtpotè non abſq; rationis humanæ conſilio a deliberatione: vti ſunt Religioſi ſtatûs ſpecialis, *id eſt*, omnes veri Aſcetæ. Vnde S. Anſ *in eadem verba Apoſtoli Rom.* 8. Qui ſpiriti Dei aguntur, ij ſunt filij Dei. Aguntur ſpiritu Dei (*inquit*) vt & ipſi quod agendum eſt, agant: & cùm egerint, illi, à quo aguntur gratias agant: ſpiritus enim Dei qui eos agit, agentibus eſt adiutor & ductor. Aguntur ergo vt agant, cum dilectione & delectatione iuſtitiæ: quia qui ſpiritu Dei aguntur, charitate aguntur & excitantur. *Inde aduertendum eſt*, quod, qui ſpiritu diuino acti ſunt in religionem, *id eſt*, vocati ad ſpecialem ſtatum Religioſorum; & non agunt id, ad quod agendum acti & vocati venerunt: ij non ſunt filij Dei, ſed filij adulterini. *Quidam denique* aguntur ſpiritu diuino, *tum* ad aliqua opera præclara, præter modum humanum ac vſitatũ patranda, *vtpotè*, abſque rationis deliberatione & conſilio: *tum* ad ſupermundana extraordinariè contemplanda & experienda, abſque nimirum cooperatione rationis & concurſu phantaſmatum. Vbi Deus, palam facit ſuam nudam eſſentiã animæ iuſtæ, in eſſentia etiam ipſius nuda reſplendentem: quod fit, quando menti depuratæ ac denudatæ ab omni myſticorum abſoluto & irretentibili, nudam

Deus

ius præsentiam suam (*id est*, phantasmati-
s non obuolutam) videndam & contem-
ndam in specie ac imagine sui deiformi
nifestat.
Hinc deinde est, quod in palæstra spiritua-
m aliquando idem significat agi spiritu di-
no, quod & pati diuinâ. Quilibet autem
iritualis cuiuscunque statûs dici potest ali-
omodo pati diuinâ, inquantum scilicet agi-
r ac trahitur à spiritu sancto ad agenda &
renda ea, quæ sunt voluntatis diuinæ, iuxta
lud *Ioan.* 6. Nemo potest venire ad me,
isi Pater qui misit me, traxerit eum. *In qua*
erba S. Aug. Noli *inquit* cogitare te inui-
um trahi; trahitur animus & amore. *Et in-*
erius. Si Poetæ dicere licuit. Trahit sua
uemque voluptas, non necessitas, sed volu-
tas; non obligatio, sed delectatio: quanto
ortius nos dicere debemus, trahi hominem
d Christum, qui delectatur veritate, delecta-
ur beatitudine, delectatur iustitiâ, delectatur
empiternâ vitâ, quod totum Christus est.
hæc ille. *Incipiens quidem* patitur diuinâ,
dum in studio spiritualis vitæ, prius se habet
secundum gratiæ impulsum, sed magis secun-
dum naturam: quod inde dignoscitur, quia
scilicet, quando operatur seu agit, ad quod a-
gitur, non adeo illo labore delectatur: quod
si delectatur, sed non nisi labor ille communis
ac vsitatus esse censetur, non autem arduus ac
difficilis. *Proficiens verò* patitur diuinâ, dum

in studio ordinariæ vitæ actiuæ & contem platiuæ, æqualiter se habet secundum grati & naturam, quamuis tamen prius secundum gratiam. *Perfectus perfectione supererogatio nis* diuinâ patitur, dum in eodem studio magi ac prius habet se secundum gratiam quàm na turam: quod inde dignoscitur, quia labor ill arduus ac difficilis vtrique spirituali vitæ or- dinariæ annexus, præ sobria dilectione & de- lectatione, penitus ab eo non sentitur: quod ipsum etiam de dolore & quauis confusione ac aduersitate dicendũ est, iuxta illud *Act.* 5. Ibant Apostoli gaudentes à conspectu conci- lij, quoniam digni habiti sunt pro nomine IE- SV contumeliam pati. *Mysticus* patitur diui- nâ, dum in exercitio extraordinariæ vitæ contemplatiuæ, habet se secundum gratiam operatiuè; & secundum naturam, nonnisi cooperatiuè.

TRACTATVS V.

De tentationibus spiritualium, ac de remedijs earum: & de peccatis, ad quæ huiusmodi tentationi- bus personæ spirituales pro- uocantur.

INTRODVCTIO.

QVamuis Deus optimus plurima sua dona homini absque aliquibus eius meritis

ecedentibus conferre soleat; nulla tamen
ione vult ei largiri ipsum donum vitæ æ-
næ ac præmium cælestis gloriæ, nisi aliàs
nè merito, ac victori omnium tentationũ:
ibus in hoc præsenti certaminis campo, e-
s propositorum fidelitas, & in obseruantiâ
andatorum Dei & consiliorum Christi sta-
litas, constantia, ac perseuerantia explora-
r. *Vndè.* S. Iacobus *cap.* 1. Beatus vir qui
ffert tentationem, quoniam cum probatus
erit, accipiet coronam vitæ. Et S. Paulus
Tim. 2. Non coronabitur, nisi qui legitimè
ertauerit. Ille autem legitimè certare pro-
atur, qui tentationes suas, quæ suum conan-
ur impedire profectum, ac frangere propo-
tum, perseueranter expugnat, plenè debel-
at, & finaliter superat. Non est enim magnũ
Vt ait Auctor apud S. Aug. *serm* 8. *ad fra-
res in eremo*) inchoare quod bonum est; sed
onsummare, hoc solum perfectum est. Et
S. Hier. *lib.* 1. *contra Iouin.* Cæpisse, multo-
rum est; ad culmen peruenisse, paucorum.
Idem alibi. Non quæruntur in Christianis
initia, sed finis: Paulus malè cæpit, sed benè
finiuit: Iudæ laudantur exordia, sed finis
proditione damnatur. *Vt igitur* natura tenta-
tionum, cum quibus bellum nobis est in præ-
senti vitâ, perspecta habeatur, necesse est in
primâ distinctione huius tractatus, genera,
modos, & species earum prodere: in secundâ
verò, remedia tentatis adhibenda, ex dictis

patrum

patrum spiritualium recensere oportet: tandem in tertia distinctione, adijcienda est aliqua breuis declaratio peccatorum, ad quæ communiter tentationibus huiusmodi stimulamur ac prouocamur.

DISTINCTIO I.

De quinque generibus tentationum, & viginti speciebus suggestionum diabolicarum.

ARTICVLVS I.

De tentatione à Deo, & ab homine.

VBi homo ille simplex & rectus ac timens Deum S. Iob, ipse per suam experientiã didicit, statim etiam nos commonere voluit, vitam nimirùm nostram, militiam (seu, iuxta *septuaginta interpretes:* tentationem) esse super terram, & meritò, quia vni tentationi succedit alia & alia, alterius sæpè generis ac materiæ, sicut fluctus succedit fluctui, & ventus vento, & annulus annulo in catena; imò etiam sæpenumero simul plures nos inuadunt, prouenientes nimirum tum à Deo, tum ab homine, tum à carne, tum à mundo, tum à diabolo. *Primum itaque* genus tentationis, à Deo venit. Sed *nota*, quòd nullâ tentatione à Deo procedente, in malum tentamur. *Vnde* S. Iacobus *cap.* 1 Nemo cùm tentatur dicat, quoniam à Deo tentatur: Deus enim intentator malorum est, ipse enim neminem tentat. Quod explicans D. August. *lib.* 2. *de consensu Euangelij cap.* 30. sic ait. Aliâ significatione intel-

lligitur tentatio, de quâ dictum est : Deus inem tentat : & alia de quâ dictum est. *ut.* 13. Tentat vos Dominus Deus vester, alàm fiat vtrum diligatis eum, an non: illa uctionis est; hæc probationis. *Hinc est,* od Deus non alio fine suos electos tentat, àm pater suum filium, herus seruum, vir rem, magister discipulum: vt videlicet enium eius, studium, fidelitatem, & affe- m, partim exploret; partim acuat, accen- t, & promoueat.

Tentat autem Deus homines, aliquando *terius,* aliquando *interius.* Exteriùs qui- m tentare dicitur; *Vel* dum illis bona præ- ntia confert, vt videlicet appareat, num nè aut malè illis vtantur; quod patet *Matt.* . ex illâ parabolâ. Accedens qui quinque lenta acceperat, &c. *Vel* dum illis eadem na deinde subtrahit, ac præterea nonnun- am multis eos malis afficit, sicut Iob & To- æ facere voluit, quos semper tam in pro- eritate, quàm in aduersitate, fideles ac iu- os inuenit: *Vel* dum eis mandata sua serua- præcipit, arduaque virtutum exercitia pro- qui iubet: quo pacto tentauit Abraham præ- piens ei immolare Isaac, hæredem videlicet æ diuinæ repromissionis, vt ostenderetur agna deuotio obedientiæ Abraham, & fidei d Deum; quia nec in hoc casu hæsitauit de ius promissione, quin impleret etiam de oc- so, sicut erat ei pollicitus. *Interiùs* quoque

tentat

tentat suos Deus, *vel* affluentiâ suauitatis cælestis, *id est*, infusione deuotionis sensibili vt eo ipso ad omnem permoueantur mortificationem, palàmque fiat vtrum velint & conentur cooperari gratiæ ac inuitationi suæ diuinæ: *vel deinde*, dum easdem consolationes cælestes subtrahit eis, ad probandam nimirùm eorum patientiam, & in oratione perseuerantiam, ac in bonis propositis constantiam: *vel insuper* dum eos in tribulatione, aliqua vrgente necessitate instanter & affectuosè clamantes ad se non exaudit, puta ad eorum votum seu voluntatem, vt videlicet exaudiat illos ad maiorem illorum profectum. Hoc modo tentati vox illa est, *Habacuc.* 1. Vsquequo Domine clamabo, & non exaudies vociferabor ad te vim patiens, & non saluabis? Et *Psal.* 12. Vsquequo obliuisceris me in finem, vsquequo auertis faciem tuam à me. Et *Psal.* 43. Exurge quare obdormis Domine, exurge & ne repellas in finem. *Vnde* & S. Paulus, dum tertiâ vice Deum oraret pro amouendo stimulo carnis, cælitùs talem vocem audiuit. 2. *Corin.* 12. Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur.

Secundum genus tentationis venit ab homine, vnde etiam hæc tentatio humana dicitur, de qua est illud 1. *Cor.* 11. Tentatio vos non apprehendit nisi humana. Illa autem *primo* dicitur tentatio humana, quâ spiritus noster (qui alias dicitur, homo interior) à sensua-

litate (quæ alias dicitur homo exterior) ...mis motibus ad consentiendum malo, sti-...ilatur: hæc tentatio omnibus hominibus ...antumuis iustis ac sanctis communis est, & ...ilè per auxilium Dei vincibilis, modò tan-...m primis impulsibus, quibus non nisi infi-...a portio animæ rationalis apprehenditur, ...tim ab initio resistatur. *Vnde* S. Ansel. in ...nc sensum ait: Angelicum est tentationem ...alignam non sentire: humanum, sentire & ...on consentire; seu sentire & vincere: Dia-...olicum, à malignâ tentatione vinci & ex ...ertâ scientiâ peccare. *Secundò* humana ten-...atio illa dicitur, quâ homo præsertim vitæ ...eligiosæ nouiter addictus, seipsum tentare & ...robare solet ac debet, in sui videlicet intro-...ersione seu recollectione; velitne ac possit ...iuere & perseuerare in religione, quam in-...greditur, vsque ad mortem in verâ Christi o-...bedientiâ, paupertate, & castitate: sitque ...paratus sequi Christum, tàm tempore pro-...speritatis in humilitate, quàm tempore ad-...uersitatis in patientiâ: aliàs sine hâc tentati-...one ac probatione sui, non potest se absque periculo, damnationis suæ, adstringere votis religiosorum. *Vel item*, quâ bonus, ac strenu-...us religiosus semper se tentat, probat ac exa-...minat, vtrum proficiat aut deficiat in viâ spi-...rituali. Hanc tentationem sui, S. Apostolus suis discipulis intimare voluit, dicens 2. *Cor.* 13. Vosmetipsos tentate, si estis in fide (*Vepotè,*

staba-

stabiles: *supple:* & in cæteris virtutibus firmi) ipsi vos probate. *Tertiò,* humana tentatio illa est, quâ superiores religiosorum, suos subditos ac inprimis nouitios tentare & probare solent ac tenentur; subindè illis ardua ac naturæ & sensualitati repugnantia, proprioque eorum ingenio ac iudicio, & rationi inferiori contraria, præcipiendo; & diuersis eos mortificationibus vexando, ac fictis aliquando improperijs afficiendo: vt inde conijciatur, vtrum sciant, velint, ac possint seipsos propter Christi imitationem abnegare: ne fortè aliquis illorum, homo videlicet passionatus, immortificatus, sui amore vinctus, & pluribus vitijs irretitus, per solemnem professionem, ex eorum incuriâ aut detestabili aliquâ conniuentiâ, sacræ religioni adscriberetur; vtpotè, contra intentionem Ecclesiæ ac sanctorum Patrum instituta, in magnum dedecus ipsius religionis, & in immensum ipsius profitentis spirituale detrimentum. *Vel item,* quâ ijdem superiores suos subditos non solùm nouitios, verùm etiam & professos tentant ac vexant; aut nimirùm negando illis nonnulla, aliàs dari solita; aut subtrahendo concessa; aut præcipiendo insueta: vt hoc ipso iuxta morem antiquorum sanctorum Patrum, virtutem eorum probent, excitent, acuant, & promoueant. *Quartò,* tentatio humana illa est, quâ homo ab alio homine ex proposito ad peccandum inducitur. De hâc tentatione illud

eſt, quod ait V. Beda, *hom. in cap.* 12. *Lu-*
Duo ſunt genera perſecutorum: vnum
àm ſæuientium, alterum ficte fraudulen-
que blandientium.

ARTICVLVS II.

De tentatione à carne, & mundo.

Ertium genus tentationis prouenit à car-
ne. *id eſt*, à concupiſcentia. Carnem enim,
n vt mortuam, ſed vt animatam (animâ vi-
licet originali peccato infectâ) ſæpiſſimè
ri ſcriptores, pro ipsâ concupiſcentiâ acci-
unt: quia caro, eſt velut officina animæ vi-
tæ, quæ in carne, quaſi figulus in ſuâ figu-
la & luto, ſuarum concupiſcentiarum ac
rpitudinum varias ideas & imagines impri-
it ac efformat, per illamque eaſdem peragit
conſummat. Eſt autē præſens concupiſcen-
a nihil aliud, quàm ægritudo, febris, ac vul-
eratio animæ, & iuſtitiæ illius originalis cor-
ptio: hæc autem erat natura iuſtitiæ ori-
inalis (vt ait D. Bonau.) quòd quamdiù
it ſpiritus Deo ſubiectus ac præceptis eius
bediens, tam diu etiam illius imperio ſubij-
iebantur omnes vires inferiores cum ſuis
otibus; ſed rebellante ſpiritu Deo, rebel-
uit etiam ſpiritui corpus, vt dicat S. Paulus
Rom. 7. Video aliam legem in membris meis,
epugnantem legi mentis meæ. *Vel deinde,*
æſens concupiſcentia idem eſt, quod fomes
eccati, poſt ipſam etiam regenerationem
bapti-

baptismalem, in pœnam originalis peccati in sensitiuo appetitu nostro remanens, ac inde in omnes alias vires animæ, virus suum diffundens. Cuius quidem *fomitis* natura est, quendam videlicet recipere ardorem ad peccandum, *tum* ab obiectis à mundo repræsentatis, *tum* à suggestionibus & impulsibus diabolicis: ac *deinde* solicitare spiritum suis blanditijs, quasi meretricijs; & pulsare incitamentis irreuerentibus ad consentiendum peccato: quâ etiam de causâ, stimulus carnis dicitur.

Hinc imprimis est, quòd tentamur in inferiori portione animæ nostræ à carne seu concupiscentiâ tribus modis, iuxta numerum trium virium inferiorum animæ rationalis. *Primò*, dum in sensitiuo appetitu nostro concupiscibili, excitantur desideria turpium delectationum, *vtpotè*, luxuriæ, gulæ, &c. *Secundo*, dum in irascibili appetitu sensitiuo, consurgunt motus iræ, impatientiæ, odij, inuidiæ & aliorum huiusmodi vitiorum. *Tertiò*, dum in vi rationali, quæ nimirùm bona inferiora, terrena & caduca, considerat; suscitatur motus elationis, superbiæ, ac præsumptionis, & auiditas inutilis scientiæ, &c. *Deinde* tentamur à concupiscentia alijs tribus modis in ipso spiritu *Primò*, dum sentimus & aduertimus esse, in superiori nostro appetitu concupiscibili, seu in voluntate, *vt est*, concupiscibilis, acediam, torporem, & negligentiam ad bonum

pera-

gendum,ad orandum, virtutibus insisten-
&c. *Secundò*,dum noster spiritualis ap-
us irascibilis, seu, voluntas rationalis vt
ascibilis, horret media ad bonum, ob la-
m difficilem eis annexum; dumque pro-
sui debilitatem,fragilitatem ac infirmita-
desperat, quòd iam non possit vincere ac
scurrere impedimenta studiorum spiri-
ium. *Tertiò*, dum ratio superior sic tene-
ignorantiæ obuoluitur, vt in viâ spiritu-
quid agendum, aut quomodò sibi proce-
dum sit, nesciat. *Vnde est*, quòd nisi hæ vi-
spiritûs nostri, gratiâ septiformi cælitùs
narentur, omnes hâc tentatione vincere-
r; nec aliquando malignos eius impulsus
ibere possemus. *Quartum* genus tentatio-
venit à mundo. Tentat autem nos mun-
dupliciter. *Primò*,obiectis bonorum suo-
n (*Vt sunt*, honores, adulationes, curiosi-
es, possessiones, voluptates, & hominum
iiliaritates) dum illis ab amore bonorum
ritualium ac æternorum nos abducere, &
sui amationem trahere nititur. Experien-
enim docemur, quòd obiecta bonorum
ius mundi sensitiua ac præsentia, magis
rmouent ac alliciunt ad se appetitum no-
um sensitiuum, quàm obiecta spiritualia
æterna appetitum rationalem. *Vnde est*,
òd homo immoderatè appetens præsentia,
nimis sibi in eis complacens: facilè ab æ-
nis mente alienatur, ac varijs per propriũ
con-

consensum sese implicat peccatis. *Secund.* tentat nos mundus, ac præsertim contemnentes bona sua præsentia, & voluntati diuinæ seriò obedire cupientes; dum suis malorum obiectis (*vt sunt*, odia falsorum fratrum, scandala, irrisiones, subsannationes, contemptus, detractationes, & quæuis aliæ persecutiones) nunquam nos terrere & affligere cessat: vt sic aliquando animo fractos, à vera iustitiâ timoreque Dei deuios reddat.

ARTICVLVS III.

De tentatione diabolica.

QVintum genus tentationis prouenit à diabolo. In hâc autem diabolicâ tentatione quatuor aduertenda sunt. *Primum* est ipsa videlicet causa seu origo tentationis in ipso dæmone; quæ non alia est, quàm odium Dei, & inuidia nostri: odit enim diabolus Deum, odio æterno; & nobis inuidet, æterna inuidiâ, vitam sempiternam: ratio est *primi*, quia diuino eius iudicio ad pœnas æternas se esse detrusum cognoscit: ratio *alterius*, quia in locum suum, nos sufficere animaduertit: & quoniam non potest de Deo vlcisci hanc suam (vt iudicat) iniuriam; ideò de nobis, tanquàm de ipsius Dei viuâ imagine, eam vlcisci conatur, per callidam videlicet nostri tentationem, & dolosam ac tyrannicam persecutioné. *Secundum* quod aduertendum venit, est finis seu intentio diaboli tentantis: vnum autem è duo-

obus tentatione suâ ac importunâ solici-
one nostri, diabolus efficere intendit: *Vel*
rtionem nostram, inchoatæ nimirum spi-
alis viæ ac iustitiæ Dei, per consensum
ortale peccatum; & consequenter con-
nationem ad pœnas infernales: *Vel* sal-
ipsam refrigerationem ac remissionem
ctûs nostri, in cultu virtutum & studio
tualis profectûs: & consequenter, mi-
onem meritorum ac præmiorum. *Terti-*
est, materia & subiectum eius tentationis.
eria quidem tentationis diabolicæ, sunt
ecta bonorum & malorum huius mundi:
ectum verò, est nostra sensualitas, *id est*,
us corporales interni ac externi, & infi-
appetitus concupiscibilis ac irascibilis.
is ista obiecta, & sensualitas, dicuntur ar-
liaboli, quibus ille contra nos pugnat;
ecta quidem nobis repræsentando, sensua-
tem verò commouendo. *Quartum* est,
modus tentationis diabolicæ, quem qui-
modum S. Paulus, sub nomine collucta-
is, his verbis prodidit. *Eph. 6.* Non est
is colluctatio (*id est*, lucta, pugna, certa-
, duellum) aduersus carnem & sangui-
(*id est*, talis, ac tam facilis, quàm est ad-
sus homines, qui ex carne & sanguine con-
t) sed aduersus principes & potestates
ebratum harum. *id est*, aduersus dæmo-
, qui sunt spiritus inuisibiles, magnæ for-
dinis & potentiæ, magnæ iræ & inuidiæ,

magnæ calliditatis & astutiæ. *Vnde*, sicut moris est luctatoribus secum decertantibus inuicem sese manibus complecti, non quidem ex amore amicitiæ, sed ex cupiditate victoriæ, vnius videlicet de altero, in terram antrorsum aut retrorsum, dextrorsum aut sinistrorsum prostraturâ reportandæ. Ita nequissimi nostri hostis diaboli mos est, amplecti nos quodammodo adinstar amici (*videlicet* grata nobis & quasi rationi consentanea offerendo) ac vicissim à nobis mutuum consensûs nostri requirere amplexum, dum nimirum nos luctâ suæ tentationis vno quopiam è quatuor modis astutè inclinare, prosternere, ac superare nititur. *Primò* itaque modo, antrorsum videlicet, aliquem deijcere cupit, quando illum expresè & apertè retrahere à bono, & inducere ad malum contendit, solicitatione nimirum suâ & allectione, per delectabilia carni, oculis, & cordi, *id est*, per voluptates, possessiones, & honores mundanos. *Vel deinde* antrorsum aliquem prosternere conatur, dum eum similiter à bono retrahit, ac inducit ad malum; terrendo illum difficultate resistendi vitijs, & insistendi virtutibus; ac perseueranter rigorem, asperitatem, labores, correptiones, & mortificationes religionis sustinendi. *Secundo* modo, id est, retrorsum, optat aliquē diabolus prosternere, dum eum occultè ac fraudulenter, *vtpote* sub specie boni ad malū pulsat, aut à bono reuocare curat: quod facit,

quan-

quando priori modo contra illum præualere nequit, eò quòd iam plenè abominetur peccatum, & virtutẽ amplectatur. *Vnde* S. Bern. Bonus, nunquam nisi boni simulatione deceptus est. *Quatuor autem* actibus (sicuti benè aduertit D. Bonau. *lib. 7. de prof. relig. cap. 5*) sub specie boni diabolus tentando gradatim procedit: vt enim faciliùs eius recipiatur persuasio, *primo* loco sola bona proponit: *secundo*, bona malis mixta: *tertio*, ficta ac falsa bona, sed vera mala: *quarto*, cùm iam incautum aliquem sic irretierit ac illaqueauerit; in aperta eum peccata deijcit. *Exempli gratiâ:* Aliquem deuotum fratrem nouitium volens seducere ac è religione ad mundum reuocare, *primò* illi proponit ac persuadet, quod nimirum potuisset vitam æternam ita in sæculo sicut & in religione consequi; mandata Dei seruando, eleemosynas faciendo, & alios verbo & exemplo ad bonum incitando, præsertim cùm iam modum mentaliter orandi & praxim spiritualiter viuendi acceperit. Ecce *primo* loco, sola bona proponit, *vt est*, obseruandi mandata Dei propositum. *Postea* suggerit & commendat illi libertatem in sæculo, quòd videlicet liberum sibi esset ibi orare, ieiunare, recreationem honestam capere, comedere, bibere, dormire, ac omne opus bonum ac indifferens implere, aut etiam in causâ rationabili omittere quandocunque vellet. Ecce bona permixta malis, *id est*, propriâ voluntate,

quæ occasionem præbet omnium malorum. *Tandem* affectum illius excitat ad amorem sociorum, parentum, amicorum, & bonorum temporalium. Ecce iam falsa bona: quia incautum fallunt hominem; & occasionaliter vera mala. *Postremo* sic iam illaqueatum ac è religione eductum, in aperta peccata deijcit; ita, vt peiora illius fiant nouissima, plùs quàm prima. Ecce scorpius, qui blandam habet faciem; sed caudam quâ occidit venenosam.

Eodem quoque modo, hic noster occultus hostis, sese in Angelum lucis transformans, contra quemlibet bonum religiosum in aciem procedere solet: cùm enim nequam cognoscit illum, omne apertum detestari peccatum, tunc suggerit illi vitia ac peccata sub specie virtutum; vt putans veras virtutes, quarum est amore captus, illa non abhorreat, sed appetat; quo ipso tanquam piscis hamo, aut auis laqueo, ab illo comprehensus prosternatur: vt qui erat humilis, mansuetus, obediens, castus, deuotus, &c. mox sub specie zeli, pietatis ac discretionis, inueniatur verè superbus, rixosus, impatiens, proteruus, impurus, acediosus, &c. *Sic* aliquando nonnullos sub prætextu boni regiminis & fulciendæ regularis obseruantiæ, ad ambigendam & alijs inuidendam prælationem se induxisse gloriatur. *Sic* quibusdam incautis, sub specie deuotionis ac spiritualis dilectionis, frequentem cum aliquibus deuotis feminis conuersationem & collo-

colloquutionem persuadet; vt paulatim affectionem eorum erga illas spiritualem, degenerare faciat in amoré carnalem. *Sic* multos sub pallio purioris conscientiæ, non in paucos deducere solet scrupulos, errores, & perplexitates: *Sic* denique in similibus casibus, simili pelle ouinâ indutus, quemuis bonum religiosum, minùs videlicet cautum & circumspectum, capere ac decipere conatur. *Vel quoque* retrorsum diabolus prosternere vult, quando alicui solicitè coram Deo ambulanti conuitiatur, quòd iam consenserit peccato; quòd malè orationi & virtutibus institerit; quòd proposita sua rarò, aut nunquam ad effectum deduxerit, &c. vt nequam de ipsius desperatione aliquando gloriari possit. *Tertio & quarto* modo, seruos Dei infernalis luctator deijcere studet, dextrorsum videlicet ac sinistrorsum; quando in quacunque prosperitate aut aduersitate, siue nimirum spirituali siue mundana, à Deo constitutos, tam per seipsum, quàm per addictos sibi homines, *vel* adulationibus malè succendit, *vel* irrisionibus malè humiliat; ita vt quandoque cogantur, quamuis non sufficienter tamen efficienter, *aut* in vanis inaniter gloriari, *aut* à bonis viliter desistere, *aut* etiam mala nequiter operari. *Porro* dextrorsum diabolus tentare dicitur, quando aliquem ad peccandũ solicitans, facit illi spem peruersam de misericordia Dei, ac facilem promittit veniam, & ci-

tam à peccato pollicetur resurrectionem, verbum illud iniquum constituens aduersus eum. *Ps.* 40. Numquid qui dormit, non adijciet vt resurgat? Senistrorsum verò, quando labentem criminaliter, in abyssum desperationis præcipitare quærit. *Vnde* S. Chrys. vtrumque periculosum est, & confidentia peruersa, & desperatio: Nam confidentia nimia, stantem euertit; & desperatio post lapsum non permittit resurgere. *Denique* diabolus nos tentat dextrorsum & senistrorsum, quando deuios nos facere conatur à rectitudine iustitiæ ac virtutis, siue per excessũ, siue per defectũ. Verũ vt adhuc magis perspecta habeatur calliditas inimici nostri diaboli, magisque ac magis laquei eius cognoscantur, conculcentur, & conterantur; non abs re erit in sequentibus articulis prodere eius aliquas tentationum ac astutiarum species, quibus vel maximè nouellos ascetas infestare, decipere, ac irretire consueuit.

ARTICVLVS IV.

De septem speciebus tentationum: vel aliàs de septem diabolis, quorum nomina sunt, Cur, Nequaquam, Plus, Minus, Melius, Medicus, Scrutator.

PRima species tentationis, seu, *primus* diabolus dicitur Cur. Hàc specie, primi parentes nostri decepti sunt in paradiso, cùm dixisset eis serpens infernalis, *Gen.* 3. Cur præ-

cepit

cepit vobis Deus, vt non comederetis ex omni ligno paradisi? Hâc etiam specie fratres nostri præsertim iuniores tentari solent, quando ex impulsu diaboli curiosè rationes inquirunt piarum suæ religionis traditionum, constitutionum, consuetudinum, ac ordinationum, sensualitati videlicet ipsorum contrariarum: non quidem vt illas fideliter approbent, ac melius custodiant; sed potiùs, vt aliquam occasionem accipiant, eas cauillandi, reprehendendi, & contemnendi: ac inde suos superiores, tanquam superfluarum & inutiliũ cerimoniarum ac obseruationum inuentores vel promotores, temerè iudicandi, carpendi, & odiendi.

Secundus diabolus dicitur Nequaquam. Ab hoc tentatore primi parentes nostri sic dementati fuerunt, vt potius credere maluerint diabolo, mendaciter pollicenti & dicenti. Nequaquam morte moriemini. quàm Deo suo veraciter sententianti, *Gen.* 2. De ligno scientiæ boni & mali ne comedas: in quacunque enim die comederis ex eo, morte morieris. Eâdem tentatione pulsari solent noui religiosi, vt nimirum non credant Magistris suis & alijs Patribus senioribus; dum eis prædicunt, quod ex certa diutinaque experientia exploratum habent, eos videlicet facilè peiores effici in religione, quàm fuissent in sæculo: si nimirum ab initio suæ conuersionis, ingrati beneficiorum Dei, præsertim verò

vocationis eius ad sanctam religionem, extiterint: si exercitium orationis mentalis neglexerint: si mortificationi tam externæ, quàm internæ studiosè non vacauerint: si principia politica & habitus prauos ante professionem non vicerint: si à quolibet peccato mortali diligenter ac perseueranter sese non custodierint: si quascunque correptiones humiliter ac patienter acceptare non studuerint, &c.

Tertius diabolus dicitur Plùs. & *quartus* Minùs, quorum *alter* suadet incipientibus, vel maximè animo promptioribus ac deuotioribus, plùs orare, quàm pia suadet discretio, & sancta religionis consuetudo postulat; plùs laborare, quàm exigit obedientia; plùs affligere corpus mortificationibus, vigilijs, ac ieiunijs, quàm rationabiliter superiores concedere volunt: vt hinc apud se in multam veniant, de suâ perfectione & sanctitate existimationem; caputque suum & pectus nimis debilitent, & vires corporis naturales eneruent; ac tandem ad onera religionis sustinenda inhabiles omnino reddantur. *Alter* verò è contra inducere vult incipientes, præsertim animo segniores, ac ad bonum tardiores, ad minùs (videlicet, alijs fratribus) orandum, legendum, meditandum, vigilandum, laborandum & mortificationibus vacandũ, quàm pia religionis consuetudo & rationabilis superiorum præceptio requirit; vt sic sensim otio assue-

assuefacti, multiplicibus tandem vitiorum laqueis implicentur.

Quinta species diabolicæ tentationis vocatur Melius. Hostis enim noster diabolus, dum etiam sub specie boni seruos Dei decipere nequit, tunc quærit illos capere sub specie maioris boni, seu, melioris. *Vnde* sicut ille dicitur, 2. *Cor.* 11. Sathanas transfiguratus in Angelum lucis: ita hic appellatur *Ps.* 90. Dæmonium meridianum: quasi speciem maioris claritatis, seu imaginem maioris boni præseferens, ad decipiendum quos tentat. Præsens itaque diabolus, ruinam suas ignorantibus astutias molitur, dum eos pulsat, potiùs ad vacandum studijs in se melioribus, *utpote* internis ac spiritualibus (*qualia sunt*, cultus silentij ac solitudinis, lectio, meditatio, oratio, &c.) quàm exercitijs externis seu corporalibus, quæ à superiore committuntur ac demandantur; vt sic fratrem, obedientiæ virtutem ignorantem, contra suum superiorem, tanquàm indigna & vitæ spirituali contraria præcipientem, malè permoueat; & vt sic proprio iudicio innitentem reddat, inobedientemque efficiat, contra illud quod dicitur. 1. *Reg.* 15. Melior est obedientia, quàm victimæ; & auscultare, magis quàm offerre adipem arietum: quoniam quasi peccatum ariolandi, est repugnare; & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. *Vnde* S. Bern. inquit, Grande malum propria voluntas, quâ fit, vt

bona tua, bona non sint. Etenim si in die ieiunij mei, inueniatur voluntas mea, non tale ieiunium elegit Dominus, nec sapit illi ieiunium meum, quod non obedientiam, sed vitium propriæ voluntatis sapit. *Et subdit.* Ego autem non solùm de ieiunio, sed de silentio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremò de omni obseruantia monachi, vbi inuenitur voluntas sua in eo, & non obedientia magistri sui, idipsum sentio: minimè prorsus obseruantias illas, & si bonas in se, inter virtutes censuerim deputandas.

Sextus diabolus appellatur Medicus. Huius diaboli talis est suggestio. Non insistas, *inquit*, lectioni continuato studio, ne oculorum caliginem incurras. Vacando orationi non indulgeas lachrymis, ne ipsos etiam oculos amittas. Noli quâlibet nocte ad matutinum surgere, ne debilitatem capitis acquiras; quandocunque autem te contigerit non surrexisse, dicito te fuisse infirmum, malè dispositũ, &c. Noli multùm quotidiano labore te fatigare & conficere, ne citam incurras mortem; aut quoque, ne fractis viribus corporalibus, debilis ac valetudinarius longo tempore viuas. Has, aut his similes, tentator aliquando suggerit fratribus propositiones; vt illos desides, tepidos, molles, otiosos, delicatos, vitæque longioris cupidos efficiat, contra quod Dominus ait. *Matt.* 11. Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Et *cap.* 7. Intrate per angu-

angustam portam; quia lata porta & spaciosa via est, quæ ducit ad perditioné. Et *cap.* 24. Vigilate, quia nescitis diem, neque horam. Et *Iob.* 5. Homo nascitur ad laborem. Et Apostolus 1. *Cor.* 3. Vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundũ suum laborem. *Idem quoque* Medicus tentator, sæpè suggerit fratribus dum infirmantur, superiorem de illis minorem curam habere, quàm ex præscripto regulæ tenetur; & alios fratres minùs sibi seruire, quàm vellent sibi seruiri; vt sic ad impatientiam & murmurationem eos prouocare possit, contra aliud regulæ præscriptum *cap.* 10. Fratres habeant humilitatem & patientiam in persecutione & infirmitate, & diligant eos, &c.

Septimus diabolus vocatur Scrutator. Huius tentatoris natura est, stimulare fratres ad scrutandum opera, intentiones & merita aliorum fratrum; vt inde occasionem eos vilipendendi & seipsos magnifaciendi accipiant: *Vel quoque,* vt suos defectus illorum imperfectionibus, coram propriâ conscientiâ contegant. *Deinde* muneris ipsius est, excitare fratres ad examinandum & scrutandum præceptiones, decreta, & quasuis sententias ac ordinationes superiorũ; an videlicet iustè, rectè, piè, discretè, ac prudenter per eos factæ sint: vt inde aliquod scandalum accipiant. *Denique* huius tentatoris studium est, permouere fratres ad examinandum & scrutandum iudicia

Dei inuestigabilia, circa nimirùm prædestinationem ac vocationem electorum, & præscientiam ac reprobationem iniquorum; vt stultè patrocinando, seu iniqué compatiendo damnandis, aut iam damnantis, in Deo aliquam considerent iniustitiam, propter quod vna cum eis damnentur ac reprobentur, iuxta illud. *Prou.* 26. Qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloriâ.

ARTICVLVS V.

De octaua specie tentationis: seu de octauo diabolo, qui dicitur Discretus.

OCtauus diabolus solet vocari per ironiam Discretus; eò quòd tanquàm impostor scelestissimus, superiores religiosorum, quos videt profectui spirituali, fratrum sibi in Domino commissorum, studiosè insistere ac inuigilare, suggerit bonis subditis esse indiscretos, inhumanos, ac intolerabiles: vt eos tam peruersissimo studio conturbatos reddat, & in charitate erga suos superiores refrigescere faciat, ac monita illorum, & correptiones, spernere odioque habere efficiat: & vt versâ vice, ipsi etiam à Christo spernantur & contemnantur: scit enim diabolus, fratrem diuisum animo à suo superiore, fieri quasi hominem capite truncatum: *id est*, à Christo (cuius hic vices gerit superior) eiusque influentiâ illuminationis cælestis, & quorumuis donorum gratuitorum, esse disiunctum ac sepa-

ſeparatum: quia dicit Dominus *Luc.* 10. Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: qui autem me ſpernit, ſpernit eum, qui miſit me. Et per Spiritum ſanctum. *Prou.* 1. Conuertimini ad correptionem meam: en proferam vobis ſpiritum meum, & oſtendam vobis verba mea. Quia vocaui & renuiſtis, extendi manum meam & non fuit qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro ridebo. *Quapropter* dùm quid eiuſmodi ſubditis diabolus ſuggerit, cogitent potiùs (ſicut ſancti Patres cenſuerunt, quod in vitis eorum legere eſt) illos ſuperiores, qui ſuos ſubditos non exercent in mortificatione paſſionum, & abnegatione propriæ voluntatis, quique non offerunt eis occaſionem exercendi obedientiam, humilitatem, & patientiam, cæteraſque virtutes, indiſcretos & inhumanos eſſe: perinde ac indiſcretus & inhumanus eſt pater, qui filium famelicum non cibat: pari enim modo mortificatio & virtus, (quam ſancta ac prudens ſuperiorum vexatio, in ſubditis promouet) cibus & pabulum eſt animæ, eam videlicet inſtar panis roborans & confortans.

Hinc inſtat callidiſſimus tentator, eiuſmodi inquiens vexationem, ac tam crebram correptionem, potiùs eſſe occaſionem turbationis ac impatientiæ fratrum, & concitamentum paſſionum eorum in malum, quàm inſtigatio-

nem ad virtutis exercitium, *Vnde* S. Paulus dicit ad *Ephes.* 6. Patres nolite prouocare ad iracundiam filios vestros. *Ad quod respondetur:* quod illi patres tam videlicet carnales, quàm spirituales, hoc loco filios suos ad indignationem prouocare dicuntur, qui aut nimiâ subita passione commoti, aut ex duritia & asperitate cordis, contra omne ius & fas pluribus eos contumelijs aut maledictionibus afficiunt; vel etiam nimijs verberibus, seu laboribus illos onerant ac irritant. Verùm, superiores, qui ex impulsu charitatis, varijs moderatè vexant mortificationibus suos subditos (*sicut ibidem admonet S. Paulus dicens.* Sed educare illos in disciplinâ & correptione Domini. *per disciplinam autem* hanc intelligere vult secundum S. Hieron. & S. Chrysostomum, tam instructionem & doctrinam salutarem, quàm castigationem paternam) illi non ad impatientiam eos prouocant sed ad patientiam: nulla enim alia est via ad patientiam, quàm resistentia indignationi consurgenti contra correptionem aut corripientem, *seu,* mortificatio motuum impatientiæ; sicut etiam via ad humilitatem & castitatem, ac cæteras virtutes, est ipsa cohibitio impulsuum superbiæ & luxuriæ, ac reliquorũ refrenatio vitiorum.

Deinde malignus instat spiritus, subditis suggerens, quòd saltem ille superior indiscretus & inhumanus, imò quoque persecutor, oppres-

ppreſſor, ac turbator fratrum dicendus eſt, ui ſubditum in aliquo deficientem, non iam x charitate & affectu manſuetudinis; ſed ex aſſione, aut odio, acri increpatione & cre- râ mortificatione vexat & irritat, contra il- ud quod ait S. Paulus *ad Galat. 6.* Fratres, tſi præoccupatus fuerit homo in aliquo de- icto (*id eſt*, ſi deliquerit aut peccauerit) vos qui ſpirituales eſtis (*id eſt*, vos qui ſpiritua- lem habetis iuriſdictionem) huiuſmodi in- ſtruite in ſpiritu lenitatis (*id eſt*, ſubiectos vobis in Domino inſtaurate ſanâ doctrinâ; & manſuetâ, leni, paternâ ac blandâ correptio- ne) conſiderans teipſum, ne & tu tenteris. *Ad hoc reſpondetur primo.* Iſtam propoſitioné diaboli eſſe meram exaggerationem, impo- ſturam, iudicium temerarium, ac mendacium; nam & pater mendacij eſt, qui licet veritatem quandoque dicere videatur, mentitur tamé: *Vel* quia veritas eius non eſt veritas formalis, niſi materialis, *puta* ex intentione malâ ac peruersâ proueniens, vt nimirùm hâc arte, incautos, ad aliquod peccatum promouere queat: *Vel* quia, vt vnius veritatis reuelatio- ne, fidem adſtruat omnibus ſuis mendacijs, quibus nimis curioſèque credulos, callidiſſi- mè ſupplantet. *Secundò reſpondetur*, quòd non ille ſuperior dici debet turbator, quam- uis ſubditi per eum ad bonum ſtimulati tur- bentur; ſed ille qui profeſſionis aut obligati- onis ſuæ immemor exiſtens, à Domino ſibi

com-

commissis, conniuet peccantibus. *Vnde* Helias Regi Achabo (dicenti sibi 2. *Reg.* 18. Tu es, qui conturbas Israel) ait. Non ego turbaui Israël; sed tu, & domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini. *Tertiò respondetur.* Potest eo modo dici bonus superior esse turbator fratrũ immortificatorum, quo & Christus Herodis & Ierosolimæ turbator extitit, qui non dedit alicui occasionem turbationis, sed vnusquisque malæ voluntatis ex ipsius aduentu illam sibi sumpsit. Quamuis etiam bonorum fratrum, bonus superior, in bono sensu dici potest turbator: quia & bonus Angelus, bonam Mariam turbâsse perhibetur. *Quartò.* Potest bonus superior in bono sensu dici persecutor bonorum fratrum, duplex enim est persecutio, *alia* odij, qualis fuit tyrannorum in Christianos, & qualis hucusque est hypocritarum in fideles, in iustos, & in veros Christi seruos, iuxta quod dicit Dominus, *Matt.* 10. Cùm autem persequentur vos, &c. *Alia* est persecutio charitatis, quâ sicut persequuntur parentes suos filios, & magistri discipulos, rationabiliter eos castigando; ita etiam superiores in Domino sibi subditos persequuntur, *vel* vt hoc ipso præteritos eorum corrigant defectus, *vel* vt à futuris eos præseruent, & in timore Domini ac in reuerentia eius antistitum conseruent. De hac persecutione S. Chrys. in illud *Prou.* 12. Qui parcit virgæ, &c. sic ait, Sicut iusta ira, non est ira,

sed

d diligentia ; ſic iuſta percuſſio, non eſt percuſſio, ſed correctio. Et *Clemens Alexandrinus*. Qui ad gratiam loquuntur, parum diligunt; qui autem ad vtilitatem acerbi ſunt, in futurum ſæculũ beneficio afficiunt. Et *S. Aug.* Moleſtus eſt medicus furenti phrenetico, & pater indiſciplinato filio ; ille ligando, iſte cædendo, ſed ambo diligendo ; Si autem illos negligant, & perire permittant, iſta potiùs falſa manſuetudo, crudelitas eſt. *Vnde* quoq; ſubditis Spiritus S. ſic loquitur *Prou.* 4. Tene diſciplinam, ne dimittas eam, cuſtodi iſtam, quia illa eſt vita tua. Et *Sap.* 1. Sapientiam enim & diſciplinam qui abijcit infelix eſt : & vana ſpes illorum & labores ſine fructu, & inutilia opera eorum. *Quintò reſpondetur*, duplicem eſſe charitatem ſuperiorum, *aliam* manſuetudinis, *aliam* ſeueritatis. *Vnde*, in ſpiritu lenitatis, & in charitate manſuetudinis ſuperiores boni, corripiunt illos fratres, quos experiuntur eſſe animi promptioris ad bonum & tractabilioris : illos autem in charitate & ſpiritu ſeueritatis, quos etiam cognoſcunt voluntatis eſſe tardioris & durioris, ac proprij iudicij pertinacioris. Hanc vtramq; charitatem *S. Paulus* ſe habere profitetur, 1. *Cor.* 5. Quid vultis, in virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis ? Vbi non contradiſtinguit virgam à charitate : quia repugnat virgam, ſeu, correptionis ſeueritatem tanti Apoſtoli, carere ſpiritu charitatis.

ritatis. Vnde S. Aug. *lib. 3. contra Parmen. Tom. 7.* hæc verba declarans ſic ait. Numquid tamen & virga ſine charitate eſt, qui ita contexuit. In virga veniam ad vos, an in charitate? Sed quod ſequitur, Et ſpiritu mãſuetudinis. Admonet intelligi, quia & virga charitatẽ habet: ſed aliud eſt charitas ſeueritatis, aliud manſuetudinis: vna quidem charitas eſt, ſed diuerſa in diuerſis operatur. *Sextò reſpondetur.* Odium eſſe duplex, bonum & malum. *Bonum odium* illud eſt, quo boni ſuperiores odio habent fratres delinquentes cum S. Dauid dicente *Pſ.* 138. Perfecto (*id eſt*, bono ac ſancto) odio oderam illos. Hoc autem eſt perfecto odio odiſſe, *inquit S. Aug.* vt vitia non homines oderis, nec vitia propter homines diligas. *Malum odium* illud eſt, quod mali fouent contra bonos, iuxta illud, quod ait Dominus, *Matt.* 10. Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Eodem quoq; odio, bonos ſubditos præſens diabolus curat odiſſe ſuos ſuperiores, propter ſibi moleſtas eorum admonitiones & correptiones, quemadmodum curauit regium odiſſe prophetam. *Vnde cùm dixiſſet.* Perfecto odio oderam illos. *Subiunxit.* Et inimici facti ſunt mihi. *Septimò reſpondetur.* Sit ita, quòd malo odio ac ferali paſſione ſuperior concitatus, ſuum ſubditum hoſtiliter tractet, & contra leges ac ordinationes Patrum ſibi præſcriptas iniuſtè perſequatur: Non audeat tamen ſubditus, apud

ſei-

ipsum eiusmodi superiorem iudicare; quia
cit S. Paulus, 1. *Cor.* 2. Spiritualis (*id est*,
uperior, qui habet iurisdictionem ac potesta-
em spiritualem sibi desuper à Domino datã
n suos subditos) iudicat omnia (*id est*, indi-
at omnia subiecta sibi, *utpotè* subditos ac inci-
ientes) & ipse à nemine iudicatur. *id est*, à
ullo subditorum iudicari potest. Nec præ-
umat subditus in suo superiore peccatum &
niustitiam considerare, aut inquirere quo-
nam modo respectu subditorum illum se ha-
bere necesse sit: sed potiùs conuertatur ad
Christum, & ad eius iniurias ac passiones re-
cogitandas, propter cuius imitationem in hu-
militate & patientia quæuis mala illata faci-
lè erit sibi sustinere; nec non, inspiciat regu-
las subditis à sanctis Patribus traditas, iuxta
quorum præscriptum ad amussim curet se ha-
bere cum suo superiore, credens fideliter ac
deuotè, datam esse de cælo illi hanc perse-
quendi se potestatem, & quodammodo male-
dicendi sibi præceptionem, iuxta illud Domi-
ni oraculum. *Ioan.* 19. Non haberes potesta-
tem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset
desuper. & iuxta illud Regij prophetæ, 2. *Reg.*
16. Dominus præcepit ei vt malediceret Da-
uid; si fortè aspiciat Dominus afflictionem
meam, & reddat mihi Dominus bonum pro
maledictione hâc.

ARTICVLVS VI.

De nona specie tentationis: seu, de nono diabolo, qui vocatur zelosus.

NOnus tentator dicitur zelosus, qui excitat in fratribus quemdam zelum Dei atque religionis propriæ, *utpote* imprudentiâ, perturbatione & amaritudine animi plenum; ac desinens in multas contentiones, detractationes, murmurationes, aliaque peccata hinc venientia, sub specie boni ac discreti zeli (præsertim in illis, quos cognoscit concepisse quidem bonum affectum erga Deum & propriam religionem, sed nondùm plenam possedisse experientiam vicissitudinum multarum, quæ in quâlibet religione quantumuis reformatissimâ euenire solent; nec adhuc acquisiuisse perfectam notitiam legum, ac omnium excusabilium & inexcusabilium, licitorum & illicitorum) irritans corda eorum aduersus superiores, & alios fratres in religione antiquiores; quos nimirùm putant, iudicant, ac existimant, regulam secundum declarationes summorum Pontificum præscriptas, decreta sedis Apostolicæ pro reformatione religiosorum edita, statuta generalia & prouincialia à maioribus superioribus tradita, imò & ipsa Dei præcepta ad amussim non seruare: nec pro eiusmodi præuaricationibus (proh dolor) aliquam pœnam subire: in summum videlicet scandalum aliorum fra-

trum

Zelus Dei absque prudentiâ, vel alias non undum scientiam, aut etiam immortifica- s, immoderatus, indiscretus, ac præsum- uosus, multipliciter haberi potest. *Primò*, ando medijs discursibus perturbatæ ratio- s, concitatur ac inflammatur animus ad vl- onem sumendam, de fratribus indigna agen- bus aduersus honorem Dei aut profectum ligionis, absque aliquo respectu correctio- s peccantium. Huiusmodi zelum habuit nas, quando doluit quod ciuitas magna Ni- ue, iuxta id quod prædixerat, non ruebat. militer Iacobus & Ioannes Apostoli eodem elo succensi fuerunt, quando contra Sama- tanos non recipientes nuncios Domini di- erunt *Luc.* 9. Domine vis, dicimus, vt ignis escendat de cælis, & consumat illos. *Secundò*. elus præter scientiam dicitur, quando con- rgit contra facta aliorum, quæ vel nonnisi eculta sunt peccata, vel peccatorum suspici- nes meræ, vel facilè possunt excusari à pec- ato, *vtpotè* ignorantiâ inuincibili, inaduer- entiâ, intentione rectâ, fide bonâ, benignâ egis interpretatione, dispensatione superio- is: *vel etiam*, quia eiusmodi factis, peccatur onnisi contra ius aliquod nunquam obser- atum, nec plenè receptum, aut vsu contra- io præscriptum, aut benè non intellectum, ec sufficienter explicatum ac distinctum: ra- ò enim ius, seu lex per se, aut per suos legis- tores distinguitur, ac explicatur; sed per

iuris ac legis Doctores: *Vel denique*, contra ius, cuius cessauit obligatio propter cessationem illius finis; quodque impeditiuum est alterius iuris seu legis, præceptique nobilioris ac dignioris. *Tertiò*, zelus sine prudentia illorum est, qui præcipitanter, ac violenter vitia aliorum extirpari cupiunt, minimè prouidentes, ac præcauentes, quòd dum colligi zizania volunt, ne triticum quoque ipsum simul eradicetur. *Vnde* est, quòd huiusmodi zelus pugnat contra iudicia Dei altissima, quæ sapientissimè permittunt mala semina cum bonis crescere vsque ad messem: & hoc, *Vel*, vt incipientes, sicut ex proborum exemplis, doctrinam & modum in religione, sanctè ac laudabiliter viuendi accipiunt: ita vice versa, ex prauorum defectibus occasionem ac instructionem habeant, quomodo viuere non debeant: *Vel quoque* vt ipsi mali, exemplis bonorum tandem corrigantur aliquando: *Vel saltem*, vt malorum mala voluntas, bonorum passiuæ purgationi ac illuminationi proficiat, iuxta illud *D. Aug.* Ne putetis gratis esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum: omnis malus, aut ideò viuit vt corrigatur, aut ideò viuit, vt per eum bonus exerceatur. Vtinam ergo qui nos modò exercent, conuertantur & nobiscum exerceantur; tamen quamdiu ita sunt vt exerceant nos, non eos oderimus; quia in eo, quòd malus est quis eorum, vtrum vsque in finem perseueratu-

s sit, ignoramus; & plerumque cùm tibi viris odisse inimicum, fratrem odisti, & nescis. *uartò*, zelus absque scientia & consilio est, ando quis palam contra peccantes, pro hore Dei aut obseruantia religionis, piâ quâm permouetur indignatione, qui nondum r studium propriæ mortificationis plenam tentationibus ac passionibus suis obtinuit ctoriam: nec adhuc pro suo zelo ad imitatinem Christi ac sanctorum eius, quasuis percutiones patienter sustinere paratum habet nimum. Nam huiusmodi zelotes Dei peradeat sibi necesse est, quòd etiam peccans, uersus insurgentem contra suos defectus, io zelo, *aut* nimirum malo, *aut* bono, inrrecturus sit: *malo quidem*: quia qui audet certa scientia peccare in Deum, aut in regionis institutum, faciliùs peccare audebit obseruatorem suorum defectuum, vtraq; ilicet manu (*id est*, per fas & nefas) sese ab defendens, ac in eum tela suæ indignatios iaciens: *bono autem zelo*, quia etiam ipse lotes Dei, forsitan habét alios suos defeus, acri mortificatione & correptione dinos: *aut*, quia errat in modo zelandi, *nempè* eccantem diffamando, seu contra eum streitum murmurationis aliorum excitando: *ut* in aliorum officium ad quos nimirum zeire spectat, importunè, intempestiuè, ac ræsumptuosè sese ingerendo.

Verùm hinc quæri potest, vndenam proueniat

niat ille zeli impulsus, quo imperfectus, seu incipiens, ac subditus, pro Deo aut obseruantia regulari contra indigna facientes agitur: an videlicet à spiritu diuino; an verò à spiritu diaboli? Nam si prouenire dicatur à Deo, nefas erit non cooperari diuinæ inactioni: ideo enim agitur quis à spiritu diuino, vt illud agat, ad quod agendum pulsatur. Si autẽ prouenire respondeatur à diabolo, concedi necesse esset diabolum sibiipsi contradicere, cuius vnicum studium est pulsare hominem suis tentamentis ad malè agendum, non verò ad benè operandum. *Ad hoc respondetur*, quòd eiusmodi pulsus imperfectorum potest prouenire tam à Deo, quàm à diabolo: Agi autem ac impelli solet imperfectus aliquis, *vtpotè* nouellus religiosus à spiritu diuino, non vt præcipitanter, intempestiuè ac inordinatè; sed præmeditatè, opportunè, rationabiliter, ac debito modo zelum animi sui exteriùs prodat: vel saltim, vt solo ipso interno desiderio bonum seu honorem Dei zelosè promouendi peruratur: multa enim desideria sancta sæpè suis Deus inspirare solet, quibus illos ardere vult (*vt est*, desiderium conuertendi peccatores ad pœnitentiam, & infideles ad veritatem fidei agnoscendam, patiendi persecutionem pro iustitia, aut sustinendi martyrium propter Christi imitationem, hanc vel illam ingrediendi religionem reformatam, &c.) ad quæ tamen implenda non

dat

illis modum, tempus, facultatem & occa-
em: solo nimirum volens illos esse Apo-
os, martyres, ac religiosos affectu. *Dum*
m pulsat imperfectos seu nouellos religi-
diabolus ad zelandum pro Deo ac insti-
s Patrum, tamen sibiipsi non contradicit:
a hoc ipso transformat se in Angelum lu-
seu veritatis, vt inde occasionem habeat
itandi alium contra eos, aliorum persecu-
is zelum: ac postea sumat ansam, ipsos,
psorum nimiâ comprehendendi perturba-
e animi ac odio, consurgente ipsis contra
usmodi defectuosos, ac alio zelo sese im-
gnantes; & consequenter contra propriã
gionem, ac sui ad eam vocationem. Hu-
nodi autem odium aut grauem animi in-
nationem ex immissione diaboli religiosus
cipiens, in maiori versatur periculo æter-
damnationis, quàm alius homo mundanus,
otè pluribus peccatis implicatus, sed tamen
ore religioni addictus: quia talis amor, si-
initium est aliquod conuersionis, & signũ,
im remotum, saluationis eius: ita vice
sâ, tale odium, est exordium alicuius re-
iuationis seu retrouersionis, ac indicium
quod reprobationis; quorum vtrumq; pri-
egijs Christi Domini, sancto Patri Franci-
datis, facilè comprobatur.

Hinc deinde obijci potest; quòd nimirum
ncipientes ac imperfecti pro religione non
lássent, ac sese aliquâ murmuratione non

opposuissent, iam pridem obseruantiam illi ruere necesse esset: quia fortè, vel non inu niuntur perfecti, vt pro bono communi gant; vel si inueniuntur, nonnisi sibiipsis a tendunt. *Respondetur primò.* Verum quide est, quòd zelus incipientium indiscretus a quando prodest bono communi (nam vul dicitur, quòd obseruantia literalis regulæ m noritanæ, stat fratrum murmuratione) qu modo etiam nonnunquam prosunt aliquib ad profectum spiritualem propria peccat *Vtpotè* occasionaliter non autem causalite verùm, nullâ ratione faciendâ sunt mala, euenient bona. *Respondetur secundò.* Falsu esse, quòd regulæ minoritanæ rueret litera obseruantia, nisi fulciretur zelo fratrum i discreto: quia aliàs (quod est cogitare in gnum) indigeret Christus Dominus nost aliqua fratrum inordinatione ac imprudent (ex qua tamen, dùm aliquando euenit, scit solet elicere bonum) ad promouendam, co seruandam & gubernandam religionem sa ctam, qui nec aliquam sapientiam humana ad hoc munus requirit: sicut coram Bea P. S. Francisco protestatus est (dum ille p spirituali profectu suæ religionis nimio zel cruciaretur) dicens: Quid tantoperè solic tus & anxius es misselle homuncio pro hâc re ligione, aut putas non magis illam esse me quam tuam? nonne ego ideo per te simplice ac indoctum fundare illam volui, vt videlice

guber-

bernatio & promotio eius, meæ omninò, n autem humanæ adſcriberetur ſapientiæ? ſpondetur tertiò. Non ruit ſtatim obſerntia regularis, nec diſciplina vitæ ſpiritua- collabitur, quamuis ruere & collabi minùs pertis videatur; dum videlicet aliquando nnulli defectus aliquorum ſuperiorum, aut itrum, ſiue etiam totius communitatis diſnulantur ac tolerantur, ob aliquam ratiobilem cauſam, ſolis notam ſuperioribus: o quoque etiamſi per negligentiam ſuperium idipſum eueniat; quia huiuſmodi defeis mox corrigentur, vel exemplis bonis alium fratrum, vel admonitione maiorum ſuriorum, vtpotè viſitatorum, vel citâ mutatione prælatorum, vel ſeparatione ab inuim fratrum ac translatione illorum, vel aotione occaſionis malæ, &c. *Reſpondetur* *artò*. Multi ſunt viri perfecti ac ſancti in reione, quamuis curioſis inquiſitoribus & inſcretè zeloſis, ac apud ſeipſos iuſtis & pruntibus non videantur eſſe, ob aliquos nem- illorum defectus, aliquâ reprehenſione dios, quos etiam ipſi perfecti deteſtantur mmoperè. *Vnde eſt*, quòd aliàs huiuſmodi, c S. Petrum, ſummum Chriſti Antiſtitem, llent habere perfectum, qui apud S. Paulũ prehenſibilis erat: nec S. Ioannem, quem ligebat IESVS, qui tam in ſua perſona, quàm terorum Apoſtolorum ac Sanctorum aieit. Si dixerimus, quòd peccatum non habe-

mus, mendaces sumus, & veritas in nobis no
est. *Respondetur quintò*. Multum agunt pe
fecti pro bono religionis, sibiipsis attendend
priùs, quàm bono communi, iuxta ordine
charitatis; quamuis inquietis ac temerarijs
gere non videantur: nam docent eos suo
xemplo, pacem Christi cum omnibus haber
charitate, aliorum defectus cooperire: leg
Domini nostri, aliorum onera portando a
implere; suos superiores reuereri & amare
non considerando eorum imperfectiones; se
potiùs ipsum filium Dei, cuius antistites sun
in illis discernendo: *nec non*, docent eos fuge
re omnem impatientiam ac animi perturba
tionem; quæ in se, & in alijs impediunt char
tatem, suntque semina pestiferæ ac maledict
murmurationis: *tandemque* docent eos, cùm
tempus visitationis aduenerit, omnia pro bo
no communi, quæ illis recta suadet ratio, su
periori aperire & relinquere, solum Deu
semper præ oculis habendo. *Obuiatur secun*
dò præsenti tentationi, huiusmodi responsion
ad vltimum punctum suggestionis eius. Apu
omnes religiosos, fratres nouelli, vsq; ad præ
finitum tempus à summis Pontificibus, sun
sub cura, correptione, ac instructione suoru
Patrum spiritualium, quodammodo tanqu
filij sub educatione parentum; tanquam pu
pilli sub actione tutorum; tanquam discipuli
sub custodia & disciplina magistrorum & pæ
dagogorum; tanquam pueri pro addiscend

arte

te aliqua mechanica deſtinati, ſub inſtitu-
one profeſſoris illius artis ; tanquam ſerui,
b poteſtate & iuriſdictione ſuorum Domi-
orum. Hâc itaque ratione fratres iuuenes
iiuslibet religionis, quamuis mali non ſint,
icilè à ſuis ſuperioribus corripiuntur ac re-
rehenduntur : nam ſicut caro recens, quam-
is etiam ſit bona ad comedendũ, tamen ſale
iortificatur; vt nimirum eo ipſo à corrupti-
ne præſeruetur, & diu in ſuâ integritate
onſeruetur : ita fratres nouelli, ſæpè ſale
iortificationis exercentur ; vt videlicet hoc
pſo, à corruptione paſſionum, ſui amoris, in-
rdinatæ voluntatis, proprij iudicij, ac infe-
ioris rationis diſcurſuum, purgentur ac præ-
eruentur ; aſuetique ab adoleſcentiâ iugo
Chriſti portando, ac malis tolerandis, in vir-
utibus bonum odorem ſpirantibus promo-
ueantur, ac in perpetuum firmentur ; quâ e-
nim viâ adoleſcentes ambulant, etiam cùm
enuerint non recedent ab eâ ; & quo ſemel
mbuti fuerint virtutum vnguento, illius diu
ſeruabunt odorem. *Verùm* alia eſt ratio ſe-
niorum fratrum, qui iam ſunt exempti à cura
magiſtrorum ſpiritualium, & à diſciplina iu-
uenili : hi etenim communiter pro quotidia-
nis defectibus paruis acriter non corripiun-
tur, niſi admonentur ac rogantur, vt ſeipſos
corrigant, quia dicit S. Paulus 1. *Tim.* 5. Se-
niorem ne increpaueris, ſed obſecra vt patrẽ :
iuuenes (*vtpote* exemptos à cura vicariorũ)

vt fratres. Pro maioribus autem defectibus & grauioribus peccatis, puta notorijs ac publicis, plùs etiam & grauiùs publicè puniuntur, iuxta dilecti exigentiam: verùm pro illis peccatis, quæ occulta sunt, & nonnisi solis superioribus aliquo modo probata, occultè etiam corripiuntur: si verò nullatenus probari possunt; tamen pro solis indicijs aliqua leuiori pœnâ, siue nimirum positiuâ, siue negatiuâ plectuntur. *Hinc* iam patet, quòd scandalum illud iuuenum, non est datum sed acceptum, quale illud fuit Pharisæorum inuidorum & hypocritarum, quod de Christi ac de discipulorum eius vita & doctrina accipiebant.

ARTICVLVS VII.

De diabolo, qui dicitur Perfectus, Curiosus, Laudipeta, Lasciuus, Tetricus, Blasphemus, Amor placendi, Timor displicendi, Linguax, Si, Accusator fratrum.

DEcimus tentator dicitur Perfectus, ex eo videlicet quòd suggerere soleat nonnullis incipientibus, illos iam esse perfectos ac sanctos: vt hoc ipso, sic facilè ac imprudenter credulos (incipientes enim facilè credunt se esse perfectos, dum statum peccatorum, quem per gratiam Dei deseruerunt considerant; statûs verò perfectionis cuius nondum limina attigerunt conditiones ignorant) nimis altè sapere, ac multùm de seipsis præsumere; alios autem tanquàm minùs perfectos, aut etiam tan-

anquàm peccatores, temerè iudicare, conde-
nnare, ac despicere, faciat. Hâc tentatione
uperatus Pharisæus, stans apud se orabat (si-
ut legere est *Luc.* 18.) Deus gratias ago tibi,
uia non sum sicut cæteri hominum, rapto-
es, iniusti, adulteri, velut etiam hic publica-
ius. *Vel* ex eo Perfectus vocatur, quia è con-
ra nonnullis incipientibus quandoque per-
uadet, quasi nunquàm in religione perfecti
possent fieri, eò quòd nullatenùs vitare pos-
int, quamuis velint ac studeant, omnes im-
perfectiones, & omnia peccata venialia, sicut
psa experientia docet; quâ etiam de causâ
jsdem suggerit, nullum alium in sua religione
posse inueniri perfectum, licet contrarium
narretur, & credatur; vt hâc suâ calliditate
faciat illos temerè iudicare, & contemnere
suam inprimis religionem, ac posteà quosuis
alios viros perfectos; minùsque abhinc curare
asceticam disciplinam, & omne studium vir-
tutum. Verùm sic tentati, seriò admonentur à
Sapiente illis verbis *Eccl.* 7. Noli esse nimiùm
iustus. Nimiùm autem quis iustus ac perfectus
esse cupit, quando ab omnibus imperfectio-
nibus, & peccatis venialibus purus omninò
euadere conatur; quod nunquam alicui per-
fectorum, in hoc statu corruptionis, vllo
modo concedi solet: non enim per viam
innocentiæ, ac originalis iustitiæ, vult suos
Deus redire ad paradisum vitæ æternæ; sed
per viam humilitatis, cuius nobis materia seu

occasio inest, ipsa videlicet nostræ corruptæ naturæ ad malum propensio, quotidianos defectus nobis parturiens. *Vnde est*, quòd imperfectiones & venialia peccata, virorum profectui spirituali fideliter insistentium, potiùs illorum promouent & conseruant (puta, occasionaliter, diuina sese interponente sapientiâ) quam impediunt ac extinguunt perfectionem: nam quemadmodùm carbones ignis, facillimè in cinere per noctem vsque in crastinum diem conseruantur; ita charitatis ac ciuslibet virtutis perfectio, cinere venialiũ peccatorum ac nonnullarum aliarum imperfectionum respersa, per noctem præsentis miserrimæ vitæ, vsque in crastinum æternitatis diem, satis bellè custoditur.

Vndecimus tentator dicitur Curiosus. Hic persæpè religiosis suggerit, illam potiùs inquirendam eis esse scientiam, quâ gloriosi redderentur mundo, quàm quâ spiritualis eorum promoueatur vita: *idem quoque* persuadet illis, occulta ac secreta aliorum inuestigare, & coram alijs propalare; audire noua, videre pulchra, habere chara, & quæcunque grata sunt sensibus experiri: vt hoc ipso fiant ex eis homines vani, mundani, indeuoti & vocationis suæ immemores. *Duodecimus* vocatur Laudipeta. Hâc tentatione deijciuntur, qui bona faciunt, non vt soli Deo placeant, verùm etiam vt ab hominibus videantur, laudentur & promoueantur. *Tredecimus* dicĩ

soles

solet Lasciuus. Huius tentatoris studium est, nimis commouere appetitum infimum, ad concupiscendum pastum & potum saporosũ, delicatum & immoderatum, non tam corporali necessitati, quàm gulæ & luxuriæ deseruientem; ad aspiciendam oculo immortificato & amandam affectu sensuali speciem alterius sexus, aut quasi alterius; ad sæpè conuersandum & iocandum cum eiusmodi personis, ad palpandum seu demulcendum eas, ad adulandum & blandiendum eis, &c.

Quartus decimus & *Quindecimus* diabolus, Tetricus & Blasphemus dicitur. Huiusmodi tentatores, nonnullis suggerere solent cogitationes tristes, turbulentas, superbas, iracundas, inuidas, seueras, querulosas, suspiciosas, amaras, inhonestas, irreuerentes & malignas; multifariam stimulando eos contra fratres, contra superiores, contra religionem seu religionis institutionem ac disciplinam; contra fidem, contra fidei ministros, contra sanctos seu illorum imagines, contra Deum ac eius iudiciorum vias inuestigabiles. *Verùm* huiusmodi cogitationes, si nonnisi passiuæ sunt, non est cur timeantur; quia non solùm non nocent viro spirituali, verùm etiam purgationi eius passiuæ deseruiunt.

Sexdecimus & *Decimusseptimus* tentator, vocatur Amor placendi, & Timor displicendi. Horum vterque suadet ascetis, fauorem, amicitiam, beneuolentiam, & gratiam homi-

num magni facere, ac nimio studio captare; vt his inescatos, paratos efficiat Deum potiùs offendere, ac legem eius violare, quàm aliquando hominibus displicere velle. Eiusmodi fauorem S. Paulus fugiebat, cùm diceret *ad Galat.* 1. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Vnde & S. Dauid *Ps.* 52. Quoniam Deus dissipauit ossa eorum, qui hominibus placent: confusi sunt, quoniã Deus spreuit eos. *Verumtamen* sanctum ac laudabile est, velle placere hominibus, non quidem propter suum commodum transitorium; sed propter illorum vtilitatem spiritualem: in quo sensu S. Paulus voluit placere suos discipulos eorum proximis dicens. *Rom.* 15. Vnusquisque proximo suo placeat in bonum ad ædificationem. Quare & de seipso idem Apostolus ait 1. *Cor.* 10. Per omnia omnibus placeo, non quærens, quod mihi vtile est; sed quod multis, vt salui fiant.

Decimusoctauus tentator appellatur Linguax: cuius studium est incitare fratres ad immodicam & incircumspectam loquacitatem, vel aliàs ad vaniloquium ac multiloquium; quod aliquo peccato carere nequit, sicut patet *Prou.* 10. In multiloquio, non deerit peccatum. *Vtpotè*, aut mendacij, aut iactantiæ, aut adulationis, aut irrisionis, aut contentionis, aut murmurationis, susurrationis, detractionis, &c. *Vnde* S. Ambr. Quamplures vidi loquendo in peccatum incidisse, vix quem.

uempiam tacendo: ideò tacere posse, quàm
qui, difficiliùs est. *Idem.* Ingreditur mors
er ostium tuum, si falsum loquaris, si turpi-
er, si procaciter; postremò, si vbi non opor-
et loquaris. Et *S. Bern.* Leuis quidem ser-
no, quia leuiter volat, sed grauiter vulnerat:
euiter transit, sed grauiter vrit: leuiter pe-
etrat animum, sed non leuiter exit; leuiter
ertur, sed non leuiter reuocatur: facilè vo-
at, ideò facile charitatem violat.

Decimusnonus diabolus vocatur *Si.* Hic tentare consueuit per suppositionem circa possibilia. *Exempli gratia:* Quando bonum nouitium cernit (minus adhuc cautum, & nondum suas astutias expertum) orationi diligenter insistere, mortificationi & virtutibus studiosè incumbere, ac in amore suæ religionis & vocationis proficere; mox ei ad meditandum proponit. Quid faceres, si te ex ista religione eijcerent? Et postmodùm fraudulenter ei suadet, vt omninò resignatam habeat voluntatem ad diuinam circa se huiusmodi ordinationem: affirmans, quòd facilè, iam possit seruire Deo in sæculo, quandoquidem tantoperè profecerit in vita spirituali; quod si in peccata recideret, non sua esset culpa, sed eorum qui se eiecerunt: *Vel* suggerens ei, quòd possit aliam intrare religionem, si sibi posteà placuerit. *Vel quoque:* Quando aduertit aliquem bonum religiosū in proposito æterno sese exercere ac roborare, Deum vi-

delicet amplius non offendendi, ac in timore & amore illius cæterisque virtutibus iugiter proficiendi; protinùs obijcit illi eiusmodi propositionem? Quid faceres, si certò scires, te non esse prædestinatum ac Dei electum? *Vel* si in hanc aut in illam occasionem peccandi incideres? *Vel* si hanc, seu aliam haberes persecutionem? *Vel denique:* Quid faceres; si comprehendereris ob fidei confessionem, & conijcereris in carcerem teterrimum ac fætidum; torturæque tibi acerbissimæ, crudelissimæ & prolixissimæ adhiberentur? His ac alijs similibus modis scelestissimus & callidissimus hostis seruorum Dei, in suâ contra eos tentatione procedere solet; vt conturbatos reddens, pristinum affectum deuotionis eorũ erga religionem conceptũ refrigerare queat, studium virtutum eos negligere faciat, feruorem orationis in illis extinguat, charitatem Dei nascentem in odium suo studio conuertat, proposita æterna illorum frangat; & quod impium est, illis eligere persuadeat. *Verùm* non conturbetur, nec animo concidat bonus religiosus ad auditionem huiusmodi sibilli serpentini; sed potiùs agnitâ priùs suâ infirmitate, Deo se auxiliatori ac Saluatori suo fideliter & humiliter commendet, omnem in eo suam collocans fiduciam: quia ipse aut non permittet se tentari supra suas vires, aut in huiusmodi tentatione auxilium sibi efficax præstabit. *Vigesimus* diabolus dicitur Accusator

atòr fratrum : cuius natura eſt ſtimulare fratres, vt ſe defendant & excuſent in ſuis defectibus, aliorum accuſatione ; quòd nimirum hos defectus contraxerint per indiſcretionem ſuperiorum, per ſcandala fratrum, per occupationes religionis, &c.

DISTINCTIO II.

De remedijs contra tentationes ſpiritualium.

ARTICVLVS I.

De remedijs, & fructibus, ſeu vtilitatibus, probatiuæ tentationis.

OMnis quippe tentatio noſtra, *aut* eſt probatiua, *aut* inductiua. *Probatiua* ſeu probationis illa dicitur ; quâ nimirum exploratur, probatur, & perficitur fides, patientia, perſeuerantia & quælibet virtus noſtra. *Inductiua* verò ſeu inductionis illa eſt, quâ ad peccandum inducimur ac ſolicitamur. Harum *Vtraque* à ſola pendet voluntate Dei, verùm cum hoc diſcrimine : quòd probatiua tentatio procedit à diuina poſitiuâ voluntate, *vtpotè* immediata & mediata : illa, quæ eſt à poſitiuâ Dei voluntate immediatâ, propriè dicitur tentatio à Deo ; & quæ venit à voluntate mediatâ, propriè vocatur tentatio ab homine, vt antiſtite Dei. *Tentatio* verò inductionis, veniens ab homine, vt inſtrumento Satanæ ; nec non, à mundo, carne, & diabolo, dependet à voluntate Dei permiſſiuâ. Eſt autem voluntas Dei permiſſiua, *alia* antecedens, *alia*

conſe-

consequens. Permissiua consequens illa est, quâ nimirùm dicitur Deus (*Matt.* 6. in orat. dominicâ) inducere nos in tentationem. *id est*, permittere, vt propter incuriam ac negligentiam nostram, in cooperando vocationi & gratiæ illius diuinæ, à diabolo inducamur in consensum tentationis. Vnde est, quòd dicitur *Apoc.* 3. Quia tepidus es; & nec frigidus, nec calidus; incipiam te euomere ex ore meo. *Vel*, quâ multos Deus permittit tentari & cadere in grauiâ peccatâ, in pœnam aliorum peccatorum, iuxta illud *Apoc.* 22. Qui nocet, noceat adhuc; & qui in sordidus est, sordescat adhuc. *Verùm* tentatio dependens à voluntate diuinâ permissiuâ antecedente, non est inductiua ad malum, sed probatiua ad bonum: ad hoc enim Deus permittit à malis hominibus, à mundo, carne, diabolo, tentari suos electos; vt nimirùm probentur, vt exerceantur, vt excitentur, vt meliorentur. *Hinc nota*, quòd Deus nunquam permittit malum, vt aliud malùm inde sequatur: quare, dum voluntate antecedente permittit tentationis malum; hoc facit, vt inde nobis proueniat profectûs nostri spiritualis bonum: dum autem consequente voluntate permittit malum; hoc facit, vt inde iustitiæ illius punitiuæ bonum, exteriùs nobis innotescat. *Inde est*, quod sicut tentatio inductiua statim à principio fugienda, reprobanda ac superanda est; ita quoque probatiua in magnâ humili-

tate

tate ac patientia, & cum gaudio ſpirituali ſuſtineri debet.

Primum itaque remedium probatiuæ tentationis eſt, ipſum videlicet tolerare illam humiliter ac patienter, iuxta illud quod dicitur *Eccl.* 2. Suſtine ſuſtentationes Dei, coniungere Deo & ſuſtine, vt creſcat in nouiſſimo vita tua. Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe; & in dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis. Idipſum patet ex verbis Chriſti Domini prolatis *Apoc.* 3. Quoniam ſeruaſti verbum (*id eſt*, præceptum) patientiæ meæ, & ego ſeruabo te, ab hora tentationis, quæ ventura eſt in orbem vniuerſum tentare habitantes in terra. Idem comprobatur ex D. Bonau. *lib. 2. de prof. relig. cap.* 6. in hunc modum dicente: Patienter & humiliter virgam Domini ſuſtine, & dignũ te iudicia afflictione & labore pugnæ, & patienter tolera, confidens quòd tibi proueniet in bonum: quia ſic citiùs placabilis erit tibi Dominus, & purgaberis à peccatis, & emundaberis vitijs, & ditaberis virtutibus, ſcientiâ, meritis, & gloria. Vnde & *S. Greg.* Qui appetit plenè vitia vincere. ſtudeat humiliter purgationis ſuæ flagella tolerare: cum Deo non poſſumus contendere, nec per iuſtitiam, quia peccatores ſumus; nec per potentiam, quia infirmi & ſerui eius ſumus; nec aufugere ab

eo per astutiam, quia nusquam eum latere possumus, & Dominij eius terminos exire, iuxta illud, quod dicitur *Psal.* 130. Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Et *Iob.* 9. Sapiens corde est, & fortis robore: quis restitit ei, & pacem habuit? Humiliemus ergo nos coram ipso, & sic misericordiam consequemur. *hac ille.* Quis igitur tentationem patienter ac humiliter non tolerabit? vt nimirum in die nouissimo illam dulcissimam Christi cantilenam (iuxta D. Bonau. *in Dieta salutis Tit.* 10. *cap.* 6.) promereatur audire cum alijs viris Apostolicis, quæ scripta est *Luc.* 22. Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israël. Quod præuidens Dauid in spiritu, clamabat in cælum, *Ps.* 138. Proba me Deus, & scito cor meum, interroga me, & cognosce semitas meas. Et *deinde* post victoriam tentationis coram Deo gloriando aiebat *Ps.* 16. Probâsti cor meum, & vitâsti nocte: igne me examinâsti, & non est inuenta in me iniquitas. *Vtpotè,* iniquitas consensus in peccatum: aut iniquitas impatientiæ, seu desperationis. Vnde etiam sancti, qui iam pertransierunt & superauerunt tentationes suas, semper glorificant Deum in cælo, dulciter canentes illud *Ps.* 65. Quoniam probâsti nos

Deus;

Deus: igne nos examinâsti sicut examitutur argentũ: induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro, imposuisti homines super capita nostra: transiuimus per ig.. n & aquam, & eduxisti nos in refrigeriũ.

Secnndum remedium est probatiuæ tentationis, gaudium videlicet spirituale, iuxta illud D. Iacobi *cap.* 1. Omne gaudium existimate fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis. *id est*, nolite fratres mei contristari in vestris tentationibus: nam eo ipso exhilarabitis tentatorem vestrum, & audaciorem eum facietis contra vos, ac spem ei maiorem addetis vestri casus futuri; sed è contra enitimini omni gaudio gaudere (puta, pleno & perfecto) vt inde vester inimicus magis capiat tristitiam, & timidus reddatur, ac de sua ex vobis reportandâ desperet victoriâ. Huius autem gaudij rationes sunt septem, ipsi videlicet septem fructus, quos tentatio viris affert spiritualibus. *Primus* igitur fructus est, quòd videlicet interuenientibus tentationibus, electi à reprobis per sua placita, seu per suas electiones dignoscuntur ac secernuntur: tempore enim tentationis quid aliud electi & reprobi operantur, nisi quod alteri eorum eligunt bonum ac vitam, & alteri malum ac mortem, iuxta illud *Eccl.* 5. Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi. *Et consequenter*, alteros illorum facit Deus suos electos, & reprobos alteros.

teros. Quamobrem verum est illud, quod tentatio non improbat, sed qualis est quisque, probat ac manifestat: in tentatione enim, sicut cuiuslibet mali hominis panditur iniquitas, ac immortificati innotescit vitium; ita boni ac brobi viri, palam fit amor erga Deũ, & patientia illius clarescit, iuxta illud *Deut.* 13. Tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat, vtrum diligatis eum, an non. Et *Iob.* 12. Quia acceptus eras Deo, necesse erat, vt tentatio probaret te. Et *Sap.* 3. Quoniam Deus tentauit eos, & inuenit eos dignos se: tanquam aurum in fornace probauit illos. Ex quibus verbis dicendum est, quòd quo modo aurum purum ab impuro probatur & secernitur; illo etiam modo vir probus ab improbo dignoscitur: nam sicut impurum ac mixtum aurum, percussum sonat, & in igne positum fumat, euaporat & minoratur: è contra verò aurum purum non sonat, & per ignem transiens, à iusto pondere non deuiat; ita quoque improbus ac irreligiosus homo, dum tentationis malleo percutitur, ac aduersitatis igne examinatur, statim edit sonitum impatientiæ & murmurationis, & mox per iniustitiã ac desperationem minoratur: sed vir iustus versâ vice, in quauis tentatione positus, idem semper manet ac perseuerat, imo per patientiam melioratur, quæ proprius effectus probatiuæ tentationis est. *Vnde* S. Iacobus cùm dixisset *cap.* 1. Omne gaudium existimate fratres mei,

mei, cùm in tentationes varias incideritis. *Subiunxit:* Scientes, quod probatio fidei vestræ, patientiam operatur. *Secundus* fructus tentationis est, ipsa videlicet purgatio iustorum, de qua illud extat *Ioan.* 15. Ego sum vitis vera, & Pater meus agricola est: omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum; & omnem, qui fert fructum, purgabit eum (*utpotè*, per multas tentationes) vt fructum plus afferat. Et illud *Luc.* 3. Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Ad quem quæso finem Christus Dominus in manu suâ ventilabrum habere dicitur, quo nimirũ coloni frumenta post trituram sursum eiaculantur, vt ea ventorum flatu à paleis repurgata accipiant & seruent? nisi in signum, quòd adinstar coloni, electos suos, tanquam grana frumenti contra venti impetum, scilicet tentationum variarum, iactitare decreuerit; vt hoc modo expurgatos à paleis plurium vitiorum ac imperfectionum, tempore suo congreget ac reportet in cæleste horreum. Huiusmodi frumentum purgatum fuit *S. Ignatius Episcopus Antiochensis*, qui cùm iam damnatus esset ad bestias, & rugientes audiret leones, ardore patiendi dixit, Frumentũ Christi sum, dentibus bestiarum molar, vt panis mundus inueniar. Similiter & *S. P. Franciscus*, de quo Ecclesia sic in eius officio: Granum purum,

rum, excussâ paleâ, summi regis intrat in horrea. *Vnde* & S. Chrysost. Ne existimemus esse signum, quòd nos dereliquerit & despiciat Dominus, si tentationes nobis inferantur; sed hoc maximum sit nobis indicium, quòd nostri curam gerit, quia peccata expurgat, & luctam ac exercendi materiam nobis proponit.

Tertius fructus est, quia in tentatione mens nostra sic sensim illuminatur ac eruditur, vt tandem perfecta sui gaudeat cognitione. Vnde *Eccl.* 34. Qui non est tentatus, quid scit? vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit enarrabit intellectum. Et S. Aug. *in Psal.* 61. Tantùm admittitur diabolus tentare, quantùm tibi prodest vt exercearis, vt proberis; vt qui te nesciebas, à te ipso inueniaris. *Quartus* est, quia per tentationem præseruamur ab omni superbia, & conseruamur in omni humilitate; quod patet ex dictis D. Pauli, 2. *Cor.* 12. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ qui me colaphizet.

Quintus est, quia per tentationes (occasionaliter puta) promouemur in virtutibus, vt patet, 1. *Cor.* 10. Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari, supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum. *Vnde* in vitis Patrum legitur de quodam discipulo, qui dum à spiritu fornicationis tentaretur, adijt Patrem suum spiritualem, vt reuelaret ei hanc grauem suam tentationem;

quâ

uâ cognitâ senex admonuit iuuenem, dicens: is, rogo Dominum, vt hanc à te alienet molestiam? Respondit: video Abba, quia si laboro, tamen ex pondere laboris huius considero fructificare me; sed hoc roga Deum, vt et mihi tolerantiam, per quam sustineam, c semper vincam tentationem. Cui pater: Nunc cognoui, quia in magno profectu es fili, & supergrederis me. *Sextus* fructus est erectio spei & affectionis nostræ in Deum: nam lum stimulamur varijs tentationibus, vult nos Dominus clementissimus totaliter de proprijs diffidere viribus; ac per viuam fidẽ & spem sursum erectam, & humilem feruentemque orationem, ad suum confugere auxilium. Sic faciebat Dauid, cùm diceret *Ps.* 24. Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Vnde D. Bonau. *Stimul par.* 3. *cap.* 17. Permittis nos bone IESV, tentationibus stimulari, vt ad te recurramus: omnem viam & modum quo possis nos ad te trahere exerces, quia tecum nos cupis habere. *Septimus* est, quia tentatio superata, magna præmia victoribus operatur. Vnde Iacob. *cap.* 1. Beatus vir qui suffert tentationem; quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Et *Apoc.* 3. Qui vicerit (suas videlicet tentationes) faciam illum columnã in templo Dei mei. Et 2. *Timot.* 2. Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Et

S. Aug.

S. Aug. *super Psal.* 60. Vita nostra in hâc peregrinatione non potest esse sine tentatione: quia profectus noster per tentationem nostram fit: nec sibi quisquam innotescit, nisi tentatus: nec potest coronari, nisi vicerit; nec potest vincere, nisi certauerit: nec potest certare, nisi inimicum & tentationes habuerit. Et *S. Bern.* Molesta est lucta, sed fructuosa: quia si habet pœnam, habebit & coronam: non nocet sensus, vbi non est consensus: imò quod resistentem fatigat, vincentem coronat.

ARTICVLVS II.

De remedijs inductiuæ tentationis.

PRimum remedium tentationis inductiuæ, est fuga ipsius tentationis occasionum. Est autem ascetis duplex occasio talis, proxima nimirum, & remota. *Proxima* item occasio tentationis, aut est exterior aut interior. *Exterior*, est quodlibet bonum transitorium, seu quoduis obiectum huius mundi animabus incautis gratum. Vnde *Sap.* 14. Quoniam creaturæ Dei, in odium factæ sunt, & in tentationem animæ hominum (factæ scilicet, per propriam illorum concupiscentiam, & per suggestionem ac deceptionem diabolicam) & in muscipulam pedibus insipientium. *Interior*, est ipse amor sui immoderatus, proprium iudicium, & propria voluntas; harum occasionum *altera* fugitur per contemptum mundi & omnium quæ in eo sunt; *altera* per abnegatio-

ationem ſui. *Remota* etiam occaſio tentatio-
is, eſt itidem alia interior, alia exterior. *Ex-
rior*, eſt quodlibet officium religionis, &
uæuis fraterna familiaritas ſingularis, pere-
rinationes quoque, & cum ſæcularibus con-
rſationes, ac tandem infirmitates corpora-
s. *Interior*, eſt conſideratio alienorum de-
ctuum in ordine ad correctionem proximi,
x zelo aliquo proueniens.

Secundum remidium contra inductiuas
ntationes eſt, ipſum videlicet illas præueni-
e noſtrum, *vtpote*, præparatione ac præmu-
itione noſtri, antequàm ab eis præueniā-
ur & oppugnemur: iuxta illud *Eccl.* 2. Fili
ccedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitiâ &
imore, & præpara animam tuam ad tentati-
nem. Multiplici autem modo nos præpara-
e oportet ad tentationem. *Primò*, per præ-
cientiam ac præcognitionem neceſſitatis &
lurium eius vtilitatum, ac per præuiſionem
llius iaculorum, Minùs enim (*ait S. Greg.*)
acula feriunt, quæ præuidentur. Et *S. Chryſ.*
Magna *inquit* virtus boni eſt, cognoſcere ma-
os, & firma tutella ſalutis, ſcire quod fugias.
Secundò, per quotidianas Dominicæ paſſionis
 quatuor nouiſſimorum meditationes: &
er exercitium cuiuſcunque bonæ actionis,
uo tolluntur ſtudia vana ac inutilia, & ipſum
uperatur otium, quod eſt oſtium quarumuis
eductionum. Hæc enim omnia, illa Dei ar-
natura ſunt, quam aſſumere nos vult Apo-

stolus contrà hostes nostros spirituales, *Philip.* 6. dicens: Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare. *Tertiò*, optimè nos præparamus antecedenter contra tentationem, dum vigilamus & oramus, vt non inducamur, aut intremus in tentationem, iuxtà quod commonemur *Matt.* 26. Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. *Nota autem*, quòd sicut aliud est intrare in fornacem igne succensam, & aliud accedere ad illam: nam intrans comburitur ibi, & nonnisi appropiuquans, calefit; ita aliud est intrare in tentationem, & aliud tentari: ille autem in tentationem intrare dicitur, qui per assensum peccato, igne concupiscentiæ suæ vritur & comburitur; & ille nonnisi simpliciter tentatur, qui suggestioni ad hoc exponitur, vt per detestationem iniquitatis, ac mentis in Deum eleuationem, affectu amoris diuini magis ac magis incaleat.

Nota deinde, quòd tunc vigilare dicimur, quando persæpe coram Deo renouamus nostrum æternum, serium, ac resolutum propositum, studiosissimè videlicet, efficacissimè, ac fortissimè resistendi cum auxilio eius cælesti, quibusuis inimici nostri suggestionibus. Huiusmodi propositum fuit Dauid, cùm diceret *Ps.* 118. Et ero immaculatus cum eo, & obseruabo me ab iniquitate mea. *Et infra.* Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum. *Et infra.* Et præcinxisti

me

e virtute. (*id est*, forti, ac insuperabili pro-osito) ad bellum ; & supplantâsti insurgen-s in me subtus me, *Quartò* perbellè præ-ramus nos ad tentationem per humilitatē, uæ prouenit ex cognitione nostri, per quam t, quòd diffidentes de sufficientia virium no-rarum, præmuniti confidentiâ in sola prote-ione diuinâ, intrepidè expectamus hostem ostrum. Sic præmunitus fuit *S. Macharius* : ui aliquando diabolus dixit : Machari, omnia uæ tu facis, ego meliùs facio : tu ieiunas, & go nunquam comedo atque bibo : tu vigilas, go nunquam dormio: tu castitatem colis, ego ullum noui actum venereum : tu huic sæ-ulo ac bonis eius abrenunciâsti, & ego nihil ossideo in hoc mundo, neque aliquid possi-ere cupio. Vnum est quo me superas, nem-e humilitas tua, propter quam contra te præ-ualere nequeo. *Quintò*, præparamus nos be-è contra tentationem inductionis, si membra ostra, tam videlicet exteriorum quàm inte-iorum virium, per studium asceticæ morti-icationis facimus arma iustitiæ; quæ aliàs dia-olus, inermis noster hostis, instrumenta ini-uitatis, seu arma sua contra nos veniens, à obis habere cupit, ac fraudulenter sibi im-etrare pollicetur ; vt nos illis vulneret & ccidat. Hanc diaboli astutiam & indigentiã duertens D. Bonau. præmonere nos voluit, icens *lib. 1. de prof. reg. cap. 2.* Cùm immit-it nobis diabolus cogitationes peruersas, &

suadet vt malum faciamus vel loquamur; nonne quasi apertè videtur homini dicere: Inermis sum ego contra te, non habeo vnde te lædere possum, nisi tu præstes mihi arma tua, vt te vulnerem & occidam. Præsta mihi ergo cor tuum ad prauas affectiones, vel cogitationes malas; linguam, ad loquendum iniqua; & manus & alia membra ad actiones & opera praua, quibus letale vulnus in anima accipias, & gratiam Domini Dei tui perdas, & gloriæ cælestis merito spolieris. Vnde S. Apostolus *Rom.* 6. Non exhibeatis membra vestra, arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viuentes, & membra vestra arma iustitiæ.

Tertium remedium tentationum inductiuarum, est resistentia ipsi initio suggestionis, iuxta illud *Petr.* 5. Cui resistite fortes in fide. Et *Iacob.* 4. Resistite autem diabolo, & fugiet à vobis. Est verò hoc hoco initium suggestionis, illud instans temporis, in quo à ratione superiori, huiusmodi suggestio seu impulsus diaboli internus, legi diuinæ contrarius esse plenè dignoscitur & apprehenditur. *Præsens autem* resistentia tentationi, *Vel* est naturalis, *Vel* supernaturalis: Naturalis illa est, quâ quis resistit peccato, ne incurrat per illius actum aliquod malum temporale, aut ne priuetur aliquo bono commutabili. Supernaturalis resistentia illa est, quâ quis ex motu charitatis dissentit supra omnia diabolicæ ad pec-

eccandum persuasioni ac inductioni, pro-
ter Deum: *Sed hæc* resistentia iustorum, a-
às diaboli victoria dici solet: nam diabolus
olo actu stimulando aliquem ad peccandum,
ihil aliud intendit, nisi vt illum vel ex ini-
nico Dei maiorem inimicum, vel ex amico &
usto, iniustum ac peccatorem efformet; qui
um contrarium per tentati resistentiam, aut
er quemcunque eius alium charitatis elici-
um actum fieri videt, eo ipso victum se esse
eputat, ac recognoscit: conuersio enim ho-
ninis, est diaboli confusio; & iusti maior pro-
ectus in charitate, est ipsius casus ac letale
ulnus. Præsens autem victoria, *vel* est de-
ensiua, *vel* fugatiua. *Defensiuam* victoriam
le diabolo reportamus, quando incitamento-
um eius impetum ac vim reprimimus, quâ
b eo obsidemur, circumcingimur, ac oppu-
gnamur, *vtpotè*, actibus charitatis Dei contra
um iaculando, quamuis hoc ipso ab eius ob-
essione statim non soluamur. *Fugatiua* verò
le diabolo victoria tunc habetur, quando vir-
tute diuinâ mediantibus nostris actibus cha-
ritatis, aduersus eum iaculatis, vim eius non
solùm reprimimus, sed ipsum etiam fugamus;
ab obsidione nimirum eius tentationis statim
nos feliciter eliberando. *Porro* in huiusmodi
resistentia supernaturali, *aliquando* solet se ha-
bere voluntas nostra positiuè, *aliquando* ne-
gatiuè. *Positiuè* se habet voluntas; quando
per actus virtutum aut charitatis ipsius in

 Deum

Deum eleuatos, impulsus diabolicos siue solummodò reprimit, siue etiam simul & fugat, vt iam dictum est. *Nota* autem maiorem illã esse victoriam, quæ feliciter per actus charitatis elicitos habetur, quàm illam quæ per alios actus, aliarum virtutum reportatur: Similiter etiam maiorem illam esse existima victoriam, quæ per actus intensiores, quàm quæ per remissiores obtinetur. *Negatiuè* vero habet se voluntas, quando tentationi se impugnanti, actualiter nec consentit, nec dissentit; sed solummodò durante illâ, conuertit se ad alias occupationes, donec impulsus eius cessent, ac suggestionis memoria de mente excidat.

Differt autem voluntas negatiua in hoc à permissiua: quia *voluntas permissiua* vel aliàs tacita ac interpretatiua, aduertenter conniuet ac fauet suggestioni aut delectationi suo affectu, cui aliàs actu ipso resistere debet, & potest, modò velit. *Voluntas verò negatiua*, detestatur desiderium prauum seu voluptatẽ inordinatam in affectu, licet non in actu. *Vel*, quia voluntas *permissiua*, tacito consensu habet se respectu peccati: voluntas verò *negatiua*, tacito dissensu habet se contra peccatũ. *Huius* tamen voluntatis negatiuæ, vsum habere non licet, tentatione durante præsertim intensâ, propter aliquod periculum ruendi in consensum tacitum, nisi adsit iusta aliqua causa: qualis est *prima*, maior videlicet commo-

ditas

itas reprimendi, ac fugandi tentationem: am sicut equus hærens in palude seu loco ænoso, & violenter ac impetuosè illinc se eiberare contendens; magis ac magis ibi infigiur: ita studiosus vitæ spiritualis, dum aliquando apprehensam tentationem violenter, urbulenter, impetuosè & indiscretè ex imaginatione aut sensualitate eijcere conatur; non raro, magis ac magis illam se sibi imprimi, experitur: & sicut viator, canes contra se à longè latrantes, minimè vereri solet, attamen appropinquantes sibi, ac se mordere enitentes, diligenter virgâ abigit; sic homo disciplinæ spirituali addictus, tentationem præsertim leuiter aduersum se insurgentem, sufficit si negatiuâ voluntate eludat, solo affectu spernens, & quasi non aduertere eam se simulans, nisi adsit periculum consensus, ob ingrauescentē eius impulsum, tunc aliàs ipso actu positiuo illam detestari necesse habet. *Secunda* causa ob quam licet se habere negatiuè respectu tentationis, est necessitas ac pietas. *Vt*, si cui ex officio incumbat disputare, aut in confessione audire de rebus venereis, & commodè non potest propter attentionem quam tunc illi adhibere necesse est, aliquo actu positiuo insurgere contra motus carnales.

Quartum remedium tentationis, præsertim importunæ, & continuæ, ac nimis molestæ, est imploratio diuini auxilij, per feruentes orationes iaculatorias: quia (sicut ait D.

Bonau. *lib. 2. de prof. relig. cap. 6.*) nec nostris meritis, nec viribus, nec prudentiâ possumus de tot hostibus triumphare, vel sine letali vulnere transire, nisi protecti manu Dei, & eius adiutorio confortati. Quod quidem adiutorium suum, promisit se nobis Deus daturum, modò illud imploremus, sicut patet *Ps. 9.* Quoniam in me sperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Et *Ps. 49.* Inuoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. Vnde quoque ait *S. Ephrem.* Christianus inter diuersas tribulationes & tentationes stet sicut incus, quæ licet semper verberetur, non tamen dat tergum, neque concauitatis formã in se recipit, sed eadem manet. Pro munitione ac castro semper Christum Dominum habeat, ad eumque belli tempore confugiat, dicatque: Esto mihi in Deum protectorem, & in locum refugij, vt saluum me facias.

Quintum remediũ contra huiusmodi molestissimas tentationes, actualiter nos suis solicitationibus infestantes ac obsidentes, est recursus ad rationes defensiuas nostri, & fugatiuas diabolicæ calliditatis, siue nimirum per propriam, siue per alienam excogitatas industriam: quibus quidem rationibus non diabolo respondendum est, aut cum illo disputandum; sed nonnisi propriæ rationi, ac nostris

dubijs

ubijs & perplexitatibus, satisfaciendum: ta-
s enim disputatio aut responsio, summopere
obis à sanctis Patribus prohibetur; tanquam
ropinquissima occasio confutationis ac de-
eptionis nostræ, per hostis nostri astuta, do-
osa, ac fraudulenta argumenta; quæ aliàs in-
xpertis ac incautis nobis, potiùs ab Angelo
ucis, quàm ab Angelo satanæ prouenire vi-
lerentur. *Vel quoque* recursus ad præsentiam
diuinam contuendam, ad considerationes
passionis dominicæ, mortis nostræ imminen-
tis, iudicij diuini, pœnarum inferni, gloriæ
cælestis, &c. *necnon*, ad aliquam mortificatio-
nem intensam; modò illa non exerceatur in
partibus corporis secretioribus, propter pro-
batissimas rationes silentio inuoluendas. *Vel
etiam* recursus ad aliqua verba sacræ Scriptu-
ræ tempore tentationis pronuntianda & me-
ditanda: vt est illud apud D. Iacobum *cap.* 1.
Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam
cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ,
&c. *Vel deinde* recursus ad spiritualem magi-
strum, pro capiendo ab eo consilio contra dia-
boli astutias, seu ad detegendum ei suggestio-
nem diabolicam fraudulentã: propter quod
probatissimum est, mox diabolum fugam arre-
pturum, vbi suum dolum virulentum pro-
palatum esse conspexerit. Verùm ipsæ tenta-
tiones, nemini præterea alteri reuelandæ
sunt, nisi, aliàs vrgente graui necessitate, viro
alicui virtute probato, & experientiâ occur-

rendi diabolicis machinationibus insignito: ne videlicet inter vtrumque inexpertum mutui scandali ac erroris aliqua satis luctuosa consurgat occasio. *Vel tandem* recursus ad increpationem diaboli actualiter tentantis, exemplo Christi Domini dicentis, *Matth.* 4. Vade satana. Idipsum faciebat Dauid cùm tentaretur dicens: *Ps.* 118. Declinate à me maligni, & scrutabor mandata Dei mei. Et *Thomas à Kempis* suadet, sic increpare illum, *lib. 3. de imit. Christi. cap. 6.* Vade immunde spiritus, erubesce miser: valde immundus es tu, qui talia infers auribus meis. &c. *Vel insuper* recursus ad capiendam aliquam honestam animi recreationem ac spiritus exhilarationem, ex mutua nimirum cum fratribus collòcutione religiosa. Verùm recursus, præsertim verò incipientium tempore tentationis, *vtpotè* humanæ seu à superiore prouenientis, ad iocum seu risum indiscretum; vt sic per eum effugiatur pulsus internæ turbationis, non placet spiritualibus magistris: quia hoc modo tentatio non superatur, sed solùm subterfugitur; & risus ille ac iocus in principio conuersionis præpediens mortificationem internam, tandem aliquando vertetur in impatientiam, & furiam apertam.

In finem admonendi sunt incipientes, quòd dum pugnant contra tentationes, sic hilariter ac generosè pugnent, quasi mox perpetuam pacem habituri; quia sæpè hoc ipsum gene-

ſis animis Deus largiri ſolet. Verùm poſt ꝺtentam victoriam, gerant ſe deinde cautè, ıaſi mox pugnaturi; cogitantes dulciùs ſibi ſe vincere tentationem, quàm fœdari dele- atione peccati: comparatione enim maioris : inſinibilis dulcedinis victoriam ſubſequen- s, cum minori ac momentaneâ dulcedine eccati; non autem difficultatis pugnæ cum ıcertitudine victoriæ, animus ad fortiter ac erſeueranter contra hoſtes ſpirituales pu- nandum, optimè præparatur, roboratur, & oncitatur.

DISTINCTIO III.

De nonnullis peccatis, ad quæ ſpirituales ten- tatione inductiuâ communiter ſtimu- lantur ac prouocantur.

ARTICVLVS I.

De diuiſione peccati.

PEccatum largè & ſtrictè accipitur: *largè* ſeu generaliter ſumptum, ſignificat defe- ctum debitæ perfectionis in ſubiecto, fru- ſtrantem illud ſuo fine. Hoc modo monſtra dicuntur peccata naturæ: quia in illis natura deficit à fine ſuo: Item grammaticus, cùm vitiosè loquitur, & medicus cùm imperitè curat, peccare dicuntur: quia à regulis artis deficiunt, quibus præſcribitur modus perue- niendi ad certum finem. Peccatum verò *ſtri- ctè* acceptum, noſtro deſeruiens propoſito,

significat illum defectum hominis, per quem ab vltimo fine consequendo, qui est æterna beatitudo, impeditur. Hoc deinde peccatum strictè seu specialiter sumptum, diuiditur in contractum & actum. *Peccatum* contractum *aliud* est originale, *aliud* habituale.

Originale peccatum ideò sic vocatur, quia illud à nostra origine vitiata, *id est*, à primis parentibus, voluntatis diuinæ transgressoribus, per naturalem propagationem contrahimus: *vel*, quia priuat nos originali iustitiâ quæ consistit in rectitudine mentis ad Deum & in subiectione ac inclinatione sensualitatis ad spiritum. *Porrò* peccatum originale formaliter & materialiter considerari solet. *Formaliter* consideratum, in quantum videlicet in anima est, multipliciter vocatur. *Primò* dicitur priuatio & corruptio: quia priuat animam non solùm iustitiâ originali; sed & iustitiâ sanctitatis, singulis hominibus ex pacto facto à Deo cum Adamo debitâ: non peccante enim Adamo, iustitia seu gratia sanctificans cum reliquis donis coniuncta, ab illo in nos transmitteretur; & quia corrumpit animam, ducens illam ad nihilum, *id est*, ad actuale peccatum. *Secundò* dicitur fœditas, quia per illud imago ac similitudo Dei in anima fœdatur ac maculatur. *Tertiò*, pronitas, propter continuam inclinationem appetitûs ad malũ. *Quartò*, infirmitas, quia reddit animam infirmam ad resistendum motibus sensualitatis.

Quintò appellatur vitium & languor, quia per illud vitiantur ac disordinantur vires animæ, & languidæ efficiuntur ad bonum. *Sextò*, dicitur concupiscibilitas & concupiscentia: Concupiscibilitas sonat vitium in potentiâ, prout est in paruulis; concupiscentia verò sonat vitium in actu, prout est in adultis. *Materialiter* autem peccatum originale consideratum, quatenus videlicet in corpore manet, dicitur lex canis: quia est pœna à lege diuinæ iustitiæ carni inflicta. *Item*, lex membrorum, quia mouet seu excitat membra ad faciendum opera mala. *Item* vocatur tyrannus, quia tyrannicam ac violentam exercet quandam dominationem in infimo appetitu. *Item* fomes dicitur, nam sicut in fomitè propriè sumpto, recipitur, fouetur, & nutritur ignis: ita per fomitem metaphoricè acceptum, fouetur & conseruatur peccatum in carne (seu, pronitas ad peccandum) secundum actum nutritiuæ & generatiuæ. *Item* stimulus carnis, quia stimulat carnem ad motus inordinatos, & consequenter animum ad consensum. *Item* dicitur libido, quia facit carnem sequi quidquid sibi libet, seu quidquid sensum suum delectat.

Deinde in peccato originali consideratur culpa & pœna. Vnde D. Bonau. *Centil. par.* 1 *Sect.* 4. sic ait. Corrumpitur genus humanum per originale peccatum, quia licet anima non sit ex traduce, originalis tamen culpa transit ab animâ Adæ ad animas posterorum, medi-

ante carne infectâ, tanquam per concupiscentiam generatâ, & per libidinem seminatâ, quæ infectionem secum trahens, animam sibi vnitam inficit & viciat, non tantùm pœnâ, sed & culpâ. Et sic per concubitum generatus, nascitur naturâ filius iræ: quia priuatus est rectitudine diuinæ iustitiæ, propter cuius absentiam incurrit quantùm ad animã, infirmitatem, ignorantiam, malitiam & concupiscentiam; quantùm verò ad corpus, pœnalitates, labores, dolores, defectus, morbos multiplices; præter hæc, pœnam mortis & incinerationis, pœnam carentiæ visionis Dei, & amissionis gloriæ cælestis, tam in paruulis quàm in adultis. *Ibidem.* Curatur autem originale peccatum per baptismum, sic quantùm ad culpam, quod tamen remanet quantùm ad temporalem pœnam: sic curatur quantùm ad reatum pœnæ æternæ, quod remanet quantùm ad actum, & motum concupiscentiæ: sic curatur in parente, quod nihilominùs à curato parente, transmittitur in generatam prolem: sic tollitur originalis culpæ macula, quòd remanet sequela, cum quâ oportet nos pugnare, quàm diu viuimus in hâc vitâ. *hæc ille.*

Habituale peccatum illud est, quod post actuale per modum habitualis defectus aut vitij permanet habitatque in animâ, donec pœnitentiâ deleatur ac emundetur. *Hinc tamen est* differentia inter habituale peccatum & vi-

um: nam peccatum habituale contrahitur
er actuale, & directè se opponit gratiæ habi-
uali diuinæ, animam iustificanti ac sanctifi-
anti; sed post contritionem veram, ampliùs
on durat ac permanet: vitium autem, *Pro-*
è, strictè consideratum, denotat habitum,
am videlicet innatum, quàm ex actibus in-
ordinatis confectum seu acquisitum, habitui
virtutis contrarium ac oppositum; aliàs post
contritionem & iustificationem, in animâ
permanentem. *Largè* verò acceptum vitium,
significat contractum peccandi habitum, seu
consuetudinem alicuius peccati acquisitam.

Peccatum actum, seu actu perpetratum,
est æternæ legis transgressio: quæ fit aut com-
missione, quando nimirùm contra præcepta
istius legis negatiua indignè agitur; aut omis-
sione, quando videlicet eiusdem legis præce-
pta affirmatiua non implentur. *Vnde* hoc loco
actuale peccatum largè sumitur, inquantum
videlicet complectitur non solum realem a-
ctum vetitum; sed etiam & priuationem seu
negationem debiti actus: cùm quoque pec-
catum omissionis non careat aliquo actu vo-
luntatis interno, qualis est ipsa nolitio implen-
di illud, quod præcipitur. *Lex æterna* in præ-
senti, significat rationem & voluntatem diui-
nam, quâ Deus vult, vt nihil fiat inordinatū
ac inhonestum. *Hinc est*, quòd vniuersa pecca-
ta non solùm contra ius diuinum perpetrata,
verùm etiam tàm contra ius naturale, quàm

contra

contra humanum, sunt contra legem Dei: quia Deus non solùm iuri suo diuino, sed quoque & iuri naturali, & humano, parere iubet.

Peccatum actuale, *aliquando* materialiter consideratur, *aliquando* formaliter. *Materialiter* quidem consideratum, nihil aliud est, quàm actus ipse peccaminosus à voluntate elicitus seu imperatus. *Vel alias*, est actio interna aut externa æternæ legi contraueniens. *Vel* secùndum D. August. Est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei. *Formaliter* verò consideratum, est inordinatio voluntatis ipsius, elicientis videlicet aut imperantis eiusmodi actum. *Vel* est corruptio seu priuatio speciei, modi, & ordinis, vt ait D. Aug. *Hinc notandum* est, quòd bonitatem, quâ anima rationalis est bona ac speciosa, seu, quâ voluntas recta ac integra est, constituit actionis elicitæ, species, modus, & ordo: hoc autem fit, dum actiones voluntatis sunt à Deo, secundum Deum, & propter Deum. *Species*, vtpotè intellectualis, hoc loco comprehendit etiam impulsum voluntatis: quæ duo, eo ipso inter se differunt; quòd species, quæ vicem gerit obiecti, idem est in præsenti, ac ipsa illustratio diuina, seu conceptus quidã à Spiritu sancto in intellectum inspiratus, quo medio voluntas afficitur ac permouetur ad bonum, seu retrahitur à malo: impulsus verò, est instinctus Dei in voluntatem, quo medio,

nedio. vice versâ, illustratur intellectus. *Vnde* corrumpitur species, diuinitùs intellectum illustrans & voluntatem consequenter pulsans; dum intellectus repudians lumen, *id est* formam, imaginem, seu conceptum suæ superioris rationis, à Deo inspiratum; lumen inferioris rationis per mundanam sapientiam instructæ, apprehendit: & voluntas pulsum cælestem, seu motum charitatis abnegans, impetu sensualitatis, ac incitamento diaboli agi se sinit. *Modus*, idem est, quod regula ac norma voluntatis creatæ, seu actionis eius. *Vnde* tunc modus præsens corrumpitur, quando voluntas nostra, actiones suas, iuxta modum ac regulam voluntatis diuinæ, non modulatur. *Ordo* in anima corrumpitur aut peruertitur, quando mens contra dictamen suæ conscientiæ aspectu & affectu suo, auertit se à Deo, suo nimirum principio ac vltimo fine; & conuertit se deorsum ad creaturam. *Vel quoque*, quando anima agit non propter summum bonũ; aut si agit, sed non sicut sufficit.

Deinde peccatum actuale, *aliud* est per excessum, & *aliud* per defectum: ratio est, quia virtus in medio consistit, *id est*, habet certam mensuram & modum, quem possumus excedere, aut non attingere: *Vel*, quia inter excessum & defectum sui, medium tenet locum. *Vt*, contra fidem peccatur per excessum, quando nimis leuiter quiduis creditur: per defectum verò, quando post sufficientem

fidei

fidei propositionem, nimis hæsitatur. Contra spem, desperatione & præsumptione. Contra charitatem Dei, non amando quando oportet, & zelando pro Deo non secundum scientiam. Contra charitatem sui, necessaria sibi subtrahendo, aut superflua concedendo, aut vltra vires quidpiam aggrediendo. Contra charitatem proximi peccatur, non corrigendo peccantem, quando manifestè oportet, aut nimis eum puniendo, &c.

Tandem peccatum actuale, diuiditur in mortale & veniale. Peccatum *mortale* vocatur, quo quis reus fit æternæ pœnæ ac mortis spiritualis, iuxta illud *Ezech.* 8. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. *Veniale* verò illud dicitur, quod quidem pœnâ temporali dignum est; sed veniam ex naturâ suâ facilè consequitur. *Vel* quoque peccatum mortale est, quo corrumpitur charitas Dei in nobis; quæ est principium vitæ spiritualis, iuxta illud 1. *Ioan.* 3. Qui non diligit, manet in morte. *Vel* quo contemnitur explicite aut implicite gratia seu amicitia Dei. *Veniale* verò illud dicitur, quo non nisi remittitur ac minuitur feruor charitatis, saluâ amicitiâ Dei. *Vel tandem* peccatum mortale, est libido seu voluptas in creatura supra Deum, aut æquè ac in Deo; *Veniale* verò, est libido ac voluptas in creatura infra Deum. *Vel insuper* peccatum mortale illud est, quod fit contra legem æternam. Veniale autem, quod fit non secundum legem æternam.

ARTICVLVS II.

De triplici genere, gradu, statu, ac differentiá peccati mortalis: vel alias, de peccato mortali ex malitia, infirmitate & ignorantiâ.

TRipliciter peccatur mortaliter, nimirùm ex malitia, infirmitate, & ignorantiâ. Peccatum ex malitia duobus fit modis. *Primò*, peccatur ex malitia strictè nimirùm accepta, quando peccatur ex contemptu explicito: peccat autem quis hoc modo, dum videlicet perpetrat malum, vt eo ipso Deum offendat, vt eius voluntatem spernat, vt se contumacẽ, inobedientem, ac inimicum Deo ostendat, &c. *Secundò*, peccatur ex malitia largè sumpta, quando nimirùm peccatur ex certa scientia, & ex plena libertate voluntatis: peccat autem quis ex certa scientia, dum abest ignorantia peccati ab eius intellectu; ex plena verò libertate voluntatis, dum passio nimis concitata appetitûs sensitiui, vel vehemens motus sensualitatis non præuenit voluntatem.

Peccatum ex infirmitate, vel alias ex impotentia, imbecillitate, & fragilitate, tribus modis fieri solet. *Primò* ex infirmitate peccatur venialiter tantùm, quando præceptis æternæ legis, in primis motibus contrauenitur. *Nota* autem, quòd sensualitatis motus primo primi, *id est*, rationem & voluntatem præuenientes; nondum sunt peccata mortalia & venialia.

Ratio

Ratio est, quia nemo peccat in eo, quod vitare non potest; sed hos motus, homo originali peccato infectus vitare non potest; quamuis iustificatus sit, vt experientia docet, & vt constat *Rom.* 7. & 8. Igitur, &c. Præueniunt verò motus prædicti rationem, *id est*, intellectus aduertentiam, quando nec futuri moraliter poterant præuideri, nec præsentes considerantur, *vtpote*, secundum aliquam rationem mali: voluntatem etiam præueniunt, quando eius consensum deliberatum, suâ præcurrunt velocitate. Sed motus sensualitatis secundò primi, sunt iam peccata venialia; quia partim præcedunt rationem & voluntatem, partim sequuntur; ita vt semiplenam constituant aduertentiam, & semiplenũ consensum. *Secundò*, ex infirmitate peccatur mortaliter, vel alias ex passione aut concupiscentia, quando lex æterna in motibus sensualitatis secundò secundis grauiter offenditur. Motus enim ex sensualitate prouenientes secundò secundi, sunt peccata mortalia (nisi aliquando leuitas materiæ faciat illa venialia) quia plenè eos ratio aduertit, & voluntas perfectè ac deliberatè illis consentit. Talia sunt peccata ex subitanea & vehementi ira, tristitia, concupiscentia, libidine, &c. Dictum est, *ex vehementi:* quia leuis passio antecedens actum voluntatis, quamuis subitanea sit, non minuit libertatem; nec item passio consequens, quæ nimirùm à voluntate excitatur; nec tandem

habi-

bitus, qui est ex praua consuetudine malè
endi, aut non resistendi motibus sensuali-
tis: verùm si habitus ille malus ex longa
onsuetudine peccandi contractus, per pœ-
itentiam fiat inuoluntarius; peccatum se-
uens, censebitur esse ex passione, aut ex fra-
ilitate, non autem ex malitia. *Tertiò* pecca-
ur ex infirmitate mortaliter, quando volun-
as hominis præuenitur alterius tentatione,
nductione, ac prouocatione violenta seu ve-
hementi ad transgressionem legis æternæ; ita,
vt, siue timore mali, siue amore boni fracta, &
coacta, plenè in malum consentiat.

Peccatum ex ignorantia tribus modis acci-
dit, *aut* videlicet ex ignorantia omninò inuo-
luntaria, *aut* ex ignorantia omninò volunta-
ria, *aut* ex ignorantia partim voluntaria, par-
tim inuoluntaria. Hæc autem ignorantia *vel*
est iuris, *vel* facti, *vel* pœnæ. *Vnde* ignorantiâ
iuris peccatur, quando contrauenitur alicui
præcepto legis æternæ, quod non putatur e-
iusmodi esse, aut nescitur tam strictè obligare.
Ignorantiâ facti peccatur, quando adest scien-
tia ac notitia legis; sed ignoratur factum, quod
dicta lege prohibetur: *vt*, dum quis occidit
hominem, putans esse feram. *Ignorantia* pœ-
næ contingit, quando nescitur latam esse ta-
lem ac tantam pœnam contra delinquentes.
Primò itaque peccatum ex ignorantia omni-
nò inuoluntaria, aliàs inuincibili, non est
formale nisi materiale. vnde etiam excusat à

à toto

toto, quia nullum est peccatum, nisi sit voluntarium: non potest autem esse voluntarium cum ignorantia inuincibili iuris vel facti, quia voluntarium supponit notitiam. Talis ignorantia eorum est, qui scire diuina nequeunt: cuiusmodi sunt infantes, à natura dementes, & insensati; ac demùm nonnulli simplices, qui nec per seipsos, nec per alios instrui possunt. *Secundò* ex ignorantia omninò voluntaria, vel alias ex ignorantia affectata ille peccat, qui scire potest ea, quæ ad salutem scire tenetur, & non vult; de quo Propheta ait *Psal* 35 Noluit intelligere, vt bene ageret. Et *S. Bern.* Frustra sibi de ignorantia blandiuntur; qui, vt liberiùs peccent, libenter ignorant. Huiusmodi ignorantia, ratione peruersæ voluntatis, ignorandi ea quæ ad salutem necessaria sunt, verè est culpa & peccatum, quod æquiparatur peccato ex malitia. *Tertiò* peccatum ex ignorantia partim voluntaria, partim inuoluntaria, aliàs ex ignorantia vincibili, in eis est, qui scire possunt & volunt, sed tamen negligunt. *Vnde* illi, qui scire possunt ea, quæ tenentur, sed nonnisi cum magna difficultate & labore; faciunt tamen facienda, vt addiscant addiscenda, sed aliquatenus negligenter, & insufficienter; excusantur à tanto peccato, quamuis non à toto; ita, vt per talem ignorantiam, aliquando nonnisi venialiter peccent. *Verùm,* qui possunt, modò velint (puta, absque magna difficultate, modi-

nimirum labore adhibito, seu morali adhi-
ta diligentia) ignorantiam iuris & facti su-
rare, & non curant ob suam pigritiam &
gligentiam grauem, non excusantur à pec-
to mortali: est enim hæc illorum ignoran-
t crassa ac supina, quæ licet non sit à volun-
te efficiente seu approbante, sicut est affe-
ata, est tamen à voluntate omittente; quæ
hilominùs voluntas est efficiens, quamuis
on verè ac propriè, tamen interpretatiuè.
nde S. Chrysost. *super Matt.* inquit. Non
otest eis esse excusatio condemnationis,
gnorantia veritatis; quibus fuit inueniendi
icultas, si fuisset quærendi voluntas. *Inter
æc tria* peccatorum genera, grauissimum est
eccatum ex malitia: quia ex certa scientia,
t explena libertate, & plena voluntate fit.
Postea sequitur peccatum ex passione seu in-
irmitate: quia fit non explena libertate, quam-
is ex plena voluntate. *Tandem* peccatum ex
gnorantia *vtpotè* crassa, ac supina, ponitur:
quia fit nec ex plena libertate, nec quodam-
nodo ex plena voluntate. Vnde S. Gregor.
ib. 25. Moral. cap. 16. Grauiùs quidem pec-
catur infirmitate, quam ignorantiâ; sed multo
grauiùs studio, quàm infirmitate.

ARTICVLVS III.

De triplici gradu, statu, ac differentia peccati venialis: ac de transitu mortalis peccati in veniale, & venialis in mortale.

Pec-

PEccata venialia *alia* sunt grauia, *alia* leuia, *alia* media. *Grauia* illa dicuntur, quæ ex genere suo mortalia sunt; verùm ex euentu, ex causa, ex leuitate materiæ, venialia reputantur. *Peccatum* ex euentu illud est, quod per pœnitentiam de mortali fit veniale. *Peccatum* verò ex causa veniale dicitur, quod propter iustam aliquam rationem, hominem vsque ad reatum mortis æternæ non grauat. Est autem huiusmodi iusta causa ac ratio excusans à peccato mortali, ipsa videlicet *Vel* infirmitas humana, quâ peccatur in motibus secundò primis; *Vel* ignorantia, *Vtpotè* leuiter culpabilis, qualis est quæ crassam ac supinam non attingit; *Vel* non plena aduertentia ac deliberatio: *Vel* inconsiderantia humana, omni carens dolo: *Vel* modica aliqua tepiditas, seu negligentia, per quam fit, quod remisse tentationi resistitur. *Peccatum* tandem ex leuitate materiæ est, quando quis deliberate præceptum in leui materia offendit, *Vt est* furtum minimæ rei, parua læsio famæ alterius, &c. *Vel* quando ipsum leue est præceptum, quod quis præuaricatur, quale illud censetur esse *Eccl.* 23. Iurationi non asuescat os tuum, multi enim casus in illa. Hoc enim præceptum, sicut & quodlibet aliud simile huic, largè accipitur, ac potiùs præmonitio & exhortatio dici debet.

Media peccata venialia, illa dicuntur, quæ partim grauia, partim leuia sunt: grauia quidem

em sunt ex vna parte; quia ex quâdam fiunt
alitia, *id est*, ex industriâ seu ex certâ scien-
â, ex plena libertate, ex perfecta voluntate,
it quoque ex magna negligentia: leuia verò
: altera parte iudicari solent, quia ex genere
o nonnisi venialia sunt, *vt est*, verbum otio-
m, mendacium officiosum, risus immode-
tus; curiositas seu auiditas videndi, audien-
, sciendi vana, &c. *Leuia* tandem peccata
enialia sunt, quæ etiam ex genere suo talia
cuntur, & non fiunt ex plena aduertentia,
meritateque ac industria; sed solùm ex quâ-
m subreptione & humana infirmitate; *vt*,
im quis habens plenam voluntatem cauendi
nnia venialia, tamen ipsum etiam bonum
ciens paulisper deficit; sicuti est distractio
odica in diuino officio; motus vanæ gloriæ
onsurgens ex bonis operibus, aut ex lauda-
one humana de rebus benè gestis; immode-
ita aliqua seueritas in superiore, veniens ex
elo bono: & è contra, nimia benignitas in
orripiendo vitiosos; impletio obedientiæ
im quadam animi amaritudine; parum im-
oderata sumptio cibi aut potûs; & vice
ersâ, indiscreta mortificatio corporalis, va-
a complacentia in deuotione propria, & in
ijs donis cælestibus, &c. Absque huiusmodi
iquo peccato veniali, nullus sanctorum ac
erfectorum viuere potest in hoc mundo,
ıxta illud *Ioan.* 1. Si dixerimus, quoniam
eccatum non habemus, ipsi nos seducimus,
: veritas in nobis non est. Tt Pec-

Peccatum ex genere suo mortale, tribu modis transit in veniale: *primo* ob defectum plenæ aduertentiæ ac deliberationis: *secund* ob imperfectum consensum: *tertiò* ob leuitatem materiæ. *Peccatum* verò ex natura sua seu ex genere suo veniale, sex modis transi in mortale. *Primò*, ratione intentionis praua *Vt*, cùm quis verba profert iocosa, vt aliu ad lasciuiam, aut ad maledictionem prouoce *Secundò*, ratione contemptûs; vt si quis præceptum leue violaret, eò quòd præcipienter paruipendat: *Vel* quia non vult in hoc subij superiori, vt superior est. *Tertiò*, ratione vltimi finis; *Vt* si ipso actu pluris sibi aliqu faceret ac æstimaret delectationem, ac maio rem poneret felicitatem in mendacio iocos quàm in Deo ac æterna beatitudine. *Quart* ratione parati animi: *exempli causâ*: si qu veniali peccato tantoperè adhæreret, vt etian si illud esset mortale, illud tamen admitteret *Quintò*, ratione scandali, vel aliàs ratione periculi in mortale incidendi, aut alium indu cendi: *Vt*, si quis iocaretur cum honesta mu liere, dum animaduertit proximum sibi ind sequi periculum consentiendi peccato, au alium eo ipso scandalizandi. *Vel deinde* ratio ne grauis nocumēti, siue temporalis siue spir tualis *Vt* si quis facilè præuidere posset, quo ob suum iocum aut imprudentem narratio nem, alterius fama grauiter læderetur; au inde non modica nasceretur contentio, tur

batio,

io, &c. Sextò, ratione conſcientiæ erro- e aut dubiæ: omne enim veniale, quod nittitur contra conſcientiam dictantem : mortale, aut dubitantem; non depoſito ùs rationabiliter tali dubio, aut non ſupe- o huiuſmodi errore per prudentiam, fit ccatum mortale.

ARTICVLVS IV.

peccatis cordis, & gradibus eorum: vtpotè, e ſuggeſtione, delectatione, & conſenſione.

Eccata cordis, *aliquando* conſiderantur vt incompleta, ſeu, vt gradus, diſpoſitioque præparatio ad alia peccata, oris videlicet, & eris: quamobrem luxurioſus, prius medi- ur de fornicatione, poſthac verbis ſolicitat lierem, tandem ipſo opere ſuum conſum- t prauum deſiderium: quæ omnia vnum ccatum completum ac perfectum conſti- unt. *Aliquando* peccata cordis, vel aliàs ntis, conſiderantur vt completa, ac ſpecie peccatis oris & operis diſtincta; *qualia ſunt*, ium Dei aut proximi, hæreſis, hypocriſis, perbia, ira, inuidia, iudicium temerarium, ntemptus, &c. *Initium igitur ſeu primus* adus peccatorum cordis ſeu mentis, eſt ggeſtio diabolica ab imaginatione appre- nſa, & conſequenter à ratione inferiori in gitationem ſeu meditationem deducta. *Vel oque*, eſt commotio ſenſualitatis ac immiſſio r angelum malum in cor, illius, quod lege

æterna prohibitum est. *Profectus verò seu s*
cundus gradus peccatorum cordis, consistit i
praua delectatione *Nota autem* delectation
aliam esse spiritualem, *aliam* corporalen
Delectatio spiritualis est, quando quis del
ctatur in ipso Deo, vel propter Deum in cr
atura, in virtute, in obseruantia legis ætern
&c. Huiusmodi fuit delectatio Dauid, cū
diceret. *Psal.* 76. Memor fui Dei, & delect
tus sum. Et *Psal.* 118. Memor fui iudicioru
tuorum à sæculo Domine, & consolatus sur
Et *Psal.* 91. Delectâsti me Domine in factu
tuâ. *Delectatio verò spiritualis*, quantum sp
ctat ad præsentem materiam, *vel* est purè n
turalis, *vel* est sensualis. Naturalis, quæ no
nisi naturalium qualitatum sequitur action
& sine quâ impossibile est viuere; nec mer
tum nec demeritum habet. *Sensualis delect*
tio vel aliàs sensualitatis, quæ est motus pr
mò primi, *vel aliàs* quæ præuenit omnir
actum rationis, nullum potest habere pecc
tum, vnde etiam ad naturalem reducitu
Delectatio verò, quæ *partim* præuenit appr
hensionem rationis; *partim* sequitur *vel ali*
quæ est motûs secundò primi, eò quòd mor
lem habeat inordinationem, sitque non cor
tra Deum simpliciter; sed præter ac infr
citraque Deum, omninò incurrit veniale pe
catum. *Sed delectatio*, quæ est motûs secund
secundi, quia simpliciter est contra Deu
præceptaque illius grauia, nullo modo à cul
pa mor-

mortali excusari potest. Et hæc deinde *du-*
x est; nempè efficax & inefficax. *Delectatio*
efficax (vel aliàs morosa) ex eo sic dicitur:
òd sit rei illicitæ deliberata complacentia,
potè, simplex, *id est*, absque intentione o-
re illam perficiendi: morosa autem dici-
r, à mora practici intellectûs, qui postquam
enè aduertit malitiam illius, moratur ta-
en in illa; vel complacendo sibi in ea deli-
ratè, vel eam statim à principio non repel-
ndo, cùm possit ac debeat: quo ipso, ruit
ipsius consensum. *Delectatio verò efficax*,
æter hoc, quod sit simplex complacentia
liberata, de re illicita cogitata ac apprehen-
tanquàm præsenti; verùm etiam est affe-
us inordinatus consequendi, & actu experi-
di illud quod delectat: itaque huiusmodi
lectatio, est simul & desiderium prauum:
de est, quod aut ad delectationes, aut ad de-
deria, omnia peccata cordis pertinere di-
ntur.

Perfectio seu tertius gradus peccatorũ cor-
is, seu mentis, constituitur consensu in de-
ctationem inordinatam, seu in desiderium
rauum. Est autem consensus in peccatum,
lius perfectus, *alius* imperfectus. Perfectus
u *plenus consensus* est triplex, videlicet for-
alis, virtualis, & tacitus. *Consensus formalis*,
el aliàs positiuus, directus, expressus. expli-
itus, apertus, actualis, ac elicitus, est, quan-
o quis formali, positiuo, ac elicito voluntatis

actu, seriò approbat, spontè acceptat, ac intimè admittit & fouet, *aut* nimirum delectationem suæ sensualitatis inordinatam, ac lege diuinâ prohibitam, *aut* desiderationem prauam, quam antecedenter talem esse intellectus plenè aduertit & iudicauit. *Vnde est* quòd consensum positiuum seu formalem, ad mortale peccatum, *duo* faciunt sufficientem: *primum* est, ex parte intellectûs, ipsa videlicet perfecta & actualis aduertentia (quæ in quodam momento haberi potest) ipsius obiecti apprehensi secundum rationem malitiæ. *Vel* saltim aliqua dubitatio, suspicio, aut scrupulus de malitia seu periculo eius, rationabiliter ac prudenter non depositus: *alterum est*, ex parte appetitûs rationalis, *Vtpotè*, plena & positiua voluntatis complacentia, & quiescentia in illo obiecto, ac si in fine vltimo: *Vel aliàs* illius perfecta approbatio, quæ sequi potest eodem momento. *Consensus Virtualis* est duplex: *Primus*, qui ex natura sua includitur in formali consensu: *Vt*, quando aliquis positiuè ac formaliter bonum inuidet proximo, eo ipso etiam virtualiter seu inclusiuè consentit in delectationem de ipsius possibili malo. *Vel deinde*, hoc ipso, quòd aliquis positiuè ac formaliter ingredi vult religionem, aut sacrum suscipere ordinem, virtualiter etiam seu inclusiuè consentit seruare castitatem, quam religio sancta, aut ordo sacer ex constitutione Ecclesiæ, requirit. *Secundus* virtualis consensus

ensus est, qui profluit ex formali. Vt, quando virtus seu tentio ac prosecutio consensus formalis, remanet in aliquo exteriori opere inchoato.

Consensus tacitus, vel aliàs implicitus, indirectus, & interpretatiuus, est, quando quis perfectè aduertit motum suæ sensualitatis (*Vtpotè*, delectationem inordinatam, seu desiderium prauũ, legi æternæ contrauenieus) in carne sua insurrexisse, & eidem permissiuâ voluntate conniuet; aut, ipso actu positiuæ voluntatis ei non resistit, cùm debeat & possit. *Vnde* differentia est inter formalem & tacitũ consensum; sicut inter expressam & tacitam alicuius munitionis seu Castri proditioné. Expressa proditio fit, quando hosti aperitur ianua, & liberè ad interiora Castri recipitur: Tacita verò, quando Castrum non defenditur ex conniuentia, dum ab hoste oppugnatur & occupatur.

Consensus imperfectus, vtpotè ex partè intellectûs, ad mortalem videlicet non obligans culpam, *primus* dici solet indeliberatus, subitus & subreptitius: ex eo nimirum, quòd voluntas consentiens prauis cogitationibus, aut sensualitatis motibus inordinatis, suâ mobilitate ac celeritate præueniat deliberationem intellectûs plenam, Præuenit autem voluntas intellectum, quando illa priùs approbat, quàm intellectus practicus plenè aduertat turpitudinem rei cogitatæ, aut motûs

ſenſualitatis: *Vel* quando nondum totam eorum apprehendit malitiam, vnde moueatur ad excutiendum eiuſmodi cogitationes ac motus. *Vel item*, quando ratio practica, agnoſcit quidem cogitationem ac motum eſſe contra legem æternam, ſed tranſeunter, eò quòd aliò feratur ac rapiatur. *Vel item*, quando ratio adeò tenui conſideratione apprehendit actionis malitiam, quàm interim proſequendo, parum iudicat ac æſtimat tanti eſſe momenti, quod omnino ſtatimque deſeri ac impediri debeat. *Vel denique*, tum, quando intellectus non eſt ſibi plenè compos, ſeu non habet ſui perfectum vſum: *Vt*, cùm quis nondum plenè à ſomno excitatus, ſed eo ex parte ligatus, pollutionis ſibi contingentis malitiã, ex toto conſiderare capax eſſe nequit; non imputatur ei ad mortale, donec integrè cognoſcere queat, quid ſibi incumbit: *Tum*, quando intellectus alicuius ſic perturbatur, vtpotè, aliquo impetu concitatæ paſſionis, aut aliâ naturali cauſâ; vt quamuis incipiat attendere & aduertere actionem ſuam eſſe inordinatam; tamen à ſe alio per aliquod obiectum euocatus, in parteſque diſtractus ac diuiſus, non valet eius integrè, actu ſuo peruadere ac comprehendere malitiam, illâ nihilominus ſuum interim perficiente curſum. *Secundus* conſenſus imperfectus, ex parte videlicet voluntatis, dicitur propriè ſemiplenus, habens nonniſi venialem culpam: De

hoc

oc arguitur aliquis, quando ſuggeſtiones ac entationes, quas poſtquam intellectu plenè duertit, actu poſitiuæ efficaciſque voluntaris eas quodammodo tepidè, remiſsè ac negligenter deteſtatur, aliàs abſque vlla conniientia tacita ac moroſa voluntatis permiſſiuæ, & abſque probabili periculo plenè conſentiendi, Hinc nota, quòd conſenſus fornalis, eſt poſitiuæ voluntatis; tacitus verò, permiſſiuæ; hic autem ſemiplenus, tepidæ ac remiſſæ.

ARTICVLVS V.

De conſcientia.

QVoniam conſcientia, eſt proxima & immediata regula voluntatis noſtræ, & cauſa quædam tam conſensûs quàm diſſensûs illius; ideò de illa in præſenti hæc dicenda veniunt. *Primò*, quòd conſcientia differt in eo à ſyntereſi: quia ſynteresis eſt ſcientia, ſeu notitia, & cognitio principiorum moralium ſeu honeſtatis; actu ſuo remurmurans contra malum, & ſtimulans ad bonum, vt vniuerſè apprehenſum. Conſcientia verò, eſt ſcientia ſeu notitia & cognitio concluſionum honeſtatis, ex principijs moralibus rectè deductarum; actu ſuo remurmurans contra malum, & ſtimulans ad bonum, vt particulariter apprehenſum: quæ quidem remurmuratio & ſtimulatio, aliquando nonniſi oſtenſiua eſt mali ac boni; aliquando & motiua, tam à malo

quàm ad bonum: *Hinc est*, quòd sicut scientia potest accipi *Vel* pro obiecto scito seu cognito, *Vel* pro actu sciendi, *Vel* pro habitu: ita quoque synteresis & conscientia, accipitur & pro actu, & pro habitu, per quem talis actus promptè elicitur.

Secundò dicendum est, quòd sicut synteresis, idem est, ac iudicium vniuersale: ita etiã conscientia, idem est, ac iudicium particulare, practici nimirum intellectus, *Vtpotè*, fide iam & cognitione diuinorum illustrati: quo aduertitur, discernitur, ostenditur, dictatur, ac iudicatur, aliquid esse malum vel bonum, lege diuinâ imperatum vel prohibitum, licitũ vel illicitum, honestum vel turpe, agendum vel fugiendum, benè malèue factum, vel omissum. *Vnde* quoque, habet se aliquando conscientia respectu nostri, *Vel* vt exprobrator, *Vel* vt accusator, *Vel* vt testis, *Vel* vt reus, *Vel* vt iudex, *Vel* vt legislator. *Exprobrare* conscientia dicitur, seu increpare, mordere, ac reprehendere, dum euidenter iudicat ac manifestè ostendit, aliquid nos contra suum dictamen mali fecisse, aut boni omisisse, & hoc ipso anxios & turbulentos reddit. *Dicitur* accusare, dum arguit & conuincit probabilibus documentis, aliquod opus malè à nobis fuisse factum, quo ipso inquietat nos. *Dicitur* testari contra nos, vel pro nobis, dũ simpliciter iudicat nos aliquid mali fecisse, aut non fecisse: seu quoque, dum probat à nobis opus

liquod malè fuisse factum; aut excusat nos, tpotè, rectâ intentione, inaduertentiâ, &c. *Dicitur* reatum sibi imputare, seu seipsam ondemnare; dum iudicat se dignam esse pœ-â. *Dicitur* tanquam iudex ac arbiter diiu-icare; dum deliberat supra aliquam actioné itne peragenda, & quomodo, aut etiam di-nittenda. *Dicitur* legislatoris officium sibi surpare, seu etiam consiliarij ac instinctoris; lum nos ligat, iudicans videlicet aliquid esse mperatum; vel absoluit, iudicans aliquid vsu contrario aut iure altero esse abrogatum: nec non, dum consulit, suadet, incitat, ac in-stigat ad bonum operandum; aut etiam dum retrahit ab actione malâ.

Tertiò dicendum est, quòd conscientia dici solet recta, probabilis, erronea, dubia, per-plexa, scrupulosa, & laxa. *Conscientia recta* vel aliàs infallibilis, vera, ac certa, illa est, quæ prudenter iudicat aliquid faciendum, vel omittendum; quod videlicet vel lege natu-rali, vel diuinâ, vel Ecclesiasticâ apertè de-mandatum aut prohibitum esse cognoscit. *Probabilis* conscientia est, quæ iudicat actum aliquem moralem esse faciendum, vel non fa-ciendum; innitens non leui, sed solidæ ratio-ni, seu authoritati ac opinioni Patrum aut Doctorum; quamuis sciat non deesse aliorũ proborum rationes, authoritates, ac opinio-nes pro parte contraria. *Erronea* conscientia est, quæ imprudenter dictat, iudicat, deter-

minat ac sentētiat, aliquid esse aliter quàm sit. *Vnde* ille dicitur simpliciter contra erroneam conscientiam peccare, qui facit vel omittit aliquid, quod antecedenter iudicauit esse peccatum mortale; quamuis illud non sit in se nisi veniale, aut nullum. *Dubia* conscientia est, quæ hæsitat, ignorans quonam modo practicè aliquid iudicare debeat; vtrum videlicet bonum sit aut malum, licitum aut illicitum, peccatum aut non peccatum, mortale aut veniale: vnde similiter, qui facit contra hanc dubiam conscientiam, letalem incurrit culpam, quia probabili ac proximo se exponit periculo peccandi mortaliter; secus est, si dubium prudenter deponat. *Conscientia* perplexa est, quæ vtramque iudicat contradictionis partem esse peccatum: vtpotè, tam occidendi proximum propter transgressionem diuini præcepti, quàm non occidendi propter iusiurandum: tam corrigendi fratrem, ob graue malum seu scandalum inde (sicut probabiliter speratur) consurgendum, quàm non corrigendi, ob transgressionem legis Christi: tam subueniendi proximo cum euidenti damno alterius, quàm non subueniendi, ob læsionem fraternæ charitatis. Vnde S. Isid. *in Syn. cap.* 11. In malis promissis rescinde fidē, in turpi voto muta decretum; & quod incautè vouisti, ne facias: impia est enim promissio, quæ scelere adimpletur. *S. Aug.* Illa desinunt esse peccata, quæ propter grauiora vitanda,

susci-

ſuſcipiuntur. *S. Amb.* Si non poteſt alteri ſubueniri, niſi alter lædatur: commodiùs eſt neutrum iuuari, quàm grauari alterum. *Scrupuloſa* ſeu nimis ſtricta conſcientia eſt, quæ iudicat graue eſſe peccatum vbi non eſt, innixa ſolis leuibus indicijs. *Laxa verò* eſt, quæ non iudicat eſſe peccatum vbi verè eſt, habens fundamentum aliquam culpabilem ignorantiam.

Quartò dicendum eſt, quòd conſcientia *aliquando* dicitur mala, peior, peſſima: *aliquando* bona, melior, optima: *Conſcientia* mala illa eſt, in qua viuit peccatum. Viuit autem peccatum in conſcientia, quando commiſſum, non deletur per pœnitentiam; aut non deſeritur, ob affectûs in illo complacentiam, ſed habitualiter remanet in conſcientia ipſam crucians ac mordens. *Conſcientia* peior illa dicitur; in quâ dormitat peccatũ. Dicitur autem peccatum in conſcientia dormitare; dum cognoſcitur fieri aliquid contra legem æternam, & ob deprauatum animum pro tali non habetur: dumque remorſus peccati iam quaſi non ſentitur: vnde huiuſmodi conſcientia alias cauteriata dici ſolet. *Peſſima* conſcientia eſt, in qua regnat & triumphat peccatum. Regnare verò ac triumphare in conſcientia alicuius peccatum dicitur; dum infelix, lætatur cùm malè fecerit, & exultat in rebus peſſimis. *Bona* conſcientia eſt, quæ habet propoſitum non peccandi mortaliter, efficax vi-

delicet, æternum, serium, resolutum, & multis tentationibus probatum. Eadem conscientia dicitur etiam pura, munda, casta ac timorata; quia timore filiali vndique custoditur ab omni illicita coniunctione, ac fœda pollutione cum adultero diabolo, per quodnis peccatum letale, tanquam pura, munda, & casta sponsa cælestis, ac domus sancto digna Deo. *Conscientia* melior, est, quæ immaculatam se conseruare cupit (quantum pro hoc statu est ei possibile) ab omni vitio culpaque veniali *Optima* conscientia dicitur, quæ non ex errore aut pusillanimitate animi, sed ex humilitate & puritate cordis, ibi culpam agnoscit, vbi culpa non est; ad luendam videlicet pœnam, ac sufferendam propter imitationem Christi hilari animo confusionem. Vnde D. Bonau. *in illa verba tertij digiti manus religiosorum*, Est mea culpa. ait; Si cupis esse amabilis, fatere culpam iugiter, peccator es humiliter dic, seruus sum inutilis,

Quintò dicendum est, quòd conscientia aliquando dicitur tenera seu delicata, aliquando dura seu obdurata. *Tenera* seu delicata ideò sic appellatur: quia voluntatem ad maius ac maius iugiter incitat bonum, minimumque fastidit malum, & omnem prudenter & circumspectè cauet imperfectionem. *Dura* aut obdurata vocatur: nam sicut *primò* illud proprie durum seu obduratum est, quod non recipit in se humoris influentiam: *secundò*, quod

uod sic in sua conseruari cupit duritia: *tertiò*, quòd suo resistit contrario: quæ omnia n lapide cernere est: ita quoque conscientia lura seu obdurata figuratè dicitur; & hoc ratione duræ aut obduratæ voluntatis, cuius *inprimis* natura est, non recipere influentiam diuinæ inspirationis ad peccatum deserendū; *deinde* complacere sibi in suo non pœnitendi proposito; *tandem*, cum indignatione, Patrum spernere sacra monita; ac non timere iudicia Dei, paruique æstimare pænas infernales. *Aliquando* dicitur clara, *aliquando* obscura. *Clara* conscientia est, quæ clarè ac satis prudenter iudicare ac discernere nouit inter bonum & malum, vitandum & imitandum. *Obscura* verò est, cuius iudicium sic prauis affectibus, ac terrenis desiderijs obscuratur; vt non sciat in rebus ad profectum spiritualem, & salutem æternam spectantibus rectum ferre decrectum. *Aliquando* conscientia pacata, *aliquando* anxia dicitur. *Pacata* seu quieta ac serena est, quæ leuibus non commouetur suspicionibus, nec aliquibus inquietatur scrupulis ac perplexitatibus; sicut è contra *anxia*, seu alias inquietæ, scrupulosæ, timidæ, ac suspiciosæ contingere solet. *Aliquando* peruersa, *aliquando* desperata vocatur. *Peruersa* conscientia illa est, cuius iudicium sic malitiâ voluntatis deprauatur ac peruertitur, vt malum iudicet bonum, & bonum malum. *Desperata* verò affinis est peruersæ; eo enim per-

uenit conscientia peruersa, vt finaliter despe- ret de misericordia Dei, ac suâ æternâ salute.

ARTICVLVS VI.

De odio, suspicione, & iudicio temerario.

QVandoquidem peccata oris nasci soleant ex peccatis cordis, *vtpòtè*, ex odio, suspicione, & iudicio temerario; ideò antequàm ad illa veniatur, de huiusmodi vitijs aliqua proponenda sunt. *Odium*, est vitium, quod directè opponitur & aduersatur amori. Vnde sicut amor Dei & proximi est *duplex*, amicitiæ videlicet & concupiscentiæ; ita & odium aliud est inimicitiæ, quod est voluntas affectans alicui malum sub ratione mali: aliud abominationis, quod est voluntas fugiens aliquid, vt malum ac incommodum. *Odium* tàm inimicitiæ, quàm abominationis erga Deum, per se, & intrinsecè malum est, & ex genere suo mortale; nec ob paruitatem materiæ fieri potest veniale, quia quodlibet odium Dei, maximè repugnat Deo, qui summè bonus est; nec in ipsum vlla ratio mali cadere potest. *Odium* inimicitiæ erga proximum est mortale ex genere suo; fieri tamen potest, vt non sit nisi tantum veniale, aut nullum ex circumstantia. *Primò*, si veniat ex imperfecta voluntate. *Secundò* ratione paruitatis materiæ, vt, dum leue aliquod malum proximo volumus. *Tertiò*, quando illud malum immediatè non fertur in ipsam personam, sed in vitium ejus. *Quartò*,

feratur quidem in personam seu in ipsum hominem, non tamen ibi sistat; sed ordinetur ut medium, ad eius emendationem. *Odium* abominationis, quo videlicet abominatur aliquis ac fugit hominem vt hominem; vel proximi bonum vt bonum, est peccatum mortale: verùm illud, quo quis abominatur proximum, vt peccatorem; vel quo quis abominatur proximi bonum, vt ipsi aut sibi malum, à peccato excusari solet.

Suspicio inquantum significat malam de proximo opinionem, ex leuibus signis conceptam, *triplex* est, *nempe* erroris, timoris, & maleuolentiæ. *Suspicio erroris*, à mortali peccato excusatur, si ei deest pertinacia: est autem talis; quando ex quodam errore, intellectus apprehendit indicia tanquam sufficientia ad malè suspicandum; verùm dum ea meliùs considerat & cognoscit esse insufficientia ac leuia, protinùs eiusmodi erroneam deponit opinionem. *Suspicio timoris*, nullum habet peccatum, imò solet esse meritoria; qualis est parentum, magistrorum, patrum spiritualium, & superiorum, qui suos filios, discipulos, & subditos, *vtpotè* iuuenes, semper habent suspectos; ac inde illorum inclinationes, propensiones, ac mores accuratè inspiciunt, diligenter obseruant, & omni genere incorruptæ disciplinæ studiosè coërcent. *Suspicio maleuolentiæ* seu temeritatis, habet rationem peccati mortalis; quæ talis est, cùm quis proximum

(cui

(cui est malè affectus) malum fecisse, vel malum facere velle, pertinaciter opinatur, absque nimirùm rationabilibus indicijs, & ad suspicandum sufficientibus.

Iudicium *iustum*, certum & verum illud dicitur, quod est conforme legi æternæ, & prudentiæ, rectæque rationi; est autem tale, quando quis diffinitiuè in corde suo condemnat ac sententiat proximum de peccato mortali, non nisi ex actu in se malo ac illicito. *Probabile* autem iudicium est, dum eum condemnat ex vehementibus indicijs, inexcusabilibus coniecturis, & probabilibus causis: vtrumque huiusmodi iudicium caret peccato. *Temerarium iudicium*, seu iniustum, ac prauum dicitur, quod non est conforme prudentiæ: illud autem tale est, quod de alicuius peccato, aut alio infami malo, ex leuibus indicijs concipitur. Est autem *differentia* inter iudicium & suspicionem: quod suspicio sit opinio mali, orta ex paruis coniecturis, non habens plenum consensum ob formidinem oppositi: iudicium verò, est condemnatio ac sententiatio in corde nata, ex ijsdem paruis coniecturis de malitia proximi, habens consensum deliberatum. *Vel* quòd suspicio dicat, rem fortè sic se habere, vel fortè etiam aliter: iudicium verò, sic se omninò rem habere affirmet ac diffiniat. *Deinde* iudicium temerarium ac prauum est *triplex*, videlicet præsumptuosum, pernitiosum, & superstitiosum. *Iu-*

dicium

dicium præsumptuosum est, quando quis non solùm suspicatur malum de proximo ex leuibus signis, verùm etiam inde ipsum in mente suâ plenè ac deliberatè sententiat: & quod maius est, quando de eodem malo, præsumptuosè ac temeriter vsurpat sibi ius ac potestatem eum arguendi & corrigendi, aut quoq; coram alijs diffamandi *Iudicium pernitiosum* seu peruersum est, quo bonum opus malâ intentione factum diffinitur: & quo dubium opus alterius in deteriorem partem aliquis interpretatur. *Nota autem*, quòd dubium potest dupliciter occurrere, *Vel* nimirùm de rebus, *Vel* de personis: dubium de rebus est, quando dubitamus, sitne talis contractus licitus, an illicitus: dubium de personis est, quando dubitamus de aliquo homine, sitnè probus, an improbus, aut hicnè an alius istud crimen commiserit. Dubia de rebus, non debemus in meliorem partem interpretari, nisi veritatem illorum prudenter inuestigare ac detegere. Dubia de personis, tenemur in meliorem partem interpretari, non ita quidem affirmatiuè aut positiuè, sicuti negatiuè: explicatur autem dubium in meliorem partem positiuè, quando quis oblato sibi dubio criminis proximi, iudicat illum non commisisse crimen. Negatiuè verò in meliorem partem interpretari solemus dubium proximi peccatum, quando omne de illo suspendimus iudicium, nec benè nec malè illum sententiando. Vndè, quando

res est de malo vitando, aut de remedio ad præcauendum illud adhibendo; licitum est cauere sibi à proximo propter incertitudiné probitatis illius, modò non æstimetur diffinitiuè proximus esse improbus: nam non repugnat rectæ rationi adhibere media ad præcauenda mala, cùm hoc non sit cum detrimento famæ alteriùs. *Vnde* quoque est, quòd superiores, ob indicia quædam dubia, licitè subditos suos, præsertim iuuenes, interdum obiurgant, pœnitentias eis imponunt, aliaq; remedia illis corrigendis adhibent: verùm cauere debent, ne *vel* modum excedant, *vel* illos alijs suspectos reddant, *vel* ne malam de illis concipiant opinionem & affectionem, *vel* de eorum virtute nimis diffidant.

Iudicium *superstitiosum* est, quando quis ante tempus pertinaciter malè iudicat proximum, totaliter desperando de illius correctione, temereque ipsum sententiando, nimirùm ad finem vitæ suæ in peccatis perseueraturũ; & consequenter post mortem damnatum iri. Horum quodlibet prauum iudicium, est mortale peccatum contra Iustitiam: quia temere iudicans, violat ius quod alter habet ad suam famam, & ad bonam sui opinionem: qui autem violat ius alterius, peccat contra iustitiã: *Vnde* temerè iudicans, tenetur ad restitutionem, quàm quidem facit, dum aliam de proximo æstimationem concipit: verùm si alteri suum temerarium iudicium narrauit, leuibus

indi-

ndicijs non indicatis, sub eodem peccato mortali, illud coram eo reuocare tenetur. Aliquando tamen iudicium temerarium, non erit, nisi veniale peccatum. *Primò* ob leuitatem materiæ. Est autem leuitas materiæ in iudicio temerario, *alia* per se, *alia* per accidens. Leuitas materiæ per se, est, quando nimirùm non est graue malum (nempè, non est mortale peccatum) de quo proximum temerè quis apud se actu interiori sententiat: per accidens verò est, quando illud malum, est quidem graue seu mortale; verum persona de tali malo temerè iudicata, probabiliter creditur, quòd ob animi sui leuitatem, idipsum non reputaret pro sua graui iniuria. *Secundò*, ob aliquam inaduertentiam, *vt*, si fuit illud malum graue; sed temerè iudicans, non plenè aduertit se malè iudicare. *Tertiò*, si aduertit quidem se malè iudicare; tamen plenè non aduertit signa esse insufficientia, nec ei aliquod dubium de tali iudicio probabile occurrit.

ARTICVLVS VII.

De nonnullis peccatis oris, tum venialibus, tum mortalibus.

QVemadmodùm enim peccata cordis, illa sunt, quæ perficiuntur in ipso intellectu & voluntate: ita peccata oris dicuntur illa, quæ sermone complentur. *Vt sunt* verba otiosa, multiloquia, vaniloquia, &c. quæ ex genere

nere suo venialia reputantur. Est autem *otiosum* verbum, quod absque vtilitate aut necessitate, siue nimirum corporali siue spirituali, loquentis aut audientis, profertur. Vnde S. Greg. *lib. 7. moral.* Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij. Otiosum quippe verbum est, quod aut iustæ necessitatis, aut intentione piæ vtilitatis caret. *S. August.* Absit vt multiloquium deputem, quando necessaria dicuntur, quantâlibet sermonum multitudine, aut prolixitate dicantur. *Necnon*, vt sunt adulatio, mendacium, contumelia, irrisio, maledictio, detractio, susurratio, murmuratio & diffamatio, quæ ex genere suo mortalia sunt: quamuis non quælibet *adulatio* mortalis censeri debet, qualis est illa, quando quis alium laudat ex bono opere, quo caret; vel si non caret, sed nimis illud exaggerat, vt inde vanè ei placere possit: vel quando quis excessiuè alios iocosis verbis aut factis suis delectare contendit, vanè illis placere cupiens. Verùm illa adulatio mortalis est, quando quis laudat peccatorem in prauis desiderijs animæ illius, aucupando sibi eius gratiam. Vnde *Prou.* 28. Qui derelinquunt legem, laudabunt impium. *Mendacium* etiam officiosum quod alicui prodest, & iocosum quod alios delectat veniale est: sed damnosum, quod videlicet alteri nocumentum adfert, mortale est; nisi leuitate materiæ, vel inaduertentiâ excusetur.

Contu-

Contumelia formalis, est peccatum mor-
le, quæ est exprobratio defectus proximi in
alo culpæ, animo & affectu ipsum dehono-
andi. *Vt*, dum vnus alteri exprobrat verbis
iuriosis crimen furti, adulterij, apostasiæ,
c. Ab hoc differt conuitium & improperiũ,
psâ videlicet materiâ, sed non fine. Vnde
onuitium formale, est exprobratio defectus
roximi in malo naturalis vitij, pœnæ, aut
upplicij, animo & intentione lædendi eius
onorem. *Vt* si quis alteri iniuriosè dicat, il-
um esse cæcum, fatuum, virgis aut fustibus
æsum, infamem, &c. Improperium quoque
ormale, est exprobratio defectus proximi in
nalo indigentiæ, status, & natalium. *Vt*,
ùm quis iniuriosè alteri reuocat in memo-
riam à se accepta beneficia, vel dicit eum esse
usticum, illegitimum, &c.

Verùm contumelia materialis (quæ nimi-
rùm fit absque intentione & affectu dehono-
randi proximum iniuriosè) sicut etiam &
conuitium ac improperium materiale, ali-
quando nullum est peccatum, aliquando
nonnisi veniale, aliquando mortale. *Primò*,
non esse aliquod peccatum eiusmodi verba,
quando dicuntur ex zelo amoris, ad corrigen-
dum proximum; vel ex zelo iustitiæ, ad pu-
niendum reum; si tamen non exceditur,
nec in qualitate verbi contumeliosi, nec in
modo. *Secundò*, esse peccatum veniale contu-
meliam materialem, dum eiusmodi verba di-

cuntur

cuntur ex quodam indiscreto zelo, surreptione, ac subita passione: *Vel* etiam quando defectus alterius manifestatur inter suos, tantùm ob quandam vanam facetiam, iocum, & risum. *Tertiò*, si tantus esset excessus in verbis, quod aliquis per talem contumeliam, magnam incurreret confusionem ac diffamationem; & voluntas eum non cohiberet cùm possit ac debeat; tunc enim zelus iustitiæ nullatenus excusaret à peccato mortali. *Aut quoque*, si quis aperiendo defectum proximi, aduertat se hoc ipso multùm lædere posse honorem eius: quamuis idipsum non intendat, peccat tamen mortaliter: quia facit contra prudentiam, per quam prouidere debet ac potest, vt proximus tantam non incurrat per eum sui honoris iacturam.

Irrisio seu derisio formalis, est peccatum mortale, quæ nihil aliud est, quàm expressio ac manifestatio proximi defectûs ioculatorijs verbis aut signis, cum intentione honorem eius lædendi; & erubescentiâ, pudore, confusione, ac interna inquietudine illum replendi. In hoc autem differt derisio à contumelia, conuitio & improperio; quia derisio fit ioco, contumelia autem conuitium & improperium seriò. Verùm aliquando excusari potest irrisio formalis à mortali, sicuti contumelia, conuitium, & improperium, *Vel* paruitate materiæ, *Vel* non plenâ deliberatione. Materialis irrisio, aliquando est peccatum

mor-

ortale; Vt, si quis à verbis irrisorijs non esset, dum putat alterum ex defectu etiam ui sibi obiecto grauiter commoueri, dolore, tristari posse, sicut contingere solet valde nestis ac pudicis personis; nec non, mulm suspiciosis, elatis, ac passionatis hominis. Potest etiam irrisio materialis aliquando llum esse peccatum, si nimirum fiat ad corctionem proximi, aut ad moderatam animi creationem.

Maledictio formalis, est imprecatio mali cuius facta sub ratione mali, & dicitur esse ccatum mortale ex genere suo. Maledictio rò materialis, cui deest intentio & affectus alum proximo eueniendi, non est mortale: , si fiat ioco, causâ honestæ recreationis, l ad correctionem alterius. Verùm ratione rcumstantiæ maledictio materialis potest se peccatum mortale, Vt si persona spirituis malediceret alicui cum aliorum scanda-, aut filius [illegible]i, subditus superiori, &c.

etractio [illegible]is, ex genere suo est mortale ccatum, nisi [illegible]uitate materiæ, aut inaduerntiâ excusetur. Illa autem est detractio foralis, quâ peccatum proximi, aut alius defeus infamis clam ipso manifestatur, expressâ delicet intentione ipsum in famâ lædendi. ieri verò solet huiusmodi detractio *quatuor* odis directè ac apertè, & alijs *quatuor* indiectè ac tacitè: quorum *primus* modus direæ detractionis est, quando nimirùm scienter

alteri falsum crimen imponitur: *Secundus*, quando quis crimen proximi reuelat occultum, quamuis verum. *Tertius*, quando quis peccatum alterius exaggerat, seu auget verbis aut signis, quamuis notorium. *Quartus*, dum quis explicat factum alterius honestum in sinistram partem. Indirectæ verò detractionis modus *primus* est; quando quis dotes aut rectè facta alterius negat. *Secundus*, quando eadem diminuit. *Tertius*, quando quis tacet alterius bona, eo loco & tempore, quo illius silentium cæteri accipiunt pro tacita vituperatione & opprobrio. *Quartus* est, dum quis frigidè laudat, & hoc cedit in vituperium & opprobrium laudati.

Materialis quoque detractio, (quæ est, quando ex immoderata loquacitate, defectus seu crimen occultum narratur alterius; vnde fama eius præter narrantis intentionem læditur) dicitur etiam esse peccatum mortale, si nimirum narrans aduert[illegible]sse inde sequi grauem alterius famæ læsio[illegible]nia, quamuis expressè ac formaliter non intendat lædere alterum, tamen tacitè idipsum intendere conuincitur, quæ intentio æquiualet formali. *Verùm* si huiusmodi narratio, ex quadam animi leuitate & inaduertentiâ proueniat, vel ex ea non sequatur per se grauis læsio: quia nimirum ab audiente non accipitur seriò, nec vera esse creditur, erit tantum peccatum veniale. Nullum autem erit peccatum, imo nec

potest

est dici detractio, si quis seruato ordi-
fraternæ correptionis, manifestauerit te-
us, aut prælato, aliquod crimen fratris, vt
endetur: quia non est iniusta læsio famæ:
n pro bonis superioris ordinis, licitè expo-
possint bona inferiora, qualis est fama, re-
ctu salutis spiritualis.

Susurratio formalis, ex genere suo pecca-
n est mortale, quæ talis esse dicitur, dum
is occultè proximum obloquitur, coram
ero defectum eius manifestando, animo vi-
licet ac intentione dissoluendi inter eos a-
icitiam honestam, & discordiam seminandi
llam. Materialis quoque susurratio (quæ
, dum dicitur malum, non eo quidem fine,
soluatur amicitia, & seminetur discordia;
l tantum ex quadam loquacitate, & affectu
surrandi, seu quodammodo adulandi ac
andiendi) mortalis est culpæ; si nimirum
uertenter dicatur graue malum, quod a-
um iudicatur, graues posse generare discor-
as, ac inimicitias: aliquando venialis tan-
m, ob paruitatem mali narrati, & ipsius di-
ordiæ leuitatem. Aliquando susurratio ma-
rialis, nullum est peccatum, quinimò opus
aritatis, si videlicet nonnisi inhonestas ac
alas dissoluat amicitias; modò nullum ad
oc opus intercedat mendacium.

Murmuratio largè sumpta, significat apud
eligiosos, omne vaniloquium ac multilo-
uium: strictè verò accepta, aliquando idem

est quod detractio, aliquando idem quod su
surratio, quatenus nimirum propriè contr
superiores militat.

Diffamatio quoque largè accepta, est p
diuersas partes famæ bonæ malæuè diuulg
tio. Verùm strictè sumpta, significat ipsam d
uulgationem alterius criminis aut defectû
& non differt à detractione; nisi quòd detr
ctio sit oblocutio coram paucis; diffamatio v
rò coram multis, ac in multis locis propalati
infamis mali. Est autem defectus seu crime
vel malum infame *triplex*, occultum videlice
publicum, & notorium. *Occultum* dicitu
quod vni tantum, aut valde paucis cognitu
est: *publicum* verò, cuius rumor sparsus e
coram multis, ac in pluribus locis, siue iustè
siue iniustè; vel quod publicatum est priua
authoritate: aliquando etiam publicũ, ide
significat, quod notorium: propriè aute
notorium illud dicitur, quod ad notitiam ven
multorum, aut videlicet per notorietatem f
cti, aut per notorietatem iuris. *Vnde* diffa
matio formalis, cuiuscunque huiusmodi def
ctûs, quæ nimirum ex odio venit, habetqu
intentionem famam lædendi, est mortale pe
catum. Materialis diffamatio notorij ac pu
blici defectûs, non est aliqua culpa: *Verùm*
diffamatio materialis occulti peccati, aut al
terius defectûs infamis; si aduertenter fi
absque necessitate rationabili, culpam hab
mortalem.

Audi-

Auditor infamatoris, detractoris, & mur-
ratoris, potest *dupliciter* considerari: *Vel*
nirùm vt formaliter cooperans infamatio-
detractioni, & murmurationi alterius: *Vel*
materialiter tantum. Cooperatur autem
maliter aliquis auditor detractori duobus
dis. *Primò*, quando apertè ac explicitè,
ectâ intentione lædendi alterius famam
ncausat illius detractionem, iuuando vide-
et detrahentem, incitando, interrogando,
udando, consentiendo & approbando. *Se-*
ndo, quando quis audiens detractorem, oc-
ltè & internè delectatur ac lætatur de de-
actione seu iniusta læsione famæ alterius,
hoc tamen nullatenus eum inducendo suâ
terrogatione, neque exterius huiusmodi
pprobando diffamationem. Vterque istorum
ditor peccat mortaliter: *primus* quidem
ontra iustitiam, habens nimirum annexam
bligationem restituendi famam alterius; si
us auditio ac incitatio causa fuit auditionis
iorum; & si quoque detractor læso famam
estituere noluerit: *alter* verò peccat, non-
isi contra charitatem.

Cooperatur deinde aliquis auditor detra-
tori *materialiter*, quando nec inducit eum
roximè ad detrahendum, nec lætatur de eius
etractione, aut læsione famæ alteriùs, (*Vnde*
ditor ille, qui delectionem capit, solùm ex
loquentia detractoris, vel ex curiosa cogni-
ione factorum proximi, absque desiderio vt

alteri detrahatur, aut alter incurrat infamiã, non dicitur cooperari detractioni formaliter, nisi solùm materialiter) audit tamen, nec resistit detrahenti cum possit. Huiusmodi auditor *aliquando* peccat venialiter, *aliquando* mortaliter, *quandoque* nullum incurrit peccatum. *Venialiter* peccat, *primò*, si illa detractio, quàm audit, leuis est. *Secundò*, si est quidem de re graui, sed inaduertenter eam audit: vel si aduertenter, sed quia videt eam fieri solùm apud vnum, vel ad summum duos viros probos, qui rem omnino silebunt. Quamuis tamen ipse diffamator, coram vno ac altero probo viro, qui secretum seruaturi sunt, narrans malum infame proximi sine necessitate, iuxta recentiorum opinionem non excusetur à peccato mortali; nisi etiam inaduertenter hoc faciat, & post aduertentiam, famam restituat. *Tertiò*, si ob nimiam verecundiam vel animi pusillanimitatem non audeat resistere. *Quartò*, si putet detractorem spontè reuocaturum quod dixit, idque efficaciter. *Mortaliter* peccat contra charitatem audiens detractorem, & ei non resistens, si infamia sit grauis, & facilè possit eam impedire: sed contra iustitiam incurrit peccatum, cui idipsum ex officio incumbit. *Tandem* nullum peccatum habebit audiens detractorem, & ei non resistens. *Primò*, si est priuata persona, & ex huiusmodi resistentia nullum expectat fructum; imo potiùs probabiliter credit aliquod inde

sibi

bi vel alteri fore euenturum malũ. *Secundò*, uando audiens, neſcit, an hoc peccatum uod narratur, ſit occultum aut publicum; n iuſtè, aut iniuſtè propaletur: in dubio au- em quilibet præſumere debet, non detrahere oquentem; niſi in contrarium ſufficientes abeat coniecturas: *Vnde* eſt, quod impedi- ns, faceret aliquando iniuriam loquenti, iu- licando illum & corrigendo tanquam detra- torẽ, cùm talis non ſit. *Tertiò*, ſi audiat hu- uſmodi verba ob aliquem bonum finem, nempe ex neceſſitate, aut pietate; *v. g.* vt raternè corrigat, aut paternè admoneat de- inquentem.

ARTICVLVS VIII.

De cauſis, tum promouentibus, tum excu- ſantibus peccata operis.

DIcendum eſt primò, quod peccata operis ex *tribus* cauſis committi ſolent: *aut* ni- mirum ex negligentia, *aut* ex cupiditate, *aut* ex contemptu. Ex *negligentia* quidem pecca- tur, quando ex nulla alia cauſa, niſi ex ipſo animi torpore, aliquod præceptum legis æ- ternæ adimplendum, omittitur: erit autem huiuſmodi peccatum *aliquando* mortale, *ali- quando* veniale, iuxta grauitatem, aut leuita- tem, præcepti omiſſi. Ex *cupiditate* peccat aliquis *venialiter*, quando leue aliquod præ- ceptum ex concupiſcentia *aut* vanitatis, *aut* curio-

curiositatis, *aut* voluptatis transgreditur; sed *mortaliter* peccat, si ex eadem causa graue violat præceptum. Ex *contemptu*, communiter peccatur mortaliter. Vnde causa maioris elucidationis, notandum est *duplicem* esse contemptum, formalem videlicet & materialem. *Formalis* fit, quando aliqua persona alijs postponitur personis, ex tacito contemptu; puta, in æstimatione, in honoris exhibitione, in electione ad aliquod officium, in salutatione, in familiari alloquutione, in munerum largigitione, &c. *Vel* quando aliquid fit ex directa intentione, vt alter expressè contemnatur, seu contemni credatur. *Materialis* contemptus fit, quando aliquis, alijs postponitur, absque implicita & explicita intentione sui contemptûs.

Deinde notandum est, quòd contemptus *alius* est præcipientis, & *alius* præcepti. Præcipiens, *aut* est Deus, *aut* homo. Homo etiã, *Vel* vt est antistes Dei, *id est*, superior ac prælatus: *Vel*, vt est quædam persona habens aliquos defectus *aut* morales *aut* naturales. *Tandem* notandum est, quòd præceptum contemnitur, *aut* absolutè, *aut* secun[illegible] Contemnere autem præc[illegible] nolle, omninò ac simpl[illegible]ubijci, & obedire præcepto, siu[illegible], siue leui, vt præceptum est: Con[illegible]ere verò præceptum *secundum qui*[illegible] velle quidem absolutè ac simplici[illegible]ijci ad obediendum præcepto vt

t præceptum eſt; ſed nolle hîc, & nunc, ac
n re tam leui obedire & ſubdi: quia ſtrictè
c ſeriò non præcipitur, nec ad grauem cul-
am obligare creditur.

Hinc determinandum venit, quòd *formali-
er* contemnere ſeu minùs appretiare præci-
ientem, quàm oportet (ſiue præcipiens ſit
Deus; ſiue homo, quâ nimirum ſuperior,
c locum Dei tenens) vel in contemptum il-
ius aliquod præceptum tranſgredi, (ſiue il-
ud ſit graue, ſerium, ac obligatorium; ſiue
eue, vt eſt exhortatio, admonitio, conſilium,
& præceptio, non cum magna intenſione vo-
untatis prolata) ſemper eſt peccatum mor-
ale: ratio eſt *primi*; quia contemnendo Deũ,
ſub quâcunque ratione, magna committitur
rreuerentia erga tantam Maieſtatem: ratio
ſecundi, quia contemnere hominem vt ſupe-
riorem, eſt contemnere authoritatem in eo,
à Deo collatam. *Materialiter* contemnere
præcipientem, *aliquando* veniale, *aliquando*
mortale peccatum eſt; & hoc ratione tranſ-
greſſionis, leuis vel grauis illius præcepti.
Vnde eſt, quòd tranſgreſſores æternæ legis, ap-
pellari ſolent contemptores Dei: quia hoc
ipſo præferunt Deo & beneplacito eius, crea-
turas ac propriam voluntatem: & talis con-
temptus dicitur imputatiuus. Contemnere
deinde *abſolutè*, ſiue graue, ſiue leue præ-
ceptum Dei, aut ſuperioris; contemptu vi-
delicet formali, eſt peccatum mortale: ſed

contemnere *secundum quid*, contemptu videlicet non nisi materiali, leue præceptum, venialis est culpa; quamuis contemptus talis cum aliqua indignatione coniunctus sit, modò aliàs indignatio ipsa non sit mortalis. Contemnere præcipientem, vt *præcipiens* est homo defectuosus, non est mortale peccatum, modò præceptum eius graue non prætermittatur.

Dicendum est secundò, quòd peccata operis, illa sunt, quæ aut per operationem alicuius, aut per cooperationem complentur. *Vt sunt*, homicidium, furtum, fornicatio, ieiunij violatio, inebriatio, &c. per *operationem* quidem complentur, quando quis illa per seipsū, aut cum alio, actu externo perpetrat: sed per *cooperationem*, quando quis animum alterius ad ea perpetranda efficaciter mouet, iubendo scilicet, consulendo, laudando, approbando, adiuuando, defendendo, adulando, conniuendo, permittendo, &c.

Dicendum est tertiò, quòd peccata operis, non indigent ad sui consummationem consensu elicito: sufficit enim ad omne peccatum, vt voluntas actu externo seu imperato, per vires nimirum sibi subiectas, indigna aliqua, ac legi æternæ contraria; siue nimirùm cum antecedente aut comitante sui intellectus perfecta deliberatione, exerceat ac exequatur; siue cum subsequente plenâ aduertentiâ, opus suum peruersum, approbet ac ratificet.

Dicendum eſt quartò, ſeptem eſſe cauſas, ob quas opera aliàs ex genere ſuo mortalia, poſſunt eſſe nulla peccata, vt eſt impotentia, ignorantia, defectus iudicij, iuſta ratio, pietas, neceſſitas, diſpenſatio. *Prima* cauſa, eſt impotentia, quæ habet locum in reſtitutionibus, quando nimirum reſtituendi facultas deeſt: in recitatione diuini officij tempore infirmitatis magnæ: in auditione miſſæ deficiente ſacerdote, vel tempore inundationis, aut pluuiæ: in ieiunijs, quoad debiles. Huiuſmodi autem *impotentia* excuſans à peccato, in his ac alijs præceptis, & ſtatutis humanis, eſt *duplex*: phyſica nimirum & moralis. Impotentia *phyſica* contingit, quando quis abſolutè non poteſt ſatisfacere alicui obligationi: *moralis* verò eſt, quando abſq; notabili ſuo malo idipſum præſtare nequit. *Secunda* cauſa excuſans à peccato, eſt ignorantia, *nempè* inuincibilis, quæ nimirum nullatenus ſuperari potuit, neque aliquid mouit ad eam excludendam. Idem etiam ſentiendum eſt de inconſideratione naturali. *Tertia* eſt, defectus iudicij vt in pueris infantibus, amentibus, dormientibus, & plenè inculpabiliter ebrijs. *Quarta* eſt iuſta ratio, quæ habet locum in humanis legibus, ſtatutis, ac præceptis: cenſetur autem eſſe tunc, quando illa omnino legiſlatorem inclinaret, ſi præſens eſſet, ad legem ſuam declarandũ in tali caſu non ligare. *Quinta* cauſa eſt pietas, dum quis operibus

pietatis ac misericordiæ, tum corporalibus, tum spiritualibus incumbit; excusatur ab auditione missæ in die festo, à ieiunio, &c. si nimirum aliter commodè suo muneri satisfacere nequit. *Sexta*, est necessitas, *Vt*, si quis in extrema necessitate constitutus esset, ita, quòd vitam aliter conseruare non posset, licitè acciperet alienum: quia in tali casu omnia sunt communia: *Vel* si incideret in miseriam irremediabilem, aut decideret ab honerato statu suo, restituendo alienum, licitè retinere poterit illud, durante tali necessitate. *Necnon*, si quis aliter non posset vitam propriam, aut res suas defendere, imo etiam & proximi, nisi occidendo inuasorem iniuriam inferentem, liber est à peccato. *Denique* si quis aliter non posset victum habere pro se ac suis, nisi die festo laboret, *Vel* si fruges terræ verè corrumperentur, nisi die festo colligat eas, nihil peccabit. *Verùm* hæc necessitas non habet locum in alijs peccatorum generibus: *Vnde* non lic fidem negare, blasphemare, peierare, for nicari, falsum dicere testimonium, &c. quantumcunque magnum periculum vitæ, famæ, damni euitandi, superueniat. *Septimò*, est dispensatio superioris, quæ locum habet in lege humana: fieri autem potest, *primò*, ob necessitatem aut vtilitatem, siue communem, siue priuatam. *Secundò*, ob pieta-

atem aliquam, sive corporalem, sive spiritualem: *tertiò*, ob casum superuenientem, v. g. quoties obseruantia legis vergit in malum, aut maius bonum impedit; toties ratio est iusta dispensandi.

Explicit secunda pars Summarij Theosophici.

Viuat REX noster IESVS. Viuat, viuat.

INDEX ALPHABETICVS

Rerum notabilium huius Summarij Theosophici.

A

Actus

Disci-

E

F

G

H

Ima-

M

N

O

P

Sensus

Su-

T

Veri-

V

Vir-

Z

Sumarium
Ascetica
Theologiae.